

בעזרהש"י

עמ"י

ספר

נפש ישיעי

על מאכלות אסורות

חלק ראשון

בו יבואר כי שמירת הגוף והנפש ממאכלות אסורות הוא יסוד קדושת ישראל וטהרתן, גם יבואו בו דברי התעוררות לכבד גודל הפגם המגיע לנפש וגוף האדם הנכשל בהם ח"ו, והתועלת בזה ובכא למו שנוהר ונשמר ממאכלות אסורות

כ"ו לקטתי בעזר צודי וגואלי מדבדי חז"ל בש"ס בבלי וירושלמי, מדרשים וזה"ק תיקונים וספדי הראשונים, ומספדי מוסר מגדולי האחרונים וזלה"ה, ודבריהם הקדושים חוצבים בלהבת אש, מלהיבים נפש האדם לשמור מאד לבדוד ולהסתלק אפילו מן הספק, כאשר יראה הרואה בפנים הספר.

תקותי כי דבריהם הקדושים יעשו רושם בלבבות בני ישראל, וזה יהי פרי עמלי להסיר המכשלה הזאת מבתי בני ישראל בכל מקום שהם.

נאסף ונלקט על ידי

הק' שלום יודא

בהרה"ח המפואר מוה"ר ר' ישעי' זאב גראַם ז"ל

פה בדוקלין ניו יארק יצ"ו

שנת וידבר אלי זה השולחן אשר לפני ד' (יחזקא' מ"א)

הוצאת

פאברלישינג

אמונה

אזהרה

אדם אוסר בדבר שלו, בכך אל ירים איש את ידו להשיג גבולי או גבול באי כחי ולהדפיס ספר הזה או חלק ממנו בלי רשותי והסכמתי, ולהשומע תבא ברכת טוב ושכרו בזה ובבא.

כתובת המוציא לאור:

RABBI S. J. GROSS

171 Taylor St., Brooklyn, N. Y. 11211 — 388-8812, 384-5055

מכירה הראשית בא"י:

ש. העכט נ"י, בשיכון פיגעט, קרית אתא, חיפה

טלפון: 722300 — 04

כל הזכויות שמורות

Copyright 1973

להגני תרי צנתרא דדהבא הרה"ח המפורסם מו"ה ר' צבי גאנזבורג שיחו' ומו"ה ר' מרדכי חן שיחי', בעלי בית דפוס אמפייר כברוקלין שטרחו ושקדו להוציא מתחת ידם חיבור הלז בתכלית השלימות ההידור והיופי. יתברכו ממעון הברכות, ברב ברכות ושובע שמחות ובכל מילי דמיטב.

Printed by EMPIRE PRESS

550 Empire Boulevard, Brooklyn, N. Y. 11225

(212) 756-1473

הסכמות

(ההסכמות נדפסות לפי סדר הא"ב)

הסכמת הבית דין צדק דהעדה החרדית בעיה"ק ירושלים ת"ו

ד' אייר תשכ"ח, "השלום-ושלוח" לפ"ק
הרה"ח הנכבד הרב שלום יהודא הי"ו בהרה"ח מוה"ר ישע"י
זאב גראס ז"ל, ליקוט נאה ממקורות נאמנים מתורה שבכתב ושבע"פ
ומדרשי חז"ל ומספרי יראים וחסידים אזהרות והנהגות טובות על דבר
הזהירות והשמירה ממאכלות אסורות וחומר האיסור ר"ל. ואשר שמו
יכונה **"נפש ישעיה"**. ע"כ אמינא לפעלא טבא יישר, ומצוה לסייעו
לדבר נשגב זה שיש בו משום זיכוי הרבים שגדול שכון מאד, להציל
את בני"י ממכשולים ח"ו. והבא לטהר מסייעים אותו, ויתברכו כל
העוסקים והמסייעים ויהא זכות הרבים תלוי בהם, ונזכה לאריסטון
שעתיד הקב"ה לעשות לכל פה שלא יכשל במאכ"א, ולביאת גואל
צדק במהרה בימינו אמן.

הכו"ח לכבוד התורה והמצוה,

דוד הלוי יונגרייז

ישראל יצחק הלוי רייזמאן

יוסף גרינוואלד

רב דקהל "קהלת יעקב" מפאפא
660 בעדפארד עוועניו
ברוקלין, נ.י.

כ"ח

הנהגה האברך החסיד המופלג בתורה וי"ש וכו' כש"ת מו"ה שלום יודא
גראס נ"י, הביא לפני קונטרס לקוטי מוסר והתעוררות על דבר
שמירה ממאכלות אסורות אשר ליקט מספרי גאונים וקדושים, ובקשני
לכתוב איזה שורות על טוב הדבר, ואמרתי לעשות רצונו, וראיתי כי
טוב עשה בעמיו, כי בו פנינים יקרים המעוררים את הלב וראויים
להעלות בדפוס לזכות בהם את הרבים, ע"כ גם ידי תכון עמו אף
זרועי תאמצנו.

ובאתי עה"ח פה ברוקלין ל"ז למב"י תשכ"ח לפ"ק,

הק' יוסף גרינוואלד

ישכר בער הלוי ראמנבערג

אב"ד זק"ק וואידיסלב יצ"ו

ב"ה. עש"ק תזמ"צ כ' למכ"י תשכ"ח לפ"ק.

כבוד האברך המופלג בתורה, ותיק וחסיד, יר"ש מרבים, מו"ה ר' שלו' יודא גראס נ"י.

ע"ד הקונטרס שחיבר ליקוטים יקרים מספרי קודש בענין הזהירות בכשרות המאכלים והמשקים, אמינא לפעלא טבא יישר כחו וחילו, כי נתרופפה הרבה הזהירות כזה, וסומכים על חזקות ישנות שכבר איתרעו, וגם סומכים הרבה פעמים על משענת קנה רצוץ, ואדרבה בדורנו זה, שמלאכת ההרכבה וההפרדה (כימיא) התקדמה הרבה, ומערבים תערובות שונות במקומות אשר מי שאין בקי בזה אי אפשר לו לחשוב עליהם, צריך לזרו ביותר, לכן קונטרס כזה הוא דבר בעתו, והנני מסכים עליו בפה מלא, אך יראה שיהי' מסודר כראוי כמוב טעם ודעת, וע"ז באעה"ח יום הנ"ל.

ישכר בער הלוי ר"ב

לוי יצחק גרינוואלד

רב דקהל ערוגת הבשם
ברוקלין, ניו יארק

הנה האברך המופלג בתו"ש ותיק וחסיד מו"ה שלום יודא גראס נ"י יצא ללקוט אמרים מספרי מוסר בענין זהירות ממאכלות אסורות, ומביא כמה מעשיות מצדיקי אמת בענין זה, לראות עד כמה צריכים לזהר שלא יבא לפיו דבר שיש בו חשש איסור, אפי' איסור שמנו חכמים ז"ל מחמת חשש שנראה לעינינו חשש רחוק, מ"מ כיון שחכמינו ז"ל אסרו אותו הוא אסור כמו איסור דאורייתא, והוא מטמם את לבו ומוחו, ועבירה גוררת עבירה עד שנכשל ח"ו באיסורים חמורים, ויען שהוא תועלת גדול לזכות את הרבים ע"כ ראוי ונכון להחזיק בידי האברך הנ"ל.

באעה"ח ב' בהב"ח ל"ז לעומר תשכ"ח לפ"ק.

חק' לוי יצחק גרינוואלד

משה פיינשטיין

ר"מ תכנת ירושלים

בנוא יארק

הנה האכרך המופלג בתורה וי"ש כש"ת מהר"ר שלום יהודא גראם שליט"א נשא לבו אותו לחבר ספר בעניני מאכלות אסורות, בחיוב השמירה אשר הוא ענין גדול מאד במדינה זו אשר צריכים שמירה מעולה ונטירותא יתירתא, וליקט דברי מוסר והתעוררות מספרי גאונים קדושים אדירי ארץ, ואמינא לפעלא טבא הדין יישר כחו וחילו, שהוא זכות גדול שיזהרו יותר ויותר שלא להטמא ולא להתגעל במאכלות האסורות המטמאין את הנפש כזה וכבא, ומצוה לכל אחד לסייעו בזה.

וע"ז באתי עה"ח בד' אייר תשכ"ט בנוא יארק.

נאום : משה פיינשטיין

ישיבה ומתיבתא עצי חיים מיגעט

היות הרבני האכרך המופלג בתורה ויראה מו"ה שלו' יודא גראם שו"ב נ"י, טרח ללקוט דברים יקרים מספרי מוסר ורכותינו הקדושים תלמידי בעש"ט הקדוש זי"ע בעניני זהירות ממאכלי אסורות, וכינה שם הספר נפש ישעי' לעשות זכרון לנשמת אביו הרה"ח וכו' מוה"ר ישעי' זאב זצ"ל, וכאשר ראיתי נעלה הכל בסדר נכון ולקט אמרים טובים ונחוצים, וכאשר הסכימו על ידו הרבנים הגאונים שליט"א, הנני כזה לבקש את אחב"י ליקח הספר ולקבלו בספ"י, וכל המסייעים לדבר מצוה יתברכו ממעון הברכות בכרכת כל טוב לנצח.

כו"ח כ"ז מנ"א תשל"א לפ"ק. ברוקלין, יצ"ו.

חק' משה מייטלרבוים

נפתלי הירצקא העניג

אבד"ק שארמאש יצ"ו
ברוקלין, ניו יארק

כ"ה

בא לפני האברך הרה"ח המו"מ בתו"י חו"ב וכו' כש"ת מו"ה שלום יודא גראָם נ"י, והביא לפני לקומים נאים מדברי רבותינו הק', הלכות ודברי מוסר בעניני מאכלים, שמירות נחוצות ואזהרות נחוצים ומועילים, ורוצה להדפיסם וביקש ממני ליתן הסכמתי, ובאמת דברים הללו אינם צריכים להסכמה, בפרט שהמה עפ"י רוב דברים מקדושי עליונים, שכל דבריהם המה גופי תורה, וכעת הוא מצות עשה שהזמן גרמא, שע"י המרדות הגדולים שבעלי בתים המה מרודים במדינות אלו כל ימיהם, עי"ז מבקשים לכל דבר להיות מורה היתר, והמכשול גדול עד מאד בעו"ה בענינים אלו והבא לממא פותחין לו ח"ו, ע"כ טובה גדולה עשה בזה לעשות רצון יוצרנו, לסייע לכל הבא לטהר להיות גם הוא מהמסייעין, כידוע הפי' של הה"ק מרי"י מלובלין זצלה"ה ע"ז, וכן בסה"ק שהכונה שכל או"א צריך לסייע ע"ז, ושכרו גדול ממעון הברכות והישועות.

כו"ח לכבוד התורה והטהרה יום ב' לס' וישבתם לכמה
ל"ז למב"י התשכ"ח פה ברוקלין יצ"ו,

הק' נפתלי הירצקא העניג

רפאל זילבער

אבד"ק פרימאן
ברוקלין, ניו יצ"ו

כ"ה

הזיתי איש מהיר במלאכתו מלאכת שמים הוא ניהו האברך הדגול והנעלה חו"ב וירא וחרד לדבר ה' כש"ת מו"ה שלום יהודה גראָם נ"י שו"ב וירא ה' מרבים ועבר עליו רוח מתרה לעורר אחינו בני ישראל על ענין זהירות ושמירה ממאכלות אסורות, וקיבץ כעמיר גורנה דברי ראשונים ואחרונים וספרן של צדיקים מפרשי התורה והש"ס שמבארים עד כמה מגיע הפגם וההיזק אל נפש הישראלי שמתפגל בזה ח"ו ולעומת גדול מעלת הנשמר וזהיר שזוכה להתקדש

ולהטהר ולזכות נשמתו. גם בדברי הלכה ידו הדה והביא כמה הלכות נצרכות ותשובות ובירורים בענינים הללו. ואשרי שלו ככה, מה' ישא ברכה. ומי יתן ויכנסו דבריו בלב הקוראים להתעורר ולשמור דרכי החיים כי בעוה"ר רבה המכשלה, וע"כ זכות הרבים תלוי בו. וראוי להיות בסיועו ועזרו להוציא לאור עולם חיבורו.

וע"ז באעה"ח א' לס' בריתי שלום תשל"א לפ"ק פה מחנה „תורה ויראה דזופניק“.

הק' רפאל זילבער

שמעון ישראל פאזען

אבדק"ק שאפראן יצ"ו
קעת בברוקלין יצ"ו

ב"ה. כבוד אהובי הרבני החסיד כמו"ה שלום יודא גראס שליט"א.
בודאי הוא מצו' גדולה עד אין לשער לאפרושי מאיסורא ולהראות החששות שנולדו חדשים לבקרים בכל מיני מאכל ומשתה, ואם תזכה לפעול אפילו אצל אחד שיפהוד להיות ח"ו נכשל במאכלות אסורות אשרי חלקך.

הק' שמעון ישראל פאזען

שמהה בונם גרינבערגער

מ. ראב"ד ק"ק פרעשבורג יע"א

בעהשי"ת

מומני בקש „שלום“ כ„יהודה“ ועוד לקרא ח"ה האכרך כמשמעו ומדרשו החו"ב טובא החסיד כש"ת מוה"ר שלום יהודה גראסס נ"י להסכים על פעולתו פעולת אמת אשר ליקט וקיבץ דברי חכמים גאוני קדמאי ובתראי זי"ע בענין העומד ברומו של עולם להיותנו נוהרים במאכלות ומשקאות לכל להלכד ח"ו ברשת הס"א בפרט בעת הזאת ובמדינה קשה זו אשר סכנה רוחפת וצריכים אנו ס"ד וזהירות יתרה לכל להכשל במ"א המטמאות את הנפש ר"ל.

אך הקשה לשאול ממני כי מי אנכי להיות שר המסכים ולעמוד במקום גדולים ועוד כי דבר שפתים אך למותר כי כבר ישנם תח"י

הסכמות ודברי שבח מגדולי דורנו נ"י, אשר בו מספרים תהלתו ותפארתו איך שטוב עשה בעמיו בעינא פקיהא ללקוט שושנים להיות אחדים ביד כ"א ולא באתי בזה רק לברכו בכרכת הדיוט שיזכהו ד' לזכות את ישראל ולהרחיב גבולי הקדושה והטהרה בישראל ולאפרושי רבים מאיסורא. ויהי חלקי עמו, ובזכות זה תתקרב גאולתנו ופדות „נפשינו“ ונזכה מהרה לרגלי מבשר משמיע „שלום“ על הרי „יהודה“ וערבה לד' מנחת „יהודה“ מנחת „ש"י“ — ככהגוא"צ בב"א.

חק' שמחה בונם גרינבערגער

שלמה האלבערשטאם

אבדק"ק באבוב

שפר קדמי להחויא כי ה' למראות עיני הקונטרס אשר חיבר האברך המופלג בתורה ויראה כש"ת מו"ה של"ו יהודא גראָם נ"י.

אשר יצא לזכות את הרבים וללקוט שושנים מדברי גדולים וצדיקי עולם בהתעוררות ודברי מוסר להשמר ולהזהר מכשלון מאכלות אסורות ח"ו ואם אמנם שאין ספר כזה צריך לשום הסכמה אך למען לחזק ידי הרב האברך נ"י בזה ולמלאות רצונו באתי לעורר לבב בני ישראל לסייעו ולתמכו.

וע"ז באעה"ח יום ה' לס' לא תאכלו כל תועבה, תשל"א לפ"ק.

חק' שלמה האלבערשטאם

שמעון זאב מילרער

אב"ד דקה"י אראד יצ"ו

כעת חוי"פ קה"י ברוקלין יצ"ו

בעזהש"ת

לכו בנים שמעו לי חזו מפעלות איש צעיר לימים, חובר חיבורים מחוכמים, נודע בשערים לזוכה ומזכה את הרבים, כבוד ידיד נפשי ולבבי האברך החשוב מופלג בהפלגת חכמים ונבונים, יראת השו"ת על פניו נראה מבחוץ ושו' מבפנים, חסיד המתחסד עם קונו, ואהבת תוה"ק בוערת בלבו, כש"ת מו"ה של"ו יודא שליט"א למשפחת גדולים (גראָסס) ואשר העיר השו"ת את לבבו הטוב והיפה ואת רוחו

הכרה והנקי' האמונה עלי תורה הקדושה לערוך על שלחן התמיד של לומדי ושומרי תוה"ק לחם הפנים שיש לו פנים לכאן ולכאן הן לרוח תוה"ק והן לרוח יר"ש ושניהם רואין זא"ז בכוונה אחת בספרו הנחמד, לעורר את רוח הבריות ולקרב את הלבבות אל אבינו שבשמים מבלי להתגאל במאכלות האסורות אשר עד כמה הפליגו חז"ל בעונש העבירה הזאת באמרם ז"ל עכו"ם דאכלי שקצים ורמשים חבל גופייהו ועוד העידו חז"ל עה"פ ונטמאתם בם א"ת ונטמאתם אלא ונטמאתם בם שמאכלות האסורות מטמאתם את הלב ואין זוכה להשגת תוה"ק ויר"ש אמיתית כמובא בספה"ק.

ומי שאינו שומר פיו ולשונו, ואמת וכשרות לא יהגה חכו, ואפילו אם לדידי' עושה מחיצה המפסקת ומבדלת בין החי' הנאכלת ובין החי' אשר לא תאכל, אבל לאחרני לא, ואם רשות הרכים מפסקת אותו מסלק עצמו לצדדין בלא הנאת גרונו, לכבד את השי"ת יוצרו וקונו מגרונו, לעמוד על המשמר לעורר את חבירו בזהירות יתירה לשמור נפשו וגופו מכל דבר המפסיק וחוצץ בינו ובין קונו יוצרו ובוראו ית"ש במקום שהוא עצמו צריך לאותו דבר להרחיק עצמו בצ"ט שערי פרישות את כל דבר האסור לנו ע"פ תוה"ק ולדחות ככל מאמצי כחו מהכל פיו את כל מה שנאסר לנו מפי הגבורה איש כזה אשם הוא בנפשו, והיתה לו גם אחריות זרעו שלא ימעדו רגליהם מצעדי תוה"ק ודרכי השי"ת המחוייבים עלינו מאבותינו ואבות אבותינו אשר קיימו וקבלו עליהם ועל זרעם ולא יעבור חלילה אפילו העברה כל שהוא מסיבת קלות דעתו והתרשלות ידו לזרוק מעל השלחן הדומה למזבח זריקה תמה הגונה וכשירה לסייג תוה"ק ונראית לכל הצדדים ולא בתירוצים שנונים מעמים כמוסים רק בפיו ולכו שוין כדי שיתקבל האמת על לב כל השומע מכל מי שאמרו ואמת יהגה חכו והנגלות הללו לנו ולבנינו הוא עד עולם, כי לא תשכח תוה"ק מפי זרעם וז"ז עד סוף כל הדורות.

והנה כבוד האכרך החשוב הנזכר שם נפשו בכפו לדחות מעליו כל דבר הטורדו והשליך מנגד אחריות בני ביתו אשר חייהם הגשמי תלויין בו ויאחזו בידו חבל התעוררות קיום תוה"ק ותהי למטה בכפו להטות לכבות ישראל לקבלת עול מלכות שמים שלימה, ועול מצות השי"ת ברה, והן דברי הספר הזה מאירות את העינים להאיר להם את הדרך ישכון אור תוה"ק בחיי הגשמי על יסוד חי הרוחני אחזו היטב בחבלי ספרים הקדושים על גלילי כסף ועמודי זהב שנמשלה להם תוה"ק רצפת כהט ושש דבק חזק ומתקיים ליראת השי"ת שקודמת לחכמה וביסודות דר וסוחרת ממי לקנות מאכלות

הכשירות, וכמוכן רק ממי שיש לו נאמנות וכל מה שיש לו בכית מסחרו חתים בגושפנקא דרבנן מורי הוראות בישראל, אשר על פיהם יצא ועל פיהם יבוא כל דבר העובר דרך פה ולשון וברכה תחלה וסוף להשי"ת א"ל אחרון וראשון, ואז ותבואנה אל קרבינה אוכל קמעא מעט מועיר אך ורק מה שכשר ומותר ע"פ תוה"ק והוא מתברך בבני מעיים בלי יסורים וחלאים רעים, והיתה להם ולזרעם אחריהם דורות ישרים ויראי השי"ת ומזכים את אבותיהם לעולמי עולמים אפילו כשנשמותיהם בגנוי מרומים ושפתותיהם בקבר דוכבים גם אז לעד עומדת צדקתם וזכותם מגנת ומצלת על כל דורותיהם העתידיים.

והנה כבוד האברך החשוב הנזכר ברוב ענותנותו פנה אל תפלת הערער כמוני השפל והנשכר להסכים על ידו, ואנא עבדא

דקודשא בריך הוא דסגידנא קמי' ומקמי' דאורייתא קדישא בכל עידן ועידן, הנה למען המצו' הגדולה של זכות הרבים להרבות כבוד שמים ומ"ע הבאה מכלל לאו ברוך הוא אשר יקים את דברי התורה הקדושה לעשות אותה חלילה לי לדחות בקשתו, אפילו אם ישיחו בי יושבי שערי תוה"ק ונגינות שותי שכר ויין תוה"ק לשאול באוכל למו הגם הרב מאראד בבניאים וכי גם הוא משרי המסכימים, ותשובתי בצדי, הנה שמתני פני כחלמיש למען הצור ישראל וגואלו יתברך שמו למעינו מים נאמנים של תוה"ק וקיומה להיות לכה"פ נמפל לעושי מצוה להזכר גם שמי הדל על דבר שבקדושה הזה, וכיותר שמקובל בשם רבינו הגאה"ק הנוב"י זצ"ל שעל ספרים כאלו משמים כבר הסכימו עליהם, ובזה אשיב חורפי דברי עמקי לבבי ואשר לענ"ד לכל אוהבי השי"ת ולומדי תוה"ק לכאו"א לפי ערכו וכבודו אמורים.

ואני תפלה אל אבינו שבשמים עבור הספר הנוכחי שיקובל על כל עין הרואה תום ויושר לבבו של האברך החסיד הנזכר בעל מחברו, אשר כל כוונתו לזכות את אחיו עמו, ותחוקנה ידיו לעשות חיל בתוה"ק ואוזן שומעת ומשמעת תוכחת מוסר בקרב חכמים תלין ברב טוב הצפון למצדיקי רבים ככוכבים כחפץ לבבו ונפשו המהורה עד ביאת גוא"צ ברינה ב"ב א"ס.

כה דברי פה המדבר אל כבוד אוהבי השי"ת ולומדי תוה"ק משכו וקחו לכם את הספר הזה בכסף מלא ברוח נדיבה ובנפש חפיצה להניח ברכה אל תוך בתיכם והשי"ת עמנו ועמכם.

והנני באעה"ח יום ה' לס' ונפש כי תקריב כ"ח אדר שנת תשכ"ז לפ"ק פה ברוקלין יצ"ו.

חק' שמעון זאב מיללער

דברי ברכה וחיוזוק

אמירה נעימה כתיבה יהיבה למע"כ ידידי איש מהיר במלאכתו מלאכת-הקודש צורבא מרבנן גברא יקרא, דין רפיש מדבית אבא חסידים ואנשי-מעשה, הנלהב לכל דבר שבקדושה וזיכוי הרבים, ה"ה הרב החסיד המצוין בתויר"ש מהורה הר"ר שלום יהודה גרוס שליט"א, שנתעורר ברגשי לבו, ויגע כנאמנות ומצא כדי מידתו ליקוטי בתר ליקוטי, וגמר חיפוש מנר ממאורות דברי חכמינו ז"ל, להרוות הצמאים להשקותם ממי הדעת (רמב"ם שלהי מקוואות) לכל יפגום דעתם ממאכלות אסורות ומפוקפקות המטמטמים המוח הנשמה והלב, ופה שעתיד לדבר עם השכינה אל יגן מן הטמאה ח"ו.

ובעת בדעתו לאדפוסי אידרא פרי עמלו לזכות הרבים וקרא שמו „נפש ישעי" שכשמו כן הוא ישועה לנפש, ובפרט גדול התועלת בארצות אשר בהן נעשה כהיתר ענין הנסיעות למרחקים להכראה, וויקיישאן, ושולחים הילדים והמשפחות להכראת הגוף, ואז צריך זהירות לבלי לשכוח מהכראת הנפש שלא תטמא במאכלות אסורות ח"ו. ולא להיות שביק היתרא ואכיל איסורא, שכיום יש ב"ה די מאכלות לרוב בהכשרים ידועים לשבת, מרבנים מובהקים גדולי תורה ויראה, וצריך רק תשומת לב להקפיד לקנות את הוודאי כשר ומהודר.

הרשיתי לעצמי להאריך בדברי חיוזוק וברכה למעכ"ת הרב החסיד הנ"ל הי"ו, היות ולנו תלמיד-חבר לי, וביודעי ומכירי קאמינא. וכל המסייעים לו לדבר נשגב זה נעשים שותפים לעסק זה של זיכוי הרבים, שבדעתו להדפיס עוד ספרים כאלו למגדר, וכל המזכה את הרבים אין חטא בא על ידו, ועליהם אומר הכתוב (דניאל י"ב) ומצדיקי הרבים ככוכבים לע"ו (ועי' ב"ב ח' ע"ב דעל גבאי צדקה נאמר כתוב זה, כ"ש על העושים צדקה עם הנפשות, וד"ב).

החותם בכרכה להרה"ח ביקרא דאורייתא,

אברהם מ, ברייטשטיין

ספרא ודינא בעדה החרדית בעיה"ק ירושלים ת"ו
בבי"ד של מרן רשכבה"ג הגאון הקדוש והטהור
רבנו הגאב"ד כ"ק אדמו"ר מסאטמר שליט"א.

ג. ב. הקונטרסים היקרים היו למראה עיני הגאונים הצדיקים שרי התורה הביד"צ שליט"א, ונהגו לראותו עומק בזיכוי הרבים, ורצו"ב דבר הסכמתם*.

(* לעיל הסכמה ראשונה.

ב ש ע ר

ישמחו היראים ויגילו הצמאים לדבר ה' זו הלכה, כראותם יוצא לאור ספר חשוב כזה יחיד במינו, חיבור גדול הכולל רוב עניני זהירות באכילה ושתיה, המזכרים בפוסקים ובמפרשי התורה — מן הראשונים ועד האחרונים, מיוסד עם הקדמות יקרות ואמיתיות מספרי קדמונים, רובם מן ספרי תלמידי ות"ת רבינו הק' אור שבעת הימים מן הבעש"ט זי"ע, בירורי ענינים אשר לא נראה כבושם הזה עד כה. ואני תפילה לה' שזכות הרבים תעמוד לי שלא אכשל בדבר הלכה ח"ו וישמחו כי חברי שלא אומר על טמא טהור ולא על טהור טמא, לא על מותר אסור ולא על אסור מותר, ולא יכשלו חברי בדבר הלכה ואשמח בהם, ויתקבלון מילי בני מדרשא.

מוצא אני לנכון לפרסם בשער הספר, שלא באתי בחבורי זה להכריע את ההלכה, אלא כל המטרה של הספר היא כדי להכניס בכל בית ישראל את גודל הזיוב הזהירות והשמירה ממאכלות אסורות, ועל ידי שילמדו בספר זה יתעוררו בזה וישאלו על כל דבר מהרב המורה הוראה, למען דעת המעשה אשר יעשה האדם וחי בהם.

ולבסוף אנקש מהמעייין הנכבד שילמד עלי זכות אם מעיתי באיזה מקום, ויואיל נא להודיע לי על כך, ולהעמידני על טעותי, שכבר אמר נעים זמירות ישראל „שניאות מי יבין“. ואודה לכל אחד על כל הערה והערה שיואילו נא בטובם לשלוח אלי (ובל"נ אפרסם אותם בחלק השלישי איה"ש), למען אוכל בעזהי"ת לתקן את הטעון תיקון במהדורה הבאה. תודתי נתונה להם מראש.

חובה נעימה לי להודות במקום זה לידידי החשובים אשר עמדו לימיני ועזרו לי בהעתקת הספר לדפוס והעתקתו לאידיש, הלא הם: הרה"ח מו"ה אברהם זאב שמויבער, מרדכי נסים גרינוואלד, משה מנחם גליק שליט"א. לכולם יאמר יישר כחכם. יברכם ה' ויאשרם בכל מעשי ידיהם. ישמרם ויגן בעדם, וזכות הרבים תגן עליהם, ויזכו לראות בהרמת קרן התורה ובביאת גואל צדק בב"א.

ואסיים בדברי הספר חסידים (סימן רכ"ד) וכל האומר דבר שמועה מפייהם הם מתפללים עליו וממליצים טובה עליו, יה"ר שכל הצדיקים המוכאים בספר הזה ימליצו טוב בעדינו שנזכה להוושע במהרה תשועת עולמים, בביאת גואל צדק אמן.

איתא במדרש (כ"ר פע"ט) על הפ' ויחן את פני העיר וכו', הד"א שאדם צריך להחזיק טובה למקום שיש לו הנאה ממנו. ופה מקום אתי לפריעת מעט מחובי ולהכיר תודה וברכה לאמי מורת הצדיקת שתחי' עמו"ש. יוצאת חלציהם של גאונים קדושי עליון וצללה"ה, שהיא טרחה בעדי ועזרה לי הרכה שאוכל ללמוד כמה שנים בכולל אכרכים דסאטמאר. מנשים באהל תכרך. יאריך ה' ימיה ושנותיה בטוב ובנעימים ובכריאות הגוף. ותזכה לנוב בשיבה דשנים ורעננים, ולראות רוב נחת מצאצאיה ושלא תמוש התורה מפי זרעה וזרע זרעה עד עולם אכי"ר.

וגם הנני להחזיק טובה לאחי היקר החו"ב עצום כל כלי חמדה מו"ח יעקב שלמה גראָם שליט"א, שעזר וסייע לי הרכה בהעתקה וסידור ועשיית המפתחות והגהתו בעיון נמרץ, והעירני כראוי באיזה מקומות של שבחים, ישלם ה' פעלו ומשכרתו תחי' שלימה, וזכות הרכים יעמוד לו שיזכה לישב באהלה של תורה ללמוד וללמד לשמור ולעשות ולקיים מתוך נחת והרחבת הדעת דקדושה עמו"ש אכי"ר.

וכן בהזדמנות זו הנני מביע את תודתי הלככית לראשי הישיבה דיישיבתינו הקדושה ישיבת תורה ויראה דסאטמאר אשר בה גודלתי, ובפרט להח"ג צי"ע מו"ה ר' שמעון ישראל פאזען אבדק"ק שאפראן זצ"ל. ויען שאמרו שאין חכמת אדם מגעת אלא עד מקום שספריו מגיעים (דרכי הנמרא לר' יצחק קנאפמון), לכן הנני להביע את תודתי הנאמנה להרה"ג ר' פישל הערשקאוויטש שליט"א שהעמיד לרשותי מאוצר ספריו, ומלבד זאת הרבה דברים שוחחנו ונתחוורו הדברים והעירני בהרכה מקומות של שבחים.

מנשים באהל תכורך בכרכה משולשת לזוגתי האשה החשובה והצנועה מרת פויבא תחי' לאוי"ט, בת חותני הרה"ג מו"ר חיים אלי' ביטמאן שליט"א, על השתדלותה בכל עזו להיות לי לעזרה להוציא את מגמתי לאורה, ושמחה מאוד לראות אותי פנוי ללימוד התוה"ק ולכתוב חידושים, וללקט ליקוטים. תחי' משכורתה שלימה מעם ה' אלקי ישראל, ונזכה יחד לגדל בנינו הנחמדים והנעימים לתורה לחופה ולמעשים טובים, ה"ה יעקב ישעי' זאב, מרים ברכה, אברהם חיים אלימלך, חי' שרה סיגא, פעריל מלכה, וניסן משה שיחיו לאורך ימים ושנים טובים. אנא כשם תשמרם מכל פגע ומחלה, ותחזנה עינינו מהם רב נחת דורות ישרים יכורך לתפארת אבותינו הקדושים.

התוכן

פרק

עמודים

- א.** בו יבואר איך שצריכים להשמר ממאכלות אסורות, ופגם הנגרם
בנפש האדם העובר עליהם לאכלם ר"ל ב"ד
- ב.** בו יבואר הטעם שהרחיקנו השי"ת ממ"א, ושורש מצוה זו ד"ח
- ג.** בו יבואר כי האוכל ממ"א מכניסים טומאה בלבו ונפשו של האדם
וגופו נעשה בשר מבשרם, וקדושתו של מקום מסתלקת ומתרחקת
ממנו, ונחשב כאלו עובד ע"ז ר"ל ח"ד
- ד.** בו יבואר כי מ"א מחשיכים עיני השכל לאדם האוכלם, ומטמטמת
לבו ונפשו, ומכניסים בו מחשבות זרות ושורש כפירה ומינות
ר"ל, וסופו שיכשל ע"י אכילתם בעבירות חמורות מאוד ר"ל יד"כז
- ה.** בו יבואר גודל השכר של השומר עצמו ממ"א כז"מב
- ו.** בענין השחיטה והשוחטים והקצבים מב"סג
- ז.** בענין ניקוד סג"ע
- ח.** בו יבואר העזיבה הגדולה בעניני ההכשרים וההשגחה, ואיך
שבעוה"ר גם שומרי תומ"צ ותמימי דרך נלכדים בפח מוקש
דיצרא דמ"א, מסיבת אי ידיעה וחסרון התבוננות ע"פה
- ט.** בענין נסיעה לדרך פה"צא
- י.** בהנהגת אכילה צא"קא
- יא.** הלכות סעודה קא"קז
- יב.** בו יבואר ענין קדושת חינוך הבנים והבנות, ובענין משקים
צבועים ושוקולדה וחמאת חלב קז"קיד
- יג.** בו יבואר גודל חומד האיסור של פת עכו"ם ובישול עכו"ם .. קיד"קכט
- יד.** בו יבואר גודל האיסור של סתם יינם קיט"קכט
- טו.** בענין לסדר מאכל כשר לחיילים קכט"קלב
- טז.** זהירות בעניני פסח קלב"קלז
- יז.** זהירות בהלכות התלויות בארץ קלז"קלט
- יח.** בו יבואר חיוב הזהירות מאיסור תולעים קלט"קנה
- יט.** בו יבואר חיוב הזהירות מאיסור דגים טמאים קנה"קע
- כ.** בירוד הלכה בענין חלב עכו"ם ובענין ציקאריע קאפפע
ומשקה קאקא קאלא קע"קפט
- כא.** דיני חלב שחלבו גוי קפט"קצב
- כב.** דיני גבינות גוים קצב"קצג

התוכן

עמודים

פרק

קצג-קצה	דיני חמאת גוים	כג.
קצה-קצט	דיני בשר שנתעלם מן העין	כד.
קצט-רג	דיני טרפות החלב והביצים	כה.
רג-רכג	דיני שחיטות ובדיקות ומכירת בשר כשר	כו.
רכג-רכד	איסור דם	כז.
רכה-רכו	דיני איסור סחורה בדברים אסורים	כח.
	קריאה וזעקה אל רבנים שליט"א ואל כל אשר ביכלתם להשפיע על קהילות ישראל להזהיר את העם על המכשול הנורא הזה אשר כל גוף קדושת ישראל ויסוד קיומו תלויים בו	
רכז-רלז	דיני וחומר איסור תולעים	ל.
רלז-רמז	דיני וסימני דגים	לא.
רמז-רנא	דיני בישולי גוים	לב.
רנא-רנה	דיני פת גוים	לג.
רנה-רנז	דיני וחומר איסור השגת גבול	לד.
רנז-רפח	ליזהר בבדיקה הגונה (וציורים לדברים הצריכים בדיקה)	לה.
רפט-שו	דיני וסימני דגים ומראות הדגים	לו.
שז-שיד	בו יבואר האיך עושים השמן ומארגארינא ועוד	לז.
שטו-שכ	דיני חלה	לח.
שכא-שכג		

שכד-שסו	הוספות	
שסז-תא	מפתח	
תב-תיא	מפתח הענינים (לפי א"ב)	
תיא-תיד	מפתח לדברים הצריכים בדיקה (לפי א"ב)	
תיד-תיז	מפתח הסיפורי מעשיות	
תיז-תכב	מפתח הספרים (לפי א"ב)	

הקדמה

שיל"ת עמ"י עש"ו

ישכילנו היראים ויתכוננו התלמידים, שימוד קדושת ישראל וטהרתן תלוי' בשמירה והזהירות והרחקה ממאכלות האסורות והטמאות, כמפורש בתורתנו (פ' שמיני) כי אני ד' אלקיכם והתקדשתם והייתם קדושים כי קדוש אני ולא תטמאו את נפשותיכם בכל השרץ השורץ על הארץ, הרי מבואר בפירוש בפסוק שמיסודי הקדושה שצונו יוצרינו ית"ש לקדש נפשותינו, הוא להפריש ולהתרחק ממאכלות האסורות, ולהיפך ח"ו המתגאל באכילתם מטמא את נפשו ר"ל, כאומרו ולא תטמאו את נפשותיכם וגו'.

ולקרב הענין קצת ע"פ שכל הטבעי, נעתיק לפניך דברי הרמב"ם ז"ל, הובאו בספה"ק צפנת פענח ובספה"ק דגל מחנה אפרים (פ' עקב) וזלה"ק ששמע מהבעש"ט זי"ע, שפעם א' שאלו אנשי מדינה אחת במכתב להרמב"ם ז"ל על תחיית המתים לומר להם מן התורה, ומה שדרשו חז"ל כגמרא מן הפסוקים אמרו שיש לדורשם באופן אחר, ולא רצה להשיבם הוא בעצמו דבר, אך אמר לתלמידו ר' שמואל אבן תבון שהוא ישיבם, וזה תוכן דבריו בקיצור עפ"י חכמת הטבע, כי מכל מיני מאכל ומשקה נעשה דם, ומהדם יורד אל הכבד ומהכבד עולה הברירות אל הלב, ומהלב יורד המוכחר והדק אל המוח, ושם שורה השכל וחיות של האדם, ומי ששומר עצמו ממאכלות המותרות והאסור והטמא, נעשו דמיו צלולין וטהורים, ויש לו לב טהור, והמוח והחיות שלו נעשה חיות טהורות להשיג אמיתית החיות שהיא אלקות של כל העולמות המחיי' את כולם, ומי ששומר עצמו יותר ומקדש את אכילתו עפ"י דרכי ד' ותורתו, נעשה מזה בנין אב והוא השכל לכל רמ"ח איבריו ומתקדשים ומטהרים, וכן להיפוך ח"ו נעשה בנין אב שכל עקור ומעיפש בדעות זרות וחיות שלו נעשה בחי' מת והיא אבי אבות הטומאה וכו', ורמ"ח איבריו נטמאים וטמא טמא יקרא לכל דבר, ונעלם ממנו אמיתת החיות שהיא אלקות של כל העולמות, ונטמא ונופל לדיעות זרות ואלהים אחרים, הם אלילים אלמים מתים וזבחי מתים יקראו להם.

לכן התנאים ואמוראים ובעלי המדות וחכמי המשנה הם שמרו נפשן שלא יתגאלו בפת בג הזקן וביין משתוי, ולכן האירו אור שכלם

והי' שורה עליהם רה"ק, לפרש כל מאמר סתום בדת התורה הקדושה, כי שרתה עליהם כח אלקי, אשר הוא ואורייתא כולא חד ואור נשמתם ג"כ הוא חוט המשולש אשר לא ינתק לעולם ולעולמי עולמים, אבל אנשים הללו בודאי טמאים ונטמאו דמם, ומשם לכם ומוח שלהם נטמטם במאכלות האסורות והטמאות, ולכך החיות שלהם נוטה למינות אפיקורסות, ולא יכלו לקבל מתיקות נופת צוף דברי מאמרינו הבנויים ע"פ שכל אלקי עולם ומלך עליון, והואיל והעיון פניהם ויצאו לחוץ, פתאום יבוא עליהם הכורת, וכרות יכרתו אותם וכל אשר להם, וכך עלתה להם כי לא היו ימים מועטים עד אשר בא עליהם מלך גדול והרג אותם וביזו כל אשר להם. ע"כ תוכן דבריו (הועתק ככתבו וכלשונו מספה"ק דגל מ"א אות באות עיי"ש).

מי לא יחרד וילפת ויתבונן ממעשה הנוראה הזאת, עד היכן הדברים מגיעים, שהנפרץ ר"ל לטמא את נפשו במאכלות האסורות, סופו להתגלגל ולירד עד התהום, לנטות למינות ואפיקורסות ולכפור בתחיית המתים ובעקרי האמונה, כעדותו הנאמנה של הרמב"ם ז"ל והכעש"ט הק' ותלמידיו הק' אשר מפיהם אנו חיים, ובעוה"ר בימינו אלה, עלה הפורץ ונפרצו פרצות בקדושת המאכלים, ולא כימים הראשונים הימים האלה, מלפנים זאת בישראל מדור דור, כל איש ישראל ואפי' ההמונים וע"ה, השגיתו על טרף ביתם בפיקוח עצמי ובשבעה עינים, בעבור כי הוכנו המאכלים כולם מהחל ועד כלה לכל איש בביתו, ולא עלה על לב אדם לקנות מאכלים מן השוק מכל אשר יביאו, ולסמוך על הכשרים והתירים רעועים מכל המינים. שאל אביך ויגדך זקניך ויאמרו לך, שעוד כדורנו לפני החורבן האיום והנורא, עד כמה היו נזהרים ונשמרים בקדושת המאכלים בקהלות הקדושות באירופה שנחרבו בעוה"ר, ולא אתרמי אפי' בין ההמונים וע"ה מי שיאכל או יאכיל לבני ביתו מאכלים מן השוק, שהוכנו ונאפו ונתבשלו מחוץ לגבולי ביתו, ובלא השגחתו ופיקוחו עליהם מתחלתו ועד סופו, ובעוה"ר עכשיו רבו המקילים והמתירים ואפי' בבתי חיראים והחרדים, לקנות מכל מיני המאכלים הנעשים בבתי הרושת ואפי' של עכו"ם, ולמרגוע נפשם יספיק להם בהמצאם עליהן איזה חותמת, נרשם עליו ככתב אשורית כשר, ואף שלא ידעו למי החותמת ולמי הפתילים, ורבה המכשלה בהסמכם על משענת קנה רצוץ, כאשר יתבאר בפנים הספר בפרטיות, שהרבה מן ההכשרים והמכשירים אלו, משתמשים רק לכסות עינים ולהטות דעת הקהל, אבל בפרטי הכנת המאכלים וסמכות כשרותן לא ידעו בין ימינם לשמאלם וכדי בזיון וקצף, ואם

עיני שכל לך בין תבין את אשר לפניך ושמת סכין בלועיך אם בעל
נפש אתה.

והנה ידעתי גם ידעתי מך ערכי כי אין אני ראוי לעמוד במקום
גדולים להוכיח כמוסר תוכחת, ורבים יאמרו לנפשי אין כוונתו
לש"ש אלא לכבוד עצמו הוא דורש לקנות לו שם, ע"כ אציג לפניך
משל נכבד שראיתי בספה"ק אור לישרים בשם הרב מו"ה יואל מוכיח
וצ"ל, דהנה מנהג ישראל תורה הוא, שנומעים מוכיחים מעיר לעיר
להוכיח את ישראל, ורבים מהמון עם טועים ואין שומעין לדבריהם,
מפני שהם לוקחים ממון בשביל הדרשה, ואומרים שתוכחתם אינו אלא
קרדום לחפור בה ואין כוונתם לש"ש, ונשא עליהם משלו ויאמר,
כי בעיר אחת קטנת, שלא הי' להם בתי אבני גזית כ"א בתי עצי
היער והגגות מכוסים בתבן, והי' שם איש ואשתו שהיו דרים בעלי'
תחת הגג, פעם א' כלילה הלכה האשה לישן ועדיין הי' בעלה ניעור
והי' לו נר דלוק וטרם יכבה הנר גם הוא הלך לישן והניח הנר דלוק,
צעקה אליו אשתו אולי ח"ו יפול ניצוץ א' מהנר ותשרף כל הבית
כולו, עודה מדברת עמו בא שומר העיר והכריז להזהיר העם להשגיח
על האש והנרות שלא תגרום לידי שריפה ח"ו, אמרה האשה לבעלה
שמע נא וראה מה שהשומר מכריז להשגיח על הנר שלא יגרום לידי
סכנה, והוא השיב לה, שומה שבעולם, וכי סבורה את שבלב שלם
הכריז השומר כן, הלא אני יודע שאינו מכריז אלא בשביל שהקהל
נותנים לו ממון שיכריז כן, ואילו היו נותנים לו ממון שיכריז שיציתו
העיר ג"כ הי' מכריז, ע"כ אין אני פונה לדברו כלל, והלך לישן
והניח הנר דלוק, וכאשר פתרה כן הי' ונפל הנר על השולחן ונדלק
כל הבית ונעשה שריפה גדולה, וכמעט נשרף כל העיר ובקושי גדול
הציל את נפשו ונפש אשתו ולא נשאר להם כ"א גוויתם. ראו נא
השומה הזה, שבשביל שהשומר לא הכריז בלב שלם, לא רצה לשמוע
לדבריו והניח לשורף את ביתו באש, כך הדבר הזה שהמוכיח מזהיר
את העם, שיעזבו מעשיהם הרעים דאל"כ יפלו בגיהנם אשר שם
ישרפו את גוויותיהם כמ"ש הנה יום בא בוער כתנור וגו', והשומים
ידמו בשביל שהמוכיח אינו מוכיח לש"ש אין נותנים לב לדבריו עד
שכאה השריפה עליהם, הלא אין לך שמות גדול מזה עכת"ד ודפח"ת.

אי לזאת אזרתי כגבור חלצי ושנסתי מתני ללקט ציצים ופרחים
מדברי חז"ל וספרי הראשונים ומגדולי המוסר, בענין קדושת
המאכלים, והזהירה והשמירה המחוייבת עפ"י תורתנו הקדושה
להתרחק מכל חשש נדנוד איסור שבהם, אולי יתגלגל על ידי זכות

לזכות אנשים כמוני מהמכשלה הנוראה הזאת, ויתקיים בי הבטחת
ז"ל כל המזכה את הרבים אין חטא בא לידו, ואבנה גם אנכי ממנה
להשמר בקדושת המאכלים וטהרתן.

זאת ועוד אחרת שמתי אל לבי להוציא לאור עולם ספרי זה, להיות
לעילוי נשמת אבי מורי ז"ל הרה"ח מוה"ר ישעי' זאב בהרה"ח
משה אליהו ז"ל, שנקמף בעוה"ר בעודו באבו צעיר לימים, והקדיש כל
ימיו לטובת הכלל בעניני צדקה וחסד והרכצת התוה"ק וכו'. קראתי
שם הספר **נפש ישעיהו** ע"ש אבי מורי ז"ל הכ"מ, ונפש הוא זכר
ומצבה, כפי' הריב"ן בירושלמי שקלים (פ"ה) כמותר המת יעשה
נפש על קברו, נפש פי' מצבה על קברו לזכר וכו' עיי"ש. גם נרמז בו
שמי הדל עם הכולל, ויה"ר שיהי' הספר הזה לעילוי נשמת אבא
מארי ז"ל וימליץ טוב בעדינו כל הימים, והרחמן הוא יעזור שנוכל
להשמר מכל מכשול כל ימי חיינו, ולא ימוש ספר התורה מפינו ומפי
זרעינו זרע זרעינו עד עולם ונזכה במהרה לביאת גואל צדק ברנה
במהרה בימינו אמן.

הכ"ד המלקט המצפה לרחמי שמים,

הק' שלום יהודה

בן הרה"ח מוה"ר ישעי' זאב ז"ל

למשפחת גראם

התוספות שנדפסו בסוף הספר, נסמנו בפנים הספר
במקום שצ"ל התוספת, כזה *

ספר נפש ישי'

פ ר ק א'

א

הזהירנו יוצרנו בתורתו הקדושה בלאוין ואזהרות ועונשין להשמר מכל מיני מאכלות האסורות, ומהם שנכפלה האזהרה עליהם בתורת כהנים ובמשנה תורה, כמו איסור אכילת בהמה וחי' ועופות הטמאים, ואכילת הדם וחלב, ובשר בחלב. ופסוקים רבים ופרשיות שלימות יעדה התוה"ק באזהרת מאכלות הטמאות והאסורים.

משונה אזהרה זו מכל אזהרות שבתורה, שמלבד האזהרה הודיענו הכ' בכולם פגם הנגרם בנפש האדם העובר עליהם לאכלם, מהם שנכרת הנפש ר"ל מאילנא דחיי כמו בלאו דחלב ודם, ומזה תראה לשער עד היכן הדברים מגיעין, שבשביל אכילה קלה בשעור כזית, אשר הנאת גרונו ומעיו תמשך לרגע כמימרא, יפגם בנפש האוכלם עד כדי כך, שנפשו נכרתת ר"ל משורש הנשמות והוא זורעו נכרתין ר"ל.

ואת שאר האזהרות שנאמרו בלאוין גרידא, ואין עונשם בכרת, אבל בכולם פרט הכתוב לומר שהאוכלן מטמא ומשקץ את נפשו, כמ"ש אל תשקצו את נפשותיכם בכל השרץ וגו', ולא תטמאו את נפשותיכם בכל השרץ וגו', ולא תטמאו בהם ונטמאתם בהם (ויקרא י"א מ"א), ובכל אזהרה ואזהרה מהם, כפל הכתוב לומר טמא הוא לכם וגו', שקץ הוא לכם וגו', טמאים הם לכם וגו', אשר הבדלתי לכם לטמא והייתם לי קדושים כי קדוש אני ד' וגו', וכמוהו הרבה פסוקים.

ב

דרי מכואר בפירוש כתוה"ק במעם איסורם לפי שהם מטמאים נפש האוכלם ומשקצם, והנפרש להבדל מהם זוכה לקדש את נפשו ולהדבק בקדושתו ית', והגם שאין לנו לחקור ולחפש על מעמי מצותיו

ית', כי לא נשיגם בלא"ה, והחקר אלקי מי ימצא, ומי יוכל לעמוד בסוד ד' להשיג אף אפס קצהו, ומכ"ש קטני הערך כמוני היום, ודי לנו בטעם שאסרתו תורה הקדושה, ואר'י רביע עלי' בגזירת המלך מלכו של עולם.

אמנם כללא אית לן שבכל מקום שביאר הכתוב להגיד בפירוש טעם המצוה, היא כוונתה העיקרית וטעם הנגלה, מלבד הצפון להבאים בסוד ד', עיין מה שכתב הב"ח בריש ה' סוכה (ר"ס תרכ"ה) וכן במצות תפלין וציצית שביאר הכתוב טעם המצוה עיי"ש.

ומעתה כמו"כ באיסור המאכלות שפרט הכתוב טעמו, שמשקץ ומטמא נפש האוכלם, גילה לנו הבוי"ת בתורתו הקדושה טעם הנגלה וכוונה הפשוטה של מצוה זו, ויספיק לכל בעלי שכל ומדע לחשמר מאד באזהרתם, כי מי פתי יסור תנה לשקץ ולטמא את נפשו ונשמתו, ולהכבד מדבקות קדושתו ית' בשביל הנאת החיך והגרון לשעה קלה ומועמת.

האמנם כל אלה דברים ידועים הם, וזיל קרי כי רב הוא, אבל כבר יעדנו בפתח דברינו בהקדמת הקונטרס הלז, כי אין מטרת חיבורנו זה להוסיף ולחדש חדושים, ולאסור איסר בחומרות יתירות כמה שהתירה תורה, כי די לנו כמה שאסרה תורה, ומה שקבלנו מדברי הז"ל ומדברי הפוסקים אשר מפיהם אנו חיים, וקבלתם אמת ונאמנים עלינו, ולא נזוו מדבריהם ימין ושמאל אפי' זיו כל שהוא.

אולם הידיעה לבדה באזהרות הפסוקים, לא תספיק לכלי קרב להתגבר נגד היצר הצורר ואורב לנפש האדם להחטיאו, כי אין אדם חוטא אלא א"כ נכנס בו רוח שמות, וכאותו הרגע שבוערת בקרבו תאות היצר, מעלים היצה"ר ומשכח מלכו ידיעת האיסור או מדמה אותו עליו כהיתר גמור, וממציא ברוב תחבולותיו ק"נ טעמים של היתר לטהר את השריץ ואת הטמא, וע"י רוב פיתויו ודבריו הנחרצים, יאמין לו האדם ויחשוב כי לא זהו שאסרתו תורה, וזה אחר הוא והותרה בשינוי השם ושינוי מקום, וכמוהו פתויים רבים אשר א"א לפרטם כי רבים המה, ולא הרי זה כהרי זה, הצד השוה שבהם שדרכם להזיק ושמירתן עליך לברוח ולהנצל מכל תחבולותיו, כי תכליתם אחד הוא, להחטיא את נפש האדם ולטמאו ח"ו, ולהפרידו מדבקות קדושתו ית'.

והנה מלבד הידיעה באזהרות התוה"ק, מוטל עלינו חובת השמירה בהם כמבואר בפסוקי התורה פעמים אין מספר, וגדר השמירה להיותם לזכרון בין עינינו ולבלתי נסיח דעתנו ממצות התורה הקדושה ומאזהרותי, כמ"ש ז"ל במשנה (אבות פ"ג ח') כל השוכח דבר אחד ממשנתו, מעלה עליו הכתוב כאילו מתחייב בנפשו שנא' רק השמר לך ושמור נפשך מאד פן תשכח את הדברים וגו'.

ומה מאד נוראים המה דברי הרע"ב ז"ל במשנה שם, וז"ל כל השוכח דבר אחד ממשנתו בשביל שלא חזר עלי, מעלין עליו כאילו מתחייב בנפשו, שמתוך שכחתו הוא בא להתיר את האיסור ונמצאת תקלה באה על ידו, ושגגתו עולה ודון, אי נמי כאילו מתחייב בנפשו. לפי שאותה משנה היתה משמרתו, ועכשיו ששכחה אינה משמרתו. והתויו"ט בפירושו כתב וז"ל כל השוכח דבר אחד ממשנתו, לאתווי מחמת עצלות וכו'. וכמדרש שמואל כתב אפי' מחמת שהוא טרוד למצוא טרף לביתו אפ"ה מתחייב בנפשו עכ"ל התויו"ט זללה"ה. ואפשר דכל זה נכלל בגדר השמירה שנתחייבנו במצות ד' וקבלנו על עצמנו בהר סיני, כי השומר אם יסיח דעת ומעלים עין משמירת החפץ שקבל שמירתו עליו, ה"ז כפושע בשמירתו.

אי לזאת נתתי על לבי ללקט ציצים ופרחים מדברי חז"ל, המפוזרים בש"ס בבלי וירושלמי וזה"ק ומדרשים בענין חומר איסור מאכלות האסורות וגודל פגם הנגרם בנפש האוכלם, גם חפשתי חיפוש אחר חיפוש בספרי הראשונים וגדולי האחרונים, והעקתתי דבריהם בלי יתרון ומגרעת, ודבריהם הקדושים יכניסו אור כהיר בלב הקורא ומתכונן בהם, וילהיבו את נפש האדם להשמר מאד מכל ענפי האיסור במאכלות האסורות, ועכ"פ יועיל לשכחה, כי בשום עין להגות ולחזור דבריהם הק', יחקק בזכרונו אזהרת התוה"ק באיסור הנורא הזה, ואם לא ימוש התורה הזה מזכרונו, מוכטח לו לאדם שלא יחטא. וכדי להקל על הקורא חלקנו כל ענין וענין לבדו, ליתן רווח להתכונן בין פרשה לפרשה.

ואחת שאלתי מאת ד' אותה אבקש, להיות חלקי ממזכי תרכיב, ואולי אכנה גם אנכי ממנה, ואליכם אישים אקרא להגות בספר הזה ולחזור עליו פעמים אין מספר, כי לא הוספתי משלי כלום, והם דברי

הראשונים כמלאכים ותורה יבקשו מפיהם, ודברים היוצאים מלכות קדושים, יכנסו כלכות בנ"י גזע תרשישים, וכוה נשלם פרק ראשון בעזר צורי וגואלי.

פ ר ק ב'

א'

דבר ידוע הוא שהגוף כלי לנפש האדם. וכו תעשה פעולותי, וכל פעולות הנפש מתהוים כפי כוחות הגוף, ולפי זכותו וטוב מזגו יבין דרך הנפש החכמה השוכנת בקרבו, וע"כ למעם זה הרחיקנו האל ית' ממאכלות האסורות כולם, כי יודע אלקים כי כל אלה יגרמו רוע מזג הגופות וטמטום הלככות. ומכואר הענין באר היטב בספר החינוך מתרא"ה ז"ל (מצו' ע"ג) בלאו דטריפה, וז"ל הזהב:

משרשי מצוה זו לפי שהגוף כלי לנפש וכו תעשה פעולתה, וזולתה לא תושלם מלאכתו לעולם וכו, כי הגוף בין ידיה כמו הצבת ביד הנפה, אשר עמו יוציא כלי למעשהו, ובאמת כי בהיות הצבת חזק ומכוון לאחוז בו הכלים, יעשה האומן דברים טובים, ואם לא יהי' הצבת טוב, לא יבואו לעולם הכלים מכוונים ונאים, כמו כן בהיות בגוף שום הפסד באיזה ענין שיהי', תתכמל פעולת השכל כפי אותו ההפסד, וע"כ הרחיקה אותנו תורתנו השלימה מכל דבר הגורם בו

סיפורי מעשיות

ענין נורא ששוחט אחד הורה לאסור בועה בפנים הקיבה ובזה הציל את כל היהודים ממחלה הממארת שהיתה אז בעיר זו, ר"ל

בספר מזכרת משה מביא: דאיתי ונתון אל לבי מ"ש לי זקן אחד שוחט מומחה אשר ב"לוואדנו", שקודם ביאת חולי הקאלערא ד"ל לעיר זו, בראותו* בפעם הראשונה בקיבת הבהמות בועה אחת בפנים סרוחה מאוד לאין קץ, ולא הי' חושש לה לפי שלא היתה במקום האסור, אך כשפרץ החולי הנוכח באותו זמן, התחיל להראות הבועה הנו' ועלה בדעתו שמא החולי הזה נמשך מאכילת הבשר הזה, והטריף כל הבהמות שהיתה להם מחלה זו. ומן השמים סייעוהו שבעיד זאת לא מת אף אחד מישראל. ואז ידע בוודאי כי זהו החולי. ומיד הלך והודיע להרופאים, וגזרו גם הם לבדוק כל הבהמות ונסתלק גם מהם החולי ולא חזר עוד. על כן טוב שהשוחטים ידעו זאת ולמצוה יחשב.

הפסד, וע"ד הזה לפי הפשט נאמר שבא לנו איסור בתורה בכל מאכלות האסורות, ואם יש מהן שאין נודע לנו ולא לחכמי הרפואה נזק, אל תתמה עליהם כי הרופא הנאמן שהזהירנו בהם, חכם יותר ממך ומהם, וכמה נסכל ונבהל מי שחושב שאין בדברים נזק או תועלת אלא במה שהשיג הוא, ויש לך לדעת כי לתועלתינו לא נתגלה סבתן ונזקן, פן יקומו אנשים מחזיקים עצמם כחכמים גדולים, ויתחכמו לאמר נזק פלוני שאמרה התורה שיש בו דבר פלוני, איננו כ"א במקום פלוני שטבעו כן, או לאיש פלוני שטבעו כן, ופן יתפתה לדבריהם אחד מן הפתאים, ע"כ לא נתגלה* מעמן להועיל לנו מן המכשול הזה, וידוע הדבר מדרכי הרפואות שבשר כל הטריפות האסורות לנו מוליד הפסד אל גוף האוכלן, מחמת שהטריפות מורה חולי בבהמה, ואל תקשה עליך ולומר מה הפסד יוכל להיות בבהמה שנטרפה מיד ונשחטה, כי לא מחכמה תקשה ע"ז, הלא ידעת כי לכל דבר התחלה, ואם תודה אלי כי באורך הזמן ימצא הפסד בה מחמת הטריפות, תתחייב להודות כי ברגע הראשון התחיל ההפסד, אלא שהוא מיעוט בהתחלה, ואין ספק כי מן הנזק רע אפי' מיעוט, ועוד שכל דיני התורה וכל דבר שיש לו קיימא בגדר כזה התחייב להיות, שאם תתן דבריך לשיעורין לא יתקיים דבר בידך לעולם, עכ"ל.

ב'

וכע"ז כתב עוד החינוך (מצו' קנ"ד) בלאו שלא לאכול טמאים, וז"ל כי יודע אלקים כי כולם ממאכלות שהרחיק מעמו אשר בחר, יש בהם נזקים מצויים לגופם, שהם כלים לנפשות לפעול בהם ולהתעלות ע"י מעשיהם הטובים, ע"כ הרחקנו מהם, למען יפעלו הנפשות פעולתן, ולא ינעלו דלת בפניהם רוע מזג הגופות וטמטום הלבבות, וכע"ז כתב ג"כ בלאו דחלב (מצו' קמ"ז) וז"ל כי מהיות הגוף כלי לנפש, ובו תפעול כושר פעולותיה, ולפי זכותו וטוב מזגו יבין דרך הנפש החכמה הנתונה בו, ויאמין לעצתה וילך אחריה, מפני זה צריך האדם להשתדל עכ"פ בחיות גופו, להעמידו על ישובו ובריו וכוחו, וידוע הדבר ומפורסם בין ב"א, כי לפי המאכלים יתפעל הגוף בכריאות או בחולי, כי בשר הגוף הווה ונפסד בכל יום ויום, ולפי המזונות הטובים יתהווה בהיפך, וע"כ הי' מחסדי האל הגדולים עלינו, אנחנו עמו אשר בחר, והרחיק ממנו כל מאכל מזיק אל הגוף ומוליד בו ליחות רעות, עכ"ל, ועד"ז נתן טעם במאכלות האסורות כולם עיי"ש.

ג'

והנה באמת מבואר טעם זה ג"כ במדרש רבינו בחיי פר' שמיני, וז"ל: למה הדבר דומה לרופא שהלך לבקר שני חולים, אחד יש בו סכנה אמר להם תנו לו כל מה שמבקש לאכול, נכנס לשני ואמר להם תנו לו מאכל פלוני ואל תתנו לו מאכל פלוני, לימים זה שהתיר לו המאכלים מת, וזה שהתיר לו מקצת ואסר לו מקצת נתרפא, אמרו לו מה זאת, אמר להם זה שראיתי בו סימני חיים התרתי לו זה ומנעתי ממנו זה, וזה שראיתי בו סימני מיתה התרתי לו את הכל, כך התיר הקב"ה לו' אומות שקצים ורמשים לפי שהם מוכנים לגיהנם, אבל ישראל שהם חיים אמר להם את זה תאכלו ואת זה לא תאכלו, ולכך אמר זאת החי' שהוא לשון חיים, לפי שישראל דבקים בחיים שנא' (דברים ד') ואתם הדבקים בד' אלקיכם חיים כולכם היום, וכעו"ז איתא (בויקרא רבה פי"ג ס"ב) ומסיים בה הה"ד (משלי ל') כל אמרת אלקי צרופה, רב אמר לא נתנו המצות לישראל אלא לצרף בהן את הכריות, עכ"ל המדרש.

ד'

אמנם ביאר העקידה ז"ל (שער ס') דהכוונה הוא לחיי הנפש ובריאותה, כי מי שחלקו בחיים בעולם הבא, יאות לו טבע אחר ממה שיאות לזולתו שאין חלקו בחיים, ולא לענין בריאות הגוף וחליו נאסרו אלו המאכלות כמו שאמרו קצת חלילה, דא"כ נתמעט מדריגת התורה האלקית כמדריגת חיבור קטן מספרי הרפואות ח"ו, וגם ראינו שגם מי שאינו נשמר מהם, הם חיים על בריאות הנכון, אבל הענין שנאסרו מצד חולאי הנפש ובריאותה, כי משוקצים ומתועבים ומזיקים אל הנפש המשכלת, ומולידים בה האטימות ורוע המזג וקלקול התאונה, אשר מהם מתהווה רוח הטומאה המטמאה הידועות והמעשים, ומגרש רוח הטהרה והקדושה ממנו וכו'.

וז"ש חז"ל ביומא (דף ל"ט ע"א) שמטמטמת לבו של אדם שנאמר ונטמאתם בם, אל תיקרי ונטמאתם אלא ונטמטם, כי האטימות והטומאה נמשכים זה לזה, וע"כ נקראו המאכלות האסורות בשם טומאה וטהרה, כי טעם איסורם מצד רוח הטומאה, רוח רעה, רוח זנונים הנמשכים לאוכליהם, והשומר עצמו ירחק מהם כמו שזוהר מדבריהם הממיתים וכו'. וז"ש ז"ל לא נתנו המצות אלא לצרף בהן את

הבריות, והצירוף הוא שיחי' האדם חיי הזהירות והפרישות, וקבלת מלכות שמים, וצמצום עצמו בהרבה דברים שנפשו מתאו' להם, והם ממש חיי הבחירה שעליהם אמרו אם יחי' ימות ואם ימות יחי' עכ"ל לענינינו.

ה'

בספה"ק מנורת המאור (נר ג' כלל ו' חלק ו' פ"ג) כתב וזלה"ק : דבר ברור וידוע כי כפי מזון כל דבר כן יהי' גוף הניזון, ולפיכך הקב"ה ברחם על בני נח התיר להם בהמות וחיות ועופות ודגים, אע"פ שהיו יכולים להיות נזונים מתבואת הארץ, כמו שהיו מיצירת אדם עד אותו זמן, אבל בראותו כי מזון האדם בהיותו מתבואת הארץ כמו בעלי חיים שאינם מדברים, לא יהי' המזון סועד כ"כ לקיום הגוף, וגם לא יהא האדם ראוי כ"כ לעורר חיות הנפש להשכיל, ע"כ התירה תורה לאדם לאכול ולזון בבעלי חיים האחרים וכו'.

ובשחי' רצון הבורא להבדילנו מן העמים להיות קדושים, ולתת לנו תורה קדושה ומצות וחוקים ומשפטים צדיקים, ולמהרנו מזוהמת הנפש שהוא מנוף התאוות, ולעשות עם חכם ונבון, ובראותו כי יש מזון שמוליד דם עכור ועב וטמא כמוהו, ויש מזון שמוליד דם זך ונקי וטהור כמוהו, הבדילנו בתורתו מכמה מאכלות אסורות שאסר עלינו מכמה טעמים, וברוך יודע נסתרות אשר לפניו גלוי טעמי כל דבר ודבר, שלא לחנם אסרם על עמו אשר בחר בו, ומן הנראה לעינים הוא שאסר חלב ודם אפי' מהטהורים בעבור שמאטמין את הלב, ואסר החיות והעופות הדורסים לפי שנראה שהם מעזים פניהם לדרום כמותן, ואסר ארנבת ושפן וחזיר ודומיהם בשביל שסותמים דרכי התבונה, ואסר דגים שאין בהם סנפיר וקשקשת בעבור שגדלים ונזונים במים העכורים, ואסר שרצי הארץ והמים שמולדין מיני חולאים קשים ורעים, סוף דבר לפניו ית' גלוי טעם כל דבר, ועל כולם אמר (ויקרא י"א) אל תשקצו את נפשותיכם בבמה ובעוף, גילה שכל הדברים אלו האסורים נתעבים ונמאסים, עושים דם רע מוכן לכמה פורעניות, ומשקצין הגוף והנפש וכו', עכ"ל.

פ ר ק ג'

א'

בו יבואר כי האוכל ממאכלות האסורות, מכניסים טומאה
בלבו ונפשו של האדם, וגופו נעשה בשר מבשרם, וקדושתו
של מקום מסתלקת ומתרחקת ממנו, ותחשב כאלו עובד
ע"ז ר"ל.

היות שכל אברי הגוף נוזנים מהמאכלים אשר יאכל האדם, לכן אם
אוכל מאכלות אסורות, הרי כל גופו נעשה טמא ומשוקץ ר"ל,
כמו שכתב האוהחה"ק בפ' שמיני (י"א מ"ג) עה"פ אל תשקצו את
נפשותיכם וגו', וז"ל: אולי שבא הכתוב להודיע כי האוכל מהשרצים
נעשה נפשו עצמו שרץ, והוא אמרו אל תשקצו את נפשותיכם, פירוש
לא תעשו נפשותיכם שקץ, ובמה בכל השרץ השורץ על הארץ
כשתאכלו אותן וכו', ואמרו ולא תטמאו בהם אולי שיכוון לומר
שצריכון ישראל להזהר לכל יכניסו לפיהם אפי' בהיסח הדעת וכו' כי
התיעוב יעשה מעשהו בנפש האדם אפי' בהיסח הדעת, אלא שישתנה
הפגם במעשה, המזיד תעשה נפשו שקץ, ובשוגג תטמא נפשו ותטמטם,
והוא אמרו ולא תטמאו ונממתם בם, וצריך האדם לזהר בתוספות
זהירות וזריזות בכל דבר אשר יכנס בגדר ספק שיקוץ זה, ומה גם
בזמנים אלו שנוהם האויר והארצות כולן יחד, ואין לך גדולי קרקע
שאין בהם מהשיקוץ, שומר נפשו ישמור את הדבר, עכלה"ק האור
החיים זל"ה.

ב'

איתא בזוה"ק פ' שמיני (דף מ"א ע"ב) תא חזי כל מאן דאכיל
מאינון מאכלי דאסירי אתדבק בסטרא אחרא, וגעיל נפשי'
וגרמי', ורוח מסאב שריא עלי', ואחזי גרמי' דלית לי' חולקא באלקא
עילאה וכו', ואי יפוק הכי מהאי עלמא, אחידן בי' כל אינון דאחידן
בסטרא דמסאבא, ומסאבין לי' ודיינינון לי' כבר נש דאיהו געלא דמרי',
געלא בהאי עלמא וגעלא בעלמא דאתי וכו', ווי לון ווי לנפשייהו דלא
יתדבקון בצרורא דחיי עלמין דחא אסתאבו וכו', כל עמל האדם לפיהו
(קהלת ו') כל האי דינא וכל מאי דמכיל ונקמין מיני' נקמתא וכו',
לפיהו בגין פיהו דלא נטיר לי' ומאיב לי' לנפשי', עכ"ל בקיצור,
יחדד האיש וילפת בראותו דברי קודש הוזה"ק, בגודל פגם הנגרם

בנפש אדם האוכל מאכלות אסורות דאתדבק בסטרא אחרא ר"ל, ורוח הטומאה שורה עליו, ומראה עצמו כאילו אין לו חלק באלקי ישראל ח"ו, וצריך להשמר ולברוח אפ"י מן הספק שלא יכשל ח"ו בוודאי.

ועוד בענין הנ"ל בזה"ק שם (דף מ"ב ע"א) ר' יצחק אמר כל מאן דאסתאב בהו כאלו פלח לעבודה זרה דאיהו תועבת ה' וכתוב לא תאכל כל תועבת, מאן דפלח לע"ז נפיק מסטרא דחיי, נפיק מרשותא קדישא ועייל ברשותא אחרא, אוף מאן דאסתאב בהני מיכלי נפיק מסטרא דחיי ונפיק מרשו קדישא ועייל ברשותא אחרא, ולא עוד אלא דאסתאב בהאי עלמא ובעלמא דאתי עכלה"ק.

בראשית חכמה שער הקדושה (פרק ט"ו) כתב וז"ל: כי המאכלים הטמאים שהזהירה לנו התורה מהם, שורה עליהם רוח היצוני וממא, ולכן האוכל אותם מטמא נפשו, ומראה על עצמו שאין לו חלק בקדושה ולא באלקי ישראל, כי הרבר הטמא נעשה חלק בעצם האדם, והנפש מתלבשת שם, נמצא שהוא מטמא גופו, ומטמא נפש המתלבשת בו, וזה שכתב בזה"ק נפשי' וגרמי', ולכן ראוי להחמיר האדם על עצמו במאכלו, שלא יהי' בו צד איסור כלל עכת"ד ז"ל.

ג

ותדע שע"י מאכלות האסורות נמתק הצלם אלקים מן האדם, ועלול לבוא עליו כמה מאורעות ח"ו, כדאיתא בזה"ק פ' וישב (דף קצ"א ע"א) וז"ל: כד בר נש לא אזיל בארחוי דאורייתא, האי דיוקנא

סיפורי מעשיות

החטא וענשו

מעשה נורא ונפלא, שספר החסיד ר' ישראל מקאליש

הרב הצדיק ר' חיים מקוסוב הי' גבאי צדקה של ארץ ישראל, והיו לו כמה משולחים, שהיו חוזרים על הערים והכפרים לגבות את המעות. בין המשולחים הי' גם החסיד ר' שרגא מסניאטין, שהי' נוסע ממקום למקום להריק את הקופות של רבי מאיר בעל הנס. פעם אחת הלך ר' שרגא למסעיו; ויבוא לעיר סעריט, וילן שם. וישכם בבוקר, ויתפלל ותיקין כדרכו, ואחר כך התחיל ללכת מבית לבית, לעשות את מלאכתו באמונה. משגמר את עבודתו בצהרים, אמר לצאת מן העיר, ולהגיע אל הכפר הסמוך לפנות ערב; ויגבה שם את

קדישא אתחלף לי, וכדין חיות ברא ועופי דשמיא יכלין לשלמאח עלי, בגין דאתחלף לי' האי דיוקנא קדישא וכו', תא חזי יחזקאל נמר פומי' ממאכלי דאיסורי, דכתיב (יחזקאל ד') ולא בא בשר פיגול, זכה ואקרי בן אדם, דניאל מה כתיב כי' (דניאל א') וישם דניאל על לבו אשר לא יתנאל בפת בג המלך ובין משתיו, זכה הוא ואתקיים בדיוקני' דאדם וכו'.

וכן איתא בזוה"ק פ' משפטים (דף קכ"ה ע"ב) כל מאן דאכיל בשרא בחלבא מסתפי מחיון בישן, דהא צלמא דבר נש איתעבר מיני', ויכלין לאתקא לי' וכו', תאנא במה*זכו דניאל חנני' מישראל ועזרי' דאשתזיבו מאינון נסיוני, אלא בגין דלא אסתאבו במיכליהון וכו' ודניאל כד רמו יתי' לגובא דארייוותא, אשתלים בצולמא דמארי' וכו', ועל דא דחלו ארייוותא מיני' ולא חבלוהו וכו', מאן גרים האי, בגין דלא אתגעלו בגעולי מיכלהון, ומבואר שם דמי שאוכל מאכלות אפורות נעשה פניו כפני חי' וצולמא דבר נש אפתלק מני', עיי"ש.

סיפורי מעשיות

הכסף באותו יום, וילין הלילה, ובבוקר יקום וימשיך את דרכו הלאה. וכן עשה. אך כאשר יצא את העיר, נטה בעל העגלה מן הדרך, והתחיל לתעות. הלילה הגיע, והחשך הולך ומתגבר, והם לא ידעו באיזה מקום הם נמצאים. זה כשש שעות הם נוסעים בלי הרף, ובעל העגלה אינו יודע להיכן הוא נוסע; ויפחדו מאד לנפשם.

וידו' בנוסע העגלה, וישאו את עיניהם ויראו, והנה נר מאיד מדחוק. וילכו לאור הנר, ויבואו אל בית אחד גדול ורם, שלא דאו כמותו מימיהם. ויבט בעל העגלה סביבו ויאמר: "אכן יש בית במקום הזה, ואנכי לא ידעתי; כל ימי נסעתי במקומות האלה ובקי אני בכל הדרכים והשבילין, בכל הבתים והאכסניות הנמצאים בסביבה זו, ואת הבית הזה לא ראיתי עד היום הזה". וירדו מן העגלה, ויבואו אל הבית פנימה, וימצאו שם את משרתי הבית, והם מלובשים בגדי אשכנז, שלא כמנהג המקום. ויהי כאשר דרכה כף דגלם על סף הבית, ויגש אליהם משרת אחד וישאל אותם: "האם רוצים אתם ללון פה?" ויענו שניהם ויאמרו: "כן", כי רוח גדולה וגשם חזק בחוץ, ואי אפשר הי' להם ללכת בדרכם הלאה.

כשמוע המשרת את מענה פיהם, הראה להם חדר מן הצד, ואמר להם להכנס לתוכו. נכנסו לתוך החדר, וראו לפנייהם תנוד חם, שלחן, ונר

בספה"ק מסילת ישרים (פי"א) כתב וז"ל: המדריגה השלישית אחר הגזל והעריות לענין החמדה, הנה הוא איסור המאכלות, בין בענין המריפות עצמן, בין בענין תערובותיהן, בין בענין בשר וחלב, או חלב ודם ושאר איסור אכילה ושתי', כל אלה הנקיות בהם צריך דקדוק גדול וצריך חיזוק וכו', ופרטיהם רבים ככל דיניהם הידועים והמבוארים בספרי הפוסקים, והמקיל בהם במקום שאמרו להחמיר, אינו אלא משחית לנפשו.

אמרו חז"ל בספרי ולא תטמאו בהם ונטמתם בהם (ויקרא י"א מ"ג), אם מטמאים אתם בהם, סופכם ליטמא בהם, והיינו כי המאכלות האסורים* מכניסים טומאה ממש בלבו ובנמשו של אדם, עד שקדושתו של מקום ב"ה מסתלקת ומתרחקת ממנו, והוא מה שכתבו ז"ל (יומא ל"ט ע"א) אל תקרי ונטמאתם אלא ונטמתם, שהעבירה מטממת לבו של אדם, כי מסלקת ממנו הדעת האמיתית ורוח השכל, שהקב"ה נותן לחסידים וכו' והנה הוא נשאר בהמי' וחומריו משוקע בגפות העוה"ן, והמאכלות האסורים יתירים בזה על כל האיסורים, כיון שהם נכנסים בגופו של אדם ממש ונעשים בשר מבשרו.

סיפורי מעשיות

דולק עליו. וישבו אצל השלחן לנוח מעמל הדרך, ולבם מלא פחד ורעדה. והי' בשבתם בחדר, והנה נפתחה הדלת לפתע פתאום, ושתי "פריצות" ויהודי אחד, חבוש ספוריק על ראשו, באים החדרה, ויושבים על יד השלחן. ותאמרנה הפריצות: "משרת! הבא שלש כוסות יין". וילך המשרת ויבא את היין. ותשתינה הפריצות והיהודי ישב על ידן ולא שתה. ותאמרנה אליו: "מפני מה אין אתה שותה?" ויען ויאמר: "אסור לשתות יין נסך". ותאמרנה אליו: "ומדוע שתית אז?" וידום היהודי. כאשר ראו הפריצות, שאין בפיו מענה, ויכו אותו על הלחיים מפה ומפה, ויקומו ממקומם, ויצאו שלשתם החוצה. כשיצאו מן החדר, חיל ורעדה אחזום, ולא ידעו מה לעשות, אם לצאת מן החדר או להשאר בפנים. אחרי ישוב הדעת אמר ר' שרגא אל בעל העגלה: "לא נזוז מן המקום, אך נשב יחד ונחזיק איש ביד רעהו עד יעבור זעם". כעבור חצי שעה, באו עוד הפעם הפריצות עם היהודי ההוא, ישבו על יד השלחן, וצוו למשרת להביא יין כבראשונה. המשרת העמיד לפניהם שלש כוסות יין, הן שפכו את היין לתוך גרונו, והיהודי לא נגע בו. וכששאלו אותו, ולמה שתה אז, ולא ענה להן מאומה, הכוהו שוב על לחייו, ויצאו אתו

וכדי להודיענו שלא הבהמות הטמאות או השקצים בלבד, אלא גם הטריפות שבמין הכשר עצמו הן בכלל זה, אמר הכתוב להבדיל בין הטמא ובין הטחור, ובא הפירוש לרז"ל (תורת כהנים) אין צריך לומר בין חמור לפרה, למה נאמר בין הטמא ובין הטחור בין טמאה לך ובין טהורה לך, בין נשחט רובו של קנה לנשחט חציו, וכמה בין רובו לחציו מלא השערה, עכ"ל, להראות כמה נפלא כח המצות, שחוט השערה מבדיל בין טמאה לטהרה ממש.

והנה כל בר ישראל שיש לו מוח בקדקדו, יחשוב איפורי המאכל כמאכלים הארסיים, או כמאכל שנתערב בו איזה דבר ארסי, כי הנה אם דבר זה יארע, היקל אדם על עצמו לאכול ממנו, אם ישאר לו בו איזה בית מיוחד, ואפי' חששא קטנה ודאי שלא יקל, ואם יקל לא יהי' נחשב אלא לשוטה גמור, אך איסור המאכל כבר ביארנו שהוא ארס ממש ללב ונפש הישראלי, אם כן מי איפוא יהי' המקיל במקום חששא של איסור אם בעל שכל הוא, ועל דבר זה נאמר (משלי כ"ג ב') ושמת סכין בלועיך אם בעל נפש אתה, עכ"ל המסילת ישרים.

סיפורי מעשיות

יחד. ר' שרגא ישב על מקומו והחזיק בידי בעל העגלה, ראה את הכל, אך מרוב פחד הדבור אין אתו: הוא רצה לקדוא "שמע ישראל", אולם לא הי' יכול להוציא הגה מפיו. כאשר נכנסו בפעם השלישית והתחילו להכות את היהודי, על אשר לא רצה לשתות עמהן יחד, פנה היהודי אל ר' שרגא ואמר לו: "ר' שרגא! למה אדוני מחשה? האם כבודו אינו יודע מי אני? הלא אני פלוני בן פלוני. ככה הן נוהגות בי יום יום, ואני מבקש מכבודו, שיוכיר את שמי לפני הרב הצדיק ר' חיים מקוסוב". בצאתם מן החדר בפעם השלישית, נשמע קול קריאת הגבר, והכל נעלם; אין בית ואין תנור ואין נר, והם עומדים על פני השדה. עם עלות השחר, נתנו שבח והודי' לאלקים, על אשר עמד לימינם והצילם מן המזיקין.

באותו יום שב ר' שרגא מדרכו ונסע לקוסוב, ובבואו העירה נכנס תיכף אל הצדיק ר' חיים, וספר לו את כל המקרה, אשר קרה לו בדרך הלילה, והזכיר לפניו את שם הנפטר, שהי' יהודי תמים וכשר. הרב האזין לדבריו ואחרי כן אמר: "נכון הדבר, היהודי ההוא הי' איש כשר, אך נכשל פעם אחת בימי חייו באיסור יין נסך. ומעשה שהי' כך הי', היהודי הזה הי' יהודי תמים, שומר מצות ה' ומדקדק לקיימן בכל פרטיהן ודקדוקיהן, ופרנסתו היתה

ה'

כתב הספורנו סו"פ שמיני עה"פ ולא תטמאו בהם ונטמאתם בם וז"ל אל תטמאו בהם באופן שתהיו טמאים ומטומטמים בם, וזה יקרה באכילתם, כי אמנם בהיותי אלקיכם חפצתי שתתקדשו ותכינו עצמיכם אל הקדושה וכו', כדי שתהיו קדושים ונצחיים וכו', וכל זה תשיגו כשתתקדשו ותשמרו מאסורים וכו', זאת הוא כוונת ומעם איסורי המאכלות עכ"ל.

וכ"כ הראב"ע זל"ה (קדושים כ' כ"ד) וז"ל ומעם לטמא, שתדעו שהוא טמא במחשבה ובדבור וכו', והרשב"ם כתב (שמיני י"א) ג' כל הבחמות והחיות והעופות והרגים ומיני ארבה ושרצים שאסר הקב"ה לישראל, מאוסים הם ומקולקלים ומחממים את הגוף ולפיכך נקראו טמאים. ואף בתלמוד, עכו"ם שאוכלים שקצים ורמשים חביל גופיהו עכ"ל.

ספורי מעשיות

מן הסדרות, ה' יוצא ונכנס בבתי הפריצים, והביא להם סוחרים לקנות את תבואותיהם ואת יעדותיהם, ומדי פעם בפעם שלמו לו דמי טרחה. פעם אחת היו חייבים לו סכום גדול שכר סדרות, ובא לביתם לקחת מהם את כספו, כי ה' נחוץ לו מאד לנשואי בתו. התעקשו הפריצים ולא רצו לתת לו את הממון, עד אשר ישתה עמהם צנצנת יין. אולם היהודי סירב ולא רצה לשתות, בחשבו כי דק לצון חמדו להם האנשים האלה, כדרכם תמיד. אולם בדאותו שהם עושים זאת בכוונה, ולא יתנו לו את הכסף עד אשר ימלא את משאלת לבם זו, השיאו יצרו, שאין זאת עבירה חמורה, והוא נפתה לו ושתה עמהם כוס יין. ואף שעשה את הדבר הזה לא מתוך רוע לב אלא כדי להוציא מהם את כספו לשם הכנסת כלה, מכל מקום הוציאו עליו בית דין של מעלה פסק דין זה, שראית בחצות הלילה בהיותך בדרך. אך כדי לנחמך אומר לך, שזה ה' היום האחרון לסבלותיו, וכבר בא אל תקונו, ומאותו הלילה ואילך נשמתו צרודה בצרור החיים".

אחר הדברים האלה נאנח הרב הצדיק ואמר: «ומכל זה יוצא לנו מוסד השכל, עד כמה חייב האדם לשמור נפשו, שלא יכשל חס ושלום בשום דבר שאסרה תורתנו הקדושה, גם אם כונתו לטובה ולשם שמים, והשם יצילנו מכל רעות אמן כן יהי רצון».

(מס' אבן שתי' דף נ"ג)

תתבונן בדבריהם הקדושים ותשקול במאזני שכלך, האם כדאי בשביל הנאת הגרון ותחיך של שעה קלה לאכד טובה הרבה, וכמ"ש המלך החכם וחוטא א' יאכד טובה הרבה, ואם תשמור לפיך מחסום להזהר מכל דבר איסור וספק איסור, תזכה לרב טוב הצפון ולהתקדש בקדושתו ית', ויש קונה עולמו בשעה אחת.

פ ר ק ד'

א'

בו יבואר כי מאכלות האסורות מחשיכים עיני השכל לאדם האוכלם, וממטממת לבו ונפשו, ומכניסים בו מחשבות זרות ושורש כפירה ומינות ר"ל, וסופו שיכשל ע"י אכילתם בעבירות חמורות מאד ר"ל.

כתב בעל התניא בספרו הקדוש לקוטי אמרים (פ"ו ופ"ז) וז"ל: הקליפות הן נחלקות לב' מדריגות זו למטה מזו, המדריגה התחתונה היא שלש קליפות הטמאות ורעות לגמרי, ואין בהם טוב כלל וכו' ומהן נשפעות ונמשכות נפשות כל אומות עובדי גלולים וכו' ונפשות כל בעלי חיים הטמאים ואסורים באכילה וכו' וחיות כל מאכלות אסורות מהצומח כגון ערלה וכלאי הכרם וכו' והם אסורים וקשורים בידי החיצונים לעולם ואין עולים משם עד כי יבוא יומם ויבולע המות לנצח, כמ"ש ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ וכו'.

עוד כתב להלן (בפרק ח') וזלה"ק: ועוד זאת במאכלות אסורות שלכך נקראים בשם איסור מפני שאף מי שאכל מאכל איסור בלא הודע לש"ש לעבוד ד' בכח אכילה ההוא אין החיות שבה עולה ומתלבשת בתיבות התורה והתפלה וכו' מפני איסורה בידי הסט"א בשלש קליפות הטמאות ואפי' הוא איסור דרבנן שחמורים דברי סופרים יותר מדברי תורה וכו' ולכן היצה"ר וכח המתאוה לדברים האסורים הוא שד משדין נוכראין שהוא יצר הרע של אומות עו"ג שנפשותיהם משלש קליפות הטמאות, עכ"ל לעניננו. ועיין בספה"ק באר מים חיים פר' שמיני ובספה"ק צמח דוד פר' שמיני ובספה"ק בני יששכר מאמרי הודש אדר (מאמר ב' דרוש ז') עוד בענין הנ"ל.

ב'

אִתָּא בזוה"ק מו"פ שמיני דתמאכלות האסורות שורה עליהם רוה חיצוני טמא, לכן האוכל מהם הוא מטמא נפשו וגופו ורוה הטומאה שורה עליו, ומראה על עצמו שאין לו חלק באלקי ישראל ובקדושת ישראל, וגורם לעצמו בלכול השכל, וידוע מתוס' (שבת י"ב ע"ב. חולין ה' ע"ב) דאיסור המאכלות חמור יותר משארי עבירות, וזשה"כ (קהלת ו') כל עמל האדם לפיהו, ופי' בזוה"ק הנ"ל דכל העמל והעונשים שהאדם מקבל אחר מותו בגיהנם ר"ל, הוא בשביל פיהו שטימא בחייו במאכלות אסורות נבילות וטריפות, וגם הנפש לא תמלא לא תשתלים עונשה לעולם, וכתוב (משלי כ"א) שומר פיו ולשונו שומר מצרת נפשו, יראה השומר פיו ממאכלות אסורות ולשונו מלדבר דברים אסורים שומר מצרת נפשו, אל תקרי מצרת אלא מצרעת (שם פ' תזריע ומד"ת פ' מצורע) וא"ת הרי אנו רואים כמה בנ"א נכשלים בזה ואינם נענשים בצרעת, תי' בספה"ק ראשית חכמה (שער הקדושה פי"ג) כי הצרעת קבוע בנפש, ובעלות הנפש למעלה בכל לילה, כל הקדושים בדילים ממנה ומכריוזים עליה שהיא טמאה, כמ"ש טמא טמא יקרא, וגם לאחר פטירתה מעוה"ז אם לא חזר בתשובה (שער בת רבים).

ג'

כתב בספה"ק מלא העומר פ' שמיני האוכל ממינים הטמאים ומאכלות האסורות, לא לבד שלא יעלה הניצוצין, אלא אף כי יטמא את נפשו בהם, בהיותם מצד הסטרא אחרא, ויוריד נפשו לקליפות, ולזה אמר הכתוב טמא הוא לכם, לא לבד שאין מסוגלין לעלות, אף כי גם יטמא את נפשו בהם עכ"ל.

סיפורי מעשיות

גודל כוחן של צדיקים

(מהרה"ק בעל דברי חיים זצ"ה זי"ע ועכ"א)

בעת הי' הרה"ק בעל ד"ח בצאנו במרחץ באדן, ויהי בעת סעודת שחרית של ש"ק באו הביתה שני אנשים בני בליעל לראות מעשה הרב, ויעמדו אצל השלחן נוכח פני הרה"ק. ויהי כאשר חלק הרה"ק שיריים מהקיגל להעולם, ויתן גם לשני אנשים האלה. ויקח האחד הקיגל בפיו ויאכל, ובעיני

וכ"כ בספה"ק תפלה למשה (קאפימל ס"ח) האוכל מדברים האסורים וכו' הוא אסור בהטומאה, ואינו יכול לעלות אל הקדושה, וא"א שיפרד ממנו וזהמת הטומאה כ"א ע"י חיבוט הקבר או ע"י תענית ותשובה, ע"כ ת"ד ז"ל.

וכתב בספר אור צדיקים, פרק י"ט, ז"ל: דע כי מי שלא הי' מדקדק במאכלים בעוה"ז ולא הי' נזהר להבחין בין איסור להיתר, ואפילו אינו איסור מפורש בתורה אלא מחכז"ל, עונשו שלאחר מותו בא הממונה על חיבוט הקבר ומכה על בטנו בשרכיטו של כרזל ואש, עד שכריסו נבקעת ויוצא פרשנדא, ואז מחפכין אותו על פניו ומכים אותו, ואומרים לו בלע מה שהוצאת, השם ישמרנו ויצילנו מדין הקשה הזה ומדכוותיה, ובפרט כאיסור בשר וחלב שהוא עון חמור,* ואיתא בזוהר מאן דאכיל האי מיכלא דאתחבר כחדא בשעתא חדא או בסעודתא חדא, ארבעין יומין אתחזיא גדיא מסלקא בקלפוי וכו', ואי אוליד בר באינון יומן אוזפין ליה נשמתא מסטרא אחרא דלא אצטריכו וכו', ע"ש זוהר פ' משפטים דף קכ"ה (עכ"ל ספר הנ"ל).

איתא במדרש תנחומא פ' שמיני עה"פ וזאת החי' אשר תאכלו, זשה"כ לעשות רצונך אלקי חפצתי ותורתך בתוך מעי (תהלים מ') אשריכם ישראל שבכל אבר ואבר שבכם נתן מצו' וכו'. ובספה"ק רב

סיפורי מעשיות

השני הי' לשחוק וילעג על האוכל, ויאמר לו הגם אתה תהי' חסיד? ויהי בבואם באכסניא ויושם לפניהם לאכול, והנה זה שאכל השיריים אינו יכול להביא המאכל לפיו. וכן יום אחר יום ואינו יכול לאכול. וידרשו ברופאים ולא ידעו מה לעשות. ויספר לאשתו כי מעת שאכל הקיגל שיריים מיד הרבי מאז נהייתה לו זאת המחלה. ותסע עמו אשתו לצאנו ויבאו אל הרה"ק ז"ל, ותירב עמו על מה שנתן לבעלה מאכל כזה אשר נעשה בו חולי. ויאמר הרה"ק ז"ל כי הוא אינו חולה, ולראי' צוה להכניס בעבורו קערה עם מרק ואח"כ בשר ופרפראות וכמעט לקק הקערות מרוב תאות אכילה שלא אכל כמה ימים. ויאמר להם הרה"ק ז"ל, מה שאינו יכול לאכול הוא מפני שנתקדשו מעיו מהשיריים שאכל ואינם מקבלים בשר נבלה וטרפה. על כן ישירו הכלים ויקחו להם מבשלת ישראלית ואז יוכל לאכול באין מפריע. וכן הי', ולבסוף נעשה בעל תשובה גמור, זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל אמן.

(שיחות יקרים, מספר דברי ישכר דוב)

טוב ביאר דברי התנחומא הנ"ל וז"ל: ענינו עפ"י המבואר בזה"ק
 ובדברי חז"ל, כי הדברים האסורים מטמטמים הלב כי הם מסטרא
 אחרא, והאוכל מהם נמסר לבו ביד הסט"א ר"ל, וידוע מה שפירשו
 בספה"ק מכל משמר נצור לבך, ר"ל ממאסר הקליפות והסט"א, ואז
 תזכה להשיג תוצאת חיים, וז"ש כי ממנו תוצאת היים הרוחניים
 להיות דבוק באלקים חיים, וע"כ בהשמר ממאכלות אסורות, ממילא
 יחפוץ הלב לדבק בו ית' ולעשות רצונו, וז"ש במדרש עה"פ זאת
 החי' אשר תאכלו, זש"ה לעשות רצונך אלקי הפצתי, כי ותורתך בתוך
 מעי דייקא, שנשמר באכילתו עפ"י התורה, ומתרחק מדברים האסורים,
 וזה שאנו אומרים בתפילה ברוך אלקינו שבראנו לכבודו וכו' וחי
 עולם נטע בתוכינו, היינו בתוך המעיים להזהירם ממאכלות האסורות,
 ועז"א הוא יפתח לבנו (כלומר מן המאסר והמשמר) בתורתו, ע"י
 שהזהירנו את זה תאכלו ואת זה לא תאכלו, וממילא כשהלב פתוח,
 אז ישים בלבנו אהבתו ויראתו, לעשות רצונו ולעבדו בלבב שלם,
 וע"כ מנהג ישראל תורה, שבשבת שמיני שנאמרו בו השמירה והזהירות
 ממאכלות האסורות ומעריות, נוהגין בו לעשות החלות במפתח, להורות
 ע"ז שמה שנאמר בפרשיות הללו, הם המפתח לפתוח את הלב לעבדו
 ית' ולעשות רצונו בכל המצות עכת"ד וז"ל.

ד'

עוד בענין הנ"ל בספה"ק צרור המור עה"ת פ' שמיני, וזלה"ק: עה"פ
 זאת החי' אשר תאכלו וגו' וצוה עכשיו במאכלות אסורות
 ובדיני הטומאה במגע ובמשא, להורות כי אחר שהשרה השי"ת
 שכנינתו ביניהם, והוא טהור ומשרתו טהורים, ראוי להם שיהיו טהורים
 ונקיים במאכלם ובמגעם ובמשאם, כי אין ראוי שהשכינה תהיה שורה
 על הטמאים וכן אלו המאכלות אסורות והבהמות הטמאים, מטמטמים
 את הלב ומחשיכים הנפשות הזכות, ומבלבלים השכל, כמו שאמרו
 ונטמתם בם, וכמו שצוה בכהנים שלא ישתו יין שהוא מבלבל השכל,
 כאמרו אל מלכים שתה יין פן ישתה וישכח מחוקק שהיא התורה,
 כן צוה בישראל שלא יאכלו דברים אסורים ודברים טמאים המטמטמים
 את הלב, כי לכן נתן להם לחם אבירים, לחם דק, לזכך שכלם, ואין מי
 שיאכל דברים חפכיים לכוונה זאת, וכתב הזוה"ק בפ' זאת על פסוק
 כל עמל האדם לפיהו, שכל העדנשים שאדם עובר בעולם הנשמות הוא

בעבור אכילת השתיית הדברים הטמאים, לפי שהוא מטמא גופו ונמשו בהם, וכן בדברי נבילות וטרפות, וכן בנבלת הפה, וזהו כל עמל אדם בעוה"ז הוא בעבור פיהו, וגם הנפש לא תמלא לא אשלימת עונשה אהא, כי אף בכל העונשים והיסורין שעוברת שם, לא תמלא ולא נשלם עונשה הראוי לה, עכ"ל ק.

ה'

ג'רסי' בגמ' יומא (ל"ט ע"א) תנא דבי ר' ישמעאל עבירה מטממת לבו של אדם שנאמר ולא תטמאו בהם ונטמאתם בהם, אל תקרי ונטמאתם אלא ונטמטם עכ"ד הגמ'. יראה שהקשה להם כפל הלשון אל תטמאו בהם ונטמאתם בהם, ועוד שהוא חסר אלף ונטמאתם, לכן דרשו לרמוז על סתימת השכל, כי האל-שברא את האדם הוא יודע שהם מכינים בנפש וגוף האדם רוח הטומאה ומחשבות זרות, והם המסירים את האדם משלימות הנפש, וז"ש לא תשקצו את נפשותיכם וגו' (עולת תמיד).

אחז"ל (מד"ר בראשית פ"י) אין לך כל עשב ועשב מלמטה שאין לו מלאך ממונה עליו מלמעלה ואומר לו גדל, וכמו"כ כל ברי' יש עליו ממונה למעלה להמשיך לה חיותה, אם טהור טהור ואם טמא טמא, לכן לא יאמר אדם מה כוח יש בנמלה הקטנה לטמא את האדם המכניסה תוך גופו, ואף אם אכל מהם הרבה היש בה כדי להזיק גוף האדם, ואנו רואים לגוים אוכלים שקצים ורמשים והם בריאים וחזקים, אמנם אינו כן כי כאשר יכניס אדם ברי' טמאה תוך גופו, גם כי למטה בארץ ברי' קלה וקטנה כנמלה, אבל עי"ז נכנס בגופו ונפשו כח הטומאה מן ברי' זה להמשיך עליו כח הממונה שלה הטמא, וז"ש ולא תטמאו בהם, מטעם ונטמאתם בהם, כי יגרמו גסות ואטימות בנפש מן המקור המשפיע להם, וארס הטומאה מזיק לנפש ומחליש כוחה ולא תוכל לעשות מלאכתה מלאכת הקודש, אך השומר עצמו ממאכלות אסורות ומשמר את גופו בקדושה וטהרה אז תוכל הנפש להתחזק בעניני עבודת השי"ת, כמו"ש דהע"ה לעשות רצונך אלקי חפצתי, והטעם כי ותורתך בתוך מעי, דאין אומן בלא כלים, והגוף הוא ככלי לנשמה, וכמו הצבת ביד הנפה אם הצבת הוא טוב וחזק יעשה האומן בו כלים טובים ולהיפך יקלקל מעשהו וכו', ועי' מסילת ישרים פי"א ודברי השכל דף ט'.

לכן מה מאד מחוייבים המורי הוראות אשר בכל עיר ועיר, להזהיר את העם לבדוק המאכלים הצריכים בדיקה מנמלים, כי הנכשל באכילת נמלה ח"ו עובר על המשה לאווין (מכות ט"ז ע"ב) ובעוה"ר בזמנינו כמה בני אדם מחזיקים זאת לחסידות יתירה ושגוען (שב"ר).

דין שור הנגח בסקילה ולא יאכל את בשרו, לא משום סכנה, אלא מצד טבעו הרע, שלא יצמיח באדם האוכלו ג"כ מדה רעה, כמו איסור אכילת הטמאים, וזשה"כ שקץ הם ושקץ יהיו לכם בכפל הלשון, ירמוז לפי שאנו רואים שאחרים אוכלים מהם, והם בריאים וחזקים, לו"א שקץ הם לכם, ואף שבשעת אכילה אינם מזיקים, מ"מ לבסוף שקץ יהיו לכם (כ"ל, שב"ר שמיני).

ו

אפ"ל סמיכות הפסוקים כפ' משפטים ואנשי קדש תהיון לי ובשר בשדה טרפה לא תאכלו וגו' לא תשא שמע שוא אל תשת ירך עם רשע להיות עד חמס, עפימ"ש ז"ל דאכילת דברים האסורים מטמטמים לבו ונפשו של אדם, ואיתא בספה"ק שמשירים את האדם מדבקתו בכוי"ת, ומכניסים בו מחשבת כפירה ומינות ר"ל (עיין לקמן מ"ש הרמב"ם ז"ל בתשובתו), גם שורה קליפה טמאה על מאכלות האסורות כמו שכתבו ז"ל (הבאנו לעיל דברי בעל התניא זל"ה), וע"י אכילתו מכנים בגופו ונפשו הקליפה הזאת ר"ל, וימנעו ח"ו מאמונה השלימה באחדות הכוי"ת, וז"ש ואנשי קודש תהיון לי, שתתנהגו בקדושה, ובשר בשדה טרפה לא תאכלו, שתשמרו עצמיכם ממאכלות האסורות, ואז לא תשא שמע שוא ר"ל, שלא תאמרו בשקר שמע ישראל, אל תשת ירך עם רשע היינו עם הקליפה השורה על מאכלות האסורות, להיות עד חמס, כי במלת שמע יש עי"ן רכתי, ובמלת אחד דל"ת רכתי, ר"ת עד, להורות להיותנו עדים מעידים על אחדותו ית'. והנה הקליפה השורה על מאכל האיסור, חומס ח"ו האמונה באחדות הגמור, ע"ד שאמרו חמסן יהיב דמי, דע"י שנהנה מן הקליפה ההוא בהנאת המאכל, מוסיף לו כח להיות חומס ממנו אמונת האחדות ח"ו, וז"ש אל תשת ירך עם רשע להיות עד חמס, ע"כ ישוב האדם בתשובה שלימה על שלא הי' נזהר ונשמר עד הנה, ויקבל עליו שמירת גופו ונפשו מכאן ולהבא, ומן השמים יסייעוהו, כאמרז"ל הבא לטהר מסייעין אותו (לקוטי מהרי"ל).

ז

מובא בספר צפנת פענח מהה"ק בעל התולדות פ' יתרו (ד"ה ונראה דשמעתי ממורי), ומובא גם בספר דגל מחנה אפרים פ' עקב, וזה לשונו: שמעתי ממורי דיש בכתבי שאלות ותשובות של הרמב"ם ששלחו מדינה אחת להרמב"ם וחתמו על שאלה זו כמספר שבעים אלף, ילמדנו רבינו, מאחר שאין תחיית המתים מפורש בתורה, רק בש"ס*רמזו ודרשו מהוכחות שלהם, אם כן לנו יש להוכיח ולדרוש איפכא וכו'.

והרמב"ם לא רצה בעצמו להשיב וצוה לתלמידו ר' שמואל אבן תבון לכתוב תשובתם, ותוכן ענין תשובתם הוא זה. אבאר לכם מאחר שנמשך לכם ספק זה, אם כן אין נשמתכם נמשך מבני אברהם יצחק ויעקב רק מאנשי סדום ועמורה וכו'.

והנה נפש האדם הוא דם הנעשה מכרירות המאכלים, ויש כמה מיני בירור, בתחלה על ידי שזורקת המרה מפה במאכל שבתוך מעיו, נכרר הגם ועב ונעשה צואה ויוצאה לחוץ, בירור ב' יוצא למי רגלים, בירור ג' נעשה זיעה, בירור ד' נעשה שערות וצפרנים, בירור ה' הדם נבלע בכבד וטחול וכו', ומבחר הדם נכנס בלב ואחר כך במוח, ומזה נעשה השכל והדעת, ומדבריהם נראה שאתם כופרים בדברי חז"ל, אם כן לא נזהרתם מאכילת איפור ודברים טמאים, והשכל והדעת שלכם נעשים מהדמים של מריפות ואיפורים, והשכל והדעת שלכם נמשך להכריע אל הטומאה כי ממנו נעשה, ואם כן איך תוכלו להכריע בשכל שלכם נגד רבותינו חכמי התלמוד, אשר רוחב לבם הי' רחבה מני ים וכו', ותדעו נאמנה מאחר שירדתם לספק זו וכפירה זו שהפורעניות קרובה לכם, וכך עלתה להם שבא עליהם מלך אחד והרגם והשמידם, ורצו להמיר דתם ולא קבלו אותם מאחר שכפרו בתחיית המתים, והאומות מאמינים גם כן בסוד הגלגול ותחייה, וכמ"ש הפילוסוף וכו', ומעט מזעיר נמלפו להרמב"ם וחזרו בתשובה, עכ"ל.

ח'

האכילה ושתייה, אם הם מאכלים כשרים ואוכלם בכוונה, הרי אפי' בהמאכלים יש כוחות מהדיבורים של הקב"ה שאמר והי' העולם כגון תוצא הארץ וכו', וכשאדם אוכל אותם בקדושה נתחזק כוחו מחמת המאכלים ויש לו כוח לדבר דיבורים של תורה ותפלה בלי

מחשבה זרה, ואם הם מאכלים אסורים ח"ו נתחזק כוחו של היצה"ר וא"א לו להתפלל כראוי בלי מחשבה זרה... (אור הגנוז פ' תולדות).

כתב האוחה"ק פ' שמיני עה"פ ולא תטמאו בהם וגו', אולי שיכוין לומר לכל יכניסו בפייהם אפי' בהיסח הדעת, אלא שישתנה הפנים דבמזיד תעשה נפשו שקץ, ובשוגג תטממם נפשו ונטמאת, והוא אומרו ולא תטמאו במ עכ"ל. עוד להלן עה"פ והתקדשתם והייתם קדושים וגו', פ' שאם מתקדשים למטה לכל יכנס בגופם שום דבר טמא, גם ד' ישמרכם בזה עכלה"ק.

ט'

אל תשקצו את נפשתכם בכל השרץ וגו' ולא תטמאו בהם וגו' ולא תטמאו את נפשתכם וגו'. נראה דבא לומר דאפי' בשוגג משקץ את הנפש, ולזה בא לומר שצריך לזהר מאד שלא לשקץ את הנפש, וצדיקים שמשמרין עצמם בכל כוחם, משמרים אותם מן השמים במה שאין בידם, שלא יכשלו בדבר איסור, וצריך להתפלל על זה כדאמרינן

סיפורי מעשיות

הגאון הצדיק מגור, בעל "חידושי הרי"מ", היתה לו הרגשה נפלאה להבחין בכל דבר אוכל אם יש בו נדנדוד של חשש איסור, אפילו אם מצד הדין הוא כשר. פעם אחת היתה איזו שאלה על עוף שנתבשל בביתו. הלכה המשרתת לשאול את פי הרב המו"צ והורה שהעוף כשר. הרבנית לא היתה או בבית, כי היא ידעה מנהגו של הצדיק שלא לאכול משום דבר שהורה בו חכם, והמשרתת היתה חדשה, ולא ידעה מזה, ולכן לא סיפרה כלל לאנשי הבית שהיתה איזו שאלה על העוף. כשהמשמש של הצדיק הביא את הקערה עם התבשיל לפניו, נתן הצדיק את עיניו בהקערה, הסתכל קצת, וצויה להסירה מן השולחן ולא רצה לטעום. הלך המשמש אצל הרבנית להיודע מה קרה כאן, ושניהם הלכו אצל המשרתת, וסיפרה להם את המאורע. מעשים כאלה קרו לרוב. והצדיק אמר פעם:

— ודאי אתם חושבים כי זהו ענין השייך לרבי. אין הדבר כך, וכל איש ישראל אם ירצה יוכל להרגיש אם לבו נותן לו לאכול דבר זה, אם לא. והוא שאמר הכתוב: "ובין החי' הנאכלת — כלומר, הניתנת להיאכל" (וואס עס לאַזט זיך עסן) — ובין החי' אשר לא תאכל" (וואס עס לאַזט זיך ניט עסן).

פעם אחרת אמר:

בירושלמי עד שאתה מתפלל שייכנסו דברי תורה בפיך, התפלל שלא יכנסו מאכלות אסורות לתוך פיך, ואמר הכתוב ולא תטמאו ונטמתם בם, וכן והתקדשתם והייתם קדושים, ויתבאר עפימ"ד בתנא דבי אלי' וז"ל: אם עושה אדם את עצמו צדיק ולדבר אמת, מוסרין לו מלאך שמתנהג עמו בדרך הצדיקים וכו', ואם עושה אדם עצמו רשע וכו' ולכחש בדבר שקר, מוסרין לו מלאך שמתנהג עמו בדרך מכחש וכו', וז"ש ולא תטמאו בהם, כי אז ונטמתם בם אפי' שלא לרצונכם המלאך יביא אתכם לידי טומאה, ולהיפך והתקדשתם אם יהי' רצונכם להתקדש ותזהרו לקדש עצמיכם, אז והייתם קדושים, הבוית' יסויע בידכם להתקדש ותהיו נשמרים מן השמים ממכשול שונג, כאמרוז"ל בצדיקים שאין הקב"ה מביא תקלה על ידם, וכתבו התוס' דמיירי במידי דאכילה עיי"ש (דברי אברהם).

י

כי אני ד' המעלה אתכם מארץ מצרים וגו', בפרק איזהו נשך (בבא מציעא ס"א ע"ב) הקשו בגמ' יציאת מצרים דכתב רחמנא גבי שרצים למה לי, ונראה בס"ד עפ"י מאמר רו"ל בכל דור ודור חייב אדם לראות את עצמו כאלו הוא יצא ממצרים, ופי' דהי' תלוי ברגע אחד, וכן כל ענינים הכל תלוי רק ברגע אחד, דברגע אחד יוכל להתהפך מן הקצה אל הקצה הן לטוב הן ח"ו להיפך, כידוע דיוחנן כה"ג שימש בכהונה גדולה פ' שנה ולבסוף נעשה צדוקי, ואיתא בשם האריז"ל דנכשל במאכל, ע"כ מזהיר רחמנא במאכלות אסורות ובפרט בשרצים, דע"י שרץ משהו יוכל לבוא לידי שאול תחתית ר"ל, והיינו דמזהיר רחמנא אני ד' המעלה אתכם מארץ מצרים, דמה"ט הוצרך השי"ת להעלותם משפלות המצב אל מדריגה גבו' שבקדושה, כי לא יכלו להתמהמה אפי' רגע אחת, והכל תלוי באותו משהו וא"ש בס"ד (ערוגות הכושם).

סיפורי מעשיות

— תדעו שאין בזה שום מדרגה כלל וכל אחד מכם יכול בנקל להשיג הרגשה זו, וכך לימדנו בפשיטתא הצדיק ר' בונם ז"ל, והוא בדוק ומנוסה. והעצה "קלה" מאוד: קודם שהאדם נותן לתוך פיו שום דבר מאכל או משקה יקבל על עצמו בהחלטה גמורה ובלב שלם, שאם יש ח"ו איזה דבר איסור בהמאכל או בהמשקה, מטוב לו שייחנק בבליעה זו, ואז, אם יש בו איזה איסור מודיעים לו מן השמים על ידי הרגשה ברורה שימנע מלבלוע אותו דבר.

בספה"ק ראשית חכמה (בשער הקדושה פט"ז) וז"ל: אמרו רז"ל שהקב"ה מתקנא בזנות יותר מכל שאר העבירות, והטעם הוא זה מפני שעוקר עצמו ואבריו ונפשו מכל הקדושה ומתלבש כולו ביצר הרע, מה שאין כאן בשאר העבירות, חוץ מענין האכילה שהוא עבירה כוללת ג"כ המטמא את הנפש מפני שנעשית הטומאה חלק אבר מגופו, ע"כ.

יא

אל תשקצו את נפשותיכם וכו' ולא תטמאו בהם ונטמתם בהם, כי אני ד' אלקיכם והתקדשתם והייתם קדושים כי קדוש אני, ולא תטמאו את נפשותיכם וכו' כי אני ד' המעלה אתכם מארץ מצרים להיות לכם לאלקים והייתם קדושים כי קדוש אני. והכפולים רבו, גם מה ענין יציאת מצרים לשרצים כאשר נתעוררו חז"ל בזה ג"כ, אמנם יראה עפימש"כ לעיל כי אחר שהדברים הטמאים הם מתועבים ומטמאים הנפש, לפי שהגוף נתגדל ונתפשט בהם, לכן במידי דאכילה אין הקב"ה מביא תקלה ע"י הצדיקים כמו שכתבו התוס' בפ"ק דחולין (דף ה' ע"ב) ובכמה דוכתי.

והנה כמו שהוא ית' רגלי חסידיו ישמור שלא יטמאו בדבר טמא אפילו שלא במתכוין, ולעומת זה מי שמתמא עצמו במתכוין יקרה לפניו מאכלות אף שלא במתכוין כדי שיטמא ביותר, לכן אמר אל תשקצו את נפשותיכם ואל תטמאו בהם במתכוין, שעי"ז ונטמתם בהם אף שלא במתכוין, ואמר בהיות שאם הוא נזהר מן האיסור הוא ית' משגיח עליו בהשגחה שלא יתגאל במאכל איסור אף שלא במתכוין, לכן אמר כי אני ד' אלקיכם, ויש בידי לשמור את נפשותיכם שלא יאונה לצדיק כל און ודבר תיעוב לפיהם, וזהו ע"י שוהתקדשתם במכוין, תשאר קדושים אף משגת אכילת איסור, ולא תטמאו את נפשותיכם.

ואמר שאל תתמה אם הדברים האסורין מרחיקים את האדם מן הקדושה, א"כ איפוא איך זכו אותן שיצאו ממצרים וזכו למראה השכינה פנים בפנים. הגם כי במצרים לא הזהרו על מאכלות אסורות ואכלו גם שקצים ורמשים כמו שקטרגו עליהם בעברם בים, הללו עובדי ע"ז והללו עובדי ע"ז, ולזה תי' הכתוב, כי מי שהוא קרוב לאדון יותר, צריך להשמר מן התיעוב והלכלוך, וכל מלבוש שהוא דק ובהיר ביותר, כל כתם ותיעוב ישחיתו. והנה להיות במצרים לא נתעלו

ברום המעלות, לא הזיק לנפשם מאכל טמא, אבל עכשיו שזכותם למעלה, וזהו המעלה אתכם שהעליתי אתכם בתור המעלה לקרב אתכם לעבודתי להיות לכם לאלקים, ע"כ כל אוכל טמא תתעב נפשכם, ולכך כמו שהשר מזהיר לעבדיו שאל ימצא רבב על בגדיהם ויהיו תמיד בהירים ונקיים, כ"כ והייתם קדושים כי קדוש אני ועבד שר שר (מלא העומר).

יב

אל תשקצו את נפשתיכם וגו' ולא תטמאו בהם ונטמתם כם (ויקרא י"א מג), ובחז"ל (יומא ל"ט ע"א) ונטמתם חסר כתיב, אל תקרי ונטמאתם אלא ונטמטם, דהיינו מי שאוכל שקצים ורמשים, נבלות וטרפות מתטמטם לכו ונפשו של אדם עד שאינו מרגיש ומתכוון כלל אח"כ.

סיפורי מעשיות

הרב הקדוש ר' זאב וואלף מז'יטומיר, בעל אור המאיר, זכר צדיק לברכה ולחיי עולם הבא, העביר פעם שוחט בקהלתו. מצא בו רעותא, והכריז עליו ברבים, שנהג שלא כשורה ושחיטתו אסורה. קבל עליו השוחט, שהיה בעל משפחה גדולה, את הדין, ונשאר בלי מזון ומחיה. ישב בטל שבועות מספר, וביתו נתרוקן; כלתה הפרוטה מן הכיס לאט לאט, וכלו השעורים מן הכד. משרבתה המצוקה בבית השוחט, והטפלים התלויים בו צועקים ללחם ואין, התיישב בדעתו ואמר: "אמת נכון הדבר, שהרב העביר אותי מן השחיטה בקהלתו", ואת גזירתו קבלתי עלי, ואני מקיימה בגלוי ובסתר. אך לא אמר מפורש שאסור לי לשחוט חוץ לגבולו, אם כן יש לי רשות לילך למקומות שאין מצודתו פרושה שם. אלך איפוא אל הכפרים הרחוקים, ישובים שהם חוץ לגליל שלו, ואשחט שם בהמות דקות ועופות, וארויח כדי פרנסת בני ביתי". וכאשר אמר כן עשה.

למחרת קם בבוקר, התפלל תפלת שחרית, נטל את תיק החלפים ושם אותו בתוך כיס הטלית והתפילין, לקח את המקל בידו והלך לדרכו. הלך יום וליילה, והגיע לכפר אחד שהיה מחוץ לגלילו של הרב מז'יטומיר. נכנס למוזג היהודי, התפלל שם, ואחר כך שאל את בעלת הבית אם יש לה עופות לשחוט. השיבה ואמרה, כי בבוקר השכם עבר בכפר שוחט הקהלה, והוא הקדימו ושחט את העופות ואת העגל. נאנח אנחה גדולה, אמר שלום, יצא והמשיך את דרכו הלאה; ילך ויבוא לכפר אחר, והקדוש ברוך הוא יזמין לו שם את פרנסתו. בלכתו בא אל יער אחד, ישב בצל האילנות לנוח קצת, כי

הדבר דומה לסוחר שהי' לו חנות של כושם, שנכנס פעם אחת לבורסקי, ולא יכול להתמחמה שם אף רגע, כי סרחון העורות עלה באפו, ויען שלא הורגל בזה מעולם ברח על נפשו, במשך הזמן נודמן לו שירד מעסקיו עסק הכושם, והוכרח להחליף מסחרו ונעשה בעצמו בעל בורסקי והנה אם כי מתחלה הי' לו מסחר זה למפח נפש, כי לא הי' יכול לסכול ריח העורות, אבל כאשר התרגל במסחרו עמד וישב כל היום והלילה בחנותו ולא הרגיש בריח הסרחון, ונדמה הי' לו כי בורסקי הוא מכטן ומלידה.

סיפורי מעשיות

היה עיף מאד מחום היום ומעמל מדרך. כאשר ישב נפלה עליו תרדמה, וכשהקיץ משנתו, ראה את החמה בשקיעתה. נטל ידים, נודרו והתפלל מנחה, ואחרי התפלה אמר לעבור את היער, לבוא אל הכפר הסמוך, וללון שם הלילה. הלך ביער לתומו, ובלבו אין פחד, והנה שמע קול קורא מתוך סבכי היער: „עמודו“ ונבהל מאד. ובעמדו, יצאו מן היער גולנים, תפשו אותו, קשרו את ידיו, הביאוהו אל היער פנימה, ואמרו להרגו. ראה שהוא בסכנה גדולה, עלה על דעתו לומר להם שהוא חברם, וינהגו בו במנהג חבר. לא האמינו לו, ובקש מהם שיתירו את ידיו לרגע, ויראה להם אז כליו. התיעצו ביניהם, ואמרו להתיר את ידיו ולאסור את רגליו, למען לא יוכל להלחם בם. התירו את ידיו, והוא הוציא את סכיני השחיטה שלו, הראה להם את הכלים ואמר: „גם אני שופך דמים, ואלה הם כלי המשחית שלי“. הסתכלו בסכינים החדים והנוצצים, ומצאו חן בעיניהם, כי לא ראו כלים כאלה מימיהם. לקחו אותו ואת כליו, והביאום אל מקום סתרם, ואחרי שיחות ונסיונות רבים, קבלו אותו כחבר ושותף.

בימים הראשונים ישב ביניהם, כאדם היושב ברשות שאינה שלו; היה דומה לו שעניי כל העולם פונות אליו. קשה היה לו לקבל על עצמו עול חייהם; היה נזהר מאד בדבריו ובמעשיו, והשתדל להתרחק מן הגזל והרציחה. אך ברבות הימים, כאשר ראה שאי אפשר לו להמלט, התרגל לאט לאט לחייהם. התערב בהם ולמד ממעשיהם. ואחרי עבור שנים מספר, היה כאחד מהם; ולבסוף עלה על כל החבורה, הצליח בכל דרכיו, ועשהו לראש. אז הלך ובחר לו כבדת ארץ ביער, הרחק מדרך המלך, מאדם ועיר, ובנה שם בית גדול. ולבית חצר רחבת ידים, מוקפת חומה גבוהה, ובתוך החצר מרתף גדול ועמוק, שאיש לא ידע את מקום בואו וצאתו. כל היום ישב במסתרים, בבית או במרתף, ובלילה היה יוצא ועומד על פרשת דרכים ללסטם את הבריות.

כן הוא הענין עם מי שאוכל נבלות וטרפות ומתרגל בזה, עד שלבו מתמטטם ואינו מרגיש כלל בסרחון הנבילה, ולכן צותה התורה ולא תטמאו בהם ונטמתם בם, היינו שלא יטמא נפשו בנבלות וטרפות אפי' פעם א', כי מכיון שיתרגל בהן כבר קשה יהי' לו לפרוש מהן, כמו הבורסקי בסרחון העורות (חפץ חיים).

סיפורי מעשיות

על ידו נשתבש כל הגליל בחמסנות, וכל הדרכים היו בחזקת סכנה; אדם יוצא לעסקיו, אינו יודע אם ישוב לביתו. פחד גדול נפל על כל הולכי דרכים, והיו נמנעים מלעבור ממקום למקום בלילות, והתרחקו מדרך היער, שהוא מוכן לפורעניות. ראתה הממשלה שהחמסנות גדלה והלכה, שלחה למקום ההוא שוטרים ואנשי צבא לשמור על הדרכים, לחפש אחרי הגזלנים, לתפשט ולבער את הרע. אך כל עבודתם היתה לשוא; החיילים חפשו, השוטרים שמרו, והגזל והרצח גברו. ימים ושנים טרחו שליחי הממשלה, והעלו בידם חרס, עד אשר קרה מעשה והשוד חדל.

ומעשה שהיה כך היה.

פעם אחת נסע הרב הקדוש בעל אור המאיר למעזריטש, להקביל פני רבו המגיד הקדוש בחג השבועות, זמן מתן תורתנו. וכאשר הגיע לביל ערב החג לפרשת דרכים, שדרך אחת מוליכה למעזריטש, פגע בו אדם מזוין, לקח אותו והביאו ליער. הוליך אותו בין האילנות שעה מרובה, ולפני עלות השחר באו לבית אחד גדול מוקף חומה גבוהה. הכניסו לתוך החומה, והוריד אותו למרתף דרך מדרגות, וכשהיו בפנים, דרש ממנו את כספו, וכשאמר שאין לו רק זהובים אחדים, הוציא חרב מתערה ואמר להרגו. ראה הרב שהוא בצרה גדולה, וגם אם יצעק אין מושיע לו, הרים עיניו כלפי מעלה, ומסר דינו לשמים. אחר כך פנה אל הרוצח ואמר לו: "הרי אני בידך, ותוכל לעשות בי מה שלבך רוצה, רק דבר אחד אני מבקש ממך, שתתן לי רשות ליטול ידי, ולברך ברכת התורה, ולקרוא קריאת שמע ולהתוודות, טרם תיטול את נשמתך". לא ענה לו דבר, רק הלך והביא כד מים, והעמידו לפניו. נטל הרב את ידיו והתחיל לומר: "אלקי; נשמה שנתת בי טהורה היא וכו'". בטעם וברגש, מלווים באנחות ובתנועות, ומלאו את חלל המרתף הגדול והריק, שמע הרוצח את הקול ואת האנחות, וראה את התנועות, נפל עליו פחד, וקור וחום עברו בו חליפות, ולא עברו רגעים מספר, והוא נפל לארץ והתעלף. מיד פסק הרב את תפלתו, מהר ונטל את כד המים, שהביא לו הגולן ליטול ידי, נגש אליו וזרק מן המים על פניו; לחץ ברקותיו ודחק באבריו, ולא זו ממנו עד

פרק ה'

מאמר והתקדשתם והייתם קדושים

מלוקט מדברי רז"ל ומספרן של קדושים חומר הענין של מאכלות האסורות, וגדול הפגם להנכשל בהם ח"ו, והשכר הגדול המעותד על האדם הנזהר בהם, ולהיפוך ח"ו העונש והיסורים למו שעובר עליהם ר"ל.

א'

בו יבואר גדול השכר של השומר עצמו ממאכלות אסורות

במדרש ויקרא רבה (פר' י"ג ס"ג) א"ר ברכי' בש"ר יצחק אריסטוון עתיד הקב"ה לעשות לעבדיו הצדיקים לעתיד לבוא, וכל מי שלא אכל נבילות בעוה"ז זוכה לראותו לעוה"ב, הה"ד וחלב נבלה וחלב טרפה יעשה לכל מלאכה ואכול לא תאכלוהו, בשביל שתאכלו ממנו לע"ל, לפיכך משה מזהיר לישראל ואומר להם זאת החי' אשר תאכלו, עכ"ד המדרש.

סיפורי מעשיות

שנתעורר. ישב המתעלף חוור וחלש, נשם בכבדות, וקשה היה לו לדבר. הרב עמד על ידו וטפל בו, ולא חזר לתפלתו עד אשר רווח לו.

משהוטיב לו, והתחיל נושם ברווחה, והרב גמר את התפלה, פנה אליו לסעוד. אז גלה לו האיש, שהוא הוא השוחט שהעבירו מן השחיטה לפני שנים הרבה, וספר לו את כל הקורות אותו מן היום אשר עזב העיר זיטומיר עד היום הזה. איך נתגלגלו הדברים, והיה לגזלן, שודד ורוצח, ובכל הימים ההם לא זכר את הרב וישכחהו. וכאשר תפס אותו הלילה, ולא ידע מי הוא, וחשבו לסוחר יהודי הנוסע לרגלי עסקיו. ורק בשמעו את תפלתו ובראותו את תנועותיו לאור היום, הכיר אותו, ופחד אחזו, ונפל לארץ באין אונים. ובדברו נפל לרגליו, בכה והתחנן אליו יסודר לו דרך תשובה: יבקש עליו רחמים, ויצילהו מרדת שחת. נחם אותו הרב הקדוש ואמר: „אל תירא ואל תחת! יש תשובה בעולם, וגדול כחה של תשובה. שכיון שאדם מהרהר בלבו לעשותה בלב שלם, מיד היא עולה ועומדת לפני כסא הכבוד, ומקדעה את גזר דינו". אולם כאשר התחיל השוחט להתוודות לפניו, וכמה דמים בידו, ומי יודע אם יספיקו בידו לעשות תשובה? הסתכל בו וראוהו רובץ לרגליו, שבור ורצוץ, גנוחי גנח מתחרט בו. נתמלא לבו רחמים, ואמר

והכין איתא בקהלת רבה (פ"א סי' כ"ח) רבנן אמרי לעתיד לבוא תקב"ה מוציא כרוז, ומכריו ואומר כל מי שלא אכל בשר חזיר מימיו יבא ויטול שכרו, והרבה מאומה"ע שלא אכלו בשר חזיר מימיהם והם באים ליטול שכרן, באותה שעה תקב"ה אומר נשתכרו אלו שני עולמות, לא דיין שאכלו עולמן, אלא שהם מבקשין לאכול עולמן של בני עוה, באותה שעה תקב"ה מוציא כרוז פעם שני' ומכריו ואומר כל מי שלא אכל נבילות וטרפות שקצים ורמשים וכו'.

סיפורי מעשיות

לו לקום, ויעשה כל אשר יצוה עליו. ראשית כל יעזוב מערת פריצים זו, שהיא אם כל חטא, ומחבא לכל עושי תועבות. אחר כך ילך אתו אל המגיד הקדוש ממעזריטש, ושם יבקשו דרך תשובה, לתקן את המקולקל, כי אין דבר העומד בפני בעלי תשובה. מיד נאות לו, לעזוב את הבית ואת כל העושר הרב הצפון בו. עלו מן המרתף, הלכו ובאו אל העגלה של בעל אור המאיר, ונסעו למעזריטש.

כ"ב היום נסעו, ובערב שבועות עם חשכה נכנסו לעיר, ובאו לבית מדרשו של המגיד הקדוש, בשעה שהתחילו להתפלל מנחה. בית המדרש הי' מלא; נתכנסו ובאו בני העיר, האורחים רבים מרחוק ומקרוב, והרחוק הי' גדול. דחקו ונכנסו, נצטרפו למתפללים, שהיו שקועים בתפלתם, ולא ראו אותם בכניסתם. השוחט עמד על יד הדלת, ופניו אל הקיר, ודעתו היתה טרופה; מתנחם הוא על מעשיו הרעים, לבו מלא צער ומכאובים והדבר אין בו, שומע הוא את קול המתפללים העולה מעלה, ונפשו אותה לתפלה המרחפת לבגד עיניו, ואין מלה בלשונו. ובעמדו כאלם לא יפתח פיו, נפתח מקור דמעתו, ולבו נשפך כמים. בין כך ובין כך גמרו את התפלה, והוא עודנו עומד ופניו אל הקיר ועיניו זולגות דמעות בלי הרף, משנתפזר הקהל, ניגש אליו בעל אור המאיר, ברכו בשמחת החג, אחזו בידו והביאו אל השלחן הערוך, ואמר לו לישב בין האורחים, ולהסב עמם יחד אל שלחן המגיד הקדוש. בשעת הסעודה אמר המגיד תורה, והי' דומה לו שכל דבור ודבור היוצא מפיו הקדוש מכוזן אליו, ובשרו נעשה חדודין חדודין. אחר הסעודה נשאר בבית המדרש, הי' ער כל הלילה, קרא את התיקון לליל שבועות, ולבו נתקרע בקרבו, בראותו שלא הניח עבירה אחת חמורה שלא עבר עלי'.

כ"ג הפני שהאיר השחר הלך לטבול, בלב קרוע ומורתח התפלל תפלת שחרית, ובאימה ובריאה עמד לפני הארון הפתוח, כאשר הוציאו את ספרי התורה לפני הקריאה, בשעת הקריאה הקשיב רב קשב, וכשהתחילו לקרוא את

וביִקְוֹמֵ שמיני (רמז תקל"ו) הוכא מימרא זו וסיימו בה באותה שעה
 הן נוטלין איפופסין שלהם שנאמר (ישעי' ס"ו) אוכלי בשר
 החזיר והשקץ והעכבר יחדו יסופו נאם ה'.
ובמדרש חזית עה"פ חכו ממתיקים, אר"ח בנוהג שבעולם אדם עושה
 מלאכה עם בעה"ב, וע"י שהוא מנבל עצמו כטיט הוא נותן לו
 שכרו, אבל הקב"ה אינו כן אלא מזהיר להם לישראל ואומר להם, אל
 תנבלו עצמכם בדבר רע, ואני נותן לכם שכר טוב, הח"ד אל תשקצו
 את נפשותיכם אני ד', נאמן לשלם שכר טוב לעוה"ב עכ"ל.

סיפורי מעשיות

עשרת הדברות, חרד חרדה גדולה, בכה בכי רב ואמר: "רבנו של עולם!
 מה אומר ומה אדבר? גדלו עוונותי מנשוא ואין להם כפרה". ובאמרו את
 הדברים האלה, צעק צעקה גדולה ומרה, נפל לארץ ושכב כאבן שאין לה
 הופכין. לשמע הצעקה והנפילה, קמה בהלה בבית המדרש, הקדיאה נפסקה
 מחמת הרעש; איש את דעהו ישאל מה קול הצעקה, ורובם נדחקים ורצים אל
 מקום המעשה. בתוך כך הוציאוהו מבית המדרש לפרוזדור, וכשראו האנשים
 המטפלים בו שאין בידם להעירו, הביאו רופא. מיד גרש את כל האנשים,
 ולא נשאר שם רק הוא ובעל אור המאיר שהביאו ואחרי יגיעה רבה התחיל
 נושם ופקח את עיניו. אחר כך העבירוהו לאחד מחדרי המגיד, שכב כל החג,
 ובעל אור המאיר עמד עליו לסעוד ולסמכו, ודאג לו מאד, בראותו אותו שכב
 על משכב ונאנח.

במוצאי החג נכנס בעל אור המאיר אל המגיד הקדוש, והגיש לו פתקה,
 ובה כתוב לאמר: "פלוגי בן פלוגית לרפואה שלמה". הסתכל בפתקה
 ושאל: "מי הוא החולה ומה מעשהו?". הרהר קצת ואמר: "זה הוא האיש
 שהתעלף בשעת הקדיאה ביום ראשון לחג". חזר ושאל: "ומה הם מעשיו?".
 ספר לו את כל הקורות אותו, ובקש לקרבו ולרחם עליו, כי לבו מלא
 חרטה. נאנח המגיד ואמר: "כל כך הפליג מהקדוש ברוך הוא ונשתקע בעוונות!
 אך אין לך אדם שאי אפשר לו בתשובה; שערי תשובה פתוחים לעולם. ה'
 א"ל רחום וחנון, הוא נותן יד לפושעים, וימינו פשוטה לקבל שבים, גם אם חטאם
 גדוש ומגודש. וסימן טוב לו, שהוריד דמעות בשעת קריאת עשרת הדברות,
 ביום שבו נתנו, ובכה עד דכדוכה של נפש. ה' ירחם עליו וישלח לו רפואה
 שלמה, רפואת הגוף ורפואת הנפש. ואתה תשב אצלו, ולא תצא מכאן, עד
 אשר יהי' בריא ושלם". נשאר בעל אור המאיר אצל החולה, השתדל בעדו
 לרפאותו ולהפיק לו צרכיו, שלא יחסר לו שום דבר. וכשהבריא וחזר לאיתנו,

בתנחומא (פ' שמיני ס"ח וכמד"ר שוח"ט ס"י י"ב) האל תמים דרכו אמרת ד' צרופה וגו', וכי מה איכפת לו להקב"ה בין ששוחט את הבהמה ואוכל, או אם נוחר ואוכל, כלום אתה מועילו או כלום אתה מזיקו, או מה איכפת לו בין אוכל טהורות לאוכל נבלות, אמר שלמה אם חכמת חכמת לך וגו' (משלי ט') הא לא נתנו המצות אלא לצרף בהן את הכריות וישראל, שנאמר כל אמרת ד' צרופה, למען שיהא מגן עליך שנאמר מגן הוא לכל החוסים בו הוי אומר זאת החי' אשר תאכלו וגו'.

בספה"ק תורת משה פ' קדושים ביאר דברי חז"ל, מ"ד במדרש לעתיד לבוא הקב"ה נוטל ס"ת בזרועו ואומר מי שקיים מה שכתוב בזה יבוא ויטול שכרו, מיד באים אומה"ע ואומר הקב"ה מי שלא אכל נבילות ומריפות יקבל שכרו, והוא תמות.

וי"ל הלא הרבה ורוב מצות, ובפרט שבין אדם לחבירו שכליות, וגם אומה"ע מקיימים אותם, וע"ז לא יקבלו שכר, רק אם עושים המצוה למען שמו ית' כאשר צו' הקב"ה, ואיתא שרוב אפיקורסות

סיפורי מעשיות

דרש מאת מטיבו להביאו אל המגיד הקדוש, והוא הכניסו לפני ולפנים. כשנכנס מצא את הרב יושב על כסאו, נתן לו שלום והוא החזיר לו שלום. הראה לו פנים מסבירות, ושאל אותו, מה הוא שואל ממנו. ספר לו את כל אשר אירע לו, לא החסיר דבר, ושאל ממנו להורותו דרך תשובה. נענה לו המגיד הקדוש, אמר לו דברי כבושין, והבטיחו למלאות את בקשתו. ואחרי שסידר לו דרך תשובה, והוא קבל על עצמו לקיימה בכל חומר הדין, חזר בעל אור המאיר אל ביתו, והשוחט נשאר במעזריטש. ישב בבית המדרש על התורה ועל העבודה, קיים את סדרי התשובה החמורה בצניעה בכל לבבו ובכל נפשו, ואיש לא ידע מה הי' אתו עד יום מותו. כל ימיו סבל מכאובים, קבל את יסוריו באהבה ובהכנעה, כדי למרק עוונותיו, שרבו למעלה ראש. יום ולילה פשפש במעשיו, ובקש מחילה וסליחה מאת קונו, ועם כל ענויי גוף ונפש לבו הי' נוקפו, שמא לא יצא ידי חובתו, והוא מאלה שאין מספיקים בידם לעשות תשובה. כך הרהר תמיד בתשובה, ולא פסק מלעסוק בה, עד אשר חלה ונפל למשכבו, נפטר והלך לעולמו כבעל תשובה גמור. אחר פטירתו הספידו בעל אור המאיר, וסיפר את כל הדברים האלה ברבים.

(מס' זכותא דאברהם)

רח"ל מתנוצץ באדם ע"י אכילת נבילות ומריפות, ויען שאומה"ע אוכלים כזה, ממילא מוכן כי מצותיהם שמקיימים, הם רק יען ששכל שלהם מחייב אותם, ובזה אין להם שכר, ומוכן המדרש הנ"ל, וזה תשובתו ית' לאומה"ע והבן עתה"ד ז"ל.

ב'

גם על ידי השמירה ממאכלות האסורות, ממשיך על עצמו קדושה מלמעלה, כמו דכתיב (ויקרא כ' כ"ד) ולא תשקצו את נפשותיכם וגו' והייתם לי קדושים כי קדוש אני ד', וגם נאמר בפרשת ראה לא תאכלו כל נבלה וגו' כי עם קדוש אתה לד' אלקיך ובך בחר ד' וגו', ואחז"ל (יומא דף ל"ט) ת"ר והתקדשתם והייתם קדושים, אדם מקדש עצמו מעט מקדשין* אותו הרבה, מלמטה מקדשין אותו מלמעלה בעוה"ז מקדשין אותו לעוה"ב, ע"כ. וכל עת שנודמן לידו דבר איסור, ומונע את עצמו לעשות האיסור, מחשבין לו מן השמים כאלו קיים מצות עשה דאורייתא בפועל ממש, כמו שאחז"ל ישב אדם ולא עבר עבירה נותנין לו שכר כאלו עשה מצוה.

סיפורי מעשיות

ראיתי בס' בית יוסף חדש שהגאון הצדיק ר' מרדכי בנעט ז"ל הי' שולח שאלות לבעל הח"ס זלה"ה, ושאלו לו למה צריך זה, וכי אינו יכול לפתור שאלותיו בעצמו לפי גדולת גאונו ועוצם חכמתו, והשיב שאינו שולח אליו משום רוב חכמתו רק משום גדול צדקתו, שהוא בטוח בו שלא יאונה לצדיק כל און, וכל מה שיוציא מפיו להורות ודאי אמת ואין להסתפק בו. וכן נמצא בתשובה מהגרע"א ז"ל בנידון היתר א', אשר הי' בזה שקלא וטריא בין הגאונים, וכאשר שלחוה לפני בעל החת"ס ז"ל השיב שמצד השאלה היא מותרת, אך סיים במה שלא נשאל והוא לחקור העדים אם אינם קרובים, וכתב הגרע"א ז"ל ע"ז שחתנו בעל החת"ס כיוון דבר זה ברוח הקודש. וז"ל השלטי גבורים שעל המרדכי ריש פ' במה מדליקין, ע"פ כי אתה תאיר נרי וה' יגי' חשכי, כשאדם עוסק בתורה לשמה הקב"ה מגי' חשכו, שאינו בא לידי עון ואינו מורה בתורה שלא כהלכה, ולכך אמר הכ' והגית בו לשון נוגה, כשהקב"ה רואה שלבו של אדם לש"ש, אפילו שאין בלבו לדעת עומקה של הלכה, הקב"ה מגי' דבריו שלא יצא מפיו הוראה שלא כהלכה. ובס' ארץ החיים מהגה"ק ר' חיים מטשערנאווין ז"ל (ברכות דף כ"ח) כתב מעשה נפלא בענין זה אשר חזה בעצמו וז"ל: אזכיר בכאן דבר נפלא אחד שראיתי בהרב

גם עבור התגברותו על יצרו בעת שהוא רואה להאיסור והוא רעב ומתאוה לו, וכובש את יצרו מחמת רצון הש"י, נקרא בשם גבור כי זו היא הגבורה האמיתית, כמו דאיתא באבות איזהו גבור הכובש את יצרו, ועתיד להיות אור הקב"ה עטרה בראשו לעתיד לבא, והו"ל חשבו חמשה הזוכים לזה, ומתגבר על יצרו הוא אחד מהן, כמו שאחז"ל (מגילה ט"ו) עתיד הקב"ה להיות עטרה בראש כל צדיק וצדיק, שנאמר ביום ההוא יהיה ד' צבאות לעטרת צבי וגו' לשאר עמו, למי שמשים עצמו כשיריים, וליושב על המשפט זה הדן דין אמת, ולגבורה זה המתגבר על יצרו, משיבי מלחמה שנושאים ונותנים במלחמתה של תורה, שערה אלו תלמידי חכמים שמשכימין ומעריבין כבתי כנסיות וכבתי מדרשות.

גם זוכה עבור זה לראות בסעודה של צדיקים שיעשה להם הקב"ה בגן עדן לעתיד לבוא, כדאיתא במדרש (ויקרא פרשה י') אריסטון (פי' סעודה גדולה) עתיד הקב"ה לעשות לעבדיו הצדיקים לעתיד לבוא, וכל מי שלא אכל נבילות בעוה"ז זוכה לראותו וכו', גם זוכה עבור השמירה ממאכלות האסורות לחיי הנצח, כמו שהאריך בזה בזוה"ק פ' שמיני, הנך רואה מכל זה גודל השכר שיש לאדם עבור זה. ע"כ מה מאוד צריך האדם להתחזק תמיד שלא להתגעל במאכלות האסורות לו, ועבור זה יהיה ד' אתו וירומם קרנו למעלה בזה וכבא.

סיפורי מעשיות

הגאון האמיתי חסיד האמת הרב דק"ק ולאטשוב ר' ישכר דוב בעריש זצ"ל בעהמח"ס מבשר צדק ובת עיני, מ"כ באה"ק זי"ע ועכ"י, שבא לפניו נער א' לשאול ומעט דקין מן עוף בידו, והשומן שבין הדקין הי' קשה במקצת, והי' נראה שא"צ לפנים לשאול עליו, ונטל הוא בידו השאלה והתחיל לצדד בה צד איסור ואמר כמה צדדים, ואני השבתי לו על הכל שאין כאן שום צד ונדנדו איסור. ואחר ששהה שעה א' ואין אתנו בבית כ"א אנחנו יחד, אמרתי לו רבי אין אני יודע מה ענייניכם שרצונכם לאסור הפשוט כזה, אמר לי: מוכרח אני לגלות לכם האמת, אין פי רוצה לומר על התרנגולת זו כשרה, ולבי נוטה בה לומר טריפה. אמרתי לו: א"כ הדברים, התרנגולת אפשר טריפה היא מצד אחר אבל לא מזאת השאלה. ושאלתי את הנער: היש אתך התרנגולת? והשיב: ישנה בבית האחר. ואמרתי לו להביא אותה. והי' מונח

ג'

והנה ביארנו עד כה גודל האיסור של מאכלות המגואלים, על כן יתבונן כל איש עד כמה צריך ליתן לבו תמיד לזה שלא יכשל ח"ו, ואפילו אם יודמן בין חברים רעים שמורגלים באיסור זה, והם מחרפין ומגדפין אותו ומחזיקים אותו לשוטף ופתי עבור פרישותו אל ישים לבו לזה, וידע כי עבור שסבל בזיונות בשביל מצותיו של הקב"ה, יגדל שכרו יותר בעולם הגמול, וכה"ג איתא בירושלמי דפאה פרק בתרא לענין גבאי צדקה וז"ל: ר' אלעזר הוי פרנס, חד זמן נחית לביתיה א"ל מאי עבדיתון, א"ל אתא חד סיעה ואכלין ושתיין וצלין עלך, א"ל ליכא אנר טב, נחית זמן תניין א"ל מאי עבדיתון א"ל אתא חד סיעה חורי (אחרת) ואכלין ושתיין ואקלונך (ביוז אותך), א"ל כדון איכא אנר טב, עכ"ד הירושלמי.

ובן על דרך זה בכל מצוה ומצוה, יהיה תשלום גמולה לפי ערך הצער שהשיגו ע"י קיומה, וכה"ג מצינו בתורה לענין קרבן ונפש כי תקריב קרבן מנחה וגו', שאחז"ל אמר הקב"ה מי דרכו להתנדב מנחת סלת עני, מעלה אני עליו כאלו הקריב נפשו, והכל הוא מטעם כי הקב"ה מביט על קיום המצוה באיזה אופן קיימה, אם מתוך הריוח או מתוך דחק ועוני, או שאר מיני בזיון, וככל שיתגדל הצער בעת קיומה יתגדל הריוח בעת תשלומה, וכמאמר הכתוב הזורעים בדמעה ברנה יקצורו (נדחי ישראל מהחפץ חיים זל"ה).

סיפורי מעשיות

בתרגולת בצד אחד מכה אשר כתובה בתורה ונטרפה בה התרגולת. ותמהתי על המראה מאד מאד. וראיתי אשר אין הקב"ה מביא תקלה ע"י צדיקים. ואמר לי: עתה אני רואה איך שאדם צריך להתפלל תפילת רנב"ה שלא אומר על טמא טהור, שאין פירושו שלא יטעה בדין, שזה כבר נכלל במה שאמר שלא יארע תקלה על ידי, אלא שאם טובא לפני שאלה ונעלם האיסור שבו, וכיון שיצא מפי טהור ויאכל נמצא שיהי' התקלה על ידי, אלא שלא יוכל הפה לומר על טמא טהור, אף שלא אראה הדבר טמא לעיני לא אומר עליו טהור, עכדה"ק.

והנה לימוד גדול יוצא לנו מזה לענין בחירת רב או שאילת שאלה שאין לפנות למי שהוא גדול בחכמה יותר, רק למי שהוא גדול ביראה יותר לבטל רצונו מפני רצון אבינו שבשמים.

(מס' דרך צדיקים)

ד'

בו יבוארו העונשין הנוראים הבאים על האדם ביום הדין,
שכמה מאות מלאכי חבלה לבושין שחורין יהיו רצין
אחריו להוליכו לגיהנום מקום חושך, אוי לו ואוי לנפשו,
ה' ישמרנו ויצילנו.

כתיב תיסרך רעתך וגו', ודרשו חזו"ל כל העובר עבירה אחת בעוה"ז
מלפתו ומוליכתו ליום הדין, היינו שמכל עבירה נכרא מלאך
משחית המתנקם באדם שעבר העבירה לאחר מותו. כספה"ק ראשית
חכמה (שער היראה פרק י"ג) אמר רבי יהושע בן לוי פ"א הייתי
מהלך בדרך ומצאני אליהו הנביא זכור לטוב, אמר לי רצונך שאעמידך
בשער גיהנום, אמרתי לו הן, הראני והראני בני אדם שתלויים
בחוטמיהון, ובני אדם שתלויים ברגליהם וכו', והראני בני אדם
שתלויים בעיניהם וכו', והראני בני אדם שמאכילים אותם בשרם,
ובני אדם שמאכילים אותם גחלי רתמים, ובני אדם יושבים חיים
ותולעים אוכלים אותם, אמר לי אלו שכתוב עליהם כי תולעתם לא
תמות וכו'. אמר ר' יוחנן כל מלאך ומלאך ממונה להפרע עונש עבירה
אחת, זה בא ודן אותו וזה בא ודן אותו, והולך לו, וכן השני והשלישי
וכן כולם, עד שמשלימים לכל עבירות שיש בידו וכו', כאותה שעה
נפשו נמסרה בגיהנום למלאכים אכזריים ומחלקים אותם ביניהם וכו'
עכ"ל.

מכ"ל הדברים הללו יסתמרו שערות ראש האדם, וכפרט מי שעבר
ושנה באיסור מאכלות האסורות רח"ל, ולפעמים עבר באכילה
אחת על לאווין הרבה, נמצא שבמשך זמן נכראו ע"י אכילתו מחנות
של מלאכי חבלה משחיתים ומחכלים ר"ל, המחכים עליו מתי יבוא
זה לדינו ונעשה בו דין, ואז ינחם באחריתו כי בשביל הנאת לגימה
קלה יסבול עונשין ויסורין כ"כ מרובים, אבל אין תשובה בשאול,
ע"כ יתכונן האדם בעוד מועד, וכל זמן שהנשמה בקרבו יתחרט וישוב
על שעבר, שלא נזהר עד הנה, ויקבל עליו קבלה אמיתית ככל לבו,
להזהר ולהשמר מכאן ולהבא מכל נדנוד וחשש וספק איסור, ואז טוב
לו בזה ובכא.

ה'

כתב הגה"ק בעל חפץ חיים זל"ה וז"ל: כתיב (כפ' האזינו) כי
מגפן סדום גפנם ומשדמות עמורה ענבמו ענבי ראש אשכלות

מרורות למו חמת תנינים יינם וראש פתנים אכזר הלא הוא כמוס עמדי חתום באוצרותי לי נקם ושלם לעת תמוט רגלם וגו'. ביאור הכתוב נראה ע"פ מה שהביאו הספרים בביאור דברי הנביא מי אל-כמוך נושא עון וגו', היינו דכשהאדם חוטא תיכף נכרא משחית לחבל אותו, ואם הקב"ה היה מניחו, היה תיכף יורד למטה ומעניש להאדם, שהיה תובע ממנו מזון כיון שנכרא על ידו, אבל הקב"ה ברוב חסדו כביכול נושא עון ומומנו וחותמו באוצרותיו ומפרנסו שם, כי הכל צריכים להשפעה, וממתין לאדם עד יום מותו פן יחזור בו בתשובה, (וזהו שאה"כ מי אל-כמוך נושא עון שלא כמידת בו"ד, שלא די שאין מעניש להמורד, אלא גם מפרנס להנושה בו כדי שלא יזיקהו) אבל סוף כל סוף אם אין עושה תשובה והאדם מוכרח למות, מיד פותח הקב"ה אוצרותיו, כי לא לעולם יזון אותם, ותיכף יוצאים המשחיתים שנבראו מהעבירות, וכל אחד מענישו באותו אבר שחטא בו.

סיפורי מעשיות

זקיני זצללה"ה נסע פ"א מרדאמסק על חתונת אחד מנכדיו וכאשר נתנו המרק והבשר על השלחן, זקיני זצ"ל לא נגע בו ולא רצה לאכלו, והאנשים המסובים הפצידו בו שיאכל אבל הוא באחת כי לא יאכל בשר, ולמחרתו מצאו איזה שאלה בחלק מן העוף הנשאר, ושאלו לרב העיר והורה שהוא טריפה אזי הבינו למפרע כי לא יאונה לצדיק כל און וד' רגלי חסידיו ישמור [ועיין בס' כרם הצבי מידי"ג הרב הגאון ר' צבי פעדבעד נ"י הרב בעיד לונרון בפ' משפטים שכתב בזה"ל ואנשי קדש תהיון לי ובשר בשדה טרפה לא תאכלו, ואמר הגר"ח סופר בעל מחנה חיים זצ"ל כי נרמז בזה גם הבטחה שאם תהיו אנשי קדש אזי רגלי חסידיו ישמור ממכשול ותקלה שלא לבא לאכילת טריפה וכמו"ש בחולין (דף ה:) השתא בהמתן של צדיקים אין הקב"ה מביא תקלה על ידם צדיקים עצמם לא כ"ש, ובתוס' שם כתבו שהוא במידי דאכילה אין הקב"ה מביא תקלה לצדיק דגנאי הוא שיבא לתוך פיו של צדיק דבר אסור, ח"ש ואנשי קדש תהיון לי ואז תזכו כי בשר בשדה טריפה לא תאכלו. וכן שמעתי ע"ד רשע אחד שאסר יין ע"י נכדי ושפכום בצלוחיות וחתמם כראוי, ושלחם משלוח מנות להגה"ק בעל שו"ת עמודי אש ז"ל שהי' אבד"ק אישישאק, הרבנית שכחה והעמידה תחת המטה, ולמחר גילתה זאת לבעלה כי פלוני בעל מסחר היין שלח יין למשלוח מנות, ובשגגה העמידה תחת המטה, והרשע בא לחקור אם היין הי' טוב, וגלה לו הגה"ק זצ"ל הנ"ל כי נתנם לנכדי ולא שתה, ואז הודה ולא בוש מה שעשה וכי רואה בחוש

ואמרתי שכל זה רמז בתורה בפסוק הנ"ל, כי מגפן סדום גפנם וגו', והוא מליצה יפה, דהיינו כשם שהאדם כשעושה מצוה נומע עבורו בגן עדן איזה נטיעה יפה בעץ החיים (והוא משל לתענוגים הרוחניים) כדי שיתענג אח"כ בכואו שמה, כן ממש כשעושה עבירה נימע עבורו בגיהנום אילן מר, שייך פירותיו הם ארסיים כארס תנינים וחמת פתנים, וככואו שמה הוא מוכרח לשתות ולמצות שמריהם, והוא הכל משל לעונש המר והנמהר אשר הוא מקבל ע"י משחיתיו. ועתה נבאר הכתוב כי מגפן סדום גפנם ומשדמות עמורה וגו', היינו כשהאדם עולה בדעתו ומתהרהר לעשות העברה תיכף נימע גפן עבורו בסדום, דהיינו מקום הגפרית והמלח (והוא מרמז על הגיהנם), ור"ל שהותחל להבראות עבורו מקום מוכן לפורעניות, ואח"כ כשמתחיל לעשות העבירה גופא, נגמר האשכולות המרים מן הגפן, וכשגומר העבירה נסחטו האשכולות, ונעשה היין המר שהוא כולו ארס כחמת תנינים, וזה שאמר אשכולות מרורות למו חמת תנינים יינם וראש פתנים אכזר. וכ"ז רמז לכריאת המשחיתים שנמרו בשלימות לאחר גמר העבירה, והם מוכנים ומזומנים תיכף לחבלו ולהשחיתו בכל

פירושי מעשיות

כי מן השמים דגלי חסידיו ישמור. והגה"ק ר' מרדכי ז"ל אבד"ק פינסק נשלח לו פ"א על פסח ציקער עם הכשר, וקרא ההכשר ואמר כי הציקער הוא חמץ גמור, ולמחר בא מכתב מבית חרושת הציקער כי טעו ונתחלף להם על ציקער חמץ וכהנה דבות עכ"ל]. ובס' תפארת מרדכי בהגהות פרשת מרדכי אות מ"ו כ' בענין זה בזה"ל עיין בס' חסידים (סי' תס"ח) שיש חכמה שאדם רואה בבשר ויודע מעשה השו"ב באותו הלילה וכו' ועיין בס' דברי דוד (דף ל"א) בשם הה"ק מטשארטקוב ז"ל פי' הפסוק ומבשרי אחזה אלקי (איוב י"ט כ"ו), שצריך האדם לראות שיהי' לו בשר כזה שיוכל לחזות אלקים מבשרו, ועיין בס' מקו"ח אות תל"ד שכתב בשם הה"ק מסאנז ז"ל במס' חולין (דף צ"א א') ואד"י בד"ח מא"ד וטבוח טבח והכן (פ' מקץ) פרע להם בית השחיטה והכן טול גיהנ"ש בפניהם וכו' כמ"ד גיהנ"ש נאסד לבני נח, והתוס' שם הקשו דלמא לא נאסד ואפ"ה היו מקיימין כמו שחיטה דקאמר פרע להם בית השחיטה (ועוד יש לדייק למה בשחיטה אך פרע להם ובגיהנ"ש טול בפניהם דוקא), ותי' הה"ק מסאנז זצ"ל והוא דלכאורה קשה צדיק מה פעל להראות להם בית השחיטה דלמא נפסל בשהי' או דרסה ולאו אדעתם שאינו ניכר, אך דלכאורה לא הי' צריך יוסף לכל זה להראות להם שהבשר שאוכלים

כוחותם, ושמה יאמר האדם א"כ איה הם, הלא אנו רואין עושי עבירות מידי יום ויום ואין שפן ואין פגע רע, לזה משיב הכתוב הלא הוא כמום עמדי חתום באוצרותי, שאני מומנם וחותרם באוצרותי ואיני מניחם לצאת לחבל פן יחזור האדם בתשובה. (ומה שכפל הכתוב כמום עמדי חתום באוצרותי הוא, כי יש שני מיני משחיתים שאחד גרוע מחבירו, שאחד מועיל לו הטמנה מה שנממן באיזה מקום שלא יראה את האדם ויזיקו, והשני אכזריות שלו גדולה כ"כ שצריך דוקא לחתמו ולסגרו באיזה אוצר המוכן לזה, וזה מדוקדק בלשון הכתוב חמת תנינים יינם וראש פתנים אכזר, כנגד שני מיני משחיתים אלו ולכן מסיים הלא הוא כמום עמדי חתום באוצרותי כל אחד לפי ענינו), ושמה תאמר עוד א"כ טוב הדבר שאנו נמלא כל תאות לבנו והמשחיתים לא יפגעו בנו, לזה אמר הכתוב לי נקם ושילם לעת תמוט רגלם, דהיינו בעת שימוטו רגלי האדם והוא בעת פרידת הנפש, תיכף

סיפורי מעשיות

כשר בשחיטה וגשמד מגיהנ"ש, דהא צדיקים כמו שבטי ישראל בודאי היו בעלי רוח"ק ובעיניהם הכל צפוי וא"כ בראי בעלמא היו יכולים לדאות אם רוח קדושה שורה על הבשר והיו יכולים לידע ע"ז, אם אין בו משום פיסול, אולם הדבר נכון דבריני תורה אין סומכין על רוח"ק ותורה לא בשמים הוא (עיין ברכי"ו או"ח סי' ל"ב סעיף י"ב וה"ס או"ח סי' ר"ח), רק דכ"ז אינו אלא דוקא ברבר שחיבונו הוא מצד עיקר הדין, אבל בדבר שאינו אלא מטעם חומרא וחסירות ע"ז יכולים לסמוך גם על רוח"ק, וא"כ א"ש דבמ"ע דזבחת דלא נצטוו עוד במצות התורה, אלא שהאבות השיגו התורה ברוח קדשם, וא"א ע"ה כליותיו יועצות לו (מדרש שוח"ט תילים ט"ז אדר"ג פל"ג), ע"ז שפיר יש לסמוך על רוח"ק, ולזה ה' די פרע להם ביהשח"ט, עין בעין יראו הבשר וידעו אם נזבח כהלכה, אבל על גיהנ"ש שנצטוו כבר בני יעקב (וישלח ל"ב) ע"כ הוצרך ליטול גיהנ"ש "בפניהם" דוקא שבזה אין סומכין על רוח"ק, ושפיר מיושב קושיית התוס', ועיין בספר פאו"כ ח"א דף ט"ז שהגודע ביהודא ז"ל ה' פ"א בצוותא חדא עם הבעש"ט הק' זצ"ל, והביאו איזה שאלה על עוף לפניהם, ובדקו הנובי ז"ל והכשירו, ואמר אח"כ הבעש"ט ז"ל באמת הוא כשר גם אנו רואים שהוא כשר, א"ל הנובי ז"ל בשלמא אנכי בדקתי העוף וראיתי, ואדע שפיר כי כשר הנהו, אבל מע"כ איך יודע כי כשר הוא אחרי שלא בדקו, והשיב לו הבעש"ט אנו רואים סטרא דטהרה שורה על הבשר ונדע עי"ז כי כשר הנהו. אמר הנובי ז"ל עתה נתיישב לי מאמר הש"ס שבת

נפתח סגור האוצרות, והם מוכנים לקבל נקם מאתו, ושמה יאמר מתי יהי' דבר זה רק אחר מאה שנה, לזה אמר הכתוב כי קרוב יום אידם וחש עתידות למו, כי באמת לא ידע האדם את עתו, כי פעמים רבות יסוכב שע"י עוונות העצומים נקרב עת מיתתו, וכמו שאמר הכתוב אל תרשע הרבה פן תמות בלא עיתך, ולזה אמר וחש עתידות דהיינו דבר הרע העתיד להיות בסוף כמה שנים, הוא מחיש לבוא לפני זמנו ע"י מעשים רעים.

י

היוצא מדכרינו שמכל עבירה ועבירה נכרא כח המשחית שיענשוהו אח"כ, וכמו"ש תיסרך רעתך ומשוכותיך תוכיחוך וגו', והיינו שהרעה גופא היא המיסרת אותו, וכעין זה אמחו"ל כל העובר עבירה אחת בעולם הזה מלפפתו ומוליכתו ליום הדין, ומה שדקדקו בלשונם אחת, להורות לנו דאפי' יש לו רק עבירה אחת שעשה בעודו בחייו ולא עשה תשובה, מכל מקום היא נדבקת בו ואינה נפרדת ממנו עד שמוליכתו ליום הדין, וכש"כ אם יש לו כמה וכמה עוונות, בודאי כולם הם מקיפין אותו ומוליכין אותו לבית המשפט.

ועתה נבוא לעניננו, האיש שהורגל נפשו במאכלות האסורות, כמה מאות לאווין דאורייתא עבר ר"ל, ומכל עבירה נכרא משחית אחד שממתין עד שימוט רגלו, ואח"כ יקבל העונש על ידו, וכמה מאות מלאכי חבלה לבושיין שחורים ומתעטפים שחורים יהיו רצין אחריו ומלפפין אותו להוליכו לגיהנם מקום החושך והמר, ושם ישפטו אותו, ומי יוכל לשער גודל היסורין והצרות שיסכול אפילו על לאו

סיפורי מעשיות

(דף קל"ח ב') שאמרו שם עתידה אשה שתטול ככר של תרומה ותחזור בבתי כנסיות ובבתי מדרשות לידע אם טמאה היא ואם טהורה היא, ולא נטמא בנפילת שרץ לאויר תנור כלי חרס. וקשה למה לה להביא את הככר לביהמ"ד הלא תוכל לשאול את השאלה כן בפשיטות בלא הבאת הככר, אלא שאמרו שם בתחילה שעתידה תורה שתשתכח מישראל ח"ו ולכן תצטרך להביא את הככר לביהמ"ד למען יראו אם רוח טהורה שורה עליו לידע עי"ז את הדין, ועיין במק"ח הנ"ל אות שני"ד בשם הה"ק מהר"א מסטרעטין ז"ל שהי' לו ענין פלא באכילת הבשר שהכיר את מעשי השו"ב ששחט את הבע"ח הזאת וכו' עיי"ש עכ"ל. (מס' אהל שלמה מהרה"צ מרדאמסק אות ה').

אחד, ועאכו"כ על כמה מאות לאווין וחייבי כריתות שעבר בימי חייו ע"י המאכלות האסורות, ואז ינחם באחריתו ויתמה על נפשו איה ה' שכלו, איך שנאתי תמיד המוסר שהיו מיסרין אותי בני עמי (וכמו שכתוב במשלי ונהמת באחריתך ככלות בשרך ושארך ואמרת איך שנאתי מוסר) לומר זכור את בוראך הלא תצטרך לבוא אליו לסוף ימיך ואיך תשא פניך אליו, ולא עוד אלא שהעזתי כמה פעמים נגד פניהם, והרפתים וגדפתים וחשבתי שהם שוטים ואני הוא החכם והמשכיל, עתה ראה חכמתך והשכלתך שחפרת בור עמוק לנפשיך, ויתודה בעצמו אז על עונותיו כמו שאמרו חז"ל (בעירובין כ"ב), וגם איתא שם שמצדיק הדין עליו בראותו את גודל הקלקולים שפעל למעלה בעולמות הקדושים, וגם ריבוי הקליפות והחיצונים שנתרכו ונתגברו על ידו, אבל מי יועיל לו אז כי אין תשובה אלא מחיים כידוע.

ז'

כמה צריך לזוהר ממאכלות האסורות. שמלבד שהיא עבירה גדולה, עוד הוא משקץ את נפשו בזה, וכדכתיב בקרא (קדושים כ' כ"ד) והבדלתם בין הכהמה המהורה לממאה ובין העוף הטמא למהור וגו' וכדפירש"י שם (והוא בתו"כ), שכוונת התורה על בהמה שלא נשחטה וכן עוף שלא נשחטה כהלכה, וע"ז מסיים קרא ולא תשקצו את נפשותיכם וגו' והייתם לי קדושים כי קדוש אני ה' וכו'.

איתא במדרש שוחר טוב כל המחליט עצמו לעבירה אין לו מחילה עולמית (ר"ל אף בעת שיתגברו רחמי ד' על העולם, מ"מ לא ימחלו לו מטעם שהפקיר את רצונו של הקב"ה לגמרי ונעשה חלוט לעבירה זו), גם גופו מתפטם מאיסור, ובהמשך הזמן נעשה גופו מלא משקצים ורמשים ונבילה וטריפה, ומה יכול להיות לבסוף מגוף טמא והם ימליצו טוב בעדו שיקום לעת התחי' עם שאר מתי ישראל (אחר כל היסורים והעונשים שתקבל הנפש בגיהנם) אין לשער ולערוך גודל צרת הנפש שיחי' לו לאדם לבסוף עי"ז, דהלא ידוע דכשנתקלקל לו לאדם בפנימיותו, כגון שנתהפך באיזה מקום בגידו הדם לליחות, מוכרח הרופא לעשות (אפעראציאן) לחתוך במקום זה ולשאוב הליחה משם, ואח"כ יוכל לחזור ולהרפא, דאל"ה עלול להתקלקל הדם יותר ויותר עד שימות, וכן אם נתהווה לו כזה בשני מקומות או בשלשה מוכרח לסבול עוד יסורים, שיחתכו בשנים ושלשה המקומות לשאוב

הליחה משם, אבל אם ח"ו יתפשט הליחה בידיו וברגליו ובגופו בכמה מקומות מוכרח למות, דכי יחתכו כל גופו וכאשר יחתכוהו האם יוכל לסבול כ"כ יסורין.

ועתה נתבונן בעניננו, האיש אשר מילא גופו בחייו מנבלות וטרפות והוא ימות לבסוף, אפי' אם נאמר שיזכה לתחי' (אחר שיקבל את גמול עונותיו בגיהנם), הלא עכ"פ יצטרך עוד תיקון איום (אפא-ראציען נוראה), שיצטרך להתעכל חלק הרע הטמון בכל אבר ואבר שבגופו, ובכל קרום דק שנמצאו בו (כי הלא כשאדם אוכל נתפשט כח המאכל בכל אבר ואבר מכף רגלו ועד ראשו ואפי' קרומי העין וכדומה) וישארו רק החלק העפר הנעשה מכשרות, ויוכל לקום בעת התחי' ולזכות עם עם ישראל יחד, וכמה יסורין יסבול מזה עד שיתעכל כל חלקי הרע הטמון בכל חלקי הגוף מכף רגלו ועד ראשו וינהום באחריתו עכ"ו, עכ"ל (נדחי ישראל פ' כ"ח).

ח'

וז"ל השלה"ק בשער האותיות (אות ק') התורה הזהירה במאכלות אסורות ומותרות, שנא' והתקדשתם והייתם קדושים, ולא תשקצו את נפשותיכם וגו' ופי' בזוה"ק בענין זה, כי המאכלות המטאים שהזהירה לנו התורה מהם, שורה עליהם רוח חיצוני וטמא, ולכן האוכל מאותן הדברים מטמא את נפשו, ומראה על עצמו שאין לו חלק בקדושה ולא באלקי ישראל, כי הדבר הטמא נעשה חלק אבר

סיפורי מעשיות

בספר אהל נפתלי אות נ"ה. הרה"ק מראפשיטץ כשבא למקום הרבנות והיתה שאלה ראשונה טריפה, לא רצה להתחיל בדיבור טריפה. ואמר להשואל: אילו הי' כך הי' כשר, ועתה שאינו כך, אמור אתה. **ובאות** פ"ה. פ"א בא לפני הה"ק מהר"ן מראפשיטץ שאלה על עוף ופסק כשר, והתחילו התלמידים לפלפל עמו שהעוף טריפה. אך הוא התווכח עמהם בסברות חדשות להחזיק דבריו ואמר להם: אני פוסק שכשר ואחר דברי לא ישנו. אחר כך בא לפניו איש אחד בפתקא כתוב עלי' שתהי' לו רפואה על חולי פלוני. ענה ואמר לו: כעת באה לפני שאלה על עוף שהי' בו כזה והכשרתי, הרי שיכולין לחיות בחולי זה, וא"כ בודאי תהי' לכם רפואה.

בעצם האדם, והנפש מתלבשת שם, נמצא שהוא מטמא נפשו ורוח המומאה שורה עליו בר מינן.

ורבך זה מצאתי יותר מבואר בשם האלקי האריז"ל, שפי' הפסוק כי לא על הלחם לבדו יחי' האדם כי על מוצא פי ד' יחי' האדם, כבר חקרו הפילוסופים לידע סיבת חיבור הנפש בגוף ע"י אכילה, וכי הנשמה בת אכילה היא, ולא עלתה בידם לידע הסיבה, אבל הרב ז"ל הנ"ל אמר אין לך דבר שאין בו צד קדושה, כמו שכתבו רז"ל אין לך עשב מלמטה שאין לו מזל מלמעלה המכה ואומר לו גדל, הכוונה כח ההשפעה הבאה מלמעלה וכו', נמצא כל מאכל שבעולם הוא מעורב בגוף ונפש, המאכל הנגלה הוא גוף, וקדושת ההשפעה מלמעלה שמכה בו לאמר גדל זהו הנפש שלו, וכשאוכלו האדם, אז ע"י אכילה נשאר גוף ונפש שלו מחוברים, כי הנפש נהנה מהנפש של המאכל והגוף מהגוף, וזשה"כ כי לא על הלחם לבדו, ר"ל לא על גוף הלחם הנגלה לנו יחי' האדם, זה אינו דא"כ מה תועלת להנפש מזה, אלא על כל מוצא פי ד', ר"ל שיש למוצא הלחם פי ד', דהיינו ההשפעה העליונה כנ"ל, עיי' יחי' האדם, וזה הפי' הוא פי' מופלא. ולהיפך ח"ו במאכלות

סיפורי מעשיות

לא יאונה לצדיק כל און

מעשה נורא מהגאון ר' עקיבא איגר זצ"ל

בקונטרס בית אבות כתב ז"ל: מימי נעוריו של הרה"ג ר' עקיבא איגר זצ"ל, לא בא פת לחם לבן לפיו כל ימות החול, גם לא בא בשר בהמה לפיו מימי נעוריו כ"א בשר עוף וגם זה מעט מזעיר, והי' צריך השגחה מב"ב שיטעום מאומה ע"י הפצרות. פ"א הוצג לפניו בצהרים מרק בשר עוף ולא אכל. בבא המשרת ולקח המרק מעל השלחן, גילה מזה לאשתו הרבנית, ונכנסה לחדרו והפצירה בו שיטעום ולא רצה והמתנינה שתי שעות בכך להתעקש למלאות רצונה ומבוקשה, עד שגילה לה שהוגד לו בחלום בליל העבר, שיוצג לפניו היום מאכל לאכול לא יאכל ממנו. ויצאה וקראה את המבשלת לאמר הביאי את כל אשר אתך מהעוף שבישלת היום, לראות אולי תמצא בו איזה ריעותא. בדקה ולא מצאה. ושאלה: אי' הקרבים? ענתה המבשלת: השלכתים על הגג שמאחורי הבית. צותה להביא הסולם ולהביאם מהגג בדקה ומצאה איזה ריעותא, ושלחה לבעלה הקדוש והורה שזה טריפה, אז ידעה כי דבר אלקים הוא לשמרו לבל יכשל במאכל איסור, עכ"ל.

האסורות שורה עליהם רוח חיצוני כנ"ל, והאוכלם מרכיב עליו הקליפה הממאה ההיא ד' ישמרנו. וכתב הראשית חכמה וז"ל: לכן ראוי להחמיר האדם על עצמו כמאכלו שלא יהי' בו צד איסור כלל, שהרי יחוקאל הנביא הי' משבח את עצמו שלא אכל מבהמה שהורה בה חכם אפי' שהיא מותרת, כיון שנפל בה ספק איסור. וכתב החובת הלכות שהחסידים הראשונים היו פורשים משבעים שערים משערי המותר, מיראתם שלא יפגעו בשער א' משערי האיסור, עכ"ל הראשית חכמה (הועתק בשל"ה אות הנ"ל).

פרק ו'

מענין השחיטה והשוחטים

א

כתב בשלה"ק וזלה"ק: ארשום לכם איזה ענינים להזהיר אתכם, להחמיר כמה שאין העולם* גזוהרים, ואל תהיו אחרי רבים לרעות וכו'. ראשית דבר מחמת בדיקת הסכין של שחיטה, כתב רבינו יונה בשערי תשובה שלו והובא בב"י (במור יור"ד סוף סי' י"ח) וז"ל ולמוכיחים ינעם, העד בעם ויזהרו בתורת השחיטה ודקדוקי', ויבחרו להם שוחט ירא חטא, כי עם רב מישראל תלוין עליו במצות השחיטה והבדיקה וכו', ורבים מהמומחים רחקו לכם מיראת חטא, ואשר איננו ירא לבו לא יבין לדקדק בבדיקת הסכין וכו', מלבד כי יפשע גבר מבלי יראה בבדיקת הסימנים ויתר צרכים וצדדים, עכ"ל רבינו יונה זל"ה.

סיפורי מעשיות

שו"ב — בעל עגלה

מעשה שספר נכדו של הרב המגיד רב ייב"י, עליו השלום **בעיר** אחת הי' שוחט, ולו כל המעלות שמנו חכמים בשוחט מומחה, וגם היתה לו "קבלה" מאת המגיד הגדול ממעזריטש עליו השלום. לימים אמר השוחט לנסוע לאיזו עיר, שכר לו עגלה, והלך למקום שרצה לילך שמה. בדרך חלה וטרם הגיעו למקומו, נפטר והלך לעולמו. מה עשה בעל העגלה? בדק את כל החפצים של השוחט, ומצא ביניהם החלפים ואת ה"קבלה". וכשהביא את הנפטר העירה, הביאוהו לקבר ישראל, ואיש לא שאל אותו דבר.

ואני הגבר מיום היותי לאיש נצמערתי על דבר זה מה שאוכלים בשך מכל אשר יביאו וכו', ולפעמים מקבלים לשוחט מכל אשר בחרו, אף שאינו מופלג בחסידות ובאומנות יתירה, ואף בעיר גדולה שהיא עיר ואם בישראל, ראוי לכל ירא וחרד לדבר על לב האב"ד, לחקור ולדרוש איך הוא הסכין של שוחט דמתא, אף אם הוא ירא שמים, כי נוסף על יראת שמים צריך אומנות יתירה, ואני ראיתי אחד מן הפרושים האמיתיים שלא אכל בשר אם לא כששחט הוא בעצמו, והי' בא לעיר גדולה לאלקים המתנהגת בחסידות ובקדושה, ודברו עמו חכמי העיר למה לא יאכל הבשר ששחט השוחט המומחה שלהם, ובכן לרוב הפצרתם לקח הסכין מן השוחט ובדק אותו, ואמר להשוחט תאמר לי איך מחזיק את הסכין, אמר השוחט כשר הוא, אמר לו להשוחט בדוק אותו שנית, ובדק אותו שנית ואמר שהוא כשר, אח"כ הראה הוא לחכמים ואמר תראו שבכאן יש פגימה, וכדבריו כן הי', ותמהו חכמי העיר. ראו עד היכן הדבר מגיע, כי צריך להיות מופלג ביראת שמים ומופלג בהכנת הבדיקה, ולא לחנם הי' המנהג של חכמי התלמוד לבדוק הסכין דוקא בעצמם ובכבודם, ולא להאמין* לשום טבח אף שהוא ירא שמים, כי הרבה צריך ישוב הדעת ויראת שמים לבדיקת הסכין וכו' עכ"ל עדותו של השל"ה הקדוש זל"ה.

תתבונן נא עד היכן הדברים מגיעים, וכמה צריך להזהר ולהשמר במה שאתה נותן לתוך פיך, ומכש"כ בדורינו היום, שמאז ועד עתה ירדנו פלאים, אלפים מעלות אחרנית, השי"ת ישמרנו ויצילנו מכל מכשול ושגגה, אבל על האדם לשמור את עצמו בכל מה שבכוחו והבא לטהר מסייעין אותו מן השמים.

סיפורי מעשיות

והנה בעל העגלה לא הי' בוד, כדוב בעלי העגלות, כי בימי נעודיו למד תורה בבית המדרש, והי' בו דית תורה, ורק מסיבות הזמן הביאוהו לפדנסה זו וכאשר הגיעה לידו ה"קבלה" של אותו שוחט, שקבל אותה מאת המגיד הגדול ממעודיטש, אמר בלבו: "אלך למקום שאין מכירין אותי, אדאה להם את ה"קבלה" החשובה הזאת, ואהי' שם שוחט". וכך עשה. הלך ובא אל אחת העיידות הקטנות, הרחק מעיד מולדתו, ואמר שהוא שוחט, ויש לו "קבלה" מאת המגיד הקדוש ממעודיטש. ומכיון שבעיד ההיא היו צדיכים לשוחט, קבלו אותו מיד. ומשנתקבל לשוחט, ובא לבית המטבחים לעסוק במלאכתו,

ב

בספר שמרו משפט מהרהגה"צ ר' עקיבא יוסף ז"ל בעהמ"ח לב העברי כותב וז"ל: הגהצה"ק ר' נתן אדלער זל"ה רצה לפסול השו"ב הפ"ד, ולהכניע החותם של הסמ"א השורה על השובי"ם הפסילים בסוד על חרבך תחי' וכו', ואלמלא השיג כל רצונו הי' בא משיח צדקינו, אך הס"ם העמיד עליו רודפים קצבים, והצריך לברוח מפ"ד, ותלמידו הח"ס רץ אחריו כמה פרסאות וכו' עכ"ל (הובא בספר משכיל אל דל עיי"ש באריכות).

מה נאמר ומה נדבר בענין השוחטים, היות היום שנמצאו קלי דעת בעוה"ר, אזי לנו מה שאנחנו רואים ואין בידינו למחות, כי כל כך נסתמו הלכבות כי א"א לומר ולדבר, ונתקיים בנו מאמר חז"ל (סוטה מ"ט ע"ב) אין תוכחה, ושומר נפשו יברח ממקום שיש שוחטים הללו, ומי יתן לנו כח שנוכל להזהר מאכילת בשר לגמרי, אבל מה נעשה כי תש כחינו, וכש"כ מה נעשה בעניני הקצבים, שיש הרבה

סיפורי מעשיות

קבלוהו חבדיו בסכד פנים יפות, ורק אחרי עבוד ימים מספר, כאשר ראו אותו בעבודתו, הי' דומה להם שהוא מקלקל בשחיטה. התחילו לדקדק בו, שמו עיניהם במעשיו, ונתברר להם שאין ידיו אמונות, וכל מה שהוא עושה אינו אלא נבלה, ונבהלו מאד. העידו אותו על מעשיו, והוא דחה אותם בדברים ואמר להם, שכדאי להם לסמוך על המגיד הגדול, המעיד עליו שהוא שוי"ב מומחה. וכאשר עברו ימים מספר, וראוהו בקלקלתו, וחזרו והעירו אותו עוד פעם, ענה להם בעזות, שאין הוא צריך להם ולתורתם. וכדי לחזק את דבריו, שגדולים וטובים מהם מעידים עליו, הוציא את ה"קבלה" וקרא אותה לפניהם, והראה להם את חתימת ידו של המגיד הגדול ממעזריטש. בראותם ה"קבלה" נשתתקו, אך כאשר ראו את מעשי ידיו דעדה אחזתם; וכאשר מעירים אותו, יענה להם עזות. נסו לדבר עמו בדיני שחיטת ובדיקת הריאה, אולם הוא התחכם עליהם, וידע תמיד לגלגל בשיחה באופן כזה, שלא יודע להם מאומה.

כך נמשכו הדברים ימים ושבעות, עד שהי' ברור להם כשמש, שהוא מאכיל נבלות וטרפות. אז הרעישו את העיר והודיעו ברבים שהוא מקלקל בשחיטה; אינו יודע את השחיטה לא להלכה ולא למעשה, והוא פסול ושחיטתו נבלה. ואם תאמרו, הרי יש לו ה"קבלה" מאת המגיד הגדול ממעזריטש, ואין

קלי הדעת שחשודים להאכיל טרפות, וגם בשביל קצת הרוחה חוטפים ומוכרים מן הבא בידם דברים אסורים ר"ל, בפרט במקום שאין שם משגיחים, ומכשילים בניקור בעוה"ר ממיעוט היראה ומיעוט השגתם בפרט בכפרים, ונמצא הרבה פעמים גידים אסורים בתוך הבשר, ואשרי לאלו היר"ש שנוזהרים שאינם אוכלים רק בשר עוף, וזוה יוצא מהרבה חששים, ואין דברינו בדרך כלל ח"ו, כי ישראל קדושים הם וחלילה לי לדבר בכלל, רק בפרטות אני מדבר במקום שאין בנמצא משגיחים כשרים ויראי השם, ומי שרוצה לקדש עצמו לפני בוראו נתייעצתי עם כמה שוחטים יראים, ואמרו לי לעצה טובה שלא לאכול רק בשר עוף, וזה עצה לשמור נפשו מכמה מכשולים כידוע ליודעים וכש"כ עכשיו בדורנו (שה"ט).

סיפורי מעשיות

לנו ראי' יותר טובה ממנה? מעשיו יוכיחו שהוא בור ריק, ואינו יודע בעניני שחיטה ובדיקה לא כלום. ומנין לו ה"קבלה"? יוכל היות, שנאבדה מאת בעלי', והוא מצאה בדרך; לא קיים בה מצות השבת אבדה, ומשתמש בה להנאתו. כך טענו השוחטים הותיקים, הריב הלך וגבר, והעדה נתפלגה; אלה אומרים כך ואלה אומרים כך, ואין מי שיכריע בדבר. עד שלבסוף באו והציעו, שהשו"ב עם מתנגדיו ילכו ויבואו אל הרב הצדיק ר' יעקב יוסף, מגיד מישרים דק"ק אוסטרהא, הלא הוא בעל הספר הקדוש רב ייבא. יציעו לפניו את טענותיהם, והוא יתהה על קנקנו של השוחט, וכאשר יאמר כן יהי', ומכיון שהקהלה היתה סמוכה לאוסטרהא וכפופה לה, הסכימו שני הצדדים, וקבעו יום לילך ולבוא אל המגיד הקדוש רב ייבא.

ביום הקבוע נסעו לאוסטרהא, באו אל המגיד רב ייבא, והציעו לפניו את טענותיהם. שמע הרב הקדוש את דבריהם, וכאשר כלו לדבר, אמר אל השו"ב החדש, שיראה לו את הקבלה, ויראה אם הכתב הוא באמת כתב ידו של המגיד הגדול, כי הוא יודע ומכיר את כתב ידו הקדושה. מיד נזדרז השוחט, הוציא את ה"קבלה", והניחה על השלחן, באשר ידע בברור, שה"קבלה" אינה מזויפת. פשט המגיד הקדוש רב ייבא את ידיו, נטל את הקבלה והקריבה אל עיניו, וקרא אותה פעם, פעמים ושלש. ומדי פעם בפעם, בקראו את הקבלה, הדגיש את שם השו"ב, שלו נתנה הקבלה, ובהגיעו לחתימת ידו של המגיד הגדול, נשק אותה באהבה רבה, ואחרי שקרא את הכתב בפעם השלישית, והדגיש בקול את שם השוחט המקבל, נשק את החתימה. ואחר כך עמד על רגליו, החזיק את הקבלה בידיו וקרא: "מה שמך?" נתבלבל השוחט, שתק

בספה"ק באר מים חיים פ' חיי כתב זו"ל: בדורותינו היום אם יבוא אחד וכידו סכין לשחוט, ויאמר כי הוא שו"ב ומומחה, יאמינו לו בכל שהוא, ולא ישאל ויחקור וידרוש עליו כ"כ, ויאמר מן הסתם כל המצויים אצל שחיטה* מומחים הם, וכמו"כ אם א' יביא יין והלב או דג וכדומה מדברים הנמצאים בהם חשש איסור, או אם יתנו לפניו דברים הצריכים בדיקה מתולעים וכו', יאמר מן הסתם יהודי מוחזק בכשרות הוא, ואינו חשוד להאכיל דבר שאינו ראוי לאכול, ולא כן יעשה אם יבוא אחד ללות מאתו מעות או שאר דבר חפץ, לא יאמין לו כפשוטו בשום אופן עד אשר ידרוש ויחקור וישאל היטב עליו, מי הוא זה ואיזה הוא, ואם נאמן הוא או אינו כ"כ, ואם כבר יתרצה ליתן לו, יעמיד עליו עדים ויכתוב בספר וחתום, ויפחד וירעד עד כלות הזמן אולי לא ישלם לו, והכל בשביל כי זה הוא העיקר בעיניו בכל עבודתו שעובד בעוה"ז, ולזה יתן כל לבו ונפשו

פיפורי מעשיות

ולא ידע להוציא הגה מפיו. או צעק המגיד ואמר: "רשע! פתח* פיך והגד בפני קהל ועדה, איך נתגלגלה הקבלה הקדושה הזאת לידך". כשמוע בעל העגלה את דברי המגיד הקדוש, נפל עליו פחד גדול, והוא כרע נפל לארץ, וכל גופו רעדה וחלחלה. ומתוך בלבול וחרדה גמגם וספר את האמת, את המעשה כולו, איך הגיעה לידו ה"קבלה" הקדושה, והיא אינה שלו. ספר את הכל, מראשית עד אחרית, וכל הנאספים עומדים, שומעים, חרדים ותמהים.

אחר הדברים האלה חזרו השוחטים וראשי העדה לעירם, והשוחט, בעל העגלה, נשאר באוסטרהא, ישב בבית מדרשו של המגיד ר' יעקב יוסף, והוא סדר לו תשובה חמורה, ועל פי' נהג בכל דרכי חייו, לכפר בה על כל עוונותיו. ומאותו היום ואילך ישב באוסטרהא, ולא יצא ממנו, והי' סמוך על שולחנו של המגיד, והבריות קראו אותו בשם "השוחט — בעל העגלה". וכאשר הגיעה שעתו של המגיד רב ייבא, ונפטר והלך לעולמו, המשיכו בניו הקדושים לפרנסו והוא ישב בבית מדרשם, ונהג בתשובה, עד אשר יצאה נשמתו, והיא נקי' וטהורה בלי שום לכלוך. זכותם וזכות כל הקדושים והטהורים, תגן עלינו ועל כל ישראל, שלא נכשל ולא נכלם לעולם ועד, אמן כן יהי רצון, אמן ואמן.

(מס' אמונת צדיקים)

ועיניו שלא לבוא לידי הפסד, משא"כ במצות ד' שלמפל נחשב בעיניו, ואם לא יהי' על צד היותר טוב, מה יהי' בזה כיון שלא זה הוא עיקר עבודתו עיי"ש באריכות שמתמרמר על מצב הדור, ומה נענה אמן אבתרי'.

ועד"ן יסופר בשם הרה"ק מברדיטשוב זל"ה, שפ"א בא אצל קצב אחד שלא הכירו, ושאל אותו הקצב אם איננו שו"ב, כי יש לו לשחוט בהמה אחת, והשו"ב דר כשני פרסאות ממקום הכפר, והשעה דחוקה לו להמתין עד כי יבוא השו"ב, ענתו הרה"ק הן, ורצה הקצב שהרב ישחוט לו הבהמה וישלם לו כפליים לתשועה, אמר לו הרה"ק אעשה רצונך, אבל בקשה אחת יש לי אליך, הן אני צריך היום לביתי עשרים רו"כ והוא נחוץ מאד, לכן אבקשך אשר תמחול להלות לי סך הנ"ל, ובעוד ימים אחדים אשיבם לך ברב תודה, כי הלא הנני נוסע על הכפרים עבור נדבות, וב"ה כי הנני איש אמת ולא אשקר באמונתי, א"ל הקצב לדבר הזה יסלח לי מר, כי הלא אעפ"כ אינני מכיר את מעלתו ואיך יוכל לבקש ממני דבר גדול כזה להלוות עשרים רו"כ לאיש אשר אינני מכיר, אז אמר אליו הרה"ק ישמעו אזניך מה שאתה מוציא מפיד, עשרים רו"כ אינך חפץ להלוות לי יען כי אינך מכיר אותי, ולשחוט לך בהמה רצונך לסמוך עלי, ואם הי' מודמן אחד אשר חפץ להרויח הרייניש משכר השחיטה, והי' שוחט הבהמה ובודקה ומכשירה, היית ח"ו מאכיל נבילות וטריפות לישראל, אשר זה עבירה יותר גדולה מן עשרים רו"כ שלא להחזיר (כי עכ"פ כל יום בעמוד והחזיר ומעוות שיוכל לתקן). ואז החזיר הרה"ק את הקצב למוטב, שמעתה לא יעשה מעשה כזאת, וגילה לו כי איננו שו"ב, רק רצה להעבירו מדעתו דעת נקלה.

ד

איתא בירושלמי (פ"ח דתרומות ה"ג) ובמד"ר (ויקרא פ"ה) ובילקוט פ' אמור, מעשה בטבח אחד בציפורין שהי' מאכיל לישראל נבילות וטריפות, פעם אחת שתה יין בערב שבת ועלה לגג ונפל ומת והיו כלבים מלקקין בדמו, אתון שאלין לר' חנינא מהו מורמיתי מן קמיהון, אמר לון כתיב ובשר בשדה טריפה לא תאכלו לכלב תשליכון אותו, וזה הי' גזל את הכלבים ומאכיל את ישראל, אמר לון ארפונין דמדידהון אינן אוכלין.

ויע"פ דברי הירושלמי הנ"ל, פסק בהגהות אשר"י פרק גיד הנשה (סי' ט"ז) המוכר טריפות בחזקת כשרות ומת קודם שעשה תשובה שאסור להתעסק בקבורתו, ואפילו כלבים אוכלים בשרו ולוקקים את דמו אסור להכריחם מעליו.

ה

הגה"צ ר' הילל ליכמענשמיין בספרו משכיל אל דל (ח"ג כ"ב פ"ה) כותב בתוך דבריו שם וז"ל: ולבי הומה ומצטער על נפשות עניי הצאן, כמה וכמה דלים וסחופים ולא ידעו במה* נכשלו, כי יש מהמנהיגים אשר עבדו רך לבכם מחזיקים לפעמים לעמוד על ימין השוחטים הגם שאינם ראויים, משום דטפלי תלוי בהו, ואם הוא חטא בנוי הקטנים מה חטאו, ואוי לרחמנות כזה, ואוי ואבוי לשכל המשובש כזה, עליהם אני אומר מה דתנן (בידים פ"ד) הרי אתה כמהנאן ממון ואין אתה אלא כמפסיד נפשות, וגם הוא בעצמו ישוב אמריו לו כשיעברו עליו ימי הרעה בכף הקלע או בצער גלגול* איזה בעל חי, אז במר נפשו יבכה ויאמר הלא טוב חי' לי עתה, אם לא חי' מרחם עלי להחזיקני, וגם הייתי ממהדורי פתחי, כי רחמנות נהפך לי לאכזריות חמה, לכלות עון ולהשב פשע מה שפגמתי את נפשי בעבודה זו.

סיפורי מעשיות

מעשיות מעניני שוחטים

בכפר זשורוויץ הסמוך לעיר פרעמיסלא אשר בגאליציא, חי' שם שוחט ושמו ר' יצחק אייזיק, אדם גדול ועובד ה' מנעודיו. אולם הוא הסתיד את מעשיו וכל ימיו התנהג בהצנע לכת, ולא נודע ברבים צדקתו. פעם אחת עבד הצה"ק רבי אהרן הגדול מקרלין זל"ה דרך אותו הכפר, וערב שבת היה, ופנאי לא היה לו להגיע לאיזו עיר, והתאכסן בבית הקטן של אותו שו"ב. והבעל הבית לא היה בביתו באותה שעה, דק בעלת הבית לבדה, ויצו לשאול אותה: "איה בעלה?" השיבה, שהוא איננו כעת בבית, אך ישוב לעת ערב עם הדלקת הנרות. הרב הקדוש הביט בבית אל כל אשר סביבו, וירא והנה בשד מונח על השלחן, והרגיש שקדושת השבת עליו. וישאל את בעלת הבית, אם אפשר לו ולמשמשו לשבות בביתם, והשיבה להם: "אפשר". לפנות ערב, בשעת הדלקת הנרות, בא האיש מדרכו, ונכנס הביתה. ובראותו את הצה"ק אודה בביתו, הוסיף עוד להסתיד את עצמו מפניו. הצה"ק מקרלין קבל את

בספה"ק תולדות יעקב יוסף (פ' נשא ד"ה העולה) כותב בשם חכם אחד כי עתה התחכם היצה"ר שלא יצטרך לילך לפתות וללכוד ברשתו כל יחיד ויחיד, רק יחיד אחד אשר רבים נכשלים בו, והוא שמעמיד שוחט בעיר מסמרא דילי' המאכיל טריפות לרבים וכולם נלכדו ברשתו. ע"כ.

לבי ככנור יחנה, בראותי המכשלה הגדולה הלזו, בעסק השוחטים ובודקים, כמעט לא נשמע כזאת בשום מדינה, מקום אשר דבר המלך מלכו של עולם ודתו מגיע, והנה הבורא כל יודע את אשר עם לבבי, ואמת אגיד אשר עיני ראו כמעט רובם ככולם האכילו נבילות ומריפות לישראל, כל השומע תצילנה שתי אזניו, מי האמין לשמועתינו מה היתה כזאת לבני עמינו, פקחו נא עיניכם וראו את אשר זה כמה שנים בעוה"ר המכה* המתלכת במדינה הלזו חולאים רעים ונאמנים חולי מעיים, השי"ת ישמור את שארית ישראל, ולמה לא תבינו אשר זה הוא עבור שמכניסין דברים אסורים לתוך מעיהם, העירו נא והקיצו

סיפורי מעשיות

השבת בהתלהבות גדולה בשעת התפלה, כדרכו בקדש, והשוחט התפלל כאחד האנשים הפשוטים. הרגיש הצה"ק מקרלין קדושה יתרה בבית, בדק בכל פנה ופנה והסתכל בעין פקוזה בבעל הבית, אך לא ראה בו מאומה. אחרי התפלה קדש הצה"ק מקרלין על היין בהתלהבות, והבעה"ב קדש במהירות ובחפזון, כדרך האנשים הפשוטים, כדי להסתיר את עצמו הסתר גמור. ויאכלו יחד, והצה"ק מקרלין הרגיש, בטעימתו את המאכלים, קדושה רבה. וכשהביט עליו, לא ראה בו מאומה, ויהי הדבר לפלא בעיניו. כן היה בכל יום השבת. במוצאי יום שבת קדש, רצה הצה"ק לשלם את מחיר הסעודות ולנסוע לדרכו, — והשו"ב וזוגתו אינם; שניהם נמלטו מהבית תיכף אחרי ההבדלה. חכה להם הצה"ק ומשמשו עד חצות הלילה, ולא שבו עוד, ויסעו לדרכם בלי ברכת הפרידה.

עוד מספרים עליו, שפעם בא אליו אברך אחד, ויבקש ממנו שילמד אותו מלאכת השחיטה. «אינני רוצה ללמדך אומנות זו», ענה ואמר אליו שוחט הכפר, «ומדוע? — שאל האברך — הן רוצה אני לעבוד עבודת קדש זו בכל כחי ונפשי». לא ענה השוחט כלום, אך אחז את האברך השואל בידו ויוציאהו החוצה, ונענע בכף ידו לעיני האברך ויאמר אליו: «שא עיניך וראה!». האברך נשא את עיניו וירא, והנה על ראש הגג מלמעלה עומד

משינת האולת לתקן המעוות, והשם הטוב יכפר על כל אשר נעשה, והנני גוזר אומר על כל המקומות הסמוכים והסרים למשמעתינו, אשר כל שו"ב אשר אין תחת ידו כתב הודאה בחתימת ידו, שחיטתו פיגול, גם כל הכלים אסורים, והאיש אשר יעבור על דברינו בשאט נפש, אזי השו"ב והבעה"ב אשר יחזיקו בידו יהיו רחוקים מגורל וחבל נחלת ד', ויתנהגו עמו כל ב"י כדין המסרבין והעוברין על התורה ומצות, והקולר יהי' תלוי בצואריהם, ונקי אני וביתי וכל ב"י לפני ד' עד עולם, וכרם ד' צבאות בית ישראל יבוא בעל הכרם וכו'.

זאת ועוד אחרת, אשר נוגע לכלל מאכלים אסורים, התירו לעצמם במדינה הלוז לאכול אווזות הלעוטות אשר צווחו קמאי דקמאי, וכל ב"י במדינות הקרובות והרחוקות קבלו עליהו לאיסור, לוא יהא דברים המותרים ואחרים נהגו בהם איסור יש לאסור, ומכ"ש שמרבית ההמון אוכלים בלא בדיקת הוושטות, ונקיבת הוושטות באלו האווזות שכיח יותר מסירכות הריאה, ובמקומות שבודקים הם המה הנשים וקלי הדעת, ע"כ תוקף גזירתי שמהיום והלאה חלילה לפרוץ גדר שגדרו ישראל בעצמם, וגם השו"ב חלילה לו לשחוט שום אווזא לעוטה, והשו"ב שיעבור על דברינו דינו כדין העובר על הדת ושחיטתו אסורה, גם זאת אודיע נאמנה בשבטי ישורון, חלב שחלבו גוי ואין ישראל רואהו החלב אסור, ומרבית ההמון מקילים לעצמם, חלילה וחלילה להקל (אזהרות מהרצ"א)

סיפורי מעשיות

איש אחד וסכין בידו, ובה הוא חותך את ורידי צוארו, והדם הולך ושותת, והולך ושותת. כשנתמצה כל דמו, נזדקדק האיש במלוא קומתו, ונפל ארצה ואחרי רגעים מספר, הוא עומד שוב על ראש הגג, ושוחט את עצמו עוד הפעם, וכן הדבר חוזר חלילה. "רואה אתה מה שלפניך?" שאל את האברך, והוסיף לדבר אליו: "להוי ידוע לך, שהאיש הזה היה שו"ב בחייו; ומאחר שנפטר זה הוא ענשו, מפני שקבל עליו עבודת הקדש שלא היה ראוי לה". האברך הקשיב לדבריו, ושניו דא לדא נקשן; הבין את כוונתו וילך לו.

ככה חי השוחט מזורביץ את חייו, חיי נסתר; ויהי לפלא בעיני כל יודעיו ומכיריו.

ימים מספר אחרי התארחותו של הצה"ק מקרלין בבית השוחט, שלח השוחט את זוגתו הכשרה העירה, להודיע לחברה קדושה כי בעלה נוטה למות, וכי

בשנות דברי חיים חיו"ד סימן ז' בא"ד על אודות שו"ב שקילקל, וז"ל: ולכן בוודאי הנקלה והנתעב הלז ראוי להעבירו, ואם תרצו לחוס על נפשו ונפשות ביתו תנו להם איזה הספקת, הלא ב"ה הרחיק גבולכם ואתם עשירי ונכבדי ארץ, ולמה תחפאו על נקלה לרחם תועב כזה, להניחו להאכיל טריפות, ולמה לא תחוסו על נפשכם היקרה שלא תתגאל במרק פיגולו, ודבר זה ידוע שאין עבירה כמאכלות אסורות שמטמטם הלב הישראלי, ובעוה"ר עי"ז יצאו כמעט מן הדת כמה קהילות ונאבדו מתוך הקהל הקדוש, ולכן ידידי הזהירו מלחוס על התועב הזה, ואל תחמולו עליו על המאכיל טריפות הזה, כי לפי ענ"ד לא הודיעו לפניכם כל הענין כאשר הוא לפני וכו', יעיי"ש באריכות גדולה.

סיפורי מעשיות

ישלחו אליו תיכף את השמשים מחבורתם, לעמוד על מטתו בשעת יציאת הנשמה, גם יעשו לו את כל צרכיו להביאו העידה לקבורה. הלכה האשה ועשתה כדברי בעלה, ומיד חזרה אל ביתה. ויבואו השמשים הכפרה, ויסורו אל בית השוחט, ולא מצאו אותו בבית. וישאלו את אשתו: "היכן בעלך? הלא אמרת שגוסס הוא. שכיב מדע לפני יציאת נשמה". השיבה להם האשה: "בעלי הלך, ומן הסתם ישוב תיכף, ואותי שלח להודיע לחברה קדושה כי קצו בא". התחילו השמשים לחרף אותה וישפכו עליה בוז וקלון: אמרת שבעלך שלחך להביא את השמשים, כי הוא נוטה למות, לבסוף נראה הדבר שהוא בריא ושלם, ולמה הטרחת אותנו חנם?". ויהי בדברם כה, והנה בא בעלה והוא מחויק בשתי ידיו מעט תבן, ופניו כלפידי אש, ויבהלו השמשים מפניו מאד. ויאמר אליהם: "רבותי! שמעו נא מה שפי מדבר אליכם: "הנה קרבו ימי למות, כל ימי חייתי חיי נסתד והסתדתי את מנהגי מעיני הבריות. כעת כאשר הגיע קצי, רצוני שתודיעו בעיר תיכף ומיד, אחד יציאת נשמתי, שנפטרתי, ויבואו אנשים ובידיהם נ י י ד ו ד י ו יועתיקו את כתבי המונחים בתיבה הזאת, וידפיסום אחרי כן. והעתקה זו תעשה בפני, על כן יעבדו האנשים ההם את העבודה הזאת כל זמן שאהיה מוטל על הארץ טרם ילבישוני תכריכים".

אחר הדברים האלה, לא דבר עוד מאומה, רק הניח את מעט התבן אשר בידי על הקרקע, וישטחהו היטב. אחד כך השכיב את כל גופו עליו, פשט את ידיו ורגליו, פניו בערו כלפידי אש ורחושי מרחשין שפתותיו. וכך נסתלק אותו צדיק מן העולם, ונשמתו יצאה בקדושה וטהרה. מיד הודיעו

בתשובת בית הילל מהגה"ק מקאלאמייע וצלל"ה (סי' ע"ח) השיב לשואלו הגאב"ד דק"ק סערדאהלי, בדבר השוחט דסאני שומעני' שמסתכל ומביט בנשים, והביא דברי בית אכרהם על יו"ד וז"ל*המסתכל בנשים כתב גדול המורים, "שהוא מומר לדבר אחד" עכ"ל, ולענ"ד נראה לחוסף, למה דקיי"ל דאם תלמודא דילן אינו נגד הזוה"ק, אזי קיי"ל כזוה"ק, וז"ל הזוה"ק: א' בהאי לא ישרי דחילא על רישא דבר נש,

סיפורי מעשיות

שמי החברה קדישא את דבר מותו ליושבי העיר, גם את צוואתו האחרונה, שצוה לפני יציאת נשמתו, הודיעו לדאשי החברה. ותיכף נסעו כל אנשי העיר, אנשים נשים וטף, אל הכפר, וביניהם כמאה תלמידי חכמים ובידיהם נייד ודיו. וישבו התלמידי חכמים ויעתיקו לפני המת, בשעה שהיה מוטל עוד על הארץ, את הכתבים הקדושים הנמצאים בתיבה אשר לפניהם. בשעת העתקתם את הכתבים, נראתה פתאום השתנות בפני המת, והתיבה אשר בה היו הכתבים נסגרה מאליה, טרם גמרו להעתיק את כולם. אז טהרו את גופו והלבישו אותו תכריכים, ויעשו לו את הכבוד האחרון כראוי לו, והספידוהו כהלכה.

אחר הסתלקותו של השוחט נסע הרב הקדוש רבי אהרן מקרלין דרך העיר פרמיסלא, ויספרו לו אנשי העיר על הסתלקותו של אותו הצדיק, ואת הדברים שצוה לפני מותו. ויתאונן הרב מאד על שלא זכה להכירו היטב ולהתבשם מקדושתו, אף על פי ששכן בארבע אמותיו שבת אחת, ויתמרמר מאד מאד על הדבר הזה. ויגמר בלבו לנסוע דרך הכפר ההוא, כדי לדבר עם זוגתו הקדושה, ולהיות על כל פנים בתוך כתלי בית הצדיק אחרי מותו. ויסע לכפר זשורוויץ, ויבוא לבית הצדיק, וידבר עליו עם זוגתו, ויחפץ לדעת את דרכי חייו הנסתרים. אך היא לא גלתה לו מאומה, באמרה שבעלה הקדוש לא נתן לה רשות לגלות את דרכי קדושתו. "אך דבר אחד אגלה לכבודו", אמרה אליו, והוליכה אותו אל החלון, ושם עמדו שתי מנורות קטנות, ובתוכן שתי חתיכות נר, והראתה בידה עליהן ואמרה: "בעת שנשאתי לאישי הקדוש, היו לו המנורות הקטנות האלה, ובתוכן שתי חתיכות נר אלו, והם היו דולקים כל ימי חייו, ועכשיו שנסתלק, ונר נשמתו כבה, כבו גם הנרות..."

(אין ליכט פון תורה חלק כ"ג)

לא יהי' דחיל לי' לעלמין, על כן אם אינו נוהר מאוד בשמירת הברית, א"כ לשיטת הזוה"ק לכ"ע צריך בדיקת הסכין, וביותר שבכבלי (נדה דף י"ג) מסייע לי' שהוא כעוע"ז וכשופך דמים. וז"ל פרי תואר (סי' י"ח אות ל"א) ולדידי חזי לי, דכל בן אדם דמולול קצת במצוה אחת ממצות התורה, קים לי בגוי' דלא רמי נפשו למעבד בדיקה בסכין הצריכה כאשר צונו ד' עכ"ל. לכן עצתי שלא ינוח ולא ישקוט לעורר לב המון עם ד', שלא יאכלו משחימתו, ולא יהי' רפוי ידים, כי הבא למחר מסייעין אותו וקושטא קאי וכו'.

עוד שם (בסי' מ"ט) תשובת שאלה בענין שוחט, שזה ב' שנים שעסק בכתיבת סת"ם בהתמדה יומם ולילה, ושוחט אחר הוכיחו שעיי"ב אכריו ככדים ויאבד ההרגשה, וגם כח הראות שלו יחלש וכו', ועתה אירע מקרה ששחט ג' בהמות, ושנים ששחט תחלה היו כשרות ושלישית נטרפה בריאה, ואחר זמן מועט כמו י"ב רגעים בדקו הסכין, ונמצא בו חלודה גדולה ופגימה גדולה הנקרא שפעלמיל וכו', וגם על סכין של עופות מצאו חלודה כזאת זמן מועט אחר ששחט באותו היום, והרב דשם אמר הכשר, משום שבזמן מועט כזה א"א שתתקלקל הסכין כ"כ וכו', וביותר שגם מתחילה אין לו לסכין זה חזקת בדוק חזקה טובה, עבור יגיעתו בכתיבת סת"ם. ונלע"ד שהדין עם הרב, ובשר זה נבלה הוא, ואותן שלא שמעו להוראתו צריכים כפרה על שאכלו נבילות, וגם הכלים צריכים הכשר אפי' אחר מעת לעת וכו'. ואותו השוחט יש להעבירו, זולת אם אחר שיקבל על עצמו שלא לעסוק עוד בכתיבת סת"ם, וינסו אותו אצל שוחטים מומחים שיש לו הרגשה טובה, וגם יקבל על עצמו איזה תשובה עבור שלא בדק הסכין אחר שחיטה וכו', ומה טוב לתקן שבכל שחיטות גסות יראו שני שוחטים סכיניו של כאו"א, עכ"ל התשובה עיי"ש.

ח

הבאתי את דברי התשובה הנ"ל, כדי לדון וללמוד ממנה מן הקל אל החמור, כי בעוה"ר בזמננו נפרץ ענין השחיטה בפרצות מרוכה על העומד, ורבים מהעוסקים במלאכת השחיטה להומים ורדופים גם במסחרים ומלאכה אחרת, כדי להרויח פרנסתם, ולפעמים כדי להרבות הון, ועי"ז נחלש בלי ספק כח הרגשתם, ע"י יגיעת בשר ורוב הבהילות, הלא תתבונן מ"ש בספה"ק שמלה חדשה (סי' י"ח) הרבה צריך ישוב הדעת ויראת שמים לבדיקת הסכין, הלא תראה כי יבדוק

אדם פעמים ושלש ולא ירגיש בפגימה דקה, ואח"כ ימצאנה כי הכין לכו באחרונה, ובחי' חוש המישוש כפי כוונת הלב וכו' עיי"ש, ומרוב הבהילות וטרדת הלב בעסקים שונים, כמעט נמנע המציאות שיהי' להשוטט ישוב הדעת, ובאופן זה החששה קרובה שלא ירגיש היטב, ויאכיל איסור ח"ו.

סיפורי מעשיות

השוטט והקצב

בימי המגיד הקדוש מקונוץ, הי' בעירו קצב אחד, ושמו אייזיק, הוא הי' איש פשוט, ישר ונאמן, עבד עבודה קשה, יום ולילה לא ידע מנוחה, ישן מעט ושתה הרבה, ובימי עלומיו יצא עליו רגון שאינו מתנהג כשורה, לימים חלה האיש ונפל למשכב, טפלו בו רופאים ולא העלו ארוכה למחלתו, שכב חדשים מספר, והרופאים אמרו נואש לחייו, מחלתו הלכה והתגברה, ולבסוף נפטר והלך לעולמו, טרם הגיע לימי זקנה, רחמנא ליצלן, הוא השאיר אשה וילדים חמשה, ומשעברו ימי השבעה, נודע לה לאלמנה, שבעלה הגיח אותה בלי מזון ומחי', יתר על כן, לא די שאין בביתה מזון סעודה אחת, אלא יום-יום באים אלי' בעלי חובות שונים, זה בא ושטר בידו ודורש פרעונו, וזה בא וטענה בפיו, שהלוה לבעלה מלוה לפי שעה, על אמונתו הלוהו, והוא תובע את כספו; וכי מפני שעשה טובה לאיש יפסיד? כל היום אין לה מנוחה, זה יוצא וזה נכנס, ועלי' להשיב תשובה לכל אחד ואחד, ואין לדבר סוף, בשבועות הראשונים דחתה אותם באמתלאות שונות, והאנשים היו נוחים, קבלו את דברי' והלכו להם, אך הדחיות הללו לא הועילה לה רק לשעה, סוף-סוף התחילו התובעים דוחקים, והאלמנה היתה בכל רע; אין לה מכיר ואבד מנוס ממנה, אין מי שידע את צערה; היא טורחת, עושה מלאכות שלא עסקה בהן מימי', ואין בידה לפרנס את ילדי', והנושים האלה, אין רחמים בלבם; רואים הם את עני', היא מאכילה את יתומי' לחם צר ומים לחץ, והם באים בלי הרף בטענות ובתביעות עלי', בראותה שאין לה מוצא, והמים באו עד נפש, יצאה לבית מועד לכל חי, באה אל קבר בעלה, ושפכה לפניו את שיחה, היא עמדה על יד גל עפר, שאין עליו רק ציון עץ, ואמרה לתנות את צרותי', ואת כל סבלה הרב, שעה ארוכה עמדה וספרה לאישה את כל הקורות אותה מן היום שנפטר, וכשגמרה את דברי' בקשה ממנו, שיבוא לפני כסא הכבוד, ויעיר רחמים עלי' ועל ילדי', ומן השמים יוציאו אותם מן המיצר, אחר כך עזבה את בית הקברות, ולבה לא הי' כבד עלי' כל כך.

בתשובת בית הלל, מהנהג"צ מקאלאמייע זצלה"ה (בסי' מ"ח וסי' ט') בענין השחיטה וזלה"ק: תדעו שעבירה זאת של נבילות ומטרות חמור מאד באיכותו משאר עבירות, משום שעל שאר עבירות אמרו חז"ל בנים משחיתים אף על פי שמשחיתים נקראים בשם בנים, מה שאינו כן באיסור נבילה ומרפה, שעל הפסוק ואנשי קודש תהיון לי ובשר בשדה מרפה לא תאכלו, פי' רש"י (מדברי חז"ל), אם אתם קדושים

סיפורי מעשיות

הי' דומה לה, שבעלה האוין לשיחתה והשתתף בצערה; יש לה אח לצרה, והוא יחוש לעזרתה.

עברו ימים וחלפו שבועות, ועולם כמנהגו נוהג, מי שיש לו אוכל ושותה, ומי שאין לו מסתפק במועט, די לו בקב חרובין מערב שבת לערב שבת. אך מה תעשה אלמנה עני' עם חמשה ילדים שגם קב חרובין אין לה? חיי' אינם חיים, ובכל שעה שעולל'י ישאלו לחם ואין פורש להם, היא מקללת את יומה. ועכשיו נוספה לה צרה חדשה, באו וקראו אותה אל הרב המגיד, אין זאת כי אם בעלי החובות מזמינים אותה לדין. באה אל בית המגיד הקדוש, נכנסה אצלו ברתת ובויע, עמדה לפניו ולא דברה דבר. שאל אותה: "האם את אלמנתו של הקצב ר' אייזיק עליו השלום?". אמרה: "כן". חזר ושאל אותה: "ומי הם בעלי החובות של בעלך?". התחיל לבה נוקפה, לשמע בעלי החובות, ודמעות נושרות מעיניה, ולא יכלה להוציא הגה מפיו. ראה אותה המגיד הקדוש כשהיא מתחלחלת אמר לה: "אל תפחד! הגידי לי את האמת, כי טובתך אני דורש". התחזקה ואמרה מתוך בכי' את סכום החובות וקראה בשמות בעלי החובות. רשם המגיד את הסכום ואת שמות האנשים ואמר: "אם יבואו אליך האנשים האלה בתביעות תשלחי אותם אלי". ולבסוף פתח את תיבת שלחנו, הוציא סכום כסף ונתן לה. ובצאתה מן החדר ברך אותה ואת ילדי' ואמר: "סכום כסף זה תקבלי לפרנסת ביתך מדי שבוע בשבוע". יצאה מבית המגיד ולא ידעה מה אתה, ריקם נכנסה אליו ומלאה היא יוצאת, ולא האמינה למראה עיניה ולמשמע אוני'. אך בבואה אל ביתה, ומנתה את סכום הכסף אשר בידה, נתנה שבח והודי' לאלקים, על אשר ראה בעני' ושלח לה גואל, ומהיום והלאה תוכל לתת פרוסת לחם לילדי'. בהיותה אצל המגיד היתה נבהלה מאד, ולא שאלה אותו דבר, רק אחרי עבור ימים מספר, ודעתה נתישבה עלי', רצתה לדעת, מה הביא את המגיד

ופרושים משקוצי נבילות וטרפות אתם שלי ואם לאו אינכם שלי. מעתה אם אינכם נוהרים ח"ו מאיסור נבילות וטרפות, איך אתם אומרים בכל שני וחמישי בתפלת והוא רחום, אבינו מלכנו חננו ועננו כי שמך הגדול נקרא עלינו, כרחם אב על בנים כן תרחם עלינו וכו', ואיך אתם אומרים בימים הקדושים אנו בניך ואתה אבינו, איך מורא

סיפורי מעשיות

הקדוש לעשות את כל הדברים האלה. שאלה בבית המגיד. חקרה את המביא לה את הכסף, ואיש לא ידע לענות לה דבר. זמן רב השתדלה לגלות את הסוד הזה ולא עלה בידה. עד שהגיעה שעתו של השוחט הזקן, וכשנפטרו והלך לעולמו נתפרסם הדבר ברבים.

ומעשה שהי' כך הי'

שבועות אחדים אחרי פטירתו של הקצב, בא אל שוחט הקהלה בחלום לילה, והזמין אותו לדין תורה.. ויהי בבקר, ותפעם רוחו, אולם לא שת לבו לחלום ואמר: "אך מקרה הוא זה". לימים ראה את הקצב עוד הפעם, עומד על יד מטתו, ואומר לו: "דין ודברים יש לי עמך, בוא ונלך לבית דין של מעלה". אבל גם הפעם אמר השוחט בלבו: "אך חלום הוא, והחלומות שוא ידברו". כעבור שלשה ימים בא אליו הקצב, ובראות השוחט שהוא הולך ומתקרב אליו, ופניו זועפות, נפל עליו פחד גדול והקיץ משנתו. אז ידע כי לא דבר דיק הוא ויירא לנפשו מאד. מאותה שעה לא באה שינה לעיניו, ומשהאיר השחר ירד ממטתו, נטל ידיו, לבש את בגדיו, והלך לבית המדרש. ישב ואמר תהלים בבכי ובתחנונים, התפלל בכוונה גדולה, ואחרי התפלה נכנס אל המגיד הקדוש באימה ובידאה, ספר לו את החלום אשר חלם זה שלש פעמים, בכה לפניו ובקש עצה. ראה המגיד את פני השוחט הבהולים, ושמע את קולו הרועד. הרגיע אותו ואמר: "אל תירא ואל תפחד, התורה לא בשמים היא, ויש דין בישראל. ואם יבוא אליך עוד הפעם ויזמין לדין, תאמר לו בשפה ברורה, שאין אתה מסרב, אך על פי הדין התובע הולך אחד הנתבע. ואם יש לו תביעה עליך, יזמין לבית דין של מטה, לבית דינו של המגיד מקוהניץ". יצא השוחט מאת פני המגיד בלב שקט, ואמר לעשות כדבריו. בלילה בא אליו הקצב כתמול שלשום, והזמין לבית דין של מעלה, ענה לו כדברי המגיד הקדוש. כשמוע הקצב את דברי השוחט, מיד נתרצה לבוא לפני בית דינו של המגיד הקדוש, ושאל: "מתי יהי' האות הזה?" אמר לו: "אין הדבר בידינו כי אם בידי המגיד ובית דינו, והם יקבעו את היום והשעה". אמר:

לא יעלה על ראשכם, שיאמר ד' איני מכיר אתכם ואינכם שלי עבור שנפשכם מגואל מאכילת טריפות, מכש"כ וקל וחומר בעת ובעונה כזאת, אשר אחינו בני וכו' הרבה מהם נתונים למשיסה ובוזזים, ד' ירחם עליהם, על מי לנו להשען רק על אבינו שבשמים, וגדול הרועה השומרן, א"כ בעת ובעונה כזאת מהצורך ביותר ויותר, שנעשה כל מה שכוחינו להיות שם ד' נקרא עלינו וכו'.

פיפורי מעשיות

נכון אני לבוא בכל עת ובכל שעה. ובאמרו את הדברים האלה הסתלק, והשוחט הקיץ משנתו וראה שהאיד המזרח. מיד נטל ידיו, יד מן המטה, לבש את בגדיו והלך אל המגיד הקדוש. כאשר שמע המגיד את דבריו, צוה להביא את דף הטהרה, ולהעמידו באחת מפינות הבית, אשר שם ישבו לדין, כדי לעשות מחיצה בין החיים ובין המתים, והוא עמד להתפלל תפילת שחרית.

כאשר גמד המגיד את תפלתו, והכל הי' מסודר כהלכה, אמר לשמשו: «תלך לבית החיים, ותבוא לקברו של הקצב ד' אייוק, תדפוק על קברו שלש פעמים ותבקש ממנו מחילה בשמי. אחר-כך תגיד כדברים האלה: «באתי כשליח בית דין של מטה, ואני מודיע לך בפקודת הרב המגיד מקוונץ, שבעל דינך עומד לפני הדיינים ומחכה לך». הלך השליח אל בית הקברות, והמגיד הקדוש ושני דיינים מומחים באו אל החדר, אשר העמידו שם את הדף. בחדר עמד שלחן ושלשה כסאות, ישב הרב המגיד בראש, ועל ידו שני הדיינים. ועוד לא חזר השליח אל שולחו, וכבר הי' הקצב מאחורי הדף. הכניסו את השוחט ואמרו לו לסגור את הדלת אחריו. וכשקרב השוחט ועמד לפני בית דין, נשמע קול נהי ובכי, שהי' ידוע לכולם, מתהלך בחלל החדר. חברי בית דין שמעו דברים, ותמונה לא דאו, והרברים ברורים כאילו הם יוצאים מפי אדם חי. וכך טען הנפטר: «רבותי! דין ודברים יש לי עם השוחט ובודק לפניכם. קצב הייתי בקהלת קוונץ, וכל בהמה ובהמה שהבאתי לשחיטה, עלתה לי בדמים מדובים. כסף לא הי' לי מעולם, על פי רוב לקחתי את הבהמות בהקפה, ואם לפרקים שלמתי מחידן ממון בעין, הי' זה ממון של אחרים, כסף של גמילות חסד, או מלוה שעלתה לי ברבית קצוצה. והשוחט הזה, שהוא למדן גדול וירא שמים באמת, הטיף לי את רוב הבהמות, וגרם לי הפסד מדובה. כשראיתי את זאת, לא ידעתי אם הוא חושש לטריפה, וכאשר יעלה ספק בלבו, הוא מכריע מדעת עצמו לחומרא, או שמא יש בלבו טינה עלי. בין כך ובין כך באתי לידי עניות, חובותי גדלו ורבו, ולא הי' בידי לשלם לעולם.

ואמרן חז"ל עונש אסכרה לתינוקות ר"ל בא עבור שאוכלים דברים טמאים, מעתה חוסו וחמלו על בניכם ובנותיכם הקטנים שלא תשכלו אותם וכו', עיי"ש שהאריך הרבה בדברי קודש אש להבה מלהבת נפש השומעת (ועיין בשו"ת קרן לדוד סי' א' באריכות עוד בענין זה).

סיפורי מעשיות

בעלי החובות תבעו את ממונם, ובידי אין פרוטה, הקיפוני ודחקוני מכל עברים, ומגודל הלחץ, זה הדחק, נמס לבי בקרבי. חליתי ונפלתי למשכב, עליתי על המטה ולא ירדתי ממנה, עד שיצאה נשמתי. במותי השארתי אשה וילדים קטנים בערום ובחוסר כל, ונוסף על זה צובאים בעלי החובות על פתחי ודורשים ממנה לשלם להם את חובותי. ועכשיו נודע לי בעולם האמת, שרוב הבהמות היו כשרות, והשוחט הטריפן שלא כדת. ומכיון שאין לי מנוחה בעולם העליון, הן מחמת החובות והן מגודל הצער של אשתי ובני העטופים ברעב, וכל זה בא עלי בגלל מעשיו של האיש הזה, החס על נפשו ואינו חס על ממונם של ישראל, אני דורש שיחזיר לאשתי את כל ההפסד שבא לי על ידו. שמע השוחט את דברי המת ונתכרכמו פניו, עמד באימה וביראה וארכובותיו זו לזו נקשו. הודה ולא בוש, ובקש מאת המגיד הקדוש לפסוק על פי דעתו, ויקבל עליו את הדין. יצא פסק דין מבית דינו של המגיד הקדוש, שהשוחט ישלם את החובות של הקצב לשעורין, וגם יתן לאלמנה סכום כסף מדי שבוע בשבוע, כדי להחיות את נפשה ואת נפש בני ביתה. קבלו עליהם שניהם את הדין, נתרצו זה לזה, והמגיד הקדוש פטרם והלכו לדרכם.

משיצא השוחט, ראה המגיד הקדוש גם את הקצב הנפטר בצאתו, מהר ורמז לו באצבעו ואמר: "בוא נא הנה, עוד שאלה אחת בפי אליך, ואחרי התשובה תלך ותשוב למקום מנוחתך. תספר נא, איך קבלו את פניך בעולם האמת, ומה מעשיך שם. ומתפלא אני מאד, שבשנה הראשונה לפטירתך דעתך פנוי לעסקי ממון, וכי נשלם כבר דינך למעלה שאתה פונה למטה? הלא הי' עליך רנון בימי נעורייך, שאתה עושה מעשים אשר לא יעשו, אולי תאמר לי מה ענית שם כאשר באת לפני בית דין של מעלה". השיב הנפטר ואמר: "כן המגיד הקדוש דובר, אשיב על ראשון ראשון ועל אחרון אחרון. ישמע כבודו את דברי ויבין, מדוע פניתי מכל עסקי בעולם העליון ואיני עוסק רק בעסקי ממון. אספר לו כל מה שעבר עלי, ולא אעלים דבר, ואז ידע כי בנפשי הוא כל הענין הזה". ובדברו התחיל מדבר בקול בוכים, כאדם

עוד כתב בספה"ק תשובת בית הלל הנ"ל (בסי' מ"ז) בתוך הדברים
 וזלה"ק: מוטל עלי לצאת ידי שמים והבריות, וכבר עלה על
 זה רעיוני זה כמה פעמים, שראוי לכתוב לרבנים שהמה יראי השם,
 ומינה שמקבלים האמת ממי שאמרו יהי' מי שיהי', שלא יסמכו על
 הרגשתם לנסות את השוחטים, ולא ידעתי מאין נתפשט ובא המכשול
 ומעות הזה, וכי בשביל שהוא בקי בהיות דאביו ורבא ויורד לעומקו

סיפורי מעשיות

המתודה על עונותיו ואמר: „אמנם חטאתי, עויתי ופשעתי, ואלמלא מעשה
 אחד שעשיתי בימי נעורי, טרם היותי קצב, בודאי הייתי מיורדי גיהנום.
 אין אדם יודע את ערך מעשיו, ודוקא מעשה שלא הי' חשוב בעיני, וברוב
 הימים שכחתי, הציל אותי ביום הדין. יש קונה עולמו בשעה אחת והוא
 לא ידע כלל, ומאורע כעין זה ארע לי.. בימי נעורי הייתי משרת אצל בעל
 עגלה, והייתי מסייע בני אדם ומשאות מעיר לעיר בשכר. פעם אחת נסעתי
 בדרך, ועל העגלה ישבו חבורה של יהודים, ולא ידעתי מי הם ומה מעשיהם.
 אני ישבתי על הדוכן, אחזתי במושכות וכונתי את הסוסים, שלא יכשלו
 בדרך המשובשת ומלאה חתחתים על כל צעד ושעל, והם ישבו ועסקו בדברי
 תורה, כאלו הם יושבים בבית המדרש. הם דברו איש עם רעהו בקול,
 התוכחו, ולא הרגישו כלל בעליות ובירידות, ובכל טלטולי הדרך, שנסיעה
 כזאת גוררת אחרי'. בהיותנו באם הדרך, הרחק מאדם ועיר, ראיתי כת
 שודדים, ליסטים מזויינים, באים לקראתנו. האנשים ישבו איש איש על
 מקומו והיו עסוקים בשיחותיהם, ולא ראו כלל בצרה המתרגשת לבוא עליהם.
 וכאשר התקרבו הלסטים, ואמרו להתנפל על העגלה ולפגוע באנשים, שמתי
 נפשי בכפי והתחלתי להלחם בהם. ומכיון שלא הי' לי כלי זין, הוצאתי את
 מוט העגלה, אחזתיו בשתי ידי, ובכל כחותי הכיתי בהם, ולא נתתי להם
 לגשת אל העגלה, המלחמה היתה קשה, אך הי' בעוזרי ויצאתי כמנצח;
 במוט העגלה הרגתי ופצעתי אחדים מהם, ובראות הנשארם את עוז רוחי
 וגבורתי נשאו את רגליהם וברחו. וכך הצלתי את נפשי ואת נפשות האנשים
 בדרך נס, והבאתי אותם אל העיר שלמים בגופם ושלמים בממונם. ברוב
 הימים שכחתי את המעשה הזה, יצאתי מן העיר ההיא ובאתי לעיר אחרת,
 החלפתי את מלאכתי, והייתי שולי' אצל קצב. ימים אחרים באו, גדלתי
 והייתי לאיש, נשאתי אשה והולדתי בנים, ונהגתי ככל חברי הקצבים. הייתי

של הלכה וכו', יודע ומבין ג"כ בכדיקת הסכין אתמהה, וכי מה ענין זה לזה הלא זה מתת אלקים הוא, יש שיש לו חוש מישוש גדול והרגשה חזקה, הגם שאין לו יד ושם בתורה, וכן להיפך, ואם בזמן הגמרא הי' צריך השוחט להראות סכינו לחכם, אז הי' ת"ח ג"כ שוחט ואומן, כמאחז"ל ת"ח צריך שילמוד כתב שחיטה ומילה, ובפירש"י שם שיאמן ידו לכך, ואם ת"ח בדורות הראשונים שהי' בל"ס ירא ד' באמת רצה להיות שוחט, בודאי הי' מכתת רגליו זמן זמנים לילך מעיר לעיר מאומן לאומן ללמוד עצהיו"ט חכמה זו השחזה וההרגשה, ממורא שלא יפגם נפשו, משא"כ עתה אמש הי' בחור, מה דרכן של בחורים, תפארת בחורים כוחם לעייל פילא בקופא דמחטא ולפלפל, למחר נשא ואח"כ נעשה רב, ומיד ישמיע כל תהלתו, וכל רז לא אניס לי', דמאחר שנקרא מורה מורינו, בוששה הוא לו שאין לו הרגשה ולקרות לאחר שיעסייענו לנסות את השוחט, וסומך על המקרא לא יאונה לצדיק כל און, בעוה"ר עיני ראו ולא זר כמה וכמה רבנים הגורמים להאכיל טריפות, הגם שהמה יראי השם בענינים אחרים, אוי לאותה בוששה, עד כמה האמת נעדרת, וכמה וכמה מקלקלת השורה מדת הגאווה הפרוחה המושרשת בלבם, אלא כל רב ומורה שיראת ד' באמת על פניו, צריך תחילה לנסות את עצמו, דהיינו שיקרא כל השוחטים ובע"ב שיש להם הרגשה, ויראה להם פעם ושתיים ושלוש, ואז יוכל לסמוך על בדיקתו להקל וכו'. ואטו אם אני הייתי רוצה לא הי' לי הרגשה, הלא יש לי ג"כ מצנפת ומקל של כסף וגלימא של משי כמו רב אחר, אלא לבי אומר לי שומה וגם רוח מה לך ולצרה הזאת, אם מה שלמדת מה חכמתך ומה גבורתך, ומכש"כ מה שלא למדת וכו', יעיי"ש דבריו הנעימים.

סיפורי מעשיות

יהודי פשוט, ולא שניתי את דרכי משאר כל עמי; מה שקבלתי מאבותי שמרתי וקיימתי. אך לפרקים התגרה בי היצר, כאשר יקרה לכל בשר ודם, כי יצר לב האדם רע מנעוריו, ויצא עלי רנון. כך עברו עלי ימי, מעטים ורעים היו ימי ושני חיי, חליתי ונפטרתי מן העולם. וכשבאתי לעולם האמת, באו מלאכי חבלה, אחזו בי ואמרו להורידני לשאול תחתית. בכיתי וצעקתי, התחננתי להם והפצרתי בהם, אך ללא הועיל. ובעודני מבקש רחמים ואין שומע לי, והנה קול קורא מרחוק: «אל תעשו לו מאומה! האיש הזה הציל אותנו מן החרב בהיותנו בחיים, וכל המקיים נפש אחת מישראל כאלו קיים

ועתה ישים האדם נפשו בכפו, טרם יתן לפיו מאכל של בשר, על מי הוא סומך בדברים העומדים ברומו של עולם, ולא יאכל בשר מכל המצויין אצל שחיטה, ויש לו איזה כתב מרב אחד אשר ערכו ערבא צריך, ולפעמים אינו מרגיש אף במגורה, ומעיד במליצת כתבו של השו"ב שיש לו הרגשה כחוט השערה, והש"ת יצילנו מכל ממשול מעתה ועד עולם אמן.

יד

כתב הגה"ק בעל חפץ חיים זל"ה בספרו נדחי ישראל וז"ל: הנה כל מה שהארכנו בענין הרחקה מנבלה וטרפה, צריך לדעת דאיסור נבלה האמור בתורה היא לאו דוקא אם מתה מאליה, ה"ה אם נשחטה אך שהי' בסכין פגום או שאר דברים המעכבים בשחיטה (כמבואר ביור"ד סי' כ"ג ה' דברים המעכבים בשחיטה), ה"ז נבילה גמורה מן התורה, וכן טרפה האמור בתורה הוא לאו דוקא אם נטרפה בשדה ע"י זאב וכדומה, אלא כל שיש לה איזה מחלה שעיי"ז לא תחי' לבסוף הרי זה בכלל טרפה, ואפי' אם נשחטה כראוי הרי זה אסורה מן התורה, וע"כ טבח שאינו יודע הלכות שחיטה אסור לאכול משחיטתו כמבואר ביור"ד (סי' כ"ג ס"א), וכן אפילו אם יודע הלכות שחיטה ושחט בסכין בדוק כדון, אך שהאיש הזה הוא אוכל בעצמו נבלות ואינו חושש על השחיטה או שהוא מומר מחלל שבת בפרהסיא כל אלו שחיטתו אסורה מן התורה.

סיפורי מעשיות

עולם מלא. הוא שם נפשו בכפו והציל הרבה נפשות מישראל, בשעה שהתנפלו עליהם לסטים, ועכשו ירד שאולה, וכי יש שכר לפעולתו של אדם זה? הלא על ידי מסירות נפשו נשארנו בחיים, והי' ספק בידינו לעסוק עוד בתורה ובמצוות, ולעבוד את ה' ימים רבים". כשמוע מלאכי חבלה את הדברים האלה אמרו: "שליחי בית דין אנחנו, ואין לנו רשות לשחררו, אך דבר זה נוכל לעשות, מכיון שיש לכם טענה, נבוא כולנו לפני בית דין של מעלה, וכאשר יאמרו לנו שם כן נעשה". הלכנו כלנו לבית דין של מעלה, ואמרו שעבירותי מרובות וחמורות ומצוותי מעטות. עמדו הצדיקים לימיני, ודרשו לשקול את העבירות ואת המצוות שעשיתי בימי חיי. והנה יצאו מלאכי חבלה, והביאו עבירות חמרים, והניחו אותן על כף אחת, והיא ירדה למטה עד לשאול תחתית. עמדתי וראיתי את כל זאת, ונפשי נבהלה מאד. כאשר כלו

וכן אם הוא קל שמוזלזל במצות ומלעיג בדברי חכמים אין לאכול משחיטתו, ואם הזמינו אותו לאכול אצל אדם אחד והוא יודע שאותו האדם קונה בשר משוחט שאינו הגון כזה, צריך להתרחק מלאכול בשר שם, ועל ענין זה וכיוצא בזה נאמר ושמת סכין בלועיך, אם בעל נפש אתה. והנה בעוה"ר לפי הנשמע מצוי בעת הזה במדינות הרחוקות שוחטים שאינם יודעים הלכות שחיטה או שארי פסולים שמן הדין אסור לאכול משחיטתו, וע"כ כל עדה שיש בהם אנשים

סיפורי מעשיות

מלאכי חבלה את מלאכתם, יצאו מלאכי עליון להביא את המצוות, והם חזרו והביאו חבילות חבילות, ושמו אותן על הכף השני, והכף הראשונה לא זזה ממקומה. והנה הביאו חבילה אחת והניחו אותה על הכף, והיא הכריעה את כל העבירות. אז נסתלקו מלאכי חבלה, ופסק דין יצא ליתן את חלקי בגן עדן, אך דבר אחד מעכב עוד את כניסתי לגן עדן פנימה, אני יצאתי מן העולם ולא פרעתי את חובותי, ועבירות שבין אדם לחברו אין המקום מכפר, לכן עלי להשאר בחוץ עד שארצה את חברי, שהלוי לי את ממונם על אמונתי. יצאתי מבין דין של מעלה ולבי עלי דוי, מה אעשה כעת? הלא בעלי החובות שלי רחוקים ממני, ואיך אוכל לרצותם. ראו הצדיקים את צערי, ושאלו אותי על מה באתי לידי חובות אלה. ספרתי להם שהייתי קצב בעיר קוזניץ, וכל חובותי אינם אלא מה שהפסדתי בבהמות, שנשחטו על ידי השוחט בעיר מגורי, ונטרפו ברובן. התחילו לחקור ולדרוש ונודע, שהוא החמיר בספק טרפות על דעת עצמו, מבלי לשאול את הרב או את השוחט השני, והי' הגורם בנזקין שלי, והזמנתיו לדין. ועכשיו, שיצא כאור משפטי, והשוחט קבל עליו לשלם את חובותי, אשוב אל מקומי בשלום לאור באור החיים". הקול נשתק, והמגיד הקדוש ישב על מקומו שקוע במחשבותיו, ומשנתעורר אמר להוציא את הדף ולהחזירו למקומו.

למחרת שלח המגיד הקדוש לקרוא את אלמנתו של הנפטר, וסדר את פסק הדין למעשה, כאשר יצא מבית דין. וכל המעשה הנפלא הזה נשאר סוד כמוס, משום כבודו של השוחט, שהי' באמת ירא שמים, ורחילה יתרה היתה בו שלא להאכיל טרפות לישראל, ולא נודע הדבר ברבים, עד אשר יצא מן העולם ומצא מנוחה נכונה תחת כנפי השכינה, תהא נפשו צרורה בצרור החיים, אמן סלה ועד.

(מס' שמע שלמה)

החרדים לדבר ד', עליהם להשגיח ע"ז הרכה שלא יקבלו לשוחטים כ"א אנשים יראים וכשרים ושיש בידם עדות מרבנים מובהקים, וגם מצוה למי שיכולת בידו למנות משגיחים בבית המטבחים שמוכרים שם הבשר, שיהיה הכל מתנהג באופן ההכשר כי רבה המכשלה בזה מאד בעוה"ר. ומי שהוא בעל נפש מצוה שילמוד ביו"ד או בחכמת אדם הלכות שחיטה וידע איך להתנהג בענינים כאלו.

פרק ז'

בענין ניקור

א

כתיב בתורה כל חלב שור וכשב ועז לא תאכלו כי כל אוכל חלב ונכרתה, וכל שאר בהמות טהורות נכללין תחת סוג ג' מינים אלו, והאוכל חלב נבילה ומריפה חייב משום חלב ומשום נבילה ומריפה דאיסור נבילה חל על איסור חלב ע"י כולל, שכולל האיסור נבילה גם את הבשר, ולכן חל האיסור זה גם על החלב. והנה לכאר פה פרטי דינים אלו א"א, כי מלבד החלב גופא שחייב עליו כרת, והם החלב שעל הקרב ושעל הכסלים ושעל הכליות, ובכלל זה חלב שעל המסס ובית הכוסות שהוא בכלל חלב שעל הקרב, וכן קרום שעל הפחול במקום עביו, עוד יש כמה חלבים שהם אסורים מן התורה, והוא חלב

סיפורי מעשיות

המנקר

מעשה בבעל טורי זהב, עליו הברכה והשלום

הרב הגאון ר' דוד בן שמואל הלוי, בעל טורי זהב, הי' רב ואב בית דין בקהלה הקדושה אוסטרהא, ושמו יצא לתהלה בכל הארץ. כשמן תורק שמו, וכולם יאמרו ה' עמו, בכל מקום הלכה כמותו, ואין מורה הוראה בישראל, שלא יהגה בתורתו יומם וליל. דבריו דברי אלקים חיים, כאלו נתנו מן השמים, מלאים חכמה, בינה ודעת, ונעימים לכל אוזן שומעת.

בימים ההם, בהיות כסאו נכון לפני ה', אמר לעוזב את בית מדרשו, ולהיות גולה שנה שלמה, כמנהג גדולי ישראל משנים קדמוניות. ומפני שהי' מפורסם בעולם, "טורי זהב" מספרים כבודו, התחפש כעני המחזר על הפתחים. לבש בגדים קרועים ובלויים, שם ילקוט של קבצנים על שכמו, נטל מקל

שעל הקיבה ושעל הדקין (מקום שמתחילין לצאת מן הקבה עד לערך אמה, שם צדיך לגרור חלבו שעליו, וי"א שהוא המעי שיוצא מן הרעי שהוא סוף המעיים שם צריך גרירה כערך אמה ויש להחמיר בשניהם), וכן יש עוד כמה קרומים וחומים שהם אסורים משום חלב, וכן יש כמה קרומים וחומים שאסורים משום דם, וכן בענין איסור גיד הנשה יש כמה פרטי דינים שא"א לבארם פה, והם הלכות רחכות ביו"ד סי' ס"ד וס"ה, וכמעט א"א לידע להכיר כל הפרטים על בוריים, אם לא מי שהוא בקי ורגיל במלאכת הניקור, וע"כ נהגו בכל ישראל שאין כאו"א מנקר בפני עצמו, אלא אין הכשר יוצא מיד המבח עד שינקרנו אדם בקי ורגיל בזה ומזומן לכך, ומאד* מאד הזהירו חכמים את המנקר שיהי' זהיר במלאכתו כדי שלא יכשיל את ישראל באיסור חלב ודם וגיד הנשה, והחמירו עליו ואמרו דמי שדרכו לנקר בשר ונמצא אחריו

סיפורי מעשיות

בידו, ויצא את העיר במסתרים. הלך מעיר לעיר, מכפר לכפר, ולא לן בשום מקום יותר מלילה אחד. ביום השני וביום החמישי ישב בתענית, ובשאר ימות השבוע לא אכל רק לחם יבש, ולא טעם טעם תבשיל רק משבת לשבת, לכבודו של יום.

כך נדד ששה חדשים, ענה בדרך כחו, והגיע לעיר לבוב עיף ויגע, שבור ורצוף, ואי אפשר הי' לו להמשיך את דרכו הלאה. אמר לישב שם ימים מספר; ינוח ויחליף כח, ואחר כך ימשיך את דרכו הלאה. אך לשוא חכה; עברו ימים, חלפו שבועות, וכחו אין אתו. כאשר נסה להעמיס את צרורו על שכמו, חש עיפות גדולה; הידים רפות והרגלים כושלות. ראה שאין הדבר בידו, אמר בלבו: "כבר אמרו: הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים (ברכות ל"ג ע"ב), אם כן, אפשר שעכבוני כאן מן השמים, אבל קבלתי עלי עול גלות, ומוצא שפתי אשמור; אשאר בלבוב, ואקיים פה את ענויי הגלות עם כל יסורי". ישב בעיר על התורה ועל העבודה, ואיש לא ידע מי הוא; העיר גדולה, ובתי כנסיות ובתי מדרשות בה רבים, ומדי פעם בפעם שנה את מקומו. הלך מחיל אל חיל, מבית מדרש לבית מדרש, ובכל מקום הי' בעיני האנשים כאורח חדש שבא לעיר.

כאשר ישב בעיר שבועות אחדים, לא רצה להתפרנס מן הצדקה; אמר לגלגל עצמו בצער ולא יצטרך לבריות. התחיל לחפש לו איזו עבודה, גם אם שכרה מועט, ויוכל להתפרנס בדוחק. חפש ולא מצא. פעם אחת נכנס לבית הכנסת הגדול שבתוך העיר, וראה שם מודעה, שיש בקהלה מקום פנוי

חוט או קרום מזהירין אותו שלא ילול באיסורין, ואם נמצא אחריו חלב אם הוא כשעורה מעבירין אותו, ואם נמצא אחריו כזית ואפי' בהרבה מקומות מכין אותו מכת מרדות ומעבירין אותו, וחזרתו לכשרותו ותשובתו הכל לפי ראות עיני הדיין, אם עבר בשוגג או כמוד (יו"ד סי' ס"ד).

סיפורי מעשיות

לקצב מנקר, וכל הראוי וקודם יזכה. חשב בלבו: "מלאכה זו שאינה נקי' וקלה, גם אינה מכובדת, שכן אמרו על בעלי אומנות אלה: הכשר שבטבחים שותפו של עמלק (קרושין פרק ד', דף פ"ב). הבריות מלעיזין עליהם, שספק טרפות מגיע לידם, והם חסים על ממונם, ומאכילים אותו לישראל. ומכיון שכן, בודאי אין קופצין על עבודה זו, אנסה ואלך שמא אוכה בה". הלך ובא שמה, בחנו אותו להלכה ולמעשה, ונמצא ראוי להיות קצב מנקר.

עבד בבית המטבחים ובמקולין, על פי הרוב עסק בניקור הבשר, כי יצא לו שם כמנקר מומחה. בקי הי' בחוטין הדקים, וידע גם מקום הגידין הקטנים, הנסתרים מעין כל, שרק עין של מומחה ויד אמונה תוציא אותן, יחד עם החתיכות הקטנות של חלב ממחבואם מבלי לחבל בבשר. לפרקים עסק גם במלאכת הקצבות עמד על יד הסדן וסכין או קופיץ הקצבים בידו, וחתך הבשר להבאים לקנות. וכדי שלא יהא בטל מדברי תורה בשעת עבודתו, הי' לו בשר כל בהמה שחוטתה שהגיע לידו בזמן הניקור והמכירה ענין לענות בו. עמד על משתיתה של הבהמה, למד לדעת כל אבר ואבר, והרבה שאלות שנתקשה בהן, בלמדו הלכות שחיטה וטרפות, נתחוררו לו בשעה שעמד ופרק את הבהמה אברים אברים. אין דומה למוד בספר לראי' בעינים ובדיקה בידיים; רק עכשיו הוא יודע את פרקי הבהמה, כאשר יצאו מידי היוצר, ולומדם הלכה למעשה. ויש שהוא פוסק מעבודתו, מהרהר באיזו סוגיא חמורה ב"אלו טרפות", בדברי הרמב"ם או בשאר הראשונים, שהם שגורים בפיו, מתעמק בהם ויורד לתוך כוונתם, ומסיח דעתו לגמרי מן הלקוחות העומדין במקולין לקבל את הבשר. וכמה פעמים הי' ללעג ולקלס, וחרפוהו וגדפוהו כאחד הריקים. והוא שמע ולא ענה, הי' מן הנעלבים ואינם עולבין, קבל עליו את הדין, דין יסורי הגולה. והיו בעיניו כיסורי אהבה, הבאים מתוך אהבת התורה, שאינו רוצה ואינו יכול להבטל ממנה אף רגע.

ואם שסבל מן הלקוחות, הנה הי' הסבל ההוא כקליפת השום לגבי הצער, שגרמו לו חבריו המנקרים. הוא שהי' בקי בדיני הניקור לכל פרטי פרטיהן, וידע את שיעור ארכן של הגידין, ממקום שהן מתחילין להיות צומחין

ב

וכרי להראות לכל את חומר הענין הזה נעתיק את דברי הגאון הקדמון בעל אור זרוע בהלכות גיד הנשה סי' תמ"ח (ומקצת דבריו הובאו בהגהת אשר"י ובכ"י ובדרכי משה ויו"ד סי' ס"ד בסופו) וז"ל שם: הלכך הלכה למעשה כשעורה במקום אחד מעברינן לי' ולא מלקינן לי', נמצא אחריו כזית אפי' בב' וג' מקומות מלקינן לי' וכ"ש דמעברינן לי', עד שיקבל עליו דין שמים ויתקן עותתו ע"פ תלמידי חכמים שבעירו. ונראה שיש להכריז בבהכ"נ שני וחמישי ושני פלוני הטבח העבירוהו* מאומנותו מפני שנמצא אחריו חלב כשעורה, ויהי' חודש ימים שלא יתעסק באומנותו, ולאחר חודש ימים יבוא אצל ת"ח שבעירו או בעיר הסמוך לעירו, ויאמר כך וכך עשיתי וחטאתי ותוהא אני על הראשונות, ויתנו לו הדין לפי ראות עיניהם, ואח"כ יכריזו

סיפורי מעשיות

עד שמתפשטין בבשר, בבהמה גסה ובבהמה דקה, וכל האסור והמותר בהן, בא על פי הרוב בריב עם המנקדין הותיקין. יש שהוא אוסר מה שהם מתדיין ולהיפך, וטענות ומענות ביניהם תמיד, ואין לדבר סוף. והי' מעשה בבית המטבחים, שחטו בהמה גסה והטריפוה, וכששמע את השאלה אמר שטעו והכשיר אותה. התחילו להתוכח ולא יכלו להכריע, והלכו והביאו את השאלה לפני הרב הגאון ר' מאיר ז"ק, שהי' אז מרא דאתרא. שמע את דעותיהם, אמר שהבהמה טריפה. אולם בעל טורי זהב עמד על דעתו, והביא חבילות ראיות מן הש"ס והראשונים שהדין אתו ואין להטריף את הבהמה. ובשעת הויכות, כשהתורה היתה מרתחת לו, נזרקו מפיו מילין, שראה הרב הגאון בהן עלבון לעצמו, ובא לידי כעס. ואז גמר אומר, לתת אותו בצינוק הנקרא "קיהנע", אשר בבית הכנסת הגדול, כמנהג המקום, להעמיד כל חוטא ופושע, ושלשלאות של ברזל על ידיו, לאות לבני מדי, למען ישמעו וייראו.

קבל בעל טורי זהב עליו את הדין, עמד בצינוק, ידיו קשורות בשלשלת ברזל, ופיו לא פסק מתורה. אין הוא יכול לקבל את דעת הרב הגאון; כאשר יצא מכאן יביא לו עוד ראיות נוספות שהדין עמו, והבהמה כשרה. ובעמדו על מקומו, ראה נער אחד עובר, ובידו חבילה עטופה בנייר. שאל את הנער: "מה בידך?" ענה ואמר: "תרנגולת שחוטת בתוך הנייר, ושאלת חכם שאלתי". חזר ושאל: "ומה היא השאלה?" אמר הנער: "איני יודע השאלה, מצות האם קיימתי; היא שלחה אותי אל הרב לשאול שאלה, הראיתי את

בביהכ"נ פלוני הטבח שהעברנו אותו מפני שנמצא אחריו חלב כשעורה כבר תהא ונתחרט לפני תלמידי חכמים על המעשה הרע שבא לידו, וקיבל עליו כמו שצוו עליו תלמידי חכמים, ומכאן ותלאת החזירותו לאומנותו והרי הוא נאמן לסמוך עליו כבראשונה, וקודם שישמעו הכרזה זו בביהכ"נ אין לסמוך עליו ואסור לקנות ממנו בשר.

אבל אם הי' מוכר טריפות בחזקת כשרות או שהי' מוכר חלבים בחזקת שומן יש לו דין אחר, כי בכאן הקלנו עליו מפני שעשה שלא בידיעתו, אלא שפשע שלא דקדק היטב, אבל התם שבמזיד מחמרינן עליו טפי, כההיא דפרק עד כמה בבכורות (כ"ט ע"ב) דההוא טבחא דהוה חשוד לזבוני תרבא דאטמא בחילוף של כנתא וכו' וקנסי' רבא עד שיעשה דין המפורש כפרק זה בורה, דההוא טבחא דנפקא טריפתא מתותי ידיה, ומסיק שם רבא דתקנתיה כדרב אידי בר אבין דאמר החשוד בטריות אין לו תקנה עד שילך למקום שאין מכירין אותו ויחזיר אכדה מתחת ידו בדבר חשוב, או שיוציא טרפה מת"י

סיפורי מעשיות

התרנגולת לרב, והוא הטריף אותה". בקש את הנער להראות לו את העוף, נאות לו, והניח אותו לפניו. ומכיון שידיו היו כבולות, ואי אפשר הי' לו לפתוח את התרנגולת, אמר לו לפתחה כראוי, למען יוכל לראתה ולבדקה כהלכה. עשה הנער כאשר הורהו, ובדק את העוף היטב. משמש באצבעותיו פה ושם, ואחר כך אמר: "לך והגד לרב, שיעיין ביורה דעה, הלכות טרפות, סימן פלוני בטורי זהב סעיף קטן אלמוני". חזר הנער לבית דין, נגש אל הרב ואמר, כך וכך אמר לי האיש העומד בצינוק. נטל הרב את העוף מיד הנער, הניחו על השלחן לפניו, וראה שנעלם ממנו טורי זהב מפורש. ומכיון שהי' איש אמת, הודה שטעה, ולבו הכה אותו, על אשר נהג בחומרא יתרה כלפי תלמיד חכם גדול, והטילו לבית הצינוק כחוטא ופושע. ומיד שלח את השמש להתיר את האסיר, ואמר לו להביאו אליו. עשה השמש כפקודת הרב, הלך והתיר את האיש ממאסרו, וכשרצה לילך לביתו, אמר לו, שעליו לבוא בראשונה לפני הרב הגאון. הלך ובא לפני הרב, וכאשר דרכו רגליו על סף החדר, הראה לו הרב פנים שוחקות, ואמר לו לישב. ישבו שניהם וגלגלו בשיחה, כשני תלמידי חכמים המנצחים זה את זה בהלכה, בלי שום קנטורין, וראה הרב שהוא צנא מלא ספרא, רוח אלקים בו, וכל דבריו דברי אמת. ולבסוף בקש

בדבר חשוב ומשלו, וכן הלכה וכבר הי' מעשה וכו'. הלכך המוכר טריפות בחזקת כשרות וחלב בחזקת שומן צריך לקבל דין מפי ת"ח,

סיפורי מעשיות

ממנו סליחה ומחילה על העלבון הרב שהעליבו, ושאלו מדוע הסתיר את עצמו, ולא הודיע במקום שאין מכירין אותו, שתלמיד חכם הוא, כדי שלא להכשיל בני אדם. שהרי רוב בני אדם רואים לפניהם קצב מנקר, ודנים אותו כרוב בעלי אומנות שלו, שהכשרים שבהם יודעים את אומנותם, ואינם גדולי תורה, השיב ואמר: «כלום חובה היא זאת? והלא אמרו: כל המשתמש בכתרה של תורה נעקר מן העולם, ורק לפי דעת רבא «שרי לי' לאינש לאודיע נפשי' באתרא דלא ידעי לי' דכתיב ועבדך ירא את ה' מנעוריו» (גדרים ס"ב ע"א). וכך היא דעתו של הרמ"א ביורה דעה הלכות תלמוד תורה סימן רמ"ו סעיף כ"א: «ומותר לצורבא מרבנן, לאודוע נפשי' באתרא דלא ידעי לי', אם צריך לכך», ואני לא ראיתי צורך בכך».

אחר הדברים האלה, אסף הרב הגאון את פרנסי העיר ואמר להם: «רבתי! דעו לכם כי האיש הזה הוא רם ונשא, בעל נכסים הראוי לישב על הכסא, טורי זהב בידו ושמן זית זך בכדו. על כן עצתי אמונה, שתושיבוהו בראש במקומי, נאה לו להיות רב בעיר ואם בישראל, איש חי רב פעלים מקבציאל». עמדו טובי העיר בחיל ורעדה, לשמע דברי מורם ורבם הגאון הזקן; פחד גדול נפל עליהם, והדבר לא הי' בפיהם. גם בעל טורי זהב עמד נבהל ומשתומם, בשמעו את הדברים היוצאים מפי ראש גולת אריאל, המופלג בחכמה וחסידות כדניאל, הרואה חובה לעצמו, להיות מצוה להושיבו במקומו, בעודנו בחיים חיותו. עמד בפיק ברכים, פתח פיו ואמר ברעד שפתים: «מורי ורבי! עפר אני תחת כפות רגלי אדוני, גדול מרבן שמו ועניו הוא כהלל, כסאו מרום מראשון, ומה אני ומי אני שאשב עליו בחייו?» אך הזקן עמד על דעתו ואמר: «זקן אני, נס לחי ועיני כהות, ומחמת תשישותי אין בכחי לנהל את עדת ה' על מי מנוחות. והנה הקרה ה' לפניכם איש מלא רוח ה', שיצא ויבא לפניכם; יעלה איפוא ויבוא ויגיע למקום המוכן לו». ראו אנשי הקהלה, שדברי רבם נאמרו בלב שלם, בלי שום פניות, השאירו אותו על כסא הרבנות, ואת בעל טורי זהב מינו לראש בית דין. וכאשר נפטר הרב הגאון ר' מאיר ז"ק והלך לעולמו, הושיבו את בעל טורי זהב בראש, והי' לאב בית דין וראש ישיבה דק"ק לבוב המעטירה.

ואע"פ שיעשה הדין לא סמכינן עליה לאכשורי עד שיעשה כדרב אידי כדפרישית, והרי שהי' מוכר מרפות בחזקת כשרות או וכו', או שהי' מוכר חלבים בחזקת שומן ומת קודם שעשה תשובה אסור להתעסק בקבורתו, ולא עוד אלא אפי' כלבים אוכלים את בשרו ולוקקין את דמו אסור להכריח הכלבים מעליו, כההיא דמסכת תרומות בירושלמי בפרק האשה מעשה במבח ציפורי וכו' (מובא לעיל) הא למדת שאפי' כלבים אוכלים את בשרו אין להכריחם מעליו. וכש"כ שלא להתעסק בקבורתו, וה"מ שלא עשה תשובה אבל עשה תשובה אין לך דבר שעומד לפני בעל תשובה, כדאמר בירושלמי ספ"ק דפאה הרי שהי' אדם רשע גמור כל ימיו וכסוף עשה תשובה אעפ"כ הקב"ה מקבלו וכו' עיי"ש, עכ"ל האו"ז הנ"ל.

ג

ומכל זה נוכל ללמוד חומר העון מי שמכשיל לישראל באלו האיסורים ובעוה"ר יש בארצות רחוקות קצבים בורים שאינם יודעים כלל חומר העון של איסור חלב וגיד הנשה, וסוכרים שהוא רק מנהג טוב של ישראל, וחמור אצלם איסור נבלה ומרפה מאיסור חלב, וכמו שראיתי במכתב עתי אחד, שכתב שנתקבצו הרבה קצבים לעורר אודות מכירת החלב לבני ישראל שאסר עליהם הרב דשם, ואמרו שהיא גזירה שאין יכולין לעמוד בה, ואם יחמירו בזה יהיו מוכרחים לסגור לגמרי בתי מטבחיים של בשר כשר ויוכרחו בני' לאכול בשר נבלה ומרפה, אוי ואכוי לבורים וריקים כאלו, שלדעתם המקולקלה חמיר עליהם איסור נבלה ומרפה מאיסור חלב, וסוכרים שהיא רק גזירה שגזר רבם עליהם, והלא מפורש בתורה שעל חלב יש כרת ועל בשר נבלה ומרפה אינו בכרת רק בלאו והי' חייב ע"ז מלקות ארבעים, אוי ואכוי לאחכ"י הנדחים במקומות אלו ומתגאלים בבשר פיגול של קצבים בורים וריקים כאלו, וע"כ הירא לדבר ד' לא יאכל בשר במקומות כאלו עד שידע בבירור שניקרו אותם היטב מחלב ודם כדן, ואם הוא בשר אחוריים אם ניקר אותם המנקר כדן מגיד הנשה (מס' נדחי ישראל מהחפץ חיים זללה"ה).

פרק ח'

א

ממכשולי ההשגחה וסמכותה

בו יבואר העויבה הגדולה בעניני הכשרים וההשגחה, ואיך שבועה"ר גם שומרי תומ"צ ותמימי דרך נלכדים בפה מוקש דיצרא דמאכלות אפורות, מסיבת אי ידיעה וחסרון התבוננות, ד' ירחם.

אמרו"ל ככל יום ויום בת קול יוצאת מהר חורב ומכרות אוי להם לבריות מעלכונה של תורה, מה נאמר ומה נדבר, עניני הכשרות ומצות התלויים בה נעשית למרמס כף רגל ר"ל, והם מהמצות שאדם דש בעקביו, ותורת כ"א בידו, ומקלו יגיד לו אם לעבור עליהם או להזהר בהם, ואף רוב ישראל הכשרים והתמימים, הרוצים להזהר ולהשמר מאיסור, טועים ומוטעים ונכשלים באיסור ע"י סמיכתם בקנה רצון ורעוע על הכשרים והשגחות ממינים שונים, המכריזים בקול גדול ובאותיות מזהירות גדולים, „כשר למתדרין מן המתדרין“.

אמנם ידוע להוי לכם כי ענין ההשגחה ונתינת ההכשרים, דבר קשה הוא מאד, ורכות הנסיונות, ובפרט במדינה זו, ובכתי החרושת הגדולים ביותר, אשר מלבד כי הרב המשגיח והמכשיר צריך להיות ירא את ד' מאד, וידע אשר נפשות ישראל והחיים והמות נתונים בידו, כמארו"ל ויראה הדיין כאילו גיהנם פתוחה מתחתיו.

ב

אולם חוץ לזה צריך שיהי' גם חכמתו מרובה, להיות בקי ומכיר בכל פרטי הדברים המסתעפים בעניני השגחתו, גם להיות ערום ביראה, וידע בדרכי לבן הארמי, ושלא יאמרו אין חכמים בקיאים במעשי ידינו, ואין תם ראוי להיות מועד ומועיד על סמכות ההשגחה והכשרים, כי רבו המכשולות והשגגות, כאשר נביא להלן, ועולה על כולנה צריך לבקש עזר אלקי וסייעתא דשמיא, שלא יצא מכשול מתחת ידו בשוגג ובאונס, אבל ודאי שאין זה בלבד מספיק, אלא צריך להשים נפשו בכפו, ויביט באלף עינים, ויתבונן בכל חושיו וידיעתו שלא יכשלו אלפים מישראל על ידו.

ובעוזה רובם ככולם, אף מכתו ישראל הכשרים סומכים על רבנים מכשירים, אשר כל מגמתם רק אל בצע כסף, ואינם עושים אלא לפנים, נכנס ויוצא לכסות עינים בהעברה, בעלמא, ומביט וצופה זעיר שם זעיר שם, ולפעמים מיראת בעל בית החרושת או מיראת הפסד ממון, או מחסרון יראה האמיתית, אינו נכנס בשבע חקירות ובדיקות לידע כל סוגי התערובות שמכניסים במאכלות אלו, והרבה פעמים יהי' בו מתערובות נבילות ופריפות ואיסורי דאורייתא, ולפעמים אף אם יתודע לו שיש בו איזה חשש תערובות או חשש תולעים וכדומה משאר איסורים, אבל אינו יכול לעמוד בנסיון להפסיד ממון רב וסומך על התירים רעועים להתיר מטעם ביטול, כי כל האיסורים

סיפורי מעשיות

בענין משגיחים

שם במרחץ ישבנו יחד אני ... עם כ"ק אדמו"ר בעל דרכי תשובה וצ"ל על פסל בתוך היער. ושאלנו את כ"ק אודות ה"קאקוס-פוטער" שמסתפקים ממנו למאכלי בשר ולמה לא ניחוש כמו בחלב שקדים שצריכים להניח שקדים כשמבשלים אותו עם בשר דלא לייתי לאחלופי. והשיב לנו: מה לכם לשאול אותי שאלה זו? הלא אי איישר חילי אבטליני' לגמרי. כי אני שלחתי את בני (בהמ"ח מנחת אלעזר) לעיר אוסט, מקום הפאבריק הגדול צערעס, ובבואו בבית המכונה וישאל: היכן הוא המשגיח? ויענו אותו: עתה הלך לביתו. הלך אחריו ויאמר לו: היכן המפתח מחדר הכשר? ויאמר שכחתי אותו בבית המכונה. ודי בזה. ועוד לו יהי שעומד שם משגיח בתדירות, האיך אפשר להיות משגיח בפאבריק גדול אשר יוצאים ממנו 24 וואגאן סחורות הנעשים מחלב, בורית ונרות ועוד ועוד וקנים (ריירען) שופכים מזה ומזה מתהום ארצה ועד רום רקיע. ובעיני בשר אי אפשר להיות משגיח על זה. ועוד הסכמנו זה זמן לא כביר באסיפה כללית שלא ליתן שום הכשר רק לאנשים שיש להם בעצמם נאמנות בעניני כשרות, להם יתנו הכשר לכשיבואו במקום שאין מכירים אותם ויתנו עידיהן בכתב הכשר. ומה אוכל לעשות שאין לי כח לבטלו. ועוד אספר לכם זה זמן לא כביר רצה האדון... לעשות בית חרושת (פאבריק) בעיר טשאץ ורצו ליתן לי שני אלפים לשנה שאניח הבד"צ שלי ליתן לו הכשר ומשגיח, ולא נתתי מטעם הנ"ל. ועוד האיך אתן הכשר על דבר שאדמו"ר הקדוש משינאווע אסרו.

(מס' שיחות יקרים אות פ')

שבעולם במלים לגבי*ממון, ובאם לא יכשיר הוא, יבוא אחר במקומו ויהיו המכשולים גדולים יותר, והיצה"ר מטעהו בכוונת לשם שמים, ובין כך ובין כך ויצא העגל הזה, ובנ"י הכשרים אוכלים ומתפטמים באיסורי המאכלות על ידו בלא יודעים ר"ל.

ג

וגלוי וידוע ליודעי בינה, שבעוה"ר רובם מהמכשירים והמשגיחים נומלים שכרם לא עכור ההשגחה המדויקת, אלא אחד מתנאי בעל בתי החרושת אל המשגיחים, שיעלימו עיניהם ולא יראו ולא ישמעון ולא ידברון, ואף אם יראו ישומו יד לפה ולא ידברו, וכל צורך ההשגחה הוא רק לכסות עינים, להטעות את דעת הקהל שיוסמכו על כשרות המאכלים, בידעם שהרב המכשיר פרקו נאה וזקנו מגודל ויצא לו שם ומוניטין בעולם השפל, שכ"א מכתיר א"ע בכתר הרבנות, ומחשיב א"ע כגדולים אשר בארץ, ומי יאמר לו מה תעשה, ודי בזה להטעות דעת הקהל, אשר בלא"ה רצונם להשיג כוחא דהתירא, ומענת היצר על לשונם, כי הדורות הלושים וא"א להתמיר טובא, ואם הרב פלוני מכשיר אני אוכל לשובע על אחריותו, ואם אכשל בדבר איסור הוא ילקה עבורי בב"ד שלמעלה.

אמנם דע אחי חביבי, הגם כי כנים דברייך שהוא ילקה תחלה, על שחטא והחטיא וגרם לאחרים מכשול, אולם גם אותך ידרשו וישאלו בב"ד שלמעלה, האם חקרת ודרשת היטב אם ראוי לסמוך על השגחתו, ואם יודע ובקי בטוב ההשגחה ומשים עיונו עליו להיות נכנס בעובי הקורה, או אם רק סחור סחור אזיל ולכרמא לא יקרב, ואם אותו שאתה סומך עליו ומאמין לדבריו באיסורי דאורייתא, אם הי' בא אצלך ללות ממך כמה מאות דינרי זהב, האם היית מאמין לו בפשטות כ"כ בלי דרישה וחקירה, ולמה לא תהי' בן הגבירה כבן השפחה, ומתיירא אני שגם אתה תלקה עמו, כמו שהמשילו חז"ל (שהקב"ה) שהרכיב האדון החיגר על הסומא ושניהם לוקין כאחד.

ד

והנה ידעתי גם ידעתי שתטעון ותאמר עד א' נאמן באיסורין, ואין צריך לדרוש ולחקור אחריו, אבל דע לך שהלכה זו מוטעת היא בידך, ואם למדת לא פירשו לך, דהלכה פסוקה (ברמ"א יו"ד סי' קכ"ז ס"ג) דכל היכא דאתחזק איסורא כגון טבל, או חתיכת בשר שאינה

מנוקרת, אין העד נאמן עליו להתירו, אלא א"כ בידו לתקנו, והרבה מן המאכלים שבקופסאות אתחזק איסורו, ואין בידו של המכשיר לתקנו, כי לא יניחו לו להסיר תערובת האיסור הנצרך להפעים המאכל ומילתא דעבידא לפעמא הוא, ובע"כ חותם בטבעת המלך, ובשופר גדול יתקע, והרצים יוצאים דחופים להכריז בקול גדול, פלוני הרב נוקק ליתן הכשר ויאכלו ענוים וישבעו כתאות לבם, ודרך זו כבושה להאכיל רבבות מישראל במאכלות האסורות בעוה"ר.

ועוד דהרי אמרה תורה על פי שנים עדים יקום דבר בין בדיני ממונות ובין בדיני נפשות, ואעפ"כ ב"ד מצווין מן התורה לחקור ולדרוש על אמיתת עדותן, והקרובין והנוגעים בעדותן פסולים לעדות, ועכ"פ החיוב לחקור ולדרוש מי הוא העד המעיד ואם נאמן הוא, או שמו מחמת נגיעת הממון מזייף עדותו, ומעיד על האסור שהוא היתר, ועל המרפות שהוא כשרה, כאשר אירע ונתברר כזה פעמים אין מספר בעוה"ר, ע"כ האישי אשר יראת ד' נוגע בלבבו, לא יקל לסמוך על הכשרים של מאן דהו, כי אם יודע ברור שאפשר לסמוך עליהם, ולא יוציאו מכשול מתחת ידיהם בשו"א.

ה

גוסף לזה בבית ישראל ראיתי שערורי, שרבים מכני עמנו קונים קופסאות של כל מיני מאכל, ומעדנים וממתקים למינים שונים המעוטפים בנייר צבוע ובאותיות גדולות „כשר“, ולפעמים אין עליו חתימת הרב המכשיר כלל, ואף אם יש עליו איזה שם לא נודע מי הוא, ואם עדיין הוא בחיים חיותו, ומזדמן פעמים אין מספר כי הרב החתום על ההכשר כבר נפטר לעולמו עשרות בשנים, והסוחר עדיין מוכר על כשרותו, ואין מי שימחה בידו, ולפעמים מדפיסים על ההכשר איזה שם בדוי, אשר מעולם לא חי' ולא נכרא ולא ראה אור לעולמים, ויספיק גם זה לקהל הקונים הרוצים להפעות א"ע, באמרם כתוב עליו ככתב אשורית כשר, ודי בזה, ובעוה"ר הרבנים נותנים יד לפה ואין מי יגדור גדר ויעמוד בפרץ.

ו

אמנם אף כבתי החרדים הכודקים למוזנות אחר סמכות ההכשר, ומי זה ואיזהו הנותן השגחה והכשר, אבל בדבר זה נפרץ הגדר במילואו, ורבים מדמין אותו להיתר גמור, להאכיל ילדים קמנים עד

בני שתים ושלוש כל מיני מטעמים שנמכרים בקופסאות ולהשקותם חלב עכו"ם שיש בו גם חשש תערובת איסור, וגם לרבות מיני „קענדי ושאקאלאד“, ולפעמים אף מעשה אופה, ורוב אלו המאכלים סמכות כשרותן מסופקת, ולפעמים אינם אפי' בגדר הספק וקרובה יותר אל צד הוודאי בלתי כשר, ובפרט בענין הסימילעקס וכדומה שנותנים לילדים, אשר חקרתי בזה ע"פ רבנים מפורסמים יודעי דבר, ואמרו שיש ג"כ בזה חשש נבלות וטרפות ובשר בחלב, וכן בענין הצלוחיות לילדים (דזשארס) ומיני דגן (סיריעלס) מכל מיני חברות וכו', אשר רבנים מפורסמים אומרים שיש עליהם חששות הרבה, ודבר זה אין

סיפורי מעשיות

מעשה נורא שיכולין ליקח מוסר ממנו כמה צריכים להשגיח על הילדים
שלא יתפלגו במאכלות אסורות רח"ל

מובא בספר ספורי חסידים, שהרב הקרוש ר' חיים מקאסוב זצ"ל סיפר מעשה נורא: פעם אחת באה אשה אחת לפני הבעש"ט זי"ע ובכתה לפניו היות שהיא ל"ע חשוכת בנים, שיברך אותה שתלד בן זכר. והבטיח לה הבעש"ט זי"ע שבוו השנה תפקד בבן זכר. וכן הי', לתשעה חדשים ילדה בן זכר. ילד נחמד למראה וטוב תואר שאין דוגמתו. לסוף שנתים נסעה אתו אל הבעש"ט זי"ע שיברך אותו, וכשבאה להבעש"ט לקח את הילד בידי וחיבקו ונשקו ואח"כ נסעה לביתה. וכשבאתה לבית נפטר הילד ל"ע. האשה צעקה מדה ובכתה מאין הפוגות על פטירת הילד, ונסעה להבעש"ט וזעקה על פטירת הילד. ויען לה הבעש"ט: על תצטעדי על פטירת הילד, והמעשה כך הי': מעשה במלך שלא היו לו בנים, ויתיעץ עם יועציו בענין זה. ויאמרו לו רק היהודים יכולים לעזור לך בזה לפעול עבודך ישועה. ויתן צו ליהודים שיתפללו לה' שיהי' לו בן, ואם לא יולד לו בן בשנה זו, כל ידאו וכל ימצאו במדינתו ויגדש אותם מארצו אנשים נשים וטף. ויתאספו כל היהודים בחדרה גדולה בבית הכנסת ויבכו ויצעקו במד נפש. והנה נשמה גדולה בשמים ששמעה צעקת בני ישראל, השטתחה לפני הקב"ה שהיא רוצה להיות בן להמלך למען הציל את היהודים מן הגזירה. בקשת הנשמה נתקבלה ובאותה שנה נפקדה המלכה בבן זכר נפלא. בהגמל הילד התחילו לחנכו בלימודים, כי הי' מוחו נפלא וחדף. ויגדל הילד בלימוד ובכל מיני חכמות. ויקרא המלך כומד אחד מהכומדים ויודהו לקחת את הילד ולחנכו בלימודים. ויען הכומד שהוא מסכים להודאת המלך כמובן, אבל תנאי התנה: מכיון שבכל יום

צריך לפנים ולראי, מאחר שרובם ככולם נעשים בכתי חרושת של אי שומרי תומ"צ, ובלי פקוח והשגחה כלל, ברור שיש להסתפק בהם על חשש תערוכת איסור, ובפרט כי דבר ידוע וגלוי לכל, דעפ"י הרוב באלו המאכלים הנעשים ביחוד לילדים קטנים, ניתן בהם וויטאמינים שונים ומשונים לחזק בריאות הילדים, וגם דברים העשויים למעמא, להטעים המאכל לחיך אוכליהם, ומי יודע להבחין ולכרר כשרותן של כל אלה הדברים שהם מעשה רוקח, וכל סוג וחלק מהם מרוקח בכמה סוגי רפואות ותוצרות שונות למיניהן, אשר א"א לעמוד על מקורן ותכליתן, זולת בנבואה או ברוה"ק, ובפרט שבעלי בתי החרושת אינם מגלים פרטי החלקים כי אם בשמות כלליים, אשר יקראו אותם דרך משל וויטאמין 12 ועוד מספרים כאלה, אבל שמם הפרטי הוא סוד

סיפורי מעשיות

הוא עולה לשמים, הנה אז לא יכנס הילד אליו. ויסכים המלך על דבריו. ויקח הכומר את הילד וילמדוהו כל מיני חכמות. פעם אחת נכנס אליו הילד בעת שהי' הכומר מתבודד, וירא והנה הוא לבוש טלית ותפילין ומתפלל. וישאל הילד: מה זאת? ויען הכומר ויאמר: מכיון שגילית סודי אגלה לך את האמת. דע לך כי יהודי אני ורוב שנותי עברו עלי כך. לומד אני גמרא ומתפלל, והלימוד הוא מתוק מדבש. רק אבקשך על נפשי שלא תגלה חלילה דבר זה לשום ילוד אשה. כי באם ח"ו יודע המלך בטח ידונו אותי למיתה. ויבטיח הכומר לבן המלך שילמוד אתו בכל יום גמרא וספרי קודש של היהודים. ושמח מאוד לב הילד ללימודים אלה ואמר להכומר שהוא רוצה להתגייר, ויבקש ממנו עצה איך להביא הדבר לפועל. ויאמר לו הכומר שיבקש מאביו, היות שהוא רוצה ללמוד דרכי המדינה, לכן יתן לו רשות לנסוע לכל מקומות המדינה להתוודע עם השרים והמושלים, ואביו המלך נתן לו רשות על זה. ויברח בן המלך למדינה אחרת ובא אל היהודים. ושם הלך אל הרב ונתגייר ונעשה אחד מהצדיקים. כאשר נפטר בן המלך ובא לפני הבית דין של מעלה, לא מצאו בו שום נדנדוד חטא, כי היתה נשמתו קדושה, ודנו אותו לגן עדן. ויבא מקטרג אחד ויאמר שיש לו ללמד חובה אחת עליו במה שינק מנכרית שנתים הראשונות מחייו. ואף שהי' זה מאונס, אבל גם זה דורש תיקון. ויצא פסק הדין שצריך להתגלגל שוב בעולם הנה ולהולד אצל בת ישראל ולינק ממנה שתי שנים ובוזה יתקן הפגם הנ"ל. וסיים הבעש"ט להאשה: ועכשיו מה איכפת לך שילדת נשמה גדולה וקדושה זו, את צריכה לשמוח שנפל בחלקך דבר גדול כזה.

מסחרי ולא ניתן להתגלות, א"כ איפוא האריך יתכן לסמוך על כשרותם כלי ידיעה בתחלה וסוף מה הושם בהם.

למרות כל אלה נוכל לומר בבירור, שמסתפקים מאלו המאכלים אף בבתי החרדים ביותר, ומאכילים לילדיהם מאיסורי המאכלות ר"ל, בלי שום שאלה והתבוננות כלל ונעשה אצלם כהיתר גמור מטעם עבר ושנה, וגם שהוא מילתא דדשו ב' רבים, ורבים עברו ונכשלו ואין פוצה פה ומצפצף, ומדשתקו רבנן ש"מ דניחא להו, ואין איש שם על לב להתרחק ולפרוש מן האיסור, והם דברים העומדים ברזום של עולם, ובני אדם מזלזלים בהם.

ז

ע"כ ראיתי להעתיק מ"ש הרמ"א ז"ל ביור"ד (סי' פ"א ס"ז) וז"ל: וכן לא תאכל המינקת אפי' ישראלית דברים אסורים, וכן התינוק בעצמו, כי כל זה מויק לו בזקנותו, וכתב ע"ז בפרי חדש (ס"ק כ"ו) וז"ל: ולפי שבזמננו זה אין נזהרים בענינים אלו, ע"כ רוב הבנים יוצאים לתרבות רעה ח"ו, ורובם עזי פנים שבדור, ואין יראת ד' נוגע ללבבם, ואף אם יוכיחו על פניהם לא יקבלו מוסר, ולפיכך צריך להזהר בזה עכ"ל. והטו"ז והש"ך כתבו על דברי הרמ"א הנ"ל דכל זה אף במינקת שמכח סכנה צוה לה הרופאים לאכול דברים האסורים, מ"מ מחויב האב לשכור מינקת אחרת ישראלית, מפני שאכילת האיסור מויק לילד בעת זקנותו שיצא לתרבות רעה ומטמטם את הלב וגורם טבע רעה עכ"ל.

סיפורי מעשיות

פ"א כשישב אצל השלחן ביו"ט וכפי המנהג אצל צדיקים שהחסידים מציגים משקה יין ומכריזין שם האיש המציג היין, ופתאם צוה להשמש שיקח היין בחזרה, ואמר כי מבואר במשנה מכשירין פ"א דמשקה שתחלתו ברצון וסופו שלא לרצון הד"ו מכשיר לקבל טומאה, וה"נ משקה הזאת תחלתו ברצון כשמצוה ליתן הוא נותן ברצון, אבל סופו שלא לרצון כי בשעת התשלומין הוא אבק גזל כי אינו נותן ברצון ואגלאי מלתא למפרע שאינו נותן בלב שלם לכן אין רצוני בזה, והרגיש תיכף בהרגשת קדשו כי האיש המצוה ליתן את היין בשמו אינו נותן ברצון, לכן צוה לסלק את היין מהשלחן.

(מס' אהל שלמה מהרה"צ מרדאמסק אות נח)

לכמו"כ הרעיש עוז הגה"ק בני יששכר בספרו אגרא דפרקא (אות קכ"ו) בשם מורו ורבו מרמ"מ זלל"ה, על מה שהוא מן התימה שאנחנו רואים כמה פעמים שהילדים בעת שהם קטנים הולכים לבית רבם ומתמידים בלימודם ומתפללים בכוונה ועונין אמן יהא שמי' רבא, ומישרים אורחותיהם, ואח"כ כשמתגדלים מתהפכים ה"ו למדות גרועות ומבטלים התורה והתפלה וכיוצא בדברים הרעים כאלו, מאין מתהו' דבר זה, הלא התורה שלמדו בקטנותם בהבל שאין בו חטא, ה' מן הראוי שיעמוד בעת זקנותם למשען להם, שלא יוסיפו לחטוא, כי מצוה גוררת מצוה. ואמר הוא ז"ל בעבור שאבותיהם האכילו אותם ממין גזל ונתפסו במאכלות אסורות, וזה שב להם בשר מבשרם, ועי"ז נולד בהם תאוות רעות ומידות גרועות ר"ל, וכ"כ בספה"ק מחזיק ברכה על דברי הרמ"א הנ"ל וז"ל: וצריך אביו ואמו להפריש התינוק ממאכלות אסורות, וזה גורם שיצאו לתרבות רעה, וזה דור דור שוא שאינם נזהרים בזה וכיוצא בזה, ומשום הכי יוצאים תולדות הבנים עזי פנים ואין יראת ד' על פניהם עכ"ל.

ה

בספר ויגד יעקב עה"ת פ' ויקרא, אל תשקצו את נפשותיכם, י"ל לרבות בניכם, כמבואר בזה"ק שמות (דף קכ"ח) לענין בב"ח, דפגם של מאכלות אסורות נמשך גם על הבנים ר"ל, ועיין באוה"ח דמייתי כאן לשון הגמ', דע"ה הם שרץ ובניהם שקץ, ופי' האוה"ח תק' דע"י אכילת שרצים נעשה הוא עצמו שרץ, עיי"ש וע"פ הזוה"ק יובן גם הא דסיימו בגמ' עלה ובנותיהם שקץ, ה' ישמרנו.

ומובא בירושלמי דחגיגה (פ"ב ה"א) דאלישע (אחר) יצא לתרבות רעה, על כשהיתה אמו מעוברת בו, היתה עוברת על בתי עכו"ם, והריחה מאותו המין, והי' אותו הריח מפעפע בגופה כארס של נחש, וכתב הקרבן עדה שמאותו ריח נפסק מזוגו והי' מתאו' לדבר עבירה, וכתב הגהות האשר"י (בפ"ב דמס' ע"ז) וז"ל: להתזהיר את המיניקות שלא יאכלו נבילות וחזיר, וכש"כ שאין להאכילם דברים טמאים, וראי' מאחר, שאמו אכלה ממין עבודת כוכבים, וזח גרם לו לעת זקנתו שיצא לתרבות רעה (מא"ז ע"כ) התבונן מזה עד היכן הדברים מגיעים.

ו

ובמדרש הגדול (שמיני י"א מ"ב) לא תאכלום יכול יאכילם לקטנים ת"ל לא יאכלו כל שקץ שמשקצים את הנפש, ואני מזהיר

אתכם אל תשקצו את נפשותיכם עכ"ל, גם דרשו ז"ל בספרא לא יאכל לחייב את המאכילן כאוכל.

והנה להעתיק כל מה שנמצא בדברי רז"ל בענין הזהירות באיסורי המאכלות, קצרה היריעה מהכיל אפי' מקצתם, אמנם לסיום הענין ראיתי לנכון להעתיק עוד מ"ש בספר מסלת ישרים (פרק י"א) וז"ל: הנה כל בר ישראל שיש לו מוח בקדקדו, יחשוב איסורי המאכל כמאכלים הארסיים, או כמאכל שנתערב בו דבר ארסי, כי הנה אם דבר זה יארע, היקל אדם על עצמו לאכול ממנו, אם ישאר לו בו איזה בית מיחוש, ואפי' חששה קטנה, ודאי שלא יקל, ואם יקל לא יהי' נחשב אלא לשוטה גמור, אך איסור המאכל כבר ביארנו שהוא ארס ממש ללב ונפש הישראלי, א"כ מי איפוא יהי' המקיל במקום חששא של איסור אם בעל שכל הוא, עכ"ל המסילת ישרים.

ועתה עוררו נא והתכוננו בנפשכם, מי הוא אשר יהין עון בנפשו להאכיל לבניו ובנותיו הקטנים יוצאי ירכו החכיבים עליו יותר מנפשו, ממאכלים אשר מעורב בהם ארס מדברים הממיתים, או אפי' ספק וספק ספיקא של ארס וחשש סכנה כל דהו, ובודאי כל אשר לו יתן האדם בעד נפש בניו להצילם מחשש סכנה, ויכרח להמלט מכל אלה יותר מהבורח מן הארי, וא"כ איפוא איך לא נשמר להציל את בניו וילדיו ממאכלות האסורות ומחלב עכו"ם, אשר רז"ל העידו והגידו שהוא מאכל ארסי לנפשם הנקי, מוליד תאות רעות ומדות מגונות ורוח הטומאה ורוח זנונים וכו' וכו', ודבריהם הקדושים אמיתיים, ונאמנים עלינו דבריהם, ובודאי צריך לשמור מאד ולהזהר בזה.

וראיתי בספרים לפרש דזהו מה שאומרים בוידוי, סרנו ממצותיך וממשפטיך הטובים ולא שוה לנו, ר"ל שמצותיך ומשפטיך הטובים לא היו שוים ודומים אצלינו בערך צרכי גופנו.

ואליכם הרבנים החשובים אטיף מלתי, אנא עוררו נא תעוררו נא להשיב רבים מעון בענין זה הנפרץ במילואו, וברור כי הרכה אפשר לתקן בזה וברית כרותה על דברים היוצאים מן הלב שיתקבלו על לב שומעיהם.

י

דברות קודש מכ"ק מרן קודש הקדשים הגה"ק מסאטמאר שליט"א באסיפה להחזקת הדת בשנת תשכ"א. נעתיק פה קטע אחד

מתוך דבה"ק בלולים בהלכה ואגדה ודברי מוסר חוצנים להבות אש כנתינתן מסיני.

ואזכירה נא פרט א' שאפשר שיבוא לכלל מעשה, והוא אחת מפרצות הדור שפרצו ר"ל בשורש גדול. וצ"ל שבאן באמריקא ישנם יהודים תמימים שרוצים לקיים מצוה של תפילין ומזוזה, והנה רובא דרובא של מזוזות ותפילין הנם פסולים לגמרי, ויוצא מזה שהמתפלל בהם מעולם לא הניח תפילין, והקובען בפתחו מעולם לא קיים מצות מזוזה, ואילו ידעו היו מרעישים על זה בעצמם. הי' מעשה וראיתי שאחד בא לבדוק תפיליו, ואמר לו הסופר שהתפילין פסולין מתחילת הכתיבה ופרץ בכני ואמר, הראב"י שהביא לו התפילין בעד ה' דולר, אילו הי' דורש ממני עוד עשרה בודאי הייתי נותן. והנה מוציאים על עשיית משתה בר מצוה כמה אלפים דולר, אשר למחר כבר נשכח הכל, אבל בעד תפילין אם דורשין עוד עשרה דולר ממנו שהיא מצוה לכל ימי חייו, אומר שהומסין ממנו. כבר הורגל אצל החמון שאינם רוצים לדעת שענין של מצוה עולה בממון. אם מכנים רהיטים* בכיתו, אפילו אם יעלו כמה מאות, הרי הוא מסכים, והמזוזה שהוא לכל ימי חייו אם יבקשו עוד כמה פרוטות, יאמר שרימוהו.

ויש צורך לתקן בזה הפירצה. וכעוה"ר מביאין מזוזות שאינם אפילו של קלף ועשויות מברז. ומביאין חבילות חבילות של סחורה וגם איזה הכשר עליהן וראיתי בעיני בבני ברק שהביאו מזוזה שעושים שם בסיטונות בחזקת כשר, ומשכו מהם חוטי בד ופשתן. ולוקחים שם סתם בעלי מלאכה, שאינם אפילו סופרים, אלא העיקר שיעשו מספר גדול למען יהי' בזול.

ולצעדי עלי לומר, שהמנהיגים אשמים בזה, כי אינם שואלים כלל את הסתם יהודי אם רצונו בתפילין ובמזוזות כשרים, רק אומרים לו קנה תפילין, קנה מזוזות, למען הרבות הכנסתה של א"י, ואינם מזהירין כלל שיקחו מסופרים כשרים, ומכשילים בזה מאות ואלפים יהודים, שברצונם להיות יהודים. ויוצא שלא הי' להם מזוזה מעולם, ואם בירכו, הרי בירכו ברכות לבטלה.

והנה אמרו חז"ל שאנשי כנה"ג התענו כ"ד תעניות שסופרי תפילין ומזוזות לא יתעשרו. ובאמת מה איכפת להם להז"ל אם הסופרים יהיו עשירים, והי' להם להתפלל שלא יפקו מלכתוב עיי"ש. אלא אם יראו שמתעשרים מכתובת סת"ם, הרי הכל ירוצו להיות סופרים,

ויכנס הענין בגדר מסחר, ומכיון שנעשה מסחר מיד פסקה הכשרות והסמכות. וזכורני שבעירי עיר גדולה של חכמים וסופרים, היו בס"ה ב' וג' סופרים שהיו אפשר לסמוך עליהם, והיו בכלל עניים כרגיל. לדאבון לב במדינה זו, הכל הוא ענין של מסחר והתחרות זה בזה במחירים זולים, בכל תשמישי קדושה, והעיקר לעשות הרבה ולהכניס הרבה, ולא לדקדק כלל באופן כשרות העשי'. וכן רואים בהשגחות בכשרות שנותנים על ענינים שהמכשולים רבים וגסים בהם, וכל מכשיר אומר על חברו שעושה שלא כדיון ואינו בר סמכא. והאסון הוא משום שכל הכשרות נכנסה לענין של מסחר, ואז ממילא אזלה לה הסמכות.

עמדתני על הפרט הזה שאפשר לתקן בו ומדינא חייבין לבדוק לכל הפחות פעם א' בשבוע. והגם שבבדיקה כלכד לא סגי להכשיר הכתובה בידי סופרים פסולין, אבל הצלה פורתא מיהא איכא, וינצלו הרבה ממכשולים. לדעתי מחובת כל הנאמפים כאן להתאזר ולראות שלכל בית מדרש יביאו סופר כשר ויר"ש ויכריזו להביא אצלו לבדיקה התפילין והמוזות ולתקן מה שאפשר לתקן ולהציל אלפי ישראל ממכשול הגם הזה. ויעשו בזה דבר גדול.

יא

מצוואת הגאון הצדיק בעל ערוגת הבושם זצ"ל על דבר ההכשרים
בספר הכנה דרבה

מאוד מאוד אני מזהיר אתכם שתרחיקו עצמכם מאוד מאוד, שיסמכו אחרים על נאמנות שלכם. ולא לקבל עליכם השגחה על שום פאבריק, או מסחר יין וכשר מעושן וכיו"ב ממסחרים ומכונות שיש בהם חשש איסור, הן מחשש חמץ בפסח הן משאר איסורין, וקל וחומר שלא לתת שום הכשר ותעודה, אם לא שבעל המכונה והפאבריק הוא בעצמו יהודי כשר ונאמן, שמצד עצמו נאמן באיסורין ואין צריך לו לעדות אלא במקום שאין מכירין. אבל זולת זה כלל וכלל לא. וכבר נודע למשגב גדול מכשולות הין והי"ש, וכן בבשר מעושן שנתגלו בעוה"ר, אשר רבים נוקשו ונלכדו בשתיית ואכילת איסור עי"ז, והקולר תלוי בצוארן של נותני ההכשר. ע"כ הוו זהירין מליתן שום הכשר כ"א באופן הנזכר, ואם תתנסו בנסיון ממון בענין הזה, או בשאר ענינים כאלו וכיו"ב, עמדו בנסיון ותכוונו לקיים מצות אהבת את ה' אלקיך בכל מאודך. והשי"ת הזן ומפרנס ומכלכל

בריותיו ברחמים לא יעזבכם ולא ימשכם וקיימו בעצמכם מאה"כ במח
כה' ועשה טוב שכן ארץ ורעה אמונה. והוא יקיים בכם מאמר הכתוב
והתענג על ה' ויתן לך משאלות לבכם וכו' ויהי' חלקנו עמהם.

יב

בשנות לבושי מרדכי יו"ד ח"ג סי' ז' וזל"ק ואחרי כל דברי הנ"ל
הלא יראה כל בר דעת יר"ש שצריך השגחה מעולה, ולא יוזזו
המשגיחים מחדרי הפאבריק ויראו בעינים פקוחות על כל מעשי
האומנים, ולפי גדול הפאבריק צריך להרבות במשגיחים יר"ש, ומפתחות
החדרים יהי' בידם לעת לילה, וכיום בזמן שהם פנויים ממלאכתן.
וגם צריך להיות איש חכים שמכין ערמוניות של הפאבריקאנטען,
ופשיטא דאינו מהני ביוצא ונכנס עכל"ק, ועיי"ש דבריו בענין זה.

סיפורי מעשיות

שוב מעשה שהי', פעם אחת קנתה אשת אחד הגאונים מירושלים בשר מקצב
ידוע למוסמך, והואיל ומובטח להם לצדיקים שאין הקב"ה מביא תקלה
על ידיהם, ומונען מלהלכד באכילת איסור המטמא טומאת הנפש, עשה עמה
הקב"ה נס ופתח את עיני' וראתה איזה שינוי מיוחד בבשר זה, ונתעורר לבה
לעשות בידור על הבשר, והוברר לה כי הבשר שהקצב מכר לה הי' ממש בשר
גמל. ואיך הגיע ליד הקצב הכשר הזה בשר גמל? הוא החליף בשר עם קצב
אחר, וגם הקצב ההוא הי' ירא אלקים, וגם הוא לא ידע שמחליף עם בשר
גמל, אלא שקיבל את הבשר ממישהו ולא חשד בכלום.

שוב אספר לך מעשה שהי' בירושלים, חברי ועד העיר האשכנזי התלוננו
קשות על כשרות הבשר והפקוח של השחיטה הכללית בעיה"ק ירושלים,
ויסדו להם בשנת תרפ"ז שחיטה נפרדת עם השגחה חמודה ומדוקדקת ביותר.
לשם כך לקחו להם משגיח ת"ח גדול וירא שמים מאוד, בן ישיבה, העמידו
אותו משגיח באטליו ומסרו את מפתחות האטליו בידו של המשגיח, והוא
הי' יושב שם מבוקר עד ערב ופתיחת החנות וסגירתה על ידו. הם לפי תומם
חשבו שהבשר שהם אוכלים הוא כשר בלי פקפוק אף למהדדין. ובאמת, היש
לך פקוח גדול מזה? ומה יכולים לעשות יותר מאשר להעמיד משגיח שיהי'
באטליו כל זמן שהאטליו פתוח. ועל סמך הפקוח המדוקדק הזה העדיפו כל
היראים והשלמים שבירושלים לקנות מחנות זו. אך לדאבון לבכם הרב הוברר
להם אחרי זמן רב כי הם נכשלו קשות, שהיו קונים בחנות זו גם נבלות
וטריפות, כי הקצב התאים לעצמו מפתח לחנותו, ובלילה, בשעה שהמשגיח

אל תאמר אחי כי באם לא תוכל להזהר מכל אלו הדברים מסיבת חולשת גופך וכדומה מהסיבות, ולכן תחדל מכל וכל החומרות, אל תאמר כן, כי מי שאכל שום וריחו נודף יחזור ויאכל שום שיהא ריחו נודף ביותר, ח"ו לומר כן, רק כל מה שתקדש עצמך אפילו המעט מן המעט ריחו גדול הרוחת בזה, ומקדשין אותך בזה הרבה למעלה ובעוה"ב כפירוש רש"י ז"ל בסוף פר' שמיני (מס' שוה"ט).

יג

מכתב מכ"ק אדמו"ר מוהר"ר יוסף יצחק שניאורסאָהן
מליובאוויטש נ"ע זי"ע לאחד מחסידיו

ב"ה, ז' מנ"א תש"ט, ברוקלין.

ידידי וו"ח אי"א מוה"ר אברהם אהרן שי' רובצ'סקין

שלום וברכה!

במענה על כתבו מכ"ז תמוז העבר אודות התיסדות חנות בשר עם בית חרושת לוואורשט עם שותפים יודעי מלאכת עשיית וואורשט, הוא דבר נכון במאד, ועדת חסידי חב"ד נזהרים בתקנה מסודרה מהוד כ"ק רבינו הזקן והחמירו בהנהגה זו הוד כ"ק אבותינו רבותינו הק' כל אחד בזמן נשיאותו אשר העוסק במכירת בשר או בתעשי' של בשר מעושן ובוואורשט, אשר גם אפילו המוחזק לירא אלקים יודע תורה ובעל מדות חסידות צריך למשגיח תמיד, ובודאי ישמרו לקיים הנהגה מסודרה זו, והשי"ת יחזק את בריאות כולם ובני ביתם יחיו ויתן לכולם פרנסה טובה בתרחבת.

ידידם הדו"ש ומברכם בגשמיות וברוחניות

יוסף יצחק

סיפורי מעשיות

הי' נח מעמל יומו בסיפוק רב כי על ידו זוכים כל היראים החרדים לדבר ד' המדקדקים בכשרות לחתיכת בשר. כשר, הי' הקצב פותח את החנות ומכניס לתוכה חתיכות נבלות וטריפות, והי' מוכרן למחרת ביום לעיני המשגיח, שלא עלה על דעתו לחשוב שהקצב יעזו לעשות ככה.

(מספר גבול ראשונים פרק ג')

ידוע בין חסידי גור שהי' אצל האדמו"ר הקדוש בעל חידושי הרי"מ זצ"ל. והמעשה שהי' כך הי'. בין חסידיו בעירו הי' לו אחד גביר גדול שהי' נוהג משנים קדמוניות להביא לרכו לכבוד הפסח חבית שומן אווז. הגה"ק מגור לא השתמש בשומן אחר רק בזה שהביא לו חסידו. והנה נתהפך הגלגל והגביר ירד מנכסיו ויהי לעני, ויתמרמר לפני חבריו שאין לו ממה לחיות. החסידים אמרו לו, הן אתה מומחה בעשיית שומן, עשה שומן ואנחנו נקנה ממך. העצה מצאה הן בעיניו ועשה כן והצליח בפרנסתו. לפני הפסח הביא שוב קדרה עם שומן אוז לרכו הקדוש. בעל חידושי הרי"מ שאלו, מה זה. החסיד השיב, הכאתי לרבי שומן כבכל שנה ושנה. הרבי אמר, טוב, אולם מי הוא המכשיר. החסיד התפלל מאוד ואמר, רבי, הן זה עשרים שנה שאני מביא שומן לרכנו והכל בסדר ועכשיו מדוע שואל אותי רבי למכשיר. ענה הרבי ואמר, עד עכשיו היית בעה"ב, אבל עכשיו נעשית לסוחר וזקוק אתה להשגחה ...

יד

פה מקום אתי לעורר את הרבנים התמימים שמחזיקים את כל אדם בחזקת כשרות, אם רק יודעים בו שמניח תפילין ושומר שבת כדת, הם ממנים אותו למשגיח ונותנים המשרה על שכמו, ואין בודקין אחר ידיעותיו ודעותיו אם הוא ראוי לכך ויכול לעמוד בפני הרמאים. ישנם משגיחים שהם יראי השם ותמימי דרך השומרים לנפשם מאד, ומצוינים בכל תהלוכותיהם, מרחיקים עצמם מן הכיעור והדומה לו, ואף יודעים להשגיח על בני ביתם ולהדריכם בדרך הטוב והישר. אמנם בתמימות דרכם אין עולה על דעתם לחשוך אפילו את החשוך ומתרשלים לבדוק אחריו. ויש משגיחים קלים ועמי הארץ, ואינם יודעים בטיב כשרות ובדיני חמץ ומצה יותר מהאופה, והאופה או בעל החנות שבע רצון ממנו, שעומד שם משגיח בעל צורה וקנו מגדל להראות חזותו לרבים, ומכשיל את כל הבאים לקנות שסומכין על זה האיש המצוין ההדור בלבושו, וחושבים שבודאי הכל על צד היותר טוב, והשם הטוב יכפר.

באמת אין בדינו להעמיד הדת על תלה, ואולם אין בזה די הצטדקות לישוב בחיבוק ידים ולומר אני את נפשי הצלתי. ובתחבולות יעשו מלחמה לטכם עצה איך לחסום בעד עושי רשעה ומכשילי הרבים. ולכל הפחות לפרסם במודעות גדולות (מתאים לחוקי הממשלה). האיסור על מעשה אופה לפסח אם אינו משומר כדת, וחמור מאיסור חזיר.

ואפילו הנשאר אחר הפסח אסור. ושמפני חומר האיסור וגודל האחריות
מנעו עצמם הבי"ד מליתן השגחה על מעשה אופה לפסח.
(מס' שימושה של תורה)

זו

הנה נשאלתי אם מותר להחזיק משגיח על חלב, בכפר שאין דרים
שם יהודים והוא יהי' מוכרח להתפלל שם בלא מנין

תשובה. הנה בערב ר"ה אין פנאי להאריך ע"כ מוכרח אני לקצר,
ותמצית תשובתי היא, דחלב שחלבו עכו"ם ואין ישראל רואהו
הוא טריפה וכדי להציל אפי' איש אחד מישראל מאכילת טריפות
מותר להתפלל כל ימיו בלא מנין, ואם א"א לו להתפלל כלל אז פטור
לגמרי מתפלה, כי עוסק במצוה פטור מן המצוה, ואין לך מצוה גדולה
מזו מלהציל איש מישראל מאכילת טריפות, ומכש"כ להציל כמה
מאות נפשות מאכילת טריפות. ע"כ חוב גמור מוטל על הקהל להוציא
הוצאות ולשלוח יהודי שם להשגיח על החליבה ועל הפאסטעריוזינג,
והשי"ת יהי' בעזרכם שלא תכשלו באכילת טריפות ח"ו, ומחמת
סירדות שבת ויו"ט אקצר.

הרב לוי יצחק גרינוואלד, אב"ד דקהל ערוגת הברשם, ברוקלין, נ. י.

זו

העתקנו ב' מכתבים דלהלן מירחון תורני „המאור“.
הכותבים מעידים בעדות ראי' על הכשלוך והשערורי'
השוררת בענין ההשגחה וממכותה.

מכתב א'

הייתי בשבוע העבר במארקעט אחד בניו יורק, וראיתי כתוב
בלשון המדינה, בכאן מוכרים כשר ולא כשר, והפראוויזין שלנו עומד
תחת השגחת הגאון... ודברתי שם עם משגיחים ובעלי בתים, ואמרו
לי ששם עושים ומאנאפאליערען גם כשר וגם טריפה ביחד, והרכנים
המכשירים רק באים ולוקחים שכירות, ואינם משגיחים כלום.

והיאך המשגיח, אפילו בעינים לכל צד, יכול ליתן שם השגחה.
בתוך השיחים ספרו לי ג"כ שכהפאבריק הוו עובדים בשבת ויו"ט,
וגם ביו"כ, וילכו מדחי אל דחי. ספרו לי שגם בקייטערנינג ביוזעם

ג"כ הדבר כך, שעושים סעודות של כשר וגם טריפה ביחד, ורבנים מכשירים באים ולוקחים משעק גדול והולכים לביתם בלי בושה וכלימה.

מכתב ב'

לבי עלי דוי למסור זאת לדפוס. הייתי פועל כמה שנים בימות הקיץ בקאנמרי במלון אחד אשר איני רוצה לפרסם שמו. לשם באים הרבה בני אדם חסידים, תלמידי חכמים, יראי השם, ושם אוכלים כל הזמן אשר הם שם. ביום שבת קודש בכוקר מבעיר איש אחד את הגאז ואח"כ נותנים את כל המאכלים על התנור לחמם, וגם אם חסר בשר, הם נותנים לבשל בשר עם הבשר אשר בישלו אתמול. האנשים אשר אוכלים שם אינם יודעים מזה, ואין לך חילול שבת גדול מזה. ע"כ עלה בדעתי לכתוב לכה"ג מזה ולפרסם את הדבר וליזהר שלא יאכל שום איש בשום האמעל, יהי' מי שיהי', אשר אין לו משגיח מיוחד, להיות עומד על המשמר. לפי דעתי בעלי האמעלן אין להם נאמנות, כמכה אשר אין לו נאמנות לשחוט ולמכור. כ"פ אמר לי בעל המלון שאתן את התבשיל על התנור ביום שבת קודש ולא רציית לציית אותו, ואמרת לי שאיני רוצה לחלל את השבת, וענה לי שאני איני משגיח רק פועל ועלי לציית. תיכף ומיד הנחתי את מקומו ואת פרנסתי והלכתי ביום א' לביתי.

יז

בדבר הקאמא קאלא

נתברר ע"י דרישה וחקירה שהמשקה זאת נעשית עם גליצערין שתוצרו מחלבי נבילות וטריפות, כאשר העיד הגאב"ד מהר"א סילבער ז"ל שביקר בבית הרושת, ונתברר לו כירור גמור כנ"ל, והשומר נפשו יתרחק ממשקאות אלו, ולא יכניסם לביתו כלל, ויזהר שלא יתגאלו בניו הקטנים במאכלות אסורות.

פרק ט'

בענין נסיעה לדרך

א

ישנם מועמים אשר בכיתם ובעירם מקפידים ונוהרים ממשלון מאכלות האסורות, אבל בנסעם בדרך לא יוכלו לעמוד בנסיון, ומקילים

לעצמם זה בכה וזה בכה לאכול מן הבא בידם, ועי"כ נכשלים ח"ו לאכול מדברים שסמכות כשרותן מסופקת, ואין צריך להביא רא' כי לא טוב הדבר אשר המה עושים, כי דיני התורה"ק לא ישתנו ממקום למקום, ועיני ד' ית' צופות ורואות אף במקום שאין אנשים. וראיתי בספר משמרת אלעזר מההגה"צ דקאשוי זצ"ל (עשרת הימים אות פ"א) עה"פ ובשר בשדה טרפה לא תאכלון, חז"ל במס' חולין (דף ס"ח) התעוררו על תיבת בשדה, וז"ל ליכא מידי דלא רמיזי באורייתא, שיש מוסר השכל בזה לאנשי דורינו, כי הרבה בני"א מדקדקים בביתם שיהי' הכל על צד הכשרות, אבל בנסעם לדרך אוכלים בבתי אכסניות ונכשלים שם הרבה פעמים במאכלות אסורות, וכן נכשלים שמביאים ממקומות אחרים לעירם, ובהרבה קהילות נהגו איסור בשחומי חוץ וכו', ולזה בא הרמז אצל טריפת ובשר „בשדה" דהיינו חוץ למחיצתו שיוצא לדרך או שמביא מחוץ המחיצתו — לא תאכלון, עכ"ל.

ב

וכתב במ' תמימי דרך סעי' ז' וז"ל: באכסניא שהוא אוכל שמה צריך לדקדק אם הבעה"ב* ואנשי ביתו כשרים ונאמנים המה ואם רוצה לאכול בשר במקום שאינו ידוע לו צריך לחקור ולדרוש היטב מי הוא השוחט ומי הוא המשגיח עליו, כי בעוה"ר רבה המכשלים ומשכיל יבין, ומכ"ש בין אשר בעוה"ר רבו המתפרצים וצריכין חקירה ודרישה (י"ד סי' קי"ט ס"א, חכ"א כלל ע"א).

וע"ד צחות אמר הייטב לב זלל"ה זי"ע, על אמרם ז"ל ויהי בנסוע ספר בפני עצמו כי יש בני אדם אשר בביתם הם מתנהגים כשורה ומדקדקים מאד בכשרות ובכל הענינים, אך בנסעם בדרך שם

סיפורי מעשיות

משום מראית עין

מרת ה"עצי חיים" ז"ל הי' פעם בעיר בוקארעשט ברומני, והכינו עבורו בשר מבושל שהובא מביתו, והעצי חיים ז"ל לא רצה לאכול. ושאלוהו משום מה לא ירצה לאכול, הרי הכל כמו בביתו? וענה ע"ז: אחרים אינם יודעים מזה, ויחשבו אם אאכול בשר בעיר חפשית כבוקארעשט, ודאי שאפשר לאכול שם, לכן הנני גמנע מלאכול בשר כל זמן שהותי בעיר זו.

(מספר האזו"ב אות ס"א)

מקלם יגיד להם להקל טובא הרכה יותר מדאי הן בעניני אכו"ש והן בשאר ענינים וחושבים כי להולכי דרכים הותר הכל וכדרכו של יצה"ר לחפש צדדי היתר וקולות. וז"ש ויהי בנסוע ספר בפני עצמו, כלומר כאשר נוסע בדרך נדמה לו כאילו יש לו תורה בפ"ע ואינו מתנהג שם עפ"י התורה כמו בכיתו ודפח"ח. וכזה אמרתי לפרש ארז"ל פ"ק דברכות עמ"ש גבי שמואל והלך ושפט את ישראל כי שם ביתו, ואמרו שם כל מקום שהלך שם ביתו עמו, ור"ל דהיינו שהתנהג גם בנסוע בדרך כמו בכיתו בכל החומרות והזהירות כאשר התנהג בכיתו. וזה י"ל הפי' כאשר יחנו כן יסעו, ר"ל כאשר יחנו בכיתם כן יהי' גם בעת הנסיעה בלי שום השתנות (שמע ישראל), עכ"ל ספר הנ"ל.

ג

ואעתיק לך מ"ש החפץ חיים זללה"ה בענין הנ"ל: אל יתפתח האדם ביצרו שזה נוגע לו לסכנת נפשות כשהוא נושא משאות או הולך ממסע למסע כמה ימים ולא יאכל בשר, שזה הוא מעות מצדי צדדים, אחד כי אפי' אם הי' נוגע לו לסכנת נפשות הי' צריך לו לשקול במאזני שכלו ולעיין הרכה על כל כזית וכזית שהוא אוכל אם הוא מוכרח לזה, כמו שאנו מעיינים בענין אכילת חולה ביוה"כ, דמה לי איסור כרת מה לי איסור לאו, ואם די לו להמלט מסכנת נפשות ע"י כזית אחד והוא אוכל עוד, הוא רשע מן התורה ופסול לעדות ולשבועה (ועוד הלא אין אדם כופה אותו שישא משאות כדי שיבוא לידי סכנה ויוכרח לאכול בשר, כ"א רצון העצמי שרוצה להשתכר ולא להיות עני, ואין זה בכלל סכנת נפשות, ומוטב לו לאדם להיות עני שבעניים וגורף ביבין וכזוי שבאנשים, ולא לאכול מאכלות אסורות ולהיות לנצח רשע לפני המקום).

סיפורי מעשיות

מובא בספר דברי אמונה, בשם הרה"ח ר' יואל אשכנזי (שליט"א) זלה"ה, הנה איש אחד מיאס בא אל כבוד הגה"ק שר שלום מבעלזא זי"ע, ואמר למשמשיו שצריך ליכנס פנימה בדבר נחוץ מאוד. כשנכנס לקודש פנימה, אמר לו הרה"ק: זי"ע: פתח פיך ותעיד. פתח פיו ואמר: אני מעיד שחברי ירא ליקח הרפואה מחמת שהי' בה חשש חמץ, אלא מכיון שהי' פיקוח נפש הכרחתו ליקח הרפואה. אמר לו הרב ז"ל: תוכל לילך לשלום.

ועוד שזהו טעו' מעיקרו שאינו נוגע כלל לפיקוח נפש, דהלא אנו רואין בענינו שיש הרבה עניים ומרי נפש והיושבין בבית האסורין שאין להם רק לחם ומים וגם זה ע"פ הדחק, ואעפ"כ חיים זמן רב, ולא תאמר לפי שהיושב בבית האסורים יושב על מקומו, משא"כ בזה שהוא עמל ויגע, זה אינו כידוע שהאדם העמל ויגע באיזה ענין, העמל תועיל יותר לבריאת זגוף ממנוחה, וכמו שתראה זה בעניים הנושאים משאות כעיירות, שבטבען בריאין הרבה יותר מאנשים עשירים אשר מאכלן הרבה יותר טוב משלהן, והכל הוא מחמת זה גופא שהוא עמל הרבה בעבודה, וכמו שאמר קהלת מתוקה שנת העובד וגו', ולכד זה ג"כ לא מיקרי זה עפ"י התורה בשם פיקוח נפש, כיון שאין מניע זה למיתה ממש, רק שכוחותיו נחלשו על ידי המשאות (וכדאיתא כעין זה בט"ז או"ח סי' שד"מ ס"ק א' עיי"ש).

ד

הכלל אומר לך באלו הענינים שלא יועיל שום מצדקי בעולם שיהי' מותר לו לאכול מאכלות אסורות, ורק שהיצה"ר מטעה את

סיפורי מעשיות

כשיצא מהרב ז"ל, שאלו אותו מה שהי' המעשה, וסיפר שאברך חברו וירידו הי' חולה, והוצרך ליקח סם רפואה, אלא כיון שהי' בו חשש חמץ, לא רצה לקחתו, ואני הכרחתי ליקח אותו, וכשמת ועלתה נשמתו לפני ב"ד של מעלה רצו לדרון אותו על מה שלקח הרפואה שהי' בה חשש חמץ, השיב שהוא לא רצה ליקח רק חבירו הכריחו. אמרו שם שחבירו יבוא לעולם האמת להעיד שלקחת הסם שלא ברצונך רק מחמת הכרחתו, ובא בלילה בחלומו אליו וביקש ממנו היות ואנשים אחים אנחנו, לכך במטותא מינך שתבוא להעיד עלי. ובבוקר וירא והנה חלום, והסיחו מדעתו באמרו חלומות שוא ידרון. ובלילה השני והנה עוד הפעם בא כדאתמול, וכך הי' כמה לילות. והלך אל ר' משה טויבש ז"ל בעל קרני ראם, וסיפר שכבר כמה לילות הוא בא וחוזר ובא וטענתו בפיו שאבוא להעיד בעולם העליון, ע"כ תנה לי עצה נכונה. והשיב לו, שבאם יבוא עוד הפעם תאמר לו שע"פ דין תורה התובע הולך אחר הנתבע, לכן יבוא הוא אל בעל קרני ראם, ובכאן יעיד עליו. וכך הוה. כשבא אליו אמר לו כמו שצוהו, בא לו הנפטר עוד הפעם בחזרה ואמר היות שארמו"ר מבעלזא זי"ע הוא חד מבי דינא של מעלה, לכן תוכל לילך אצלו ושם תעיד. ולכן בא לכאן אל הרב מבעלזא, זי"ע ועכ"י.

האדם פעם ראשונה ושניה בזה לומר שהוא אנום, ומרשה לו למעום המרק של התבשיל האסור, וכיון שהוא מרגילו בזה הוא מורידו עוד מדריגה שאולת, ומרשה לו למעום קצת מן הבשר במענה של שמות, שאומר לו בין כך ובין כך נטמאת, אכול למלא את נפשך (ובאמת הוא טעות דכי משום שאכל שום יחזור ויאכל שום ויהא ריחו נודף יותר? והלא כתיב אל תרשע הרבה פן תמות בלא עתך), עד שהוא מרגילו בזה פעם ראשונה ושני' ונעשה לו הדבר כהיתר וכמו שאחז"ל עבר אדם עבירה ושנה בה נעשה לו כהיתר.

סיפורי מעשיות

מעשה נורא מהרב הקדוש הרבי ר' זושא מאניפאליע
(מובא בס' בוצינא קדישא אות מ"ו)

דבר זה שמעתי בילדותי מפי החסידים אנשי השם שבעיד קוטנא, כי הוי עוברא שפעם אחת נרד הרב ר' זושא במדינות אשכנז, ובא לאיזו עיר. ואנשי העיר ההיא בדאותם מעשיו ודרכיו, זלזלו בו הרבה ולא פנו לדבריו כלל. והוא הלך בבוקר לבית הכנסת להתפלל, וגם שם בבית הכנסת עשו ממנו קצת אנשים חוכא ואיטלולא וגם התינוקות התחילו לשחק בו, כדרך תינוקות שמשחקין מאיש זר ומשוגע הבא אל בית המדרש ובית הכנסת. אז פנה אל הילדים ואמר להם: אהוביי הילדים, התאספו נא והתקבצו ובואו כולכם אלי בקבוצה אחת. ויתאספו יחד כל הילדים שבבית הכנסת ויבואו אליו ויעמדו מסביב לו, והוא עמד ביניהם. וישם פניו אליהם ויאמר להם: אהוביי הילדים, הסתכלו נא היטב. והילדים חשבו כי יעשה להם איזה שחוק או איזה מעשה להטים, אבל הוא לא עשה כלום רק הביט בפני כל ילד וילד והסתכל בו היטב, ואח"כ שלחם מעל פניו ואמר: לכו לביתכם. והנה בבוא הילדים לביתם לעת האוכל והגישו לפניהם לאכול, לא רצו לאכול; זה אמר: איך אפשר לאכול והחלב הוא חלב עכו"ם. וזה אמר: איך אפשר לאכול וההמאה היא של גויים, וזה אמר: איך אפשר לאכול והבשר לא נמלח כהוגן. הכלל, רוב הילדים או כולם מאנו לאכול כל אחד בבית אביו, באמדם שהמאכלים הם טרפה והכלים הם גם כן טריפה. ואשה אחת סיפרה לשכנתה: הראית מה עשה לי בני, שבשום אופן אינו רוצה לאכול באמרו שהמאכל אסור. וחברתה גם היא השיבה כנגדה: הנה גם בני צועק שצריכים לשבור את כל כלי הבית, ולא ידעו מה לעשות, עד שנעשה מזה דעש בכל העיר, ואמרו אין זה כ"א שהאיש הור שהסתכל בהם בבית הכנסת פעל עליהם כל זאת, ובוודאי הוא איש קדוש ונורא וצריכים לפייסו

ובעבור שאני יודע שנעשה זה האיסור כהפקר בארצות הרחוקות, בעיני אנשים ההמונים המתנוודים שם בעוה"ר, לכן מוכרח אנכי להרחיב קצת הענין ולהעתיק לפני הקורא את גודל האיסור שיש במאכלות האסורות. הנה ידוע דבהמה הנשחטת בסכין שאינו בדוק כדין התורה היא נבלה גמורה, ויש על כל כזית וכזית לאו בפני עצמו משום נבלה, ואם היא נטרפת קודם מיתתה כמנהגם שמכין אותה במוח, יש עליה לאו משום איסור טריפה שהיא נקובת המוח, אפי' אם היו שוחטין אותה אח"כ, וכש"כ אם מתה מעצמה אח"כ, אפשר שחל ע"ז עוד איסור נבלה ג"כ (וצ"ע בהפוסקים אם יש ע"ז עתה שני לאווין או לא), וגם מצוי דהמפקיר את נפשו לאכול נבלות וטרפות, אוכל מן הבא בידו, ואפי' אם יזדמן בתוך זה איסור חלב ג"כ לא יקפיד ע"ז, ועל איסור חלב יש לאו וזרת כמו שמפורש בתורה, ועל ענין זרת ידוע כל הדוויים שנזכרת נפשו ממקור החיים העליונים, ואם החלב הוא מבהמת נבלה וטרפה חייב ע"ז משום נבלה וטרפה ומשום חלב כמפורש ברמב"ם (פ"ז ממאכלות אסורות) שהוא לוקה משום שני האיסורים, ועיין ביו"ד (סי' ס"ד) שיש הרבה דינים באיסורי חלב וכו', אוי לו ואוי לנפשו שכל אלו הדברים מטמאין להנפש כמפורש בתורה אל תטמאו בכל אלה (ויקרא י"ח כ"ד), וכאשר נבאר לקמן, ואפי' אם אוכל רק התבשיל שנתבשל בקדירה עם אחד מאלו הדברים, ג"כ אסור מן התורה משום טעם כעיקר כידוע, ואפי' אם לא בשלו בה עתה בשר כלל, הלא ידוע שמטילין בה שמנונית של חזיר או חלב ושמנונית של נו"ט ושאר מינים האסורים, ואפי' אם אירע במקרה שלא הטילו עתה בהתבשיל שמנונית כלל, עכ"פ אסור התבשיל משום הקדרה גופא אם בישל בזה המעל"ע גופא דבר איסור בהקדרה, ע"כ שומר נפשו ישמור עצמו ממאכלות האסורות ויהי טוב לו בזה ובבא וכאשר נבאר לקמן בפרק שלשים. ודע עוד דכשם שאסור לאכול בעצמו דבר איסור, כך אסור לו להושיט לחבירו ישראל שום דבר איסור או לסייעו לשום דבר שאסור לעשות, ועובר בזה על

סיפורי מעשיות

ולבקש ממנו שיורנו לתקן כל אשר שחתנו. וכן עשו ובאו לפניו אנשי העיר בקידה והשתחויו, ובקשו אותו שימחול להם על עלבוננו ויורה להם דרך תשובה. והוא נעתר לדבריהם והעמידם על דרך התורה והיראה ונפרד מהם בכבוד גדול.

ולפני עור לא תתן מכשול, ואפי' לקמן אסור להושיט דבר איסור מן התורה מדכתיב בשרצים לא תאכלו, וקרא יתירה הוא וקבלו חז"ל דר"ל לא תאכילום לקטנים, וה"ה לשאר דבר איסור וכדאיתא בגמרא (יבמות קי"ד). עכ"ל החפץ חיים זל"ה.

ה

אמרינן בגמ' (ערובין י"ג) תלמיד ותיק הי' ביבנה שהי' מטהר את השרץ בק"ן טעמים. ולכאורה מה נפקא מינה בהודעה זו, וגם מה חריפות הוא זה לטהר את השרץ שהתורה טמאתו בפירושו, והלא חריפות של הבל הוא, אך כוונתם בזה היתה, להורות מוסר השכל לבני אדם ולהודיעם איך הם צריכים מאד להזהר מהיצה"ר, ולא יאמר שהוא גדול בתורה ויודע את האסור ואת המותר, כי כל אדם יש לו יצה"ר שלו, והוא יודע כמה פנים בחריפות של שקר להתיר את האסור, והא ראי' כי השרץ הוא איסור מפורש בתורה מ"מ נובל לטהרו בק"ן פנים (שער בת רבים עה"ת).

כתב הר"ן בתשו' (הובא בתשו' הריב"ש סי' ש"צ) ששאלו אותו אם מותר לקרות במגילה אשר לרוב הפוסקים היא כשרה, ורק לחד פוסק היא פסולה. והשיב שבאם איש א' יצטרך לילך על גשר, אשר כולם יאמרו שהוא גשר חזק, ורק שר חכם אחד יאמר שהוא גשר רעוע, וסכנה היא להלוך עליו, הלא בודאי לא ילך שום איש על גשר זה, וא"כ על עניני הגוף יחשוב האדם להחמיר כ"כ, א"כ ק"ו ב"ב של ק"ו שיש להחמיר בעניני הנפש, לעשות המצו' על צד הכשרות והיותר טוב בבירור גמור עכ"ל הר"ן זל"ה.

פרק י'

א'

אכילה, הרבה היה לדבר בזה כי הוא יסוד* שהכל תלוי בה, וכאמרם בגמרא הרבה אכילה עושה הרבה שתייה עושה. עוד אמרו במדרש עד שהאדם מתפלל שייכנסו דברי תורה לתוך גופו,* יתפלל שלא יכנסו מעדנים לתוך גופו. בניי היקרים תרגילו עצמיכם למעט באכילה ושתי' כל מה דאפשר, והרגל נעשה טבע, ודבר זה טוב מאד לגוף ונפש, וידוע מספרי מוסר שהפוסק באמצע אכילתו לכבוד שמו יתברך כשהוא בגבורת התאוה, זה נחשב לקרבן לפני השי"ת,

גם דרך הצדיקים אשר קודם אכילתם מפשפשים כמעשיהם ושבים ומתחרטים על כל מה שפגמו בכל החושים ובכל הגלגולים, אשרי חלקם. גם צריך להזהר מאד שתהיה האכילה והשת' בהיתר ע"צ היותר טוב, ושלא לאכול בכל מקום, וע"ז נאמר ושמת סכין בלועיך אם בעל נפש אתה. ושמעתי שהה"צ רבינו צבי מזדיטשוב אמר על עצמו שהיה מגיע למעלה יותר משרף מצד גודל נשמתו, רק מחמת שאמו הצדיקת בימי עיבורה נתאוה תאוה ואכלה מעט כרוב צונן מחבית עכו"ם, זאת גרם לו שלא הגיע למעלה זו. ועתה ראו בניי עד היכן דברים מגיעים וכו'. ואיתא בס' הו"ה שהפרושים היו פורשים מק' שערי היתר שלא לפגוע בשער א' של איסור, וצריך לבקש רחמים על זה שישמרהו השו"ת שלא יכשל בדבר איסור, וכשפורש עצמו מאיזה דבר מחמת חומרא, מקיים בזה לדעת החרדים מ"ע של ובחרת בחיים (ר"א אות ו').

ובספר א"א (פרשת משפטים) איתא וז"ל: שמעתי מאאמור"ר ז"ל שהוכיח לאדם אחד אשר חטף לאכול איזה מאכל בשבת, ואמר שכוונתו לכבוד שבת, והוכיח לו ואמר כי כל שלא תיקן מדותיו עד שהגשמיות יהיה נמאס עליו, אז נדמה לו שאוכל לכבוד שבת, אבל באמת אינו כן.

סיפורי מעשיות

אכילה במהרה

פעם אחת בהיות הה"ק מהר"מ ז"ל (מנדבורנא) בבייסטרא אשר במארמאראש על איזה שב"ק, ונתאכסן אצל בעה"ב אחד, וכאשר עשתה בעלת הבית את הרגים אשר היו מיועדים להה"ק ז"ל, הריחה בהם ותחפוץ בהם, ולפי שהיתה במצב כזה שסכנה לה שלא לטעום מהם, לכן לקחה מהן מעט בשעת עשייתם ותאכל, ותשבוע ותותר. אולם הה"ק ז"ל לגודל פרישותו הי' מקפיד שלא לאכול מדבר שאכלה ממנו אשה. ויהי כאשר נתנו הרגים אל השלחן בליל שב"ק להה"ק ז"ל, הרגיש תומ"י ולקחם בידו ויבט בהם קצת והניחם בצד אחר, ויאמר: דרכי הוא מעולם ליתן שיריים, ואשת הבעה"ב חשבה שאנכי אאכול את השיריים שלה; לא, איננו צריך לי. ויתנם בחזרה ולא אכלם. ויהי לפלא.

(מספר תפארת מרדכי)

ב'

כתב בספר ד"ת (בשער הקדושה) וז"ל: מורי ז"ל הח"ק ממגליניצא אמר איך יוכל אדם לישב לאכול, אם אין נבזה ונמאס לו המאכל מקודם, היצה"ר יוכל לפתות שיתענה ג' ימים כדי שיאכל אח"כ בתאוה, ויראה שלא יאכל כסום עם הפסולת רק שיברור הטוב והחיות.

מה שאחז"ל אל יאמר אדם א"א בבשר אמור, אלא יאמר אפשי בו רק אבי שבשמים גזר עלי, הצדיק צ"ל כן, אבל הבעל תשובה צריך למאס לגמרי הרע, ויזכור מה שגרים לו התאוות, ועי"ז ישנא את הרע, ועיקר עבדות לעקור המדות הרעות, כי בעוד שהרע בקרבו פוגם במעש"ט שלו, ועיקר לעקור מסך המבדיל, והקדושה באה ממילא וכו'. מורי אמר לי העיקר לשבור המסכי' וזה הגדולה שבעבודת, אמר בשם הח"ק היהודי מפשיסחא שהזהיר אפי' לאנשים פשוטים שלא יאכלו בתאוה ולהתפלל קודם אכילה שיהא לו זכות אבות שלא יפול בהתאוות ולא יתגשם. אדם שאוכל שלא לשם שמים גרע מבהמה שמעלה אכילתה בזה שמעלה גרה, ואם אדם אוכל בתאוה אין עוד תקנה להמאכל (מס' דאו"ר).

מאמר זה השולחן אשר לפני ד'

(מאמר א') מבוא הסעודה.

ג'

הנה הצדיק צריך להיות תמיד עיניו לנוכח יביטו, להיות מופרש ומובדל מדרכי הרשעים בכל תנועה ותנועה, ממחשבה דיבור ומעשה, מהליכה ושיחה ודברת בני"א, ורחוקים זה מזה כרחוק מזרח ממערב, והמה מהופכים מתיפך אל היפך, ואם אמרתי אספרה אל חוק אך אפס קצחו איך מהופך דרך הצדיק מהרשע תקצר היריעה מהכיל, ואלו כל הימים דיו וכו', כי בכל מדה ומדה רחוקים זה מזה כמטחוי קשת, ולא מיבעי בדברים שהרשע עושה אותן והצדיק בורח מהן כמפני חרב חדה שלא לנגוע בקצחו ולפרוש מצ"ט שערי היתר שלא לבוא לאחד ממאה שערי איסור, שהמה דברי בלתי שיעור, וגם לא ניכר בהם היפך היצירה בזה, כי הרואה שזה עושה וזה אינו עושה יאמר מלאכה הוא דלית לי, ואין יכולת בידו לעשות כמו זה, אלא אף בדברים המוכרחים שצריכים שניהם לעשות, ניכר הפרשתן והבדלתן זה מזה, עד שנעשה כמו דבר והפוכו ממנו.

הלא תראה למשל בענין האכילה שצריך כל אדם לעשותו, להיות שזה הוא החיות של האדם, שעי"ז קשורה הנשמה בהגוף כידוע, כמה מרוחק ומהופך בינם בדבר הזה יותר ממרחק השמים לארץ. ראשית דבר בדבר ההכנה מה לאכול, הנה הצדיק* התמים פוסל כמה מיני מאכלים עד אין מספר עד שיברור אחד ממאה. כמו בענין כדיקת השו"ב אשר צריך להיות מוחזק אצלו לאיש כשר ירא את ה' מרבים ובקי באומנתו, וכאשר הולך לשחוט, חיל ורעדה יאחזנו ואימת מות יפול עליו פן לא בדק סכיננו בכל כחו ובישוב דעתו כראוי, ונמצא ח"ו יאכיל לבר ישראל דבר שאינו ראוי לאכול חלילה, ואח"כ בעת השחיטה ובדיקה עושה הכל ביראת ד' אשר עליו, במתינות

סיפורי מעשיות

שחיטה בלא טבילה

הרב הק' הנ"ל (מוה"ר אברהם זללה"ה בן הה"ק מהרי"ץ מסטרעטין זללה"ה) הי' מקפיד מאוד להשו"ב יטבול עצמו במקוה קודם השחיטה. פ"א לא הי' לו פנאי להשו"ב ושחט בלא טבילה. ודרכו הי' כאשר הובא לפניו איזה מאכל הי' מריח קודם אכילה, ובזה הי' מרגיש אם יש בו איזה צד איסור. וכאשר הובא לפניו זה המאכל מהבשר ששחט השו"ב בלא טבילה, הרגיש תיכף וקרא להשו"ב ושאל אותו, והודה ששחט בלא טבילה, וקנס להשו"ב והזהיר אותו שלא יעשה עוד הפעם כן. וזה גלוי וידוע שהי' לו חוש הריח שהי' מרגיש תיכף כאשר הי' מריח בהמאכל אם יש בו איזה נדנוד ספק איסור.

גם זה גלוי וידוע שאביו הק' וגם הוא ז"ל היו מקפידים מאוד שאשה שפרסה גדה לא תעשה עבורם איזה דבר מאכל, וכל החסידים היו יודעים מנהגם זה. פ"א הי' הה"ק מהרי"צ עם בנו ר' אברהם הנ"ל (מסטרעטין) באיזו עיר, והכינו עבורם איזה סעודה, ובאה שכנה אחת לסייע לבשל, והאשה השכנה לא היתה טהורה, וכאשר הניחו המאכל לפני הק' מהרי"צ, הרגיש תיכף ולא רצה לאכול ושלח את המאכל לבנו הק' ר' אברהם, וכאשר הי' רוצה לאכול והי' מריח בהמאכל, אמר שגם הוא אין רצונו במאכל כזה, ולא אכל כלל. וחקרו ודרשו על הדבר, עד שנודע להם שבאה אשה שכינה לבשל המאכל ולא היתה טהורה, ומחמת זה לא הי' רצונם לאכול כי היו מקפידים על הדבר הזה.

(מספר דגל מחנה יהודא אות פ"ב ופ"ג)

ובישוב הדעת לפני ד', ועד אשר לא מוחזק אצלו השו"ב לכל אלה לא יאכל משחימתו כ"א עד אשר יבדוק הסכין בעצמו. ואח"כ אם יפול איזה שאלה בבהמה או בכשרה בעת מליחה ובישול, אף אם רוב דיעות הפוסקים מתירין אותה, ואסורה היא לדעת היחיד, פיגול הוא בפיו לא ירצה לאוכלו, וכן דבר שיש בו ספק בכל מיני ספיקות אולי אינו בחזקת כשר כ"כ בספיקא דאורייתא או דרבנן, ומחמיר על עצמו באיסור חדש וכמה יסורים קשים יש לו מזה במקומות שאין בנמצא ישן.

ה'

ובמאכלים הנמצאים בהם ממיני רמשים הנקראים מילכין — כמה פרישות על פרישות וחומרות על חומרות* יחמיר לעצמו, וכל עוד אשר נשמתו בו לא יתיר לעצמו לאכול הספיקות וכו' מרוב מוראו ופחדו מאלקים. גם אינו סומך עצמו על בדיקת הנשים בדברים הנמצאים בהם מרמושי אדמה אם יש טורח בבדיקתו כדינא דש"ע (כיו"ד סי' פ"ד סקל"ה בש"ך), אשר מעיקר הדין צריך להחמיר בזה.

והמונן עם מבני ישראל ומכש"כ הרשעים הם בהיפך מכל זה, כי המה בכל דהו ניהא להו, ולא יקפיד ולא ישאל כלל על השו"ב אם ירא את ד' או לא, ומקיל בלבו לומר הלא בר ישראל הוא, אם אינו יכול לא הי' מתיר עצמו לכך, אף שבאמת אינו מאמין כ"כ לאחד מפשוטי בני"י לומר מן הסתם נאמן וכשר הוא, ואם אחד הי' רוצה ללוות מאתו ממונן או איזה דבר לא הי' נותנו לו בשום אופן, עד אשר ישאל היטב ויחקור ויבדוק אם הוא איש נאמן וישר ולא ירצה להטמין משל אחרים, ובעסקי שמים תיכף מאמינו, ולא יחמיר בספיקות לחוש אולי ימלא פיו במה שאסרה התורה, וסומך עצמו על דעת יחידי לומר הרי זה מתיר, והוא יתן חשבון למעלה בעדי. וכדברים הצריכים בדיקה מתולעים מדינא דש"ע, אם תאמר איזה אשה כשר הוא שבדקה זאת, תיכף פתי יאמין לה, אף שבאמת בלבו אינו מאמין לה כלל אם יהי' לו עמה דברים בינו לבינה יחשדה בכל מיני חשדות, וכדברים שבינו למקום תיכף מאמין לה, ומחבר כל הספיקות לאחד להיות עדיף לי' כוחא דהתירא, והכל כי תאזה נפשו לאכול בשר.

לבזמן האכילה הנה עת סעודת ת"ח בששה שעות ביום, כי לא יאכל עד אשר ילמוד כל השיעורין הקבועין לו בכל יום, וכל עוד שלא למד כל השיעורין הוא אצלו באיסור לא תאכלו על הדם, והמוני עם כבר מלאו כריסם אחת ואחת או אחת ושתיים.

ובהגיע עת האכילה, הנה הכנת הצדיק בנקיון השולחן ובסידור הלחם ומלח, ובהכנת כלי שלימה ונקי' לנמילה ומים כשרים, ומתעכב בכל זה ואינו איץ למלאות רעבון נפשו, ולפעמים ימנע מאכילה עבור זה, אשר לא ימצא כלי כשרה כ"כ, או מים הכשרים לנמילה וכו'. וגם הכנת גופו בנקיון להוציא ישן מפני חדש, ומדקדק בנמילה כראוי ובניגוב הידים היטב, והכרכה בכוונה אחת לאחת למצא חשבון ילך ע"ז שעה ושתיים, ויכבוש תאותו שלא לדחוק את השעה, אכן דרך העם אינם מדקדקים בכל זה, ומיד כשרואה הלחם על השולחן והוא טפל בלא מלח וסכין, וכבר הוא עומד מבחוץ במקום המים וממהר למלאות תאות האכילה, ורוחץ מקצת יד זו וזו וממהר לנגב הידים

סיפורי מעשיות

אין הקב"ה מביא תקלה ע"י הצדיקים

בשאלות ותשובות כח שור להגאון המפורסם מוהר"ר יצחק שור זצ"ל שהי' אב"ד גוואודיץ, כתב שם בהקדמה נכדו הרה"ג מו"ה אבנר כתבן אב"ד רומניק-סאראט, איך שהי' בעיר גוואודיץ מין אחד, שהי' דגיל תמיד להתוכח עם אא"ז המחבר, ופעם אחת התוכח עמו בדבר הפסוק «לא יאונה לצדיק כל אויב» (משלי י"ב כ"א), באמרו כי מצד השכל והחקירה הוא דבר בלתי אפשר, והביא כמה ראיות לדבריו, ואא"ז סתר כל ראיותיו עד כי הלך מביתו סר וזעף, ולמען נסות היעמדו דברי אא"ז לקח המין שלשה תרנגולים מסודסים ויפטם אותם רק בבשר חזיר, עד כי עבו ושמונו מאד, וישלח למכרם בשוק על ידי אחד ממשרתיו הנאמנים, וצוה עליו שישתדל למכרם רק על בית הרב, ואפילו במחיר קטן פחות משוויים, ובאם יבא איש אחד לקנותם יבקש מחירם כפליים ושלש.

וכן הי' כי הרבנית קנתה אותם, ותיכף נתנה לשחוט אחד מהם, וחלק ממנו בשלה לסעודת הערב, אבל אא"ז הי' דרכו בקודש תמיד, שכל זמן שלא נתבררה לו הסוגיא או הענין שעמד בו לא הי' אוכל וטועם מאומה, אף אם

ומתחיל לצעוק סכין, ונוטל הסכין וחותרך הלחם ואומר הברכה וצועק מלח, וכל שעת ברכת המוציא ואכילת המוציא הוא בכעס על אשתו ובניו שלא הכינו לו סכין ומלח ולא הביאום לפניו תיכף במאמר פיו, ותיכף אחר המוציא מוציא כעסו לכעוס על בני ביתו למה צעק ולא נענה, ועליהם אמר הכתוב ככה יאכלו בניי את לחמם טמא, ודבר זה נוהג כל השנה חוץ מלילי פסח שנמצא מוכן השולחן מערב. ובדרך הלצה אמרתי זה לאחד שראיתיו בכל אלה, מה שאומרים שבכל הלילות אנו אוכלין חמץ ומצה, כי מצה הוא מלשון ריב ומצה, ובכל הלילות נמצא מריבה, חוץ מלילה הזו שהוא כולו מצה, כל' שכלה הריב ומצה לצד שהכל מוכן לפניו.

ז

ואולם הצדיק בירך ברכתו ברכת המוציא בכונה הראוי' כאשר נפשו יודעת, אם בפשטות הברכה לברך ולהודות לשם ד' כי טוב כי לעולם חסדו המוציא תמיד לחם מן הארץ, ולהעיד על הלחם הזה כי ד' הוא המוציא מן הארץ, ועי"ז הוא משרה קדושת ד' בלחם ההוא, ומקרב חיות הלחם ההוא למקום שורשו הנחצב משם, וכשיאכלו מתרבה בקרבו חיות חדש מנצוצי הקדושה אשר בלחם הזה, או מי שזיכהו ד' לידע ולכוין ברזי תורה וביחודי השמות אשר בברכה ואכילת המוציא ויחוד הפרצופים הנוראים והצורות הקדושות בשמי

סיפורי מעשיות

נמשך הדבר זמן רב, וכן הי' אז כי נתמשך עיונו באותו לילה בדבר הלכה בסוגיא קשה ולא אכל באותו לילה. זוגתו הרבנית הטמינה התבשיל עם בשד העוף ליום השני, וכב"ב אכלו רק לחם וביצים. ביום השני כאשר באה לקחת הקדירה לתחם על הכירה, מצאה פני הקדירה מכוסים קורי עכביש. ותראה זאת לבעלה הרב, ויאמר כי תשאיר הקדירה עם קורי עכביש כמו שהיא ותבשל משאר הבשר בקדירה אחרת, ותעש כן. אבל ביום ההוא נקרא אל סעודת פדיון הבן ולא אכל בביתו, והטמינה הרבנית גם את הקדירה ההיא על יום המחרת. בבוקר מצאה גם אותה בקורי עכביש על כל הקדירה, ותודיע לבעלה. ויצוה להניח גם זאת ולבשל משאר הבשר בקדירה אחרת, וכן עשתה.

ביום ההוא באו לפניו שני אנשים לדון על סכום גדול וצרף עמו שני דיינים והמה היו תלמידיו. ויהי בעת ישבו למשפט וישלח את השמש

השמים ממעל ע"י הברכה והאכילה, ובכח כוונתו ממשיך ומשפיע שפע וברכה רבה לכל העולמות, ובהאכילה גופא אין די באר ואין די עולה להעלות על הכתב הרחקת והפרשת אכילתן זה מזה, וכל ספרי המוסר מלאים מזה, ואנחנו הארכנו בכיבוד הדברים הללו בספרנו סידורו של שבת (שורש ה' אב"ג). בכל אופן אכילת איש הירא מה' לחול ולשבת וליו"ט עיי"ש. וכללות הדברים זה אוכל לשובע נפשו להנאות נשמתו אשר נהנית מרוהניות המאכל בחילוקי האופנים לחול ולשבת וליו"ט, ואכילת המצות כמו מצה בלילי פסחים ואכילת ערב יזה"כ שהם מצות דאורייתא כאשר ביארנו שם, וזה אוכל למלאות קריסו ובטנו למלאות רעבון גופו ותאותו לאכילה, וכזה משחית נפשו מכל וכל.

ח'

ונודע מאמר תורתנו הק' פך-תאכל ושבעת ורם לבכך ושכחת וגו', ואומר ואכל ושבע ודשן ופנה אל אלקים אחרים חלילה וגו', ובזוה"ק תרומה (קנ"ד) אמרו אין יצה"ר מתרבה אלא מגו אכילה ושתי', וע"י רוב האכילה באין לידי טומאת קרי בלילה, כמאמר

סיפורי מעשיות

להביא לו אבק שאיפה (שנופפטאבאק), וילך אחד מבעלי הדין החוצה, ויאמר להשמש לתת אותו להביא את הטאבאק והוא ילך לקדוא את פלוני, ויעש כן, ובעה"ד קנה את הטאבאק והטמין בשולי הכלי שלשה אדרכמוני זהב ויכס עליהם עם אבק הטאבאק, ויתן להשמש למסור את הכלי להרב. ויהי כצאת בעה"ד החוצה והרב ובית דינו נכנסו לעומקא דדינא להוציא לאור משפט צדק עפ"י ד"ת, ותהי דעת אא"ז נוטה לזכות את בעל הדין הנ"ז. והדיינים נסו להראות לו עפ"י דינא כי הצדק עם הבע"ד שכנגדו, אבל הוא שם דבריהם לאל ויוכיח בכמה טעמים כי הצדק עם הראשון, וכה נתפלפלו כל היום עד אם יצא המשפט לאמתו, וכן נטמנה גם הקדידה היא על יום השני. כ"ה הלילה ההוא לא נתן הרב שינה לעיניו בחקרו משפט לברר דין אמת, ומהיותו ער שאף הרבה מהטאבאק עד בואו על המטמון אשר נתן בעה"ד בכליו, ויחדר לקראת המראה לאמר: מי שם זאת באמתחתי. ויחכה עד בוקר עד בא השמש, ויאיים עליו למען יגיד האמת, אי איפה ומיד מי לקח הטאבאק. ויספר לו כל הענין, וישלח תיכף לקרא את בעה"ד ויוכיח אותו על פניו, וישיב לו את השלשה אדומים אשר ביקש לעודד במ את עיניו

חז"ל (קדושין ב') דרכא דמיכלא יתירא לאתויי לידי זיבה, ואמרו חז"ל לא תרוי ולא תחטא, ופי' שם הרב ר"י לא תשבע כדי שלא תבוא לידי חטא, כי כשאדם שבע ונמשך אחר תענוגיו שוכח עניני הבורא יתעלה עיי"ש, וגם בלא זה צא ולמד מ"ש חכז"ל (נזיר כ"ג) מאי דכתיב כי ישרים דרכי ד' צדיקים ילכו במ פושעים יכשלו במ, משל לשני בנ"א שצלו פסחיהם, אחד אכלו לשם מצוה ואחד אכלו לשם אכילה גסה, זה שאכלו לשם מצוה נאמר בו צדיקים ילכו במ, וזה שאכלו לשם אכילה גסה נאמר בו פושעים יכשלו במ, ופירש"י ואחד אכלו לשם אכילה גסה מחמת תאוה שאכלו ברעבון, הרי דאפי' כאכילת הפסח שהוא מצות עשה דאורייתא אם אכלו למלאות רעבון נפשו, נאמר בו ח"ו ופושעים יכשלו במ, וע"ז ידו כל הדווים וימס לב כל אדם, לראות בעין שכל: ליצא מכלל הזה, לבל יכנוס ח"ו לגדר ופושעים יכשלו במ, עיי"ש בחכורנו כי הארכנו בכל אלה.

סיפורי מעשיות

לעות משפט. אחר כך באו הדיינים ויספר להם הענין, ויחד ישבו למשפט ונשאו ונתנו כהלכה בלי נטייה, והצדיקו יחד את הצדיק והרשיעו את הרשע כפי משפט הד"ת. וא"ז נתן תודה לד' אשר מנעו מעשות עול במשפט ולהורות עמל ח"ו. והרבנית לקחה את הקדירה עם המרק עוה"פ, ותמצא גם הפעם מטוה עכביש עלי', ותמהר לספר לבעלה. ויכר הפעם כי לא דבר ריק הוא! ויאמר הלא דבר הוא! ומאת ד' היתה נסבה זאת. ועתה אל תגע בקדרות האלה ואל תבשלו עוד הבשר, ואל תשחטו עוד מהתרנגולים האלה עד אשר נראה רצון ה' בענין זה.

וכן הי', בו ביום בא לביתו המין הזה כדרכו, והתחיל עוד הפעם להתוכח אתו בדבר הכתוב "לא יאונה לצדיק כל און" עד כי אמר לו: "הלא אדע כי צדיק אתה. אם כי אתה בענות רוחך לא תודה לזה, אבל לא תוכל להכחיש דבר הידוע לרוב העולם, המעידים עליך כי צדיק אתה, ועל כל זה אכלת בשר חזיר". וישתומם אא"ז על זה ויאמר: איך תרהיב עוזו בנפשך לומר כזאת? ויען המין: "הלא אשתך קנתה הג' תרנגולים אשר אנכי פטמתים רק בשומן חזיר, וגם גודע לי כי שחטת אחד מהם ובשלוהו ואכלת". אז הרים אא"ז ידו לד' ויברך אותו שנית על אשר שמרו מתקלה לאכול מאכל איסור ח"ו. ויספר להמין את כל הענין, והראה לו את כל שלש הקדירות עם מטוה העכביש אשר עליהן והבשר הנשאר כי לא טעם אף אחד מב"ב מכל זה. וישתומם גם המין ויאמר, עתה ידעתי כי ירא ד' אתה, ולא אינה לידך כל און.

וישיבת הצדיק אל השולחן בשמחה ובטוב לבב, כי ענין האכילה מלבד כל הסודות הנפלאים והנוראים התלויים בהם, עד שמתקן כל דבר בבחי' הקרבן ממש, כי קרב לד' ושלחנו מכפר עליו כמו המזבח בזמן הבית (כמחז"ל מנחות צ"ז), הוא ענין נפלא למאד, ועז"א יצחק ועשה לי מטעמים כאשר אהבתי ואוכלה בעבור תברכך נפשי וגו' כידוע ליודעים, ואמרו חז"ל (שבת ל"א) אין השכינה שורה אלא מתוך דבר שמחה של מצוה.

פ'

ובקדושת אכילתן ושביעת רצונם בהאכילה כמאמר הוזה"ק שם האי רעותא דשו"י על האי מיכלא רצון איקרי, כאמור ומשביע לכל חי רצון, אכילה לא כתיב אלא רצון, ואז שורה שכינת קל על שלחנם ויכולים להמשיך עי"ז כל הברכות לעולם, ולא כן כשהוא במריבה וקטטה אז ח"ו מסתלקת השכינה הקדושה, ושורה על השולחן סטרא דמסאכה חלילה, ובמהות האכילה א"א להאריך לפרט כל פרט התאוה. שדרך העם לעשות בתוך האכילה שכמעט בעודו בכפו יבלענה ונעשה זריו ונשכר, כי רבו המתאוין אצלו כסוס כפרד אין הבין איך לאכול אכילתו לפני ד', והצדיק בהיפך כשהמאכל לפניו עוד מאריך בסדר תיקון הלימוד הצריך קודם האכילה, וירא ומפחד שלא למשוך לבו ח"ו אחר תאות האכילה, אדרבה נותן דעתו ומחשבתו לראות איך שמאכלו יתמשך אחר מחשבתו לקרבו אל התורה ועבודה, ולהיות שניהם רוצים בהקפה שיעבוד בכח הזה עבודת שמו ית' בכל לב ולב במסי"נ ממש להיות המאכל עולה בזה לד', וגם אם איש נבון ומבין הוא, נותן דעתו להבין בשורש כל מאכל ומאכל מאין נמשך ואיך מקום מוצאו בשורשו בשמי השמים, והכל יוודע לו ע"י קריאת שמו שהוא הוא חיותו בשורשו אשר בשמים ממעל כנודע ממה שקרא אדם הראשון שמות לכל בהמה חי' ועוף, כי הביט בשורשו אשר בשמי השמים ומוזה ידע שמו השייך לו, וזה הי' חכמת שלמה שנאמר בו (מ"א ה') וידבר על העצים מן הארז אשר בלבנון ועד האזוב אשר בקיר, כי הביט בחכמתו שורש כל דבר ודבר וידע בזה כל עניניו, והבין בלשוניהם כמאמר חז"ל (פסיקתא בילקוט רמו קע"ה) וכו', ועי"ז מעלה את הדבר הלז למעלה וממשיך לו בזה חיות נפלא ממקור שורשו, וכל החיות הלז הכל נתקבץ ונאסף ונעשין מוחין אל האדם הלז להוסיף בו קדושה על קדושה ושלימות על שלימות הכל כנודע,

ובכל זה המאכל לפניו וקרוב להתקלקל ועובר עליו רוח צינה ונתקרר ונצטנן, ואך לצד שהוא שומר נפשו ירחק מהם מלאכול עד אשר יעשה את שלו בתיקון אמת לכל הסעודה ובכל חתיכה וחתיכה ובכל כף וכף עשרה זהב משקלו, ששוקל בדעתו לתכלית מה יכניסו לתוך פיהו ואם אין בו חלק ממים התחתונים המה תאות הגופניות הנקראים מים התחתונים (באר מים חיים בראשית).

פרק י"א

הלכות סעודה

א

(א) איתא בספה"ק ליתן צדקה קודם האכילה, מסתברא דהצדקה הלזו יהי' עכור עניי ארץ הקדושה (זכרון יחיאל).

(ב) להתוודות בכל פעם קודם אכילה, ולומר רבש"ע זכני שתהי' אכילתי בקדושה ותהי' כוונתי לש"ש ותצילנו מאכילה ושתהי' יתירה.

(ג) קודם נט"י לאכילה יאמר תפלת השב של רבינו יונה ז"ל, ואחר אכילת המוציא יאמר בזה"ל לשם יחוד קוב"ה ושכינתה, אין אני אוכל להנאת גופי ח"ו רק שיהי' גופי בריא וחזק לעבודתו ית"ש, ואל יעכב שום חטא ועון והרהור רע ותענוג גשמי את היחוד קוב"ה ע"י נצוצות קדושות של האכילה והשתיה הזה, ויכוין כשהוא אוכל דבר מה או שותה דבר מה, שהטעם שהוא מרגיש בפיו בשעת לעיסה ובשעת גמיעה, הוא פנימיות הקדושה ונה"ק השורה במאכל או במשקה ההוא, ועל ידי האכילה והטחינה בשיניים והאיצטומכא נבחר הפנימיות מהמאכל שלא יעשה להשפיע לחיצונים ואז נפשו נהנית מהפנימיות, והפסולת נעשה מותרות ונדחה אל החיצונים, ויקבל אז במחשבתו שתומ"י כשיצטרך לנקבו לא ישהא את הפסולת בקרבו לטמא ח"ו את מוחו ולשקץ את נפשו אפילו רגע אחד. גם יצייר לפניו בשעת אכילה האותיות מאכל בכתב אשורית, ויהרהר שעולה צ"א כמנין הו"י בשליוב אדנ"י (צעטיל קמון).

(ד) קודם האכילה צריך האדם להתפלל תפלה קצרה על ג' דברים, א' שיהיה כשר ושלא יהיה שום ממשול ח"ו של ספק טרפות. ב' שלא יבוא לידי חולי ע"י האכילה רק יהיה לבריאות הגוף. ג' שיהיה תיקון לנשמה כידוע למכיני מדע.

ב

(ה) קודם האכילה צריך נטילת ידים מפני שהידים עסקניות הן ואין לאכול בידים מסואבות, וא"כ איך לא יבוש האדם לשום המאכל לתוך פיו כשלא שמר פיו ולשונו מדיבורים לא טובים, ומכש"כ בעת אכילה צריך לשמור הלשון ביותר (לקומי תורה מהר"מ מטשערנאָבעל).

סיפורי מעשיות

מובא בנר ישראל עובדא מזעזעת באחד שרצה לנסות צדיק אחד להכשילו במאכלות אסורות. הגאון ר' ארי' לייב ז"ל, רב דקאטרנינגען יצ"ו, גקרא לעיר מעמעל לדון בסכסוך של שני גבירים, ובמעמעל דר אז תושב קאטרנינגען. כששמע שהרב שלו נמצא בעיר, רצה לילך להזמינו אצלו. זה הי' בעשרה בטבת. אחר התפלה נכנס לביהמ"ד הגדול במקום שהתפלל ר' לייבעלע; ניגש אליו בהכנעה גדולה, ופנה בבקשה שהרב יחלוק לו כבוד גדול הזה, לבוא לאכול בביתו הסעודה שאחר התענית, והוא לא פנה מביהמ"ד עד שהבטיח לו שימלא בקשתו. בערב בא ר' לייבעלע לביתו, ומצא שם אורחים חשובים ונכבדי העיר, שהזמין אותם בעה"ב לכבוד האורח הנכבד. הבית הי' מלא אורה כמו ביו"ט. כשכל האורחים הסבו לשלחן, כיברו אותם בחמין (טיי) ואח"כ פירות, ותיכף אח"כ דחצו ידיהם ואכלו פת, ואח"כ הביאו לשלחן אווז צלוי שריחו מילא את כל אויר הבית. ולגודל פליאת המסובין שם ר' לייבעלע את ידיו על מצחו והתעמק במחשבותיו, וכשהסיר ידיו ממצחו אמר: אם א' יביא מים אחרונים, אז אברך ברכת המזון. הבעה"ב התבייש מאוד ואמר להרב: למה לא יאכל כבודו מהאווז? הלא נשחט כדין, ונשרה ונמלח כדבעי ואין שום חשש בעניני כשדות, והוא כשר למהדרין, גם האורחים בקשו את הרב שיאכל האווז, אבל הרב באחת להביא מים אחרונים, והרב בירך ועזב את הבית. כל האורחים ליוו אותו עד האכסניא שלו וחזרו אל הסעודה. כולם התפעלו על התנהגותו של ר' לייבעלע, כי הי' ידוע לכל גודל זהירותו בכבוד בני אדם, וניסו למצוא פתרון מה הביאו לבייש את בעל הבית. אבל עוד קודם הסעודה פרץ בעה"ב בבכי, וצעק בקול צעקה גדולה ומרה: "הרב הוא הצדיק ואני הרשע!" והמשיך בקול נמוך: איני יכול עוד להתאפק, אני צריך לספר האמת. האווז לא נשחט מעולם, דק אני חנקתי אותו בידים, ושלחתיו על ידי שפחתי הערלית לתנור גוי לצלותו, כי רציתי להראות שאני יכול להכשיל את הרב עם מאכל נבילה. נשתוממו כל העומדים שם בשמעם דיבורים נוראים כאלו, וכולם ראו בחוש כמה גדולים דברי חכמינו ז"ל שאמרו: מן השמים משמרים לצדיק שלא יכשל במאכל אסור.

(ו) **יודר** בנמ"י לאכילה בכשרות ויאכל בבושת פנים לפני השי"ת ולא כדרך זולל וסובא.

(ז) **בנמ"י** למעודה יחשוב כאלו מקדש ידיו ורגליו מן הכיור קודם בואו לאכול על השלחן שדומה למזבח, ובשעה שאוכל יחשוב שהלחם הוא בקדשים, ומשלחן גבוה קא זכי, ויצמער על חורבן בית המקדש בכל מעודה ויאנח על קושי פרנסת עניי ישראל הרעבים וצמאים אנשים ונשים ומף (אור הגנוז אמור).

(ח) **לכתחילה** לא יתחברו (יחד בסעודת מרעים) כי עפ"י רוב לא נמשך מזה דבר טוב מהתחברם בשעת אכילה כי במקום אכילה ושת' יש גובה לב ליתן דופי בכל אדם, ולפעמים בשלומי אמוני ישראל, וע"כ טוב יותר לאכול כל אחד לבדו, רק באם כבר נודמנו לאכול יחד צריכין עכ"פ לדבר בד"ת, והעיקר בדברי מוסר המכניעים את הלב, משא"כ אמירת פשט להראות חריפות, שע"ז עפ"י רוב זה האומר הפשט בעצמו נכנס אל גובה לב, ואיך יוכל להכניע את לב השומעים, אמנם לפעמים גם כאמירת פשט ודברי חריפות יש בזה צורך גבוה קצת (תולדות י"י תרומת, ועי' אנד"פ רמ"ו).

ג

(ט) **ומוב** שיאמר בפה בדיבור הריני אוכל כדי שאהי' בריא וחזק לעבודת הבורא וגם להוציא ניה"ק שבזה המאכל, וכשעושה כן אז מדביק הניה"ק אל נר"ן שבאדם, ובתורה שעוסק על השלחן יש להם עלי' גדולה וכו' (פרי חיים אבות).

(י) **להמטיק** באמצע אכילה ושת' ב' או ג' פעמים, להסתכל בספר או לחשוב ממה ששמע וכנ"ל בענין זה, ולהתפלל בכל פעם במחשבתו רבש"ע למדני לעשות רצונך והצילני מיצה"ר.

(יא) **עיקר** השלימות שצריך האדם לדמות כאלו אחד קורא לו לך עבוד את ד', ואם אוכל או שותה או שאר דברים מדברי הרשות, צריך לדמות כאלו אחד קורא לו מה לך נרדם קום קרא אל אלקיך, ומי שהוא צדיק גמור אזי מרוב הרגלו לעבודת הבורא נעשה טבע ואז מרגיש הקדושה (לקוטי רמ"ל בלקוטי תהילים).

(יב) **ידוע** שיש בכל דבר מאכל ומשקה נצוצין הק', והאדם האוכל בקדושה ומברך הברכות שקודם אכילתו ושתיתו והברכות

שאח"כ ככוונה, ונזהר מלדבר דברים בטלים והוללות על שלחנו, עי"ז יש בכוחו להעלות הניצה"ק למקור שורשם הרמה בקודש, משא"כ כשאוכל למלאות תאוותו ומדבר דברים בטלים על שלחנו, ואינו מכוין בהברכות שקודם אכילתו ולא בכרכת המזון, רק מברך במהירות דרך מצות אנשים מלומדה, עי"ז אין יכול להיות עלי' לניצה"ק (מג"א שלח).

ד

(ג) מי שאינו נזהר ממאכלות אסורות של טריפות ואיסורים ודברים טמאים וכו', עי"ז השכל ודעת שלו נמשך להכריע אל הטומאה כי ממנו נעשה, ובא עי"ז לידי כפירה ר"ל, היינו לכפור בדבר רבותינו ז"ל, ואינו שומע ומקבל מוסר מחכמי הדור והפורעניות קרובה לבוא אליו וכו' (צפנת פענח יתרו עיי"ש מעשה רב).

סיפורי מעשיות

פעם אחת זכיתי לנסוע עם כ"ק (אדמו"ר הזקן בעל ה"תניא" נבג"מ), ובאנו לכ"ק קריסלאווע, ונתאכסנו בבית החסיד המפורסם הנקרא ר' ישעילע קריסלאווער, והוא לא הי' בביתו ובלילה דרש כ"ק דרוש ונמשך הדרוש עד אחר חצי הלילה, עד שאשת בעה"ב לא המתינה ליתן לכ"ק סעודת ערבית והלכה לישון. ואחר הדרוש נתן המשרת לכ"ק את הסעודה, ובבוקר קודם התפלה הלכתי בפרוודור לעשן הליולקע, שמעתי שאשת בעה"ב בוכה ומיללת כמו על מת ר"ל. ושאלתי אותה: מה זאת? ואמרה: איך לא אבכה, כי השם זיכני שישכון כ"ק אדמו"ר בצל קורתי, וכעת נעשה סיבה רעה, שאכל כ"ק טריפות בסיבתי, כי הלכתי לישון ושכחתי לאמר שיש בצד אחד בכירה קדירה, והוא טריפות שבישלנו בעד שר א' שהוא לן בביתי, והנה השר לא בא לאכול ודמיתי שנשארה קדירתי בשלימות, וכעת ראיתי שנתחלפו הקדירות ונתנו הטריפות לכ"ק והכשרה נשארה בשלימות. כשמעתי זאת נפל עלי פחד עד שארכובתי דא לדא נקשן, והלכתי להמשרת, ואמר לי המשרת: מהו הפחד הגדול אשר על פניך? וסיפרתי לו הסיבה הרעה, ושחק ממני המשרת, ואמר לי: שוטה, וכי אין אתה יודע ומכיר קדושת רבינו, ואיך תאמין שיאונה לצדיק עון כזה, והוליד אותי לחדר והראה אותי איך הקדירה היא מלאה ולא נחסר ממנה טיפה, ואמר לי: תאמין לי שכך הי' ערכתי לו את השלחן ונטל ידיו ובירך המוציא, ואח"כ לקח כף ושאב מעט מהמרק והסתכל בו ואמר לי: אין רצוני לאכול את המרק. אמרתי לו: אפשר שיאכל כבודו את הבשר, כי לא אכלתם

יד) הייב אדם לשמור א"ע לכל יכשל בשום איסור כמו תולעים קטנים מאד שקורין מילבין, כמעט שהוא דבר שא"א בחוק האנושי, רק צריך לבקש שמירה מהשי"ת, כי אם ד' לא ישמר עיר שוא שקד שומר, כמו שדרשו חכז"ל עיר קטנה זה הגוף, וזה ד' שומרך, ושמא תאמר הואיל וכך לא אשמור א"ע כלל, ואניח כל השמירה על השי"ת, לו"א ד' צלך כנודע הפי', דכמו הצל מה שהאדם עושה הצל עושה, ככה כביכול השי"ת במדה שהאדם מודד מודד לו, ומובן מזה דאם שומר עצמו מכל חטא מה שאפשר לו, הקב"ה שומרו ג"כ במה שא"א לו לאדם לשמור א"ע, משא"כ כשאינו שומר את עצמו אז הקב"ה ג"כ אינו שומרו (תפלה למשה תהילים קכ"א).

טו) ושמעתי מהרה"ק האלקי האבדק"ק נשחזו זצוק"ל, כי מפני זה יארע לבעלי תשובה שחזרין לקלוקלן, לפי שאינן נזהרין במאכלות אסורות, ואינם נזהרים לאכול בקדושה ועי"כ הנצוצים המנוולגלים בהמאכלים הם מושכים אותם אחורנית (מאור ושמש תבא).

טז) לשמור ממאכלים אפילו שאינם רק משום חומרא בעלמא, ועי"ז יזכה להשגת התורה (עיין מאו"ש שמיני, ועיין באגרא דפרקא אות קכ"ו, בענין הילדים שנתפטמים באיסור, הבאנו לעיל דבריו באריכות).

יז) הליצה"ר שואף תמיד לקבל מצד הקדושה וכו' בפרט בעניני אכילה בזה יש לו להיצה"ר אחיזה גדולה, כי זה חיוב של אדם תדירי, ואם האדם אוכל לתאוות החומר גותן כח וכו', ואף שהאדם נוטל ידיו ומברך ברכת המוציא שזה צרכי גבוה, אעפ"כ כשנוטל

סיפורי מעשיות

כל היום כי אם ב' כוסות טייא? ושחק ואמר: גם לא את הבשר מזה. ולקחתי ממנו ושפכתי בתוך הקדידה. והנה אתה רואה בחוש שלא נחסר אף טיפה. ואח"ז שאלו החסידים את פיו הקדוש מאין ידוע לו בהסתכלות בהכף שזהו טריפה? ודרכו בקודש הי' להלביש כל המופתים בלבוש הטבע מצד מהותו ההצנע לכת בתכלית. אמר להם: כמדומה לי שאתם סוברים שזהו מופת השגת הרוחניות. לא כן הוא הענין. כי המחשבה הנופלת לאדם פתאום אינה לחנם. ובעת שלקחתי הכף בידי נפל במחשבותי דין מעניני הטריות לכן לא רציתי לאכול.

(מספר סיפורים נוראים)

המאכל לפיו שולט בו תאוה גופניות ובעודו בכפו יבלענה, ע"כ צריך האדם לזה הזמנה וישוב הדעת, שעכ"פ יאכל בכוונה הפשוטה לשם שמים כנ"ל, ושאר הכוונות יכלול עצמו בתוך כלל הצדיקים שבדור שיודעים לכוון, ואז יוכל גם הוא לתקן האכילה הזאת ולהעלותה לשורש עליון ויהי' נחשב שלחנו ואכילתו למזבח כפרה (נחלת שמעון ויקרא. נעתק מס' דרך הטובה והישרה).

ה

כתב בספה"ק יערות דבש (ח"א דרוש א') וזלה"ק, בברכת השנים יש לאדם להתפלל על מזונותיו וכו', והרב החסיד איש האלקים מהרמ"ק ז"ל החמיר שלא לתקן צרכי אכילה טרם התפלל על מזונותו, ולכך ראוי בתפלת שחרית עכ"פ לשום לב להתפלל אל ה' שיטריף לו לחם חקו בהיתר ולא באיסור, כי אם יש נדנדו איסור במזון, מטמא כל גופו ואין מזון לנשמה וכו', ולכן יתפלל מאוד בכוונה שיהיה המזון מסטרא דדכיא טהרה, ולא ח"ו מסטרא דמסאבא, כי אם יש איסור ח"ו במאכל וכו' אז רוח הקדושה שיש בתוך המאכל מסתלק, ורוח מסאבא דאית בי' מתדבק בנפש וסורו רע בעו"ה, ועי"כ לרוב אחר מאכל ומשתה בא אדם לידי חטא, כי אינו נזהר בקדושת אכילה ומדבק בנפשו סטרא מסאבא וכו' ומתדבקים בו נשמות רשעים ונעשה רשע ר"ל, כמ"ש האריז"ל על יוחנן כהן גדול ש'נעשה צדוקי לסוף

סיפורי מעשיות

מעשה מהרה"ק בעל ייטב לב זצלה"ה (שמעתי מאיש מהימן
שמעתי מפ"ק של כ"ק מרן האדמו"ר מסאטמאר שליט"א).

פעם אחת התארח מרן בעל ייטב לב זצ"ל אצל ת"ח אחד, ואמר לבעה"ב שאינו אוכל בשר בהמה, וכשעשו הסעודה בשבילו בשלו רק בשר עוף, והביאו לפני הרה"ק זצ"ל הרוטב, ולא נגע בו רק סיפר סיפורים והאריך במעשיות. והלך בעה"ב למטבח ושאל את המבשלת מה אירע בבשר זה. וסיפרה כי היום שחטו עוף רזה מאוד, שלא הי' ברוטב שום שומן, ולקחה הרוטב של בשר בהמה שהיתה מלאה שומן, ושפכה מזה להרוטב שהכינה להיטיב לב, כדי שהרוטב של הצדיק יהי' עם שומן כדבעי. הבעה"ב נתפעל מאד ובא וסיפר הדברים לפני הרב, אמר לו הרה"ק בפנים שוחקות: הלא אמרתי לך שאינו אוכל בשר בהמה.

פ' שנים וכו'. וכן קרה לפעמים באיש אשר הלך למישרים, ובזקנותו יוצא לתרבות רעה ר"ל, והוא שנדבק בו באכלו נשמת אדם רשע שהי' במאכל ההוא, ולכן תסמר שערות ראש איש הירא וחרד לדבר ה' בהגישו לאכול לחם, לכל ילכד בזו כמצודה רעה ח"ו אשר יאבד עולמו בזה ובבא, ושלמה המלך צווה כי תשב ללחום את מושל בין תכין את אשר לפניך, ומה יעשה איש וינצל מזה, הוא בהתפללו לד' על מזונו שיהי' מסטרא דדכיא עכלה"ק.

ו

צדיקים קודם אכילתם מפשפשים במעשיהם ושבים, טעם הדבר כי עכשיו שלחנו של אדם מכפר כדאיתא בכרכות (נ"ה), והשלחן הוא במקום מזבח כמ"ש זה השלחן אשר לפני ד', וקודם הקרבת הקרבן היו צריכין לעשות תשובה שלא יהי' זבח רשעים, והלויים היו מעוררים את בעל הקרבן עד שבכה ונפל לארץ מגודל התמרמרות ובכי, כמבואר בספרים הק', ויש לפרש זה המסורה הובא בבנין"ט פ' חיי ויישם לפניו לאכול, ויישם בארון, שבעת ששמו לפניו לאכול הי' דרכו של אליעזר לעשות מקודם תשובה כמו שלמד אצל אברהם, וציור לעצמו יום המיתה ולאן אתה הולך, וזה ויישם לפניו לאכול ויישם בארון. וצריך לבקש רחמים שישמרהו השי"ת שלא ישל בדבר איסור (מהגה"צ משאמלוי זל"ה).

פרקיב

קדושת הינוך הבנים והבנות

א

כתב המחבר (באו"ח סי' שמ"ג ס"א) קטן אוכל נבילות אין ב"ד מצווין להפרישו אבל אביו מצווה לגעור בו להפרישו (מאיסור דאורייתא), ולהאכילו בידיים אמור אפילו דברים שאסורים מדברי סופרים עכ"ל. והכרעת הפוסקים ז"ל דלהאכילו בידיים אמור לכל אדם, ואפילו התינוק אינו בר הבנה כלל, ודבר זה אמור מן התורה, וילפינן לה מדכתיב בשרצים לא תאכלום, וקרא יתירא הוא וקבלו חז"ל (יבמות ק"ד) דר"ל לא תאכלום לקטנים, וכן בדם כתיב כל נפש מכם לא תאכל דם וקבלו חז"ל לא תאכיל לקטנים, וכן בטומאת כהנים כתיב אמור ואמרת ואמחו"ל אמור לגדולים שיאמרו לקטנים. ותנה

משלש מצות אלה אנו למדין לכל התורה כולה, דכל איסורי תורה אסור להאכילם או לצוותם שיעברו, כן פסקו גדולי הראשונים הביאו המ"ב שם סק"ד עיי"ש.

ויותר מזה פסק המגן אברהם שם דאיתא בספ"ט דשבת דאסור ליתן לתינוק חגב חי טמא לשחוק בו, שמא ימות ויאכלנו, ואפילו דבר שאין בו איסור אלא משום בל תשקצו אסור ליתן לידו, וכל שכן דבר טמא דחזיא לאכלו בעיני, וכ"כ בהגהות אשר"י שם, ומטעם דהוי כמאן דמאכילו בידים עיי"ש. ולומר לעכו"ם שיתן דבר איסור לתינוק ג"כ אסור, וכ"ש לומר לתינוק בעצמו שיאכל אסור עיי"ש (מ"ב בשם אחרונים).

ב

ועתה הורים יקרים אליכם אשים דברי, חוסו וחמלו נא על נפש בניכם ובנותיכם הקטנים, ולא תשקצו את נפשותם להאכילם דבר האסור, כי חוץ ממה שהאבות בעצמם עוברים בזה על איסור חמור (כמבואר לעיל), עוד מסכנים נפש בניהם ובנותיהם הקטנים ר"ל, כאמרם ז"ל במס' שבת (דף ל"ג ע"ב) כשנכנסו רבותינו לחרם ביבנה, הי' שם ר' יהודה ור"א בר יוסי ור"ש, נשאלה שאלה זו בפניהם, מכה זו (של אסכרה ר"ל) מפני מה מתחלת בבני מעיים וגומרת בפה וכו', נענה ר' אלעזר בר יוסי ואמר מפני שאוכלין בה דברים טמאים, והקשו דברים טמאים סלקא דעתך, אלא מפני שאוכלין בה דברים שאינן מתוקנים (מעושרין) עיי"ש. ועוד גדולה מזו גורמים בזה ר"ל לסכן נפש בניהם ובנותיהם ברוחניות, בהאכיל אותם מאכל ארסי שאסרה התוה"ק, ומבואר בדרז"ל ובספה"ק שזה מוליד תאוות רעות ומדות מגונות ורוח הטומאה ורוח זנונים. וכבר הבאנו לעיל מ"ש הגה"ק בני יששכר זל"ה בספרו אנרא דפרקא (אות קכ"ו) בשם מורו ורבו מרמ"מ זל"ה, שאנחנו רואים כמה פעמים, שהילדים בעת שהם קטנים הולכים לבית רבם, ומתמידים בלימודם ומתפללים ככוונה, ועונין אמן יהא שמי' רבא ומישרים אורחותיהם, ואח"כ כשמתגדלים מתהפכים ח"ו למדות גרועות ומבטלים התורה והתפלה וכיוצ"ב בדברים רעים כאלו, מאין מתהו' דבר זה, הלא התורה שלמדו בקטנותם בהבל שאין בו חטא, הי' מן הראוי שיעמוד בעת זקנותם למשען להם שלא יוסיפו לחטוא כי מצו' גוררת מצו', ואמר הוא ז"ל בעבור שאבותיהם האכילו אותם מאכלות אסורות ר"ל, וזה שב להם בשר

מכשרם, ועי"ז נולד בהם תאות רעות ומדות גרועות ר"ל. וכ"כ במחזיק ברכה זז"ל וצריך אביו ואמו להפריש התינוק ממאכלות אסורות, וזה גורם שיצאו לתרכות רעה, וזה דור דור שוא שאינם נזהרים בזה וכיוצא בזה, ומשום הכי יוצאים תולדות הבנים עזי פנים ואין יראת ד' על פניהם עכ"ל.

ג

אמרו ז"ל משבע האהבות אשר בעולם היא אהבת אבות לבנים, אמנם השוטה שאין בו דעת להבחין ולשקול במאזני שכלו מדת האהבה המחוייבת והנאסרת, מגדיל אהבתו לפטמם ר"ל במעדנים האסורים הארסיים לנפשותם, ובוזה נהפך מאוהב לאויב ר"ל להפסיד ולקלקל נפשותם הנקיים* ואח"כ ינחם באחריתו בראותו פרי מעלליו, מה שגרם להם ברחמנותו הנכזבת, ואז יודה ויתוודה כי נהפך להם לאכזר ברחמנותו הזו, אבל אין מושיע לו עוד ותוחלתו נכזבה ר"ל. ע"כ תזהרו ותשמרו בעוד מועד לשמור נפש בניכם ובנותיכם הקטנים ממאכלות אסורות, ומכ"ש שלא תתנו להם בידים, ואז טוב לכם ולהם בזה ובבא.

שמעתו וגם ראיתי ותרגזו בטני, לא יאומן כי יסופר כי ראיתי במו עיני מלמדים חרדים נותנים לפיהם של תלמידיהם הפעוטים בני ג' וד' שנים, מעדנים (קענדי'ס) ושאר דברים מאותם המינים אשר כשרותם מפוקפקת, ולפעמים אין עליהם הכשר כלל, ואף באותן שיש עליהם איזה חותמת, לא נודע למי החותמת ולמי הפתילים, ולא נעשית כי אם לסמות עינים, ובעל המכשיר גופי' צריך תעודת הכשר על סמכותו וערכך ערבא צריך. ואף אם תהי' כוונת המלמדים אלו לשם שמים לקרב דעתם של הקטנים למען ישמעו לקול מוריהם ויתרכה חשקם ותאוותם להאזין בלימודים, אמנם בכגון דא אמרינן להם שקולא טיבותך ושדיא אחיזרי, וברור שקלקולם יתר על תיקונם ואינם מקרבים בזה דעת תלמידיהם לתוה"ק אלא מרחקים אותם ר"ל בריחוק גמור מעוות אשר קשה לתקן.

ד

אמרו רז"ל בתנדב"א רבא (פרק כ"ו) הביאו התוס' כתובות (ק"ד ע"א) עד שאדם מתפלל שיכנס תורה לתוך גופו, יתפלל שלא יכנסו מעדנים לתוך גופו, ומייתי עלה עובדא דרבינו הקדוש שבשעת

פטירתו זקף עשר אצבעותיו כלפי מעלה, אמר רבש"ע גלוי וידוע לפניך שיגעתי בעשר אצבעותי בתורה ולא נהניתי אפילו באצבע קמנה וכו', עיי"ש שהכוונה על מעדנים של רשות והיתר, ואף בזה אמרו ז"ל שיתפלל האדם שלא יכנסו מעדנים אסורים לתוך גופו, ומכ"ש שיתפלל האדם שלא יכנסו מעדנים אסורים לתוך גופו, וטרם שיתפלל שיכנסו דברי תורה לתוך גופו יתפלל על זה, כי הא בהא תליא, כי אם יכנסו מעדנים האסורים לתוך גופו א"א שיכנסו עוד בו דברי תורה וקדושה. ומעתה תתבוננו המשכילים מלמדים ומחנכים, טרם תזרוז תלמידים להכניס בהם דברי תורה, תזרוז לשמרם שלא יכנסו מעדנים האסורים לתוך גופם, ומכ"ש שלא תיספו להם בידים, אבל עוד תאירו עיני שכלם להבינם חומר האיסור וגודל המכשלה בזה, והנוך לנער על פי דרכו, גם כי יזקין לא יסור ממנה, וכל ימיהם יהיו נוהרים באיסור זה, והכל יכתב בשמי שמים לזכותכם, כי העיקר הוא השורש וההתחלה כידוע. וכמו שדרשו ז"ל בירושלמי פ"ב דהגיגה (ה"א) טוב אחרית דבר מראשיתו, בזמן שהוא טוב מראשיתו, ר"ל שיהי' התחלת יסוד החינוך טוב ולש"ש, אז יהי' גם אחריתו טוב. גם זאת לכם לדעת ולשום על לב כי בדור הזה וכפרט במדינה הזאת, חלק גדול ואולי הרוב מחובת החינוך מוטל עליכם, כי האבות לצד טרדתם על המחוי' ועל הכלכלה, הם חסרים לב ודעת למלאות תפקידם בדבר החינוך המוטל עליהם. ואף שאין בזה טענה לפטור, אבל מ"מ קצת אונס בדבר. וגם טעות זה בידם שמסרו החינוך בידיכם וכזה נפטרו גם מהאחריות. ככל אופן תחזקו ידכם לעשות כל מה שביכולתכם ועל זה אמרו ז"ל ומצדיקי הרבים ככוכבים לעולם ועד אלו מלמדי תינוקות.

ה

בתשובת החת"ס או"ח (סימן פ"ג) מביא מעשה נוראה שנשאל בענין אשר ספרדי אחד מתושבי קהילתו, שזה שנתים הלך לעולמו והניח בן אחריו שהוא לעת הזאת בן ז' שנים, והנער בכל מעשיו כמתעתע, מדבר ואך קול דברים, ובעצמו אינו יודע מהו מדבר, שומע בעת מדברים אליו ואינו יודע תכלית שום כוונה מיוחדת על בור'י ממה שדברו אליו, אינו לא חרש ולא אלם אף לא פקח, כל מעשיו רמיוזותיו קריצותיו תנועותיו מוכיחין מעידין ומגידין אשר הוא שומע ודעתו קלישתא מאוד. ואחרי אשר אבי הנער הלזה הניח עזבון גדול

וסך עצום, ואין יורש אחר זולת השומה הזו, הנה קרובי הנער אספו הרופאים המומחים מנוסים ומוחזקים שבעיר הזאת, לדעת מה יהי משפט הנער וכדת מה לעשות למצוא מזור ותרופה לתחלואי גופו ונפשו, והרופאים כלם פה א' כי יש בו מעט דעת ודעתו קלישתא, ואין רפואה אחרת למכתו אם לא בעיר זויען, או בעיר וואצין סמוך לפעסט, אשר שמה הוקם בית חנוך מורים מחנכים מלמדים לאלה דעת ומזימה, ואם יבוא שמה בודאי בלי שום ספק יעלה מעלה אחר מעלה בדעת, ואף כי לא יהי' חריף כשאר בני אדם עכ"פ יגיע למעלה להיות בעל אנושי לישא וליתן לכלכל דבריו כמשפט לטרוף טרף לו. וזהו מקום השאלה, כי אחרי אשר ינתן שמה אף כי אי אפשר לשלוח לו ולהכין לו די מחיתו בכשרות, אף לא יניחו להוביל לו שמה דבר ממקום אחר, והוא צריך להיות בחברה ואגודות כל הנמצאים שמה ואף במאכלן ומשקן, אם רשאים למוסרו שמה כיון שבודאי יאכל נבלה וכל טרפה, או לא.

וז"ל התשובה: ע"ד יתום קטן עתיר נכסין בר שמי, וקרוביו בקשו לו מנוח אשר ייטב לו בעה"ז למוסרו בבית חנוך חרשים ושומים, ללמדם דעת ותבונות יודיעום אך הוא מסור בידי בעלי דת אחר אשר לא מבני עמנו, וא"א להמציא לו שם מאכליו ומשקו ויתר צרכיו עפ"י דתה"ק, והוא עתה כבן ז' שנים ונשאל מאת פר"מ נ"י אם רשאי למוסרו בידיהם לרפאותו להביאו לכלל דעת, ופר"מ חשף זרוע עזו בכח דהיתרא והראה פנים לכל צדדי קולא ובקש ממני להוות דעתי הקלושה גם אני, ולעשות רצונו הפצתי גם כי אינני כדאי להכריע וכו'.

ובז"ב העידו קדמונינו ז"ל שע"י מאכלות אמורות בנערות מטמאם חלב ומוליו לו טבע רע, עדיין אני אומר, מוטב שיהי' שומה כל ימיו וכו', וד' יחננו דעה בינה והשכל ויראנו נפלאות מתורתו הקדושה, הכ"ד א"נ חותם בכרכה, פ"ב יום ה' י"ב תמוז תקפ"ד לפ"ק. משהק"ם

י

בשו"ת חת"ם חיו"ד (תשובה ע"ו): שלום וכ"מ לה"ה הרב המופלג המאה"ג המופלא כבוד מו"ה אברהם משה נ"י אב"ד בטורקייא

יע"א.

גיה מער"ח שבט העבר הגיעני ונפשו היפה בשאלתו אודות עלמה
 א' בת י"ח שנים והיא ניכפת בחולי נכפה ר"ל והיא מוטלת
 על אבי' האכיון מטופל בחמשה בנים מאשתו השני' וגורם מחלוקת
 בינו ובין אשתו וגם פרנסתו אשר הי' מלימוד נתמעט מטעם שאבות
 הכנים אינם רוצים לשלוח בניהם במקום חולי המתדבק, והנה כל
 הרופאים נתיאשו מלבקש לה רפואה, אך הרופאים הכומרים הידועים
 בארץ ישמעאל אומרים אפשר ע"ד הרחוק ימצאו לה רפואה או שתמות
 בסמים החריפים, וזו היא טובתה לחיים או למות. ואך הרופאים ההמה
 אינם מאספים אותה לבית כומרים שלהם אא"כ תאכל עמהם דברים
 האסורים ושום ישראל ממשפחתה לא יבוא אצלה כל ימי משך היותה
 אסור בחצר המטרה שלהם. ועתה נפשו לשאול הגיע אם מותר לעשות
 כן או לא.

הנה בט"ו י"ד סס"י פ"ד מייתי דברי מהרש"ל בשם תשו' ר"י
 דנכפה הוה סכנת נפש ומותר להאכילו שרץ לרפואתו. ואמנם
 מתשובת הרא"ש שער מ"ב יש להוכיח דליכא סכנת נפשות דהתיר
 לגרש אשה נכפית בע"כ וכ' שם א' מהגדולים ק"ו אם בשפחה הי'
 סמפון בפ' האומנים ק"ו באשה יע"ש, ואי ס"ד דמסוכנת למיתה א"כ
 מאי ק"ו יש דלמא בשפחה הוה סמפון משום דסופה למות ע"י חולי
 זה והרי עשה מעותיו אנפרות שקנה שפחה שתמות מהרה, משא"כ
 האשה אינו יכול לגרשה בע"כ שתאמר מאי איכפת לך אם תמות
 עכ"פ כל זמן שהיא חי איננו מום ומאי ק"ו הוא זה, אע"כ מוכח
 מזה דס"ל דאין כאן סכנת מות ואפ"ה הוה סמפון בשפחה ושפיר
 הוה ק"ו באשה. ומ"ש הרא"ש בתחלת התשובה דהוה סכנה וכן
 העתיק הב"ש רס"י קי"ו לאו סכנת נפשות אלא סכנה לבעל שהוא
 יהי' נכפה כמותה. נמצא דבר זה אי חולי נכפה הוה סכנת נפשות
 תליא בפלוגתא ומ"מ נ"ל בפ"ג הולכים להקל, ויש לסמוך אמהרש"ל
 בשם הר"י הנ"ל להאכילו דבר איסור אם הרפואה בדוקה.

מז"מ בנידון שלפנינו פשוט יותר מביעא בכותחא דאסור למוסרה
 לבתי הכומרים הנ"ל מכמה טעמים, חדא אפילו רופאי ישראל
 כה"ג מי התיר להם להכניס עצמם בס' נפש להמית או להחיות, ומכ"ש
 דהרי לדעת הרא"ש הנ"ל אין כאן סכנת נפשות, ונהי דלעבור איסור
 דאורייתא הולכים להקל שמא הלכה כמ"ד יש בו ס"ג, אך לעומת

זה לענין למוסרה למיתה אמרי' שמא אין בחולי זה ס"נ ואסור למוסרה למיתה ומכ"ש ברופא ישמעאל בכה"ג שאסור שהרי נחשד על ש"ד לולי שהוא רופא מומחה ולא מרע אומנתו, והכא הרי לא מרע אומנתו כשימיתנו, כי יאמר מעיקרא אדעתא דמיתה נחית, ועי' מ"ש ש"ך י"ד רס"י קנ"ה. ויש בזה עוד משום אכילת דברים האסורים, ובפרט שהכומרים מקפידים שלא תאכל משלה בשר כשר אלא מפתם תאכל ומכוסם תשתה וכוונתם בזה להעביר על דת, וכל להעביר על דת הוה כמו ע"ז: עצמה דיהרג ואל יעבור, וכשם שאין מתרפאים בעצי אשרה אפילו רפואה בדוקה ה"ה שאין מתרפאים בהעברת דת כגון שרפואה בדוקה לאכול בשר והגוי מכוין להעביר ורוצה שיאכל דוקא נבלות, ומכ"ש הכא שהעבירה אינו ענין לרפואה, כי רפואתה בממים וסממנים ולא באכילה זו, ומכ"ש שיש לחוש בפיתוי להעברת דת והמרת דת ויתערבו בגוים וילמדו מעשיהם, וטוב שתמות זכאי ולא תמות חייב.

ועוד משום אל תתיחד אשה עם הערביים שחשודים על עריות אפילו בכה"ג דהוה חולי מתדבק, דאלת"ה לא מקשו תום' מידי אפירוש רש"י בע"ז כ"ה ע"כ ד"ה איכא בנייהו וכו' דמשכחת לי' במאיסה ונכפה ומוכה שחין, אלא ע"כ גם בזה שייך חביבה עליהם בהמתן של ישראל מנשותיהן. ועוד דלמא אחר שתתרפא תיאנס או תתפתה להן. ע"כ נראה לפע"ד אין שום סברא להתיר לכנוס לבית הכומרים הנ"ל מכל הלין מעמי.

ואמנם פשוט שאין מוטל על האב הזה לא פרנסתה ולא רפואתה של בת י"ח שנה והיא כשאר עניי ישראל המוטלים על הציבור להכניסה לבית הקדש החולים בקהלות גדולות שבמדינותיהם להקל מעל העני הזה, אבל למסור נפש א' מישראל הלילה, ומוטב שיגרשה מביתן ותלך לנפשה ותמצא מרחמים מאחינו בני"י ולא להוציאה משני העולמות. וה' ירחם וירפא שבר עמו בעגלא ובזמן קרוב ישמחנו שמחת ירושלים נוה שאנן הכ"ד א"נ הדש"ת. פ"ב נגהי ליום ג' י"ב אדר שני תקפ"ו לפ"ק.

משה"ק פופר מפפד"מ

חלמוני ביצים נבלות

הקונים מעשה אופה אצל האופים ואפילו אצל שומרי שבת, אינם יודעים שברוב המקרים הנם נכשלים באכילת נבלות ממש. למעשה האופה משתמשים בחלמוני ביצים ורוב האופים קונים זאת מסתם בתי חרושת לביצים, המוציאים החלמונים מהביצים ואורזים אותם בקופסאות מיוחדות לכך. כמעט כל בתי חרושת הללו למען להקל מעליהם פציעת הביצים לוקחים מאטלזי העופות החלמונים הנמצאים בעופות אחרי הריגתם. באטלזי הערים הגדולות שהורגים בהם יום יום למאות אלפים חלמונים כאלו הנמכרים לבעלי מלאכת הביצים ומשם להאופים ואפילו הרדים שמאמינים שכל החלמונים הנם מביצים שנפתחו בבית החרושת.

יש דין במדינת (סמעיט) ניו יורק שאם הוציאו את שומן החלב (פוטער פעט) מן החלב, או צריכים להדפיס על הקופסא או הבקבוק המלים „נאן-דעירי“, שפירושה הוא „בלי חלב“, אף ע"פ שנמצא שם כל יתר החלב ולדיננו המאכל הוא חלב גמור, ומאכלים כאלה נמצאים בחנויות עם המלים „נאן-דעירי“ וצריכים להזהר בזה, כי בהרבה מהם יש קייסינייט און לעקטייט או כתוב **פ. מ.** שפירושו כולם הוא „חלב“ או „חלק החלב“, ומשתמשים בקרים הנ"ל לקינוח מעודה על פירות, מזונות וכו' וצריכים לדעת שהם מאכלי חלב. כמוכן שהמדובר הוא על תוצרות כאלו שיצאו מחשש חלב עכו"ם, דאל"ה הרי הוא אסור גם מטעם חלב שאין ישראל רואה החליבה. (נעתק מירחון תורני „המאור“)

שוקולדה וחמאת חלב

שוקולדה וחמאת חלב שאינה תחת השגחת משגיחים יראי ה' כבר אסרנה גדולי ישראל מפני שמערבין בה זשעלאטין שהוא מעצמות נבילות וטריפות ודברים טמאים.

משקים צבועים, משערי, לימאנאד, אורנוש וכו'

במשקים צבועים יש חשש שמערכים בו דבר המעמיד משומן בני מעים של החי' ביבער. בכל אופן אין אנו יודעים מה שמערכין בכל אלו המשקאות משערי, לימונד וכו' ובעל נפש יפרוש עצמו מהם.

פרק יג

בענין פת עכו"ם ובישול עכו"ם

א

הנה כפת עכו"ם בודאי ישראל קדושים הם ומוזהרים, כי חיבורנו זה לא נאמר ונכתב לקלי דעת ח"ו, ומובא כפר"ח ובפמ"ג שאפילו פת של קראים דינו כפת עכו"ם. וכתב בדרכי תשובה בשם שכולת דוד לפי דהפ"ח, כי אפי' של מומרים, ומחללי שבתות אפילו לא ראינוהו מחלל שבת רק נתפרסם בכך, אסור לאכול מפתו כדין פת קראים. וכ"כ בפ"ת בשם תפארת למשה. ועכשיו יש עוד חשש כפת עכו"ם מפני תערובת שומן של איסור. ועיין בדרכי תשובה. ודע אחי שיש איסור גדול שאין העולם יודעים כלום להזהר, דהיינו פת ישראל שנאפה ע"י עכו"ם בלי חיתוי דישאל באש, עיין ביו"ד סי' קי"ב ובש"ך שם ובחכ"א שזה חמור יותר הרבה מפת עכו"ם, שזה נחשב לבישול עכו"ם, ואין לו שום* היתר, כי לא הותר מעולם ע"י רבותינו. וע"פ רוב בתנורי עכו"ם אחד סומך על חבירו, כמו שנתברר הרבה פעמים ואוכלים ח"ו מאכלות אסורות. ולכן הנזהר בזה לילך לאופה עכו"ם להשליך לו בתנורו עץ ולהבהב באש, ה"ז מוכה רבים ומונע רבים מאסורים ואשרי חלקו. וכתב בסה"ק יין המשומר, כי מה שאסרו הפת ובישולם משום חתנות, הכוונה* שנתערב בנשמתו מניצוצי נשמות העכו"ם רח"ל, ועושה בזה רעה גדולה לשונא"י, וגורם שתתפשט למעלה איסורי חיצ' שהיא לילית ויונקת מקדושת ישראל ח"ו.

ובענין פת עכו"ם צריך להמתין עד שימצא לו פת ישראל, ועי' כפת"ש (מס' שוה"מ).

ב

בשור"ת נודע ביהודה יו"ד (שאלה ל"ו) וז"ל: על דבר קאווע שאלין של ישמעאלים בקאווע הייזר שלחם, יפה הורה לאיסור שאין כאן שום ספק, ובוודאי הם בני יומן שבכל שעה שותין מהם חלב של אינו יהודי, והיתר של כלי שני ג"כ עכ"פ לכתחלה אסור, והט"ז ורש"ל מחמירין בכ"ש והש"ך כתב עכ"פ בכלי חרס להחמיר לכתחלה.

ומה שהשיב לו המשיב שבפראג שותין בני תורה בבתיים של אינו יהודי* ידע רום מעל, אם הם בני תורה אינם בני יראה, והמה קלי דעת. ולהלכה למעשה בדרך באושפיזא שאין שם כלים אחרים, מחשש דיעבד, אבל בעיר במקום שיש כלי יהודי ודאי אסור. ואם מערה מבלי ראשון אפילו דיעבד אסור. וכבר דברתי מזה פה, והשיב הרב המאור הגדול מוהר"ר מאיר פישלש שאולי מקילין הואיל ולא שכיה חלב שמא וכדעת הפר"ה, ולא רציתי להכניס ולהתיר בזה. ומי שכח בידו לאפרושי מאיסורא מצוה רבה עבד.

גם בקהלתנו תלמידים היראים נזהרים מלשתות בבית א"י, ואפילו בעלי בתיים שיש להם ידיעת בית רב נזהרים מזה. ולמחות בהמון אין כח בדינו אחר שרואין קצת אינשי דלא מעלי מקילין, עכ"ל.

ג

בענין שתיית קאו"ע או מיי"א בבית מזינות עכו"ם, יש בו משום בישול עכו"ם ומשום מושב לצים. ועיין בפתחי תשובה ובדת"ש אשר מאריכים בזה, וכתב בדת"ש בשם גדול אחד, כי הפורש מיני כפורש ממות לחיים. והשדי חמד אוסר אפילו הברוני קאו"י דהיינו הגרעינים שקלאום עכו"ם. והנה בענין בישול עכו"ם יש הרבה מבשולים שאותם שיש להם משרתות נכריות, שנחשדים להשליך מאכל איסור בקדירה כשכועסים על הבעה"ב, ומובא ביו"ד סי' קי"ב ברמ"א דעכשיו אין ליחד גם כלים עם משרתי עכו"ם שבבית ישראל, שמא ישתמשו בהם דברים האסורים ועיי"ש. והעולם סומכים על ההיתר דנכנס ויוצא כמובא בש"ך, אבל לפעמים בטל זה הטעם כמוכח. ובפרט ידוע כי לפעמים יש חשד שבשלו לעצמם בלי חיתוי ישראל ונאסר הכלי והוא בלא הודע. ומובא ביו"ד סי' קי"ח בש"ך ס"ק ל"ז, דכל י"ש יחמיר ע"ע ולא יניח כלים אצל המשרתת אפילו כיוצא ונכנס. וכן העלה הרא"ש ז"ל עיי"ש. וגם חיתוי הבעה"ב בעצמו צריך להיות חיתוי כזה שיוכל למהר הבישול וגם חיתוי בכוונה, ואם סילקה ישראל והחזירה עכו"ם קודם שנתבשל כמאכל בן דרוסאי אסור המאכל. וגם אם סלקה עכו"ם והחזירה ישראל ג"כ הלכה כן, ויש הרבה חששות. ועיין בדרכי תשובה שכתב בשם שיערי דעה, שהשומר נפשו יתרחק משפחות נכריות, בפרט שעכשיו מצויות ישראליות, כי כמה קלקולים באים מזה רח"ל. וכל י"ש יזהר מלאכול במקום שיש שפחות נכריות,

ובפרט אם מצויים אצל הבישול, כי יש חששים בלי שיעור בפרט בעניני תערובות.

ד

וגם על שפחות ישראליות צריך מאד להשגיח עליהם, כי המה קלי דעת עכשיו ביותר, ועושים אסורים ותערובות בב"ח ואין מגלים, כי כל החשוד בדבר אין נאמן אפילו לשלוח עמו, כמבואר ביו"ד סי' קי"ח ס"ח, ואינו נאמן אפילו בשבועה, כמובא בסי' קי"ט. וצריך להשגיח עליהם ללמדם דרך הצניעות והכשרות ולואי שיועיל.

ואם נזדמן לו לאכול ולשתות בדרך לא ישתמש בכלי שלא נטבל, וצריך לשאול על הכלים אם נטבלו כי ע"פ רוב אינם נזהרים כ"כ, ולא קפדו על הציצה במטבילה, ושיהא המטבילה ע"י גדול בן י"ג שנים. והנה מקור זו המצוה הוא מהפסוק כל דבר אשר לא יבא באש תעבירו במים (במדבר לא, כג) ואמרו במים שהנדה מובלת בהם שהוא ארבעים סאה (ע"ז ע"ה ע"ב). והגם כי הרמב"ם סבירא לי' שמטבילה זאת היא מדרבנן, ועיין בהמ"א פי"ז, אבל יש מהפוסקים דס"ל דהמטבילה היא מן התורה, והוא מכלל תרי"ג לדעת הסמ"ק, ולכן האוכל בכלי שלא נטבל עובר על עשה מן התורה.

(מספר שוה"ט)

ה

ויזדך האדם מאוד שלא יטיל אימה יתירה בתוך ביתו, כנזכר בגמרא (גיטין ו, ב), וביחוד על האמה שעוסקת בבישול תבשילין, שמתוך אימה יתירה שעלי' מבעל הבית, אף אם יארע לפעמים איזה איסור בבישולה דהיינו בבשר בחלב, תחת לשונה מסתרת הדבר ואינה מגדת כלל לאנשי הבית, ואין איש מאנשי הבית שם בבית יודעים

סיפורי מעשיות

מעשה מהרה"ק בעל ייטב לב וצללה"ה (שמעתי מאיש מהימן ששמע מפ"ק של כ"ק מרן האדמו"ר מסאטמאר שליט"א).

הגה"ק וצ"ל הי' אצל בעה"ב אחד והכינו לו קערה עם מרק, ולא נגע כלל בהמאכל, רק סיפר מעשיות זמן רב. ואח"כ שאל אותו הבעה"ב למה אינו אוכל, והשיב: התרצה שאוכל בכלי שלא נטבלה?

מאומה, כי יראה מאימה שיש לה מבעל הבית. וגודל הפגם של איסור בשר וחלב מכואר בזוה"ק פ' משפטים דף קכ"ה ע"א ועיי"ש. לכן יזהר האדם מאוד בזוה. ואדרבה, ראוי להזהיר בתמידות לאנשי ביתו, וביחוד לזו שעוסקת בכישול תכשילין, אם יארע לפעמים איזה שאלה באיסור בשר וחלב, או בשאר דבר טריפות, שכל תכחד ותסתיר הדבר, וזוה תמצא חן בעיניו. כן ראוי לכל משכיל לדבר על לב אנשי ביתו בתמידות ודי בזוה.

גם יזהר האדם מאוד מאיסור הנאה של בשול בשר בחלב, היינו אם נאמר בביתו תכשיל מאיסור בשר בחלב, שלא יתן ח"ו לנכרי, שבודאי יבא לו הנאה מזה שנתן לנכרי. ואף לכלב ולחזיר של הפקר אסור ליתן כמכואר בשו"ע יו"ד.

(מס' יסוד ושורש העבודה)

ו

הנשים תהיינה נזהרות שישרו וימלחו הבשר בעצמן או משרתת ישראלית ולא שפחותיהן הנכריות כלל. וגם בכישול המאכל יהיו נזהרים כי הרבה פעמים נעשה שהכשילו לבעליהן ושמו דבר איסור בו, וגם חתכו כלי בשר וכחלב או איפכא. וגם יש בו משום חשש בישול גוים. וגם לא יתנו לשפחה נר של חלב כי אינה נזהרת שלא יטוף על הכלים לכן החרד לדבר ה' יהי' נזהר ליתן לשפחות נר של שעוה בשעה שמדיחים כלים של חלב.

(מוכא במ' כל בו מקונטרס התקנות מהגאון בעל הסמ"ע זצ"ל)

ראיתי שערורי' שאופין פת בתנור עם מאכלי חלב או בשר. הנח תדעו ידידי שאותו הפת אסור לגמרי והמקילין בזוה אוכל מאכלות אסורות, הן כל אלה ראו עיני ושמעו אזני. אקוה לצור ישועתי ואכטח בו, אשר אם ישמעו אחכ"י ויטו אוזן לדבריני אזי יסיר י"י מהם כל חולי וכל מדה ונסו יגון ואנחה. אחת דברתי אשר המחלה* והמכה המחלכת בעוה"ר במדינת הלזו זה עתים וימים (השי"ת ישמור את עמו בני') הוא בעון מאכלות אסורות תעשה זאת.

(אזהרות מהרצ"א ז"ל)

פרק יד

בענין סתם יינם

א

יזהר האדם מאד מסתם יינן של גוים, אף לאיזה קצת חולה ר"ל. וכדי לעורר את לב האדם בזה, אציגה נא לפניך מאמר אחד קדוש מזה"ק, ותסמר שערך בשרו של אדם מפחד לבבו אשר יפחד מגודל העונש ר"ל. וה"ל פ' שמיני דף מ' ע"א: גוי עע"ז דאיהו מסאב ומאן דקריב בהדי' יסתאב כד יקרב ביין דישראל הא אסתאב ואסיר כו' ומאן דשתי לי' אסתאב רוחי' ואסתאב איהו ולית לי' *חולקא בעלמא דאתי כו', אתר דההוא יין דמנטרא שרי', הוא לא נטיר לי' לא יתנטר הוא לעלמא דאתי, הוא סאיב לי' וסאבון לי' בההוא עלמא, לא יהא לי' חולקא בההוא יין דעלמא דאתא, זכאין אינון ישראל

סיפורי מעשיות

(מספר הדרת קודש מהגה"ק מוהר"ר אברהם יהושע פריינד
אבד"ק נאסאד זצוק"ל)

בענין מאכל ומשתה ראו גודל קדושתו ודקדוקי מצות שלו על כל דבר ודבר, ועל כל דבר שהי' לו ספק ברכה הציע כל השיטות עד שבירר ההלכה לאמיתה של תורה. דרכו הי' שלא הי' שותה יי"ש רק הבא מיורה חדשה שלא נשתמש בה יין נסך בשום פעם, ולא מיורה שנשתמשו בה יין נסך והגעילוה כמבואר בשו"ת קול ארי' (יו"ד סי' נ"ו) דהואיל והשלאנגען ארוכים ועקומים והולכים בדרך עקלתון אי אפשר לנקותם מאיסור בעין וע"כ לא מהני להם הגעלה, ואף אם מבשלין אותן בעפר עד שנפגם, מפקפק בזה הרבה, הגם דלא מסיק שם להדיא לאיסור וכל העולם נוהגין היתר לבשל היורה באפר עד שנסתלק כל הריח ואח"כ להגעיל, עיין תשורת ש"י מהד"ת סי' קנ"ה שמתיר באופן זה, ונוהגין כן אפילו לפסה, אבל רבינו החמיר לעצמו. ופעם אחת שהוצרך לבריאות גופו העלימו ממנו ונתנו לו יי"ש שנתבשל ביורה שהגעילו ואח"כ נודע לו, והתענה ע"ז, כדאמרינן בירושלמי פרתו של ר"א היתה יוצאת וכו' לא שלו היתה וכו' עד שהשחירו שיניו מרוב תעניות. וביום שנודע לו זאת לא דיבר עם שום אדם ולא רצה לקבל פתקאות כמה שבועות כי נתעצב אל לבו אולי נכשל ח"ו.

דנטרי למאן דמנטרא דמקדשא למלכא כנטירו עלאה דא, זכאין אינון בעלמא דין ובעלמא דאתי עכ"ל. ועתה ישראל, מה זאת עולה על לב האדם להורות לפניו היתר, אף לאיזה חולה קצת, לשתות מסתם יינם שכודאי נגע בהם גוי עע"ו, שאסרו לנו חז"ל כאיסור גמור כיון נסך, ומכואר במאמר הזוה"ק הנ"ל, יין זה שנגע בו גוי אף שידוע שלא נסך אותה לע"ז מיד שנגע בו נטמא ואסתאב והנפש הנוגעת בו תטמא מיד בעולם העליון ולית לי' חולקא בההוא עלמא. ובעוה"ר רבים בני תמותה אינם שמים על לב להיות זהירין בזה, ולאיזה קצת חולה, אף שיש יין כשר בעיר, שותים סתם יינן בשביל שהוא יותר חזק וחסון, ולא חסים על נפשם היקרה לאבד בשביל זה חלקם בעה"ב, והי' החסון לנעורת, נעור וריק מעה"ב מכל וכל ר"ל. ודי בהערה זו.

(מס' יסוד ושרש העבודה)

ב

ואם נודמן לו יין שהוא חשש של סתם יינם, ומכש"כ אם הוא ודאי סתם יינם, וכן פת עכו"ם, הנה כפת ויין האיסור משום חתנות שהוא לאו דלא תתחתן בהם, וכל דתיקון רבנן כעין דאורייתא תיקון, וא"כ הנזהר מזה מקיים הלאו דלא תתחתן בהם (דברים ז, ג). ויש פוסקים דסבירא להו דסתם יינם גזרו משום יין נסך, ולכך איסורו אפילו כהנאה, ועיין ביו"ד סי' קכ"ג ס"א ובמ"ז שם, אז הוא שורש מן הלאו דלא תביא תועבה אל ביתך (דברים ז, כו) או לא ידבק בידך מאומה מן החרם (שם יג, יח). וכן פת עכו"ם משום חתנות, וע"ד כונה הנ"ל.

סיפורי מעשיות

סיפור רבינו ז"ל שפעם אחת שבת הרהגה"צ מוה"ר צבי האבדק"ק ליסקא ז"ל בק"ק סיגעט יע"א ובתוך הבאים אל שלחן המלך הי' גם אביו הרב ר' משה ארי' ז"ל והביא דורון לת"ח צלוחית יין ממרתף הר' נפתלי האלפערט ע"ה וגם הר' קלמן כהנא כיבד את הרב במובחר יינו. אכן כאשר הקריב אליו קרבנו וגם עשה פעולות שהרב ישתה מיינו, הוא ז"ל שתה דייקא מיין הרב ר' משה ארי' ז"ל, הגם שלא הי' משובח ואדרבה מעט חמצי (זייער-לעך). וכאשר ראה הר' קלמן שהרב אינו רוצה לשתות מיינו, הרהיב בנפשו עוז לשואלו על טעם הדבר, וישיבהו הרב ז"ל אמריו בשיחה נעימה שבאמת

ובענין יינות רבו המכשולים בעוה"ר ע"י קלי דעת, עיין במה"ק יין המשומר גודל האיסור ופגם הנורא והעצום בשתיית סתם יינם ח"ו, וכתב שם וכן בשלה"ק בשם רבינו מנחם הבבל"י, כי אפי' ע"י הסתכלות העכו"ם על היין אין ראוי לשתותו, וכן נהגו חסידים ואנשי מעשה. ומובא שם שתנוהר בזה זוכה ליין המשומר בענביו שמשמח אלקים ואנשים. וכתב שם ומתמי' אני על אותם שמקילין בזה. ועיין במה"ק יין המשומר ע"פ סוד, והמעם הוא מפני כשתפס העכו"ם בשכלו את היין, נפגם ונפסל אז מפני גודל קדושתו ומעלת היין. ובזוה"ק פר' שמיני מובא שמי שאינו נזהר ביינות, יסתאב איהו בהאי עלמא ולית לי' חולקא בעלמא דאתי, ולא יתנמר לעלמא דאתי, וטמא טמא יקרא בהאי עלמא ובעולם העליון, ולא יזכה ליין המשומר. וכתבו המקובלים שענשו* שמתגלגל כחמור. וכן כשהוא בדרך אין לשתות שכר בבית מויגה של עכו"ם ששייך בו משום חתנות, כמובא ביו"ד סי' קי"ד, רק צריך להוציא השכר חוץ מבית עכו"ם ואז ישתה, ועיי"ש ובמפרשים.

(מס' שוה"ט)

וסתם יינן פשתה המספחת בכמה מקומות די' מההמון רבים שתו בפרהסיא, וגדולי הדורות הפליאו להזהיר על זה וכמה גאונים החרימו ע"ז, מרן ובית דינו, ובית דין הגדול שבשלוניקי וטורקיא, והנאון מהר"ר ליווא נשאו נהרו"ת קולם לבזויי ולאטוויי ובגזירת חרם, וכמו שבאו דברים בדפוס בספר יין המשומר. ואמרו בזוה"ק

סיפורי מעשיות

גם הוא בעצמו אינו יודע הסיבה למה זה ועל מה זה, איזה הרגש פנימי ממריץ אותו לשתות מיינו של ר' משה ארי', וכפי העולה על רוחו ומדמה בנפשו כי הוא מחמת שכל אחד ואחד חומד ומתאוה להתרבק ולהתקרב אל שרשו, ובודאי היין הזה שהוא שותה הוא מכרם ישראל וע"כ נוטה לבו לבחור בו. וכאשר לאחר זמן פגע הרב ר' משה ארי' בר' נפתלי האלפערט, אז נדברו יראי ד' מגדולת הצדיק הזה שבא לבית מלונם, ובתוך הדברים הגיד לו שבאמת יש לו במרתפו יין משובח מזה שנתן לו, רק שגם הוא חשב בנפשו למשפט שלכבוד הרב ראוי והגון להקריב יין שהוא מכרם ישראל, ומובן שנתפעלו עד מאוד בראותם רוח הקודש דיבר באיש אלקים הזה.

(ע"כ מס' הדר"ק)

דמי ששותה סתם יינן מאכד עולמו ואינו זוכה לעוה"ב. ומלכד איסורו
 דחמיר השותהו נלכד בחרם גאוני עולם רחמנא לצלן.
 (מס' לב דוד להחיד"א זלל"ה פרק ט"ז)

ג

ועוד אעוררך עכשיו דפקרי עלמא בעוה"ר להזהר מנגיעות יין של
 מחללי שבתות, כמובא בתשובת הריב"ש שדינם כגוי גמור
 לנסך יין, וכן הוא בנקה"כ סי' קכ"ד בשם מכי"ט והרשב"א. ויש
 דעות כי אפילו לא חילל שבת רק פ"א בפרהסיא, או מנסך היין מכאן
 ולהבא. וכתב בסה"ק ייהמ"ש, שפ"א שתה הרה"ק ר' חיים וויטאל
 יין ממומר לדת ישמעאל וחזר בתשובה, רק לא השלים עדיין תשובתו,
 וראה האר"י הק' על מצחו אמר יי"נ, וצוה לו להתענות ע"ג תעניתים
 כמס' יין עש"א. וכתב ביהמ"ש כי ע"ז נקרע סגור לבכנו כי מומר
 לדת ישמעאל שרוב גאוניו ס"ל דמותר היין בהנאה, והוא גם עשה
 תשובה, רק שלא נגמר עדיין תשובתו וצוה לו להתענות ע"ג תעניתים.
 א"כ דע אחי מה זה שמירות היין, ואשרי חלקו למי שהוא כריא

סיפורי מעשיות

(מספר להב אש חלק א' מרבינו שמואל אבא זי"ע מזיכרון)

בעת שהי' רבינו ז"ל גר בעיר אַזערָאָו משנת תרי"ב עד שנת תרט"ו. הי'
 שם באַזערָאָו איש אחד שהי' לו מסחר יין, ובכל ש"ק שלח בקבוק יין
 טוב לרבינו ז"ל לקידוש היום, ורבינו ז"ל היו שם באַזערָאָו גם כת אנשים
 מנגדים לו.

והנה הרשעים האלו חשבו מזימות רשע ומצאו, כי הבא לטמא פותחין לו.
 והלכו לסוחר יין הנ"ל, ושיחדו את המשרת שלו במעות הרבה, כי המשרת הי'
 נער חסר בינה, ופעלו אצלו שבעת שיתן לו אדונו הסוחר בקבוק יין טוב להוביל
 אותו לרבינו ז"ל על ש"ק לקידוש, או יחליפנו טוב ברע, ותמורת זה יקח
 בקבוק יין נסך שהי' אצל הסוחר הנ"ל עבור האינים יהודים, והיין שיתן לו
 אדונו ישאיר בבית ותמורת זה יביא לרבינו ז"ל היין נסך הנ"ל. והמשרת הפשוט
 הזה מחמת חמדת הממון שעיוורה את עיניו נתפתה להם לעשות הדבר הרע
 הזה ר"ל.

ויהי היום ערב ש"ק בעת נתן הסוחר יין להוביל לרבינו זצ"ל. הלך המשרת
 והחליף היין הזה לבקבוק יין נסך כאשר יעצו אותו הרשעים הנ"ל.

ובעל כח ויכול למנוע לגמרי משתיית היין לבד מקידוש וגם זה בשמירה כראוי. והראו לי בסה"ק הראב"ן שפ"א שמה גוי קטן יין בכלי וסבור שהוא נגוב, אבל לא הי' נגוב כדבעי, והותר לשתות לחתנו בכלי שנשתאב דרך נצוק מהחכיות, והראו לו בחלום שנכשל באיסור יי"ג, ועשה תשובה ע"ז וגם השותים. וא"כ מה יענו ע"ז המוכרי יין שאין נזהרים בזה כ"כ לרחוץ הכלי בטוב.

(שוה"ט)

פיפורי מעשיות

ואחד מן הרשעים הלך בלאט בליל ש"ק לעמוד אחורי החלון אשר בבית רבינו ז"ל, לראות בעת אשר ישתה רבינו ז"ל ח"ו היין הזה, ואז ימצא ידים להוציא לעז על רבינו ז"ל ולרדפו רח"ל אשר זה כל מגמת הרשעים האלה. וכאשר החלונות שבבית רבינו ז"ל היו גבוהים מן הארץ מעט, הי' מוכרח להביא כלי גבוה למען לעמוד עליו שיוכל להביט בהחלון בעת כי יקדש רבינו קידוש היום.

והנה אחר התפלה בליל ש"ק, ורבינו ז"ל בא לשלחנו הטהור ואמר שלום עליכם ועוד דברי קודש כדרכו בקודש, והמשרת בקודש מזג את הכוס לקידוש ביין הזה, כי לא ידע המשרת בקודש משום דבר, והרשע הלז עמד אצל החלון וראה ושמה בלבו כי עוד מעט יצא זממו הרע לפועל.

אמנם כאשר אך פשט רבינו ז"ל את ידיו הקדושות ולקח הכוס מיד הנותן הי' הכוס מרתת מאד בידיו, וכרגע רץ רבינו ז"ל עם הכוס בידו למקום אשר עמדה שם קערת שופכין ושפך שמה הכוס יין הזה, וצוה תיכף להביא לו יין אחר וגם כוס אחר, וכל העם העומדים שם בעזרת רבינו ז"ל השתוממו מאד, כי לא יכלו להבין ולדעת מה זה ועל מה זה, ותיכף הביאו לרבינו ז"ל כוס ויין אחר לקידוש. וזה האיש הרשע אשר עמד אחורי החלון לראות מה תהא בסופו, ובראותו את כל אשר נעשה בבית רבינו ז"ל, נרתע ונודעוץ ורצה לברוח מהמקום הזה, כי ראה כי כלתה אליו הרעה ר"ל, אך מחמת הפחד והבהלה שנפלה עליו שכח שעומד על איזה דבר שגבוה מעל הארץ.

וידן כאשר פשט את רגליו לברוח נפל על הארץ ושיבר את רגליו, וצעק בקול גדול עד אשר באו אנשים אחרי הקול לראות מה זאת, וראו כי שוכב איש על הארץ וצועק בקול, ושאלו אותו מי הביאו הלום, ומגודל היסורים אשר באו עליו התודה וסיפר להם את כל אשר עשה וזמם לעשות, ותיכף הבינו וראו בחוש את רוח קדשו של רבינו ז"ל, אשר מן השמים הודיעו לו להצילו מדבר איסור ונתקיים בו לא יאונה לצדיק כל און.

והנה בעו"ה כענין שתית סתם יין העולם פרוץ, רבים מתפרצים לגמרי ורבים ישתו כבואם לבית אכסניא וחתם היין בחותם ישראל שותים ובעו"ה רבו מומרים המזויפים או לוקחים חותם מישראל עני המהדר בפתחים אם יתנו לו יותר ממחירו ימכרו לו חותמו, ורבה המכשלה. וכבר גדרתי לכל יסמוך בסכיבות האלו על חותם לבד כי אם שיהי' מונח אצלו כתוב בכ"י מיהודי וכו' ויהי' סר המכשלה. כי לולי כן הרי זה סתם יין. ואל יהי' עון זה קל בעיניכם. וכבר העידו שכל מי שפרוץ בשתית י"נ לבסוף* נכשל בכעילת בת אלה' נכר, וכבר אמרו על יינם משום בנותיהן. וגזירה זו היא גזירה קדומה, ופסוק בדניאל אשר לא יתנאל ביין משתיהם. ובזו השבתי לנוצרים שאומרים שאנו מחזיקים אותם לטמאים במניעת מגע ושתית יינם, ואמרתי הלא גם אצליכם מה שנאסר בקונסיליא, א"א להתיר עד שיהי' קונסיליא' אחרת, ודבר זה נאסר בקונסיליא בדניאל הנביא בצירוף חנני' מישאל ועזרי', ומי יבא להתיר, והלא הם היו נביאים וחכמי קדם ואסרוהו ומי יבא להתירו. ובעו"ה עתה רבים פורצים בזה, כושנו מכם, איך תאמרו בכל הסליחות מ"ש לדניאל וכו' מי שענה לחנני' מישאל ועזרי'

סיפורי מעשיות

פעם אחת ישב הה"ק בעל דברי יחזקאל משינאווא וצל"ה בסעודה, ואחד מגדולי הזמן ישב אצלו. והובא לפניהם בקבוק יין מחסיד אחד ומזגו לשניהם כוסות. והרב ז"ל הי' תפוס ברעיונותיו, ובין כך וכך בא בעל היין בבהלה שבנו החליף ולא הביא היין שאמר, ומזה היין אין כדאי להרה"ק לשתותו. ונתקיים בו המקרא לא יאונה לצדיק כל און. ונצטער מאוד הגדול היושב אצלו מה שלא הרגיש הוא בזה. ויאמר לו הרב ז"ל: לא נביא אני, רק אומר לך פירוש הפסוק הנאמר בבני יעקב בפרשת מקץ וישתו וישכרו עמו, ופירש"י ז"ל מיום שמכרוהו לא שתו יין ואף הוא לא שתה ועכשיו שתו. והוא פלא גדול — בשלמא יוסף שתה שראה את אחיו בביתו ושמח, אבל אצלם מה שמחה היום מיומים ומה ראו לשתות היום? הלא הם לא ידעו שיוסף הנהו. אלא ודאי שהשבטים הקדושים לא אכלו ולא שתו מעולם רק מה שהוא לעבודת הבורא. ועתה האט זיך געלאַזט טרינקען האַבען זיי געטרינגען קען ודל"ב זיעוכי"א.

(מס' דברי ישכר דוב)

וכן אומרים דניאל שוע לפניך וכו' והלא עוברים לגדרתם אשר קיימו וקבלו מבלי להתגאל ביין משתיהם.

ודעו כי יש שני מיני משחיתים ארי' וכלב כמ"ש הושיעני מפי ארי' וכן מיד כלב יחידתי, והשותה יין של עכו"ם נדון מפי ארי' כי הוא עז שבחיות ויין עז בצמחים, ולכך אמרו במדרש בנת ששתה יין שהכישו ארי', והשותה י"נ נדון בגיהנם של שלג כי יין מוליד חומו, וכאשר אמרתי סופו לבעול בעילה אמורה. ויוסף אלו שתה יין במצרים לא הי' ניצול מפוטיפרע, אבל אמרו נזיר אחיו שנדר נדר שלא לשתות יין זולת אחיו שאינו מטמאים במגע, לכך ניצול מעון זה. ולכך נאמר זכו נזירי' משלג, כי ע"י נזירות מיין ניצולים מגיהנם של שלג. ולכך נאמר בכניהו שהי' צדיק הוא הכה את הארי בתוך הכור ביום השלג, כי שניהם משחיתים כאחד כמ"ש. ולכך דניאל שגזר איסור שתי' כנ"ל נמלט מגוב אריות. וכיהודה נאמר גזר ארי' יהודה כי הוא ארי' בקדושה נאמר עליו כבס ביין לכושו בדם ענבים סותה. וא"כ ארי' שאג מי לא יירא לעבור ויאכלנו ארי'. אבל מי שעובר על בעילת בת נכר נענש במשחית דומה לכלב, כאמרם כלבא לאו בת משתא חמרא, אבל אמרם מה שגל כלבתא, כי הוא ממונה על תאות המשגל, ואמרם דבוקה בו ככלב בעו"ת, ולכך קראו לכלב שגל היותו ממונה על המשגל. ובמצרים שהיו ישראל פרושים מן בנות מצרים ולכך כשיצאו לא יחרץ כלב לשונו. אבל בבית שני בעו"ת שנתערבו בבנות ארץ הי' על מזבח ככלב. ולכך מאוד צריך שמירה בזה, ודע כי זהו ראשון שישמור אדם עצמו מבלי לטמא במאכלות אמורות כי זהו מטמא כל גוף וקשה אח"כ לפרוש.

ואמרו במדרש קהלת לע"ל יכריז הקב"ה כל מי שלא אכל בשר חזיר יבא ויטול שכרו והרבה אומות שלא אכלו חזיר יבאו ג"כ ואמר קב"ה אינו בדין אלו שאכלו עה"ז שיטלו שכרן וחזר ומכריו כל מי שלא אכל נבילות וטריפות שקצים ורמשים יבואו ויטלו שכרן ואין לך מי שלא אכל משלו או משל חבירו ויצאו בפחי נפש. ויש להבין מתחלה למה לא הכריו תיכף מי שלא אכל נבילות וכו' ולמה הכריו מתחלה על בשר חזיר, וכי דינא הכי לשנות מכרוז לכרוז ולא איש א-ל ויכזב.

אבל יובן כי שני בחינות יש באסורי אכילות, אחד האוכלו מטמא עצמו ונפרש מקדושה וטמא טמא יקרא לכלב תשליכון אותו, ובחינה ב' שכדי שכר פרישה לכפר על הרבה עבירות, כי רואה הקב"ה שמתרחק א"ע ממותרות וחימוד ורצון ה' יעשה וביחוד שמכפר על אבי אבות החטא אכילת עץ הדעת שלא עמד בדבר התאוה לעינים קט זמן והוא מעצים עצמו מטוב המדומה, אבל זהו במה שאין טעם טבעי למניעת אכילתו אבל מה שיש בו טעם טבעי למניעת אכילתו ד"מ כי הוא מוליד חולשה ומוג רע וכדומה אין כ"כ שכר במניעת אכילתו, וכל דבר שמזיק לאדם רוב בני אדם וגוים שרים רבים נמנעים מלאכול אם יאמת אצלם ע"פ רופאים שהוא בלתי נאות לבריאות וכדומה, וא"כ די שמשגיג בחינה ראשונה שגופו נשאר מהור מבלי להטמאה.

סיפורי מעשיות

מעשה נורא מהקדוש רבינו יחיאל מפרישי ז"ל שניצל מעצת שונאיו להכשילו ביי"נ ר"ל

מובא בספר שלשלת הקבלה מעשה נורא מהקדוש רבינו יחיאל מפרישי ז"ל תלמידו של רבינו יהודא החסיד, שהגיע לאוני המלך שיש לו מנורת שמן בביתו שמדליקין אותה בכל ערב שבת והיא דולקת כל השבוע, והלך המלך אליו לביתו להתוודע אם זה אמת. והמנהג הי' בעיר זו שהפריצים היו דופקים בביתם של יהודים שיתנו להם חפצים שונים. ורבינו יחיאל דצה שלא יפסיקו אותו מלימודיו, לקח מסמר והכה אותו בארץ, וכשבא איזה פריץ, כשדרך על המסמר נבלע הפריץ בארץ. כאשר בא המלך ודפק על הדלת, הלך רבינו יחיאל והכה על המסמר, אבל המסמר קרץ מן הארץ. ונפל פחד על הרב ואמר בוודאי שזה הוא המלך בעצמו. ופתח הדלת וביקש מחילה מהמלך. וגם המלך דעד ופחד, כי בהתחלה נבלע בארץ, ואח"כ שהמסמר קפץ מן הארץ, קפץ גם הוא מהקבר. וגם השרים פחדו שלא יבלעו בארץ, ובקשו ממנו להצילם. רבינו יחיאל לקח אותם לחדרו ונתן להם מיני מתיקה להשיב את נפשם ויסעדו לבם. אח"כ שאל הרב את המלך מה מבוקשו שבא אליו. ויען המלך ששמע שמנורתו בוערת בלי שמן, בוודאי שזה כישוף. ואמר לו הרב שהוא אינו מכשף ח"ו, רק שיש בזה איזה מין טיט שהוא בוער ויש לו סגולות לזה. ושאל אותו למה נבלע בארץ. ואמר לו הרב שיש רוח בדלת, שכל מי שרוצה לעשות לו רעה הוא בולע אותו בארץ, רק אני

והנה הרמב"ם במורה נבוכים בנתנו טעם למניעת דברים אסורים נתן בכלום טעם שהם מזיקים וקשים לגוף כחרבות ומולידים מזג ותכונה רעה, אבל בחזיר לא מצא דבר והודה שלא מצא בו שום טעם בעצמותו, רק דחק להיות אכילתו בצואה ומתגולל בו אלו הי' מותר אכילתו היו כל מקומות מלאים צואים ומנופת ולא הי' קרבנו קדוש. ואם כי זה טעם דחוק בעצמותו והוא רק מקרי ולא טעם בעצמותו אף גם כשיכרסמנה חזיר מיער כי מה טעם יש בו הוא מדברי כשאר החיות ואין בו טעם הנ"ל כלל ולכך כל חורי הארץ יאכלוהו, כללו של דבר על חזיר לא מצאנו טעם טבעי וא"כ הנמנע מלאכלו שכרו הרבה כמ"ש בבחינה השני'. וזהו כונת המדרש הקב"ה מכריו אין

סיפורי מעשיות

הצלתי אותך. המלך החשיבו מאוד ובמשך הזמן נעשה מהחשובים של המלך. ויתקנאו בו השרים ויאמרו אל המלך: היהודי הזה הוא שונא שלך, ולראי, אם תיגע ביין לא ירצה לשתות ממנו. ויקרא המלך את הרב לביתו ונתן לו כוס יין שישתה ממנו. ואמר שעכשיו באותו מעמד אינו יכול לשתות, רק ישתה קודם שילך מכאן. ובעת שהמלך רחץ את ידיו, לקח את המים של הרחצה ושתה ממנו ואמר אל המלך: תראה שאפילו מי הרחצה שלך אני שותה, מפני שזה מותר על פי דת ישראל, ויין אסור עפ"י הדת שלנו, אבל לא מפני שנאה אינני שותה. ועי"ז התגברה חשיבותו אצל המלך ונעשה מאוהביו המקורבים וחי בעושר וכבוד.

(מובא בספר המנהגים)

פעם אחת נסע הרה"ק בעל "תולדות יעקב יוסף" זי"ע מביתו ושבת במקום אחד, הי' שם חנוני אחד מוכר יין טוב ויקר מאד, ורצה לכבד את הרב הקדוש לקידוש בקבוק יין טוב. טעה המשרת ולקח בקבוק של יין נסך והביא לבית הרב והעמידו על השולחן. פתאום נתפקע ונשבר הבקבוק מאליו, ולהחנוני הי' צער גדול מזה, שלא זכה שהרה"ק יקדש על יינו. הלך החנוני בפחי נפש לביתו, ומצא הבקבוק עם היין הטוב שהכין בשביל הרב עומד במקומו. שאל להמשרת? מה זאת? נתוודע לו כי בקבוק היין שהביא לבית הרב הי' יין נסך.

(מובא בויכוחא רבא בין הרה"ק משעפעטיווקא עם הנודע ביהודא זי"ע)

כונתו לתת שכר מצוה זו, כי פשיטא דלא יקפח הקב"ה שכר כל מצוה ומצוה, רק כונתו אפי' עברו עבירות כמה כי אין אדם כו' רק נמנע מלאכול בשר חזיר מ"מ יבא על שכרן כי מצוה זו כדאי להגין ולכפר על כמה עבירות, ולכך לא הכריז מי שלא אכל בשר נבילות ושקצים וכו', כי זהו די שלא יתגאל ויטמא גופו, אבל אין שכרו כ"כ לכפר, ולכך מכריז על חזיר לבד מי שלא אכל אפילו בשר חזיר, אבל שאר נבילות ושקצים פשיטא דלא אכיל רק ע"ז אין שכר כ"כ כנ"ל. ואומות העולם הבינו דהכל תלוי בחזיר לחוד, ולכך הרבה שלא אכלו יבאו ליטול שכרן. ואמר הקב"ה שאין הפירוש כן, דמי שאכל נבילות ושקצים וכו' פשיטא דגופו נטמא ומה בכך דלא אכל חזיר גרוע ממנו אבל, אבל כונתו לא זו שלא אכל מאלו אף חזיר דליכא בו טעם טבעי מ"מ לא אכלו ולכך הרבה שכרו, אבל האוכלים הגרוע פשיטא דעונשו קשה, ולכך יצאו בפחי נפש, ולא שינה הקב"ה כלל דבריו רק הכונה באמרו אפילו בשר חזיר דזהו להגין על שאר עבירות וזהו פשוט. ולכך מאוד יש לזהר באסורי אכילות ולהשגיח בשחיטה שלא יהי' ח"ו בשר נבילה כי בזה נטמא גופו ונפשו אליו יאסוף יפול לתוך הטומאה.

(נעתק מספח"ק יערות דבש סוף חלק שני)

ו

ויש לזהר מאוד שלא לשתות יין שרף, עד שיתוודע בכירור שאין עליו שום חשש איסור, ובעוה"ר רבים מקילים ולא ידעו במה ימשלו, כי הרבה יי"ש מהנמצאים בשוק יש בהם מתערובת של סתם יינם, או שנכבשו בחביות של סתם יינם, וחזין מזה יכול להיות מהם חשש מאכלות אסורות באלו שנותנים בהם מדברים דעבידי לטעמא כגון ליקער וכדומה, ומי מעיד על כשרותן. ע"כ כל בעל נפש יזהר משתייתן בלתי אם יש עליהם השגחה מיוחדת מרב מובהק ויר"ש, והשומע יבורך ממעון הברכות.

פרק טו

א

העתק מכתב מהגה"ק בעל חפצי חיים זל"ה
ע"ד מאכל כשר לחיילים

הנה שמונה שנים עברו, שהיו שנות מלחמה, ועוד כמה גזרות וצרות לא הניחו לאדם להתבונן בשום דבר מצוה אחרת, אכן כעת שב"ה שקט קצת, נתחיל להתבונן. זוכרים אנחנו שקודם המלחמה היו עוסקים החרדים בכמה מקומות בהכנת מאכל כשר לאנשי חיל העברים העובדים בצבא, ומצוה גדולה עשו בזה, שהחיו כמה עשרות אלפי נפשות, ואם כי מפני סיבות המלחמה והרעב הנורא שמתו בכמה מקומות אנשים נשים וטף ונשבת הכל, אכן כעת שפסק קצת הרעב ושקטה הארץ ממלחמה יש חיוב על ישראל במקום שעברים עובדים שם, לעשות יורה (קעסיל) קבוע למאכל כשר עבורם.

ראשון לכל צריך לידע, שאיש חיל העברי לא נפל ממדרגתו מאומה ח"ו, ויש עליו לקיים כל התורה כמו שאר ישראל, אכן בדבר שהממשלה הרוממה תצוהו לעשות אין עליו שום איסור אפילו בשבת. ועניני האכילה הלא ידוע שהממשלה אינה מכריחה אותו לאכול מאכלות אסורות, וע"כ בודאי יש חיוב על ישראל שיעזרו אותם שיוכלו לאכול מאכל כשר ולא יתגאלו חלילה במאכלות אסורות, שמצוי שם נבלות וטרפות ובשר חזיר וגיד הנשה, ולפעמים גם חלב שנותנים שם לפטם הקדרה וגם מצוי דגים טמאים.

ולא יטעה האדם לחשוב, שלו אין נוגע הדבר, באמת לא כן הדבר. ידוע כי בעת קבלת התורה נעשו כל ישראל ערביין זה לזה

סיפורי מעשיות

פ"א בא לפניו איש אחד שעבד בעבודת הצבא, ושאל לו זקיני זצ"ל אם לא אכל טריפות במשך זמן עבודתו, והשיב לא, והאיש הי' בעל תפלה, בבקר צוה לו אא"ו זצ"ל להתפלל לפני העמוד, ואמר הברכות וטעה ואמר ברוך וכו' שעשאני גוי, וצוה לו אא"ו זצ"ל לילך מהעמוד, ואמר שבכוונה עשה לו כן, מחמת שכחש לו, ולא הודה על האמת שאכל טריפות ע"כ פיו הכשילו לפני הכל שעשאני גוי, שאכל טריפות, וזה פלא. (אהל שלמה מהרה"צ מרדאמסק אות נה)

בקיום התורה, ומפני זה הדין, שאחד מוציא את חברו בקידוש ותבדלה ובשופר וכה"ג. ואם תחסר לחבירו איזו מצוה, כאלו חסר גם לו. וכמו שכתבו הראשונים, כי כל ישראל נחשבים כנפש אחת, ואם אחד אוכל מאכלות אסורות ואחד יכול להציל אותו מאיסור זה, בסיועו באיזה גרגרי כסף והעלים עין מזה, בודאי יתבע בעת הדין ע"ז.

ואיתא בשם רשב"י (במ"ר ויקרא) משל לאחד שהי' מהלך בספינה ונמל מקדה וקדה בספינה, אמרו לו אנשי הספינה מה אתה עושה, אמר להם הלא תחתני אני קודה, א"ל והלא אתה מציף עלינו את מי הים. אף כאן בעניננו, ישראל אחד הומא וכולם נענשים.

ויתכן שלע"ל יתבעו לאחד על חלב ובשר חזיר, ויענה הלא נזהרתי בכשרות כל ימי ולא אכלתי משום חשש סרכה, ויענו לו הלא פלוני אכל והתביעה היא עליך ג"כ, שערכת בעדו בעת קבלת התורה. והלא אחז"ל באבל עני שאין לו מה לאכול מותר לו לעשות מלאכה בצנעא לאחר ג' ימים לאבילתו, אבל אמרו חכמים, תבוא מאירה לשכניו שהצריכוהו לכך (והיינו שהי' להם לסייעו שלא יבוא לידי כך) והתם הוא רק איסור דרבנן והכא הוא חיוב מלקות על כל כזית וכזית ואיסור דאורייתא הוא אפילו על משחו.

ואנו אומרים באבינו מלכנו מחת והעבר פשעינו וחטאתינו מנגד עיניך, ואח"כ אנו אומרים א"מ מחוק ברחמיך הרבים כל שטרי חובתינו, ואי' שט"ח חדשים, אלא הוא שט"ח של ערכות, ובפרט כהיום שעובדים בעבודה כל ישראל, וביניהם ב"ב יראים ושלמים שאין בהם שום חטא, למה לא נרחם עליהם לצמצם בעבורם איזה גרגרי כסף כדי להחיותם בגוף ונפש, וכבר אמרו חז"ל כל המרחם על חברות מרחמין עליו מן השמים.

דברי הצעיר שבכהונה,

תרפ"ג.

ישראל מאיר הכהן מראדין
בעהמ"ח ס' הפץ חיים ומ"ב

ב

בספר מחנה ישראל להגה"ק החפץ חיים ז"ל, שנשאל מחיל*יהודי מה לבחור, כי יכול להיות במחנה אחד שהמפקד שם הוא איש

טוב ומרשה להם לשחוט ולבשל בכשרות, אבל מוכרחים לעבוד בשבת, ובמחנה השני אינם מניחים להנהיג כשרות אבל המפקד נותן רשות לשבות בשבת, ובכך כדת מה לעשות. והשיב הח"ח ז"ל שהגם ששבת הוא איסור סקילה, אבל כשיחזור לביתו ישמור כל השבתות בכל הזהירות ויהי הכל בסדר, אבל אם יאכל טרפות ונבלות, ישאר* הפגם בנשמתו לעולמי עד.

הדברים הקדושים הללו מסמרים שערות ראש ויורדים חדרי בטן, עד כמה שיש ליוהר בכשרות המאכלים.

סיפורי מעשיות

בתחילת המלחמה יסדתי בית מזון כשר לבעלי המלחמה ועי"ז נמנעו אלפים מישראל מלהכשל במאכלות אסורות. ומרן ז"ל שמח מאד בשמעו כל זאת, והגיע לו מזה נחת רוח ממש, כי אמר שגם בשדה המלחמה אסור לאכול טריפות כ"ז שיש לו לאכול לחם צר, וחובה היא למסור הנפש על זה עד קצה האחרון. וממני למדו גם בשאר מקומות כמו אונגוואר וקאשוי. ופעם אחת אשר לא הורשה לבעל מלחמה אחד לבא חוצה לאכול סעודת ש"ק, הלכתי בעצמי אליו לקאסערן ולקחתי מאכלו עמי.

והנה כאשר באתי לאחר זמן לא כביר אל כ"ק מרן הק' זצ"ל לאונסדאָרף, ומובן כי ראשית שאלתו היתה אודות בית המזון, ושמה מאד על אשר הודעתי אותו כי ב"ה הצלחתי.

מוזיען שלחו אותנו לפרעסבורג. ואחר זמן מה חלקו אותי אל מקום אחד הסאָניטעטס אָבטיילונג. ובאותו יום שהוצרכתי לילך באה ידיעה מן המיניסטער, כי קהל פרעסבורג קיבלו רשות ליסד בית מזון כשר לבעלי הצבא, כי היו שמה ערך כמה מאות אנשים כשרים שלא נכשלו במאכלות אסורות. ואני קבלתי על שכמי משרה זאת, כי הורגלתי בה מכבר, ואשר עשיתי ה' הצליח בידי, כי אכלו שם כמה מאות אנשים חשובים. גם יסדתי להם סאָל-דאָטנהיים, אשר שם ישבו כתות יראי ה' ולמדו איש איש לפי השגתו ויכלתו בחדר חם ומואר, ומרן ז"ל נתוודע מזה ושמה שמחה מרובה. ופלא גדול, כי טרם יסדתי היקבע, עת נסעתי לבקר את כ"ק מרן ז"ל ובאתי בחדרו הק' בבגדי מלכות, ומישמש בהם בידיו הקדושים ואמר בבכי' לא אוכל לראותך באלה הבגדים, והוכרחתי להחליף שמלותי להתראות לפניו, אבל אחר שיסדתי הבית מזון, עת באתי לפניו מישמש ג"כ בידיו ואמר: אין זאָלכע בגדים קען מאַן

פרק טז

א

בעניני פסח

התעוררות מוסר

אפשר לומר בדרך רמז מוסר, מאמר הכתוב בפרשת הפסח (דברים ט"ז ג') לא תאכל עליו חמץ שבעת ימים תאכל עליו מצות לחם עוני, כי בחפזן יצאת מארץ מצרים למען תזכור את יום צאתך מארץ מצרים כל ימי חיך, ובגמ' פסחים (קמ"ו ב') דריש לי' שמואל לחם עוני שעונין עליו דברים הרבה, ובפשטות הכוונה על סיפור יציאת מצרים, שהחיוב לאומרם בשעה שיש מצה ומרור מונחים לפניך. אמנם למעם זה צריך ביאור מדוע רק המצה נקראת כן, ע"ש שעונין עליו דברים הרבה, וכמו"כ המרור ושאר מצות הלילה ראוי לקרותם עוני מה"פ, ע"ש שעונין עליהם וכו' ונל"פ בדרך מוסר, דהנה כל בני ישראל יראים וחרדים מחשש איסור חמץ אפילו בכל שהוא, ומייגעים א"ע ומנקים ומחפשים בחורין וסדקין לבער החמץ מביתו ורשותו, אמנם מה שמכניסים לביתם לאכול בחג הפסח, שיהי' נשמר באמת ממשהו* חמץ, זהו ענין קשה מאוד, כמבואר בספה"ק שעפ"י דרך הטבע אין ביד האדם להשמר מזה, רק לרחמי שמים עינינו נשואות, לבקש ולחנן מלפניו ית' שירחם עלינו ויזכנו להשמר* ממשהו חמץ. ובוה אפ"ל קישור הפסוק ודרשתם ז"ל, לא תאכל עליו חמץ שבעת ימים תאכל עליו מצות לחם עוני, ואיך יהי' לכך בטוח בעת שתמצה לקיים מצות אכילת מצה לבל תכשל ח"ו במשהו חמץ, ואין ביד האדם להשמר מזה בדרך הטבע כנ"ל, ע"ז דרשו לחם עוני שעונין עליו דברים הרבה, דהעצה לזה להרבות תפלה ובקשה, ולשפוך שיחו

סיפורי מעשיות

איך השי"ת דינענען. הבנתי כי סוף מעשה במחשבה תחילה. כי מאחר שבמונח קאטש כבר נוסד בית התבשיל ולא נצרכת עוד שם. לכן מאת ה' היתה זאת וישלחני אלקים למקום אחר לתקן גם שם תיקון גדול להחיות עם רב מישראל במאכלות כשרות. ובאמת הצלחתי שם ב"ה במעשי אלו שלא כדרך הטבע. וראיתי כי רוח קדשו של מרן ז"ל נתקיים בכל פסיעה ופסיעה.

(מס' תולדות שמואל פ' י"א, מהגה"צ מאונסדארף זצ"ל)

לפני אבינו שבשמים שישמרנו בזה בסיועתא דשמיא, ובלתי* זה א"א כלל בשום אופן.

ב

והנה גם אחרי שעבר חג הפסח למובה עדיין ישנן חששות גדולות, שצריכים להזהר מחשש חמץ שעבר עליו הפסח, ולחקור בחנות שקונים ממנו דבר מאכל אם מכר חמצו כדינא, וממי לקח סחורתו לאחר הפסח, וכדומה בדברים כאלו, וצריך ג"כ לסיועתא* דשמיא לבל יכשל ח".ו. אמנם נחזי ממי יש לפחוד ולדאוג בכל חששות הנ"ל, הלא בר ישראל הנהר מכל חשש איסור, בודאי מכר חמצו עפ"י דין תוה"ק, ואם הי' חמץ ברשות עכו"ם בתוך הפסח, ודאי אין שום חשש איסור בזה, רק כל הדאגה היא מאותן שלדאכוננו מאחב"י המה, והשליכו התוה"ק אחרי גוים, והם מכתות הערב רב שנתערבו בינינו, הן המה בעוכרינו בכל עת, באופן שקשה מאוד להזהר מהם. והנה מבואר בספה"ק דבגלות מצרים לא נשלם עוד הבירור עד גמירא, ולפי דלא יכלו להתממה והוצרכנו לצאת משם בחפזון, על כן עדיין נשאר תערובות רע בטוב ונכללו ונתערבו הערב רב בבנ"י, והם היו לקוץ מכאיב לישראל בכל הדורות, אבל בגאולה העתידה כתיב כי לא בחפזון תצאו, ואז יושלם הבירור עד גמירא, ולא יהי' עוד מתערובות הרע כלל, ולדרכנו אפ"ל המשך סוף הפסוק להנ"ל, שדרשו לחם עוני שעונין עליו דברים הרבה, לבקש ולהתפלל על סיועתא דשמיא להנצל ולהשמר מחשש חמץ בתוך הפסח, ומחמץ שעבר עליו הפסח אחרי עבור ימי הפסח, ולזה מסיים הכתוב כי בחפזון יצאת מארץ מצרים, ולא נשלם עדיין בירור האמיתי, ועל כן למען תזכור את יום צאתך מארץ מצרים כל ימי חיך, ואפילו אחר הפסח תרבה בתפלה להנצל מחשש איסורי חמץ והבן.

(מס' הגש"פ מהר"י ט"ב)

העתקת הכרוז שנדפס בשנת תקצ"ו

(מאת הרה"ג ר' עקיבא איגר זצ"ל)

הרי ערי ישראל אדיריהם, שרי התורה נטורי קרתא ורבניהם, חכמיהם
ונבניהם, ראשיהם ונכבדיהם, וכל בית ישראל
כלו, שלומכן ישגא לחדא.

הַנּוֹנִי חֲנוּנִי אַתָּם רַעִי, שִׁמְעוּ שְׁמוֹעַ מִלְּתִי וְאַחֹתִי אֲשֶׁר בְּאַזְנוֹיְכֶם,
הַיּוֹם אֲדַבְּרָה אֶת אֲשֶׁר חֲזִיתִי אֲסַפְּרָה, הִנֵּה אֲנִכִּי זָקַנְתִּי וְשִׁבְתִּי,
וְכַחוֹת הַגּוֹפְנִים אֲשֶׁר כֹּל הַיָּמִים אֲשֶׁר אֲנִי חַי מֵעַט וְרַעִים הִיוּ, הִנֵּה
עָתָה יוֹם יוֹם יִצְעָרוּ וַיִּחְסְרוּ, ע"כ יִהְיוּ דְבָרֵי מַעֲטִים, וְהֲנִנִּי מִשְׁמִיעַ
דְּבָרֵי אַתְכֶם אֲשֶׁר כִּנְטַל הַחֹל וְכִנְטַל הַכֶּבֶד יִכְבְּדוּ עַל לִבְכִּי, עֲצוּרִים
זֶה זְמַן מַה כֹּאֵשׁ בְּעֲצוּמוֹתַי, וְלֹא אוֹכֵל אוֹתָם עוֹד. הִנֵּה זֶה שָׁנִים לֹא
כְּבִירִים חֲדָשׁוֹת נַעֲשֶׂה בְּאַרְץ לֹא שְׁעָרוֹם אֲבוֹתֵיכֶם, כִּי הוֹצִיאוּ אֲמִנִים
(כְּרֵאנְטוֹוִינְבְּרֵעֶנְעֶר) לְמִצְוֹא (שְׁפִירְטוֹס) לְמַסּוֹךְ מִמֶּנּוּ מִשְׁקָה יַיִן שְׂרָף
עַל חֵג הַפֶּסַח מִתְּפוּחֵי אֲדָמָה הַנִּקְרָאִים עֲרֵדְעַפְפֶּעַל וְהוֹעֵד עֲלֵיהֶם מִבְּתֵי
דִינִים אֲשֶׁר בְּמִקְוֹמוֹת מוֹשְׁבוֹתָם, שֶׁנַּעֲשֶׂה בְּדִיקְדוֹק הַחַיּוּבֵי לִימֵי דַפְּפָחָא,
יֵשׁ אֲשֶׁר סָמְכוּ וְנִשְׁעֲנוּ עַל הַדְּבָרִים שֶׁהוֹגֵד לָהֶם מִפִּי מַגִּידֵי אֲמָתִי,
וַיֵּשׁ הַמְדַקְדָּקִים אֲשֶׁר לְחוֹמֵר אִיסוּר חֲמִיץ לֹא הִי' נִכּוֹן לָכֶם בְּמוֹחַ עַל
עֲדוֹת אַחֵרִים, כִּי עֵינַי בְּעֵינַי רָאוּ מַעֲשֵׂי יָדֵי הָאוֹמֵן מֵהַחֵל מַעֲשִׂיהוּ עַד
אִם כֻּלָּה לַעֲשׂוֹת, אִפְסַ בְּכֹל זֹאת אַחַר עֲבוֹר שָׁנָה אוֹ שְׁנַתִּים נוֹדַע
וְנִגְלָה תְּרַמִּית וְעֲרֻמוֹת הָאֲמִנִים הַחֲטָאִים הָאֵלּוּ בְּנַפְשׁוֹתָם, וְהֵם בְּעֲצָמָם
נִתְּנוּ תוֹדָה, כִּי בִשְׂאֵט נֶפֶשׁ וְעֲרַמְת לָכֶם הִסְתִּירוּ עֵצָה, לְהַמְשִׁיךְ אֵלֵיהֶם
דְּבַר הַמְּחַמֵּץ בְּלִתֵּי יָדוּעַ גַּם לְהַעֲוֹמְדִים עֲלֵיהֶם מֵהַחֵל וְעַד כֻּלָּה, וְהוּא
כִּי הִטִּילוּ חֲמִיץ תוֹךְ בָּאֲרוֹת וְאֲגָמִים אֲשֶׁר מִתּוֹכָם שָׁאֲבוּ הַמִּים אֶל
הַשְּׁפִירִטוֹס, וּמֵאֵז נוֹדַע הַדְּבַר כִּי קִשָּׁה מֵאֵד וְכִמְעַט אֵינִי בִּיכּוֹלֵת יָדִי
אֲמֵן גַּם הַיּוֹתֵר מֵהִיר בְּמִלְּאֲכַתּוֹ לְהוֹצִיא שְׁפִירִטוֹס מִתְּפוּחֵי אֲדָמָה אֵלּוּ
אֲשֶׁר יִהְי' רָאוּי לְמַסּוֹךְ יַיִן שְׂרָף בְּלִתֵּי אִם נִתְּחַמֵּץ.

וְאִם כִּי הַמִּצָּא תִּמְצָא עוֹד אֶחָד אוֹ שְׁנָיִם בְּמִדִּינָה הַמִּתְּכַרְכִּים בְּלִבְכֶם
לְאֹמֵר, לָהֶם לְכֹדֵם נִתְּנָה הַיְדִיעָה הַזֹּאת, וְרוּ לֹא אֲנִם לָהּ לַעֲשׂוֹת
בְּלִתֵּי תַעְרוּכוֹת חֲמִיץ, גַּם אִם לֹא יִפְגַּל לִבְנֵינוּ מֵהָאֲמִין לָהֶם, הִנֵּה עַכ"פֿ הֵם
מִהַמִּיעוּטָא דְּמִיעוּטָא דְּלֹא שְׂכִיחַ, וְנוֹסֵף עַל כ"ו, אִי גַם יִהְיִבְנָא לְהֵן
כִּי כֵן הוּא, שֶׁנַּעֲשֶׂה מִשְׁקָה זֹאת בְּאֲמַת בְּלֵי שׁוּם תַעְרוּכוֹת חֲמִיץ, עוֹד

רחוק בעיני ורוחי זרה למשתי אותו ביומא דפסחא מטעם הכמוס עמדי וצפון בקרבי, לא עת לגלותו כיום, ולבי יהמה כחלילים, בזכרי זאת יאחזוני צירים וחבלים על עם ד' כי יפלו במהמורות, בחבלי עון ובמכשולים גדולים. על כן קמתי והתעוררתי, ואת חצני ננערתי לבלתי התמהמה עוד, לעשות לד' להודיע צערי ויגוני לרבים ולאסור באיסור חמור לשתות ביומא דפסחא יין שרף העשוי בשפירטום היוצא מתפוחי אדמה, ועון העובר כעון המסייע יהי' כבד מאד, כשותה ומשקה לישראל חמץ דגן גמור, אף אם יהי' כתב הכשר שעשוי בלי תערובת חמץ כלל, ואני גזור על כל הסרים למשמעתי להזהר ממנו ומתערובתו.

ואליכם אישים חרדים אל דבר ה' קולי אקרא, כל מי שלמד זמן מה בישיבתי מנעורי עד היום הזה, אף להגדיים שנעשו תיישים, והמה גדולים וטובים ממני, אני מבקש ופוקד בפקודה חזקה, להחזיק במעוז הדבר הזה ולפרסם איסור במקומות ממשלתם, לבל יהי' לאבן נגף ולצור מכשול לבית ישראל, ולחכמי הדור כולם הקרובים והרחוקים, ישרים וצדיקים אשר הוקמו והורמו לרעות את עם ד', על נהרי נחלי התורה והיראה, אליכם אחי ורבותי אישים דברתי, ומפיל אנכי שאלתי ובקשתי, לשום לב על הדבר הזה ולהסכים דעתכם הגדולה לדעתי הנמוכה והשפלה, להרים המכשלה ולהסיר התקלה, ולאסור איסור על נפש השותה משקה זו ביומא דפסחא, ולפשט איסורו בכל גלילותם, ולכל בני ישראל יהי' אור במושבותם, כאשר לא יטמאו נפשם רוחם ונשמתם.

דברי הכותב וחותם לכבוד השם ולכבוד תורתו הק' אשר נתנה לנו ע"י אביר הרועים למורשה, פה פאזען בירח כסלו בעשרים יום בו שנת תקצ"ו לפ"ק.

(החותם)

ד

צריכין להשגיח לשית עצות אודות מכירת הגערבי"ן שנצרך לכל א' מיד אחר הפסח ובאמת כבר כתבו הרבה גדולים שלא להניח שאור או גערבי"ן למכור לנכרי כדי שיוחזר לקנות הימנו לאחר הפסח עיין בשו"ע ובייט"פ ובשו"ת מ"ח ושאר אחרונים, אבל כעת אנו רואין כי עי"ז שאין מוכרין לנכרי הגערבי"ן באים כ"פ לידי מכשולות

לאחה"פ כשקונין גערבי"ן ולא יודעין מהיכן באים וכדומה וידוע מ"ש
 בשו"ת דברי חיים לענין היתר שט"מ על שבת כדי שינצלו מאיסור
 חמור ע"ש [וכיו"ב אחו"ל ורש"י ז"ל ר"פ תצא שהקב"ה התיר יפת
 תואר כדי שלא ישאנה באיסור ע"ש], לכן נלע"ד דכוחא דהיתרא
 בזה עדיף מלהחמיר ולאסור שלא למוכרו ויש למצוא אופן להתיר
 למכור כדת וכדין [עיין בשו"ת נטע שורק או"ח סי' ל"ב וסי' ל"ה
 וביו"ד סי' כ"ו שם ותשו' התם סופר או"ח סי' קי"ג וקי"ט ותשו'
 תשורת ש"י מהד"ק סי' ס"ו ומהד"ת סי' פ' ובש"ע או"ח סי' תמ"ח
 סעיף ד' ומו"ז ומג"א ובאה"ט שם בשם הב"ח ובחיי"א] וז"ל ש"ע
 הרב התניא שם סי"ז רשאי ישראל לומר לנכרי וכו' קח ממני במאתים
 ואקחנו ממך לאחר הפסח ואחזיר לך מעותיך ואוסיף לך עוד ריוח
 ע"ז ואעפ"י שהנכרי הוא מוכרה להחזיר לו החמץ לאחר הפסח שהרי
 לקח ממנו ביותר מכפי שויו מ"מ כיון שכבר מכר לו במכירה גמורה
 והקנה לו בקנין גמור ה"ה כשלו ממש כ"ז שלא חזר הישראל ולקחו
 ממנו, ובסעיף כ"ג שם כתב דמותר לו לכתחלה לומר לו הריני מוכרו
 לך במכירה גמורה לחלוטין אבל זכות זה שיירתי לי בו שאם תרצה
 למכרו לא תמכרנו לשום אדם חוץ ממני כו' אבל לא יתנה שעל
 מנת כן מוכרו וכו' עי"ש והוא מהשו"ז שם סק"ו ע"ש. ולפי זה נלע"ד
 דיש להתיר בגערבי"ן למוכרו לנכרי קודם הפסח בקנין גמור והיינו
 באופן זה שימכרנו לנכרי שיש לו חנות או אופה נכרי שבלאו הכי
 ג"כ הוא צריך לגערבי"ן גם בכל השנה ורגיל בכך ויקבל הימנו הדמי
 תשלומין כולו אם אפשר ובזה לא הוי הערמה ניכרת ויכול לומר לו
 שבאם ישאר ממנו בידו לאחר הפסח יחזיר ויקנה אותו הימנו כריוח
 [ועיין ברמב"ם פ"ד מה' חמץ ומצה הל' ז'] והישראל יכול לעשות
 בהגערבי"ן איזה סימן מבפנים או מבחוץ באופן שהוא יכירנו לאחר
 הפסח שלא ההליף הנכרי אותו, והלכתחלה בזה האופן הוי כדיעבד,
 ובתשו' תשורת ש"י הנ"ל מתיר כדיעבד לכ"ע עי"ש, אבל סתם אנשים
 אינם יודעים כיצד לעשות על כן צריכין הרבנים והדיינים די בכל
 אתר ואתר להורות לעם לכתחלה המעשה אשר יעשון כדי שלא יבואו
 לידי מכשולים ח"ו ויהיו זוכים ומזכים הרבים וזכות הרבים תלוי בהם.
 (מס' שמע ישראל)

ה

מעשה אופה בפסח

ובענין מעשה אופה דאיירינן בי' לא אוכל להתאפק ולחשות על מעשה הנבלה שראיתי במדינה זו. שכל האופים אפו בפסח כדרכם בכל השנה רקיקים ומעשה אופה-ספוגות שקורין ספאנדוז קעיק או צוקער-לעקערך. ויש מהם שעמדו תחת השנחת הרבנים. וכאשר שאלתי איזה מהאופים מי התיר לכם לאפות מקמח (ולא ממצה טחונה או מקמח תפוחי אדמה), והודעתי להם את חומר האיסור, קצת מהם הצטדקו בזה שלקחו קמח מהקמח הנמחן לאפיית המצות בהשגחת הרבנים, ומהקמח של פסח הלא אנו אופים. ולא עלתה על דעתם שיש איסור בזה לעשות עיסה מקמח של פסח ולאפות. וקצת מהם כחשו, ואמרו שהם אופים רק ממצה טחונה דקה מן הדקה, או שאופים מקמח של תפוחי אדמה, והמשגיח לא ידע בין ימינו לשמאלו.

(מס' שמושה של תורה)

פרק י"ז

א

זהירות בהלכות התלויות בארץ

הנוסעים לארץ ישראל וכ"ש אלה שהם תושבי ארץ ישראל צריכים מאוד להזהר בהלכות התלויות בארץ כגון תרומות, מעשרות ושמיטה* וכו'. ואיתא במדרש תהלים פ"ח על הפסוק רצית ה' ארצך שבת שבות יעקב, זה שאמר הכתוב ארץ אשר ה' אלקיך דורש אותה, הקב"ה הופך ומהפך בה ונותן עיניו בה עד שתרצה מעשי' להקב"ה והמצוות שנצטוו ישראל עליהן אם הוציאו את המעשרות ואת השביעית, אותה שעה היא מרצה את מעשי' להקב"ה וכן הוא אומר אז תרצה הארץ את שבתותי' לכן רצית ה' ארצך. מזה אנו רואים שע"י קיום שמירת מצות התלויות בארץ זוכים להתקרבות ביאת משיח צדקנו. לכן צריכים מאד מאד להזהר בא"י נוסף על הזהירות שלא יכשלו במאכלות אסורות צריכים להזהר עוד שלא יכשלו בעון התרומות ומעשרות, ואם קונים מאכלים שהם מסופקים אם הם מעושרים כדון וכ"ש שידעו בוודאי שהם לא מעושרים יש להם ללמוד נוסח הפרשת תרומות ומעשרות ויכולים בעצמם להפריש תרומות ומעשרות כי זה

דבר לא קשה הוא. ולתועלת הרבים ראיתי להעתיק פה נוסח הפרשת תרומות ומעשרות מבבל החזון איש זל"ה.

ב

ראשית, יש לייחד מטבע מתכת כגון לירה, שילינג וכדו' ולהניחו במקום משומר במיוחד לפדיון מעשר שני. לפי מחיר כסף-צרוף כהיום (אלול תשל"ב) אפשר לחלל על מטבע של 10 אגורות 9 פעם, או על לירה אחת 90 פעם, ויש לעקוב מפעם לפעם על שינוי במחיר הכסף-צרוף.

נוסח ההפרשה

נוטל מן הפירות מעט יותר מאחד ממאה ומבדילו מן השאר ואומר :

יותר מאחד ממאה שיש כאן, הרי הוא תרומה גדולה בצד צפוננו. אותו אחד ממאה שיש כאן ועוד תשעה חלקים כמותו בצד צפוננו של הפירות, הרי הוא מעשר ראשון. אותו אחד ממאה שעשיתיו מעשר, עשוי תרומת מעשר. ומעשר שני בדרומו, ומחולל הוא וחומשו על פרוטה במטבע שייחדתיה לחילול מעשר שני.

ואם המעשר שני אינו שוה פרוטה או שהוא מסופק אם הוא שוה פרוטה, יאמר :

ומחולל הוא וחומשו בשויו במטבע שייחדתיה לחילול מעשר שני.

בפירות שחל עליהם חיוב מעשר עני אומר כל הנוסח עד "תרומת מעשר" ומוסיף :

ומעשר עני בדרומו.

ופירות שמסופק בהן אם הם משנת מעשר שני או עני, אומר כל הנוסח הקודם ומוסיף :

ואם צריך מעשר עני, יהא מעשר עני בדרומו*.

המפריש מהרבה מינים בבת אחת יטול מכל מין ומין יותר מאחד ממאה ויאמר :

יותר מאחד ממאה שיש כאן, הרי הוא תרומה גדולה בצד צפוננו, כל מין על מינו ; אותו אחד ממאה שיש כאן ועוד תשעה חלקים כמותם בצד צפוננו של הפירות, הרי הוא מעשר ראשון כל מין על מינו ; אותו אחד ממאה שעשיתיו מעשר, עשוי תרומת מעשר כל מין על מינו ; ומעשר שני בדרומו כל מין על מינו, ויהא מחולל הוא וחומשו על פרוטה במטבע שייחדתיה לחילול מעשר שני ; ואם צריך מעשר עני יהא מעשר עני, בדרומו כל מין על מינו.

בוודאי טבל מברך :

ברוך אתה ה' אלקינו מלך העולם אשר קדשנו במצוותיו וצונו להפריש תרומות ומעשרות.

(*) גם בשביל הפרשת תרומות ומעשרות ממשקאות יכול להשתמש בנוסחאות אלו, אלא שיוהר שהכלים שבהם המשקה, יהיו עומדים על מקומם, ולא יתנועעו כלל בשעת ההפרשה.

נפש ישעי'

קלמ

לפני פדיון מעשר שני ודאי מברך :

ברוך אתה ה' אלקינו מלך העולם אשר קדשנו במצוותיו וצונו על פדיון מעשר שני.

ג

מי שהפריש יותר מאחד ממאה ואמר את כל הנוסח, אף שאינו יודע את חלות התרומות והמעשרות לפרשותי' בדיוק, אך סומך בלבו שיחולו כפי הדין והמצוה, קיים את המצוה, וההפרשות חלו כדין ופירותיו מתוקנים.

וכמו כן, מי שאינו בקי להפריש, ויש לו נוסח הפרשה הכתוב ביד חכם, יכול ליטול יותר מאחד ממאה מהפירות ולומר : כל ההפרשות וחילול מעשר שני יחולו כמו שכתוב בנוסח שכרשותי כדת. וראוי לחבר ללמוד את הדינים, שיהי' בקי בהם, ושיהי' הנוסח המלא של ההפרשה שגור בפיו. כי אי ידיעתם היא שכחת התורה ומורה על מיעוט ההתעסקות בת.

פרק יח

בחויב הזהירות מאיסור תולעים

א

מדרי עברי לבאר איכות האכילה, עת לכוננה על ישר במו עופל וחוזק בחזקת היד החזקה והעונש הגדול, על האוכל מאכלות אסורות רחמנא לצלן, וע"כ צריך האדם להזהר בהם מאוד, ויעמוד מרחוק בתכלית הריחוק, אפילו מחשש שלהם, וביחוד בשרץ השרץ המצויים במאכלים, והם הנקראים מילבי"ן בלע"ז, שהיא דמיון הנמלה הנזכר בגמרא (מכות דף פז, ב) : נמלה לוקה חמש, שגם היא שרץ הארץ כנמלה שעוברין עלי' חמשה לאוין. ובודאי חיוב גדול על האדם לחקור היטב על זה בכל ימות השנה, וביחוד בימות החמה שמצוי ביותר. ועיני ראו גם באמצע החורף כמה כלים מלאים מהם, גם בלחם שהי' מונח במרתף באמצע החורף, מצאתי ג"כ בהם הנמלים הנ"ל. ובודאי עתיד ליתן את הדין מי שאינו נזהר בזה היטב, לחקור ולבדוק עד מקום שידו מגעת, וביחוד בימות הקיץ, ככל המאכלים ובכל המשקים שאוכל ושותה ובכל הכלים שנעשו בהם המאכל והמשקה, דהיינו כלי חרס שמכשלים בהם רק משכת לשכת, גם כלי קמח, בודאי יש בהם מילבי"ן, גם בלחם ובגרופי"ן שאופה או עושה בעה"ב

על שבוע או ב' שבועות, בודאי נמצא בהן מילכין הנ"ל, בד' זה' ימים אחר האפי' או עש', וביחוד בגבינות הישנות, גם הכלים שמונחים בגבינות וחמאה, ראיתי בעיני אף בחורף, ומכ"ש בקיץ, שהם מלאים מילכ"ן. גם ראיתי בעיני אף בימות החורף, במשפך שמסננין עלי' יין, היו מילכ"ן רצין ושכין בה.

ב

גם יזהר האדם מאד בקטניות ועדשים, שיבדוק תחלה קודם בישול ע"י נפה, דהיינו לרקדן על הנפה ובפסולת שיפלו מהנפה על השולחן או הדף יבדוק, ובודאי ימצא בהם מילכ"ן רוחשים גדושים בתוך הפסולת. ואת הכל ראיתי בעיני ולא מאומד דעתי וגם לא מפי השמועה אני אומר לכם. גם בשרץ זבוכים, בודאי במאכל או משקה שאינם מכוסין בכיסוי היטב, נופלים בהם הזבוכים, וביחוד בתבשיל עב. ובודאי לית לי' ברירה לברר מהן הזבוכים בשעת אכילה ולהשליכם לחוץ, כי א"א לעמוד עליהם, וביחוד בסעודת לילה שאינן ניכרין כקערה כ"כ, וחיוב על האדם לחקור ע"ז היטב. ועיני ראו ולא זר, בקיץ ולפעמים אף בחורף, בצלוחית שהיו שותים בו שכר שעורים או דבש, מצאתי לאחר שעה או שתיים זבוכים קטנים שנתהוו מלחלוחית השכר או הדבש הנדבק בצלוחית. לכן יזהר מאוד בזה, לבדוק הצלוחית מזבוכים קודם שתייתו בה. ותיקון גדול הוא תיכף למריקה שטיפה, שאחר שתיית השכר מורק ושטף במים היטב. וביותר צריך לזרו להזהר בחומץ, הן בקיץ והן בחורף, כי כלי שמעמידין בה החומץ היא מלאה זבוכים קטנים. וחיוב על האדם לסנן החומץ על ב' וג' מפות. ואף בעת הסינון יזהר מאד שלא יפרחו הזבוכים לתוך החומץ המסונן, או על מאכל ומשקה אחר שהן עומדים בסמוך לכלי שהחומץ בה.

וזהר האדם מאוד בקיץ, גם בתחילת ימי החורף, שלא ישתה שכר ואף שאר משקים רק מזכוכית לבנה זכה, ובה יהיו נראים אף הזבוכים הקטנים, ואל ישתה שום משקה מכלי עץ או מכלי חרס, שבודאי נפלו בהם הזבוכים, אם לא כמו אותם מתחלה ועד סוף בכסוי כראוי. ואף אם כמו אותה במכסה כראוי, א"א להזהר שלא יפלו בכלי חרס כיסו אותה. ואף גם זאת ששותה מזכוכית לבנה, ימתין מלשתות עד שתשקע הרתיחה שקורין שוי"ם בלע"ו. וראיתי רבים וכן שלמים וראים ששותים* דרך המפה. וביותר צריך להזהר מזבוכים בתבשיל

ירקות שקורין באַטווינע בלע"ז, שבודאי נפלו זכוכים בקדירה, בעת שהיתה מגולה, ואינו ניכר כ"כ במביעת עין בקערה בשעת האכילה להשליכם לחוץ. גם בתולעים המצוי בכצלים ובכל הירקות, וביחוד בכרוב שקורים היפמל"ך קרוי"מ, מצוים שם תולעים קטנים בין עלה לעלה דמיון פרעושים. והן אמת יהגה חכי, שרוב העולם נזהרים בזה ובודקין עד מקום שידם מגעת, כל עלה א' בכד.

ג

כ"ל של דבר, שחיוב גדול על כל איש מאישי ישראל עם קדוש, לחפש ולבדוק אחריו ולחקור בכל החקירות במאכלים ובמשקים ובכלים שמונחים בהם, אם לא תמצא בהם זכוכים ותולעים ומילבי"ן, בכדי שיוכל להנצל מאיסור תולעים רחמנא לצלן, שאיסור שלהם חמור מאיסור חזיר, שעל אכילת חזיר לאו אחד ועליהם מוזהר בכמה לאוין כנ"ל. ואף גם זאת, שיהא האדם ירא שמים וגם נזהר בהם כשמרם בכל אומציו החקירה, וכל היד המרבה לבדוק, עכ"ז לא יהי' נכון לבו בטוח בודאי שנצול מכל וכל מאיסורים אלו, וביחוד ממילבי"ן שמצויין במאכלים בקיץ בתמידות. אך חיוב גדול על האדם לעשות המוטל עליו, ואת אשר בכתך לעשות עשה, לחקור עד מקום שידו מגעת, ואז עכ"פ יהי' שוגג וחי' ית"ש יהי' בכסלך ויצילך מלכד, ולא יאונה לצדיק כל און. אך מי שאינו חושש על זה כלל, ואוכל ושותה בלא בדיקה וחקירה גדולה מתחילתו, תחילתו מוכיח על סופו,

סיפורי מעשיות

תולעים

הרב הקדוש מהרש"ז בן מהרי"ץ מסטרעטין זלה"ה הי' לו חוש הריח להרגיש בהמאכל אם יש בו חשש איסור. ופ"א הי' בעיר ראזלע והיתה לו אכסניא אצל איש עשיר נכבד. ובליל שבת קודש כאשר הי' יושב ליד שלחנו הטהור, וכמה אנשים חסידים באו אצלו, וכאשר הובא לפניו ליפתן משזיפים שקורין פלאמין לא הי' רצונו לאכול השזיפים. וחרה לבעל האכסניא שאין רצונו לאכול אצלו, וחושד אותו שלא בדק יפה לברור השזיפים מהתולעים, ושאל אותו על זה, אז הושיט ידו הקדושה להקערה ולקח אחד מהשזיפים ופתח אותו ומצא בו תולעים. אז ראה גדול קדושתו.

(מס' דגל מחנה יהודא אות צ"ה)

ואף על הספק נקרא מויד, ועונשו גדול רחמנא לצלן. ומה מאוד מפליג בזה"ק עונשי איסורים אלו, שהרי הוא כאלו כופר בעיקר ולית לי' חולקא באלקא דישראל רחמנא לצלן.

ד

ואעתיק לפניך מאמר אחד מזה"ק, כדי לעורר לב האדם אל הזריוות בזה. וז"ל הזה"ק פ' שמיני דמ"א ע"ב: ת"ח כל מאן דאכל מאינון מאכלי דאסירי, אתדבק בסטרא אחרא וגעיל נפשי' וגרמי ורוח מסאבא שריא עלי', ואחזי גרמי' דלית לי' חולקא באלקא עלאה ולא אתי מסיטרי' ולא אתדבק בי', ואי יפוק הכי מהאי עלמא אחידן בי' כל אנון דאחידן בסטר דמסאבא ומסאבין לי' ודיינין לי' כבר נש דאיהו געלא דמרי', געלא בהאי עלמא וגעלא בעלמא דאתי, ועל דא כתיב (ויקרא יא, מג): ונטמתם במ בלא א', דלא אשתכח אסוותא לגעולוי' ולא נפיק ממסאכותי' לעלמין, ווי לון ווי לנפשיהו דלא יתדבקון בצרורא דחיי לעלמין, דהא אסתאבון, ווי לגרמייה עלייהו כתיב (ישעי' סו, כד): כי תולעתם לא תמות וגו' והיו דראון לכל בשר כו'. ר' יוסי פתח ואמר, כל עמל האדם לפיהו כו' (קהלת ו, ז), האי קרא בשעתא דדיינין לי' לב"נ בההוא עלמא כתיב, כל ההוא דיניא וכל מאן דסביל בההוא עלמא ונקמין מני' נקמתא דעלמא, לפיהו, בגין פיהו דלא נטר לי' וסאב לי' לנפשי', ולא בסטרא דחיייה בסטר דימינא, וגם הנפש לא תמלא, לא תשלים דינהא לעלם ולעלמי עלמין. ד"א לא תמלא, לא תשתלים לסלק לאתרהא לעלמין, בגין דהא אסתאבת ואתדבקת בסטרא אחרא. ר' יצחק אמר כל מאן דאסתאב בהו כאלו פלח לע"ז דאיהו תועבת ה', ר"א הוה יתיב כו', עכ"ל.

ה

הגידה לי שאהבה נפשי, אחיי ורעיי, וכי אין ראוי לאדם ליפול מלא קומתו ארצה וליתן בעפר פיהו ופלגי מים תרד עיניו, יומם לא ישקוט ולילה לא ינוח, אם קולע השערה לשער בעצמו שלא הי' נזהר היטב בעודו בחיים חיותו ממאכלות האסורות אשר אומץ עונשם חמור מכל עבירות שבעולם, לפי הזה"ק הנ"ל, שעל כל עבירה שבתורה אף על אותם שחייב בהם מיתת ב"ד, מ"מ לאחר שסבל עונשו בגיהנם ובשאר עונשים, כפי שנגזר עליו בעולם העליון, עכ"פ יש לו חלק לעה"ב ויש לו חלק בקב"ה ית"ש, אבל זה שטימא עצמו וגופו ממאכלות

האסורות, מבואר במאמר הזוה"ק הנ"ל שאין לו חלק כלל באלקי ישראל ולא בעוה"ב, ונידון לדרי דרין, כנ"ל, עליהו כתיב כי תולעתם לא תמות ואשם לא תכבה וגו', ומה לי עוד לזעק ולדבר על לב בני אדם וכו'. ובזכרו כל הדברים האלה, הלוך ילך ובכה תמיד לא יחשה על רוע מזלו, אם ישער כנ"ל ושמעתי על כמה אנשי מעשה שהולכים בעצמם אל בית הרחים לנקות אף כלי הרחים ממילבי"ן, וטוחנין בכל יום מעט תבואה ואופין לחם לצורך יום אחד בלבד, וכן בכל יום, ומכ"ש שנוהרים בכלים שבכיתם, לנקות אותם בכל יום מספק מילבי"ן, ע"י שרפה בקש, ואשר חלקם בזה ובכא. גם שמעתי על כמה אנשי מעשה, שקודם אכילתם מנקים השולחן שיאכלו עליו היטב מספק מילבי"ן, ונוהרים שלא יהי' מונח שום ספר על השולחן בעת האכילה, כי בספרים מצוין ג"כ מילבי"ן, וחוששין שלא ירחשו מהספרים על המפה ועל הלחם.

ו

אחיי ורעיי, מי זה האיש אשר בינה יתירה נודעת לו מזה"ק הנ"ל, בחומר העונש של עון זה ר"ל, ולא ישים על לבו ויחרד האיש ילפתו ארחות דרכים, להזהר בכל מיני זהירות מעון המר הזה, אף בספק ספיקא, אם ישער בדעתו שאפשר שיכול להיות במאכל או במשקה או בכלי זה מילבי"ן או זבובים, אזי ידך משוכות הימנו ואתה נמנע מלאכלן או לשתותן, כי נח לו לאדם שימסור עצמו לכבוש עת תאותו שעה קלה בעוה"ז השפל והבזוי, מלאכד אורות חלקו מאלקי ישראל ח"ו וחלקו בעה"ב שכולו ארוך לעולמי עד. ואין די להפקיע את עצמו בלבד בזהירות ההשגחי על עצמו יצא, אלא על הכלל כלו יצא, להזהיר את אחרים ג"כ, וביחוד להרים מכשול מדרך עם קדוש להאופים, שהמכשלה הזאת תחת ידם והמה כשלו ונפלו רבים חללים בעוה"ה וחטא הרבים תלוי בהם, במה שאין נזהרים להכתב כלים שמשתמשין בהם בכל יום ע"י שריפה בקש, כי כל כלי אפי' שלהם, ואף גם זאת כל כתלי בתיהם, מלאים מילבי"ן ר"ל אף בימות החורף. ואשרי חלקו מי שמשתדל את עצמו להיות איש בזה, ליתן את פנאי שלו ולחקור ולדרוש בתמידות על אודות הדבר הזה לזכות בזה את הרבים, וזכות הרבים תלוי בו ודי בזה.

(יסוד ושורש העבודה)

אם בא לידו דברים שיש בהם חשש מחמת שרצים, דהיינו שהוא מסופק אם יש בהמאכל נמלים או כנימה (מילבין) המצוי במאכלים, בפרט בימי הקיץ או נפלו בתוכו זבובים דמצד הדין אסור לאכול המאכל, או אם הי' מונח לחם וכדומה אצל ספרים ובמקום השכיח כנימה ותולעים, אז במנעו מלאכול המאכל יכוין לקיים אלו הלאוין. והנה אצל תולעים מפירות עובר משום לכל השרץ השורץ על הארץ לא תאכלום (ויקרא יא, מב). ובסתם שרצים שאין ידועים אם נולדו מאב ואם, או נתתו מעצמם מעיפוש, שייך בהם וכל השרץ השורץ על הארץ שקץ הוא לא יאכל (שם מא), וחייב משום שרץ הרומש שהוא ולא תטמאו את נפשתיכם בכל השרץ הרומש על הארץ (שם מד), ומשום שרץ המים שהוא אל תשקצו את נפשותיכם בכל השרץ (שם מג) שע"ז חייב בכל השרצים, וגם משום לכל השרץ שהוא לאו לתולעים המתהוים מן העיפוש, ואם הוא נמלה פורחת ואפשר בכלל זה אלו שקורין געליסין, אז חייב ג"כ משום וכל שרץ העוף טמא הוא לכם לא יאכלו (דברים יד, יט), ואם הוא צרעה או זבוב נתוסף עוד לאו שהוא איסור עוף טמא, ואזהרתו מן הכ' ואת אלה תשקצו מן העוף לא יאכלו (ויקרא יא, יג) ועיין בס' המצות לרמב"ם (ל"ת קע"ט) וא"כ בזבוב יש ששה לאוין ובנמלה חמשה.

וככה בשעה שאוכל בשר הנשחט וכדומה, או שולח לשחוט בהמה או עוף, אז יכוין לקיים מ"ע וזבחת מבקרך ומצאנך (דברים יב, כא) וכתוב (ויקרא יז, יג) אשר יצוד ציד חי' או עוף ושפך דמו ודימה הכ' חי' לעוף. וכן כשמולח בשר וכדומה, יכוון לקיים ל"ת וכל דם לא תאכלו לעוף ולבהמה (שם ז, כו). וכן אם נזדמן לחתוך בסכין של בשר מאכלי חלב או להיפך, יכול לקיים כמבואר לעיל. וככה בשבת קודש בשעת אכילתו, אם נזדמן לו לעבור על איסור דאורייתא, או איסור דרבנן כגון מלטול מוקצה, או ברירה או סחיטה, אז יכוין לקיים מ"ע ובוים השביעי תשבות (שמות כג יד) ומל"ת לא תעשה כל מלאכה (שמות כג, ג) וכדומה. וככה כשנזדמן לו איזה מאכל המאוס או לאכול בכלי מאוס, או ידיו הוי מזוהמות, אז כשמונע עצמו יכוון לקיים אל תשקצו את נפשותיכם (ויקרא יא, מג) ומ"ע והתקדשתם, כמובא בסוף מאמר הנהגות השלחן בשם הרמב"ם ז"ל. (שלחן המתור)

מאכלות אסורות המשקצים את הנפש, לא חשידי ישראל קדושים ח"ו, גם גבינות העכו"ם שאסורה מהסנהדרי גדולה ואפילו העמידה בעשבים, וכן חלב שחלבו גוי ואין ישראל רואהו, ואלו הם מעיקרי הדת. וצריך ליותר מהתולעים דשכיחי טובא, במים ובירקות והאוכל תולעת או נמלה חייב על כל א' ה' מלקות והאוכל יתוש או זבוב חייב על כ"א ששה מלקות. וכבר האריך בזה הרב פר"ח בי"ד סימן פ"ד בזה. ובילדותי שמעתי לרוב החסיד עיר וקדיש כמתר"ר גדליא חיוון זלה"ה, מתמרמר מאד על זה, איך באיזה רגעים יאכל י' תולעים ויתחייב נ' מלקות, בלי שום הנאה רק מחוסר זהירות, ומפיו לפידים יהלכו להזהיר העם, זי"ע. והחרדים אל דברו, יאזרו חיל לדקדק בזה הרבה, ולהזהיר לבני ביתו ומשרתיו על זה, כי התולעים הן רבים עתה במים ובירק עשב מאד והחומץ נמצאים בו הרבה, והם דקים מאד ולא מהני להו סינון. וכבר צווח התייר הגדול הרב כנסת הגדולה בחיבורו ובתשובותיו על זה. ויש להתיר לסננו בכגד עב, ואח"כ להתריחו באש ולסננו אח"כ. וכמו שכתבנו בעניותנו במקומו.

ובר מן דין, האוכלים למעדנים בחול, ועושים משתאות וסעודות הרשות ידעו נאמנה, כי הוא חלק הסט"א, ועתידין ליתן את הדין בפרטי פרמות, כי הגם כי המאכל היתר, והשתי' כדת, הוא נכל ברשות התורה, וכמו שכתב הרמב"ן בביאורו על התורה. ולדעתו ז"ל על זה הזהירה תורה קדושים תהיו, שיקדש עצמו כמותר לו, עיין בדברי קדשו באורך. וכבר ארז"ל במדרש, והביאו התוספות בכתובת, באשכבתי' דרבי, אמרו עד שאתה שואל שיכנסו דברי תורה בקרבך, שאל שלא יכנסו מעדנים לתוך גופך.

(מס' לב דוד להחיד"א זל"ה פרק ט"ז)

ראיתי בתשו' אבני נזר בדבר הבארות אשר גם אחר הסינון נמצאים בהם תולעים וישראל קדושים בודאי ישמעו ותבא עליהם ברכת טוב להשמר עצמם משרצים אשר עיקר קדושת ישראל תלוי בזה.

(אבני נזר ה' תולעים סימן ע"ט)

צריך הירא שמים להשגיח על נפשו בענין תולעים ומילבי"ן שהם שכיחים מאד, בפרט בימי הקיץ. ויש הרבה יר"ש ואנשי מעשה שאינם אוכלים שום דבר הצריך בדיקה, ואשרי חלקם בזה, ומה כמו כרוב (קרוי"ט) ואורז המלאים תולעים, וגרים ופלאמען יבשים, וצמוקים וכדומה, וכל הדברים ששכיח עליהם מילבין ותולעים, ותאנים ותמרים שהמה דרוכים בעגולים (גיפרעסמ"ע) כידוע כי עובר בזה על כמה לאוין חמורים, כמבואר במ' רמזי המצות לעיל, עיי"ש ותראה כמה לאוין שעובר בשביל זכוב ונמלה וכדומה. וגם לא יתן המאכלים סמוך לספרים, וגם התיבות שמחזיקים הלחם מלא מילבי"ן בקיץ, בפרט הנשים שמוליכות הפת להאופה בסלי נצרים (קארלבל"ך), ומה מלאים לאלפים מילבין תנסה להקיש אותם בחווק בארץ בעת זריחת השמש תמצא הרבה מילבין, ותקנתי בביתי מגדל תיבה של רדידי פחים (בלע"ך) כולו בלי עץ כלום להחזיק בו לחם ועניני מאכלים, ששם אין שכיח כ"כ מילבין, וגם אפשר לנקותם בנקל. גם הזהר אחי שלא לשלוח הלחם למען השם בסל נצרים, ולא יתן לחם בשום סל, ולא יקנה לחם מאלו אשר מניחים בסל. וגם צריך בכל פעם לשרוף ולהכהב כלי הלחם והחלות. והגם כי אחר כל האזהרות הללו קשה להזהר ולהנצל מאכילות מילבין, אבל עכ"פ אנחנו נצטוינו על כך וצריכים למלאות רצון יוצרנו בכל האפשרי.

וכתבו בשם רבינו האר"י ז"ל, באם אחד שומר נפשו ממאכלים אסורים אז הקב"ה שומרו ג"כ בהשגחה עליונה, ואינו מתקרב אצלו שום מאכל אסור, ורק שיבקש תמיד רחמים ע"ז להנצל ממאכלות אסורות, ונכון לבקש ע"ז בכל תפלה בשמע קולנו. ומובא בס' חכמת אדם, שלא לאכול שום דבר בפרט בקיץ עד שישתכל מה הוא אוכל ושותה, וכתב שם שהרבה פעמים ניצול מכמה מכשולים עיי"ז, כי הרבה פעמים נמצא תולעים במים, ועל הלחם, וגם הפירות בקיץ, בפרט על הענבים רוחשים לפעמים תולעים, והמה סכנה גדולה ח"ו לבד האיסור, ואדם חומף ואוכל וממלא נפשו מאסורים, אמנם זה עצה טובה שישגיח על הדבר שאוכל, ועיקר ושמח סכין בלועך אם בעל נפש אתה, וישגיח על נפשו, ולא יהי' להוט אחר תאותו. וכן הארכס"י

כמהין (שוואַמע"ן) קעל קרוי"ט קאפע"ר המלאים מילכין, וגם בכארי"ן שכיח בגרעינין שלהם תולעים, וגם כפרי הנקרא ריביצלא"ך יש בראשן שלהם מילכין, ובפרי הנקרא יאגידע"ס הגדילים באילנות, וגם מאלינ"ס מלאים תולעים ומילכין, ולא יהא שומה לחטוף לתוך פיו, כי אז בודאי יכשל בהרבה דברים אסורים רח"ל, וגם בדגים כמו בקארפיי"ן יש תולעים על עורו, סנפיריו וקשקשיו, שאין ניכרים רק למומחה, וקשה בהם הבדיקה, וראיתי גם אחרי הבדיקה ע"י מומחה, נשאר הרבה תולעים ולא נתודע רק אחרי בדיקה יפה. ומערענ"ס יש בראשן תולעים, וגם מהעכ"ט נמצא כבטנם כמו תולעים דקים וארוכים, וגם כנמצא ציגאנ"ר פישלאך שיש בהם חשש משום שרץ השורץ ועיין כדת"ש.

סיפורי מעשיות

(מקונטרס כוונת הלב מההגה"צ מקראטנא שליט"א)

ארשום בכאן ענין מבהיל הרעיון מגודל צדקתו ותמימותו של דו"ז הגה"ק מקאלאמיי זי"ע וגודל ענות צדקו וקדושתו של מרן הגה"צ בעל דברי חיים מצאנז, מה ששמעתי כמ"פ מאבי מורי זצ"ל הי"ד, מה שספר לו הרב הקדוש בעל קדושת יו"ט זצ"ל מסיגעט. ובזה הלשון אמר לאבי ז"ל: אני אספר למעלתו מה שהייתי עד ראי' אצל הרב מצאנז ז"ל, עוד הייתי צעיר לימים הייתי בצאנז ואז הי' שמה גם הרב מקאלאמיי, והושיבו אותו אצל הרב ז"ל, וכשישבו כל המסובין אל השלחן הטהור, והביאו מרק של בשר להרב ז"ל ולכל המסובים, שהיו כמובן אנשים מסויימים, ת"ח, חסידים ואנשי מעשה — ובתוך המרק הי' נתון מעט כרכום, הנקרא זאפערן (שהי' אז מנהג לאכול בהרבה מקומות), והרב ז"ל וכל המסובים התחילו לאכול והרב מקאלאמיי לא טעם את המרק. ואחר שהרב ז"ל אכל מעט מרק, הרגיש שהרב מקאלאמיי לא אכל כלל, ושאל אותו למה אינו אוכל, והשיב בזה"ל: הרשב"א הי' נזהר מכרכום (עיין יור"ד סוס"י קי"ד בשו"ע וש"ך ודג"מ שם). ולא ענהו הרב מאומה. ובין המסובים נעשה רעש גדול עד שהתחילו לדבר קשות וזלזולים נגד הרב מקאלאמיי, איך הרהיב בנפשו להחמיר נגד מרן ז"ל בפניו, בפרט אחר שכבר אכל מהמרק. והרב הקדוש הניח ראשו על ידו סמוך על השולחן. וכאשר המסובין הרעישו ביותר, הגבי' הרב ז"ל את ראשו, וגער במסובים, ואמר בזה"ל: שא! איך מיין אָז מיין זאפערן מעג מען עסען. נאָר אָז אונגאַרישע גדולים (שאו הי' הרב מקאלאמיי בסיקס באונגאַרן) זאָלען נישט זאָגען אָז ביי מיר עסט מען דבר שיש בו נדנוד איסור ח"ו, זאָל מען

יא

וכן מובא שם בשם כמה גדולים, לאסור הדגים קמנים שקורין סארדעליין. והגם כי אולי אין חשש בהדגים בעצמם, אבל האומנים מערבים בשמן מינים אסורים ע"י חכמת הקעמיק"י ועיי"ש. ומובא בחכמ"א שירק שקורין קריפץ שמניחים באוגרקים, אין לך עלה ועלה שאין בו כמה תולעים והוא בדוק ומנוסה. וכן גרינע פעטערזיין"ל שמשמים בהרומב, והגם שמהכתבים אותו באש אין מועיל כלום, ועיין בחכמ"א. וי"ש אחד הראה האיך אחר העברה באש בטוב, שהניח אותם כנגד החמה רחשו הרבה מילכיין. וכן בעשב הנק' קארפיא"ל הנראה כמו גבינה זה ג"כ מלא מילכין ותולעים, והעולם אינם נוהרים, ויר"ש יזהר על נפשו. וכן עדשים (וגרינע ארבעסיין) שכיח בהם הרבה תולעים, וגם קרוי"מ הוא מלא תולעים, ואלו האוכלים אותו [יזהרו] שבאם נתחתך לשום בחביות ושהו אותו יום אחד אז צריך בדיקה מחדש. ובענין החומץ אין שום תקנה רק שיבשלו אותו, ואח"כ יסננו אותו בדבר עב. ואם ישהנו יותר משלשה ימים אין מועיל כי נעשה עי"ז מחדש תולעים. וכל י"ש ישמור נפשו מכל אלו הדברים הצריכים בדיקה. וגם אם חתך איזה פרי וחתך עמו תולעת, צריך קילוף מסביב. וגם הסכין צריך נעיצה בקרקע, או לקנחו היטב. ואכתוב לך, למי שאפשר לו להזהר, מה שכתב במה"ק זאת חקת התורה וז"ל: ודע שהאלק"י האר"י זלה"ה ה'

סיפורי מעשיות

אין מיין קעך מער קיין זאפערן נישט אריינברענגען. והמסובים רצו לחטוף שיריים מקערה שאכל ממנה הרה"ק ז"ל, ולא הניחם. כי אם קרא למשמשו ואמר שגם מזה המרק של שיריים לא יאכלו עוד וישפכנו לחוץ. וככה נשקט הרעש. עכ"ד הרב הק' מסיגעט זצ"ל.

וְלִי הוּא אֲשֶׁר לֹא יָבוֹשׁ וְלֹא יִכְלַם לְדַמּוֹת עֲצָמוֹ אֲפִילוּ בְּדַמְיוֹן כָּל דָּהוּ לְגַדּוּלִים שְׁבָדוֹר הַקּוֹדֵם. אבל עכ"פ כח קדושתם ואבירות לבם של קדושי עליון נבג"מ ישפיע עלינו בעזרת השם יתברך שנחזק עצמנו לזכות אותנו ואת חברינו — וכמו שנאמר ונשנה למעלה — ונלך בעקבות אבותינו ואבות אבותינו בכל אשר נפנה. וחפץ השי"ת בידינו יצליח — רם ה' ושפל יראה — יראה בשפלותנו וירוממנו מאשפות דלותנו — כי קטן יעקב ודל, ובושים אנו להרים פנים וממעמקים נקרא אל אחינו בני עורו נא והתעוררו נא. עכ"ל.

אוכל ביצים צלויים*שלמים, ולא הי' חושש על הדם שנמצא בהם לפעמים, אבל אומר אני לא כל הרוצה ליטול את השם יבא ויטול, והראו' מהרב זה"ה כי מה שהוא לא הי' חושש לדם מפני דאילו הי' דם בתוך הביצה שהי' בידו כודאי שהי' יודע, שלא הי' נעלם ממנו שום דבר גדול או קטן אשר נעשה בשמים ממעל ומתחת לארץ כ"ש שידע ממה שהי' בידו לכן לא הי' חושש לדם, אבל אינש דעלמא מי שהוא בעל נפש יזהר בזה, עכ"ל.

(מס' שולחן הטהור)

יב

יש לעורר להזהיר על מה שיש נוהגין לעשות מרקחת [איינגעמכטיג] מפירות שלמים בלא בדיקה ואף שידוע שדרכן להתליע במחובר כמו פלוימע"ן וכדומה דלאו שפיר עבדי, דמבואר בפרמ"ג יו"ד סי' פ"ד שפ"ד סקכ"ו וכן משמע בש"ע שם סעיף ט' דפרי שדרכו להתליע אסור לבשל בלא בדיקה ואסור לבשל על סמך שיבדקנו לאחר הבישול מכמה טעמים, חדא דאין מבטלין איסור לכתחלה היכא דאפשר ע"י בדיקה מקודם אף שאין כוונתו לכך, ועוד שמא ישכח ויאכל בלא בדיקה, ועוד שכמה פעמים אינו ניכר כלל לאחר הבישול וא"א לבדוק היטב עכ"פ. ונ"ל פשוט דה"ה דאין לכבוש פירות בלא בדיקה מהני טעמי דכבוש ה"ה כמבושל (ע"י יו"ד סי' ק"ה), ושייך אין מבטלין וגם שייך ב"י כל הטעמים הנ"ל, ובפרט דרוב האיינגעמאכטצען מבשלים ג"כ בשעת עשייתן. שוב ראיתי בדרת"ש סי' פ"ד סקצ"ו וס"ק קי"ט שכתב כן דאסור לעשות מרקחת על סמך שיבדוק אח"כ בשעת אכילה ע"ש באורך.

אחר כתבי זאת מצאתי ראיתי בא"א מהגה"ק מבוטשאטש זצל"ה באו"ח סי' כ"א שמצדד במרקחת מפירות שלא נבדקו וכ' שיש צד היתר בדוחק בדיעבד בזה מ"מ כדי לזרז שידעו מעכשיו לפתוח ולבחוק יש לנהוג שלא לאכול מצד קנס ע"ש באריכות דב"ק [ועי' יו"ד סי' א' סעיף א' בהג"ה ובטו"ז רס"י ל"ט ובש"ע סי' ס"ה סעיף ה' במחבר ובסי' ס"ו סעיף ה' ברמ"א וצע"ק ואכמ"ל].

יג

נוהגין בהרכבה בתים אפילו אצל בני תורה לעשות משקה או לעקוואר מהפירות שקורין ריביטצלי"ך ואינם יודעים שאסור לאכלן,

עיינ בשו"ת בית היוצר יו"ד סי' י"ז שנשאל בזה כי אומרים שבראש הפרי הנ"ל שהוא כמו שושן נמצאים שם מילבי"ן קטנים והאריך שם בתשובה וכתב דאסור לבשלן ולסנן ולאכול המשקה היוצא מהן דלכתחלה אין לסמוך על הסינון להתיר בלא בדיקה ובדיעבד צידד שם להתיר עי"ש. אמנם עי' בדרכי תשובה סי' פ"ד סקל"ט שכ' דלפי דעת הפרי מגדים שם סקט"ו וחכ"א דבמילבי"ן אף הרומב אסור ולא מהני סינון א"כ אפילו בדיעבד אסור. ומה שאנו מקילין ושותין המאלינ"ע סירופ א"כ אפילו בדיעבד אסור. ומה שאנו מקילין ושותין קודם הבישול וסומכין על הסינון פשוט הוא משום שאנו רואין שאין התולעים קטנים כ"כ עד שיעברו דרך המסנת עי"ש. וכן יש תח"י תשובה ממרן הגאה"צ מוה"ר חיים צבי ט"ב האבדק"ק סיגוט זצ"ה שהעלה להתיר לעשות סירופ ממאלינע"ס אבל לא מהפירות הנ"ל והאריך שם בכירור ההלכה בטמו"ד ופלפול נחמד ונעים.

ועיין בקצש"ע סי' מ"ו שכתב באגוזים שכיחים מאוד מילבי"ן והמכחן לזה שלוקחין את האוכל מתוך הקליפה ומכין בקליפה על איזה מקום הם קצת יוצאין מילבי"ן שנשארו בתוך הקליפה וצריכין ליוהר בזה מאוד עכ"ל.

ועיין בחכמת אדם כלל ל"ח ובדרכי תשובה סי' פ"ד ס"ק קפ"א וקפ"ד ובקצש"ע שם דבתוך הדגים נמצאו לפעמים תולעים כמות או בכבד או כמעיים או כפה או כאזנים או אצל הסנפירין, וכן בהערינג שכיח בתוך החלב תולעים דקים וצריכין בדיקה שם היטב עי"ש בפנים דכריהם באה"ט ועי' בשו"ת תשורת ש"י סי' תקמ"ו (שמע ישראל).

יד

הזבא רמז עלן לבדוק המאכלים מאד מאד כדי שלא ליכשל בהם, ובפרט בענין התולעים רבה המכשלה שיש תולעים שאי אפשר למצאם על ידי בדיקה, ויר"ש ינהג בהם איסור לגמרי. וכבר צווחו ע"ז בסה"ק צעקה גדולה ומרה שהרי כל אשר בשם ישראל יבונה לא יאכל נבילה וטריפה או בשר חזיר וכדומה אם יתנו לו כל כסף וזהב שבעולם, ואם ירצה לאנסו יסכול עונשים מרים ולא יעבור אע"ג דחייך ימעם אקלידי דחזירי וכדומה, וכי דייקת באכילת נבילה וטריפה וחזיר ליכא אלא לאו אחד, ובאכילת תולעת א' איכא ד' לאוין ובאכילת

נמלה ושרץ העוף ה' לאוין, נמצא האוכל בלי זהירות ובלי בדיקה כמעט רגע אוכל מאה תולעים ועובר עליו תילי תילים של לאוין בשאט נפש בלי שום הנאה כלל רק ממיעוט זהירות. על זה וכיוצא בזה נאמר הוי מושכי העון בחבלי השוא הנה כי כן ושמת סכין בלועך אם בעל נפש אתה. וצריך להזהיר העם על זה. כי ישראל קדושים רוצים להיות גדורים ופרושים אבל הם שוגגים, ולשיומעים ינעם ותבא עליהם ברכת כל טוב מלה.

(מס' פלא יועין)

טו

ואם נזדמן לאדם איזה מאכל שהוא ספק* איסור כמו חלב, שאינו יודע אם עמד ישראל אצל החליבה, או מאכל שהוא ספק אם הוא בשר מחמת שאינו יודע אם נבדק מדברים הצריכים בדיקה, כמו מתולעים וכנימה וכדומה, והוא מונע עצמו לכבוד בוראו, אז יכוין לקיים ויאמר בפה מלא שהוא מקיים מצות עשה ובחרת בחיים (דברים ל, יט) לפרוש מספק איסור, והוא ממנין תרי"ג לדעת רבינו יונה המובא בחרדים. ואם ע"פ הלכה מותר, או אפשר להמציא לו היתר, והוא מחמיר על עצמו לפנים משורת הדין, אז מקיים בזה המצוה ואת המעשה אשר יעשון (שמות יח, כ) שהוא מורה על מ"ע לעשות לפנים משורת הדין, והוא ממנין תרי"ג לדעת הסמ"ק. ואם נזדמן לו מאכילתו איזה חשש מתערובות איסור והיתר, כמו תערובות בשר וחלב, אז בעת פרישתו מזה מחמת גזירות הבורא יכוין לקיים מצות

סיפורי מעשיות

(שמעתי מהרב ר' יואל אשכנזי ז"ל)

הרב הצדיק ר"ש מניקלסבורג זי"ע התארח פ"א אצל ארענדאר בכפר אחד, והגישו לו שם כוס חלב לשתות ולא רצה לשתות. ובקשו אותו כמ"פ לשתות ולא שתה. ושאל אותו אחד ממקורביו למה לא רצה לשתות, והשיב הרה"צ ז"ל שאינו רואה את החלב. והתפלא האיש: הלא הכוס עמד על יד הרב על השלחן, והאיך אינו רואה אותו? והשיב הרה"צ: חכמינו ז"ל אמרו חלב שחלבו עכו"ם ואין ישראל רואהו אסור לשתותו, כלומר שחלב שחלבו עכו"ם, ומי שהוא "ישראל" אינו רואהו, לכן לא ראיתי את החלב. וחקרו ובדקו אצל המשרתת וסיפרה האמת שהיום הי' החלב מחליבת עכו"ם, זי"ע.

ל"ת לא תבשל גדי בחלב אמו (שמות כג, יט) שהוא נחלק לשתי לאוין, איסור בישול, ואיסור אכילה והנאה, כי הנאה בכלל אכילה. וכן אם אוכל ויש לפניו שני מיני מאכלים על השולחן, והיתה הברירה בידו לאכול שניהם יחד רק מחמת ציווי הבורא הוא מונע עצמו, וכן אם מזדמן לו שנתנו לו בישול שומן במקום חמאה או סכין וכדומה אז קודם פרישתו מזה יכוין לקיים הלאו דלא תבשל גדי וכו', שמשמע או איסור בישול או אכילה והנאה.

טז

ובכה אם נזדמן לו חלב או חמאה וגבינה, והוא מסופק אם עמד ישראל בשעת הליכה כידוע כי גזרו רז"ל מפני חלב היוצא מן הטמא, והוא איסור מן התורה מכלל הפסוק (ויקרא יא, ד) אך את זה לא תאכלו שהוא בכלל זה כל היוצא מן הטמא, וכן ביצה מעוף טמא מן הפסוק (שם, יז) ואת בת היענה זו ביצתה, והוא הדין לכל האסור כיענה וכביצתה שהוא עוף טמא, דהיינו היוצאין מן הטמא כמבואר ברמב"ם בפ"ג מהל' מ"א, ובגמ' חולין דף ס"ד. וצריך לכוין בשעה שמונע עצמו מזה לקיים זה הלאו שהוא מקיים לאוין דרבנן שהוא מפני חשש לאו מן התורה, וביצה טמאה היא לאו מן התורה אשר דרשו מפסוק ואת בת היענה. ואם מצא קורט דם על הביצה שהוא מדרבנן שגזרו משום דם עוף שהוא מדאורייתא (ויקרא ז, כו) וכל דם לא תאכלו לעוף ולבתמת, ואם נמצא על הקשר של ביצה דם מקום שמתחיל להתרוקם העוף אז אסור מן התורה.

סיפורי מעשיות

מעשה שאירע אצל רבינו בעל דברי חיים זצ"ל אודות חלב שחלבו עכו"ם ואין ישראל רואהו

בעיר צאנז, ברחוב היהודים, הי' שם בית גדול שהי' שייך להאדון הבארוני, והיו בו כמה חנויות ודירות, ודרו שם רק יהודים לבד. ואני רפאל הכותב הייתי ג"כ דר בבית הזה, והי' בבית הזה חצר גדולה ורפת גדולה שעמדו שם בהמות של האדון בעה"ב, והי' יהודי אחד שהי' רגיל לבוא שמה בכל יום באשמורת הבוקר עם הכלים שלו, וחלבו לו לתוך כליו ולקח החלב לביתו. ובימי רבינו ז"ל שהי' מנהגו להיות נייעור כל הלילה ולעסוק בתורה, וגם האברכים היו רגילים להיות נייעורים בלילות בביהמ"ד ועסקו בתורה,

וכשמונע עצמו בשעה שנודע לו איזה שאלה, אז יכוין לקיים הלאו וכל דם לא תאכלו ולא דרבנן. ואם נזדמן שאלה כגון שנמרף איזה עוף מחמת שבירת עצם וכדומה, אז בשעה שמונע עצמו יכוין לקיים הלאו ובשר בשדה מריפה לא תאכלו (שמות כב, ל) שהוא בכלל כל הדברים הנמרפים מחמת שאינו יכול לחיות כידוע.

יז

וכן צריך כל אדם להזהר ממאכלים שמזיקים לו לפי טבע בריאותו. ומובא בחרדים, שאם אכל מאכל כזה אז עובר על ושמרתם.

סיפורי מעשיות

וגם אני הייתי בתוכם, וכשהייתי רגיל לילך לביתי מביהמ"ד כבד הי' היהודי חולב שם בחצר, והייתי רגיל לשתות חלב תיכף מהחליבה אצל היהודי. פעם אחת יצאתי מפתח ביתי להחצר אל החליבה לשתות חלב, ומצאתי שהערלית חולבת בעצמה והיהודי לא הי' שם, ועדיין היו כל שערי הבית נעולים. סיפרתי זאת ביום לפני הבית דין צדק, ואמרו לי שלא יפה עשיתי, שהייתי צריך לקרוא עוד איש אחד שנהי' שני עדים בדבר שיוכלו לקנוס את האיש, על כן אמרו, שנכון שלא לדבר מזה היום כלל, כי בוודאי יארע כזאת עוד פעם, ואז אקרא אלי עוד איש אחד ויוכלו הבד"צ לעשות מה בדבר, וכך הי'. איזה ימים אחד זה אירע שנית שראיתי שאין ישראל עומד אצל החליבה, וקראתי עוד אחד שיראה זאת. וביום הלכנו אל הבד"צ וסיפרנו זאת לפניהם, שראינו שחלבו החלב עבור היהודי ולא עמד שום ישראל בעת החליבה. וילכו הבד"צ אל רבינו ויספרו לו המעשה, ויקראו אותי וגם את העד השני אל רבינו שנספך לפני רבינו גופא דעובדא. וסיפרנו שנית שמה, ומתוך הדברים נעשה ג"כ רעש על שאר הסוחרים החולבים שהרבה מהם אין עומדים אצל החליבה, ושלח רבינו לקרוא גם אותם, וקנסו את כולם. ואמר רבינו ז"ל בזה"ל: שלשה דברים קבלנו מחותני הרב הגאון מלייפניק ז"ל איש מפי איש עד משה רבינו ע"ה, ואחד מהם הוא שחלב שחלבו עכו"ם ואין ישראל רואהו, אין הטעם שמא יערבו בו חלב טמא, כי זה הטעם גילו החכמים רק לפני העולם, רק יש טעם כמום בדבר שחלב שחלבו עכו"ם אסור. והי' בצאנז חסיד אחד, ר' משה שמואל ז"ל, והיתה דרכו שלא לאכול בדרך רק מאכלי חלב ולא בשר, וכששמע זאת מרבינו ז"ל לא רצה עוד לאכול בדרך מאכלי חלב. כתבתי זאת למען המצוה לספר הדבר.

(ספר דרכי חיים (כל הכתוב לחיים) אות נ')

לנפשותיכם. ואם נחלה ח"ו נענש בשכיל ביטול תורה ותפלה, ולפעמים ח"ו תלוי בחיי נפשו לשונאיו. וכן לא יאכל שום דבר שיש סכנה ולא שום דבר המשכח תלמודו, וגורם בזה סתימות הלב כמו לב של בהמה ועוף, כי המה מטמטמים הלב. וכן מכף ששואבין בו זוהמת המאכל, וכן מחמירים מלאכול בקדירה שמבשלים בו. ומובא בספרי יראים שטוב לזהר* אפילו בתינוק בן יומו שלא יאכל בלי נטילה שחרית, וכן מאכל שאכל עכבר או חתול, וכן לא ישתה מים משוירי רחיצה, ולכן יזהר שלא ירחוץ ידיו אפילו במקצת מהכלי שרוצה לשתות ממנה. וכן לא יאכל מאכל שנגע אדם קודם נט"י שחרית בלי נטילה, וכן לא יעמיד שום דבר מאכל תחת המטה ששכיח שם כתות החצונים הטמאים רח"ל. וכן אמרו רז"ל לא יאכל אדם מעומד ולא ישתה מעומד מחמת סכנתו, ולא יעמוד תיכף אחר אכילה ושתי', וכן לא ילך תיכף לישן אחר אכילה כי אם אחר ב' שעות, ויהלך ד' אמות לכל הפחות אחר אכילה.

ודע אחי כי לא כתבתי לך רק רמזי דברים, כי א"א לפרש הכל, וזה תלוי הכל בקדושת, כי באם אינו נזהר ממאכלות אסורות טמא טמא יקרא, ואשרינו מה טוב חלקנו כי קדשנו השם במצותיו, והפריש אותנו מכל האומות לאכול מאכלים טהורים כדי שנתקדש לפניו ב"ה יב"ש. ותדע אחי אהובי כי כ"ז תלוי בידך, כי בחנתי ונסיתי בדברים הרבה שמסרתי נפשי על חומרת המאכלים, ועזר לי הקב"ה ממש למעלה מן הטבע, כי כשאדם מוסר* נפשו, אז הקב"ה שומרו בעצמו ומצילו מדברי איסור. בין נא אחי ותראה נפלאות הבורא, וגם לא תפחד מחולשת גופך ח"ו, כי בזה שתבטח על הבורא ב"ה, כמובא בסה"ק צוואות הריב"ש לענין המתענה שמכח בטחונו בה' נתחזק גופו וכחו, ומה טוב אם הוא על הדרך שלא יאכל רק מאכלי הלב כל ימות השבוע, וגם זה בהשגחה מעולה, וגם לא יוקשו לו כל הדברים רק עד שירגיל עצמו לזה, כי היצר דרכו להטיל פחדים על האדם, אבל באמת אחר ההרגל בניקל הוא לקיים כל הדברים הללו, וגם הוא מושגח מבעל הרצון העליון, כי זה הכלל בדרך שאדם רוצה לילך מוליכים אותו. וכ"ז לא כתבתי בכלל, אלא בפרט, כי לפעמים מחמת חולשות ויסורים א"א להשגיח כי הוא פקוח נפש ח"ו, אבל אם תבקש רחמים מה' לא תגיע לידי זו המדה, וימציא לך בכ"פ מאכלים מהודרים ובשרים, בפרט ההולכי דרכים, אם אוכל אצל בעה"ב אינו הגון מחמת

בושה, עובר משום לא תחניפו את הארץ, מלכד אסורי המאכלים, וגם כענין ממון לא יוסיף ולא יגרע מאשר קצבו לו משמים השפע.

ודע אחי אם נזדמן לאדם איזה מאכל ויש בו חשש איסור, או מצד חומרא, והוא תאב לאכול, בפרט כשהוא חלוש ורעב, ועומד בנסיון ומשכר תאותו, ומקיים ושמת סכין בלועך, או בזה*נתרומם ונתנשא בשמים מאד, ומתכפרים לו הרבה עונות יותר מאשר התענה למאות תעניתים. והוא דמיון שאדם עומד בנסיון של תאוה הידועה רח"ל, ובפרט שלא יתגאה לבו, ואולי רק בשביל זה הנסיון בא לעולם, ומוסיפים לו מן השמים קדושה על קדושה, ובפרט אם יש לו עוד בושה מלעגי הלצים או כדומה, ורום מעלה זאת אינו ידוע רק לבורא אחד כפי ערך הנסיון שלו, ומה טוב חלקו ונעים גורלו. וכ"ז מובא בספרי יראים.

(שלחן המהור)

פרק י"ט

בחוב הזהירות מאיסור דגים טמאים

א

מקונטרס התקנות של ועד הארצות מהגאון בעל הסמ"ע זצ"ל, מובא בסוף ספר כל בו: יש מקומות ידועים בוואלחוווא שצדים שם דגים כשירות וטריפות יחד ובדוק ומנוסה שמולחין ומיבשין אותם יחד לכן צריכים להזהר שלא יקחו מיד כל אדם מאותן דגים היבשים כי אם מאיש ידוע שהגון הוא. שום אדם לא יקבע עצמו לשתות בכתי משתאות של גוים והקובע עצמו לשתות שם הוא ככלל הריקים והפוחזים וכו'.

אזהרה להפקרות בשוק הדגים

דגים טמאים הדומים לשרים — המכשולים במין הנקרא „פילעט”

מאת הרב הגאון יוסף יונה צבי הלוי הורוויץ ז"ל

מל' אב"ד פרנקפורט ואו"ד

ראיתי עדיין מי שיתעורר ויעורר בהפקרות הדגים וביחוד בנוגע הדגים הנמכרים בשם „פילעט”, היינו אחר שהוסר מעליהם עורם ועצמותיהם ואין לדעת מאיזה מין דג הוא, ומאות אלפי ישראל מהם המדקדקים בכשרות ומהם שלכתחילה לא ניחא להו להתגאל

במאכלות אסורות, יכולים להכשל בדגים טמאים באכילת הפילעט ודגי הקופסאות השונות.

יש לעורר, שאין לסמוך כלל בהכשר דגים במה שכתוב על הכריכה השם המפורסם לכשר. חוץ ממה שאין לכתובת זו שום נאמנות, מצד הדין אין לסמוך כלל על מה שמכונים בשם מן השמות המפורסמים לכשרים, מפני שברוב המקרים נכללים תחת שם אחד כמה מיני דגים טמאים שדומים ממש לכשרים כמבואר ג"כ בתעודות הממשלה, וכפרט שנכללים באותם המינים גם דגים כאלו שיש להם מין קליפות הדומות לקשקשים וע"פ הדין אינן נחשבות לקשקשים כלל וכלל.

סיפורי מעשיות

מספר מה"ד: הרב הגאון מו"ה שלום יוסף ה"ש ז"ל האבד"ק יוועפאך כתב אלי כדברים האלה: אחרי עבוד שבועות אחדים מאת בוא דבינו (הוא הגהצה"ק נוב"י זללה"ה) להעיר פראג, היתה סעודת בדית מילה בבית אחד מגדולי וחשובי עיר פראג, ונתוועדו שמה גדולי התורה מיקידי קרתא ובדאשם הגאב"ד, אז אמרו בלבם מתנגדיו להפיק זממם, והתייעצו לקנתרו בהלכה, ותארו שאלה בעצם קולית שנשברה, ואדני השאלה הטבעו באופן שיהיו בה פנים לאיסוד ופנים להיתר, ונתנו העצם ליד ריש דוכנא אחד וצוו עליו, כי באמצע הסעודה יבוא לשאול שאלה זו להרב, וכן עשה. ורבינו פתח בהיתרא תחלה ודן בו להקל, אז סבבוהו לקפחו בהלכה ופלפלו עמו עד אשר הכדיעו להחמיר. וכאשר ראו כי גמד בדעתו להחמיר, חזרו עוה"פ בחריפותם להראות פנים להיתר, וכן שנו ושלשו, עד אשר כמעט נלאה להכריע בזה. אז פתח פיו בחכמה ואמר להם: אנא אהוביי, פתרו נא לי את אשר אשאל מאתכם. הנה המנהג בכל תפוצות ישראל, שיבחרו אלוף לראשם איש אחד, אשר על פיו יהיו נחתכים כל דת ודין באיסור והיתר ויסמכו עליו, ולכאורה הלא השגיאה מצודתה פרוסה על כל איש, ולמה לא יחושו לנפשם. פן ואולי בהמשך הזמן ילכד ברשת השגיאה, ויכשיר את האסור ויטהר את הטמא, והמה לא ידעו במה יכשלו? ולא ידעו ולא השיבו דבר והחרישו לשמוע תשובתו — אבל הוא הדבר, כי רק אם האמת מגמת פניהם, ויבחרו איש אשר דוח ד' בו ותורת ד' אפודתו ויראתו חתולתו שלא יכשל בדבר הלכה, ודייק וגריס להיות מתון ומסיק שמעתתא אליבא דהלכתא בסייעתא דשמיא, אולם לאשר אנוש עלול לשגיאות, יסמכו בזכותא דרבים המסייעו להורות כדת שלא יכשל בדבר הלכה. וזהו אמנם כשהשאלה היא שאלה מקרית באמת, או זכות הרבים עומדת להמורה

ראה הצהרת הממשלה ע"י הדפרטמנט אוו אינטיריור מהמחלקה לעניני דגים וחיות, שנאמר שם בין השאר :

U. S. Dept. of Interior, Fish & Wildlife Service, Leaflet 418, August 1954:

In most species there is only a moderate degree of variability. In others, however, variations in individuals are pronounced, and the difference between extremes of the same species is striking. A notable example is the carp, in a majority of which the scales cover virtually the entire body, but in many cases more or less incompletely so, and there are all degrees of extent of scales covering between the extremes. It is interesting to note that in the carp, which appears to be universally considered a Kosher fish, some individuals have no scales.

סיפורי מעשיות

שלא יכשל בלשונו להודות שלא כהלכה, אולם אם השאלה לא נבראה רק לשעה לבעבוד לקנתד את המורה, או זכות הרבים אין כאן ולכן האדם באשר הוא אדם עלול לטעות, יוכל בפיו לאמר כשר ואסור, טמא וטהור... המה דאו כן תמהו על חכמת אלקים אשר בקרבנו. בכל זאת לא עוממה האש העצורה בקרבם עליו ובמזימות זו חשבו עוד לנקום נקמת רבם ליום מועד ושעת הכושר.

והנה קרה שאלה על שור בוקא דאטמא ונשאלה מאת רבינו הגאבד"ק והורה בה כשר ויהי בעלות המנחה וידונו מתנגדיו כי טעה בדבר הלכה ברורה, ויהי בבוא רבינו לביהמ"ד, וידא את האנשים מתלחשים זה עם זה, הבין כי לא דבר דיק הוא, ויוודע לו, כי בשלו ההמולה הזאת, כי הגידו לו שהשאלה אשר יצאת מלפניו להיתר היתה כשגגה מלפני השליט, ויאמר להם כתרן לי זעיר עד אשר אשוב לביתי להתבונן בה ואשיבה אתכם דבר. ויבוא לבינו ואחר עיונו ראה כי אמנם שגגה היא ותושי' נדחה ממנו, והדבר נגע ללבבו עד מאוד, ומרוב צערו פלגי מים ידרו עיניו ויבך, וכה נתנמנם וישן. והנה זקנו הגאון רשכבה"ג הרבי ר' העשיל זצ"ל, נראה אליו בחלום ויאמר לו: בני מחה דמעותיך מעיניך והבט וראה מ"ש התוס' האלו, ובדבריהם הודאתך ברורה, וייקץ. ויתבונן על דברי התוס' אשר הראהו וראה כי השאלה הלזו מפורשת להיתר. ומיד שב לבית המדרש, והמה עודם שם מיחלים לתשובתו. ויגד רבינו את הדברים להג"מ ר' זרח איידליץ ז"ל, והראה לו דברי התוס' הללו. קפץ וקרא, חי ראשי כי לא ידע כבודו דברי התוס' האלו

משמעות הדברים בלה"ק: „ברוב המינים ישנה רק דרגה ממוצעת של השתנות. אולם בכמה מינים בולטת ההשתנות בין הדגים של אותו המין ויש שההבדלים בין פרטי אותו המין מפתיעים. מין הראוי לציין הוא השיבוטא (קארפ), שברוב מיניהם הקשקשת מכסה את כל גופם, אולם ברוב המקרים הקשקשת היא פחות או יותר בלתי שלמה, ויש כאן כל מיני מידות של כיסויי קשקשים בין פרטי המין. כדאי לציין שהשיבוטא, שבדרך כלל נקראת דג טהור, ישנם כמה פרטים בבודדים ממנה שאין להם קשקשים כלל“.

הדבר הזה נאמר לגבי דגים שלמים, שאעפ"כ הטעות מצוי' בהם שלא כל אדם מסוגל להבדיל בין דג לדג מאותה הצורה והמין שמוכרים כאן בחדא מחתא והא' כשר והשני טמא. אולם מה רבה ונוראה המכשלה בדגים מחותכים ועשויים לפילעט מחותך שהסימונאים הגדולים ולפעמים גם בעלי חנויות מכולת מוכרים מבלי היכולת והדעת על נכון הרבה פעמים איזה פילעט הוא באמת מדג טהור והלקוחות קונים הכל וסומכים על שם כשר שנתן להם המוכר.

ג

הנה ידוע ומבורר מתעודות הממשלה ג"כ שבחתיכות דגים הללו שהוסרו עורן ועצמותיהן ונמכרים בשם „פילעט" אי אפשר בשום אופן להכירם ולהבחיןם אפילו ע"י מומחים ומכש"כ ע"י סתם בני אדם.

וז"ל העלון לעניני דיוג, „פישערי ליפלעט“:

Filshery Leaflet 214, June 1948, Page 5:

Without the skin it is practically impossible to identify the species of fish from which the fillet was prepared.

סיפורי מעשיות

מדעת עצמו. או סיפר לו רבינו הגאבד"ק את חלמו. א"כ — אמר הג"מ ר' זרח — שאביכם הזקן עומד לימינכם בהוראה, מעתה הנני מקבל מרות מאת כהד"ג בכל לבי ולא אוסיף להרהר אחריכם בהלכה, ומאז נהפך לאוהב. (שני סיפורים אלו שמעתי בשנת תרנ"ד בהיותי בלבוב והלכתי לקבל פני ש"ב כבוד הגאון מאיר עיני הגולה מו"ה יוסף שאול זצ"ל בלויית ידידי הרב הג"מ ר' אורי זאב סאלאט ז"ל).

פירושו בלה"ק: „אחרי חשיפת עור הדג הרי למעשה אין להכיר עוד את מין הדג שממנו נעשה ה'פילעט'“.

הרי ברור מכאן שכל דגים מחותכים שאין להן סימן, אפילו אם נתברר שיש להם שם המפורסם לכשר, אסור לישראל לאכלן, כמבואר בשו"ע יו"ד פ"ג בחתיכת דג בלא סימנים. רק אם יש עדות נאמנה מבני סמכא שראו והכירו את סימני הכשרות של הדגים לפני שנחתכו לפניהם ולא הסיחו דעתם מהם עד שנחתמו הקופסאות או הכריכות על ידיהם.

אמנם לדאבונו הרב זקוקים אנחנו לעורר שאין שום השגחה בעשיית ובמכירת הפילעטס ומיני הדגים הבאים מחותכים, בקופסאות או גלויים, והאוכלם הרי ברור שבנקל יכולים להכשל בדגים טמאים, ח"ו.

ד

ודכונא כד הוינא טליא בארץ מולדתי שהמדקדים נזהרו אפילו מדגים מלוחים קטנים, „געשאלטע סארדעללען“, אף על פי שהי' בהם ראש ושדרה וק"ו חתיכות דגים שנקל להתערב בהם חתיכה מדג טמא רח"ל שלא בכוונה. וגם מה שקורים „געפילטע פיש“ אין לאכול אם אינו יודע בבירור שעשאן מדגים טהורים שלא נתערב בהן חתיכות מדג טמא, וגם שלא לקנות חתיכות דגים אלא מבר סמכא יר"א, כי רבה המכשלה בזה.

סיפורי מעשיות

יודע צדיק נפש בהמה

מעשה בר' יחיאל מיכל, שו"ב דק"ק קישלעטע, במדינת הונגריה **הרב** הקדוש ר' יחיאל מיכל נתגדל בבית דודו, הרב הצדיק המפורסם ר' קלונימוס קלמן, בעל מאור ושמש. ועוד בימי נעוריו התנכר הנער במעלליו; תורה ויראת שמים היו מנת חלקו, יום ולילה לא פסק פיו מגירסא ותפלה. היה חביב על הבריות, וחבה יתירה נודעת לו מאת רבו הקדוש, שהתאבק בעפר רגליו עוד מימי ילדותו. וכשגדל, והיה מלא תורה ויראה, אמרו להושיבו על כסא הרבנות באחת מערי ישראל, כי כולם ראו בו את האיש שעטרת הרבנות הולמתו, אולם הוא נמנע מלקבל כבוד זה, ולא רצה להשתמש בכתרה של תורה. ומכיון שפרנסתו לא היתה מצויה, וכן

אולם זאת לדעת שמלבד המכשול הזה יש עוד להזהר ולהזהיר בדגים מחותכים אף אם אפשר עוד להכיר שהגם מין מהור. כי הנה ידוע שהדגים אחרי חיתוכם קודם שמושמים בקופסאות או בכריכות, זקוקים לעבור בתמיסה ידועה ממי מלח בתכלית החריפות ושוהין שם זמן מה כדי לנקותם מכל מיני בקטריות, כמבואר בחוקי הממשלה, ראה „פישערי ליפלעט“ מחודש דושון 48, מס' 213, צד 6-7 וז"ל:

After the fillets are cut from the sides of the fish, they are brined in a solution.

It is further suggested that the brine be dumped when it has become discolored with blood and diluted with slime, and fresh brine be prepared.

סיפורי מעשיות

קשה היה עליו להיות מצפה לשלחנם של אחרים, הלך ולמד הלכות שחיטה, מלאכה קלה וקדושה, המפרנסת את בעליה בכבוד. משנסמך מרכותיו השוחטים המובהקים, וקבל את ה„קבלה“, נתמנה לשוחט בעיר קישליטה אשר במדינת הונגריה. כשנכנס לעיר והתחיל לעבוד את עבודתו, הפיל את תחינתו לפני ה', שיצליח את דרכו, לא יכשיר את הטריפה ולא יטריף את הכשר, ויזכה להיות נהנה מיגיע כפיו. וה' היה אתו, וברך את מעשי ידיו, וגם הקצבים ראו ברכה בעמלם. השוחט עשה את מלאכתו, מלאכת שמים, באמונה; עסק בהלכות שחיטה יומם ולילה, וכל סעיפי ה„תבואות שוד“ ו„שולחן ערוך“ ומפרשיהם ומפרשי מפרשיהם היו שגורים בפיו. לא ידע מנוחה אף רגע, וחשש תמיד לשכחה, המצויה בלב האדם, שמא יגיע חס ושלום על-ידה למדגת אותם הטבחים, שאמרו עליהם: „כל טבח שאינו יודע הלכות שחיטה אסור לאכול משחיטתו“ (חולין ט', עמוד א'). הוא טרח, וטרחתו לא היתה לשוא; את הכל ידע על צד היותר טוב, היה מומחה בהשחזה, ידו היתה אמונה בשחיטה, ידע בטיב הבדיקה, וכל דבר קשה בעיר יביאו אליו. האומנות הקדושה היתה חביבה עליו, ולא הסיח דעתו ממנה אף רגע, ובעיקר שם לבו לה„חלף“ והקדיש לו הרבה מזמנו; הוא היה כלי שעשועיו, כל מעיניו שם בו, ובהשחזתו עסק בקדושה ובטהרה, כל חייו השקיע בהכנת המאכלת, והדברים הגיעו לידי כך, עד שבסוף ימיו העידו צדיקי הדור, כי על סכין השחיטה שלו שורה שם הויה ברוך הוא. בדרכי חייו היה השׁוׁיב איש תם וישר, נחבא אל הכלים, הצנע לכת עם ה', ומכניס אורחים. בני עירו כבדוהו על מדותיו הטובות, על ישרו וצניעותו, אבל לא ידעו עד היכן

ז"ל בתרגום ללה"ק: „אחרי שהפילעטס נחתכו מצדדי הדג זקוקים הם לשרי' מתמיסה (מי מלח חריפים). יש לעורר שיש לשפוך את התמיסה אחרי שנתלכלכה בדם ובציר הדגים ויש להכין תמיסה חדשה. פרקי חליפת התמיסות תלויים בכמות הדגים הבאים לשרי'“.

יש לעורר שאין מחליפין את מי המלח רק לאחר שנעשו עכורין בתכלית העיכור מהציר והדם, ואפשר מאוד שאחרי ששרו את התיכות הדגים הטמאים שורין מיד אחריהן את הפילעטס של הדגים המהורים, וכיון שהמים הם חריפים מאוד הרי יש להם דין ציר, המכואר כיו"ד סי' ק"ה סעי' ב' וז"ל: ואם הוא כבוש בתוך ציר או בתוך חומץ אם שהה כדי שיתננו על האור וירתיה ויתחיל להתבשל הרי הוא כמבושל (כלומר שנאסר כולו) ובפחות משיעור זה לא נאסר אלא כדי קליפה ע"כ. ומכואר בש"ך יו"ד ק"ז סו"ס א', מ"ש מהרא"י בהגהת ש"ד סי' כ' דג טמא שכבשו עם דג מהור אסור מדאורייתא שאז יוצא עיקר הציר והלחלוחית עכ"ל. ועי' בפרי מגדים יו"ד סי' ק"ה סק"א במשכצות שכ' דנראה מהפוסקים דכבוש בציר הוא מדאורייתא, וראה עוד באחרונים ז"ל בזה.

סיפורי מעשיות

צדקתו מגעת, עד אשר היה מעשה ונתפרסם שמו בעיר וטבעו יצא בכל העולם.

ומעשה שהיה כך היה.

פעם אחת היה יום שוק גדול בעיר, וקצב אחד קנה פר בן בקר לשחיטה. הפר היה גדול וחזק, פר פרא, שהטיל אימה על כל הרואים אותו. הכניסו לרפת, וקשר אותו בשלשלת של ברזל אל אחד מעמודי העץ החזקים, שהרפת היתה נשענת עליהם, שיהא עומד שם עד שיגיע יומו להשחט. בהיותו שם לבדו, נתבהל הפר לפתע פתאום, והתחיל קופץ ורוקד, ומפני שלא היה שם איש להשקיטו ולרסנו, הלכה הבהלה וגדלה, עד שהגיעה לידי שגעון. ובטרופ דעתו הגדול עקר את עמוד העץ שהיה קשור אליו וברח מן הרפת. רץ ברחובות העיר בבהלה, ועמוד העץ התלוי בצוארו מזדקר לפניו, וברוצו נתקלו רגליו מדי פעם בפעם בעמוד הנגרר ופחדו גבר והלך. בדרכו בא הפר למקום השוק, מקום שם נתכנסו ובאו המון בני-אדם ליריד הגדול, השתולל לעיניהם ופגע בהרבה מהם. בראותם את הפר ואת מעשיו, התחילו לצעוק, והצעקה מקיפה את כל העיר: „מזיק ברשות הרבים! קמה בהלה

וכן יש להשגיח שלא לחתוך הדגים בסכינים שנחתכו בהם הטמאים עד שידיוחן וישפשפן היטב, וכן שאר הכלים כמבואר בש"ע יו"ד סי' ס"ד סעי' ט"ז ועיי"ש.

(נעתק מירחון רבני "המאור", למוהר"ר מאיר אמסיל שליט"א)

ה

בדבר דגים טמאים מעושנים (סמוקד פישעם)

הציבור היהודי החרד ונוהר מאוד שלא להביא לתוך בתיהם שום בשר של חשש טרפות, לדאבון לב, לא ידוע להרבה ממנו, שכן הדין בנוגע דגים טמאים, שזה אסור כמו שזה אסור. יש צורך גדול לפרסם ברכים האיסור של דגים טמאים, למען ידע כל יהודי את חומר האיסור, וישמור נפשו מלהיכשל בהם.

סיפורי מעשיות

בעיר ובני־אדם נסים מנוסת חרב; בא מורך בלבבם. הנאספים ביריד ברחו ובאו בבתיים הסמוכים, ואלה אשר ישבו בפנים לא העיזו לצאת החוצה, פן יפגע בהם הפר בדרך. משראה הקצב את האסון הגדול אשר קרהו, צווה להכריז בכל העיר, שעתיד הוא ליתן חמש מאות ר"כ לכל איש, אשר יעלה בידו לתפוש את הפר השוטה חי, ולהביאו אליו. אך לא היה איש בכל העיר, בין מבני־ברית בין משאינם בני־ברית, שיסכן את נפשו ויעשה כדבר הזה.

בשעה זו, תשע בערך, עמד השוחט ר' יחיאל מיכל בחדרו המיוחד והתפלל תפילת שחרית בהתלהבות גדולה, ולא ידע מכל הנעשה בעיר. אך כאשר הגיעה השמועה הזאת אל בני ביתו, והם יצאו בבהלה לסגור את החצר, כי פחד השור הדורס נפל גם עליהם. התחיל השוחט להרגיש ברוח שאינה מצויה המנשבת בביתו. כאשר כלה את תפלתו פנה אל בני־ביתו ושאל אותם: "מדוע אתם נבהלים כל כך? ומה קול הרעש אשר בחוץ?" ענו ואמרו לו: "פר שוטה משתולל בחוץ ודורס הוא וטורף כחיה רעה". שמע את הדברים היוצאים מפי בני־ביתו, ולא אמר להם מאומה, רק בא אל חדרו פנימה, נטל את תיק הסכין שלו ויצא החוצה. אמרו בני־ביתו לעכבו משום סכנה, אך טרם אמרו לו דבר יצא ונעלם מעיניהם, ולא ידעו לאיזה צד פנה. בלכתו ברחוב ראה בני־אדם רצים בבהלה, עמד ושאל אותם: "באיזה רחוב נמצא הפר?" השיבו לו: "הוא עתה ברחוב הסמוך לשוק הגדול, לכן אל ילך אדוני בדרך זו, כי היא בחזקת סכנה". נענע להם בראשו והמשיך את דרכו

חנות של דגים טהורים וממאים

מארקעט של דגים, שמוכרים שם דגים טהורים וממאים והפועל המנקה ומחתך את הדגים משתמש בשולחן אחד ובסכין אחת, נכון לאסור זה בכל תוקף ולהכריז שכל מי שיראת ה' נוגע ללכבו ואינו רוצה להגעיל את נפשו חלילה, באיסורי תורה של אכילת שקצים ורמשים לא יקנה במארקעט כזה, עד שתהיינה שתי סכינים בעד המהורים לבד ובעד הממאים לבד, והעיקר שיהיו שני שולחנות, בעד המהורים לבד ובעד הממאים לבד.

ואם משום שתי סכינים בדיעבד יש להתיר, אבל לא לכתחילה, יען כי כל אשה משפשת היטב את חתיכות הדגים קודם שמשימה אותן בקדרה לבשולן, אבל משום שולחן אחד יש לאסור גם בדיעבד, משום חשש ספק איסור דאורייתא, כי כפי שאמרו לי הרבה פעמים, מוכרי הדגים מולחים את הדגים בשביל לקוחותיהם ושוהים שם הרבה יותר מכדי שיתן על האש וירתיה, ויש בזה חשש ספק איסור דאורייתא כמבואר ברבנו הרמ"א כסי' פ"ג ס"ה. ובנוגע לשתי סכינים הדבר מבואר בסימן ס"ד ש"ך סקי"ד. ועיין בדברי רבנו הש"ד מביאם הרב בעל ערוך השולחן. גם חשש של ציר ממאים ומהורים ביחד, אבל שומן דגים ממאים הנו איסור לאו לכל הדעות. ועיין בתוס' חולין ה. ע"ב ד"ה אגר, להלכה ולמעשה להצריך שתי סכינים ושני שולחנות. („המאור“)

סיפורי מעשיות

עד אשר הגיע למקום שראה שם את הפר היטב, כשהוא קופץ ורוקד ונוהם נהימות משונות. שהה שעה קלה, הביט בכל הסביבה ולא דאה נפש היה בכל השטח; כל האנשים נמלטו על נפשם מפני פחד הבהמה. הסתכל כלפי מעלה וכוון את לבו לאביו שבשמים, אחר כך הוציא את החלף מתוך התיק, והוא נוצץ באור השמש ככלי כסף טהור. החזיק אותו בנציב הקצר, והעביר את הלהב על כף ידו משני הצדדין, בדק את חודו בצפורן, ומצאו חד וחלק. משגמר את הבדיקה, נתקרב יותר אל הפר, שלח את ידו שהחזיק בה את סכין השחיטה, כוון את עיניו אל הפר המשתולל, ושפתיו דובבו: „הבט נא וראה את המאכלת הנאה הזאת! ראויה היא לשחוט בה גם את שור הבר

עוד בדבר הדגים המעושנים והדגים בקופסאות

ראשית מעשה הדגים, היא מה שכובשים אותם בציר חריף כל כך, שהנם מתבשלים שם לגמרי. יש שכובשים שם דגים מהורים עם טמאים, ובכל אופן משמשות אותם החביות אשר לכבישת הטמאים מיד אח"כ לכבישת המהורים.

אחרי כבישתם, באמת כבר ראויים לאכילה, אלא למען לתת להם טעם מיוחד מעשנים אותם במקום מיוחד לכך. ישנם דגים שמעשנים אותם רק בחום מצומצם של שמונים דרגות, ובאלו החשש

סיפורי מעשיות

בירושלים לעיני שבעה הרועים, בבוא משיח צדקנו במהרה בימינו. ובכלי מפואר זה אני בא אליך כעת, ואומר לקיים כך את מצות שחיטה, המצווה עלינו מפי הגבורה". כאשר כלה השוחט את דבריו, נח הפר מזעפו, פסק מלדלג ומלרוץ, ועבר בשקט ובנחת את כל אורך הרחוב, מקצה האחר עד קצה השני. הליכותיו היו ישרות ומדודות; הלך מעדנות, פסע לאט, פסיעה אחרי פסיעה, וכשהגיע אל המקום שהשוחט נצב שם, וחלפו הנוצץ בידו, חדל מלכת — ועמד. האנשים, אשר היו בבתים הגדולים שברחוב ההוא, עמדו על יד החלונות והשתוממו, ולא העיזו לצאת החוצה גם אחרי ראותם את ידו הגדולה של השוחט, כי לא האמינו למראה עיניהם. דק אחד היה שירד מן העליה אשר בביתו והתחיל להתקרב אל השוחט, הלא הוא הקצב בעל הפר. בראותו אותו ד' יחיאל מיכל מרחוק, קרא אליו ואמר לו, לגשת ולקשוד את הפר לשם שחיטה. אולם הקצב פחד מלגשת, פן יגפהו הפר בחמתו, ורק אחרי שהשו"ב הבטיחו שלא יאונה לו כל דע נאות לעשות כדבריו. כאשר נגש הקצב אליו, כרע הפר ושכב לפניו; אז הסיר את הקורה מעל צוארו, ואסר את דגליו בחבל, כנהוג. אחרי כן קרב השוחט, בא אל הפר, העביר את כף ידו על עורו והחליק את שערו, והוא נשא את עיניו והביט אליו בחבה. וכשהרים ד' יחיאל מיכל את החלף, והתבונן בו היטב ובדקו שוב, פשט הפר את צוארו לשחיטה. מיד הוריד השוחט את ידו, ברך על השחיטה עובר לעשיתה, ושחט את הפר, בדק אותו במקומו ויצא כשד לכל הדעות, וכל תושבי העיר היהודים לקחו בשרו לכבוד יום א' של חג שחל להיות בשבת.

יותר קטן. אולם ישנם כמה מיני דגים צלויים ומעושנים, הבאים לשוק חתיכות חתיכות, שאחרי כבישתם צלויים אותם בחום תנור של כמאתים וחמשים מעלות, שמשמעותו חום של גיהנום ממש. את הדגים כמרים העברתם לתנור העישון והצלי' מסדרים אותם על רשתות ברזל ארוכות המועברות עם הדגים דרך התנור. הרשתות והתנורים וכל כלי העישון והצלי', נוטפים משמנונית הרבה הנבלעת בתוכם ובגבם ובכל עבריהם, בשעת צלית הדגים בחום החזק הזה. יש לשער שכמעט כל בתי החרושת לדגים מייצרים כל מיני דגים, מטהורים וממאים, אם לא ביחד אבל בזה אחר זה בלי ספק. כך אפשר שבבוקר צלו דגים ממאים כמו צלופחים (איל), אספנים (שטערדזשען) וכדומה, או מיני שרצים הנפוצים בשוק, לדוגמא מיני צבים וצפרדעים או „שרימפ" ו„סקעלאפ" וכדומה. חום התנור הוא יותר ממאתים וחמשים מעלות, והתנורים והרשתות וכל כלי הצלי' בלועים ורוויים ונוטפים משומן השרצים והדגים הממאים, ומיד אחר כך צלויים ומעשנים בתנור ובכלים הללו את המטהורים, הנמכרים בכל מקום ובכל חנות כדגים כשרים בתכלית הכשרות.

במקרה שאין הרשתות רטובות למדי משמנונית, הרי כתוב מפורש בספרי ההוראה לעיבוד הדגים, שיש למשוך את הכלים בחלב חזיר (לארד).

ה

אופן הכבישה והבישול (כמקום הצלי' והעישון) נוהגים גם עם הדגים בקופסאות (סלמן, טונא וכדומה) שכרוב בתי החרושת הרי מייצרים שם אלו המטהורים עם ממאים וכפרוצדורה הנ"ל.

סיפורי מעשיות

אחר הדברים האלה הוציא הקצב חמש מאות ר"כ ואמר לתתם לשו"ב, כאשר הבטיח מראש, ליתן סכום זה לאיש אשר יעלה בידו לתפוש את הפר חי. אך השוחט לא רצה לקבל ממנו אף פרוטה, באמרו שהוא לא שמע כלל מהכרות הקצב, וכל מה שעשה לא לשם שכר עשה, וכל כוונתו לא היתה אלא לקדש שם שמים ברבים. ומאותו יום ואילך נתפרסם שמו של השוחט, ושמעו הולך בכל המדינה, ואנשים נהרו אליו מכל קצות הארץ. זכותו יזכות כל הצדיקים תגן עלינו, מכל צרה תצילנו, ונוכה לביאת הגואל במהרה בימינו, אמן כן יהי רצון, אמן ואמן.

יוצא ממילא, שכל סתם דגים מחותכים או מעושנים וצלויים או מבושלים, יש להתיחם אליהם בזהירות רבה, וכל הירא לנפשו ידקדק בכל מיני דקדוקים לדעת מה הוא מכנים אל פיו.

אציין לדוגמא שישנם מוסדות הנקראים „ישיבות“, ומסדרי המשתאות שם מקפידים לערוך בשולחנותיהם, דוקא חתיכות דגים הנק' „פישסטיק“ שקרוב לוודאי שנצלו בשומן לארד הנזכר. כנראה ששומן חוזר או שהוא נתן מעם יותר טוב, או שהוא בזול יותר.

ט

כבר עוררנו שקודם עיבודם של כל מיני דגים, תחילת מעשיהם היא פרוצידורה הנקראת פיקעלינג, והיינו אחרי שפותחים את הדגים או מחתכים אותם כפי הצורך, כובשים אותם ליומים או לג'

סיפורי מעשיות

בימי ילדותו של הרב הקדוש ר' מאיר מפרימישלאן ז"ל, כשהי' כבן עשר שנים, למד אצל הרב החסיד ר' דוב ז"ל בפודהייץ. והי' נוהג הילד בכל יום חמישי בשבוע, שהוא יום השוק בפודהייץ, לקבץ נדבות ולחלקן לעניים לצרכי השבת. פעם אחת בא אל קצב אחד, ושמו שמעון, וביקש ממנו נדבה צ"ל אחד, אמר לו הקצב:

— מאיר'ל, אני נתן לך שני צ"ל, כתנאי שתגיד לי אם השור הזה שאני רוצה לקנותו יהי' כשר או לא.
השיב הילד:

— אם תתן לי „חצי פירציגיר“ (ערך עשרה צ"ל), אגיד לך.

הרהר קצת הקצב, ונתן לו. אמר לו הילד:

— השור הזה הוא טריפה.

שאל אותו הקצב על שור אחר אם יהי' כשר, והשיב לו:

— אם תתן עוד „חצי פירציגיר“ אגיד לך.

נתן לו, והילד אמר:

— השור הזה הוא „גלאַט כשר“ (חלק, בלי שום סירכא).

הקצב הי' מסופק אם יש ממש בדברי הנער, אך בכל זאת נתן לו את

שני „חצאי הפירציגיר“, כי הנער הי' קדוש מבטן, ונחמד לבריות, וידעו

שהמעות שהוא מקבץ הן לצורך עניים. לסוף קנה הקצב שמעון את השור השני,

וקצב אחר קנה את הראשון, ודברי הנער נתקיימו: הראשון הי' טריפה והשני

הי' „גלאַט כשר“.

ימים, בציר בתכלית החריפות בחביות גדולות שיוצאים משם כמבושלים. באותן החביות כובשים היום דגים טהורים ולמחר — דגים טמאים, וכן חליפות יום יום. והגם שמחליפים הציר לכל כבישה חדשה, אבל דפנות החביות בלועזת ורויות מהציר החרוף כאש, שנכבשו בו הדגים הטמאים, מלבד מה שנשאר הרבה מהציר בעין בחביות לפני כבישת הדגים הטהורים, כי כך דרכם של אותם בתי החרושת, להשתמש כל ימיהם באותם כלים בעצמם לכל מיני תעשיתם, בין טהור בין טמא.

סיפורי מעשיות

בשבוע השני, כשבא הנער הקדוש לשוק השוורים לקבץ נדבות מן הסוחרים, אמר לו שמעון הקצב:

— מאיר'ל, אתן לך "פירציגיר" שלם, על מנת שתגיד לי על כל השוורים הנמצאים כאן להימכר, איזה מהם כשר ואיזה טריפה.

ענה הנער:

— אם תתן לי "חצי פירציגיר" בעד כל שור ושור אגיד לך.

לא איחר הקצב מלמלא דברי הנער, ושילם לו בעד כל השוורים כרצונו, והגיד לו: זה כשר וזה טריפה, וכן כולם.

והנער שמח שמחה גדולה, כי עתה יש בידו סכום הגון לחלק לעניים, ולא יצטרך לכתת רגליו כל היום לקבץ נדבות, ולהתבטל על ידי כך מתורתו.

— רצוני לעשות עמך חוזה, ואשלם לך בכל שבוע בעד כל השוורים כרצונך, רק שהדבר יהי בסוד.

השיב לו הנער:

— אינני רוצה בחוזים ובסודות, רק אם תתן לי "חצי פירציגיר" בעד כל שור, אגיד לך.

וכך נמשך הדבר כרבע שנה, ואיש לא ידע מזה. בכל יום חמישי בא אליו הקצב, ושילם לו בעד כל השוורים מראש, והוא אמר לו: זה כשר, וזה טריפה. כתוצאה מזה נתעשר שמעון מאוד, והקצבים האחרים נתדלדלו, כי שמעון ידע לקנות רק את הכשרים. באו הקצבים וצעקו מרה לפני הרב דמתא, כי השוחטים ודאי לוקחים שוחד מהקצב שמעון, ומכשירים לו את כל בהמותיו, ושלהם מטריפים. השיב להם השוחט הוקן:

— הלא אתם רואים בעיניכם בבית המטבחים, כי כל בהמותיו של

שמעון הן "גלאט כשר", ואין בהן אפילו מקום להסתפק כלל, ומה נעשה אם ההצלחה עומדת לימינו.

אחרי הכבישה מכניסים הדגים לעישון, ישנם שמקבלים רק עישון קל בערך מאה מעלות (גרעיד) חום והעישון הזה משמש רק לתת טעם טוב בדגים, כי באמת אחרי צאתם מהכבישה, כבר מבושלים הם למדי וראויים לאכילה, וישנם המעושנים בחום של 380 מעלות, למען תעשי' מיוחדת. ישנן מהחתיכות הניתנות קודם עישונן בקליפה מיוחדת הנקראת קעיסנג, והיא מעורות בהמות טמאות. והנה קודם עישונם של הדגים ואפילו אלו שמקבלים רק עישון קל, הרי כבר נבלעו בחכיות כבישתם, מקצה אל הקצה בציר ובשומן של הדגים הטמאים ועכשיו בעישונם, הרי הם מובאים לתוך רשתות וכלים המשמשים כאופן אוטומטי, הכאה לתנור וממנו. הרשתות הכלים והתנור הזה, המשמשים כל ימותיהם כלי מעשה ואפי' לכל מיני דגים טמאים ובכמה כתי חרושת גם לשרצי המים השונים, ממש

סיפורי מעשיות

החרישו הקצבים, ולא ענו דבר.

והקצבים התחילו לספור צעדיו של שמעון הקצב, ולראות מה הוא עושה, שכל בהמותיו הן באמת כשרות וחלקות. ביום החמישי, יום השוק, ראו, והנה הוא מטייל עם הנער מאיר בכיכר השוק, והוא מראה בידו על השוורים. כאשר הלך מעמו, באו גם הם אל הנער, ואמרו לו:

— מאיר'ל, התפלל גם עלינו, כאשר אתה מתפלל על שמעון, או עשה גם בעדנו, מה שאתה עושה בעד שמעון.

ענה להם הנער:

— אין אני עושה כלום. אם תתנו לי "חצי פירציגיר" אגיד גם לכם.

— אמרו לו:

— מה אתה אומר לו לעשות? אמור נא לנו, ונעשה גם אנחנו כשמעון.

השיב להם:

— הוא שואל אותי איזה שור הוא כשר ואיזה טריפה, ואני מגיד לו.

נתנו לו "חצי פירציגיר", ורמזו לו על שור העומד למולם. אמר הנער:

— שור זה הוא טריפה.

רמזו לו על שור אחר, אמר להם:

— הלא לא נתתם לי לצדקה רק "חצי פירציגיר" אחד, ור' שמעון נתן

בעד כל שור ושור "חצי פירציגיר".

אמרו הקצבים זה לזה:

נסחפים מהשומן הטמא הנוטף לרוחה מהם ומהקירות ומכל דבר הנמצא שם. הדגים הטהורים המעושנים בתנור בחום של 380 מעלות הרי יוצאים משם מטונגים בשומן דג טמא מעבר לעבר. ואין נפקא מינה בזה אם הם דגים שלמים, או חתיכות ערטילאות, או ארוזות בקליפתן של עורות כהמות טמאות, אלא שהדגים האלו המעושנים בחום גדול בקליפות הנ"ל, כולעים גם טעם כשר טמא מלכד השומן הטמא שבעין עליהם וכתוכם.

כמעשה הדגים והחתיכות הכאים לתנור ברשתות, כן גם מעשה הדגים הקטנים באותם החדרים תלויים על ווי ברזל המשמשים לצלות הדגים הטמאים גם כן.

סיפורי מעשיות

— אכן נודע הדבר.

ומן היום ההוא והלאה עשו הקצבים יד אחד, ונתנו בשותפות להנער הקדוש הסכום אשר קצב לצדקה, והוליכוהו על פני שוק השוורים, והוא הגיד להם איזה מהם כשר ואיזה טריפה.

וכאשר נודע הדבר להמלמד של הנער, הרב ר' דוב, גער בו, וציווהו לבל יאמר עוד דברים כאלה של רוח הקודש.

והמלמד ר' דוב הי' חסידו של הרב הקדוש ר' ארון ליב מפרמישליאן ז"ל, אביו של הנער. כשנסע אחרי כן ר' דוב לאבי הנער, הצדיק ר' ארון ליב, סיפר לו את כל המאורע, ושהוא, המלמד, גער בהנער על זה. השיב לו הצדיק: — טוב עשית שגערת בו; אסור לנער „לספר מן החדר“.

הרב הק' מאפטא סיפר: בעיר יערוסלוב שלטה פעם אחת חולאת על ילדים קטנים ר"ל, וכתבו להרה"ק מוהר"א נ"ע (מליזענסק), וענה להם: מי אנכי כי שלחתם אלי, האם נביא או בן נביא אנכי אשר אדע סיבת החולאת? רק באשר פניתם אלי, אומר לכם, כי תראו מהיום והלאה להשגיח היטב על השוחטים בעירכם. וכן עשו אנשי העיר, ושכרו איש ת"ח ויר"ש שיעמוד אחורי בית המטבחים לראות מעשיהם. יום אחד שמע המשגיח, כי השוחט הזקן אמר להשוחט הצעיר: הטרם תדע כי עין אנשי העיר צופי' היטב על מעשינו. לכן תדקדק היטב ולא תעשה כמו שעשינו עד עתה. אז נוכחו לדעת כי דבר אלקים אמת בפי הקדוש הנ"ל, והסירו את השובי"ם ממשרתם, וחמת המחלה שככה.

(מקדש מלך)

כאמור לא אמרנו זה בדרך כלל לכל הדגים המעושנים ולכל בתי חרושת הדגים. אולי אפשר שישנם בתי חרושת הצולים רק דגים מהורים. אולם חוב קדוש על כל מדקדק בכשרות הבא לקנות דג או חתיכת דג צלוי או מבושל, עליו לחקור ולדרוש בשבע חקירות לדעת בידיעה ברורה שהדג שהוא רוצה לאכול, שהוא באמת דג מהור הנעשה בבית חרושת שמעבדים אך ורק דגים מהורים בהשגחה שיש לסמוך עלי' בכל הדעות.

ומי יתן שכל ארגוני הרבנים יצאו ברעם וברעש גדול למען הפריש בתי ישראל ממאכלות אסורות שנכשלין בהם יום יום, בנדון של דגים שונים, המובאים למכירה בשם דגים מהורים. („המאור“)

פרק כ'

בירור הלכה בענין חלב שחלבו עכו"ם

א

למע"כ ידידי היקר וכו'.

אחדשה"ט באה"ר.

על דבר שאלתך החשובה, ששאל אותי אודות חלב שחלבו עכו"ם אם הוא אסור במקום שאין לחוש לחלב ממא. אני מתפלא שפנית אלי הקטן בשאלתך הגדולה, בשעה שגדולי וגאוני ישראל כבר אסרוהו באיסור גמור אפילו במקום שאין לחשוש לחלב ממא. ובפרט שאתה זוכה להכנס לפלטרין של מלך הוא ניהו כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק מסאטמאר שליט"א, ובוודאי שאינך זקוק לדידי, ובוודאי שאין כוונתך רק לברר הלכה זו בתור בירור סוגיא, לכן הרהבתי בנפשי עוז לברר ענין זה כפי הדעת אשר חנני הקב"ה ברוב רחמיו וחסדיו. ובפרט שראיתי שכמה רבנים רוצים ח"ו להקל בזה, לכן נתתי אל לבי לברר כי יש קרוב לשלשים שיטות ראשונים ואחרונים שמחמירים בענין זה. ואבקש שלא יסמכו על מה שאני כותב רק על האיסור של גדולי ישראל שליט"א שקדמוני, ואסרוהו באיסור גמור אפילו במקום שאין שום חשש של עירוב חלב ממא.

מקור דין זה הוא במסכת ע"ז (דף ל"ה ע"ב) במשנה: ואלו דברים של עכו"ם אסורים ואין איסורן איסור הנאה, חלב שחלבו עכו"ם ואין ישראל רואהו. והנה בגמרא משמע דטעם האיסור מחשש חלב טמא שמעורב בו, וכן מבואר בדברי המחבר (ביו"ד סימן קט"ו) ז"ל: חלב שחלבו עכו"ם ואין ישראל רואהו אסור שמא עירב בו חלב טמא עכ"ל.

והנה בדבר זה יש מחלוקת אם הוא איסור דאורייתא או רבנן. בספר תשב"ץ (ח"ג סימן קפ"ג) כתב דחלב שחלבו עכו"ם ואין ישראל רואהו, אינו משום תקנה וגדר, אלא ספיקא דאורייתא מחשש תערובת חלב טמא עיי"ש. אמנם בתשובת מעיל שמואל (סימן י"ב) העלה שהיא תקנה וגזירת חכמים לאסור כל חלב שחלבו עכו"ם ואין ישראל רואהו, אף באין דבר טמא בעירו וליכא חשש תערובת חלב טמא, ואסור אף בדיעבד. וכן מביא בפר"ח (סימן קט"ו) בשם שע"ד, דאסור משום תקנה וגדר דלא ליפוק מיני' חורבה. ופורץ גדר ישכנו נחש. ובספר בית מאיר מביא דברי הפר"ח, וכתב על זה תמה אני אם יש מקום ועיר בעולם שלא יהא נמצא דבר טמא וממילא נפל ההיתר בכירא. ובספר מטה יהונתן כתב דהעיקר לדינא כדעת מרדכי שהביא הב"י שהיא גזירה דרבנן. וגם בזמן הזה דלא שכיח לחלוב בהמות טמאות, אפי"ה אם אין ישראל רואהו אסור משום לא פלוג, ועיין בספר מנחה בלולה ביו"ד שכתב שאותן בני אשכנז שאינם נזהרים באיסור חלב שחלבו עכו"ם, גדול עוונם מנשוא, והרבנים שלהם יתנו את הדין וכו'. ומי שיש בידו למחות ימחה וכו', וכן בספר תשובה מאהבה בפתיחת הספר (דף ו') מביא להחמיר בחלב שחלבו עכו"ם. וכ"כ בתשובת חקקי לב (יו"ד סימן ל') ובשו"ת הר המור (סימן ע"א) עיי"ש. ובספר ערוך השולחן (סי' קט"ו סעיף ה') כתב שיש הרכה מתפרצים מחמת שאיזה חכם הורה להקל במקום שאין חלב טמא, והת"ח שהקיל עווננו ישא, וליתר שאת אברר לך איך שכל דברי חכמינו ז"ל הם כגחלי אש, מה שהתוודה לפני אחד בלב נשבר, שהי' דרכו בעת שנסע למקום אחר וקנה שם חלב שמן אצל חנוני נכרי, והתחילו לחקור מאיפוא יש לו כ"כ הרכה חלב שמן, ושאלו אצל החנוני, וסיפר שקונה מוח מכהמות טמאות באטליו, והמוח הזה ממחה בתוך החלב, וכזה נעשה החלב שמן, וצעק בקול מר כמה גדולים דברי חכמים. ובאמת כך מקובלני שכל גזירת חכמים, לבד

מטעם הנגלה, יש עוד הרבה טעמים כמוסים שלא גילו אותם, והשומע
ישא ברכה מאת ד' וישולם גמולו בזה ובכא עכ"ל בס' ערוך השולחן שם.

ולפי ענין ד' יש לומר דלכן לא מפורש במשנה (ע"ז ל"ה) מטעם
האיסור של חלב שחלבו עכו"ם, משום חשש חלב טמא. כיון שחכמינו
ז"ל עשו הדבר לתקנה, אפילו במקום שלא נמצא חלב טמא מטעם
לא פלוג, לכן לא פירשו במשנה הטעם כדי שלא יבואו להקל במקום
שאינן חלב טמא. ובש"ך בדיני ס"ם (אות י"ז י"ח י"ט) כתב דגבינות
העכו"ם חמור יותר משאר איסורי דרבנן, מפני שעשאוהו כוודאי
דאורייתא, וכתב בגנזי יוסף על זה וה"ה לחלב שחלבו עכו"ם. ובב"י
זבת"ח כלל פ"א כתבו דהשוותה חלב שחלבו עכו"ם מכין אותו מכות
מרדות.

ולפי ענין ד' יש לבאר, הלא בגמרא אסרו חלב שחלבו עכו"ם
מטעם חלב טמא, והאיך החמירו הפוסקים אפילו במקום שאינן חלב
טמא, וגם שיהי' כמו ודאי דאורייתא. ונ"ל שחכמינו ז"ל ראו ברוח
קדשם שישראל יהיו נפוצים בכל קצוות תבל. ואם במדינה זו אין
חלב טמא, הרי במדינה אחרת יש חלב טמא, ואם יתירו במקום שאין
חלב טמא יתירו גם במקום שיש חלב טמא. וכן אם בזמן זה לא שכיח חלב
טמא, הרי בדור הבא אחריו יהי' חלב טמא, ויבואו להקל מכה שגם
אבותיהם שתו חלב עכו"ם, ולא ידעו להבחין שאבותיהם היו בזמן שלא
הי' שכיח חלב טמא. לכן עשו גדר ותקנה, לאסור חלב עכו"ם בכל
המקומות, אף במקום שאין חלב טמא ולעשותו כוודאי דאורייתא כמו
שכתב בש"ך ובגנזי יוסף הנ"ל.

והנה החת"ם ביו"ד (סי' ק"ז) כתב דדבר פשוט הוא שהרשב"א
זכ"מ ואו"ה ורמ"א והש"ך כולם סוברים דחלב שחלבו עכו"ם, הוי דבר
הנאסר כמנין ואי אפשר להתירו, אפילו ידעינן בכירור שאין חלב
טמא נמצא במקום זה. ועוד כתב בתשובה הנ"ל זו"ל וכבר קבלו עליהם
אבותינו כאותן דיעות, ואסור עלינו בני אשכנז מדינא, ואין לו התרה.
(ועיין מג"א סימן תקנ"א ססי"ק ז'). וקרוב בעיני דהוי כגדר דאורייתא,
אע"פ שמ"מ קיל ככל איסור דרבנן, היינו כך קבלו הגדר שיהי' אסור
עלינו כקולי אסורי דרבנן אבל לעבור ע"ז עובר על גדר דאורייתא וכי'.
כגון נידון שלפנינו שלא לאכול חלב גוי או קבלת תענית נפקא לן
מקבלת נזירות שאומר בלשון קבלה וכו', עכ"ל החת"ם זל"ה.

ולפי מה שכתבתי לעיל יש להבין, למה החמיר כ"כ הח"ם זצ"ל בחלב עכו"ם, דהוי קבלה מאבותינו כנדר שאין לו התרה. ונראה לענ"ד כמו שכתבנו לעיל שענין חלב טמא תליא במקומות ובזמנים, שאע"פ שבמקום זה אין חלב טמא אבל במקום אחר יש חלב טמא, ואפילו אם בזמן הזה אין מערבין חלב טמא אבל יתכן שבדור הבא יערבו גם במקום זה חלב טמא, לכן עשו לגדר ותקנה והחמירו בכל אופן, שלא יהי' שום היתר בשום מקום, והוי כנדר, לכן החמיר הח"ם וכו' מטעם נדר. וממילא שאין שום היתר לחלב שחלבו עכו"ם ואין ישראל רואהו, אפילו במקום שלא נמצא טמא או נמצא ולא מערבין בו.

וכפרט שמוכא בדרכי תשובה (יו"ד סימן קט"ו) שבאמעריקא שותים חלב חזיר, וממילא יש חשש גדול בכל מיני חלב שחלבו עכו"ם שעירבו בו חלב חזיר ואין שום היתר לפי דעת רוב הראשונים, ומכללם הרשב"א ואו"ה והכ"מ ורמ"א והש"ך וכל השיטות שהכאנו למעלה (ובכללם הח"ם). והרב הק' מליובאוויטש זצ"ל בשו"ת צמח צדק חלק יו"ד (סימן ע"ו) כתב שם בפירוש דאף במדינתנו דלא מצוי כלל חלב טמא, יש לחוש למעמים אחרים. וכן כתב הרב מהר"י מברונא (סימן ע"ח) דחלב של נכרי נגזרה במנין בין איכא דבר טמא או לא ופורץ גדר ישכנו נחש. וגם הרב הגאון אב"ד קראסנא שליט"א עשה ספר מיוחד בשם כוונת חלב, ומברר בכל הספר, שחלב עכו"ם אין לו שום היתר אפילו היכי דלא שכיח חלב טמא, משום שכך קיבלו אבותינו והוי נדר שאין לו התרה ונאסר במנין ואין שום היתר. זה דבר ברור ונכון.

ומה מאוד יכאב לבנו שבעוה"ר אין כולם נזהרים בחלב עכו"ם, וביותר מקילים לילדים שיתפגלו בחלב עכו"ם ח"ו. וידוע דברי הרמ"א ביו"ד (סימן פ"א) שכתב דאפילו מינקת ישראלית לא תאכל דברים אסורים, כי זה מזיק להתינוק בזקנתו ר"ל, וצריכים מסירות נפש לשמור הילדים מחלב עכו"ם ומכ"ש את עצמו. כי מאכלות אסורות מכניסים כוח המאכל בכל הרמ"ח אברים ושם"ה גידים ומטמא אותם ומטמאם את הלב כמ"ש חז"ל ביומא (דף ט"ל). לכן צריכים מאוד להשתדל להסיר המכשלה של חלב עכו"ם כדי שנוכל בעזרה"י להתקדש בקדושה העליונה.

הק' חייב אלי' שמערנבערג

רב ור"מ ביהמ"ד ושיבת מחזיקי הדת

ב

חלב שאין ישראל רואה החליבה אם לסמוך על פיקוח
חשלתון ועל חפרדת החימאים

הרב מרדכי יעקב ברייש

מחבר שו"ת חלקת יעקב, אב"ד ציריך, שווייץ

(א) נשאלתי לחוות דעתי בדבר החלב, מהפירמות הגדולות בארה"ב, שקיים שם פקוח מהממשלה שלא לערב חלב טמא, ויענשו וגם יסגרו כל העסק בעכרם ע"ז, אם יש להתיר בכה"ג ולסמוך על רב מפורסם שם שדעתו נוטה להתיר ומעמו ונימוקו, כיון דמרתתי מאד לערב, יש סמך גדול להתיר, אף בלא שיטת הפר"ח, משום דעיקר, ידיעה ברורה הוי כראי' ממש כהא דשבועות ל"ד, גם לעדות ממון. וגדולה מזו איתא בתוס' יבמות מ"ה ב' בשם י"מ, גם לענין ראיית ב"ד לטבילת גר, וזה גדר אנן סהדי שמצינו בהרכה מקומות. ואף לענין קידושין, אפילו שלא ראו רק היחוד הוי כראו הביאה, ונעשית א"א גמורה אף לחייבה מיתה להבא עלי' אח"כ, או לענין שלא יתפסו בה קידושין אחרים. ויותר מזה, דאף אנן סהדי פחות מזה, דחוקה אין אדם עושה בעילתו בעילת זנות, להוי כראי' ממש, וליהוי כעדים על הקידושין, אף לענין שלא להצריכה גט מהשני, בקטנה שלא מיאנה והגדילה וניסת לשני (בכתובות ע"ג). ושמואל לא פליג, אלא משום דס"ל דעל דעת קידושין הא' בעל ע"ש. ולרב דהוי קידושין, דס"ל אדם יודע שאין קידושי קטנה כלום, ואין אדם עובב"ז, ואף דלא היו רק עדי יחוד, ואף דישי ג' מיעומים כנגדם, דמסתמא יש מיעוט שאין יודע דאין קידושי קטנה כלום, כיון דאיכא מ"ד שסובר דאינו יודע, ומסתמא גם מיעוט דעובב"ז, וגם מיעוט דיחוד לא הוי עדיין ביאה, ואפה"כ ס"ל לרב דהוי קידושין גמורין, ואף לקולא, אלמא דישי לידיעה דין ראי' ממש. וכן לענין נפשות, במנאפים עד שיראה כדרך המנאפים (בב"מ צ"א, וברש"י שם), שלא הזיקתו תורה לראות כמכחול בשפופרת. ועכ"ח ידיעה היא כראי', גם לגבי נפשות, דאל"כ לא היו נהרגין, דהא עכ"פ לא ראו, וליכא עדים, אלא ודאי שבעצם הענין הוי כראי' לכל דבר. ולכן גם בחלב עכו"ם, כשיש ידיעה ברורה, הוי כראי', ולא הוי בכלל האיסור, וזה הוא גם לכו"ע, דאין טעם לחלק בזה. לכן הרוצה לסמוך ע"ז ודאי רשאי, רק מי שרוצה להחמיר, אין בזה משום יוהרא, אבל המקיל,

הוא עושה כדינא, ואין להחשיבו כמזלול באיסורין, עכתו"ד הרב המתיר הנ"ל.

והנה באמת אין בכל ראיותיו כדי לסתור דין המפורש בשו"ע והפוסקים עד גדולי האחרונים, והנהוג מקדמת דנא בכל תפוצות ישראל, וכמו שנברר להלן, אחרי שנדין ראשונה על מקור הדין, כפי המבואר בפוסקים ובש"ע.

(ב) **מבואר** להדיא ברמ"א (סי' קמ"ו סוס"ב) וז"ל: ומ"מ אסור לאכול החלב כך, ובש"כ שם, מאחר שלא ראה תחליבה, אפי' ידענו שדעת העכו"ם לעשות גבינות. וזה דין ברור בתוס' (ע"ז י"ב, א' ד"ה ושדי) דבמקום שהעכו"ם אינו נהנה אינו חשוד להחליף, והטור בסי' קי"ח, כללו עם האי דינא, דיוצא ונכנס דמרתת, דבשניהם לא חיישינן לחילוף, וכן נפסק ברמ"א קי"ח ס"ב ובכל הפוסקים. א"כ כש"כ בחלב לגבינה כשמערב חלב טמא, לא רק שאינו נהנה, רק מפסיד את החלב הטמא לגמרי, וכלשון התוס' (ע"ז ל"ה א' ד"ה לפי): אטו מי חיישינן דעכו"ם שומה לערב חלב טמא, אע"פ שהוא יודע שאינו עומד. ואפ"כ נפסק להדי' ברמ"א ובש"ך וכן סתימת כל הפוסקים האחרונים דהחלב אסור. ועכ"ח משום דנאסר במנין, זכמבואר בכ"מ (מאכ"א פ"ג הל' ט"ו). וא"כ כיון דבעלי הש"ע, הכ"מ ורמ"א וש"ך, ואחריהם האחרונים, הסכימו דחלב אסור משום דבר שבמנין, א"כ מה אהני לן, דעפ"י חק הממשלה יעניש מי שמערב, א"כ מרתת (מלבד מה שבהאי דערכאות ישנה מכוזה גדולה בפוסקים, ע' חו"מ סי' ס"ח, דעת המחבר בזה. ואף דאנו נוהגין לפסוק כרמ"א שם וכבס"ע שם דאוקמינן להו כחזקת כשרות), אבל בכל אופן לא עדיף מרתת זה, דלא הוי רק כאומדנא גדולה מהאי אומדנא, דעכו"ם לא יהי' שומה לערב, ולהפסיד החלב טמא בחינם, דבשניהם אסור החלב מטעם דבר שבמנין, וכחאי דביצה ה' ונפסק ברמב"ם הל' ממרים. ואין דומה לגילוי משום שמתחלה לא נאסר בכל המקומות, רק במקומות שיש נחשים כמבואר במג"א (רס"י תפ"ח בשם הרא"ם) וכן הוא להדי' גם בתוס' ע"ז (ל"ה א' ד"ה חדא), ובמג"א (סוסי' תר"צ, רמז לתוס' ביצה ו' א' ד"ה והאידינא), דבדבר שהוא משום חששא ועבר החשש אי"צ מנין אחר, אבל כבר השיג הפ"ח ביו"ד קט"ז על זה והאריך דהעיקר משום דכגילוי גם מתחלה לא נגזר רק במקום שיש נחשים. א"כ בחלב לדידן דקבלנו עלינו לפסוק כרמ"א שהי' רבשכבה"ג אפי'

במקום שהוא חולק על המחבר, כמבואר בהקדמת פמ"ג ליו"ד, מכל שכן שגם נגזר במנין, וכ"ו שאין ישראל רואהו אסור אף באומדנא הכי יותר גדולה, כגון שאין טמא בעדרו או חולב לגבן או אף במקום מרתת, שאינו ג"כ רק כמו אומדנא גדולה, אפ"ה בעינן ישראל רואהו, אלא דבישראל רואהו מקילין ביוצא ונכנס משום מרתת, דכך היתה הגזירה דבעינן ראי', ולא רצו חז"ל לסמוך על ידיעה או אומדנא. והטעם אפשר כיון דחלב הוא מעקרי מזונות של אדם, והוי שימוש תדירי שמצינו דהחמירו חז"ל בדבר התדירי. ע' תוס' סוף פ"ב דכתובות לענין טומאת בית הפרס, חילוק מאקראי לתדירי, וכן ברי"ף לב"ק ס"א לענין נזקין דגבי תנור, כיון דתדיר הוא מדליק איבעי ל' לעיוני, וע' תוס' נדה (ל"ג ב' ד"ה ורמינהו) דאין להשוות גזירות חז"ל זל"ז. ואפשר כיון דבלא"כ בכל חלב יש לחשוש שמא בא מכהמה טריפה, רק דאנו מתירין משום דרוב בהמות כשרות הן, א"כ כשיש עוד חשש דתערובות חלב טמא, מצטרף להחשש דטריפות. וכמו שכתב הר"ן חולין ס"ג לענין ביצים, דפריך הגמ' ודילמא דעוף טמא, אע"ג דעופות טמאין מיעוטא וכקושיות הראשונים, ומתריץ הר"ן משום דאיכא עוד מיעוטא דטרפות. ומתורץ בזה הא דקשה לכאורה הא בבשר הנמצא ביד עכו"ם ורוב טבחי ישראל מותר כבחולין צ"ה, וא"כ הכ"נ רוב החולבין הם חלב טהורה, ואמאי אסרו חלב ביד עכו"ם (ע' שלט"ג שעל המרדכי פ"ב דע"ז), ולהנ"ל ניחא, כיון דבשעת הגזירה מיעוט המצוי הי' לחלוב גם לחלב טמא בהצטרף למיעוטא דטרפות אסרו חז"ל. משא"כ בהאי דבשר הנמצא ביד עכו"ם ורוב טבחי ישראל, דכבר נשחטה הבהמה ונשחטה הותרה וגם כבר נבדקה הריאה, משא"כ לענין חלב דמחיים, דהבהמה עודנה בחזקת איסור דשאינו זבוח ויש עוד מיעוט המצוי דטריפות הריאה, דמשה"כ בדקינן לריאה, כמבואר בראשונים לחולין י"א (ובאמת גם בבשר הנמצא ביד עכו"ם לרב, מדרבנן אסור, מטעם בשר שנתעלם מן העין, ע' ש"ע סי' ס"ג, ב' הדעות, או אף להרמ"א המקיל בשם. אבל בחלב גזרו רבנן משום חשש חלב טמא, בהצטרף יחד עם חשש דטריפות, שהוא ג"כ מיעוט המצוי דטרפות הריאה).

וממילא גם היכא שנתמעט החשש דתערובות חלב טמא, כגון היכא שגם העכו"ם ממאסים בזה, או לשאר סבות של אין טמא בעדרו וכדומה, ג"כ הגזירה במקומה עומדת, וכהאי דתוס' קידושין (י"א א' ד"ה עד), ור' משה מנרבונה מפרש, משום סמפון לא היו

מתחילין לגזור, שהרי מומין לא שכיח, אלא מאחר שהתחילו לגזור משום דעולא דשמא ימזגו, האריכו הגזירה עד החופה אף דלא שכיח, וכן בתוס' כתובות (ל"ט ב' ד"ה מעמא) דמתוך שהוצרכו לתקן בגרושה, שלא תהא קלה בעיניו להוציאה, תקנו ג"כ באלמנה משום חינא, ומיהו לכתחילה לא היו מתקנים משום חינא. וכעין זה ג"כ ברא"ש לגיטין י"ז לענין זמן בגיטין לר' יוחנן משום בת אחותו, ע"ש, (גרמז בדרכי שלום למהרש"ם). והכ"נ לענין חלב, התחילו לגזור משום מיעוט המצוי דטמא בהצטרף יחד עם מיעוט דמריפות, ואף אח"כ כשנתמעט חששא דטמא לאיזו סבה, הגזרה במקומה עומדת, ובפרט כיון דעובדא דמילתא דחלב טמא יש בעולם כמעט בכל מקום, ומי יודע אפשר שיבא זמן שיערכו לאיזו סבה, שאפשר שאיזה מלומד יחדש בחקירתו, שחלב מאיזה דבר טמא מעורב בחלב מהור יפה לזה או לזה.

וסיפר לי הה"ג ר' משה סאלאוויישיק נכד הגאון ר"ח סאלאוויישיק, ששמע מאיש מלומד וחרדי הגר בשווייץ במקום ההרים הגבוהים, וראה בכל פעם לשפחה אחת כימות הקיץ, שהביאה שני כדים חלב מההרים הגבוהים למטה, ושאלה: הלא מהנענוע וטלטול הדרך מגבוה לנמוך וכימות החום, הלא החלב מתקלקל. וענתה, שהיא נותנת בו בכל פעם מעט חלב חמורה, ואף שמחירו יותר מהטהור, אבל מועיל שלא יתקלקל החלב מהחום וטלטול הדרך, אף שגם בשווייץ יש איסור מהממשלה לערב חלב טמא, בכל זאת לא מירתתא, אי משום אמתלא דלא יתקלקל החלב, אי משום דמעט כזה מחלב טמא א"א להבחין בכימזא שזוהו עיקר פיקוחה של הממשלה שיכולה בכל פעם להבחין בכימזא. ולדעת הראב"ד והרשב"א מובא בר"ן ע"ז ובבב"י קט"ו, לא הלכו בזה אחר גו"ט כדי שלא יפרצו ע"ש. כמובן שאינני רוצה להעמיד יסוד על דברי השפחה הלזו, אבל מ"מ רואין אנו שעל ידי איזו סיבה יש אפשרות לערב חלב טמא אף בזה"ז (בפרט כעת שהטכניקא והפיזיקא בעולם צעדו כל כך קדימה, שיכולין לעשות משחרר לבן וגם איפכא. שמעתי שכבר יכולים היום להעמיד חלב טמא לגבינה וחמאה, ע"י סיוע הפיזיקא), ואם נתיר כהיום חלב סתמא, למחר או למחרתיים, כשיהי' באמת חששא דחלב טמא, לא יצייתו לנו ויאמרו: אשתקד מי לא אכלנו וכו'. וכהאי דביצה ה' ב', מהרה יבנה ביהמ"ק ויאמרו אשתקד מי לא אכלנו ביצה ביו"ט שני, דביצה לכל מסור, והכנ"מ כן. וכן הפ"ח ביו"ד קט"ז לענין גזירה דגבינות, דאף

במקום שמעמידין דוקא בעשבים, אפשר שיבא זמן או סבה שלא יעמידו בעשבים, רק בעור נבלה. וע' שו"ת צ"צ להאדמו"ר מליובא-וויטש (יו"ד סי' ע"ו) וז"ל, לענין חלב, ואע"ג דבמדינתנו אין מצוי כלל חלב טמא, ומקילין בזה מאד פוסקים ראשונים ואחרונים, מ"מ יש לחוש כודאי לדעת ר"ת, שסומך הטעם משום ניקור, ואע"ג דהשתא אין נחשים מצויים, וכמו שמקילין בגילוי, מ"מ הדבר פשוט שיש לחוש כודאי למ"ש הפוסקים, משום שיש כאן עוד טעמים (ע' כ"י בשם סמ"ק), ואיכא למגור אטו היכא דשכיח נחשים, וה"ה דמהאי טעמא איכא למגור אטו היכא דשכיח חלב טמא וכו' עיי"ש.

ג) ובפרט כידוע דבכל גזירות חז"ל, איכא עוד טעמים כמוסים וכאשר האריך בזה בערוך השלחן בדברים נלהבים. באיזה אופן שיהי', כשאין ישראל רואה החליבה אסור. ודברי החתם סופר סי' ק"ז יודעים, דאדרבא להרדב"ז ח"ד סי' ע"ה (וכן בחוש המשולש לתשב"ץ טור הא' סי' ל"ב ועוד פוסקים, מוכא בשד"ח חט"ו, מערכת חלב) דס"ל דחלב לא נאסר במנין, דכיון דכבר נהגו מקדמת דנא קהרמ"א ושאר הפוסקים לאסור, הוי כנדר ואין לו התרה, וא"כ קולו חומרו, ע"ש ג"כ דברים נלהבים. ובשד"ח הנ"ל אף שרוצה להליץ קצת על הפ"ח, מ"מ סיים דח"ו להתיר, וכן נהגו בכל ערי הספרדים, אף שגם שם לא שכיח חלב טמא, וכמבואר בתשב"ץ הנ"ל וז"ל: לפי מה שאומרין אין חולבין* לחמוריות וסוסיות, לפי שיש לבהמות האלו היזק גדול להנחלבות, והם חסים על בהמתן, וגם להם דבר נמאס וגנות וחרפה, וגם יש בזה ניחוש רע לעושה זה, ע"כ אין לחוש, רק במקום שיש חלב גמלא שהוא מילתא דשכיח. וכאמור, שהוא מהפוסקים שחלב לא נגזר במנין, אכן כמציאות ודאי דלא פליגו דחלב משאר טמאות לא שכיח, ואפה"כ נהגו לאסור בכל ערי הספרדים אף במקום דלא שכיח גמלים. ומביא שם בשד"ח דברי הצ"צ סי' ע"ה וז"ל: ואף בעיר שנתיישרה מחדש, אם נודע רוב אנשי' מהיכן באו, הכל כמנהג המקום שבאו משם, בשם הפ"ח דיני מנהגות י"ט, ורמ"א חו"מ רס"ו של"א.

ד) ועיין חכ"צ סי' קל"ה, באמצע התשובה וז"ל: ובענין האומדנות האריך הרא"ם דאנן לא בקיאין האידינא בשיעור האומדנא כמו שהיו בקיאין בזה חכמי התלמוד, ולא נוכל להוציא ממון מהמוחזק בלא ראי' ברורה, אלא או באומד שנוכר בתלמוד, או באומדנא דמוכח

טפן, דליכא למיתלי בה בשום מילתא אחריתי. והרב החסיד גדול זמננו, הר"ש אבוהב, החזיק בדבריו שהם בודאי חזקים כראי מוצק. ודון מיניהו שהוא לענין ממונא, ואוקי באתרין שהוא איסורא, שאין לנו להקל מחמת אומדנא הנראה לנו וכו' עכ"ל חכ"צ. ואפשר דזה הטעם דלא רצו רז"ל להתיר רק בישראל רואהו, ולא בידיעות ואומדנות, כיון דבאמת הגבולין והגדרים מה לקרות ידיעה ברורה ומה לקרות אומדנא, הם מטושטשין, ועל כל אומדנא דמוכח יכולין לומר דזה הוי ידיעה ברורה, ועל כל אומדנא יכולין לומר דזה אומדנא דמוכח, וכיון דחלב מעיקר מזונותיו של אדם ושימוש תדירי ומסור לכל, החמירו משום לא פלוג, דכל זמן שאין ישראל בעצמו רואהו, או כשאין טמא בעדרו וישראל משמר בחוץ, דזה הוי ממש רואהו, דאין צריך לראות משמוש היד בדד החלב, וכבע"ז ל"ט ב', יושב בצד עדרו פשיטא וכו', או יוצא ונכנס ומשום מרתת, דבאופן זה כשישראל בעצמו מתענין להשגיח על החלב, לא יבוא לידי מכשול. אבל בידיעות בעלמא, ע"י הוכחות או אומדנות, בקל בא לידי מכשול, להתיר ע"י הוכחה המדומה, וכדומה. ומשה"כ דייקו מתני' „ואין ישראל רואהו“, ולא קאמר סתמא, חלב של עכו"ם אסור, כמו קורט של חלתית, ואח"כ בגמ' מפרש הטעם, משום דמחתיכי בסכין ש"ע, ה"נ יפרש הגמ' הטעם משום חשש חלב טמא, משמע דעיקר הגזירה הי' ג"כ דבעינן רואהו דוקא. יהי' מאיזה טעם שיהי', עובדא דמילתא היא, דבש"ע ופוסקים האחרונים ומנהגנו מדור דורות ובכל אתר ואתר, לאסור חלב עכו"ם בלי שמירת ישראל, אי משום דבר שבמנין, או נדר כדעת חת"ם הנ"ל, ואף באומדנא או הוכחה או ידיעה אין נפ"מ איך יקראהו שלא נתערב חלב טמא, וכדעת רש"י המובא בהפוסקים, וכן הוא באמת בתשו' רש"י (סי' קנ"ב הנד' מ' בניו יורק), שמשיים רש"י ע"ז, דכל האוכל חלב של עכו"ם, אף באין טמא בעדרו, ישכנו נחש.

וא"כ נחזור לדין לחלב עכו"ם, דהגזירה היתה שצריך להיות רק רואהו, ואפי' אין טמא בעדרו, ואפי' חולב לגבן, דיש אומדנא וידיעה דאין שם חלב טמא, ואפה"כ מבואר בש"ע ופוסקים וכן נהנין מקדמת דנא דאסור, א"כ פשיטא דאף בהאומדנא דמרתת מפני הממשלה אסור. דודאי לא עדיף אומדנא זו, מהאי דר"ש בן שמח או מהאי דאחר. בין הגמלים, דלדין דפסקינן כרבנן ולא כר"א, לא הוי זו ידיעה לחיוב, לא כד"מ ולא כד"נ, א"כ כש"כ דלא מקרי אומדנא זו כראי, דאל"כ ודאי דצריך לחיוב. א"כ מי יהין לשקול בדעתו ולומר דאומדנא זו

דמרתת, הוי כידיעה ברורה, ומכש"כ כראי' ממש, ולעקור עי"ז גזירה דרבנן, או אפשר גם דררא דאורייתא מטעם נדר כסברת החת"ם. דארבא יש סברה לומר דהפירמות הגדולות הם לא מרתתי כ"כ מדיני הממשלה, דבנקל יש להם התקשרויות להשתחרר.

ה) ותוין מזה צריך לקבוע מה זה פקוח הממשלה? האם היא שולחת שומרים כפעם בפעם למקומות החליבה, הרי פשיטא דלא. רק ודאי כמו כאן במדינת שווייץ, מסתמא כן גם במדינות אחרות, שיש אנשים מומחים, שמנסים כפעם בפעם בחכמת הכימאה, אם יש בחלב איזו תערובת חלב טמא או מים (שגם תערובת מים אסור מהממשלה). וא"כ הנע בעצמך, הכי עלה על הדעת לפעמים להתיר חלב עכו"ם, במקומות שאין שם פקוח ואיסור מהממשלה לערב חלב טמא בטהור, באופן שלא שייך מרתת, רק להתיר ע"י בחינת הכימאי, אם יש שם חלב טמא, היתר כזה לא שמענו מעולם. כמה טרחו ויגעו רבותינו האחרונים בתשובותיהם בכמה דברים שיש חשש תערובת אם סומכין על נאמנות הכימאי. וע' תשו' מהר"ש (א' סי' כ"ז), שקיבין בגאונותו כמה סברות להקל בענין שמן, שיצא עליו קול שיש בו חשש תערובת, ומסיים אף דמפורש בש"ע דעכשיו אין סומכין על קפילא, כיון דעכ"פ נפל בו איסור בודאי, אבל הכא דיש ספק שמא לא נתערב איסור כלל, ועוד צדדים ע"ש. א"כ בחלב עכו"ם דאסרו חז"ל מטעם תערובת, כ"ז שלא נתברר ההיתר מקרי איסור דרבנן ודאי, ואם אחד ישתה חלב עכו"ם, אף כשיבא אליהו אח"כ ויאמר דלא היתה בזה תערובת הוא עבר על איסור דרבנן ודאי, וכמבואר (בחולין ו' א') דהגמ' מקשה על ר' אסי מסתייעא מילתא דאכיל דמאי, השתא בהמתן של צדיקים אין הקב"ה מביא תקלה על ידן וכו', אף דאפשר דדמאי זה הי' מעושר, הרי דמה שאסרו רז"ל אף רק מחמת ספק מקרי ודאי והדברים עתיקין. ולענין איסור ודאי, אין סומכין על בחינת הכימאי. א"כ אף במקום שיש פקוח הממשלה, זאת אומרת, שהממשלה מפקחת כפעם בפעם לנסות בחכמת הכימאה אם יש שם תערובת טמא, כיון דאין אנו סומכין ע"ז, משמעות שהם אינם יכולין לקבוע זאת ע"י בחינתם, א"כ ממילא לא שייך גם מרתת, כיון דאף כשיערב לא ידעו להבחין. ובפרט כפי ששמענו אין ביד הבחינה הכימית לברר אם אין שם איזה מעט מן המעט, אף פחות מן ס', ושאר ענינים כשאנו מתירין מטעם ביטול בס', אבל לענין חלב עכו"ם, דדעת הראב"ד והרשב"א (מובא בב"י קט"ו) דלא הלכו בזה אחר

נו"ט, כבר מבואר בנובי"ת ס"ו, כיון דיש פוסקים הראב"ד והרשב"א דאסור עפ"י דינא, א"כ יש לחוש במקום שנהגו לאיסור, שאחזו כן להלכה וקבלו עליהם ועל זרעם לפסוק כן (הוא מיירי לענין חמאה), א"כ כש"כ לענין חלב דנהגו כן בכל מקום מדור דורות לאסור חלב עכו"ם, אם קבלו לפסוק כהראב"ד והרשב"א לזה לא מהני נסיון המדע לברר אף על פחות מס', א"כ ממילא נפל כל ההיתר דמרתת לבירא, כיון דלדידהו אף פחות מס' אסור, וזה אין יכולים לברר. ובפרט כשאנו נתיר סתם חלב, יש מקומות שונים וזמנים שונים, ומי יודע אם גם שם יהי' מרתת.

ע"כ פשיטא דפשיטא, דח"ו לן להתיר ולולול בדרכנן להתגאל באיסור. וכן אנו נוהגין פה במדינת שווייץ, שהקהלות מפזרים ממון רב עבור כשרות החלב, וכן במדינת אנגליא ואנטוורפן. ומסתמא גם החרדים בארה"ב יודעים להיזהר בזה.

גם בירחון „הפוסק" (חשוך-כסלו-טבת תשי"ג) הרהיב כנפשו רב אחד להתיר חלב עכו"ם ומצא מציאה לתשב"ץ הנ"ל, דהגזרה היתה רק במקום גמלים (ואגב, בפ"ת נרמו להתשב"ץ). ואי משום דבר שבמנין, סמך על המג"א דסי' תר"ץ, ולא הביא כלל למג"א דרסי' תס"ה. והנה לפי מה שכתבתי ובארתי כל הענין, כל הדברים הנאמרים ב„הפוסק" להתיר, פורחים באויר ואין להם כלל על מה לסמוך.

ו) **לאחר** כתבי העירני בני החו"ב מר שאול יחי', לעיין בחזון איש (ע"ז סי' ד' ס"ק ד'), לענין אבקת*חלב שלדעתו יוכל להיעשות גם מחלב טמא ואסור. ואח"כ כתב וז"ל: אמנם בשיש פקוח הממשלה על החלב שלא יערבו חלב טמא, והם צפויים לעונש על הזיוף, יש מקום לומר, דהוי כשפחות החולכות דמירתות, וכיושב בצד העדר וכשהוא עומד הוא רואה. והפר"ח כתב להתיר, באם חלב טמא ביוקר וכו', או אין טמא בעדרו וכו', והש"ד בשם רש"י דאוסר אף באין טמא בעדרו, היינו משום דחשוב כחלב המופקד ביד עכו"ם, וחיישינן שמא יקח מן העכו"ם ויערב, וזה דוקא ביש בעיר חלב טמא, אבל אם אין בכל העיר טמא, הדין נותן דהוי כאין בעדרו טמאה ויושב בצד העדר וכמוש"כ הפר"ח, עכ"ל החזו"א.

והנה סיפר לי הרב ר' משה סאלאווייטשיק, נכד הר"ח, שהוא שאל להחזון איש ע"ז שאומרים עליו שהתיר חלב עכו"ם, והשיב

בזה הלשון: מה עוד יאמרו עלי, בקרוב יאמרו עלי שאני מתיר ח"ו גם א"א. והעיד לפני איש מהימן ביותר, ששאל לחזון איש על השמנת (סמטענע) של עכו"ם, ואסר לו בפירוש. וגם העיד לפני עוד איש אחר מהימן ביותר שאסר בהוראתו חלב עכו"ם, אף לקטן בן ה' שנים. וכנראה מה שכתב בספרו הנ"ל, הוא רק בדרך שקלא וטריא וכלשונו, "יש מקום לומר". ובאמת לא הביא לן שם שום חדשות, דמי לא יודע מדעת הפר"ח דחלב לא נאסר במנין. והשד"ח (הט"ו מערכת חלב) הנ"ל, מביא בארוכה כל השיטות בפרטיות שהרבה סוברים דנאסר במנין, והרבה סוברים דלא. אבל עובדא דמלתא אין מי שיכחיש, דמדור דורות בכל המקומות ואף בערי ספרד (חוץ מאיזו מקומות בספרד וכמבואר בשד"ח הנ"ל), אנו נוהגין לאיסור, וע"ז כתב שפיר החת"ם (סי' ק"ז הנ"ל) דנמצא קולו חומרו, דיש חשש נדר דאורייתא. ומה לא נגע החזו"א כלל בספרו (גם י"ל, דכל השקלא וטריא קאי רק על האבקה חלב, דלא היתה בכלל הגזירה דנאסר במנין).

ז) ומה שהשיג החזו"א בשם על החת"ם, שכ' לפרש דברי רש"י ל"ה א', כמעט איסור הגבינה משום שא"א בלא צחצוחי חלב, דכוונת רש"י משום דחלב נאסר במנין, וכתב עליו ז"ל: דברים תמוהים מאד, וברש"י מבואר בהדיא דהחשש של צחצוחי חלב הוא משום חלב טמא (שהרי אמרו שא"א בלא צחצוחי חלב ופירשו רש"י דנשאר חלב כגומות שבגבינות, ובסוף סיים רש"י, "ויש לחוש שבגומות נשאר ממנו" ואם חלב טהור קאמר, מאי ספק יש בדבר, הלא זהו שאמרו שא"א בלא צחצוחי חלב) אבל משום חלב טהור, ודאי אין לגזור וכו' עכ"ל החזו"א.

והנה במחכה"ג אף דרב גוברי' למאד, אבל גם החת"ם רב גוברי' למאד, עוד מדור של גאונים מובהקים ואין לדחותו בקש. בעוד שהחת"ם מתפאר בעצמו, שהציל את רש"י ז"ל מקושית התוספות שם וכתב: „והמעייין בלשון רש"י יבין דבר לאישורו וכו' כל רואה יבין שזה דעת רש"י במתק לשונו" וכו'.

ונבינה נא דברי החת"ם ונבין גם דברי רש"י. החת"ם מבאר, דרש"י ס"ל דחלב היתה גזירה קדמונית עוד קודם הגבינה, וכמוכן פשוט משום חשש עירוב חלב טמא, ואז נאסר במנין, דאף כשיהי' לן הוכחה ואומדנא גדולה שאין שם עירוב טמא, כיון שאין ישראל רואהו אסור. אבל תחילת הגזירה היתה כמוכן משום חשש חלב טמא.

אמנם כשנשתנה החלב לגבינה וחמאה לא גזרו וחזר להיתר. כיון שבעצם המציאות, א"א שיש שם חלב טמא, כיון שאינו עומד, וא"כ אף שהגבינה והחמאה באים מחלב טמא שנאסר לאחר הגזירה, אף בידוע לן מכה הוכחה והאומדנא שאין שם שום עירוב טמא, אכן זה דוקא כשנשארו בעצמותו חלב, אבל כשנשתנה מצורת חלב זה לא היתה בכלל הגזירה. וע"ז קאמר הגמ' דגבינה אסורה משום שא"א בלא צחצוחי חלב ומפרש רש"י במתק לשונו (לפי הג' הב"ח), שא"א לגבינה בלא צחצוחי חלב, בין גומא של גבינה נשאר מן החלב וחלב שחלבו עכו"ם ואין ישראל רואהו אסור, דילמא עריב ב' חלב טמא (רש"י מפרש קודם טעם הגזירה הקדמונית דחלב, שבאה משום חשש עירוב טמא, וכשנאסר במנין ממילא אסור אף כשידוע לנו על פי אומדנא, שאין שם חלב טמא כמו בגבינה, דהעכו"ם אינו שומה לערב חלב טמא כשאינו עומד וכקושיות התוס' שם, ס"ל לרש"י כיון דנאסר מתחלה משום החשש דטמא, נאסר במנין אף באין שם טמא). וכתב רש"י עוד, ואע"ג דחלב טמא אינו עומד, מ"מ אם עירב טמא בטהור הטמא ישאר עם הנסיובי דחלבא הטהור וכו' ויש לחוש שבגומות נשאר ממנו (רש"י מפרש עוד, מדוע אנו אוסרין להגבינה, משום החשש דהחלב, הלא חלב טמא אינו עומד ומטעם זה גבינה וחמאה לא נאסרו מקודם, כיון שבעצם המציאות א"א שיהי' שם חלב טמא. כיון דאינו עומד, א"כ אם נאמר ג"כ דהמציאות היא שהחלב הטמא נפרד גם מהנסיובי דחלבא הטהור, א"כ מדוע תאסר הגבינה מטעם שא"א בלא צחצוחי חלב, הא א"א שהחלב הטמא יהי' שם באופן כשנפרד מהנסיובי דטהור, וא"כ כמו שגבינה לא היתה בכלל הגזירה, גם צחצוחי חלב שבגבינה לא היו בכלל הגזירה, כיון דבמציאות נפרד החלב הטמא מהנסיובי הטהור. וע"ז קאמר רש"י במתק לשונו דזה אינו, דאם עירב טמא בטהור הטמא נשאר עם נסיובי דחלב ויש לחוש שבגומות נשאר ממנו, וממילא כיון שבמציאות אפשר שבגומות יש חלב טמא, נכנס חלב שבגומות ג"כ לגזירה דחלב, וממילא אף שעפ"י הוכחה ואומדנא שאין העכו"ם שומה לערב, אין שם חלב טמא, אסור מטעם דבר שבמנין, ודברי חת"ם שרירין וקימים. ובפרט דיש לומר גם בפשיטות, דלשון „ויש לחוש שבגומות נשאר ממנו“, שע"ז בנה החזו"א יסודו לדחות החת"ם, קאי על הגבינה, שחששו לאסור הגבינה מטעם דלקמן ע"ב יש תרי לישני אי חיישינן להאי דביני אמפי. ושפיר שייך לשון ויש לחוש. ולדעת החזו"א שרוצה לפרש

דברי רש"י דבגבינה חיישינן לעירוב, משום שמא לא רחץ הכלי, א"כ קשה לשון רש"י שם, דילמא עריב ב' חלב טמא, הול"ל שמא נתערב חלב טמא, שלא רחץ הכלי. ובכלל קשה לומר, משום חשש זה לאסור הגבינות, דזה רק לכתחילה לרחוץ הכלי, וכמבואר שם בדבריו.

ומה שתקשה על החת"ם, שהביא מדברי הש"ד בשם רש"י לאסור חלב המכורר שאין בו תערובת חלב טמא, ותמה עליו, שהרי כבר פרשו הפר"ח, שהוא דוקא ביש בעיר חלב טמא, אבל אם אין בכל העיר חמורה וכו' לא שמענו לאסור, עכ"ל.

הנה בספר האורה לרש"י (נדפס ע"י באבער, תרס"ה סי' ק"י ס"ק י"ד) כתב: חלב שחלבו גוי ואין ישראל רואהו, ואין בכל אותה מדינה דבר טמא, ודאי מותר לאכול וכו' ויש שמחמירין בדבר, משום פרצה דחלב שחלבו גוי אסור, ואע"פ שאין עמו בהמה טמאה, עכ"ל. ובשד"ח הנ"ל מביא דברי הפרדס לרש"י היפך מזה. ואיני יודע עד כמה אנו יכולים לסמוך על ספרי הקדמונים ועל הגירסאות שבהם היוצאים מחדש ע"י מלומדים, עכ"ל.

(נעתק מירחון רבני „המאור“)

ג

בחלב שחלבו עכו"ם מקילים לעצמם היתרים גדולים בחלב שחלבו עכו"ם ואין ישראל רואהו. ושמעתי בשם בוצינא קדישא הח"ק מצאנז זי"ע, שאמר שאם אין ישראל רואה החליבה אז שורה על החלב איסור כמו על מאכל אסור ודבר טמא רח"ל, וכן הקום של חלב המאלקי"ן הנשאר אחר עשיית הגבינה אמר רבינו האר"י ז"ל, שזה אסור כמו אכילת דם, כי החלב נעשה מפני שהדם נעקר ונעשה חלב, ובשעושים גבינה אז מוציאים כח החלב וחוזר להיות דם. וכן בחמאה של עכו"ם, וכש"כ בגבינה שלהם, שאין נוהרים בזה שאסור ביותר שמא בישלו בכלי איסור רותחין, או העמידו בדבר איסור. ובחמאה ידוע וברור שמערבים עכשיו שומן של איסור, כי העכו"ם בקיאים עכשיו כולם בחכמות ומיני תערובות, כמובא בדרת"ש ויש בזה איסור חמור ח"ו.

(מס' שולחן הפתור)

הודפס בסה"ק עת לעשות ח' ראשון שנת תרמ"א בלעמבערן
הוצאה השלישית בחיי המחבר וצוק"5

לאפרושי מאיסורא

תורה אמרה השב תשיבם לאחיק, ואם באבירת ממוך
כך, באבירות נפשות אעכו"כ, לכן אעתיק
דברים הבאים האלה

בעה"ן קראקא יום ב' לפ' וישלח אמ"ת וצד"ק לפ"ק.

החיים הכרכה והשלום להרבנים הנגידים הידידים אנשי
מעשה וחסידים יראי ה' ואל דברו חרדים, לשמור משמרת
המה נועדים, מחזיקי דת יהודים, בק"ק לבוב והמדינה
יעא"ם.

אחד"ש מע"כ, הנני שולח למע"כ מכתב אשר הגיע לידי, מעה"ק
ירושלים תוב"כ, לבקשת יקירי ירושלים חקרתי ודרשתי עד
היכן שידי מנעת אולי אוכל אמצא ידיעה ברורה, ידיעה ודאית אשר
לא תשאר אחרי' נדנוד ספק אסור, יגעתי ולא מצאתי, אדרבה מצאתי
כתוב בספרים מחכמי העמים המדברים מאופני עשית הציקאריע *
כלם פה אחד שאחרי שחורכים הציקאריען ווארצעל באש רגילים
לערב עמה שומן דבר אחר 2 ספונד שפעקק צי 1 צענטער ציקאריע
ווארצעל. גם זאת נודעתי אחרי החקירה והדרישה שאפשר להשלים
הציקאריע קאפע מבלי תערובת שמנונית אלא שתועלת השמנונית
רבה הוא שמעמדת את הרטיבות והלחות בהציקאריע קאפע ימים
רבים ומראיתה שחורה ונאוה אבל עצם הציקאריע אפשר להשלים
מלאכתו בלי תערובת שמנונית, אלא שאינה עומדת ימים רבים
ברטיבותה ושחרותה. אם כן אין לנו שום תועלת בעדותו של הרה"ג
המנוח מו"ה הירש טעבכלים ז"ל רק אין להדיין אלא מה שראו עינינו
לפי שעה בהפאכריק של ה' קולב שנעשה ונגמר הציקאריע בלי עירוב
שמנונית, והוא בדק במשמוש היד והיה יבש בלי שום לחלוחית כמו

(* כעמיט דעם טעגליכען לעבענס פאן פראפעסאר בעטטנער לייפציג
1867 זייטע 79 גם פאבריקאטיאן דעם סוראגאט קאפעס, וויען זייטע 84 ועוד
ספרי עמים המדברים בענין עשיית הציקאריע.

שכתב בעדותו בשנת תרל"ח, והוא ודאי אמת, אך מתוך שבחו של הציקאריע של אומן מופלא כזה הי' קולב, הנראה לעינינו לחותה ורטיבותה ושחרותה העומדת ימים רבים אנו באים לידי גנותה בחשש איפור תערוכת שמנונית. כללו של דבר אחר כל היגיעה לא מצאתי אופן ברור ודאית לצאת מידי כל ספק גם בחינה כעמישע אונטער זוכונג אין די באר, לפי מה שהבנתי מפי סופרים וספרים ובקיאים במבטי הציקאריען וואורצלען לא כל המקומות ולא כל העתים שוות, יש שינוי מקום וזמן, השמנה היא אם רזה, יש אדמה שמנה מגדלת שרשים שמנים רטובים ביותר, ואינם צריכים להתפטם משמנונית זה, ויש מגדלת שרשים כחושים ויבשים הצריכים סעד לתמכם לפטמם בשמנונית שיצלחו למלאכת הקאפע כאמור, וכן שינוי לפי הזמן השנה גשומה או שחונה היא, כמוכן לכל מבין ולמען לא תהי' המכשלה האת תחת ידי לבד, חלילה הגדתי היום הדברים כהיותן לעיני השמש אולי בהתפרסם הדברים לעיני כל גדולי ישראל אשר גם ידם רב להם בחוראה אולי הם ימצאו צדדי היתר, או הפאבריקאנט יכרר לנו ידיעה ברורה שאין אחריה ספק שאינו מערב תערוכת אסור ויהי' טובה גדולה כי רבים גם במדינתנו ההרגל נעשה להם טבע שני אצלם לשתות הציקאריע קאפע מפאבריק שלו וקשה להם לפרוש ממנה ובפרט לעיני ארץ ישראל ששם לא נמצא ציקאריע פאבריקען של יהודים, וכל שומר נפשו במדינתנו לא יכניס עצמו לבית הספק, ולהשומעים ינעם ותבא עליהם ברכת טוב, בבקשה מאת מע"כ להעתק מכתבי זה הנוכחי עם המכתב הלוטה מירושלים תוב"ב ולהדפיסו בחעלה העתי של מחזיקי הדת וזכות הרבים יהי' תלוי' בכם. הכ"ד הכותב בידיים רפות ועיניו לישועת ה' צופות.

הק' שמעון בהגאון מהר"מ סופר זצ"ל

ה

ומעתה אחר שנודע לנו מהמעשה רב בכירור גמור שאי אפשר לתקן עשיית הציקאריע קאפפע שיהי' משוכח ברטיבותה ושחרותה כראוי, אם לא ע"י תערוכות שומן איסור, ותורה הזהירה אותנו ואנשי קודש תהיון לי, וכשר בשדה טריפה לא תאכלו, ופירש"י אם אתם קדושים ופרושים משיקוצי נבילות וטריפות הרי אתם שלי ואם לאו אינכם שלי, כי עם קדוש עתה לד', לא תאכלו כל נבילה, לכן אתם

אום אני חומה, הנאמנים לד' ולתורתו חוסו נא על נפשותיכם שלא תתגאלו במאכלות אסורות ולהתנכר עי"כ מאכינו שבשמים מהיותנו שלו, והזהרו בנפשות בניכם הקטנים שלא יתמשכנו עבוד אלה, כפשטות לשון הגמרא שבת דף ל"ג ע"ב מפני שאוכלים דברים טמאים.

מעתה אם הפאבריקאנטען אינם מאנשי מדינתנו, אל תאמינו לשום הכשר, גם אם יהי' מרב גדול ומפורסם וירא ד', ומעם הדבר משום דנהי אם בעת כזו שמה לבקר הפאבריק שיהי' הכל בהכשר על פי דת תוה"ק, ודאי עושה מלאכתו מלאכת השגחתו כאמונה וצדק, והציקאריע קאפפע הנעשה אז בודאי אינו רטובה ושחורה כראוי [וכי שומה יהי' הפאבריקאנט שיעשה כן עתה בפני הישראל לשפוך שומן איסור על שרשים אלה] אבל אחרי שובו לביתו, עבוד להשביח מקחו, בלי ספק שבעולם שיעשנה בתערובות שומן. ורק להכשר כזה תאמינו, אם הפאבריקאנטען המה מאנשי דתינו, וגם לא מהמתפרצים, ונודע שתהלוכות ביתם הוא בכשרות, וגם אז צריך שיהי' ניכר שאותו הציקאריע קאפפע אינו מרוטב ואינו כשחורותה כראוי, ולהשומעים ינעם ותבא עליהם ברכת טוב.

קאלאמיא יום ב' ד' טבת תרמ"א לפ"ק

הק' היל"ל ל"ש מוועטש, אב"ד דפה

1

בו יבוא בירור הלכה בענין המשקה, "קאקא קאלא"
הנפוץ באמעריקה ובארצות שונות, ורבים הם
הנכשלים בזה, ושותים ממנו בלי מפריע.

נתתי ללבי אני הקטן, לברר בענין המשקה קאקא קאלא ששותים כאן במדינתנו, אם יש בו חשש איסור, או איסור גמור, והנה הגם שגדולים כבר אסרוהו, בכל זאת נתתי ללבי לחקור בזה, כפי מה שחנני השי"ת להסיר דעת המפקקים בזה.

כתב בשדי חמד אסיפת דינים מערכת חלב של נכרי (אות ט') שהביא דעת הרשב"ץ (ח"ג סימן י') דאף דבר איסור שנתערב ובטל במיעוטו, כיון דקונה אותו תמיד מן הגוי, יש בו משום מבטל איסור

לכתחילה. וכיון שבקאקא קאלא מערבין בו שומן נוזלי, משומן של בעלי חיים נבילות וטמאות, ואף אם נימא דבטל במיעוטו, כיון שקונה אותו תמיד מן הגוי, יש בו משום מבטל איסור לכתחילה. וכן אם קונה אותו תמיד אצל יהודי עובר עבירות לפי דעת הרשב"ץ הנ"ל הוי כמבטל איסור לכתחילה.

וכן הביא בתשובת כתב סופר תשובת הרדב"ז שכתב דדבר הבטל שהוא ביד נכרי אסור לקנותו משום דהוי כמבטל איסור לכתחילה. וכן כתב בתשובת תורת חסד (בסימן כ"א) לענין זוז"ג דלקנותו מן הנכרי משמע מדברי הש"ך ביו"ד (סימן קס"ח) דחשוב לכתחילה. וכן משמע מתשובת הב"ח (סימן קכ"ג) דחשוב לכתחילה.

נמצא לפי הנ"ל כיון שגדולי הראשונים ביניהם הרשב"א והראב"ד ועוד ראשונים וכו', דעתם שאם עושים זה לא במקרה אלא תדיר הוי כלכתחילה, לכן אין שום פקפוק שהמשקה קאקא קאלא אסור לקנותו ולשתותו דכיון שקונים אותו תדיר הוי כמבטל איסור לכתחילה.

אולם מלבד זה יש עוד חששות כיון שהשומן של נבילות וטמאות שנותנים בתוך המשקה הוא עבידא למעמא, אינו בטל אפילו באלף. כי יש רבים מהפוסקים שסוברים דשומן נקרא עבידא למעמא ואינו בטל אפילו באלף. וכן מביא בשו"ת מהר"ם שיק (או"ח סימן ט') בדבר הציקאריע כידוע שהאומן נותן בו רק קצת שומן שיש בו כדי לבטלו, בכל זאת אומר ליתן בתוך הקאפפע, והביא דברי המג"א (ריש סימן תמ"ב סק"א) בשם הרשב"א. דכל שעיקרו נעשה כך אפילו יש בו ס' לא בטל בס'. עיין בזה בשבילי דוד בתשובות שבסוף חלק יו"ד שכתב דהוי ספיקא דאורייתא. ובס' חידושי הגרשוני מביא על הט"ז להחמיר דשומן נקרא עבידא למעמא ולא בטל אפילו באלף. והפר"ח (בס"ק כ"ד) מביא בשם הרמב"ם בפ"ה המשניות למס' ערלה, דשומן הוי מדברים המתבלים את התבשיל, ואם נתנו כדי לתבל הקדירה אינו בטל אפילו באלף. וכן בשו"ע דבעל התניא מביא באו"ח (סימן ק"ג קו"א סק"ד) להחמיר דשומן נקרא עבידא למעמא, וכן משמע מספר חמודי דניאל הלכות מליחה (אות י"ב), וכן מביא בספר דברי יוסף (סוף סימן תל"ט) דהוי ספיקא דאורייתא.

היוצא לנו מזה, כיון שהמשקה קאקא קאלא מעורב בו שמן נוזלי של נבילות וטמאות. והדעת נותן שבכוונה עושים זאת כדי לתקן המשקה ולהשביח מעמו, וא"כ לפי דעת כל הפוסקים הנ"ל הוי עבידא למעמא, ולא במל אפילו באלף ואין שום היתר לשתות המשקה קאקא קאלא*, וצריכים מאד לשמור על הכנים הקטנים שלא ישתו זאת, ולא ישמטמו את לבם בנבילות וטמאות ר"ל, ויבא עליהם ברכת טוב. כתבתי כל זאת לביורר הלכה ובוודאי צריכים לסמוך על דעת גדולי ישראל שכבר אסרוהו, ולהשומעים ינעם ותבוא עליהם ברכת טוב.

פרק כא

דין החלב שחלבו גוי

א

ודעו שהחלב היוצא מכהמה טמאה אסור באכילה שהיוצא מן הטמא טמא. (טוש"ע יו"ד סי' קט"ו, רמב"ם פ"ג מה' מ"א) ולכן הדין הוא שחלב שחלבו גוי ואין ישראל רואהו, אסור, היינו חלב שחלב הגוי בביתו, אסור לקנותו, לפי שחוששים שמא מכהמה טמאה הוא ואפילו אם אנו יודעים בכירור שאין לגוי בהמה טמאה בביתו, אלא כל בהמותיו טהורות, אפילו כן חוששים אנו שמא הביא חלב ממקום אחר ששם יש בהמות טמאות ועירבו עם החלב שלו. ואין היתר לחלב שחלב גוי אלא אם כן הישראל עומד בשעת חליבתו. (הש"ך ופ"ח

סיפורי מעשיות

על העובדא דלקמן אמר הה"ק ר' בונם מפשיסחא זי"ע, כשאני מזכיר א"ע בזה העובדא, מרכיש לי הרחבת הדעת. וגופא דעובדא הכי הוה. **בעיר** אחת הי' יריד גדול שנקבצו אליו כל סוחריי הארץ מקטן ועד גדול שבאו למכור סחורתם, מארבע פינות העולם, וקיבוץ גדול של המוני עם שבאו לקנות חפצים בזול מציאות גדולות וכו', ובבית משתה אחת, ישבו ע"י שולחן, חברה של מוכרים, ומשתעשעים בענייני מסחר, כל אחד מראה בקיאותו במסחר וכו' ומטכסים ביחד עצה, האיך לאסוף ממון הרבה, ויגש אליהם המשרת ושאלם, מה אוכל להביא, ששה כוסות קאווע לבנה ענו ביחד, אלי תביא רק קאווע שחורה בלי חלב, פתח אחד את פיו ואמר להמשרת. והחברים הציצו והביטו עליו בשחוק קל של ביטול על שפתיהם, וישבו

(* עיי' לעיל עמוד פ"ה, אות י"ז).

ובכנה"ג בהגב"י אות ב' ופ"ת ולחם הפנים, ועי' במור"ם כת"ח והרדב"ז סי' ע"ה) ואם הגוי אינו נותן לו ליכנס לביתו, צריך הישראל לעמוד בחוץ ע"י הדלת ולראות הכלי שיהיה מנוגב מכל מפת חלב שהיתה בו קודם לכן. וכאופן זה מותר לאכול החלב אם הוא יודע בכיורו שאין בהמה טמאה בתוך ביתו, שאז אין לחשוש משום דבר. אבל אם אינו יודע אם יש שם בהמה טמאה אם לאו, לא די בזה שהישראל עומד בחוץ, אלא צריך לראות החליבה מתחלתה ועד סופה.

ב

(מור"ם שם ומפתחות הכנה"ג שבמור"ם קול בן לוי סי' קנ"ט) ואם לקח חלב שחלבו גוי והישראל לא ראה, ובישלו בקדרה, הרי מלבד החלב גם הקדרה נטרפה ויש להגעילה אף מספק. (ט"ז ולחם הפנים בשם האו"ה ומפתחות הכנה"ג שם) ואפילו אם לא בישלו אלא שחה בכלי כ"ד שעות, אוסר הכלי, ויש להגעילו, והיום בעונות האיסור הזה נראה קל בעיני הכריות ושותים חלב של גוי והוא בעיניהם כהיתר. ואינם יודעים שזה ספק איסור תורה, כמו שאסור לאכול דבר שהוא ספק חלב ספק שומן. ואפילו אם נניח שהחלב של בהמה טהורה, לא יצאו מידי איסור, שהרי עברו על גזרת חכמים ועל ההסכמה שגזרו

סיפורי מעשיות

בשתיקה כך עד שהביא את הכוסות ושתו. ובאמצע השתי' התחילו לשחוק מן אותו שקיבל בלי חלב, ושאל אותו אחד מבני החבורה, למה לא רצית לשתות בחלב, ענה לו כי אפשר יש לחוש על החלב אם הוא מהודר בתכלית הכשרות, ענה לו בקיצור, וכאן פרצו כלם בשחוק על פיהם: מה? אתה חושש לחלב טריפה, האם חסר דעה הנך. בוא עמי ואראה לך האיך כמה עשרות פרות הם בחוץ שמהם חולבים החלב, וטיפש הלז מפחד מחלב טמא. וחסיד הלז ישב דומם ושתק ולא ענה להם, רק להם הי' כבר מה לדבר ובמה לבלות הזמן, כל דיבור הי' רק מחלב, פרה, חלב, פרה וכו'. וכשמע המשרת שמדברין מ"חלב" נכנס בפנים צוהלות ושאל אותם לפי תומו, האיך ערבה לכם היום הקאווע. מה יום מיומים שאתה שואל ע"י, השתוממו המסובין. ענה להם המשרת שהיום הי' החלב מעורב עם חלב גמל שזה נותן לו טעם עריבה ומתוקה. כשמעו המסובין דברים האלו יוצאין מפיו לפי תומו, נתלכנו פניהם כהחלב ששתו ולא יכלו לפתוח פיהם מחמת גודל העגמת נפש שגרם להם, ותיכף פייסו להחסיד הנ"ל ואמרו לו, אשרי לחסיד שהוא משומר מן השמים ועליו אמר הכתוב לא יאונה לצדיק כל און (מס' נר ישראל).

התנאים של המשנה שאמרו חלב שחלבו גוי ואין ישראל רואהו, אמור. (כנה"ג בהגב"י אות ז' ומ' בשם האו"ה ושערי דורא בשם רש"י) ולכן כל האוכל חלב כזה עובר על לא תמוש תורת אמך, היינו שמולזל בתקנות חכמים ועל זה נאמר ופורץ גדר ישכנו נחש ח"ו. ואמור לשתות חלב גוי אלא על פי התנאים שכתבנו, ואלו המוענים שאין לחשוש לחלב בהמה ממאה מפני שחלב זה יותר יקר, הרי מענה זו כוזבת ביותר, שהרי בודאי מי שהולך לגוי ומבקש לקנות חלב חמור מפני שהוא צריך אותו לרפואה, או הגוי מוכר לו ביוקר. אבל אם אין דורשים לחלב, בודאי לא ישאיר הבהמה בלי לחולבה (פרי תואר בשם הרשב"א ועי' פר"ח שם) ובודאי הוא מערב חלב זה באחר. ובזמן שהוא חולב שאר הבהמות, הוא חולב גם הבהמה הממאה. (פר"ח שם) ומענה זו יפה רק במקומות שמוכרים חלב בהמות ממאות לחוד ושל מהורות לחוד, וחלב הממאה מוכרים יותר ביוקר כי הוא שמן יותר, ואז אנו אומרים שלא מערבבים, לפי שנמכר יותר ביוקר. אבל בכל אותם המקומות שמוכרים רק סוג אחד של חלב סתם, אין הדברים אמורים, ולכן חוששים שמא עירבב הגוי חלב מכהמה ממאה.

ג

(מז"ר שם מק"א) וחלב גוי אמור, בין שחלבו הגוי ובין שחלבו עבד או שפחה של ישראל, כל זמן שאין ישראל רואהו חולב. ואם שלחו עם הגוי ילד ישראל בן מ' שנים או שהוא ילד חריף, אפילו פחות מכן מ', מותר לשתות החלב שחלבו העבד, שחושש לערבב, פן יספר הילד.

(מז"ר ריב"ש שם) חלב שחלבו הגוי בפני קראי אחד, אם הקראי רוצה לשתות מחלב זה, גם הוא שותה, ואם הוא אינו שותהו, אבל אמור שהגוי חלבו מכהמה מהורה, אינו נאמן ואמור באכילה. (ילקוט מעם לועז)

ד

והנה רש"י ז"ל כתב על האלף וקראתי לך מינקת מן העבריות שהחזירוהו על מצריות הרבה ולא רצה לינוק למי שהוא עתיד לדבר עם השכינה לפיכך לא רצה לינוק ממא מפני שעתיד לנבא לישראל מפי השכינה.

והרמב"ן כתב מה שאסרה לנו אלו הטמאים כי הטמאים מולידים כנו טבע אכזריות בגוף האדם וישראל עם קדוש צריכים להיות מידות החסד ולעתיד לבא עתיד הקב"ה לדבר עם כל איש מישראל כמו שנאמר וניבאו בניכם ובנותיכם ונמצא כיון שהקב"ה ידבר עמחם והאיך שייך שהפה שאכל טמא ידבר עמו השכינה וזה הרמז וידבר וכו' לאמור אליהם לכל אחד ואחד לכן לא יאכלו דבר טמא. וכן כתב בספר חומת אנך שמות אות י"ב מי אנוכי וזה לך האות וכו' אפשר כמו שאמרו חכמי"ל שמעם שמשנה רבינו נכבה בסיו שנמל הגחלת וכו' כי בתיה בתהילה נתנה למינקת מצרית ולא ינק אך נפלה מיפת הלב טמא על שפת היאור ושם נכבה שעתיד לדבר עם השכינה וצריך שיהי' נקי אף ממגע הלב טמא.

(ספר קדושת לוי פ' שמיני)

פרק כב

גבינות גוים

א

ודעו (הרמב"ם פ"ג ממ"א ופר"ח שם ס"ק ט') שהחלב של בהמה טמאה אינו נקפא, ואם מערבבים חלב של בהמה טמאה עם טהורה, החלב של הטהורה נקפא והחלב של הטמאה אינו נקפא, ונשאר כך עם מי החלב, אם כן מן הדין היה שגבינות גוים יהיו מותרים, כיון שחלב טמאה אינו נקפא, אבל חכמי המשנה הקדמונים אסרו גבינת גוים מפני איסור אחר, לפי שהגוים שמים שם הקיבה כולה עם עורה ויש כאן ב' איסורים, האחד (תוס' ע"ז פ' אין מעמידין והט"ז שם ס"ק ט) הוא איסור בשר בחלב, שהעור דין בשר יש לו ונמצא שמקפיאין החלב בבשר. ואע"פ שיש בחלב יותר מששים כנגד הבשר, אינו בטל בששים כמו שאר איסורים, כי יש לנו כלל: דבר המעמיד אינו בטל בששים. ר"ל כל דבר ששמים אותו כדי להקפיא, אינו בטל, כי הוא העיקר. והאיסור השני שיש בגבינת גוים, ששמים שם עור של נבלה, אם כן יש ב' איסורים: בשר בחלב ונבלה, ולכן אסרו גבינות של גוים.

(מוש"ע שם בשם הרמב"ם) ואע"פ שאנו יודעים בבירור שלא הקפיאו את הגבינה בקיבת בהמה אלא בעשבים, שיש מקומות שמעמידים

הגבינה בעשבים, אסורה (כ"מ מלשון הרמב"ם וכן הבין הלח"מ שם, ועי' ת"ה שם, ופר"ח סי' קי"ד ומגלת ספר דס"ד) שבשעה שחכמי המשנה אסרו הגבינה, אסרוה כסתם, בין אם נקפאה ע"י עור בהמה ובין ע"י עשבים. וכל האוכל חלב גוי או גבינת גוי מכים אותו מכת מרדות.

ב

(כנה"ג בהגב"י אות כ"ט וס' בני דוד פ"ג מה' מ"א) וגבינת הקראים יש לה דין כמו גבינת גוים, מאחר שאינם נזהרים בבשר בחלב לא איכפת להם אם מעמידים הגבינה בעור הקיבה. ונתברר בעדות ברורה שהם שמים הקיבה עם העור, אם כן יש כאן ב' איסורים. של בשר בחלב ושל נבלה, כי שחימתם נבלה. ואפילו אם נשבעים שעשו הגבינה בהכשר, אינם נאמנים ואסורה הגבינה באכילה כמו גבינת גוים.

(ילקוט מעם לועז)

פרק כג

חמאת גוים

א

ודעו שחמאת גוים אין בה חשש של אחד האיסורים הנ"ל, שאינה נעשית בקיבה. וכן אין חשש משום חלב בהמה טמאה, שהרי רואים שנקפאת, וכתבנו לעיל שחלב בהמה טמאה אינו נקפא, ולכן לא גזרו עליה חכמי המשנה והיא מותרת. ויש מקומות שנוהגים בה איסור, שמה הביא הגוי קצת מחלב טמאה, ונשאר בלי לקפוא. (פר"ח שם ס"ק כ"ב) ואפילו באותם המקומות שנוהגים לאוסרה אם מטגנים אותה קודם באש עד שנעשית חלב, מותר, שאין בזה חשש.

ב

(פר"ח שם סקכ"א, וכנה"ג בהגה"ט אות י"א בשם מהר"א ו', ועי"ש) וכן השמנת של גוים, אם נמכרת יבש מותרת מפני הטעם שאמרנו בחמאה. אבל אם נמכרת בקערה וכו' אסורה (כנה"ג שם

בהגהב"י אות נ"ו וע' פר"ח סקכ"א) ויש איסור בשני האופנים. (כנה"ג
בהגה"ט אות י"ד, מט"א ח"א סי' ל"ג) והריקוטה של גוים אסורים
באכילה.

ג

והיוגורט של גוים אסורה. ואע"פ שכתבנו לעיל שחלב בהמה טמאה
אינו נקפא, זה דוקא בגבינה וחמאה שהשומן נקפא והמים
נשארים לחוד, אבל ביוגורט רואים שגם המים נקפאים, סימן שהמעמיד
הוא חריף, אנו אומרים אף אם היה בו חלב טמאה היה נקפא, ולכן
אסור היוגורט של גוי. ומה שעושים אחרים ששמים היוגורט לכלי
ושופכים שם מים ומנחים אותם להתמצות, אין בזה תקנה, שהאיסור
במקומו עומד.

ד

(ש"ת נחלת שבעה סי' כ' ולחם הפנים) ואם יצא דם עם החלב אסור
לקנות חלב זה, אם שהה בכלי כ"ד שעות נאסר גם הכלי,
ויש להגעילו.

ואע"פ שכתבנו למעלה שחמאת גוים מותרת, (פר"ת שם סק"ח) אבל
זה מקרוב נדפס ספר של אדם גדול מאד ששמו רבי חיים י' עטר
ז"ל הכותב בספר ששמע מעדים כשרים שעכשיו נתחכמו האומנים
הגוים וכדי שיצא הרבה חמאה מערבבים חלב של * גמל בחלב מהורה

(* עיין בס' דרכי תשובה סי' קט"ו סק"מ וז"ל בקיצור — ועתה
בזמן הזה שהמציאו לעשות "קונסטבוטטער" או "מארגארינא-בוטטער" (שנעשה
מחלב וממח עצמות נבלות וטריפות) דומה בטעמה וריחה ומראיתה כחמאה
ממש עד שאי אפשר להכירה. ובכן בהאסיפת הרבנים שהיתה בשנת תרס"א
בק"ק אוהעל והיינו שם לערך ע"ב רבנים ונגמר בינינו דגם המקומות
שבמדינותנו שנהגו היתר בחמאה של עכו"ם מוכרחים מעתה לנהג בה איסור
ואין לקנות אפילו מבני הכפרים המביאים למכור בשוק ואומרים שהוא
מפורתם, ולא מטעם גזירה אלא מחשש איסור דאורייתא וכן נדפס בקול-
קורא להזהיר לכל שמהיום והלאה יחישו לנפשם ויחדלו ממנה. עכ"ד. וכעת
נמצא עוד מין קונסטבוטטער שנעשה מקאקאסניססע ומשתמשים בה גם לבשר
(ונ"ל דצריך להניח המעטפה שמונח בה על השולחן כשאוכלין אותה עם בשר
דומי' דחלב שקדים, עי' יו"ד סי' פ"ז סעי' ג') אפילו למהדרין, ובלבד
שתעשה תחת השגחת רב ירא-שמים (מצודת דוד). ועי' לעיל ע' קעג.

ואומרים שמוציא הרבה חמאה. והחמאה ירוקה במקצת. לכן כל בעל נפש לא יאכל חמאה זו בעלת הצבע הירוק קצת, מאחר ששמע הרב מפי עדים כשרים.

(ילקוט מעם לועז)

יש מין כעד (פרעמועל) הנעשה מקווינלען פרעמועל קא. שנקרא מאה אחוז שמן קארן פרעמועלס שנעשה עם פומער ואין לאכול אותם עם בשר או אחר בשר, ואין זכר לפומער על השק, אע"פ שיש שם „יו". יש פרעמועלס מבית החרשת הנ"ל שהם כן בלי פומער, ועליהם יש „יו" וגם פארעווע (המאור).

הערת העורר: הרב הכותב שכח לעורר אם החמאה היא מחלב ישראל ואם השמן הוא מבה"ד דסמכא.

(המאור קונטרס קע"ח)

פרק כד

בשר שנתעלם מן העין

א

ובענין אלו הנוהגים לשלוח מתנת בשר כבש ממקום למקום בידי גוי, כפי שרגילים לשלוח מרודיספו לקושטאנדינה או בשאר מקומות, צריכים לדעת ולהיזהר בשני דברים כדי שלא יבואו למכשול אכילת טרפה:

הדבר הראשון (פי"ד קי"ח): כל מי ששולח ביד גוי בשר או תרנגולת שחוטתה או יין או חתיכת דג שאין בו סנפיר וקשקשת, שבלא סימנים אלו אי אפשר לדעת אם הוא טהור או טמא, יש לשולחם בחותם בתוך חותם. שמאחר שהם דברים שאין בהם סימן לא ברור אם זה שהביאו הגוי הוא אותו הדבר ששלח הישראל שיובילו. שהרי יתכן שהגוי החליפו, שהבשר שהיה שמן נטלו לעצמו, והוא שם במקום זה בשר טרפה בלי שהישראל ידע על כך, שהישראל אינו יכול למסור סימן איותה בשר שלה, והוא יכול רק להודיעו במכתב הכמות של הבשר שידע כמה אוקיות יש בו, וזה לא מועיל כלום לצאת מידי חשש. וכן אין מועיל חותם אחד, לפי שהגוי יכול לעשות זיוף בחותם לקלקל החותם באופן שלא יזכר. ואפילו אם יש חותם בתוך חותם, אם רואה שנגעו בו באופן שלא ניכר, או שנתקלקלו החותמות לגמרי, אסור

לאכול ממנו. וכן אין מועיל מה שרושמים באותיות „כשר“, שבקל יכול כל גוי לכתוב כן, ובפרט כשיש משומדים היודעים לכתוב. אלא החותם בתוך חותם צריך להיות באופן כזה: לעטוף הדבר במטלית ולקושרו ולחותמו. ואח"כ לחזור וליתנו בתוך שקית ולחותמו. ואם חסר אחד משני הדברים האלו אין זה מועיל. ואם זה דבר המתקלקל יעשה בענין אחר, אבל צריך להיות חותם בתוך חותם. הכלל הוא שבשר שנתעלם מן העין, אסור. ר"ל שהבשר ושאר הדברים הנ"ל אם נעלמו מעין הישראל ששלחם ביד גוי, אסור באכילה.

ונוהגים לשלוח מרודיסמו חביות יין וסומכים על חתימת החביות כב' וג' מקומות בזפת באופן שנראה שאי אפשר לזייפם. אבל יום אחד כשדברתי עם הרב הכולל כמהר"ר חיים קמחי ז"ל בכמה"ר יצחק ז"ל בענין זה אמר לי שראה כמו עיניו שהמלחים דחפו החישוק בגרזן ונקבו חור והוציאו היין וחזרו וסתמו והחזירו החישוק למקומו. ואף אני מסרתי הדברים לאחים המבורכים בני הגביר המרום על כל מעלה כמה"ר יאודה מזרחי נר"ו, ועברו כמה ימים ובאו ב' וג' חביות של יין ממקום זה, ומפני שכבר ידעו „הקדמה“ זו ובדקו ומצאו כל המקומות מנוקבים מתחת לחישוק. בקיצור: הזיוף הזה אי אפשר היה לגלותו אלא בראיית עין, והחותם בתוך חותם היה שלם כבתחלה. וכך שלח הגביר הנזכר את אחד מבניו ה"י לישיבת הרב הנזכר במעמד כל רבני קושטא שהיו לומדים שם וכל הרבנים הסכימו ובו ביום נשלחה אגרת מן הרבנים לכוללות ק"ק רודיסמו באזהרה שמהיום ואילך לא ישלחו חביות יין באופן חפשי בידי גוי ואל יסמכו על החותמות אע"פ שהם רבים. אלא כך צריך להיות מנהגם: לאחר שיחתמו החביות ישימו אותם בשקים שאין להם תפירה ויקשרו פי השק ויחזרו ויחתמו אותן. והודיעו להם שאם מאותו יום ואילך ישלח אדם חבית בלי שק, יאסרו יינו כאילו היה יין נסך. ומלבד זה יעשו לו כפי ראות בית דין. ובאותו זמן היו מאנשי רודיסמו בקושטא, ושלחו הרבנים להזמיןם וצוו עליהם בענין הזה.

ב

(כנה"ג סי' סג ועי' בני חיי באורך) וכן יש להזהיר הקצבים על הכשר ששומרים אותו בבית שישמרו יפה שלא יבוא גוי ויחליפם. וכן לא יניחו שיורי בשר ושומן ובני מעים וכדומה הפקר, שדברים אלו אין

בהם סימן. וכן כששולחים הבשר מבית המטבחים לחנות ביד גוי, ישמרו שיהיה באופן שיכירו אותו בודאות או שלא יעלם מעיניו.

ובעיר תיריאי היו נוהגים פעם לציין על הבשר התיבה „כשר“, אבל קצבים גוים השתמשו בתיבה זו והחתימו בשר טרפה בכנוי זה, ומאז צוה ר' חיים בנבנשתי לשוחטים שלא יסמכו על התיבה „כשר“, אלא יכתבו שם פרשת השבוע. ואירע שגוי אחד התך חתיכת בשר עם האותיות האלו המודבקות והדביקם על בשר טרפה. ומאז צוה הרב הזה שלא לקנות בשר מבית המטבחים של גוים אלא א"כ ממשמש תחלה אותיות אלו לראות אם הוטבעו בבשר או הוסרו ממקום אחר והוקבעו כאן.

ויש מקומות ששולחים תרנגולת ביד גוי משרת לשוחט וסומכים על זה שכותב השוחט על הבשר „כשר“. והעיד הרב רבי שלמה לוריא שראה כמו עיניו משרת ששחט תרנגולת בידו, מפני שלא רצה להמתין על השוחט, וכתב תיבת כשר. לכן כדי לבטל המנהג הרע הזה גזרו שלא ישלח אדם עוף לשוחט לא ביד קטן ולא ביד גוי. ובמצרים שהמשרתים שמחזיקים בבתים גוים הם, תיקנו שאל יסמור השוחט אחר שחיטתו את הבשר ביד משרת גוי שהביאו, אלא חיבו להביא העוף השחוט לבית היהודי בידי ישראל שיביאו עד לבית. ואם יביאו הגוי לבדו אל יאכלו מאותו בשר.

ג

ודע שיש מקומות שהנחתום הוא גוי וכל אנשי העיר מביאים אליו ה„חמינים“ בערב שבת ולוקחים אותם ביום השבת. צריכים לדעת שאסור לשלוח אותם ביד גוי, אע"פ שמכיר כל אחד קדרתו, אבל אי אפשר שיהיה סימן בבשר או בתרנגולת, ויש אוסרים כאכילה אפילו בדיעבד. ואע"פ שהמביאו ישראל הוא, אבל מאחר שנשאר ביד הנחתום שהוא גוי יש איסור של בשר שנתעלם מן העיין. (פר"ח סי' קיח ותשו' הר' צבי ט"ל) ולכן כדי שיהיה מותר הכרחי לסגור התנור בכ' מעולים, והמפתחות יהיו שמורים ביד ישראל. וכאן לא שייך לעשות חותם בתוך חותם, כיון שצריכים לפותחם בשבת. ואעפ"י שהגוי עושה הדבר, אבל כל דבר שהוא מלאכה אסור לומר לגוי שיעשנה בשבת. ואע"פ שעושה כן מעצמו, כיון שזה לצורך ישראל, אסור. ולכן התקנה היא

לסגור התנור בב' מנעולים, בין אם הם ב' מנעולים פרנקיים, ובין שהם ב' שרשראות. אבל במנעול אחד ובשרשרת אחת לא די.

הדבר השני: סתם בשר או עוף הבאים ממקום אחר יש לחקור אודותם לדעת באיזה יום נשחט. שאם עוברים ג' ימים מזמן השחיטה בלי שיהיה הבשר מלוח, שוב אסור לאוכלו מבושל, שהדם מתייבש בתוכו ושוב אין בכח המלח להוציאו. ולכן אסור לאוכלו אלא צלי, כפי שיתבאר באורך בפ' צו בע"ה.

(ילקוט מעם לועז, שמות דף תתנ"ב)

ד

על דא צריך להזהיר ביותר, בערים הגדולות שהשחיטה רבה ואין להם בית השחיטה לעצמן, רק במקום שהאינסייהודים מנבלים בהמותיהם, שם שוחטים ובודקים. והמהומה רבה, והפועלים המפשיטים אצים כי משלמים להם מכל בהמה בעד הפשטתה, ועלול מאד להתחלף אפילו בהמה שלימה אחר שהופשטה והוסר הראש וכל האברים ממנה, והיא תלויה על עיקול המחובר לגלגל הסובב על קוי ברזל, ומזויזין אותה בנקל ממקום למקום וכל שכן שיוכלו להתחלף האברים שמפרידין ממנה כגון הראש ורגלים או האברים הפנימים שמוציאין ממנה, וצריך משגיח מיוחד לזה, שתיכף אחר השחיטה יעשה איזה סימן בבהמה וכן בהאברים שמוציאים ותולים על היתדות, בטרם שגמר הכודק בדיקת חוץ יעשה סימן ואחר כך כשהוכשרה הבהמה גם בהבדיקה, יחזור המשגיח ויתן חותם כשר על הבהמה והאברים שיכירם על ידי הסימן שעשה בהם מקודם. ומקום לא הוי סימן, היינו אם תלה המשגיח האברים במקום מיוחד, כי כמה פעמים ראיתי שהפועלים נוטלים מיתד זה ותולים ביתד אחר לאיזה צורך.

גם בעופות הנשלחים על ידי אינו-יהודי לשחוט, יעשה השוחט סימן מובהק בהעוף הנשחט שלא יוכלו להסירו, כי כמה מכשולים באים על ידי זה, שמסירים החותם או הפתקא התלוי או דבוק בהעוף, ואחר כך משתמשים בו, וכמה פעמים אירע שהא"י שחט את העוף, ותלה בו החותם שהסיר מעוף הנשחט, ולקח שכר דמי השחיטה לעצמו, על כן יעשו חותם כזה שיקרע או ישבר בהסירו מהעוף

הנשחט ולא יוכלו להשתמש בו עוד, וכיוצא בזה באופן שיהיה בטוח ממכשול.

(מס' שמושה של תורה דף קט)

פרק כה

דיני טרפות — החלב והביצים

א

חלב מריפה: (פר"ח סק"ד ה' ומק"י באורך וכנה"ג אות ט) ודעו שגם חלב טרפה אסור באכילה. ואם עשו גבינה מחלב בהמה ואח"כ נודע שהיתה טרפה, אבל לא יודעים אם הטרפות כבר היתה בה בשעת חליבה, או שמא אירעה בה אח"כ. בזה יש הבדל בין מציאות אחת לשניה: אם הטרפות היא מחמת נקב בקרום המוח, או טרפות אחרות כיוצא בזה, מותרים באכילה, לפי שאנו מעמידים אותה בחזקת כשרות, כיוון שלרוב בהמות אין טרפיות אלו. ואומרים שאירעה בה אחרי החליבה, והיתה כריאה בשעת חליבה. אבל אם היה בה אבר יתר, או שאר טרפות שמלידה שבארנו לעיל, או שנעשה בה טרפות ג' ימים לפני השחיטה אבל עבר זמן עד שהבחינו בה, הרי כל הגבינה שעשו מחלבה אסורה באכילה. (מור"ם וש"ח ופר"ח) אע"פ שעשו אותם הרבה זמן לפני שנודעה טרפותה שמכיון שלא נודע מתי אירעה בה הטרפות, ונודע שחלה בה טרפות לפני החליבה או לפני השחיטה, טרפות כל הגבינות שעשו מחלבה. וזה בחלב שנחלב ממנה תוך י"ב חודש, אבל מה שנחלב ממנה לפני י"ב חודש הגבינה כשרה, שבודאי עדיין לא היתה טרפה באותה שעה, והראיה שחיתה י"ב חודש, ואילו היתה טרפה היתה מתה. ואם הטרפות היתה מלידה, שם לא שייך לקצוב זמן. אלא כל הגבינות שעשו מחלבה והכלים שנתכשלו בהם טרפה. אע"פ שעברו מאז ג' שנים ויותר, שכבר בארנו לעיל אשר כשהטרפות ודאי לא מועיל הסימן שהיא חיה י"ב חודש, שהרי אנו רואים שהוא יצאה מן הכלל.

ב

ואם חלבו הרבה בהמות ובכללן חלבו גם בהמה טרפה, ואחר שנתערב החלב נודע שאחת מהן היתה טרפה, הרי כל החלב וכל הגבינות

שעשו בו, טרפה. אע"פ שהטרפה היתה אחת והכשרות היו הרבה. ואין תקנה אא"כ היו ששים כנגד הטרפה. ר"ל ששיעור החלב הטרף יהי' אחד מששים חלקים של החלב הכשר, שאם כן הדבר, מתבטל החלב הטרף בחלב הכשר, שכך גזרה תורה, שכל איסור שנפל להיתר בתבטל בששים (שם בטור ועיין פני יהושע סי' ד). נמצא שאם יודע שהחלב שחולב מן הטרפה מרובה מן החלב שחולב מאחת הבהמות הכשרות בעדר, אע"פ שלא ידוע שהוא מרובה מאחד מששים של הכשרות, ויתכן שבחלב שחלבו מכל הכשרות יש ששים נגד החלב שחלב מן הטרפה, מ"מ כיון שידוע שחלבה טרפה מרובה מאחת הכשרות, אנו אומרים כודאי גם שאר הכשרות חולכות חלב כשיעור של האחת הכשרה, ואע"פ שנאמר שיש בין הכשרות אחת החולבת יותר מזו הכשרה, מ"מ בין כולן יתכן שאין חלב כפי שהחלב מן הטרפה, לכן כל החלב אסור כיון שאין ששים.

וזהו כשנתערב החלב. אבל אם עשה גבינה מחלב הטרפה, ואח"כ נתערבו הגבינות עם גבינות כשרות אפילו גבינה אחת של טרפה נתערבה באלף כשרות, כולן אסורות, ששם לא שייך לומר ביטול בששים.

ג

ודעו עוד (טי"ד סי' עט ועיין לנה"ג) אם בהמה כשרה ינקה מבהמה טרפה, כששוחטים הכשרה, כל חלב שימצאו בתוכה כשר. בין אם החלב זך ובין אם הוא קפוא. ויש אומר כשהחלב צלול, שמאחר שידוע שינק מן הטרפה הרי זה כאילו אוכל טרפה. שחלב זה אע"פ שנמצא בקיבת כשרה, אבל ידוע שכא מן הטרפה. וכן טרפה שינקה מן הכשרה, החלב שנמצא בקיבת הטרפה, מותר.

(מ"ז שם ופר"ח ושבו"י ח"א סי' ג"ן בית יעקב סי' א) והוא הדין לולד טרפה. כלומר, אם הבהמה נעשתה טרפה לאחר שנתעברה הולד מותר, אע"פ שאמו טרפה ואסורה באכילה, וזהו מפני הטעם שכתבנו למעלה שכל בריה שנולדה בה אחת הטרפיות הרי היא נחשבת כמתה, שהדבר ברור בידינו שטרפה אינה חיה. אבל ולדה הרי הוא כשאר בהמות ואין לו ליטול חלק בטרפות הבהמה.

(מ"ד סי' פ"ו ועמ"ז) אבל אם יש טרפות בעוף גם ביצתה טרפה. ואין הבדל ביניהם ובין ביציהם, ואע"פ שהטרפות נעשתה בה תוך שעה אחת לפני השחיטה ואח"כ מצאו בה ביצים בקליפתם, או שלאחר שאירעה בהם הטרפות הטילה ביצה, אע"פ שיש בזה סימן ברור שנוצרה הביצה לפני שאירעה הטרפות, טרפה. והוא הדין אם הטרפות אירעה בשעת שחיטתה, כגון שהוכתה או בראשה וניקב קרום המוח שלה, מ"מ אסור לאכול את הביצה. אע"פ שיש לה קליפה קשה. כ"ש כשהיתה עדיין בקרום דק שנחשב כמו הבשר של התרנגולת.

נסתפק בביצה אם היא מכשרה או מטרפה, אסורה באכילה. כגון שהיו לו בבית ב' תרנגולות וידע שהאחת טרפה ומצא ביצה בלול ואינו יודע אם של הטרפה היא או של הכשרה, אסורה באכילה, שכבר אמרנו שבספיקא דאורייתא הולכים לחומרא.

ובן אלו שיש להם תרנגולות למכירה או לגדלם בביתו, כפי שיש אנשים שבזמן הזול קניין מהם הרבה, צריכים לדעת שאע"פ שהקונה ביצים בשוק אינו צריך לחקור מאין באו, מפני שרוב הבריות בעולם בחזקת בריאים הם. אבל אם יש לו תרנגולת שאירע בה טרפיות, כגון שנשבר מפרקתה וכיו"ב, צריך להפרידה מן השאר, כדי שלא יבא לידי מכשול של אכילת ביצה טרפה. וימתין עד שיטילו האחרות. (עיין מור"ם סי' קי"ו) ואף על פי שזה ספק, כבר כתבנו שמספיק אסור. אבל בדיעבד מותר. כיון שהטרפה אחת והכשרות רוב. בתנאי שידע שהשאר מטילות ביצים (מור"ם ועמ"ז) ואם אחרי שהטילה נודע לו שהיתה טרפה, הדין הזה כדן שהבאנו למעלה שחלבו בהמה ומצאו אח"כ שהיתה טרפה. או שעשו גבינה ונתערבה בגבינה כשרה הוא הדין בביצת התרנגולת.

ד

(שם בטור) נתערבה ביצת טרפה אפילו באלף ביצים כשרות, כיון שלא ידוע איזו הביצה הטרפה, כולן אסורות באכילה. (מ"ד סי' ק"י) ואפילו אם היתה ספק טרפה ונתערבה באחרות, אסורות כולן. ואם שכח וכישל ביצה טרפה עם ביצים כשרות, ואח"כ התכוון והכיר כודאות הביצה הטרפה (מ"ד סי' פו) אם שם אותו בחמין עם הקלפה מוציא את הטרפה ואוכל השאר. ואע"פ שנתבשלה עם הכשרות אין בכך כלום, שדרך הקלפה לא יכול לצאת המוהל של הטרפה.

ודעו (פר"ה סקו"ב) שכדי שיהיו מותרות צריכות גם הכשרות וגם המרפה להיות בתוך קלפתן אבל אם המרפה היתה בקלפה והכשרות בלא קלפה או להיפך. או אפילו כולן היו בקלפה, אבל בקלפת המרפה היה נקב קטן או סדק, כולן אסורות, ואין עצה אלא בששים ואחת. היינו אם אינו מכיר את הביצה המרפה, או אפילו נתערכה באלף כולן אסורות, כנ"ל. אבל אם מכיר המרפה מוציא את המרפה. ואם יש ס"א ביצים כשרות, מותרים, שאותו מעם שפולטת הביצה המרפה, מתכטל בס"א של הכשרות. ואע"פ שאמרנו לעיל שסתם איסור בטל בששים (הרמב"ן) אבל בכיזים יש הכרח שתהיה אחת יותר מששים. והטעם, כיון שאין כולן שוות, שיש גדולות ויש קטנות ורב ההבדל בין אחת לשניה, הרי יתכן שהמרפה גדולה מן הכשרה, ואם כן נמצא שיש פחות מששים. לכן גזרו שכדי לבטל האיסור יש צורך בס"א ביצים כשרות, שיהיה החשבון שלם.

(ש"ך ופר"ח) ודעו שהשיעור הזה אינו לבטל כל הביצה המרפה אלא את הטעם שבתוכו, שהם החלכון והחלמון, וכנגדם אנו צריכים לס"א של היתר. ואדרבה, הקלפה של הביצה המרפה מצטרפת להיתר כדי להשלים החשבון. וכ"ש שהקלפות של הכשרות נכנסות לכלל חשבון. ולכן אם בישל נ"ה ביצים כשרות עם ביצה אחת מרפה, אם הקלפות שלהם ושלה הם כשש ביצים, נמצא שיש ס"א של היתר, ומתכטלת בהם הביצה המרפה ואם כן מותרות, כי הן נתבשלו עם קלפתן.

(שם במור) ואסור למכור ביצים מרפות לגוי, שמא יחזור וימכרן לישראל.

ודעו שאע"פ שביצת מרפה אסורה באכילה, אבל האפרוח הנולד ממנה מותר, לפי שבתחלה מתקלקלת הביצה ואח"כ נוצר האפרוח, נמצא שאיסור המרפות כבר הלך, ופנים חדשות באו לכאן.

ה

אם בישלו בשר או עוף או ביצה ואח"כ מצא שהיו מרפה, כל הסירים והקערות והכפות אסורים. ואם הם של חרס אין להם תקנה. ואם הם של נחושת או בדיל תקנתם בהגעלה. ר"ל להרתיחם במים חמים מאד כדרך שהבאנו בפרשת בא פ"ז בדיני החמץ. ואם מלחו

תרנגולות ומצאו אח"כ אחת מהם טרפה, נבאר הדינים כדיני המליחה והדחה בספר ויקרא בעה"י.

(מ"ד סי' קכב ס"ט) וצריך אדם ליוזר שלא להניח קערה או קדרה או כף ביד גוי שיש חשש שמא ישתמש בהם ויכשל בסור ויאכל עם הכף ממאכליו שכולם טרפה. ואם יש הכרח להשאיל כלים לגוי, כשמחזירם יש להגעילם. ואם אינו יודע כיצד, או ששכח וכישל בכלי אחר שלקחו מן הגוי, בלי הגעלה, והיה ביום זה, כל התבשיל אסור באכילה כאילו היה טרפה ממש. אבל אם היה לאחר כ"ד שעות מותר התבשיל בדיעבד, ואח"כ יגעיל הכלים כדי שיוכל לכושל בהם לכתחלה. והוא הדין כשנותן קערה או קדרה לגוי לתקנם, ראוי להגעילם, שמא ישתמש בהם בהיותם ברשותו חצי יום וכ"ש יום ולילה. (פר"ח סק"ט) אבל הכלים שנותנים לגוי לצפותם אין אנו חוששים לכלום, כיון שאחרי הצפוי אינו מעיז לאכול בהם, כדי שתיוודע אומנותו. ואם נאמר שבישל בהם לפני הציפוי אין בכך כלום, כיון שע"י הצפוי נעשים כחדשים ונפלט האיסור. (שם כסור) ואם שלח לו קערה עם אוכל לגוי, אחרי שמחזירה ראוי להגעילה, ואם היא של חרס אין לה תקנה, שיש חשש שמא שפספה במים חמים יחד עם שאר כליו שהם טרפה, אבל מהבלועה מן האוכל עצמו, מותרת. (מס' ילקוט מעם לעזו)

פרק בו

דיני שחיטות ובדיקות ומכירת בשר כשר

א

(מ"ד סי' סד ומח"מ סי' לד ומטה יוסף ח"א סי' ח) וכל שוחט או קצב שמעשיו מוכיחים שהוא מכשיל בני אדם ומאכיל אותם טרפות, שהוא ידע שמרפה יצתה מתחת ידו ולא גילה ומכר לישראל, או שהם קנו ממנו מעצמם מפני שהיו סבורים שזה כשר, לפי שיש לו חזקת כשרות, ואח"כ נודע שהיתה טרפה, כגון שעקר הסירכא מן הריאה ואח"כ נודע שהיתה שם סירכא, או שזייף בשאר ענין של טרפות, מעבירים אותו ומחרימים אותו בשווקים וברחובות, ואינו יכול להתנצל ולומר שעשה כן בשוגג, לפי שזה נימוק שתמיד יכול להשתמש אחרי שעושה מה שזומם. לכן מיד כשרואים שיצתה טרפה

מתחת ידו, צריכים גדולי המקום להעבירו באותו יום עצמו, שרואים שאין בו יראת שמים ולא איכפת לו אם הוא מאכיל טרפות לישראל. וכן סתם אדם שמוכר דבר איסור, כפי שאנו רואים בעונות אנשים שמהלכים עם שלחנות ומוכרים כבד וריאה ומוח וכיו"ב מן האכרים הקטנים של הבהמה או כבד של עוף, וכין שיהיה בשוגג וכין כמזיד,

סיפורי מעשיות

זריון מקדימין למצוה

מעשה בתלמידו של בעל הבי"ח זכרונו לברכה

לבעל הבי"ח היה תלמיד אחד, עשיר ובעל צדקה, שהגאון היה מלמדו הלכות צדקה יום יום, כי חשש האיש פן לא יקלע אל המטרה בצדקותיו אשר יעשה. גם מעשה הצדקה תורה היא שצריכה למוד, היה אומר תמיד, שלא נכלם ולא נכשל במעשיו. הן בכמות והן באיכות. וכל מעשי הצדקה של העשיר, הנגלים והנסתרים, היו כולם על פי עצת הרב הגאון בעל הבי"ח, ע"ה.

פעם אחת בא אל הרב הגאון מוזג אחד וספר לו כדברים האלה לאמר: "הנה זה עשרות בשנים אני חוכר את בית היין מאדוני הכפר, ועתה בא יהודי להסיג את גבולי. יום יום הוא דופק על פתחי הפריץ, משדלהו בדברים ומבטיח לו הוספה גדולה, ובלבד שיחכיד לו את בית היין. מורי זרבי! הנה האיש הלו יודד לחיי בני ביתי, רחם נא עלי והצילני מן הצרה הזאת". ויאמר אליו הרב: "לך אל הגביר, פלוני בן פלוני, ותבקש ממנו גמילות חסד בגופו, שילך אל הפריץ וידבר עליך טובות באזוניו, באשר אדוני המקום ישאו פנים אליו". ויצא המוזג מאת פני הרב, ויבוא אל הגביר, וידבר אליו את כל הדברים אשר דבר באזוני הרב; גם הפיל לפניו את תחינתו שימליץ עליו בפני הפריץ כעצת הרב. העשיר שמע את כל דברי היהודי, והבטיח לו לדבר עם אדוני המקום בדבר בית היין. אך המוזג לא הסתפק בהבטחת הגביר, והפציר בו מאד, שילך מיד וימהר לדבר עם הפריץ, שלא יקדמנו העריץ במזימותיו. אז התנצל העשיר ואמר לו: "עליך לחכות עוד ימים מספר, עד אשר אסדר את עניני מסחרי ליריד הגדול אשר בלייפציג, כי זמנו עובר, ואם לא אסדר את הכל בימים הקרובים אפסיד את רוב הוני". כאשר שמע המוזג את דברי העשיר התחיל לבכות ואמר: "אם כן הדבר, אנה אני בא? הלא העריץ אשר בא להשיג את גבולי חרוץ הוא, ויבוא בתחבולותיו אל הפריץ ויקפח את פרנסתי". אז התחיל העשיר לפייסו בדברים ולחזקו בדברי אמונה ובטחון ויאמר אליו: "הלא יהודי אתה, ועליך להאמין בדברי חכמינו ז"ל שאמרו: מוזנותיו של אדם קצובין לו מראש השנה לראש השנה, ואין אדם נוגע במה שמוכן לחברו אפילו כמלוא נימא. ואם מאמין אתה

מ"מ הם קונים אותם מידי גוים ומוכרים לישראל. ובפרט במקומות שבת המטבחים הוא של גוים שכל הבשר מוכרים הגוים, בין הכשר ובין הטרפה, יש להקפיד שהשומר שמעמידים שם יהיה ירא שמים ומשביעים אותו שלא יזוז מן החנות עד שיגמור למכור כל הבשר הכשר שיש לו; ולא ישתה לא יין ולא יו"ש כדי שיהיה מפוכת, וכשיבא יהודי ידע בכירור שהגוי לא מוכר לו בשר טרפה. וצריכים להסביר לו לפני שממנים אותו לשומר שעליו מוטלת האחריות לכל העיר, ולכן יהיו עיניו פקוחות, שאין זה דבר של מה בכך. וכל בעל נפש כשרואה שהשומר הוא „מאן דהוא" מן השוק, אל יקנה בשר על ידו, שאם יש כחנות אחת בשר כשרה וטרפה אי אפשר לסמוך על דברי השומר

סיפורי מעשיות

בדברי חכמינו, הרי תדע שלא יועילו לו לעריץ התחבולות הכי חרוצות, על כן לא תירא בפני בעל דינך הקשה. ואני, בבואי מן היריד, לא אסור אל ביתי עד אשר אבוא אל הפריץ, וברצון העליון וחסדו הגדול אהיה שליח לטובתך. אחר הדברים האלה קיים בו העשיר את הכתוב: תנו שכר לאובד ויין למרי נפש, וישתו שניהם לחיים ולהצלחה, וישלחו לביתו לשלום.

יציא המוזג מבית העשיר ויבוא אל אשתו, ויספר לה את כל הדברים אשר דבר עם העשיר, ולבו מלא תקוה לימים יבוא. אך אשתו לא מצאה נחומים בדברי הגביר, אשר דבר על לב בעלה, ותבך ותדבר אליו דברים בוטים למדקרות חרב. לבה היה מלא יאוש ופחד, והיא ראתה בעיני רוחה את מסיג גבולם, כשהוא הולך אל הפריץ ומנשל אותם מעל פרנסתם. בעלה ישב ולא יכול להשיב לה דבר; וכשהתחיל לפייסה, לדבר על לבה ולחזקה בדברי אמונה ובטחון, פרצה בבכיה וביללה והאשימה אותו שהוא, רק הוא, אשם בכל האסון אשר יקרה. לו היה בא אל העשיר איש אחר, לא היה מסתפק במשלים ובדברי כבושין לבד; לא היה נפטר ממנו עד אשר ילך אל הפריץ ויסדר את הכל בכי טוב. ככה עברו על המוזג ימי ריב ורוגז, ובביתו אין שלום ושלוחה. אך סוף־סוף חלפו ימי היריד אשר בליפציג, והעשיר קיים את דבריו; עוד לא דרכו רגליו על מפתן ביתו, סר אל בית הפריץ ודבר אתו ע"ד המוזג וחכירתו, ודבריו מצאו מסלות בלבבו. כאשר יצא העשיר מבית הפריץ שלח לקרוא את המוזג, וחדש את החוזה לעשר שנים.

לימים נפטר העשיר והלך לעולמו; בני העיר קראקא הספידוהו כהלכה והביאוהו למנוחת עולמים, כאשר נאה לגביר בעמו. פעם אחת בא בחלום לילה אל רבו בעל הבי"ח ואמר לו: „באתי אליך מורי ורבי לספר לך איך קבלו את פני בפמליא של מעלה אחרי מותי. בבואי שמה בפעם הראשונה,

שהוא קל ביהדות. ומעשה היה בשליח שהיה במקום אחד והיה מנהג שם שאם היה אחד מהם עושה משתה או שהיה מארח בכיתו היו באים ה"רשומים" לאכול עמו סעודת שבת וכל אחד היה מביא מכיתו חמין ויין ופירות והיו אוכלים יחד כדי לשמחו. והיו מעמידים על השלחן כל הדברים יחד, שכל אחד יאכל מה שלבו חפץ. ובאותו שבת עושים

סיפורי מעשיות

מצאתי כמה נשמות מרחפות ומחכות ליום הדין, וביניהן שתי נשמות, שהכרתי אותן בהיותי עוד בעולם התחתון. הנשמות הללו היו נשמות שני קצבים, שהאכילו נבלות וטרפות לקהל ה', אשר בקראקא, ימים רבים. אחד מהם בא אליך, מורי ורבי, עוד בימי חייו והתודה על עונו, ובקש ממך תקון ודרך תשובה". "כן", אמר הרב, "אמת נכון הדבר, אחד מהם חזר בתשובה שלמה, והשני לא התחרט ומת מות רשע". "אך פתאם שמעתי קול מכריז" — המשיך העשיר את ספורו — "הקול נשמע בכל העולמות לאמר: פלוני בן פלוני יבוא לפני בי"ד של מעלה! והנה נכנס איש, וכלבים עזי נפש אצים רצים לפניו ומאחוריו במהומה של נביחה והם טוענים, שהאיש הזה הסיג את גבולם, וגזל מהם את הנבלות והטרפות, שהן מנת חלקם מימות עולם, ומכר אותן לבני אדם. ופתאם השלך הס, ובת קול יוצאת ומכריזה בחרדה: "טפה סרוחה! איך לא פחדת מפני יום הדין? איך העזת פניך להאכיל את בני נבלות וטרפות?" אך הקצב היה נבוך ולא ענה מאומה, ותוך כדי דבור אחזו בו והשליכוהו לתוך עמקי שאול, והוא נאבד מתוך הקהל ואיננו.

אח"כ הכריזו עוד הפעם: "פלוני בן פלוני יבוא לפני בית-דין של מעלה!" נכנס חברו בפחד ורעדה ועמד לפני בית הדין, והנה נשמע קול שואל בכעס ורוגז: "טפה סרוחה! איך לא פחדת מלהאכיל נבלות וטרפות לבני?" עוד לא גמרו את השאלה, והנה נשמע קול דממה דקה; בא מלאך מליץ אחד ובידו פסק-דין מבית דינו של הב"ח, ועדים מעידים שקיים זה מה שכתוב בזה. מיד פרשו את המגלה ויקראו בה כדברים האלה: "פלוני בן פלוני שהאכיל נבלות וטרפות לעם ה' חטא בכפלים, למקום ולבריות. במה שנוגע לבריות, הרי גזל את הרבים, כי לקח מחיר של בשר כשר בעד בשר טרפה, ואינו לו תקנה אחרת רק להקדיש את כל נכסיו לצרכי הרבים; ומה שנוגע למקום, עליו להסתפק בלחם צר ובמים לחץ ושב ורפא לו". והעדים מעידים שמאותו היום ואילך הקדיש הקצב את כל נכסיו לצרכי הרבים, והוא נשאר בעירום ובחוסר כל, ובלה את ימיו בצומות ובתחנונים לפני אלקים. אחר הדברים האלה, לקחו את האיש, והובילוהו להיכל בעלי התשובה. ומיד נקראתי אני לבוא אל המלך, כאשר שמעתי את שמי יוצא מפורש מפי הכרוז, התחילו ארכובותי דא לדא נקשן. אולם חסדי ה' היו עלי ויצאתי זכאי בדיני,

כולם חמין של רגלי בהמת. והשליח נתפלא על כך, ושאל מה הטעם. ובהיותם עמי הארץ אמרו לו, מאחר שאין שוחט במקום זה, זה מאכלם כדי שלא יאכלו מאכלי טרפה ששוחטים הגוים. משמע שעד אז היו אנשים שלא היו יודעים שאוכלים טרפה, שאפילו תינוקות אינם טועים בזה. לכן צריך אדם להיזהר הרבה בזה לדעת אצל מי הוא סועד.

סיפורי מעשיות

ותיכף באו מלאכי שלום והולכיכני בקול דינה ושירה להיכלי אשר בגן עדן. שערי גן עדן נפתחו לפני באורה ושמחה, ודיח נרחח עלה באפי שאין לשער אותו; טעם כזה לא טעמתי כל ימי היותי על הארץ. ויהי כאשר דרכו כפות רגלי על סף שערי גן העדן, והנה ראיתי מלאך אחד פוסע פסיעות קטנות לקראתי, גונח ומתאנה והוא נגש אלי ונצב לשטן לי בדרך. ואשאלהו לאמר: „מי אתה? ומה עשיתי לך שאתה בא לסגור את דרכי בפני?“ ויען ויאמר: „אני הוא המלאך, שנברא מגמילות חסד, שעשית את המוזג בשעה שהלכת אל הפריץ לדבר עליו טובות.“ כאשר שמעתי את הדברים האלה יוצאים מפי המלאך נבהלתי מאד ואמרתי: „וכי אפשר הדבר שמלאך של גמילות חסדים יתיצב לשטן לי בדרך? הלא אנכי מהרתי אל הפריץ תיכף בכואי מן היריד, והצלתי משפחה שלמה מישראל.“ אולם המלאך ענה ואמר: „אמת וזדבר שעשית טובה ליהודי ההוא, אך אינך יודע כמה דמעות נשפכו על ירך טרם בוא הישועה, וכמה מריבות וקטטות היו בין האיש והאשה עד אשר גסעת אל הפריץ. ודע לך שכל המעשים האלה בספר נכתבים, והם דורשים מאת ה"בית דין" צדק ומשפט, לדון אותך כפי החוק.“ אז אמרתי לו: הלא לא עשיתי זאת מרוע לב, אלא כדי להציל את כספי, ולולא נסעתי ליריד הזה הייתי מפסיד את רוב הוני.“ אך טענותי לא הועילו, ועוד הפעם החזירוני לבית-דין של מעלה. ואחרי דין ודברים הוציא בית-הדין פסק חדש, שעלי לשבת בשערי גן עדן ולא להכנס פנימה, כמספר הימים אשר המתין המוזג, עד שובי מן היריד אשר בליפציג. עוד לא כלו לקרוא את הפסק, ושני מלאכים קלים אחזו בי, והביאוני לשערי גן עדן. כמה ימים ישבתי שם לא אדע, אך לי היה דומה כאלו יושב אני ימים ושנים. וגדול היה צערי בימים ההם שאין לתארו במלים, כלות הנפש ממש היתה לי בכל רגע ורגע אל מקום מנוחתה, שראיתיו מרחוק ואליו לא באתי . . .”

ביום השני ספר הרב הגאון את החלום בפני קהל ועדה ואמר: „שמעו וראו! עד כמה צריכים בני אדם להיות נזהרים בכל מצוה, שלא להחמיץ אותה. ועל אחת כמה וכמה במצוות שבין אדם לחברו, כגון צדקה וגמילות חסדים שחיי בני אדם תלויין בהן, צריכים להיות תמיד מן הזריזין המקדימין למצוה“.

(תשואות חן, ירושלים תרפ"ה)

ב

וכשנמצא אדם שעושה כן מעבירים אותו ומכריזים ששום איש לא יקנה ממנו, כדי שיכירוהו הבריות ויזהרו מלהיכנס למכשול. ואין לו שום תקנה לחזור לאומנותו אא"כ ילך לעיר אחרת במקום שאין מכירים אותו. ואם יארע שיהודי אחד יאבד חפץ יקר שערכו גדול, והוא ימצאהו ויחזירו לבעליו, יהיה בזה סימן שחזר בלב ונפש בלתי ערמה ותחבולה. (מי"ד סי' סד ופח"מ סי' לד ומטה יוסף ח"א סי' ח) אבל לפני שיש ההוכחה הזו אין לו שום תקנה. ואין צריך לומר שלא יוכל להיות עוד שוחט או קצב, אלא אפילו אם ירצה לפתוח חנות למכור אגוזים או פירות יבשים, אסור יהיה לקנות ממנו; שאם האכיל טרפות לישראל נקרא שיצא מן הכלל. ואפילו אם ישב בתעניות הרבה ועשה סיגופים, אין מועילים לו, שהרי יתכן שעשה כן להטעות הבריות שיניחו לו לחזור לאומנותו. ואם רואים שאי אפשר לו שילך לעיר אחרת, יכול לתקן ע"י תשובה בעירו, בתנאי שיקבל על עצמו שום סיגוף לעולם, כגון שיתענה כל ב' וה', או שיקבל על עצמו שלא לאכול בשר או שלא ישתה יין וכיו"ב מן הסיגופים בתנאי שיהיה לכל ימי חייו, וזה מועיל אפילו אם הוא בעירו.

(ילקוט מעם לועז)

ג

בדיקת פנים

בדיקת פנים מבואר בש"ע יו"ד סי' ל"ט בסעיף י"א ומעיף י"ג, וברמ"א שם נאמר ונשנה שהבודק צריך להיות ירא שמים מרבים. אומרים בשם החת"ס דחז"ל אמרו בשבת (עו, ע"ב) חמשה אימות הן, שאימת חלש על גבור, והוא אמר דצריך להוסיף עוד אימה אחת, והוא אימת הרב על השו"ב. אף כי בדברים שבסתר, כמו בדיקת פנים שהבודק מכניס ידו למקום שעין הרב אינה שולטת בו, ואם הבודק אינו ירא שמים בסתר כבגלוי, יכול לנתק סרכות ולהכשיל ולא תועיל אימת הרב אפילו כשעומד על גביו. אמנם הרב החכם עיניו בראשו, אם רואה שהכשירות אצל השו"ב האחד מרובות הרבה יותר מאשר בשאר השוחטים המומחים שבאותה העיר, יש לבדוק אחרי מעשיו, ע"י דרכי תשובה סי' ל"ט סק"ז מהמהרש"ק ז"ל מבראדי

שאמר את השו"ב מכרדיטשוב שנתכשרו אצלו יותר מהרגיל, וגם אני ראיתי בעיר אחת שנתכשרו אצל השו"ב האחד כמעט כל מה ששחט, ומאותן הבהמות ששחמו שאר השו"ב"ם נטרפו אצלם למחצה ויותר, והרבנים לא ידעו לבדוק אחריו ואחרי מעשיו, ותלו הדבר באומנתו שהתפאר שהוא מצוין יותר משאר השוחטים, והקצינים החזיקו בו והפליגו בשבחו, וממילא כיון שכל בני בשר יקראו בשמו היה גורם להפנות כל רשעי ארץ... וחביריו השוחטים העלימו עין ממנו מפני המחלוקת, עד שהקב"ה אנה לידו ונתפס ברשעו והוסר ממשמרתו.

סיפורי מעשיות

הבעש"ט הק' זי"ע שלח פעם לקרוא את הרב של ק"ק ביטשאטש, ואמר לו שהשוחט שבעירו הוא מכתתו של שבתאי והוא מאכיל את בני העיר בטרדיפות. הכיצד? שאל הרב. ענהו הבעש"ט: "לאחר שמראה את הסכין לדב אם היא כשרה, הוא מכה בה בסכין על קורנס כרי לפגום בו. חזר הרב לעידו, עקב אחרי השוחט ובדק מעשיו, ואז נוכח שהבעש"ט צדק (שבחי הבעש"ט).

הבעש"ט בא פעם אל רב קהילה אחת וביקש להתאכסן אצלו בשבת, אמר הרב לאשתו שתכבד את האיש הגדול הזה ותנהג בו כבוד. ענתה האשה "הרי קנינו בשר, לכן נבחר את החלק הטוב לאורח". כשהלכה להביא את הבשר, לא מצאה כלום. נשבר לבה בקרבה והלכה לשכנתה לשאול אם יש לה בשר להשאיל לה. נאותה השכנה, אך משהלכה להביא את הבשר לא מצאה גם היא מכל מה שהי' לה. התייעצה הרבנית עם בעלה מה לעשות ותוך כדי שיחה דאתה מבעד החלון את השוחט עובר ליד ביתם. קראה לו וסיפרה לו את צרתה. סיפר להם השוחט כי דק לפני שעות מספר שחט בן בקר רך וטוב. אמר הבעש"ט: "אוהב אני לאכול את הראש, אך אבקש להביאו בשלימות ולנקדו כאן". הלך השוחט בזריזות, והביא את הראש לבית הרב. החל הבעש"ט לשוחח עם השוחט ואמר לו: "יש חילוק בענין השיניים, ספור נא מספר השיניים לבן בקר זה". פתח השוחט פי הבהמה השחוטתה, תחב ידו לתוך פי' לספור את השיניים, אך מיד לאחר הכניסו את היד נסגר הפה ולא הי' יכול להוציא ידו. לחצו השיניים על ידו ומשכאב לו מאוד התחיל לצעוק, אמר לו הבעש"ט: "דשע! הודה על חטאיך, שמעולם לא בדקת דיאות בהמה, הכשרת והטרמת ככל העולה על רוחך". לאחר שהודה השוחט במעשיו, ביקש מהבעש"ט שיורה לו דרך תשובה, אח"כ הלכו הרב והבעש"ט לביהכ"נ, בהתקרב לבנין ביהכ"נ, העביר הבעש"ט ידו על פני הרב והראהו כמה מחבלים ורוחות היושבים על גג ביהכ"נ, התפלא הרב על כך. אמר לו הבעש"ט זי"ע: "דע לך שהש"ץ שלך חוטא כל לילה", מאז פטרו את הש"ץ והביאו אחר תחתיו. (שבחי הבעש"ט)

ומעות הוא בפי האומרים, מה יתרון לו להשו"ב להכשיר ולהכשיל את הרבים, כפרט בבהמות של א"י, שאינו מגיע תיזק להטבח ישראל, לא כן הוא, יש ויש הרבה מעמים שלא ניתנו להכתב, והיצר הרע פותח לו פתחא זוטא דהיתרא ומגבב לו קולות רבות וכיון שעבר ושנה נעשה לו כהיתר.

(שמושה של תורה דף ק"ח)

ד

מוסר למורי הוראות ושוחטים

כל מי שהוא מכלל ישראל והוא מחזיק עצמו שהוא מזרע ישראל ישמור פיו ולשונו מלומר מילי דרבנן גזירות והרחקות הווין והואיל וטריפה אינה כתובה בתורה בפירוש כגון טריפות סרכא וכיוצא בה אוכל ואשבע ואותר חלילה וחלילה מלהעלות במחשבה זכר זה כי העבודה כולם קבלו בסיני והרמיזם בתורה ואין להם שום גדר שעשו שאין להם סמך ורמז או מתיבה או מאות או מטעמו או

סיפורי מעשיות

סיפור לי ידידי הרבני החסיד מו"ה שלום קליין נ"י מבילקע שבימי עלומיו יעץ אותו הה"ג מהר"מ ז"ל שהי' או אב"ד שם, שאחרי שהוא גם בעל מתפלל טוב לכן טוב הי' שילמוד אומנות השו"ב עצתו אמונה זאת הוטבה בעיניו וקנה לו את הס' אוה"י ללמוד בו וכבר נתן תקיעת כף להשו"ב חיי"א חכהו ע"ה דשם שלא ישיג גבולו כנהוג, והתחיל ללמוד ה' שחיטות, ונסע אח"כ על ש"ק פ' תצא אל הה"ק ז"ל לקבל את ברכתו ולבקש הצלחה על אומנתו החדש הזה, וידוע אשר הה"ק ז"ל לא הי' קורא לתורה על השם כנהוג, אלא הי' אומר לכל א' מהעולים בתחילת הקריאה אתה תהי' כהן, ואתה לוי וכו' ותעמוד בעצמך בזמנך ובמקומך אל הספר, וכן אמר גם לר"ש הנ"ל שהוא יהי' שביעי. בהגיע שביעי עלה כמצוה, וירא והנה קוראים לו פ' עמלק שהיא בפ' תצא שם, ויבין תומ"י כי לא דבר ריק הוא מהה"ק ז"ל שדוקא פ' עמלק עלה עתה בגורלו, עתה כאשר לומד שחיטות וכשר שבטבחים שותפו של עמלק (קידושין פ"ב א') ובודאי כונה מיוחדת לו בזה, ונוכח שכן הוא שכאשר נכנס אח"כ ביום א' ליקח ברכת הפרידה והגיש הפתקא אשר עלי' הציע בקשת הצלחה באומנות השו"ב, אל הה"ק ז"ל, אמר לו הה"ק ז"ל בתימה שחיטות . . . שותפו של עמלק אתה רוצה להיות, לא נכון הדבר, וראה כי רוח אלקים דובר בו וישמע לעצתו והניח האומנות הזאת.

מניקודו או מקוין לכן שמור פיך ממאכל הטריפות ומכל האיסורין כי יחליפך הקב"ה באתנן זונה ומחיר כלב לא תקריבם ואם תלך בקהל אחד ותעיין ואוכלי טריפות בוודאי ותשוב עליהם ותחזירם למוטב ולך תהיה צדקה ותדרוש חומרא והרחקה. בני בעיני ראיתי זקן מלא שיבה ששחט פרה ולא זכה לבודקה ומת ועיינתי אחריו וראיתי שלא היה כדאי לקחת דין מהנשח' גם ראיתי אחר יומיים נולד עגל בביתם ותמהתי וראיתי בלילה ראייה ברורה דהוא הוא ואמרתי ברוך הנותן יד אל אמונה ואין עול עוד במקום אחר ראיתי בחור נחמד ששחט שור ואחריו עז וצעקו גם שניהם כי הרגישו במיתתם ולא הספיק לבדוק אחד מהם ומת ע"כ בני משוך ידיך משחימה כי ספקותיה גדולות וסתום פיך ולשונך שלא להורות בהוראות טריפות להקל ולא בשום הוראות איסורים גיטין וקידושן מיאונין כי טומאה כשעורה מטמא גוף גדול וי לכם עמי הארצות אוכלי העכבר והשקץ למה לא תבינו ולא תעיינו שיותר יש שכל והבמה לבהמות ממה שיש לכם הלא תראה שאם תראה דם חבירך ולא תדעהו לא תוכל להבין שהוא דם חבירך ואלו שורים כאשר יראו דם שור יתקבצו כולם עליו ויצעקו צעקה גדולה וילכו ויבואו עליו ולא יעמדו וכך בדם צאן ועז ודע שעדיין יש דינין רבים בשחיטות ובטריפות ואבאר מהם בתלמוד ומהם בסדר הפרשה בעז"ה.

(מס' הקנה דף קמ"ב)

פיפורי מעשיות

סיפור לי ידידי הרבני הנגיד החסיד מו"ה יוסף ליפשיטץ ע"ה שפ"א בהיות הה"ק ז"ל בבערעגסאס ובעת האכילה כאשר נתנו על השלחן את הבשר, ויהי בטעמו את הבשר התחיל הה"ק ז"ל למצוץ ולהתענג עם הבשר ההוא כאדם המחיי' את עצמו באיזה דבר טוב, ויאמר אה יש לכם בשר טוב פה, מחי' לאכול בשר שיוצא מתחת יד שוחט כזה, יש לכם בשר כשר וחקרו לידע שחיטת איזה שוחט הי' הבשר הזה למען לידע אל מי לפנות מעתה, ויודע להם ששחיטת השו"ב מוהרנ"ל ע"ה הי', אשר הי' ידוע באמת לירא אלקים והצנע לכת, ומובן מאליו שמאז הגיד הה"ק ז"ל זאת העמים עליו עבודה רבה וגדולה, כי מרבים העם להביא דייקא אליו לשחוט.

(מס' תפארת מרדכי)

ה

בו יבואר שמו שנכשל במאכלות אסורות ונבילות ומריפות
מגולגל לאחר מיתתו בכלב.

בספר קנה הגדול מביא בדף מ"ז וז"ל: ועל שפני אדם כפני כלבים הם אוכלי המריפות חייב להשליך להם המריפות מדה כנגד מדה. ומה שאכל באיסור יאכל בהיתר. ומדקדקין המפרשים בלשונו הקדוש שכתב, דמה שאכל באיסור יאכל בהיתר, דאיך אכל הכלב באיסור הלא הכלב אינו מצווה ומוזהר על איסורי תורה ואם מיירי בבנ"א שפניהם (פני הדור) כפני כלב הלא אצלם לא שייך שיאכלו בהיתר, ופשיטא דאסור להאכילם מריפות ולהשליכם הגם שיאכלו בעצמם כמו כלבים. א"ו בע"כ כוונתו כמבואר בהאר"י ז"ל, כי האוכל נבילות ומריפות מגולגל לאחר מיתתו בכלב כי אז אין הכלב מצוה, אדרבא מצוה להשליך ולהאכילו מריפות.

סיפורי מעשיות

לרנל עבודתי נוכחתי להבין מאמר רבותינו ז"ל במשנה סוף קידושין: הכשר שבטבחים שותפו של עמלק, ובפי' רש"י: ספק מריפות בא לידו וחס על ממונו ומאכילן. אספר לך מעשה שהי' באחת המושבות שבסביבת חיפה. לפני עשרים שנה הי' שם קצב תימני ירא אלקים מאור, אשר הי' מנקר בעצמו את הבשר ומוכרו באטליוו. כידוע לכל בעל מקצוע בניקור, יש בניקור עבודת פירוק החתיכות, ורק אח"כ מתחלת עצם עבודת הניקור, ואילו הוא לא ידע בכלל שיש חוץ מפרוק החתיכות איזו עבודה שהיא, והי' רק מפרק החתיכות ולא יותר, בחשבו לתומו שהפירוק הוא הניקור, וכך מכר כל השנים, עד שנפגש פעם בחיפה עם מנקר מומחה. הקצב הזה התפאר לפני המנקר מחיפה כי הוא מהיר במלאכתו ועושה את עבודת ניקור הירך ברבע שעה. המנקר מחיפה שידע מנסיונו כי ניקור הירך נמשך ארבע או חמש שעות, התפלא על המופת הזה, והחליט לראות במו עיניו את הפלא הגדול הזה. ירד אתו למושב לראות בעבודתו, וראה כי פירוק החתיכות נקרא אצלו ניקור. המנקר העמיד את התימני על טעותו הנורא שהכשיל כל השנים רבים מישראל במאכלות אסורות. התימני שהי' יא"מ, בא אז לרבנים וביקש תיקון על עונו.

(מספר גבול ראשונים פ' ג')

נגיד מצוה ילקוט ראובני שבט מוסר ימ"ל) המאכיל נבילות ופריפות מתגלגל לעלה של אילן, והרוח מנענעת אותו מלמעלה למטה ולכל הצדדים, ויש לו צער מזה, ואין לו תקנה אא"כ העלה נופל. ויש המתענה בזה מאה פעמים ויותר, כפי כמות הנבלות והטרפות שהאכיל לישראל.

ז

בספר תולדות קול ארי', וז"ל שקול ארי' וצ"ל אמר פ"א אילו ידעתי מקומו של הכשר בגופי שאכלתי בימי ילדותי באחד ממקומות בגליל העליון הייתי חותך הכשר הזה בסכין בעצמי עכ"ל.

מעשה נורא שאירע במלאוואקיי מקצב שהי' מאכיל פריפות ח"ו ידוע המעשה הנורא שאירע בתקופתנו לפני כארבעים שנה במלא-וואקיי בישוב סמוך לווישניץ, שהקצב דשם הי' מוכר לאחד מחשובי בעלי הבתים ולכסוף נחלה במחלה מסוכנת ואז קרא לפני

סיפורי מעשיות

ומעשה היה ברבי אבא (זוה"ק) ששאל אותו גוי אחד, כיצד אומר הכתוב טרף נתן ליראיו, והרי נאמר לכלב תשליכון אותו. אמר לו ר' אבא, דיקא שכמותך שאתה שואל שאלה כזו. אילו היה נאמר טרפה נתן ליראיו, היית יכול לשאול, עכשיו שנאמר טרף, הכונה מזונות, שמשגיח על הצדיקים לתת להם אכלם. ואפילו אם תאמר שטרפה ממש, אין בזה קושיא, שהכונה שדיני הטרפה נתן הקב"ה לעמו כדי לקדשם שיהיו עם קדוש ויקיימו המצות בקדושה, ולא יטמאו פיהם במאכלות אסורות, שבו הם לומדים התורה הקדושה. וזה שנאמר טרף נתן ליראיו, אבל לא לכם.

וכן אמרו בגמרא (פ"ק דחולין) שהצדיקים בטוחים שאין הקב"ה מביא תקלה על ידם. ואפילו בהמתם של צדיקים אין הקב"ה מביא חטא על ידם שאינם נכשלים במאכל אסור. כפי שראינו בחמורתו של ר' פנחס בן יאיר שהיתה שרויה שלשה ימים בלי מאכל, לפי שהשעורה שנתנו לה לא היתה מעושרת, כפי שבארנו בארוכה בפדשת חיי שרה פ"ב. (תוס' שם) והבטחה זו אינה אלא בדבר מאכל, שבזה משגיח הקב"ה על הצדיקים שלא יבואו לידי אכילת מאכל אסור, אבל בשאר איסורים אינם בטוחים ממכשול, אלא הם עצמם צריכים להיות זהירים בכך, שיתכן שיזדמן שום איסור בשוגג והם לא ירגישו בכך.

(מס' ילקוט מעם לועז)

גמיסתו את הדיין של הקהלה והודה לפניו שהרבה שנים מכר בשר מריפה לישראל ואמר שזה בשר כשר. ואח"כ מת. וכשהחברה קדישא התחילו לחפור הקבר נתמלא הקבר עכברים. ורצו להבריח את העכברים ולא יכלו בשום אופן. וחפרו קבר אחר וגם זה נתמלא עכברים. וזרקו לתוך הקבר קש ועצים ועשו שריפה גדולה ושמעו קולות ככי' ומרוב פחד ברחו משם החבריא קדישא ואח"כ שוב נתמלא הקבר עכברים ובאו לפני הרב ושאלו אותו מה לעשות והשיב שישכיבו את המת כך בקבר ושמו את המת בתוך הקבר מתוך בכיות על החרפה של המת ותכף שהשכיבו אותו בתוך הקבר התנפלו עליו העכברים ואכלוהו כולו רח"ל. המעשה הזאת נתפרסמה בכל הסביבה ורבים עשו תשובה. ועי' לעיל ע' מ"ז מ"ח.

ז

ח"י תקנות מהרש"ק זצ"ל מבראדי שתיקן כמעשה השו"ב מבארדיטשוב נעתק משו"ת טוב טעם ודעת מהדורא קמא שנת תרס"ג. ונדפס ג"כ בס' תורת זבח לר"ש גאנצפריד זצ"ל. ונחוצים המה לדעת לכל רב ושו"ב.

הנה נקרא נקראתי מן השוחטים דשם לעיין במלתייהו המוטלין עליהם הן המה מילי דשמיא ומילי דמתא הבלולין יחד, וראה ראיתי את כל הענינים המה מקולקלין אין בהם מלא כף נחת, כי העומד אינו יודע בדינים בין ימינו לשמאלו ואחד מקיים קרא כדכתיב כי יתן בכוס עינו יתהלך למשרים עם כל הפירושים בזה ואחד הוא אברהם העולה על כולנה כי חכם הוא להרע ולהטיב עושה א"ע כאלו לא ידע וכל מעשיו מקולקלין הן בבדיקת פנים אף כי זה א"א להכיר בדיעה הוי זה עדות המתקיימת בידיעה בלי ראי' וימים ידברו ורוב שנים יודיעו חכמה, אחרי עין ראתה כל אלה במקומות אחרים דבוותאי' הן בקליפות המרכות אשר אינו עושה כדין הן בבדיקת הפושרין הן בבדיקת שאר הריעותות בכלום לא נמצא בו דבר טוב ולהיפוך כל אשר יגע בו הטמא יטמא אחרים כיוצא בו. ואם אבוא לפרש כל המעשים אשר עיני ראו תקצר היריעה מהכיל. וגם אמרתי אני בלבי אם אמרתי אספרה כמו הנה דור בניך בגדתי, לכן אשים קנצי למלין רק דרך קצרה אני אומר שמן הדין ראוי להעבירו

לגמרי ואין לרחם עליו ועל מפלי התלויין בו נגד אלפים ורכבות מישראל התלויין במעשיו ושבה אני את בעלי נפש אשר שמו סכין בלועם ופרשו מבשרו זה כמה שנים והטיבו את אשר דברו ומי יתן והי' לבכם זה להם, וגם שאר השוחטים המתלויים אליו ראויים היו להעבירם ולקבל אחרים הראויים לאנשי קהלה גדולה כוותיהו ואנשים אנשי אמת ויראי אלקים הולכי תמים ובלא דעת נלכדו ברשת השוחטים כאלו אם למען השלום ולמען המחלוקת אין בידינו להעמיד הדת על תלה, גלל כן אמרתי אם יסכימו כל האופנים שיתכארו לפנינו בלי ישונה אז אפשר להיות נשארים על עמדם

(א) **ימנה** להם הקהל רואה נאמן להיות ת"ח מופלג וירא אלקים איש חיל לעמוד על דעתו להיות גודר גדר ועומד ויראה שיהי' הכל על נכון אם ימצאו מה טוב ואם לא יקבלו איזה שוחט מפורסם ביראה שיהי' בתורת רואה וזה הוא יותר טוב כי הוא המבין ביותר כדת מה לעשות ותשלומי הרואה לא יהי' מן הפראיעקטאר רק מן הקהלה לכל יהי' עליו מורא בשר ודם.

(ב) **כל** כה"ג אמרינן תרי רואין וימנו רואה אחד מאנשי הקהלה הבקי בהוראה להיות עומד רואה מובחר אצל הסרכות והשני יעמוד אצל בדיקת שאר הריעותות והנה ביני וביני פרם שיגמר כל זה נתתי עיני בה"ה הרבני המופלג החריף מוה' יוסי דיין דשם, והשני הרבני המופלג החריף מוה' מרדכי דיין דשם, והיות כי החריף מוה' יוסי נ"י הוא קשה הראות א"א לו לעיין על הסרכות לכן יהי' הרבני מוה' מרדכי עומד על הסרכות לראות כפי אשר יבואר לפנינו, והרבני מוה' יוסי יהי' עומד על שאר הריעותות, ואם ימנו רואה מופלג ביותר אז יהי' ר' מרדכי על הריעותות והרואה המובחר על הסרכות, ור' יוסי היות כי קשה הראות ידו מסולקת ואין לד' מעצור להושיע ממקום אחר ור' ליבוש לא בסבא מעמא אין לו יד בזה.

(ג) **יהי'** נעשה ב' שלחנות אחד על בדיקת שאר הריעותות למען יהי' הדבר במתינות וכישוב הלב כראוי למילי דשמי' כזה ולא במהירות כחוטפין את המצות כאשר ראיתי עד הנה זה חוטף וזה רומס ויהי' השלחן שבדקין עליו הסרכות עומד כנגד החלון ממש והשוחט הבדוק את הסרכות יהי' יושב ולא עומד כדי שיהי' עושה במתינות בלי פרוץ הדעת והשלחן השני יהי' כנגד החלון השני לבדוק שארי הריעותות.

ד) והוא העיקר ענין קליפת הסרכות ח"ו להיות בזריזות רק בנחת כמעט שלא יהי' נראה לעין וזה עיקר הקליפה הנהוג במקום המיעוץ כי אם קולפין בחזקה וסומך על הבדיקה בפושרין מאכיל טרפות לישראל כמ"ש המ"ז ובדיקת הפושרין אינו רק לחומרא אבל עיקר הבדיקה הוי הקליפה בנחת כי עיקר היתר הקליפה הוא שי"ל דהוי כמעשה דריינום והנה בו גופא יש להוציא שם ממשמעות התב"ש דכעינן שתהא בנחת ואם כי י"ל דמהתם אין ראי' די"ל מעשה שהי' כך הי' אך אף אם נימא דמעשה דריינום לא בעינן קליפה בנחת היינו אם רואה בבירור שהי' עור פרום על הריאה או חזינן דאינו כעין סרכא אבל אם לא ראינו דהוא כמעשה דריינום או זה גופא צריך הבחנה אם זה הוא מעשה דריינום ואז אם קולפין בנחת מאד חזינן דהוי רק ריר בעלמא ואין לו דבוק עצמי בעור הריאה דאם הי' בו נקב כיון דסותם הנקב ונתחבר נעשה בו דבוק עצמו ולא יפרד בנחת ועורות הריאה יוכיחו כי שני העורות לא יפרדו זה מזה בנקל אם לא בחזקה אבל עור אחר הפרום עליו הוא נפרד בנחת לכן אם נפרד הסרכא בנחת מוכח דהוי ריר בעלמא אבל אם קורעה אין הקליפה ראי' כלל והוא כמאכיל טרפות.

ה) לא יהי' לו צפרנים באגודל ואף שלא יהי' מוהל כי בגודל צפרניו לפעמים הסירכא מתחתכת לרחבה כחותך בסכין ואם כי במקומינו לפעמים מחלקין הסרכא לב' ובאמצעות זה הסרכא מתקלפת היינו לאורך הסרכא רשאי לחלק אבל לרוחב הסרכא חס להזכיר לנגעה בצפרניו.

ו) כשתהי' סרכא קטנה מאד ראיתי שתופס בה והיא מנתקת והוא מכשירה וזה טרפות גמור כי צריך שתהי' דרך קליפה ולכן יראה הרואה שנתקה שלא כדרך קליפה והיא טרפה כדין אם נאכדה הריאה שיש בה סרכא ולא נבדקה.

ז) הבדיקה בפושרין תהי' בפושרין דוקא ולא ברוק וחלילה לו לתפוס האונא בידו כדרך שראיתי שתופס בה באצבעותיו אחד למעלה ואחד למטה והמה דחוקים בתוך האונא ומתוך זה אינה עולה בנפיחה ולכן אינה מבצבצת וחלילה לעשות כן רק יניח האונא לתוך ידו וישפוך מים לתוך ידו עד שתהי' כל הסרכא מכוסה במים ולא כדרך שראיתי שסומך האונא אל המים כמעט שאינו נוגע במים ואומר שלא

בצבצה רק יראה שיהי' כל מקום הסרכא מנוסה במים בתוך ידו וישהנה זמן מה ולא כרגע ויראה שתהא נפוחה היטב אז כל מה דאפשר ובשתהי' הסרכא על גב האונא או האומא יראה שיהי' מקום הסרכא בשוה ולא במדרון בענין שיוכלו המים להתעכב משך זמן כל דהו ויהי' נבחן היטב אם לא בצבץ.

(ח) צריך לבדוק כל מקום הסרכא בקליפה בנחת אף אם לא נמשכה ממקום למקום כל מה דאפשר יהי' בקליפה הכל בנחת ממש כל מה דאפשר וגם לבדוק בפושרין כל מקום שנמשכה הסרכא כי מה שמכואר באחרונים המקילין בזה היינו במיעוץ ממש אבל בקליפה דיין צריך שיהי' נבדק הכל בקליפת והן בדיקת הפושרין.

(ט) כשיהי' סרכא בתוך הקמט או שאר ריעותא בקמט חלילה לדחוק מתוך הריאה למלאות הקמט וזה טרפה גמורה כי לא התירו מישוש בזה רק בכוּעה בשיפולי דקיל ולא בחסרון וקמט וחס להזכיר לעשות כן.

(י) הנה אף שיהי' רואה הגון אין זה לבדו די רק מחויב לעשות שלום עם ר' אפרים כי הוא איש כשר ובר אוריין ואף כי אומרים עליו כי אינו בקי בבדיקת פנים יניחוהו לבדוק והמה יבדקו אחריו ואם ח"ו יהי' נעלם ממנו מאיזה סרכא יודיעוהו ואף אם יוציאו עליו לעז אין לחוש לדבריהם ויתנהגו כך עד שיהי' בקי בבדיקת פנים ועכ"פ מחויבים להשלים עם ר' אפרים ובשעת קליפת הסרכא ישב ר' אפרים עם הרואה אצלו ויראה הקליפה והבדיקה בפושרין אם יעשו כדיון כמו שכתבתי ואם יהי' הכחשה ביניהם הנאמנות לר' אפרים והרואה והוא יהי' כפוף תחתם ואם לא יהי' שם ר' אפרים יהי' שוחט אחר יושב אצלו בבדיקת הסרכא אך לא מאלו הב' ר' בעריל ור' מרדכי כי ידם כידו אך שוחט אחר וככה יתנהגו תמיד להיות ב' שוחטים אצל הסרכא חוץ הריאה כי טובים השנים מן אחד ועפ"י ב' עדים יקום דבר השוחט השני והרואה וכעת ח"ו לדחות את ר"א רק יהי' ידו כידם לכל דבר .

(יא) בדיקות הסרכות לא יהי' במהירות רק יהי' ערך בדיקות עשרה בהמות חצי שעה ולעשרים שעה אחת וכן ילמדו ליותר מזה לפי שיעור הזה כדי שיהי' הכל במתינות ביראת שמים וסחור סחור אמרנן לנזירא וכל המרבה לבדוק ח"ו משוכת. והנה כ"ז כתבתי רק

על צד היותר הכרח להוציאן ממה שהורגלו עד הנה אבל באמת זה אינו די כי יגיע לכל ריאה ג' מינוטין ובמה נחשב הוא לכן יראו שישוהו יותר כמה דאפשר ויאמינו לי כי פת"ק יש שוחט וכדק אחד שמו ר' צבי והוא אומן בבדיקת הסרכות יותר מחבריו והפעכטירים אין מניחין להסיר הסרכות רק הוא כי הוא אומן בכך ואעפ"כ שותה בעשרים בהמות ב' שעות ושוחט ורואה אחד עומדים אצלו ג"כ ומ"מ בכל השנה ביחד לא נמכר למחצה כשרות וגם הוא אינו נהנה ממלאכתו יותר מחברו אפי' פרוטה וכן ראוי לכל ירא שמים.

(יב) **בסמוך** ליו"ט חלילה לשחוט בלילה ולבדוק רק ערך שלשים בהמות ולא יותר ואם ירצה הפריעקטר לשחוט יותר יקבל לשם עוד שוחטים מקהלות קטנות שיתעסקו ג"כ בבדיקת הסרכות אבל לו לבד לא לבדוק בליל עיו"ט וכדומה רק ערך שלשים בהמות בנ"ל.

(יג) **חלילה** ליקח להם ממציאית מורנא שום שכר וגם חלילה לר' אברהם הנ"ל ליקח קדומה וחלק יותר מחבריו כי כמו דאסור לשוחט לקבל שכר מן הכשרות יותר מן הפרפות מטעם נגיעה כן גמי מהאי טעמא הוי זה כי אם ישול יותר א"כ נוטל יותר בעבור אומנתו להכשיר בקליפות הסרכות כי לולא זה גם הם רוצים ליטול הסרכא רק מחמת אומנתו אין מניחין להם וא"כ נוטל שכר עבור הכשרו בזה והוי נוגע ממש ולכן אסור לו ליטול שום שכר בזה עבור זה רק יהי' יד כולם שוה ואם קשה לפעול עבורם יבדקו הם בפנים ולא הוא או ישחטו הם יותר או יעסקו בתקון הסכינים עבורו אבל להיות בממון אסור לו להיות שום הנאה בזה יותר מן האחרים ואם לא ישמע יעבירונו ובשרו כשר טרפה וכן בבדיקת המסס חלילה להם ליקח שום דבר עבור זה.

(יד) **חלילה** לשחוט לכל אחד בסכין אחד יותר מעשרה בהמות ואף כב' סכינים יתרחקו מזה כמה דאפשר כי הידים נעשים חלושים וגם יראה כל אחד סכין בין בהמה לבהמה כדין.

(טו) **בדיקת** פנים לא יבדוק הוא רק אחרים וגם הם יתנו ת"כ ובחלקם לעוה"ב שאל יעשו שום רמי' בזה רק ילכו בנחת ולא בזריות וכל סרכא שירגישו אפי' דקה מן הדקה יצא להניחו לבדקו אחריו בכל הסרכות ואף דהוי מושבע ועומד היינו בודאי איסור אבל בסרכא

דהוי ספק טרפה הנחשד על הספק אינו חשוד על הודאי ונאמנים על"ז בת"כ.

מחויבים כל אחד בעת בדיקתו בפנים לומר לפושט כאן יש סרכא וכאן יש סרכא ויזהירו לשום זה אל לבו בענין כשיבא אח"כ הרואה יאמר הפושט מעצמו כך אמרתם לי וכך אמרתם לי כי אם השוחט ידמה לו שזיכור מ"מ שגיאאות מי יבין והוא טרוד בכמה ריאות ויחליף בין ריאה לריאה ואם כי דומה לו שאינו שוכח מ"מ מה איכפת לו בכך שלא יסמוך על עצמו וירא שמים יוצא ידי שניהם וזה וזה יעשה ישוב ללבו הזכרון וגם הפושט יזכירו וישאלנו בבוא הרואה מה אמרתי לך וגם מזה אל יניח ידו וכשלא ירצו השוחטים להסכים על כך אחד או כולם חלילה וחלילה לאכול את בשרו ומכריון על בשרו שהיא טרפה וכן אם יקבלו שוחטים אחרים מחויבים לקבל עליהם שיתנהגו כן.

כשיצטרך לקבל שוחט אחר חלילה לו להוציא סכין לשחוט בלי הסכמת רוב אנשי הקהלה החכמים והגבירים ואם יבא שוחט אחר אפי' מעיר הגדולה לשחוט שם אפי' ברשיון הפריעקטאר בלתי הסכמת רוב אנשי הקהלה הוי בשרו טרפה וחלילה לשום בר ישראל לאכול מבשרו והכלים אסורים.

יראו השוחטים שימעטו בהליכה בשוק במת דאפשר ודבר לא יהי' להם עם אדם רק יהי' שונה הלכות בכל יום ההלכות השייכין לו שוחטו שגורין בפיו וכמ"ש הפוסקים שיהי' רגיל בה' שחיטה וכדומה ולהשומעים יונעם ותבוא עליהם ברכת טוב.

הק' שלמה קליגר

ח

השגחה באטריון

יש להשגיח הרבה על התדחת תוך ג' ימים שאינם עושים אפילו כדרך שמעבירים הטכחים רק בזריקה כל דהו, ובעיר אחת ראיתי שהיו מקפידים גם לנקר קודם, ואחר כך היו שופכים עליו הרבה מים (או שהיו מטבילין תבשר בגיגית גדולה, וזהו על צד

היותר טוב, על כל פנים אם אי אפשר לנקר מקודם, לכל הפחות יזהרו לשפוך הרבה מים עליו והמים יגיעו בכל שטח הבשר. או להטבילו בגיגית גדולה ואח"כ יתלו הבשר שיטפטפו מימיו.

גם בזה יש להשגיח אם הטבח מדיח ומולח הבשר, שיגרר היטב בית הצואר המלוכלך בדם בעין, ואי אפשר להסירו זולת במגרדת של חומא ברזל או בסכין, והטבח אם אי אפשר לו למכרו להקונה כשהוא מלוכלך בדם בעין, הוא נותנו למכונה המוחנת את הבשר, כדי שהבשר המחונן עד אשר דק יהי נראה יותר אדום, ומוכר בשר המחונן, וע"ז צריך לבדוק אחריו ביותר, אם הוא מולח ומכשיר כדת הבשר קודם שנותנו להמכונה המוחנת, כי הבשר שכבר נמלח והודח לא ניכר בו הרעננות כל כך אחר יום או יומים, וכל שכן שיש להשגיח בבית חרושת מעשה הכרכשות המולאות שמערכין בהן כל הפסולת, ואף הגידין שנקרו נטחנין הדק היטב ומערכין אותן עם הבשר.

ועל הכרכשות ודקין אם הם מכשרות, וידעתי מטבח אחד שלא הספיק לו הכרכשות ודקין משחימות הכשרות בעירו, וקנה הדקין המלאכותיים וחשב שאין בהם שום חשש שאינם מבעלי חיים רק עשויים מנייר וכדומה, ודרשתי וחקרתי, והתחקותי בבית חרושת אחת שעשו אותן הדקין בתערובות שמנונית איסור, וגם מתמצית גבינה הנקרא קאסין.

גם בהדחת העופות ואווזות תוך ג' ימים, נהגו הטבחים לעשות נקב קטן בצואר סמוך לגוף, ומדיחין אותו מכחוי, וקצת מים מטפטפין לתוך הנקב, וזהו נקרא אצלם הדחה וכתב על זה בעקרי הד"ט כי המנהג הזה הוא מנהג גהנם, אותיות מנהג, וידוע מה שאמרו רז"ל (קידושין פב ע"א) הכשר שבטבחים שותפו של עמלק פרש"י ספיקי טריפות באות לידו וחס על ממונו ומאכילין עכ"ל. ועל פי רוב אין אמון במ, ואחריותו על הרב להשגיח ולטהר מכל שמץ, והכא לטהר מסייעין אותו (יומא לח ע"ב).

(שמושה של תורה דף קיא)

דרוש לאיסור שחימת הוץ

ואנשי קודש תהיון לי ובשר בשדה טריפה לא תאכלו לכלב תשליכון אותו ועמדו המפרשים הכי בשביל שלא יאכלו נבילות וטריפות קדוש יאמר לו וברשיו"ל אם אתם קדושים הרי אתם שלי ואם לאו הרי אתם של נבוכדנצר וחביריו ובמ"ר וז"ל ואם עשית כן ואנשי קודש תהיון לי וכן כתיב קודש ישראל לה' כשם וכו' והכהן נוטל תרומה כך עשה הקב"ה את העולם ערימה ונטל ישראל שהם תרומה שנאמר קודש ישראל לה' וכו' לכך אמר הקב"ה לישראל בשביל שאתם תרומה אין לכם רשות לאכול טריפה שנאמר ובשר בשדה טריפה לא תאכלו לכלב תשליכון אותו וצ"ב גם להבין דברי רשיו"ל ובשר בשדה טריפה אף בבית כן אלא שדיבר הכתוב בהווה וכן כי בשדה מצאה וגו' וכן אשר לא יהי' טהור מקרה לילה ת"ה למקרה יום אלא שדיבר הכתוב בהווה וצ"ע לכאן' למה הביא דוקא אלה השנים הלא מצינו רבים אשר דבר בהם הכתוב בהווה וכאן בסמוך נאמר ג"כ לא תבשל גדי בחלב אמו וה"ה לכל בהמה אלא שדבר הכתיב בהווה ורבים מהם ולמה דייק רק באלו השנים.

ונ"ל בהקדם לפרש הפסוק בפר' בא ולכל בני ישראל לא יחרץ כלב לשונו וגו' למען תדעוין אשר יפלה ה' בין מצרים ובין ישראל ויל"ד למה דוקא סימן זה מסר להם בהבדל שבין ישראל למצרים ונ"ל עפמ"ש (מלכים ד') ותאמר אל אישה הנה נא ידעתי כי איש א' קדוש הוא עובר עלינו תמיד ובגמרא מנא ידעה שלא ראתה זכוב על שלחנו וקרי על סדינו ונל"פ עפמ"ש בסה"ק ובראשם הרמב"ן ובעל עקידה כי המאכלים אשר האדם ניזון מהם הם מתחלקים בהגוף לפי הכח שבהם כי בכל מאכל יש כמה מינים מתחיל בגשמי עד רוחני הכל לפי המאכל ניזון גם האבר עד כי הנפש ניזון מהמחשבה אשר מחשבים מחשבה קדושה בעת האכילה עד שאפשר להגיע לידי מדרגה כזו אשר השלחן דומה למזבח והאוכל כעובד עבודה והנה מי שמתנהג בדרך זה הנה לכו לב טהור לא יחשב מחשבות פיגול וטומאה ותמיד מחשבתו דבוקה בה' ובתורתו ובקיום מצותיו לא כן הוא אם האדם אינו נזהר שיהא אכילתו בקדושה וטהרה ומכ"ש וק"ו מי שאינו נזהר ממאכלות אסורות נבילות וטריפות ח"ו אזי לבו

נתמטמם ונפשו וכל גופו טמאים ומטמא את מוחו במחשבות של פיגול וטומאה ר"ל עד שבא לידי איסור של קרי ועריות ר"ל ולא דוקא נבילות וטריפות כמשמעו כי אפילו שחומי חוץ אשר נאמר זה כבר פה אשר כח זה נמסר להרב מרא דאתרא וראשי הקדילה להטיל איסור זה על בני עירם כבואר בפוסקים העובר ע"ז הרי הוא כאוכל נו"ט ר"ל.

והנה נודע מה שמפרשים לא נראה זבוב בבית המטבחיים, דהנה היצה"ר בעוה"ר בחר לו דרך יותר מרווח לעבודתו ואינו הולך לכאן"א בפרט להסיתו על כל עבירה מיוחדת כי אם הולך לבית המטבחיים * אשר משם יאכלו בני ישראל בשר ומסית את השוחט או את הקצב להאכיל ח"ו נו"ט וממילא יש לו בידו כל העיר כי הנו"ט מטממם את לבם וממילא בנקל לו ללכוד את כל העיר ברשתו, וזה הי' הנס בביהמ"ק שלא נראה זבוב הוא היצה"ר כאשר כוונה חז"ל בשם זה ושם לא נראה היצה"ר כלל וז"ש שלא ראתה זבוב על שלחנו ר"ל היצה"ר המכונה בשם זבוב לא נראה על שלחנו שלא הי' באכילתו שום חלק של תערובת היצר רק הכל לשם ה' וממילא לא נראה קרי על סדינו כי מי שאכילתו בקדושה ואין לבו מטוממם אינו בא לידי חטא זה.

והנה איתא בירושלמי מעשה בטבח אחד שהי' מאכיל טריפות לישראל וכו'. ובוה נבוא אל המכיון דהנה הח"ס פי' מ"ש בשבתינו על סיר הבשר באכלינו לחם לשובע דהקושיא מבוארת תבן אין נתן להם ובשר יאכלו וביאר הכוונה דח"ו ישראל במצרים לא התגאלו במאכלות נו"ט של המצרים וכאן לא נאמר באכלינו מסיר הבשר רק בשבתינו על סיר הבשר וראינו מה שהמצריים אוכלים ואנו אכלנו לחם לשובע ולא ממאכליהם המגואלים, הרי חזינן מזה דישראל במצרים נשמרו מאכילת נו"ט וז"ש ולכל בני ישראל לא יחרץ כלב לשוננו ולפי האמור כי האוכל ח"ו נו"ט הוא גוזל את הכלבים ויש להם תביעה עליו אבל לבני ישראל שנוהרו בזה לא יחרץ כלב לשוננו ובוה תדעו אשר יפלה ה' בין מצרים ובין ישראל שהמצריים היו אוכלים נו"ט משא"כ ישראל.

(* וראה מש"כ בשו"ת דברי חיים סי' ו' וז"ל, ועיני ראו כמה יראי השם לומדי תורה שהיו אצל צדיקים ולאחר שנתחנכו באומנות הזו נהפכו לאיש אחר אשר אם לא ראיתי בעיני לא האמנתי וכו', עיי"ש.

ועפ"ז יוכן שפיר מה שהביא רש"י דוקא הדמיון מבשדה מצאה וכו' וכן כי יהי' איש אשר לא יהי' טהור מקרה לילה כי מישך שייכן להדדי כי מי שאינו נזהר במאכלות אסורות ובנו"מ סופו שנכשל ח"ו במקרה לילה ובחטא של עריות והנה ידוע דכ"מ שאתה מוצא גדר ערוה אתה מוצא קדושה וז"ש ואנשי קודש תהיון לי אימתי בזמן שבשר בשדה טריפה לא תאכלו שתהיו נזהרין מנבילות וטריפות ומאכלות אסורות אשר זהו גדר הערוה היותר גדול ואתה מוצא קדושה שבזה אנשי קודש תהיון לי כשתהיו פרושים מן העריות, וזה גם הכוונה בהמדרש שמכיון שנמל הקב"ה את ישראל תרומה מן העולם ותרומה איקרי ג"כ קודש וכמו"כ צריכין ישראל להיות קדושים ופרושים מן העריות וע"כ נצטוו ובשר בשדה טריפה לא תאכלו ובקיום זה אנשי קודש תהיון לי כנ"ל והבן.

(כנסת יחזקאל פ' משפטים)

פרק בו

איסור דם

וכל דם לא תאכלו בכל משבתיכם לעוף ולבהמה : כל נפש אשר תאכל כל דם ונכרתה הנפש ההוא מעמיה (ויקרא ז, כו-כו).

כאן מודיע לנו הכתוב איסור אכילת דם, הן דם של עוף והן דם של בהמה. וכל האוכל דם חייב כרת.

והאיסור של דם הוא חמור מאד ועונשו כרת היינו שמת במבחר עלומיו. (רב"ה פר' ראה) וכך אתם רואים שאיסור דם נזכר בתורה ז' פעמים מפני שהוא חמור מאד. שכן כל איסור שהוא חמור חוזרת עליו התורה כמה פעמים. וכשם שהעונש לאוכלו גדול, כך גדול שכרו של זה שנמנע מלהיכשל באיסור זה. ואע"פ שהשכל מחייב שלא יהא שפרו של זה מרובה, שהרי אין הדם דבר שנפשו של אדם מחמדתו. ואין היצר נאבק בו שיאכל דם, כיון שנפשו של אדם קצה בזה, מ"מ שכרו מרובה שגם בניו רואים טובה. שכן אומר הכתוב בפרשת ראה: לא תאכלנו למען ייטב לך ולבניך אחריו. ומכאן ילמד אדם כמה גדול שכרן של שאר המצות. מה מצוה זו שהיא קלה לקיום, שאין היצר משיאו, מ"מ שכרו גדול: עאכ"ו באיסור זנות ושאר

עבירות שנפשו של אדם מחמתן ויצרו נאבק בו, אם הוא פורש מהן שכרו כפול ומכופל, שהרי מרח להלחם ביצרו.
זוה שצונו הקב"ה על הדם הוא מד' מעמים:

המעם האחר (רבנו בחיי פרשת אחרי מות בשם הרמב"ן) מאחר שהחלב הנקרב למזבח הוא החלב והדם, שהחלב נקמר ע"ג המזבח והדם נזרק סביב המזבח לכן צוה הקב"ה שלא לאוכלם, כי הם חלק המזבח.

המעם השני מפני שהדם הוא הנפש כמו שנאמר כי הדם הוא הנפש ולא התיר הקב"ה לאכול רק הגוף ולא הנפש. שהרי הקב"ה אסר על אדם הראשון שלא לאכול שום דבר מן החי, אלא רק הגדל באדמה, כמו פירות וירקות ועשבים. וכשבא נח ובגללו ניצלו הנפשות מכליה, הותר לו בשר לאכילה, אבל הנפש נשאר באיסורו, ולכן נאסר הדם שהוא הנפש.

המעם השלישי כיון שכל חיות הגוף תלוי בדם, לכן אם אוכלים דם נעשה הגוף דומה לגוף הבהמה, עבה וממופש כבהמה. וכן מקבלים המדות הרעות של הבהמה שהיא מחוסרת רחמים. ומאחר שהקב"ה נתן לנו את התורה כדי לעדן את נפשותינו כדי שנוכל להבין את סתרי התורה הקדושה, וכן כדי שנהיה רחמנים ושלא יהא בנו המדה המגונה היא מדת האכזריות, לכן אסור לנו לאכול דם הבהמה, ואע"פ שאנו אוכלים בשרה, אין זה דומה לדם שהבשר נכנס לגוף והופך לדבר אחר ולא נשאר בגוף. מה שאין כן הדם, שנשאר כמו בכניסתו.

המעם הרביעי (שם בשם מורה הנבוכים) כי בשעה שיצאו ישראל ממצרים היו עדיין ירודים ושקועים בהבלי כשפי מצרים, וכשהיו רוצים לכנס השדים היו ממלאים אגן בדם, והיו מתכנסים השדים סביב האגן, וכשהיו רוצים להגיד עתידות היו אוכלים מאותו הדם. ולכן נסמך לא תאכלו על הדם ללא תנחשו. ר"ל אל תאכלו מן הדם ולא תנחשו כמו הגוים. ומאחר שרצה הקב"ה להבדילנו מן המעויות האלו של העכו"ם, אסר לנו הדם, ונעשה החיפך, שנזרוק הדם על המזבח לכפר על עונותינו.

(ילקוט מעם לועז)

פרק כח

דיני איסור סחורה בדברים האסורים

א

ומזה שאמר הכתוב כאן: יעשה לכל מלאכה, למדו חז"ל שמותר לעשות סחורה בחלב בהמה טהורה. (פר"ח ויו"ד סי' קיז) שכל דבר שאסרה תורה, כגון נבלות וטרפות שקצים ורמשים ודגים טמאים וכיו"ב, הדין הוא שאסור לעשות סחורה בהם. (תרמכ"ם פ"ח מה' מאכלות אסורות ופוש"ע יו"ד סי' קי"ז) וכן אסור למשכנם לגוי שיתן לו הלואה על סמך זה. (מור"ם בשם תה"ד מור"ם וט"ז ופ"ת וע' ש"ך ס"ק ג' [לעייין במקורות]) ויש האוסרים ליקח דברים אלו כדי ליתן אוכל לפועלים גוים ששכר אותם בביתו, שהדבר נקרא מסחר, שכן הדברים האלו נמכרים יותר בזול מבשר כשר ונמצא שהוא מרויח על ידיהם.

והדברים האלו שאמרנו שאסור לסחור בדברים האסורים הוא דוקא אם עושה כן לכתחלה, שקונה נבלות וטרפות כדי למוכרם ולהרויח בהם, אבל אם שוחט בהמה כדי למוכרה או לאוכלה ויצאה נבלה או טרפה, מותר למוכרה לגוים במחירה, ואין איסור בדבר, שהרי כונתו לא היתה למסחר. וכן צייד שצד דגים ועופות וכשבא לביתו מצא שכולם ממין טמא. או שמעורכים טהורים עם טמאים מותר למכור הטמאים לגוי, מאחר שכונתו היתה רק לצוד טהורים.

וזה שאמרנו שהשוחט ונמצא טרפה יכול למוכרה לגוי (כ"ח ופר"ח שם. ועיין ט"ז) זה דוקא אם הוא עצמו מוכרה. אבל אסור ליהודי אחר לקנות ממנו כדי למכור לגוי בריוח שזה נקרא מסחר.

(מור"ם שם) ואם הגוי חייב לתת לו כסף ונותן לו דברים אסורים ואינו רוצה לתת לו דבר אחר, מותר לקבלם ממנו, שכן הוא מציל בזה את ממונו ואינו מסחר. כתנאי שימכרנו מיד במחיר שהיה חייב לו הגוי. ולא יעכבנו כידו עד שירויח בזה.

ב

(מהר"י סי' טז ומהר"ש סי' יז) אם הגוי שלח ליהודי דג טמא בחושבו כי הוא יכול לאוכלו, ואינו יכול להחזיר המתנה בלי

שיגרום תרעומת לגוי, הוא יכול לקבל המתנה ולמוכרו וליהנות מכספו. שהדבר דומה לדין שכתבנו למעלה שאם הגוי חייב לו כסף ואינו רוצה לפרוע אלא באותם הדברים האסורים, שמותר לקבלם, שהרי כונתו לא היתה לסחור בהם לכתחילה. אף כאן הרי אירע הדבר שהגוי שלח לו. ואם הוא יהודי בעל נפש המדקדק במצות ורוצה להטילו לים, תבא עליו ברכה.

(מח"מ סי' קפ"ב וש"ע סי' קעו) אם היו שני שותפים ואחד השותפים סחר בדברים אסורים להרויח בהם. אם הרויח בהם הרויח באמצע אע"פ שעשה בלי רשות החבר. ואם הפסיד, ההפסד שלו, כי חברו יכול לומר: לא רציתי שתסחור בדברים אסורים.

(דב"מ סי' י"ג ו"ד ו"ו. ועי' דבר שמואל סימן קמ"ד) אם ישראל מסר כסף לגוי שיסחור בהם ויחלקו הרויח ביניהם והיהודי אינו קרוב אליו ואינו מתערב בעסק והלך הגוי וסחר בדברים האסורים הנ"ל, הדין הוא שהשכר מותר לישראל, כיון שאינו מתערב במסחר.

ונשאל הרב רבי משה בנבנישתי ז"ל **(פ"מ ח"א סי' ג ופר"ח סק"ז)** אם מותר לסחור בכיצי דגים טמאים של ימי חו"ל הנקראים קאר"ה האבי"ר. והשיב להם שמותר לסחור בהם, מאחר שיש לנו ספק בדג עצמו אם הוא טמא או מהור, לכן מותר לסחור בכיצי, משום ספק.

וזה שאמרנו שאסור לסחור בדברים אסורים, דוקא אם הם מיוחדים לאכילה ורוב גוים אוכלים אותם **(פר"ח ס"ק ג')** אבל דברים טמאים שאין הגוים רגילים לאוכלם, כגון סוסים וחמורים וגמלים וכיו"ב מותר לסחור בהם ואין כזה שום איסור.

ג

(מהר"ם די בוטון סי' ה') אם טבח שחט בהמה לכתחלה בסכין פגום כדי למוכרה לגוים כדי למנוע כספי ה"גאבילה" או דמי השחיטה. מתרים בו שלא יעשה כן פעם שניה. ואם חזר על המעשה מתרימים אותו וקונסין אותו כראות עיני החכם. שכן זהו איסור גמור. כי כבר ראינו לעיל שכל ההיתר למכור לגוי זה דוקא אם שחט השוחט כדין ויצאה טרפה, אבל לא לכתחלה.

(שו"ת הרשב"א סי' קפ"ט וכנה"ג בהגה' ב"י) ומותר לסחור בעורות הן של נבלות וטרפות והן של בהמות טמאות, שאינם אוכל. שכל איסור הסחורה הוא רק בדברים שהם מיוחדים לאכילה. וזה דוקא אם מוכר העורות לבדם (מקור ברוך סימן ר"ה, וב"ח א"ח סימן תקנ"א ופר"ח סק"ח) אבל אסור לשחוט בהמה לכתחלה ולעשותה נבלה בכונה למכור העור. ואח"כ למכור הבשר לגוים, ואע"פ שכונתו לעור, מ"מ נקרא הדבר שעושה סחורה בדבר אכילה שמוכר הבשר לגוים.

ד

(מש"ב פ"ח מה' מאכלות אסורות) ונשאל הרב רבי יהודה רוזאנים ז"ל אם מותר לעשות סחורה ב"מומיא" היינו בבשר אדם חנוט, שהרי בשר אדם אסור באכילה. והשיב להיתר, כיון שהבשר יבש לגמרי ואינו ראוי לאכילה אין איסור סחורה בו, שהאיסור תלוי באיסור אכילה. (שם פ"ד מה' אבל) ואע"פ שבשר המת אסור בהנאה, ואם כן יהיה אסור לסחור במומיא, דעו שהאיסור הוא רק בבשר מת מישראל ולא של גוי. ומאחר שספק הדבר אם המומיא של ישראל או של גוי, אנו הולכים אחר רוב העולם שהם גוים, ובודאי של גוי הוא. ועוד כי במקומות שמוצאים החנוטים האלה אין יהודים מצוים. ולכן אנו אומרים ודאי של גוי הוא ומותר בהנאה.

ה

(שם פ"ג מה' אבל) ואע"פ שאמרנו שמותר לסחור בזה, אבל כהן אסור לו לנגוע בזה משום איסור אחר, שהרי הכהן מוזהר על הטומאה. ואע"פ שיש אומרים שגוי מת אינו מטמא והכהן אינו מוזהר מליכנס לבית שיש בו מת גוי, זה דוקא לגבי טומאת אהל, היינו שמותר להיות בבית אחד עם המת, אבל אסור לו לנגוע בו. וכן יזהר הכהן שלא יגע במומיא בשום פנים.

ואחר' כל זה שאמרנו שהאיסור לעשות סחורה הוא רק בדברים הראויים לאכילה, אבל חלב בהמה טהורה, אע"פ שהוא דבר של מאכל שנוהגים הגוים לאוכלו, והתורה אסרה עלינו אכילתו, מ"מ מותר לעשות בו סחורה, שכן נאמר בפירושו: וחלב נבלה וחלב טרפה יעשה לכל מלאכה ואכול לא תאכלוהו ר"ל (ד"ע) אע"פ שחלב הנבלה והטרפה אסור באכילה, מ"מ מותר בסחורה.

(מס' ילקוט מעם לועז)

פרק כט

קריאה וזעקה

אל רבנים שלימ"א ואל כל אשר ביכלתם להשמיע על קהילות ישראל להרחיקם ממאכלות אסורות שעליהם חובה גדולה להתריע ולהזהיר את העם על המכשול הנורא הזה אשר כל גוף קדושת ישראל ויסוד קיומו תלויים בו.

א

כשופר נרים קולנו לעורר את הרבנים ובעלי השפעה על יהודים. אנא חוסו ורחמו על נפשות ישראל שח"ו לא יתגעלו במאכלות אסורות ר"ל, אשר כל יסוד קיום עם ישראל תלוי בזה, ומה יכאב לבנו שאנו רואים אפילו אנשים שומרי מצוות קונים כל מיני מאכלות ואינם נזהרים לראות ממי יש הכשר עליו, ואם ההכשר הוא מרבנים מפורסמים ומקובלים ליראי ה' או מאלו אשר נאמר ומקלו יגיד לו, מי שמיקל לו יגיד לו ויקבל הכשרו, וקונים כל מיני קופסאות ומאכלים אשר יש עליהם חשש נבילות וטריפות וטמאות ר"ל, ומפטמים את הילדים במאכלים האלו. והנה גם אם הילדים יתמידו בתורה, אולם טמטום הלב שבא להם על ידי המאכלות האסורות, ישפיע עליהם לכשיתגדלו, כמו שהכאנו מספרים קדושים וכמו שאמרו ז"ל ביומא ל"ט, ונטמתם כם אל תקרא ונטמאתם אלא ונטמתם, שלבו מתטמטם ע"י המאכלות האסורות, ולבסוף יצאו ח"ו לתרבות רעה ר"ל. אוי לנו שכך עלתה בימינו שיהודים שומרי דת אינם נזהרים בענינים של מאכלות שיהי' בהכשרי' על צד היותר טוב.

ב

חוב קדוש מוטל על הרבנים ובעלי השפעה, להזהיר את העם בכל דרשותיהם שלא ישקצו נפשותיהם במאכלות אסורות, ולהתרחק אפילו מספק איסור, כי זהו יסוד טהרת וקדושת ישראל. וכל מי שיראת ה' נוגעת ללבו צריך למחות ולצעוק מרה, להציל את חבריו שלא יכשל ח"ו בנבילות וטריפות ר"ל או בחשש איסור. כמו שאמרו

ז"ל במדרש ילקוט (שופטים י"ב) כל * מי שסיפק בידו למחות ואינו מוחה, להחזיר ישראל למוטב ואינו מחזיר, כל דמים שנשפכו ב'ישראל נשפכו על ידו, שנאמר ואתה בן אדם צופה וכו' ואתה כי הזרת את הרשע, מלמד שכל ישראל ערכין זה לזה. אם תאמר אותם ע"ב אלף שנהרגו בגבעת בנימין מפני מה נהרגו הי' להם לסנהדרין שהניח משה ויהושע ופנחס עמהם שיקשרו חבלים של ברזל במתניהם ויגבהו את בגדיהם למעלה מארכובותיהם ויחזרו בכל עירותיהם של ישראל יום אחד ללכיש יום אחד לעגלון יום אחד לחברון יום אחד לבית אל יום אחד לירושלים וילמדו אותם דרך הארץ בשנה ובשנים בשלשה בד' ובה' עד שיתישבו ישראל בארצם ויתגדל ויתקדש שמו של הקב"ה בעולם כולו שבראו מסופו ועד סופו והם לא עשו כן אלא כיון שנכנסו ישראל לארצם כל אחד ואחד רץ לכרמו ולזיתיו ואמרו שלום עלי נפשי שלא להרכות הטורה. שנו חכמים במשנה הוי ממעט בעסק ועסוק בתורה ואם במלת מן התורה יש לך במלים הרבה כנגדך וכשעש' בגבעת בנימין דברים מכוערים ודברים שאינם ראויים יצא הקב"ה להחריב את כל העולם ונפלו ע"ב אלף. ומי הרג אותם סנהדרי הגדולה שהניח משה ויהושע ופנחס עמהם עכ"ל. היאך לא יחרדו לבבות הרבנים ובעלי השפעה, ואיך לא תסמר שערות ראשם לדברי הילקוט הזה, שסנהדרי הגדולה ע"י שלא מיחו הרגו ע"ב אלף בגבעת בנימין, וכמה אנו צריכים למחות ולהתריע ולהזהיר את העם בכל הדרשות ובכל הכוחות, להציל את העם ממאכלות נבילות וטריפות וכן מכשולים של חשש איסור.

* במסכת שבת דף ג"ד ע"א: כל מי שאפשר למחות באנשי ביתו ולא מיחה נתפס על אנשי ביתו, באנשי עירו נתפס על אנשי עירו, בכל העולם נתפס על כל העולם וכו'.

ובספר חרדים דף מט: דה"ה השותק לצרכי מצוה שהוא בכלל ולא יהיה בן ערות דבר ושב מאחריך. וכ"ז אפילו ליחיד וכ"ש הרבנים שאחריותם גדולה של מי שיש בידו למחות, ואמרו חז"ל רישי עמא דידעו ולא מחו בידיהו אתענשו בקדמיתא. (ועיין בספר הקדוש ויואל משה ממרן הגה"ק אדמו"ר מסאטמאר שליט"א בהקדמה דף י"ב, בירור הלכה על ענין מצות הוכח תוכיח את עמיתך, ואין להתחשב במה שיאמרו הבריות, אם הדבר נוגע לכבודו יתברך שמו וכו').

ג

והנה המעם לדברי הילקוט הזה יש לומר על פי מה שמביא בספר דבר בעתו מבבל החפץ חיים וצ"ל וז"ל: גם ידע האדם שיש חילוק גדול בין העובד ה' ומקיים מצוותיו בעבור שחפץ באמת בעבודתו ובמצוותיו, ובין מי שעושה הכל רק לקבל שכר בזה ובבא, ויורה על זה הכתוב אשרי איש ירא ה' במצוותיו חפץ מאד, ויורה על זה הכתוב במצוותיו ולא בשכר מצוותיו, וזה שנאמר ושבתם וראיתם בין צדיק לרשע בין עובד אלקים לאשר לא עבדו, ור"ל אפילו מקיים מצוות ה' אבל רק בשביל עצמו תראו ההיכר ביניהם לעתיד לבוא. ובמה יבחן האדם אם הוא עובד אמיתי או כוונתו בעבודתו רק בשביל הנאה עצמית לקבל שכר ולהנצל מעונש. הבחינה הוא בזה, דמי שהוא עובד אמיתי, תשוקתו שיהיו הכל עובדי ה' ועושי רצונו, כדי שיתגדל כבוד השי"ת, ואם הוא רואה אנשים עוברים על רצון השי"ת הוא מיצר ודואג עד מאוד. לא כן מי שכוונתו רק בשביל הנאת עצמו, אין חושש כלל אם שאר אנשים עוברים על מצוות ה', וחושב כיון שהוא בעצמו נזהר שלא יעבור על התורה ולא יענש בגיהנם, דיו לו, ועל כן אינו מיצר ודואג כלל שאחרים מחללים שם כבודו ית' בשאט נפש. ותדע אחי כי כל זה פשוט בעינינו ג"כ, שמי שאומר מה לי לדאוג על אחרים לעזור להם שלא יכשלו במאכלות אסורות אות הוא שכל עבודתו הוא רק בשביל עצמו שיביא טוב לו בזה או בבא ולא בשביל כבוד השי"ת שאילו ה' חושש לכבודו בודאי ה' מתחזק בכל עון שלא יעבור שום אדם על עבירה.

ד

וענין זה שכתבתי כתוב בתורה בפרשת ק"ש ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך וכו', ופי' חז"ל ואהבת שתאהבהו על הכריות, והוא כמו האוהב הנאמן למלכו*, משתוקק לאהבהו על כל בני מדינתו,

(* ובספר חרדים הקדוש ובתשב"ץ הקדוש וברמב"ם מובא ואהבת את ה' אלקיך שידרוש לאחרים דברי כבושין עד שיהאב ויכניס את אהבתו יתברך על בריותיו וכמו איש נאמן האוהב את המלך משתדל בכל כחו להכניע אומות אחרים להכניסם תחת ממשלת מלכו.

ובודאי אין חילוק בין אדם קטן ובין אדם גדול כל מי שנאמן למלך

שיהי' הכל נאמנים בעבודתו באהבה ובלב שלם, ומה שסיים הכתוב בכל לבבך וגו' משמע דקאי על ענין זה נמי דצריך להשתדל בכל לב ובכל נפש, ובכל נפשך היינו לאהבהו על הבריות שלא לשמוע ליצרן, ובכל מאדך שלא יקפוץ את ידו במקום שנוגע לכבוד שמים, שיתחזק עי"ז עבודתו בעולם. וזה מה דאיתא בספרי ואהבת את ה' אלקיך שתאהבהו על הבריות כאברהם אביך דכתיב, ואת הנפש אשר עשו בחרן, וידוע דרכו של אברהם אבינו שהי' גדול במידת החסד מאוד ועי"ז קירב את הבריות תחת כנפי השכינה * וכדכתיב, וימע אשל בכאר שבע, ויקרא שם בשם ה' אל-עולם, וכדאיתא במדרש דעי"י האשל הוקרא ה' כפי כל הבריות וזהו שאמר ואהבת את ה' אלקיך וכנ"ל. גם ידוע שכל איש ישראל שקיבל ע"ע קיום התורה בעת קבלת התורה לא על עצמו בלבד קיבל אלא כל מה שיהי' ביכלתו לחזק את קיום התורה אצל שאר בני ישראל, התחייב על עצמו ונעשו אז כל ישראל ערבים זה לזה. וזהו סיום התורה בפרשת נצבים, הנסתרות לח' אלקינו והנגלות לנו ולבנינו עד עולם לעשות את כל דברי התורה הזאת, וכמו שפירש רש"י, דהיינו שנעשו ערבים זה לזה.

משתדל להכניס אהבת המלך בלב הבריות. ועל אחת כמה וכמה להכניס אהבת מלך מלכי המלכים בלב הבריות גם הקטן יאמר גדול אני וכל אחד מה שביכולתו לעשות לאהב את הקב"ה על הבריות מחויב לעשותו ככל האפשר ואפילו אדם קטן אם ימנע עצמו מזה מפני עניויותו ענשו גדול מנשוא שמנע הטוב למלכנו (ס"י).

(*) בספר הקדוש חובת הלבבות שער אהבת ה' פ"ו: וכן מי שאינו מתקן אלא נפשו בלבד תהי' זכותו מעוטה ומי שמתקן נפשו ונפשות רבות תכפל* זכותו כפי זכיות כל מי שמתקן לאלוקים. כמו שאמרו חז"ל כל המזכה את הרבים אין חטא בא על ידו. ואמרו משה זכה וזיכה את הרבים זכות הרבים תלוי בו שנאמר (דברים ל"ג) צדקת ה' עשה ומשפטיו עם ישראל. ואומר (משלי כ"ד) ולמוכחים ינעם ועליהם תבא ברכת טוב. ואומר (מלאכי כ') תורת ה' בפי וכו'. ואומר (דניאל יב) ומצדיקי הרבים ככוכבים לעולם ועד. וע"כ צוה הבורא להוכיח את המקצרים כמ"ש הוכח תוכיח את עמיתך ואמרו ז"ל עד היכן היא תוכחה רב אמר עד קללה ושמואל אמר עד הכאה ונאמר מוכיח אדם אחרי חן ימצא ומהם שמחתו וגילתו בזכיותו מפני ששש בהם לא לגיאות ולתפארת עכ"ל.

ח

ולכך הדין שכל אחד מישראל מוציא את חברו בקיום המצות אף שהוא יצא כבר, כגון קידוש וכיוצא בו, דאם תחסר לחבירו איזו מצוה הוי כאילו חסרה לו גם כן כדאיתא ברא"ש בברכות פ"ג, וכן הדין נמי במי שיפריש את חבירו מאיסור לא תעשה. ולכך נפסק הדין ביו"ד סימן ש"ג, דאם רואה לחבירו שהוא לבוש כלאים ואפילו לדעת הרא"ש בהג"ה שאינו צריך לפשוט ממנו בשוק, כשהלובש אינו יודע שהוא כלאים מפני כבוד הבריות, עכ"פ כשיגיע לביתו צריך להפרישו מהאיסור כדאיתא ביו"ד שע"ג בהג"ה וכן בש"ך שם. וכן נמי לענין ת"ח אף דאינו חייב להעיד במקום שאינו לפי כבודו, אבל לאפרושי מאיסורא צריך להעיד, כדאיתא בשבועות ל' ע"ב, דאם לא יפרישו מאיסור במקום שיש ביכולתו יענש גם הוא. וכדאיתא בויקרא רבה שה פזורה ישראל, מה דרכו של שה לוקה באחד מאבריו וכולם מרגישים, ר"ל שדרך של השה כל העדר מתחברים ביחד, וכשאחד לוקה ברגליו והיא עומדת יעמדו כולם. אף ישראל אחד חוטא וכולם נענשים.

תני רשב"י משל לבני אדם שהיו יושבים בספינה נטל אחד מהם קודח והתחיל וקדח תחתיו, אמרו לו חבריו למה אתה עושה כן, אמר להם מה איכפת לכם לא תחתי אני קודח, אמרו לו מפני שאתה מציף את הספינה וכו'. וא"כ לענינינו נמי אם לא נשים לב להוכיח את אחינו בנ"י, שעו"ז היינו יכולים למנעם מאיסורי ל"ת שיש על כל כזית וכזית בפ"ע, ועו"ז אף אנשים כשרים יאכלו לפעמים מאכלות אסורות, אם לא נוכיח בוודאי יש עונש גדול, ויש עונש גדול בבא עת הפקודה, כאילו היינו בעצמנו אוכלים המאכלות האסורות. ולפי זה אף האדם השלם השומר עצמו מאיסורים בכל יכלתו, ואף מספק ספיקא, שאינו אוכל מבחמה שהורה או מסירכא וכדומה, יוכל להיות כי לעתיד לבא ידונו אותו על חתיכת טריפה וכדומה, וכאשר ישאל בתמיהה, מנין לי האיסורים הללו וחף אני מהפשעים האלה, ולא בא אל פי לעולם אף חשש של איסור קל. ישיבו לו, האם לא ידעת כי כל ישראל חברים וערכים זה לזה, וזכור שאכלו אנשים מבני עמך בעירך, בזמן פלוני ופלוגי, כל האיסורי' החמורים האלה, ואתה עמדת מרחוק ולא ראית להושיעם בעת דחקם, שלא יבואו לידי האיסורים הללו, וע"כ בא וקבל דינך כיאתה לך.

ומה מאד יתמרמר על זה שבדבר תוכחה קלה הי' יכול להסתלק מכל אלו הדינים. ואל יתפתה בנפשו לומר, שבודאי לא יהי' הדין עליו לבד, כי אינו יחיד בעירו. כי לעומת זה תדע, כשנתחייב אדם בערכות גדולה לכמה עשרות אלפים דינרים אפילו נתערבו אתו עוד כמה אנשים, מיהו כשמגיע לזמן התשלומים, אפילו אם יגיע עליו רק חלק מן הערכות, הוא עולה גם כן לסכום גדול, אשר יצר לו מאד עי"ז. ואף כאן בענינינו, לפי הידוע שכהיום נתרבה מאוד ענין אכילת איסורים וכאשר תבוא לחשבון, יגיע לאלפי כזיתים של איסור, הנאכלים בשבוע אחד ובמקום אחד וכו' וכו'. וכ"ש אלו האנשים אשר יש בידם לזרז את אנשי עירם להחזיק במצוה זו של קדושת המאכלות, ולמנוע נפשות ישראל' מאיסורים והתרשלו, בודאי עיקר האשמה תהי' עליהם וכדאיתא בתנא דבי אליהו כל מי שסיפק בידו למחות ולא מיחה ולהחזיר למוטב ואינו מחזיר. כל הדמים הנשפכים אינו אלא על ידו שנאמר ואתה בן אדם צופה נתתיך לבית ישראל ושמעת מפי דבר והזהרת אותם ממנו כאמרי לרשע מות תמות ולא הזהרת וגו' הוא רשע בעונו ימות ודמו מידך אבקש. ולדעתי זה מה שאנו מתחננים באבינו מלכנו שתי בקשות, א"מ מחה והעבר פשעינו וחמאתינו מנגד עיניך ואח"כ א"מ מחוק ברחמיך הרבים כל שמרי חובותינו. ולכאורה היינו הנך. ולדברינו ניחא דמתחילה אנו מבקשים על סליחה על עונות ופשעים שאדם עובר בעצמו ואחר כך אנו מתחננים עוד על שמרי חובותינו שאינם באים על פשעינו, כי אם על ידי ערכות לאחרים, וגם הם חובות עלינו וכו'.

ועוד כ' שם ועתה נבוא לבאר טענת * המתרשלים בזה ולתת תשובה נצחת על דבריהם. יש אומרים כי רבו הנוודים בעירנו ואין

* ובספר מבשר צדק פירש מ"ש אם אין אני לי מי לי, כי אפילו יהי' אדם אלף שנים ויעסוק בתורה ועבודה אעפ"כ לא יוכל לצאת ידי שמים מה שמחויב לעבוד את השי"ת. ותרופה אחת מצאנו לו אם יזכה את הרבים בתורה ובמצוות או תורתם ומצוותם יהיו לו למליצי* יושר לפני אב הרחמים

בידינו להציל את כולם ומה תועלת תהי' כשנציל מעט מהם, אם אין ביכלתנו להשיע לכולם. אבל באמת מענה זו היא מפתויי היצר, ולמה"ד דומה לסיעת אנשים שהלכו בדרך על גשר הנהר ונשבר הגשר ונפלו כולם להנהר ויצעקו הושיעו הושיעו כי באו מים עד נפש. והיו שם שני אנשים שיכולים לשוב במים וירץ אחד מהם להנהר להוציא את מי שהוא מתוך המים. ויען לו השני, למה אתה יגע הלא נפלו לשם בעשרו' אנשים התדמה שתוכל להציל את כולם. ויען ויאמר לו, לא הבינותי שאלתך, וכי בשביל שאין ביכלתי להציל את כולם אעלים עיני מדמי אחינו המובעים ואתרשל מלהציל מה שאפשר להציל. הלא אף אם אציל רק מעט מן המעט מהם שלא יכרתו מן החיים, כדאי כל עמלי ויגיעי, והמקיים נפש אחת מישראל כאילו קיים עולם מלא. וכן גמי בענינינו וכי בשביל שאין ביכלתנו להציל כולם שלא יבואו לעבור על לאוין וכריתות נתרשל לגמרי, אלא כל מה שביכלתנו לעשות ולהציל שלא יעברו על מצות התוה"ק אנו צריכים להציל, אף אם לא נציל רק מעט מן המעט, וכמו שאמר שלמה המלך ע"ה, כל אשר תמצא ידך לעשות בכוחך עשה, עכ"ל.

ח

הנה מכל הדברים הק' הנ"ל של הגאון בעל החפץ חיים זצ"ל, מתבאר היטב גודל החוב של מצות הוכח תוכיח את אחיך. כי האדם האוהב באמת את הקב"ה אי אפשר שלא יזעק ולא יצעק מרה כשרואה בני אדם מורדים בהקב"ה ומפטמים את גופם ודמם ונפשם ונשמתם עם אכילות של נבילות וטריפות ר"ל, אשר הן יסודי גופי התורה וזוה תלויו' כל קדושת ישראל. ואם אינם מוחים בכל כוחם הרי נחשבים כאילו בעצמם אוכלים נבילות, כי כל אחד ערב בעד חבירו.

ומה מאוד יכאב לבנו בראותנו שרבים מבני עמנו אפי' אלו שמתפללים ג"כ בכל יום ושומרי מצוות, נבשלים במאכלות אסורות ומפטמים

ותברך. וז"ש אם אין אני לבדי עוסק בתורה ובעבודה אלא אני עוסק עם רבים ומזכה אותם מי שיעשה מצוות ומעש"ט לי שייך לי כיון שאני זכיתי אותם וכל מה שעושים יעלה על חשבוני. וכשאני לעצמי עובד ה' ואיני מזכה את הרבים מה אני כלומר מה אני נחשב וכי'.

גם את נפש ילדיהם בכל מיני פטומי דטמאות ונבילות ר"ל, אוי לעינינו שכך דואת. ומה יכאב לבנו שבעלי השפעה אינם מעוררים את לבב אחינו בכל דרשותיהם ודבריהם להוכיח את אחינו שלא יביאו ח"ו אסון עליהם ועל כלל ישראל על ידי אכילות נבילות וספיקי דמאכלות אסורות.

ט

ועכשיו נבין היטב את המדרש ילקוט שהתחלנו, שבשביל שלא מיחו הסנהדרין נקראת על שמם הריגת ע"ב אלף מישראל* כנגעת בנימין, כי כל אחד קיבל ערכות זה לזה, וכשלא מיחו הרי פונים אל הערב מי שערב בעדם, והערכים הם הסנהדרין שצריכים ללכת מעיר לעיר ומכפר לכפר, לזעוק ולהתריע על חטאת ישראל שהם נכשלים במאכלות נבילות וטריפות או ספיקי איסורים.

על כן קוראים אנו אל ראשי ישראל ובעלי השפעה: חוסו ורחמו על אחיכם בני ישראל הנהרגים ונרצחים רציחת הנפש ע"י מאכלות אסורות ואכילות נבילות וטמאות, אם ח"ו יבא צר הצורך להרוג ח"ו את בני עירכם האם תשבו בשקט ובכטח ולא תתאזרו עוז להציל את אחיכם, והנה בא הצר היצר הרע ורוצח נפשות, וגורם ח"ו אסון לאחיכם ע"י אכילת מאכלות אסורות או ספיקות, ולמה אנו מחשיבים ולמה אנו לא זועקים מרה, להציל את אחינו מרציחת הנפשות. חוסו וחמלו על אחיכם והצילו אותם הצלת נפש. החזירו את תפארת הקדושה של עם ישראל לזיוה הראשון.

י

נזכור נא שלפני המלחמה האחרונה שבעוונותינו הרבים נהרגו על קדושת דמים רוב הקהלות הקדושות בעולם ולפני המלחמה היו כל הקהלות הקדושות בכל המדינות מבוססות על קדושת המאכלים בכל מקום ומקום היו הרבנים משגיחים שכל אחד מבני קהילותיהם ח"ו לא יתגעל בספיקי מאכלות והיו בעינא פקיחא כל עיני הכשרות בכל המקומות. בעוונותינו הרבים, לאחר חורבן רוב בנין של היהדות החרדית, נשארנו רק מעט מהרבה שומרי מצות, זעיר פה וזעיר שם, כמה עלינו מוטל החוב להציל את שארית הפליטה שלא יעלה שנית ח"ו הכורת על שארית הפליטה הזו.

וע"כ אני דורש ומבקש — החזירו נא את עמרת קדושת ישראל ליושנה, חניכו נא את אחיכם שישמרו את נפשם ונפש ילדיהם שיהיו נשמרים ממכשולים בעניני מאכלות אסורות ח"ו. ועי"ז יתקיים בנו והתקדישתם והייתם קדושים שבזכות זה נזכה לביאת ינון במהרה.

פרק 5

חומר איסור תולעים ודיני תולעים

וכל השרץ השרץ על הארץ שקץ הוא לא יאכל (שמיני יא, מא).

וכל השרץ (רש"י) הם הזוחלים הקמנים הזוחלים על הארץ, שקץ הוא לא יאכל, הרי הוא משוקץ ואסור באכילה.

א

ובאין המקום לכאר חומר איסור תולעים (פר"ח יו"ד סי' קנ"ג), כי בעונות התחילו להקל באיסור הזה, ואינו נראה להם כאיסור. ואין הדבר בא מחמת קלות דעת* ח"ו אלא מפני שחושבים שהאיסור קל. וכן תומכים יתדותיהם בטענה שהדבר ספק, שהרי ספק שמא אין כאן תולעים. וכבר כתבנו לעיל, אע"פ שהוא ספק, אבל בהיותו ספק דאורייתא אנו הזלכים לחומרא, ואסור באכילה. וכשאמרנו שהם שוגגים מפני שלא ברור בודאי שיש תולעים, אבל מה מרויחים לגבי כתם נפשם, והדבר דומה למי שנושא שמן על הראש ונשפך בשוגג שגם עי"כ בגדיו נכתמים, כפי שכתבנו לעיל; וביחוד שאיסור תולעים חמור משאר איסורים. שכן בכל איסור שאדם עובר נקרא שעובר לאו אחד, ואילו באיסור זה עובר על חמשה לאוין. היינו א) וכל השרץ השרץ על הארץ לא יאכל. ב) כל הולך על גחון לכל השרץ השרץ על הארץ לא תאכלום. ג) אל תשקצו את נפשותיכם בכל השרץ השרץ. ד) ולא תטמאו את נפשותיכם בכל השרץ הרומש על הארץ. ה) ולא תטמאו בהם. ואם זה שרץ המעופף כגון יתושים וזבובים ודבורים, מלבד זה שעובר על ה' הלאוין הללו הוא עובר גם על לאו אחר והוא: כל שרץ העוף וגו'.

וזה שניתקה התורה כ"כ הרבה לאוין לאיסור זה שנכתב כמה וכמה פעמים, מפני שהוא איסור מצוי, שכן התולעים מצוים בפירות

ובירקות וברוב האוכלים, ואין אדם נמלט מן האיסור אלא ע"י זהירות מופלגת, ולכן ניתקה תורה איסור זה לכמה לאוין כדי שהאנשים ישתדלו בכך הרבה. ובגלל חומר האיסור אין לה לבעלת הבית לסמוך בזה על השפחה שתבדוק את הירקות שלה, שכן איכפת לה מעט אם יש שם תולעת אם לא, ולא תסמוך על היהודיה הזקנה שבמטבח שראייתה לקוייה ולא תראה התולעים שהם קטנים מאד, ולא באיזו אמה שאינה זהירה במצות, שאם תסמוך על אחד מאלו ותתעצל לבדוק בעצמה, עונשה גדול, לפי שהיא נושאת באחריות למאכלם הכשר של כל בני הבית, שסומכים עליה שבדקה יפה. ולכן מי שהיא יר"ש תבדוק בעצמה. וזה שהיא צריכה לבשל לצורך השבת אל תבדוק ביום ו', שאז ממהרת מאד ואי אפשר לבדוק כראוי. ולכן תשתדל לבדוקם ביום ה'.

ב

(פרי תואר סקנ"ג וע"ש ופר"ח מ"ש בשם רש"ל) ואין אדם יכול לסמוך על אשתו לבדוק הירקות שמצוים שם תולעים, אא"כ הוא מכיר בה שהיא בת ישראל כשרה יראת שמים ובת דעת. אבל אם אינה מדקדקת בכשרות או שאינה בת דעת, אי אפשר לסמוך עליה. (ש"ע סימן א' ופרי תואר שם) ואם מצאו תולעת הנראית לעין בירק שבדקה אותה אשה, שוב אין לסמוך על בדיקותה. וזה דוקא אם נראית ברור לעין, אבל אם התולעת דקה, אין מאבדת נאמנות בכך, שמא לא ראתה.

ומאחר שעון זה חמור יותר מכל האיסורים, ראוי לבאר לכם כל דיני התולעים כדי שתזהרו ולא תיכשלו באיסור הזה, ח"ו לטמא את הנפש, כפי שאמר הכתוב: אל תשקצו את נפשותיכם בכל השרץ השורץ על הארץ.

סיפורי מעשיות

דרך ה' לעשות שהחינו גם על כל מיני ירקות, וכאשר נהגו כל המשפחה הק' ז"ל*.

* על צנן ועל לפת (מאירין וריבען א"א סי' רכ"ה ס"ק י"ד) כי הבאה"ש אר"ח סי' רכ"ח ס"ק י"ג בשם הפרישה דמברכין עליהם שהחינו, ובסי' דרה"ח כי

בתחלה עליכם לדעת שהפירוש של שרץ השורץ על הארץ, שהוא נע ממקום אחד לשני אע"פ שאינו הולך ממש על הארץ ואינו נוגע בארץ, (טור ש"ע יו"ד סימן פ"ד סק"ד) ולכן תולעת שאנו יודעים

סיפורי מעשיות

וב' בס' גדו"מ פ"א הייתי אצל הרבני המופלג מו"ה ש"א מדעברעצין בימי הספירה על סעודת צהרים, וכבדו אותי עם בצלים חדשים ולא רציתי לאכול באמרי, כי דכירנא ששמעתי כן מאיזה צדיק שנכון לעשות שהחיינו גם על ירקות ואין לעשות שהחיינו בימי הספירה** ואמר לי הרבני הנ"ל עפ"י הש"ע (מ"א אר"ח סי' רכ"ה ס"ק י"ד) אין לעשות שהחיינו על ירקות ועלי ועל צוארי יאכל כ' ולא יעשה שהחיינו, ולא יכולתי להשיב פניו ונעתרתי לרצונו בזה, אבל ויהי כאשר הביאו אל השלחן את הבשר עם שאלאטען לא רציתי לאכול גם מזה שכן שמעתי מהה"ג מהרי"א נ"י שא"א לבדוק מאכל

לברך שהחיינו גם על קישואין (גורקען), וכן משמע גם במהרי"ל ה' ר"ה אבל המחה"ש שם (ס"ק י"ד) כ' דאין לברך זמן על צנון, ועיין בס' כרם שלמה שכ' דעל צנון החדשים (מאנאסטרעטיכליך) הגדלים רק בירה זיו יש לברך בכל אופן שהחיינו, וגם המחה"ש מודה לטעם מהרי"ו כמש"כ הפרישה, ועיין ופר"מ אר"ח סי' תקפ"ג מ"ז ס"ק ג', בשם מהרי"ל דמשמע מדבריו שם דיש לברך שהחיינו על תפ"א, ועיין בשו"ת משנ"ש סי' ח"י מה שהק' על הפר"מ מדברי מהרי"ל הנ"ל.

אלא דעיקר ברכת שהחיינו בא על השמחה ואין לך שמחה גדולה לקדוש ז"ל כמוהו מלהודות ולברך להבורא ית"ש בכל ההזדמנות, ועל כל דבר ודבר שנותן לו, ע"כ ברך שהחיינו על כל דבר, וכן מסיק גם במש"כ הנ"ל דע"כ מאן דמרגיש בנפשי דיש לו באמת שמחה בדבר הבא לידו פשיטא דיש לו לברך בלי ספק, וכן כ' החת"ס אר"ח סי' נ"ה ומ"מ מי שיועד בעצמו שנהנה אין ברכתו רשות אלא חובה ואם אינו מברך הוא חוטא, ועיין בשו"ת ברכה אר"ח סי' רכ"ג ובברכ"י סי' ע"ר, ועיין צל"ח ברכות דף ס' ע"א שכ' דלדעת רוב הפוס' שפסקו שם כלישנא ברתא ולא חשו לברכה שא"צ לל"ק שאינה דס"ל דברכת שהחיינו ליכא משום ברכה שא"צ, ויש רשות לברך שהחיינו אעפ"י שאינה חובה וכו' עיי"ש.

** מקור הדבר שלא לברך שהחיינו בימי הספירה הוא בס' צרור המור (לגאון קדמון) פ' אמור, אולם בס' עקרי הד"ש (סוסי" כ"א) כ' שכיון שדבר זה לא נזכר אלא בס' דרשות אין להתמיר ולהקפיד בזה, אולם כבר נהגו להתמיר משום דברכת שהחיינו בא על השמחה, כמו שאין עושין נישואין בימים האלה כמבואר באו"ח סי' תצ"ג ופוק חזי מאי עמא דבר.

ועיין בתוספ"ה אשר על החי"א כלל קל"א ס"ק י"ב, שכ' ומה שקצת נוהגין שלא ללבוש בגד חדש ושל"א לברך שהחיינו בימי הספירה לא נמצא מזה זכר בפוס' ואחרונים, ומ"מ אם נהגו כן לא ישנו מנהגם בלי התרה, ועיין בהגהת הגר"א ז"ל או"ח סי' תקנ"א, וברמב"ן עה"ת פ' אמור, ובשו"ת פני מבין אר"ח סי' קל"ג ב'. ועיין בס' יפ"ל ח"ב בשם מר אביו הג' ז"ל בס' מועד לכ"ח סי' ו' אות י"ב, שכ' מנהג טוב שלא לחנך מלבוש חדש כזה שראוי לעשות שהחיינו בין פסח לל"ג בעומר, ומצאתי כי תדרשנו בס' פחד יצחק, ועיין בס' סי' תצ"ג אות ב' ובס' שא"י צד ט.

בכירוך שנוצרה אחרי שנתלש הפרי מן העץ, אבל יודעים בבירור שלא נעה ממקום גידולה למקום אחר, אין איסור בזה, כיון שהתורה אמרה בפירוש שרץ השורץ על הארץ. פירוש שרץ ההולך ונע בארץ. אבל אם פירשה התולעת מן הפרי, אפילו לא נגעה בארץ ממש, כי מתה אחרי שנפלה, או אפילו לא פרשה לגמרי מן הפרי, אלא יצאה רק מחציה לחוץ. ואפילו לא פירשה אלא מחוץ לפרי ונכנסה לתוך הפרי, או שיצאה מן הפרי ונחה על הגרעין, בכל אלו נקראת שרץ השורץ על הארץ ואסורה. (מור"ם שם) ויש אוסרים אפילו לא פירשה בעודה בחיים, אלא רק לאחר מותה. ואם הפרי מנוקב מבחוץ, או הוא אסור אפילו בשלא ראינו שפרשה התולעת ממקומה. שמאחר שהפרי מנוקב אנו חוששים שמא יצאה לחוץ וחזרה ונכנסה בפנים.

ג

ותולעים הגדלים בפרי בעודם צומחים על העץ נקראים שרץ השורץ על הארץ (כן הסכמת רוב הפוסקים, הרשב"א, ה"ה, ומור"ם, והט"ו, פרי"ח, ופרי תואר, וכנה"ג בהגהב"י אות לג. ודלא כש"ע שם) אע"פ שלא פרשו כלל מן הפרי ולא נעו ממקומם, ולכן אסורים. נמצא שהאפונים והעדשים ושאר הירקות שדרכם להתליע בעודם צומחים בארץ. אע"פ שהם נמצאים בפנים במקום צר ביותר שאין להם מקום לנוע ממקומם, נקראים שרץ השורץ על הארץ ואסורים. ולכן כשבודקים אותם הדברים (מור"ם שם) רואים כתם קטן ושחור מבחוץ, יש לחתוך

סיפורי מעשיות

זה היטב מהתולעים אשר בהם, ובפרט שאיננו להוט כ"כ אחר מאכל זה אח"כ נסענו יחדיו לרבינו הק' מהר"מ ז"ל, ויהי כאשר הגענו לשם נתן לנו הה"ק ז"ל שלום ושאל את ר' ש"א הנ"ל מאין אתם, ויענה מדעברעצין, ושאל אותו הה"ק ז"ל שוב, האם צומח אצלכם ירקות, ואמר לו הידעתם שיש לעשות שהחיינו גם על ירקות וע"כ גם על שומים חדשים יש לעשות שהחיינו, ואם גם שמעתם שאסור לאכול שאלאטען כי א"א לבדוק אותם היטב מהתולעים אשר בו, ואמר בשחוק נעים אבל אם בכל זאת תרצו לאכול שאלאטען אזי תעשו שתי ברכות אחת בורא פרה"א על הסאלאט, והשני שהכל על התולעים אשר בהם . . .

(מס' תפארת מרדכי)

כתם זה עד תוכו, ואפי' אין תולעת בפנים, כי כתם זה הוא תחילת תולעת וזה אסור כתולעת עצמה.

(מוש"ע שם) ופרי שמתולע ואינו יודע אם נתלע בעודו על העץ או אחר שפרש מן העץ, אסור מספק. (פרי תואר סקכ"א) שספק דאורייתא לחומרא, וזהו אפילו אם אין הפרי מנוקב שאם הוא מנוקב מבחוץ ראינו לעיל שאפילו אם יודעים כודאי שנתלע אחרי שנתלש אסור שאנו חוששים שמא יצא מכפנים וחזר ונכנס.

(מוש"ע שם) כל הפירות והירקות שדרכם להתליע בעודם בעץ כמו דובדבניות או אפונה או עדשים ויתר הזרעונים שאנו רואים שהם מתליעים בעודם צומחים בארץ, אסור לאכול מהם בלי לבדוקם תחלה אם יש בהם תולעת. (מור"ם שם ופר"ח וב"י בשם הרשב"א) ואפילו אם בדק רובם ולא מצא תולעת, אינו יכול לסמוך על השאר לאוכלם. שכל דבר שמצוי שם תולעים אין הולכים בהם אחר הרוב.

ואם עברו על פירות וירקות אלו י"ב חודש אחרי שנתלשו מן העץ, אסור לאוכלם מבלי לבדוקם אחת לאחת כפי שאמרנו. שבתחילה יבדוק אם אין איזו תולעת מבחוץ על גבי הפרי או הקטניות אחר כך ישימם במים. ואלו המנוקבים והמתולעים עולים למעלה, ואלו הוא זורק. והשאר שלמטה הוא יכול לאכול בתנאי שלא יטילם לתבשיל אא"כ המים רותחים, ובוה יצא מידי ספק. שאם גדל בעודו בעץ, גם אם לא פירש ממקומו אסור. ולכן אם עברו י"ב חודש כבר נעשתה עפר, שכן יש לנו כלל כל בריה שאין בה עצם אינה חיה יותר מי"ב חודש. ולגבי החשש שמא התליע אחר שנתלש ושמא זו ממקום למקום, לזה העצה ששמים אותם במים, ואז צפים למעלה המתולעים. ואם חוששים שמא כשישימם בתבשיל תצא התולעת לחוץ, אז העצה של מים חמים, כי אז תמות מיד ולא תנוע ממקומה.

ד

(ש"ך ופר"ח ופרי תואר) אם בישל תוך י"ב חודש ירקות ופירות שהם בחזקת מתולעים כמו פולים או אפונה או כיו"ב, אסור כל אותו תבשיל, ואין תקנה אם יש ששים בתבשיל נגד התולעים, כי הכלל הוא שבריה אינה בטלה. היינו כל בריה חיה ושלמה שלא נמעכה לא בטלה, ומפני שיש ספק אם נמעכה התולעת אם לא, הרי

זה ספק דאורייתא והולכים לחומרא. (ש"ע סק"ט) אבל אם בישל דבר שאינו בחזקת מתולע ולא בדקו תחלה, ואחרי שבישלו מצא תולע אחד או שנים. אם יכול לבדוק אחר הבישול, יבדוק. ואם הוא דבר שאינו יכול לבדוק, יאכלם כך. כי יש ספק ספיקא. ספק אם יש בו עוד תולעים מלבד אלו, או שמא יש רק ב' אלו. ואפילו אם יש עוד, שמא נתמעכו ושוב אין להם דין כריה ובטל בששים כמו שאר הדברים שהם במלים בששים. (פר"ח סקל"ב ופ"ת סק"כ וע' מור"ם וש"ך) ובגלל טעם התולעים שכתבשיל אין נאמר, כי זה נותן טעם לפגם, שהטעם פוגם המאכל. ואם מצא כמה וכמה תולעים, הרי זה בחזקת מתולע, ושוב יש רק ספק אחד שמא נתמעכו, והוי ספק דאורייתא ולחומרא.

ודען פר"ח ס"ק ל"ד) שרוב הירקות * שבזמיננו הם בחזקת מתולעים בהרבה תולעים, ובפרט בפאזי וכתרד שמלבד התולעים שעל גביהם נמצאים גם בתוך העלה עצמו. וכן יש לבדוק את הכרוב שיש שם הרבה תולעים קטנים, ויש שנים שיש בהם הרבה תולעים (כנה"ג בהגמ"י לאו"ח ס"ב) בגלל הגשמים המרובים שכאותם שנים, ולכן הם אסורים באכילה.

(* ועיין בחכ"א כלל ל"ח שאין כל המדינות שוין בזה, כי ה"קירשען" במדינות אשכנז זאקסין וצרפת כל המינים מוחזקים בתולעים בעודן במחובר וזלת מין אחד שקורין "זויערקירשען" — וכן כל מיני פלוימען. ובדאנציג וקעניגסבערג וסביבותיהם הפלוימען שכיח בהן תולעים אבל בקירשען אינו שכיח, ובמדינת ליטא הפלוימען הגדלים שם מחמת שהפירות כחושים מאד לא שכיח בהן תולעים כל כך — הירקות בכל המדינות מוחזקים בתולעים. וכן ירק שקורין "פעטרושקא" "פעטערזייל" "קיממעל" הויפטקאפץ-קרויט, וכל מיני "סאָלאַטען" וכן בצלים ירוקים וכן "שוטין ערבסין" צריך לפתוח כל שרביט ולבדוק הקטניות בפני עצמו. וכן בירק קרופפ" — "מאָלינעש" (הימבערן) מוחזקים בתולעים עד שכמעט אי-אפשר לבדקן וראוי לירא-שמים שלא לאכלם משום חשש איסור ויש במ עוד משום סכנה שארס נחש שורה עליהם ומעשה ה' ומתו כמה אנשים ר"ל, וגם עתה מצוי בינינו כמהין ארסיים (גיפשוואממע) וניכרים למבינים. ועיי"ש בחכ"א באות כ"ח לענין בדיקת הדגים "קארפפען" ובאיזה מדינות ששכיחים הרבה, וכתב שם שראוי לאדם להסתכל בכל מה שאוכל, ועל ידי זה ינצל מכמה תולעים עיי"ש (מצודת דוד) (ועי' לעיל ע' קלט).

וכן הפטרוזיל והאניא, שיש שנים שיש בהם הרבה תולעים קטנים והם ירוקים שקשה לבחון בהם. ואם רוצים לברר אם יש בהם תולעים, מנערים אותם על גבי כגד שחור, ואם יש תולעים הם נראים שם. ומי שחם על נפשו יזהר ולא יאכלם כלל באותה שנה, כי אי אפשר לבודקם.

ה

וכל אלו הדברים שאמרנו (כן נשמע מדין השו"ע סק"י) אם בישל אותו בלי לבודקם תחלה, אסורים הם. אבל המרק מותר, בתנאי שיסננו יפה בכגד עבה, ולא איכפת לנו הטעם של התולעים, שהוא נותן טעם לפגם. (ד"ע) וכן הכשר שנתבשל עמהם רוחצו והוא מותר.

באנג'ינארם יש הרבה תולעים קטנים ואי אפשר כלל לבודקם כשהם שלמים, אלא יש לפתוח כל החלקים הקטנים שיש בהם, ואם לא עושה כך לא ימלט מספק איסור.

סיפורי מעשיות

כ"ק מרן מהר"א ז"ל ספר מה שאירע אצל אביו ז"ל. איש אחד הכיר בעל אחוזה שהיה לן גן וע"י טיפול מיוחד גדלו בגן ירקות חדשים עוד לפני חג הפסח (במדינת פולין לא גדל לפני פסח, בגלל הקור, שום ירק ופרי חדש). ולקח האיש ההוא מלפפון חדש מהגן הזה והביא למרן לצורך כרפס. האיש הזה חשב שזה יהיה בחשיבות אצל מרן ז"ל, אבל מרן לא רצה לקבל הפרי ההוא ואמר טעם הדבר דהנה כל המאכלים של פסח צריכים שמירה מעולה שלא נכשל ח"ו במשהו חמץ והנה האדם צריך לשמור עצמו בכל היכולת אבל העיקר צריך לידע שהכל תלוי בסיעתא דשמיא ועל כל דבר צריכים להתפלל להשי"ת שישמור אותנו שלא נכשל ח"ו. והנה אותם המאכלים שהיו בימי אבותינו ורבותינו הקדושים ז"ל וכבר התפללו הם עליהם ועשו דרך ומבוא לתפלה לכן גם לנו נקל להתפלל עליהם, אבל אותם המאכלים שלא היו בימי אבותינו ורבותינו והם לא התפללו עליהם ואנחנו צריכים לחפש דרך חדשה לתפלה להתפלל עליהם וזה הוא ענין קשה. ולכן לא רצה לקבל הפרי ההוא לאכילה בפסח. ומרן מהר"א ז"ל סיים דמלבד טעם זה היה גם בזה ענין דוה"ק, כי אח"כ נודע שלצורך הגידול שפכו יי"ש תחת הפירות (הגש"פ אמרי קודש).

(של"ה דע"ז ופר"ח שם וכנה"ג בהגב"י אות פ"ג) הדוכדכנים והויג'נאם הם בחזקת מתולעים הרבה, ולכן אי אפשר לעשות בהם „הושאף" או מרקחת בלי לפותחם תחלה, ולא סגי בבדיקת רובם. שכבר כתבנו לעיל שכל דבר שמצוי שם תולעים לא מועיל רוב. ואם עשאים בלי לפתוח אותם אחד אחד, הרי זה אסור.

ו

החסא יש לבודקה יפה יפה, כי יש בה הרבה תולעים קטנים, ויש לבדוק נגד האור ולנקותה יפה במטלית עלה עלה, כדי שיהא מותר באכילה. וכן הר"ד חיים היה רגיל לאוכלה בתחלה, וכשראה שיש לבודקה הרבה, משך ידו ולא אכל אלא הקלח בלבד.

(כנה"ג בהגב"י אות ס"ב ונ"ב) ה„קאנאביטאס" (הכרובית) מצוים שם בתוך הפירורים הקטנים הרבה תולעים קטנים וא"א לבודקם ולכן אסורים.

(פר"ח סקמ"ו) („מוראס") התות הן השחורים והן הלבנים יבדקם ואם ימצא הרבה תולעים מי שחם לנפשו מוטב שלא יאכלם.

(אדמת קודש וע"ש. חיים וחסד ממהר"ח אבוועלפיה) עלי הגפן („אפ-ראקים") אין שום היתר לאוכלם לפי שאין אפשרות לבודקם כי יש בגידים שלהם תולעים קטנים שאין אפשר לראותם שמקבלים צבע העלה, ורק בעל עין חדה רואה אותם. ולכן החליטו רבני חלב ואסחום ושלחו הפסק לאשור לר' חיים אבוועלפיה ז"ל לאזמיר והסכים על ידם שהם אסורים באכילה. ולכן שומר נפשו ירחק מהם.

(ש"ע סי' קי"א וי"ג ופרי תואר שם סקכ"ד) וזה שכתבנו לעיל שכל שעברו י"ב חודש על התולעים הם נעשים כעפר, זהו רק לגבי התולעת שבפירות וירקות וקטניות, אבל מי שראה בבירור שנפלה תולעת בדבש או מרקחת, אפילו עברו הרבה זמן אסור לאוכלו, כי הדבש שומר על הדברים שלא יתקלקלו, ולכן אם אפשר לסננו יסננו, ואם אינו יכול לסננו בלי לחממו על האש, יחממו ואין בכך כלום ואח"כ יסננו. כי הטעם של התולעים במל בששים. (פר"ח סקל"ח) ואין זה נקרא מבטל איסור לכתחלה, שאין כונתו לבטל את האיסור אלא לחממו כדי לסננו.

(ש"ע מקי"ד וש"ך וכנה"ג י"ד בהגב"י או' צו וא"ח סי' תנג ופ"ח ופ"ת) דגים שיש בהם תולעים, אסור לאוכלם, שאין מציאות לבודקם. ואם הרוב אינו מתולע, יכול לבדוקם ואחר כך למוחנם ואין חשש שמא יש עוד תולעים, שיש כאן ס"ס, ספק שמא אין עוד תולעים, ואפילו יש יתכן שברחו מחמת קול הרחיים. ואפילו אם נשאר, שמא נתמעכו ובטלו בששים. ואין זה נקרא מבטל איסור לכתחלה, כיון שאין כאן ודאי איסור. ועוד שכבר כתבנו קודם שכל דבר שאין כונתו לבטל האיסור, מותר.

(פר"ח שם סקל"ג) אם קנה קמח מחנות ועשו ממנו פת או מעשה מאפה ובצק, ואחרי שלש את הבצק מצא תולעים בבצק, ואח"כ הלך לחנות ומצא שיש תולעים בשאר הקמח, לא רק שעשה איסור באכילה אלא כל דבר שקנו מאותו מקום אסור. ואם כשהלכו לבדוק בחנות כבר לא היה הקמח, ויש ספק שמא נפלו שם התולעים אחר שקנאם, אם נמצאו תולעת אצל שלשה בעה"ב, הרי הקמח בחזקת מתולע וכל מי שקנה משם הקמח, אסור. אבל אם מצאו רק אצל ב' בעה"ב, אין זה בחזקת קמח מתולע, ואפשר לאכול מן הקמח שקנו שם. ורק אותו הקמח שמצאו שם תולעים אסור. וכן אם מצאו בבצק תולעת אחת והלכו לבדוק בחנות ומצאו שם עוד ב' תולעים, הרי הקמח בחזקת מתולע.

סיפורי מעשיות

כשב"ק מרן מהר"ש ז"ל נסע לחתונה של אחד מבניו ועבר את הגבול, נשאר לשבות בש"ק בעיר אחת. שם היה בית כנסת אחד שלא התפללו בו, וכבר הרבה זמן הוא היה סגור. וכששאל מרן את אנשי העיר הטעם שלא מתפללים בביהכ"נ, הם אמרו שלא יודעים הטעם, והם לא ראו מילדותם שיתפללו שמה. וכשקראו לזקנים לשאול אותם, אמרו שהם שמעו שבפנים נמצאים הרבה ציפורים ובכל זמן שהתחילו להתפלל הפריעו הציפורים ולא נתנו להתפלל ולא הועיל שום דבר לגרשם משם. אמר מרן שהוא רוצה דוקא להתפלל בביהכ"נ הוזה בשבת, ובקש מהם שיפתחו בביהכ"נ. אבל אנשי העיר אמרו שהם לא יתפללו שם. ואעפ"כ בקש מרן שיפתחו ושיתנו רשות לו ולאנשיו שיתפללו שם. הם נתנו רשות ופתחו את ביהכ"נ, ואנשי העיר התפללו

ח

(ש"ע סק"ט) יש מיני עופות הגדלים על העץ והם דבוקים שם בחוטמם, הללו אסורים משום שרץ השרץ על הארץ.

(ש"ם) כל מיני תולעים הנמצאים בבהמה, הן אלו הנמצאים בין העור והבשר, והן אלו שנמצאים בתוך הבשר, אסורים באכילה. והתולעים שבדגים (פר"ח סקמ"ה) אלו הנמצאים בתוך המעים או בכבד או במוח, אסורים באכילה. אבל אם נמצאו בין העור והבשר,

סיפורי מעשיות

במנין שלהם ומרן ואנשיו הלכו לבית הכנסת. כשהתחילו להתפלל מנחה שמעו תיכף רעש של הצפורים שהפדיעו להתפלל. כשהתחיל מרן לומד לכו נרננה. הסתובב והראה ביד לצד הפונה החוצה. ואמד בקול לכו נרננה, והציפורים התחילו לברוח משם, ואח"כ התפללו וכבר לא הפריעו אף פעם ומאז לא נשמע יותר מהם. למחרת באו גם אנשי העיר להתפלל שם ואחרי התפלה הלך מרן להמרא דאתרא לביקור. הרב היה מתנגד גדול ואעפ"כ כבר את מרן ובקש ממנו שיטעום אצלו, והוא הגיש י"ש ועוגות ומיני מרקחת. אמר מרן שהוא לא יכול לטעום כלום מכל מה שהכין לפי שהי"ש הוא חמץ שעבר עליו הפסח והעוגה לא הרימו ממנה חלה, והמיני מרקחת — לא בדקו הפירות מתולעים. הרב התבייש מאד וחרה לו מאד והלך לשר העיר למסור על מרן שהוא בא העידה לעשות מחלוקת. קרא שד העיר למרן וצוה שיברר שכל מה שאמד — הוא אמת. אמד מרן שיקראו לבעל החנות אשר שם קנה הי"ש. כשהוא בא, ומרן שאלו אם הוא יהודי, השיב שכן, וכי הוא ברח ממקומו והתיישב כאן בתור גוי, אבל באמת הוא יהודי, ורב העיר חשב שהוא גוי לכן קנה אצלו. (וראה בט"ז אר"ח סי' תמ"ח סק"ד: ודבר פשוט הוא שאין למכור החמץ למומר דאע"פ שחטא ישראל הוא). אח"כ אמר מרן שתבא הרבנית ותגיד אם היא הרימה חלה. הרבנית ענתה שיש לה עזרת משדתת יהודית והיא מרימה חלה. קראו להעזרת ושאלו אותה אם היא הדימה חלה ואמרה שזה שייך לרבנית. אח"כ כששאלו את הרבנית אם היא בדקה הפירות מתולעים, אמרה ג"כ שהעזרת עושה זאת, והעזרת אמדה שזה שייך לרבנית. לבסוף אמר מרן שבבית כנסת זה התפלל פעם חזן אחד והיו לו משוררים וביניהם היה אחד שהמחשבות שלו לא היו בסדר וממנו נעשתה כל הצרה הזאת בביהכ"נ (הגש"פ אמרי קדש).

או בתוך הבשר עצמו, מותרים באכילה. וזה דוקא אם לא פרשו ממקומם שהיו תקועים שם, אבל אם פרשו אסורים. (שם סקמ"ו) ונקראים שרץ השורץ על הארץ.

(פ"ת ופרי תואר וע' מור"ם שם) התולעים הגדלים בגבינה יש הרבה אנשים שמורים היתר לעצמם באומנם שהם גדלים מן השומן של הגבינה, ולכן סבורים כי אין בזה איסור. ואינם יודעים שהם טועים. שהקב"ה שאסר התולעים לא עשה הכדל בין אלו הגדלים מן השומן או מן העיפוש, אלא אסר כל מיני תולעים, ואמר: אל תשקצו את נפשותיכם בכל השרץ השורץ על הארץ, כל אלו הנדים ממקום למקום. והואיל ותולעת הגבינה זוחלת ממקום למקום, הרי היא אסורה. ואע"פ שאינם נופלים בארץ אלא זוחלים על הגבינה ממקום למקום. ולכן יש להזהר אלו האוכלים אותם ולייסרם בנדוי שלא יעשו כן.

ב

ובבב"ל הלאו של בל תשקצו (ש"ע או"ח סי' ג') האיסור להתאפק מלעשות הצרכים. (ט"ז שם) ומי שמעמיד עצמו מהמלת מים גורם נזק לעצמו ונעשה עקר. (מוש"ע יו"ד סי' קי"ו) וכן בכלל זה אסור לאכול דברים משוקצים, כגון מאכלים שמערבבים בהם צואה וקיו"ב. וכן אסור לאכול ולשתות מכלים מאוסים, וכן אסור לאכול בקדים מזוהמות או ע"ג כלים מזוהמים. (פ"ח שם סקי"א) וכל זה אסור אפילו על אדם שאינו קץ בזה, כיון שרוב העולם קצים בזה. ואם יש דברים שחלק קצים בזה וחלק לא, אסור רק למי שקץ בהם. (פרי תואר שם) וכן אסור לאכול דבר שהוציאו מן הפה. וכן אסור לאכול מה שאכל חבירו אפילו אחיו. וכל זה מותר אם עשה לרפואה ואפילו שתן מותר לשתות לרפואה.

ג

(יבמ"א פ' וספר העיקרים מ"ג ור"ח שער הקדושה פ"ד) וכל מי שאוכל אחד הדברים האסורים הנ"ל מלבד זה שמטמא נפשו בעוה"ז אף מטמא נפשו בעוה"ב, כי הקב"ה שהוא זך וטהור מרחיק אותו ממחיצתו, וגם גורם לו להיטמא בעבירות הרבה, ששוב אין מגינים עליו להצילו מחטא אחר. וזהו מה שאומר התנא בפרקי אבות: הוי

רין למצוה קלה ובורח מן העבירה. שמצוה גורמת מצוה ועבירה גוררת עבירה. ר"ל הוי רין תמיד אחר מצוה ואפילו היא קלה, שכן מלבד השכר עליה היא תביאך לידי עוד מצוה. וכן בעבירה. ולכן אומר כאן הכתוב: ולא תטמאו בהם ונשמתם בה. שמלבד העבירה היא אף גורמת לטמאם מוחו, כפי שכתבנו לעיל.

(ע"כ מספר ילקוט מעם לועז)

פרק לא

דיני וסימני דגים

את זה תאכלו מכל אשר במים, כל אשר לו סנפיר וקשקשת במים בימים ובנחלים אתם תאכלו: וכל אשר אין לו סנפיר וקשקשת בימים ובנחלים מכל שרץ המים ומכל נפש החיה אשר במים שקץ הם לכם: ושקץ יהיו לכם מבשרם לא תאכלו ואת נבלתם תשקצו: כל אשר אין לו סנפיר וקשקשת במים שקץ הוא לכם (שמיני יא, ט"ב).

א

כאן הודיע לנו הכתוב מכל אשר במים מי הם טהורים ומי הם טמאים. כל אשר לו סנפיר וקשקשת במים וגו' אתם תאכלו. (רש"י ומוש"ע יו"ד סי' פ"ג) סנפיר הם הכנפים ששט בהם, וקשקשת הקליפות הקבועות על גבי גופם. וכל אשר אין לו סנפיר וקשקשת בימים וגו' שקץ הוא לכם. וזה שכל אשר במים צריך ב' הסימנים האלו, (מוש"ע יו"ד סי' פ"ד, ש"ך ופ"ת וכה"ג ועי' פר"ח שם) דוקא אם נמצאים במי ים או נהרות וכדומה, שהם מים נובעים שבאים ממקום אחד והולכים למקום אחר. ואפילו אם אינם הולכים למקום אחר אבל יש להם מעין שממנו הם נובעים, בהם אסורים הברואים החיים הנוצרים באותם המים שאין להם ב' הסימנים. אבל מים המכונסים במקום אחד ואינם נובעים ולא מושכים, שאין להם מקום כניסה ויציאה כמו המים הנמצאים בכריכות או בורות או אגנים וכיו"ב וגדלים באותם המים מיני יצורים חיים, אינם צריכים להיות בעלי ב' סימני הטהרה, ואפשר לאוכלם (בתנאי שיבואר להלן). (פ' אלו טרפות ותו"כ) וזהו שאומר הכתוב: את זה תאכלו מכל אשר במים כל אשר יש לו סנפיר וקשקשת

בימים ובנחלים. כלומר זה שאסרתי עליך כל אשר במים שאין לו סנפיר וקשקשת, דוקא אם הם גדלים במים נובעים וזורמים, בדומה לימים ונחלים, אבל אלו שגדלים במים שקטים שאין להם מקום כניסה ויציאה, מותרים אפילו אין בהם שני הסימנים האלה.

ב

שרץ המים והארץ: (פרי תואר ס"ק ב') ויש עוד שני סוגי כרזאים שהתורה אסרה אותם כפי שנבאר אח"כ בארוכה בע"ה, האחד הוא שרץ המים, היינו התולעים והיצורים החיים הגדלים במים. והשני הוא שרץ השורץ על הארץ, היינו תולעים הגדלים בפירות ובירקות ובדשאים ובמים וכיו"ב מן המשקאות, אם פרשו התולעים מן המקום ששם גדלו ונעים למקום אחר, אע"פ שחזרו למקומם, הרי אלו בכלל שרץ השורץ על הארץ ואסור לאוכלם. ולכן כל מה שאמרנו שהגדלים במים מכונסים מותרים, היינו דוקא לגבי איסור שרץ המים. אבל איסור שרץ השורץ על הארץ נשאר במקומו (פוש"ע שם) שאם יפרשו אותם תולעים ויצורים ממקומם שגדלים שם יהיו אסורים. ואע"פ שאינם פורשים לגמרי, אלא הלכו ממקום גדילתם אל שפת הכור או הכלי. ואפי' אם לא פרשה התולעת מעצמה, אלא לקחה אדם ממקום למקום, אסור, כיון שפרש ממקומו ויצא לאויר, אע"פ שלא זחל על הארץ נקרא שרץ השורץ על הארץ, ואסור, ולכן אין היתר אלא להתכופף ולשתות המים ממקומם. ואין איסור למלא הפה בתולעים אלו, מאחר שלא פורשים ממקומם אין בהם דין של שרץ השורץ על הארץ. (מור"ם שם) אבל אסור לשאוב בכלי ולשתות בהם (ש"ך ס"ק ה') וכן אסור ליקח ביד ולשתות, כי אנו חוששים שמא ע"י שאיבת הכלי יפרוש התולעת מן המים לכלי לפני שנכנסו המים לכלי, ונקרא שרץ השורץ על הארץ ואסור.

ג

(מוש"ע ומור"ם) ואם הוא רוצה לסנן מים אלו או משקים אלו שבמקומו האלו להוציא מהם התולעים, מותר לעשות כן בתנאי שהמסננת תהיה דקה מאד שאין התולעים יכולים לעבור דרכה. שאע"פ שאמרנו שאין איסור על התולעים האלו במקומם, אבל אם מסננם יש חסרון גדול שהם פרשו עי"כ ממקומם ואז אפילו יחזור ויתנם במים

נקראים שרץ השורץ על הארץ אם זזים קצת על הארץ או זזים קצת ע"ג הכברה. אבל אין לסנן את החומץ אפילו במסננת דקה ביותר, כי תולעי החומץ הם דקים מאד ועוברים כל מסננת.

(כנה"ג שם בהגהת כ"י אות ס"ז) וכן עשה רבי חיים בנבנישתי ז"ל נסיון וסינן פעם החומץ שלש פעמים ומצא בפעם השלישית תולעים וראה שאין תקנה בסינון. ואע"פ שכתבנו לעיל שאם רוצה לשתות החומץ בפיו מותר, לפי שהתולעים גדלים באותו כלי ולא פרשו ממקום גידולם, אבל מאחר שאין דרך לשתותם, על יבש" אלא שמים אותם בתוך מאכל או סלט (פרי תואר סק"י ועי' פר"ח סק"ט, כנה"ג שם בשם גדולי הרבנים) הרי ברגע ששופכים החומץ על הבשר או על הסלט ונעה התולעת ממקומה, הרי היא בכלל שרץ השורץ על הארץ, ואסורה. ולכן אין עצה אחרת אלא לבשל תחלה החומץ באש עד שימותו כל התולעים ואחרי הבישול יש לסנן החומץ בכגד עבה, לפי שתולעים מתים אינם עוברים המסננת. (כ"ג מלשון הכנה"ג כהגב"י אות ב') וזה שאמרנו שמותר לשתות החומץ ממקומו, זה דוקא אם אין בו אלא תולעים קטנים כמו, נחשים קטנים" שאינם עפים באויר. אבל אם יש בהם יתושים שעפים לחוץ וחוזרים, אסורים משום שרץ השורץ על הארץ, לפי שכבר פרשו ממקומם וחזרו.

וזה שביארנו כאן הם רק לגבי התולעים הגדלים במים. ולכן כתבנו בקיצור, אבל להלן נאריך בע"ה בפסוק: אל תשקצו את נפשותיכם בכל השרץ השורץ על הארץ, כי שם מקומו.

ד

כל אשר אין לו סנפיר וקשקשת: עכשיו מבאר הכתוב (מוש"ע יו"ד סי' פ"ג) שאלו שני הסימנים אין הכרח שיהיו על גבם כשהם זוחלים על הארץ, אלא אפילו אם נופלים אחר כך, אבל מאחר שבהיותם במים היו בהם הסימנים האלה, הם מותרים באכילה. (רש"י) ולכן חוזר כאן הכתוב ואומר: כל אשר אין לו סנפיר וקשקשת במים וגו' והרי הכתוב כבר אמר קודם לכן כל אשר לו סנפיר וקשקשת וגו' אותם תאכלו, וכל אשר אין לו סנפיר וקשקשת וגו' שקץ הוא לכם, אם כן למה חזר כאן הכתוב על כך. אלא שהודיענו בזה שזה שנאמר קודם שכל אשר אין לו סנפיר וקשקשת שקץ הוא, דוקא אם אין לו

בהיותו במים, אבל היו לו במים אפילו אם נפלו אח"כ כיבשה, מותרים. (כנה"ג בהגהב"י אות ע"ד) ומן הטעם הזה אנו רגילים לאכול את הדג הנקרא „פישי איספאדה“ („דג החרב“) ואנו קורים לו „פיסיו“, אע"פ שאין רואים שום קשקשת כיבשה, אבל אומרים שכשעה שמוציאים אותו מן הים הוא מזדעזע כולו מרוב כעס, ואז נושרים ממנו הקשקשים, ומספרים שזויר אחד שאל את ר' משה בנבנישתי אביו זקנו של ר' חיים בנבנישתי אודות הדג הזה כיצד הוא מותר באכילה, והרי אין לו קשקשים, והשיב לו כנ"ל שכשמוציאים אותו מן המים נושרים קשקשיו. ואותו הזויר צחק על כך ואמר מהיכן אדע שאז נופלים הקשקשים ושמא לא היו לו בכלל קשקשים, אמר לו רבי משה בא ונלך למקום שצדים אותם ותראה שאני מדבר אמת. לקחו והביאו לים ולקח חתיכת כגד שחור ושם ברשת, ואח"כ תפסו הדג וכשהעלוהו ליבשה הוציאו מיד הכגד ומצאוהו מלא קשקשים. אז אמר לו ה"משנה", אתה צודק וכל המסורת שקיבלתם מחכמיכם אמת היא.

ואותה קשקשת האמורה בתורה צריכים שיהיו נקלפים כיד או בכלי, היינו שאם שפים אותם כיד או בסכין יוצאים מיד ואינם דבוקים חזק בבשר, אבל אם אין יוצאים עי"כ אינם קשקשים ואסורים. (מור"ם שם ס"ק א) ויש מין דגים שהקשקשים שלהם דקים מאד ואינם ניכרים, אבל אם כורכים אותם בכגד או נותנים אותם בכלי מלא מים מוצאים שם קשקשים, הרי הם מותרים (ש"ע שם) ואין אנו חוששים שמא הקשקשים האלו של דגים אחרים הם שנדבקו באותו הדג, ואח"כ יצאו בכגד או במים, אלא של הדג הם.

ח

(פרי תואר ס"ק ב') וכל דג שיש לו קשקשת בודאי יש לו גם סנפיר והוא מותר. אבל להיפך, אם אנו רואים שיש לו סנפיר, אין בזה הוכחה שיש לו גם קשקשת, לפי שיכול להיות סנפיר בלי קשקשת, ולכן אם מצא חתיכת דג והוא רואה שיש בו קשקשת, מותר לו לאוכלו, אע"ג שאינו רואה סנפיר. אבל אם מצא חתיכת דג שבו סנפיר אינו מותר לאוכלו אח"כ מצא גם קשקשת.

(ש"ע ס"ק ד') אם שמו יחד במלח דגים טהורים ודגים טמאים, הדגים הטהורים אסורים באכילה, מפני שבלעו מטעם הטמאים. (מור"ם

שם ועי' ש"ך) לכן אם רואים שיש לגוי דגים טהורים וטמאים בכלי אחד, אע"פ שהם יצאו מן המלח, אסורים, כיון שהם במקום אחד אנו חוששים שמא נמלחו יחד, אבל אם אין אנו רואים אותם במקום אחד, מותר לאוכלם, ואין אנו חוששים שמא נמלחו יחד.

(מוש"ע שם) דג טהור שנמצא בתוך דג טמא, אם נמצא בדרך בית הבליעה, היינו במקום ששם כולע האוכל או שנמצא בדרך בית הרעי, מותר, שמשמע מכאן שלא גדל במעיו אלא בלעו. (הט"ז והכנה"ג ופר"ח ופ"ת ועי' ש"ך שם) אבל אם מצאו במעיו במקום שנוצרים הביצים, טמא, אע"פ שיש לו סימני טהרה, לפי שחוששים שמא נוצר שם והיוצא מן הטמא טמא. ואם נמצא דג טמא בתוך דג טהור, ככל ענין אסור, ואין הבדל במקום שנמצא בו.

(ילקוט מעם לועז)

פרק לב

דיני בישולי גוים

א

ודעו שזמן הכתוב הזה שנאמר כאן (ע"ז פ' אין מעמידין ותרגום יונתן ועי' דריש שמואל) אוכל בכסף תשברני ואכלתי וגו', למדו חז"ל הדין של איסור בישולי גוים. היינו כל דבר שבישל הגוי (טיו"ד סי' קי"ג) בין אם בישלו בתוך ביתו בכלי של ישראל, ובין אם בישלו בביתו של ישראל, אסור לאכול אותו מאכל.

ומעמזן של דבר, כדי שלא יתרגלו ישראל לאכול ולשתות עם הגוים, והגוי עלול להאכיל אותו דבר של איסור. ויש אומרים הטעם (רש"י פ' אין מעמידין ועי' רש"י במשנה) שע"י אכילה ושתיה בצוותא הם עלולים להתקרב זה עם זה ויבואו לידי חיתון. ולכן כדי להתרחק מהם אסרו עלינו חכמים לאכול מהם דבר שנתבשל על ידיהם אפילו בשחוא מבשל בכלי של ישראל, ואפילו אם בישל בביתו של ישראל. (הרמב"ם פ"ז מה' מ"א טו"ד שם) ולא נאסר אא"כ היה הגוי מתכוין להדליק התנור כדי לבשל בו. אבל אם לא נתכוין הגוי להדליק התנור לבשל, כגון שהדליקו לצורך אחר, ונתן בו הישראל בשר קודם לכן, והגוי לא ידע כלום על כך והדליק התנור ונתבשל,

אותו הבשר מותר באכילה, כיון שלגוי לא היתה כונה לבשל. אבל אם הגוי הדליק התנור כדי לבשל בו אוכל, אע"פ שלא ידע שהישראל שם שם בשר ולא נתכוין הגוי שיתבשל הבשר של ישראל, אסור אותו בשר באכילה, כיון שהדליקו לצורך בישול. (מי"ד שם ובה"ג ופר"ח ופרי תואר ועי' מ"ז) והוא הדין אם ידע הגוי שהישראל נתן שם בשר, אפילו הדליק התנור לצורך אחר ולא לשם בישול, אסור אותו בשר באכילה. חוששים אנו שמא נתכוין לבשל הבשר של ישראל כיון שידע שהישראל נתן שם בשר.

ב

וכיצד עושה אדם שרוצה לתת אוכל לגוי שיבשלו, (מוש"ע סי' קי"ג) יסייע הישראל בתבשיל זה שיוסיף דבר בתבשיל, הן בתחלת הבישול שישים הישראל הקדירה על גבי האש או הבשר לצלות, ואח"כ בא הגוי והופך הבשר כדי שיתבשל מהר. (עי' בב"י שם) או יזיז הבשר הנצלה על גבי האש אע"פ שע"י כך זזים הגחלים ונדלקים והבשר נצלה מהר יותר, מותר.

(כן) הסכמת כל האחרונים ודלא כמור"ם, אבל אם הגוי לא היה עוזר לא ה' מתבשל אע"פ שהישראל נתן הקדירה ע"ג האש, אסור.

ולחייפך, אם הגוי נתן הקדירה על גבי האש, או הבשר לצלות על גבי גחלים ואח"כ בא הישראל והפך את הבשר ע"י כף, או את הבשר בשעה שהיה נצלה על גבי הגחלים, מותר לאוכלו (עי' כנה"ג אות ל"ט בהגה"ה) אע"פ שגם בלי שישראל היה מזיז הבשר היה נצלה, ונקרא שלא עשה הישראל כלום, מ"מ מותר (פר"ח ולחם הפנים) ואפילו כשהבשר כבר נתבשל כמאכל בן דרוסאי כשהישראל הפך אותו, היינו שהיה כבר מבושל שליש בישולו והיה הבשר ראוי לאכילה אפילו בלי מגע הישראל, מותר. (פרי תואר כנה"ג י"ט שם) וי"א שאם היה הבשר מבושל שליש בישול אסור לישראל לאוכלו. **כ"ל** של דבר, כל שהישראל מסייע בבישול, בין בתחלה בין בסוף, אותו מאכל מותר.

ג

ודעו שלא די בזריקת אש לתוך התנור או קיסם כדי שיתבשל האוכל. אלא הכרחי הדבר שישים התבשיל עצמו בידי לתוך האש,

במקום שיכול להתבשל שם. ולכן (ט"ז) יש לזוהר, כשמביאים אוכל לתנור של גוי שיתבשל שם לשימו במקום שיכול להתבשל, ולא די לשים אותו בפי התנור, ואח"כ יבוא הגוי וישימו במקום שמתבשל שם.

(פר"ח וט"ז וש"ך) נתן ישראל התבשיל להתבשל על גבי האש והוציאו מן האש, הן אם הוציאו הגוי והן אם הוציאו הישראל וחזר הגוי ושמו על גבי האש כדי שיגמר בישולו, אסור לאכול אותו תבשיל כל זמן שלא נתבשל עדיין כדי שליש בישולו לפני שהוציאו מן האש. אבל אם נתבשל שליש לפני שהוציאו מן האש מותר לאוכלו אע"פ שהגוי חזר ונתנו על גבי האש. (שם ס"ט) ואם הישראל נתן הקדירה על גבי האש והניח שם הגוי שישגיח על התבשיל, ואין אנו יודעים אם הגוי הוציא הקדרה מן האש לפני שנתבשל כדי שליש או אחר שכתב נתבשל כדי שליש, מותר לאכול אותו התבשיל בתנאי שלא תהיה ריעותא של בשר שנעלם מן העין, היינו שאין חשש שהגוי החליף הבשר (פר"ח וש"ך סי' קי"ט), כגון שהישראל היה יוצא ונכנס לשם.

ודעו (כנה"ג), שכל מי שיש לו שפחה בבית צריכה בעלת הבית להיזהר בכל אותם הדברים שבארנו. ואין צריך לומר אם היא אינה שפחתה אלא מושכרת אצלה.

גוי שבישל לחולה בשבת, (ט"ז ופר"ח ועי' מור"ם) אסור לאוכלו מוצאי שבת אפילו החולה. ובענין הכלים שבישל בהם הגוי תבשיל ישראל או שבישלה השפחה דינם ככלים שבישלו בהם דבר איסור. שאם הם של נחושת מעונים הגעלה. ולכן אלו שיש להם שפחות בבית והן רוצות לאכול לחוד, תיזהר בעלת הבית לשים התבשיל באש כמו ידיה כדי שלא ייאסרו הכלים.

ד

אלו דברים אסורים משום בשולי גוים

ובענין הדברים האסורים והמותרים משום בשולי נכרים דעו (מי"ד סי' קי"ג ועי' כנה"ג בהגב"י אות ב') שכל מאכל שהוא חשוב ועולה על שלחן מלכים, היינו אנשים נכבדים לאוכלו עם הפת, כגון

נפש ישעיה

בשר ודגים וכיו"ב, אסורים משום בישולי נכרים. וכן כדי ליאסר צריך
המאכל להיות דבר שאינו נאכל כמות שהוא חי (לא מבושל). אבל אם
זה דבר הנאכל כמות שהוא חי, אפילו אם עולה על שלחן מלכים אין
בו איסור משום בישולי נכרים. וכן אם זה דבר שאינו עולה על שלחן
מלכים, אפילו זה דבר שנאכל רק כשהוא מבושל, אין בו משום איסור
משום בישולי גוים. כללו של דבר שצריכים שני תנאים לאיסור: עולה
על שלחן מלכים ואינו נאכל כשהוא חי.

ומעמו של דבר (פ"ז), שמכיון שאין זה מאכל חשוב בעיני בני אדם
נכבדים, לא יומין חבירו לאותה סעודה, ואין חשש שמא אנכי
סעודה יבואו לידי חתנות, (שם סי' י"ד) ולפיכך ביצים שבישלם הגוי
(פר"ח ולחם הפנים) ואורז, ומיני קטניות שאין נאכלים אלא כשהם
מבושלים, אסורים באכילת משום בישולי גוים.

ה

(כנה"ג) חצילים, אם בישלם גוי אסורים משום בישולי גוים. ולכן
כל מי שיש לו שפחה בבית צריך ליוהר שבעלת הבית תשים
החצילים לתוך הקדירה ולא תתן לשפחה לשימם בקדרה.
ורעו (ש"ך ועי' כנה"ג) שבערמונים (קאסטאנייאס) יש מין הנאכל
כשהוא חי, ואם קלה אותם גוי מותרים באכילה. אבל יש מין
אחר של ערמונים שאינו נאכל אלא קלוי או מבושל, והללו אסורים
כשבישלם גוי. וי"א שהם מותרים.

(מור"ם וכנה"ג) מיני קטניות שקלה אותם הגוי כגון אפונה קלוייה
וכיוצא בדברים אלה, אין בהם איסור משום בישולי גוים.
בתנאי שלא מורחים אותם קודם לכן בשומן, שבענין זה אסורים
באכילה. אבל המדקדקים אינם אוכלים אותם כלל.

"וישנאס" עם דבש שעשאם גוי מותרים, כיון שנאכל כמות שהוא
חי. אגוזים (מואיווס) בדבש אסורים משום בישולי נכרים,
כיון שאינם נאכלים כשהם חיים. (כנה"ג ופ"ז ושל"ה ויש נוחלין)
תפוחים ושיזפים כשהם קשים ומכשלים אותם עם דבש או מבשלם
בבשר, אע"פ שבישלם גוי אינם אסורים משום בישולי גוים כיון
שנאכלים כשהם חיים. ועוד שרוכסם נאכלים כשהם חיים. (כנה"ג וש"ך)

ויש אומרים כיון שמחמת קשיותם אינם נאכלים כשהם חיים אסורים משום בישולי נכרים. ולכן תיזהר בעלת הבית שיש לה שפחה נכרית, שהיא עצמה תשימם בקדרה.

ו

(פר"ח סי' קי"ד) קפה שבישלו גוי מותר לשתותו, והוא הדין מי שקולדה. (עי' כנה"ג) ורבי יצחק לוריא ז"ל היה נוהר שלא לשתות קפה שבישלו גוי, וכן יש הרבה מדקדקים שאינם שותים קפה שבישלו גוי. ובכל הדברים האלו יש לזהר מאד, וביחוד מוטלת החובה על בעלת הבית שיש לה שפחה נכרית. (פ' אין מעמידין) וזהו שאומר הכתוב (עי' ת"י) אוכל בכסף תשבירני ומים בכסף תתן לי, השוה אוכל למים לומר לך (פר"ח בשם הרשב"א) מה מים שותים כשהם חיים ושותים כשהם מבושלים ולא משתנים על ידי הבישול, כך כל אוכל הנאכל כמות שהוא חי אין בו משום בישולי גוים.

ודעו (עי' יש נוחלין וס' של"ה ור"ח שער הקדושה) שחכמינו ציוו אותנו שניזהר מאד מאד שלא נטמא פיננו בדברים שאסרה תורה. שאם עושין כן נקרא שהגוף גדל ע"י דבר אסור. וכבר נתבאר הדבר באורך במעם לועז פרשת שמיני.

(מס' ילקוט מעם לועז דברים דף קנו)

פרק לג

דיני פת גוים

א

ובענין פת של גוים, דעו שאע"פ שאמרנו לעיל שבכל תבשיל שמבשל הגוי, כדי להתירו צריך הישראל לסייע בבישולו סיוע כל שהוא, (פר"ח וש"ך) אבל בענין הפת שרוצה הגוי לאפות לישראל, די בכך שהישראל ידליק התנור. ואפילו אם הגוי מדליק והישראל מטיל לתוכו קיסם שיידלק יפה, די בכך, או שיהפוך העצים שידלקו יפה, בכל אלו המלאכות מותרת הפת באכילה ואין הכרח שסייע בפת עצמה ליתנה לתוך התנור. אבל כשלא עושה אחת המלאכות הנ"ל הפת אסורה באכילה.

זוה שאנו קונים פת מן הגוי בשוק ואוכלים, דוקא פת שאופה הפלטר (הנחתום) כדי למכור לאחרים, בזה התירו חכמים כיון שאין חשש שמא נאכל ונשתה עמו יחד ויבואו לידי חתנות, שהרי פת זה עושה הגוי כדי למכור לאחרים. אבל פת שאופה הגוי בביתו כדי שהוא עצמו יאכלו, אסור אותו פת כמו כל תבשיל של גוי, שאגב הפת יבוא לאכול ולשתות יחד. (שם סי' ט') ואפילו אם מוכרו לפלטר אסור לקנותו מן הפלטר. ואפילו אם שולח הפת לביתו של הישראל אסור. ואפילו אם הישראל שולח הפת לישראל אחר, אסור.

ב

(פרי תואר) האנשים הנכבדים הרגילים לתת „פ'דיאלס" (ככרות שטוחות) לאלו העובדים אצלם או לרופאים שלהם, מותרים באכילה אע"פ שהנותן הוא בעל הבית. (כנה"ג) ואלו המדקקים במצות לא אוכלים אותם.

(פר"ח ולחם הפנים) פת שאופה הקראי לצורך ביתו אסורה באכילה כפת עכו"ם.

(שכה"ג סי' י"ב) גוי שאפה פת ישראל ושכח ישראל לעזור באפיותה, והפת כבר בתנור, כל זמן שהפת שוהה בתנור נעשית יותר טובה, הדין הוא שע"י הנעת האש בתנור, מותרת. ואם כבר הוציאו הפת מתוך התנור, אם תשהה הפת בתנור תהיה יותר יפה התקנה שיחזור הישראל וישימה בתוך התנור.

(שם סי' י"א) פת של ישראל שאפה אותה הגוי ושכח ישראל לסייע בהטלת קיסם לתוך התנור או בהצתת התנור, שהדין הוא שאותה פת אסורה באכילה, כמו כן אסור למכור אותה לגוי. שמא יחזור הגוי ומכרנה לישראל.

(פר"ח וכנה"ג) הולכי דרכים שקונים פת קלויה שקורין „פיקסימיט" מותר לאוכלם כיון שבדאי מעשה נחתום הם. אבל אם ידוע שהם של בעל בית, אסורים.

(שם סי' ט"ז) אלו שמדקקים במצות ונוהרים שלא לאכול שום פת פלטר, מותר להם לאכול בקערה אחת עם אלו שאין נוהרים בזה, ואע"פ שמתערב טעם הפת של גוי במאכל, בכל זאת מותר המאכל ההוא.

ההולך בדרך והוא נזהר כפת פלטר ואינו מוציא ליקח מישראל, מותר לו לקנות פת פלטר, ואפילו אם אחר כך ימצא פת של ישראל. ויש אומרים שיש לו להמתין כשעור מהלך ד' מילין. (שם סי' י"ז ט"ז) ומי שאינו נזהר מפת פלטר ומתארח אצל בעל הכית הנזהר מפת פלטר, והאורח מביא עמו פת פלטר, והרי על השלחן פת פלטר ופת ישראל, ופת הגוי מובחר מפת הישראל, מברך בעה"ב המוציא על פת הגוי המוכחר. ועוד שהרי הוא מוציא ידי חובה את האורח שאוכל פת פלטר. ולאחר שמברך המוציא על פת הפלטר אוכל פת פלטר, שאין זה כבוד להשי"ת שיברך על פת פלטר, ואח"כ לא יאכל עוד מן הלחם הזה.

מי שנזהר מפת פלטר ואוכל בחבורה שאוכלים פת פלטר, אם יצא ריב מזה שאינו אוכל מפתם, יאכל מפתם.

(פר"ח ומא"ח סי' תר"ג) אפילו אם אין אדם זהיר בכל השנה מפת פלטר, אבל בעשרת ימי תשובה יזהר בזה.

(מס' ילקוט מעם לועז דברים דף קנו)

פרק ל"ד

חומר איסור השגת גבול

א

לא תסיג גבול רעך אשר גבלו ראשונים בנחלתך אשר תנחל בארץ אשר ה' אלקיך נתן לך לרשתה (דברים יט, יד).

(עקדת יצחק) אחרי שצוה הכתוב להבדיל שלש ערים לערי מקלט מנחלת השבטים, עלולים הם לחשוב כי הותר להם להסיג גבולם ולהפקיע רכושם של יחידים לצרכי הכלל, לכן מזהיר הכתוב ואומר לא תסיג גבול רעך אשר גבלו ראשונים בנחלתך אשר תנחל בארץ וגו', והוה שאמרו חז"ל בספרי מנין לעוקר תחומין של שבטים שעובר בלא תעשה, תלמוד לומר לא תסיג גבול רעך. ומכאן אנו רואים שהכתוב מכוון למלך ולשלטון שלא ישנו תחומי השבטים. שהרי אדם פרטי לא יכול לעשות כן.

(ספרי, וי"ג מפנה קבר נביא וקבר מלך וי"ג קבר נשיא (עי' רכנו הלל שם) ואמרו חז"ל לא תסיג גבול ראשונים, מה שגבלו האמוריים והחווים שהיו בקיאים בישובה של הארץ וקבעו גבולות היניקה של הצמחים, שאסור ליטע סמוך למצר להכחיש קרקעו של חבירו. וכן אסור לאדם למכור קבר אבותיו מן הלאו הזה. ויש אומרים במפנה קבר הכתוב מדבר. וכן הסכימו חכמים שלא ישא אדם מעוברת חבירו ומינקת חבירו. וכן אסור לשנות דברים שנאמרו ע"י חכמים, כגון דברי ר' יהושע בר' אליעזר ודברי ר' אליעזר בר' יהושע. ואמרו חז"ל (ש"ך, מביא מברכות פרק ג' שאכלו) על אחד החכמים שנפטר, כי היה שומע שמועות מפי החכמים והיה גורם ההלכה כאילו הוא חידשה.

(חוקי חיים) ודעו שבפרשת תבוא נאמר שהעובר על איסור זה הוא ארור, שנא' שם ארור מסיג גבול רעהו ואמר וגו', ועוד שעובר בזה על לא תחמוד, וכל העובר על לא תחמוד בא לעבור על כל עשרת הדברות, כפי שנתבאר בפרשת יתרו. ולכן יזהר אדם שלא יוסיף שכירות על בית או חנות של חבירו כדי ליכנס במקומו. ובפרט אם בעל הבית או בעל החנות אינו יהודי, ואם יעשה כן יבוא לידי הפסד ויברח מן החנות. וברית כרותה שאין אדם נוגע במה שמוכן לחבירו.

סיפורי מעשיות

מעשה היה (מובא בח"י דף קס"ב) בחסיד אחד שאמר לחנוני שנתן לו פחות: לא איכפת לי כ"כ זה שנתת לי פחות. כמו זה שתצטרך בגללי לבוא לכאן בגלגול אחר כדי לפדוע לי.

מעשה היה בזמן האר"י ז"ל שת"ח אחד ביקש ממנו שיתן לו מכתב המלצה, שהוא רוצה לילך לעיר אחרת. והרב הסכים ונתן לו ואמר לו: לך לשם, כי שם יזמין לך השי"ת את בת זוגך. והת"ח לקח את האגרת והלך לאותה העיר. ושם חלקו לו כבוד גדול, ואחד מעשירי העיר נתן לו את בתו לאשה ונתן לו הרבה נדוניה ונכסים, והיה נשוי אתה שלשה חדשים ומתה האשה וירש את כל הנכסים וחזר לעירו ונכנס אצל הרב לבקרו. אמר לו הרב: דע שהאשה הזאת היתה איש בגלגול הראשון, וזה היה חברך פלוני שלקח ממך הרבה מעות, ומפני שגרם לך צער שלא כדין, נהנית ממנו עכשיו שלשה חדשים, ובגלל הגזל שגזל ממך, ירשת עכשיו כל נכסיו, או אמרו תלמידיו הפסוק הזה: גדול העצה ורב העלילה אשר עיניך פקוחות על כל דרכי בני

וכן ישתדל אדם לא לירד לאומנות חבירו* וידע כי ברכת ה' היא תעשיר ולא ההשתדלות. ואמרו חז"ל איזהו עשיר השמח בחלקו, היינו מי הוא שנשאר בעושרו, ששמח בחלקו ואינו מהמה אחר הממון לגרום עול לאחד מפני שהשני מוסיף לו על שכירותו.

(צרוך המור) ונסמך לכאן לא תסיג גבול רעך, שעל פי רוב הרציחות שכיחות על עסקי גבולות.

(ילקוט מעם לועז שופטים דף תשנה)

ב

החוטף פרנסתו של חברו אינו רואה ברכה בעמלו

מכ"כ חיים בחסד. אב היה מחלק מתנות לבניו, ונתן לכל אחד כפי ראות עיניו. נתקנא אחד האחים באחיו, כי נדמה לו שמתנתו נופלת מזו של אחיו. מה עשה, חטף את המתנה שקבל אחיו ונמל לעצמו. חרה לאח הנגזל על שנמלו ממנו מתנת אביו, אולם כיון שהתרחק מן המחלוקת, ויתר על חלקו ולא אמר כלום לאחיו, אולם

סיפורי מעשיות

אדם לתת לאיש כדרכו וכפרי מעלליו (ירמי' לב) ר"ל גפלאים מעשי השי"ת שמשלם לכל אחד כגמולו מדה כנגד מדה, ואינו מותר כלום.

ועוד היה מעשה בזמן הרב הג"ל שרבי אברהם גלאנטי ז"ל ביקש ממנו תיקון לנפשו. תמה האר"י ואמר: כיצד רב גדול כמו ר' אברהם גלאנטי מבקש ממני תיקון. אמר לו ר"א: יסתכל נא מר במצחי ויראה אם רשום בו שמץ עון ואם יש, אני משביעו בשם הקדוש שיאמר לי מהו. נסתכל האר"י ז"ל במצחו ואמר לו: אני רואה רשום במצחו שמץ גזל. נשתומם ר"א ואמר: אם יש בי עון גזל אנא אני בא. וכך הלך לביתו אבל ועצוב, ולבש שק ואפר וקרא לכל הפועלים שהיו אורגים בשבילו בגדים. וכשראו את הרב והנה הוא בשק ואפר נשתוממו. אמר להם הרב: דעו שאני בשר ודם, ואיני רוצה ליכנס לגיהנם ע"י עצמי. ולכן מכאן ואילך אם תדקדקו הרבה בשכרכם להוציא ממני עד סוף הפרוטה האחרונה, מה טוב. ואם לא, לכו לשלום, ואיני רוצה שתעבדו עוד למעני. אמרו לו הפועלים: איזה חשבון יש לנו לעשות, שהרי מן היום שנכנסנו למלאכה ראינו ברכה בכסף שלקחנו מידך, ויש לנו לאכול ולשתות ולחסוך, ואין בינינו אחד שעשה חשבון ממה שנתת ומן המלאכה שעשינו. אמר הרב: אכן נודע הדבר. זהו מכשול הגזל שיש בידי. כי לא

לאביו הוא סיפר גופא דעובדא היכי הווה. ראה האב דרכו הישרה של הבן הזה ונתן לו מתנה כפולה והעניק לו גם נשיקה חמה על שידע לוותר על שלו, ואילו לבן החוטף לא העניק יותר מתנות.

סיפורי מעשיות

עשינו חשבון על הכסף שאני חייב לכם. ועתה הנה אשים כסף בפניכם, וכל אחד יקח כמה שרוצה. ותמחלו על כל מה שעבר בינינו. ור"א שם כסף בפניהם, ולא רצה אחד מהם לקחת אפילו פרוטה אחת, חוץ מאשה אחת שהושיטה ידה ולקחה שתי פרוטות. וכולם ענו ואמרו: אנו מוחלים לך במחילה גמורה עד סוף פרוטה אחרונה.

עמד הרב והלך לבית המדרש של הרב האר"י. יצא הרב האר"י לקראתו ואמר לו: האם נצטער מר כל אותו צער על ספק הגזל שראיתי רשום במצחו. אמר לו ד"א: וכי קל הדבר איסור ספק גזל עכשיו רוצה אני שישוב ויסתכל במצחי אם עדיין רשום הסימן. נסתכל הרב האר"י במצחו ואמר: עכשיו איני רואה כל סימן. אז גילה לו האר"י שספק הגזל שהיה בידו היו ב' הפרוטות שהושיטה האשה ולקחה. והעון היה שהאשה הזאת היתה האורגת המומחית בין כולם והיה מגיע לה יותר שכר, ולקחה בשוה עם כולם. ולכן דקדקו עמו בשמים ורשמו על מצחו הסימן הנ"ל, שלא היה הגון מה שעשתה.

ויתבונן האדם בסיפור הזה וילמד לקח שבגלל ענין כזה שהיה צריך לשלם לפועלת שכר יותר מאחרים, נרשם במצחו עון גזל, עאכ"ו למי שיש בידו כספו של חבירו שגזלו או דימהו או אינה אותו בעסקו, שבודאי רשומים במצחו עונות הרבה, וכיצד ישא פניו ביוה"כ לסלוח לו ולכותבו בספר החיים.

וזהו שאומר הפייטן בוידוי של יום כפור: שאלתי לכפי להיותם נשואות אל כפים. ויענוני איך תהיינה בלי נקיון כפים, פרושות השמים. כלומר: בקשתי מכפות ידי שינשאו בתפלה לשמים, והם ענוני כיצד אפשר לידיים המזוהמות בגזל להיות פרושות לשמים. ומה יענו החייטים ביום הדין אלו החוטאים בנפשיהם שאם אדם נותן להם בגד לתפור, שלא זו בלבד שגונבים הבר, אלא גם מקצרים הבגד, ועוברים כל עת וכל דגע על לא תגנוב ועבירה הוזהר נעשית להם כהיתר, ואבוי לנפשם מגודל העבירה שעושים שאינם נותנים לבם לשוב בתשובה על כך. ויש הרבה חייטים שהם יהודים כשרים ואוהבים לעשות מצות ומעשים טובים, ועבירה זו היא היתר בעיניהם, ואינם יודעים שאין כל תועלת במצות ובמע"ט שעושים יום ולילה כל זמן שעושים עבירה זו, שהרי היא עבירה חמורה כל כך כפי שכתבנו. וכל חייט הזהיר בזה, בודאי שכרו הרבה מאד, שהרי בא לידו דבר שהבעלים אינם יכולים לדעת אם גזל מהם, וכבשו יצרם ולא גנבו. וזה נחשב כאילו עשו מצוה גדולה.

כך היא גם דרכו של בורא העולמים, הוא נותן לכל אחד את פרנסתו לחייו, ואין לו לחטוף פרנסת השני, והחשוב כי על ידי שיחטוף פרנסתו של השני הוא יתעשר — מעות מרה הוא מועה, כי לנגזל מחזיר הקב"ה בתוספת מענק משלו ואילו הגזלן אינו נהנה מגזילתו לאורך ימים. וזהו אחד מעיקרא האמונה שלנו, שהקב"ה מכלכל חיים, לכל אחד מאתנו, בחסד, יותר מהמגיע לו, ואדם המרגיש עצמו מקופח, יחפש את הסיבה בעצמו ולא יחטוף אצל זולתו.

(פירושי ה"חפץ חיים" על סדור התפלה)

ג

בתשובות בית הלל סימן פ"ו, וז"ל: מכתבו קבלתי — בדבר האיש פייביש אשר בא ועלה הטורף בגבולו בלא רשותו — זה אינו צריך לפנים ששחיטתו אסורה כנבילה, הן מצד השגת גבול, הן מצד חוצפת יתירה בלי רשות הרב אב"ד, הן מצד שאר טעמים — ע"כ אחי אל נא תרעו לשקץ את נפשותיכם משחיטות פייביש אשר שחיטתן נבילה — והשומר את נפשו ישמור משחיטתו והבא למהר מסייעין אותו. ידידו הדו"ש, הק' הילל ל"ש מוועטש.

עוד כ' בסי' פ"ז וז"ל מכתבכם בדבר השוחטים שלמה חיים וחיים צבי שננבו וחמסו והרסו תקנות הקהל הנעשה בצדק ויושר ורחמנות על עניים וחולים, ולקחו הם מעות בגניבה אצל הקצבים — פשוט הדבר שאין לך חשוד לאותו דבר גדול מזה. השתא אם שוחט

פיפורי מעשיות

והאיסור גזל הוא בין מישראל ובין מגוי אע"פ שהוא עובר ע"ז. אדרבה, גזל הגוי חמור יותר לפי שגורם לחילול ה' והגוי מקלל את דת ישראל ומבוזה האומה הישראלית. לכן הזהירה תורה לא לגזול אפילו מן הגוי [במקום שיש חילול ה']. (שם בשם ס' הקנה) וכל הגזול מגוי עומד השר של אותה אומה שלמעלה והוא מקטרג בפני הקב"ה, ואז נגזר * שהשפע שנועד לאדם זה, נוטלו שר האומה ההיא ונתנו לאומתו, ומשאירו יבש מן הטובה.

(מס' ילקוט מעם לועז ויקרא דף רפ"ט)

(* וציין באגרא דפרקא את קכו (הבאנו לעיל ע' ע"ז).)

בא להשיג גבול חבירו לשחוט בעיר אחרת כתבו כן האחרונים, החת"ם והטוב טעם ודעת ושואל ומשיב, דהוי חשוד לאותו דבר, והדברי חיים כ' בחלק שני בספרו דאם התרה בו אסור לעולם ובלא התראה יכול לומר שלא הי' יודע שהשגות גבול הוא גזל — מכש"כ וקו"ח בן בנו של קו"ח בנידון דידן שהקב"ה אמר על הר סיני לא תגנוב והמה עברו על זה וגנבו וחמסו בודאי חשודים המה על אותו דבר ואסורים המה לשחוט עד עולם. ולשימת הרמב"ם אף אם עבר עבירה אחרת אסור לו לשחוט בלי בדיקות סכין ונותן לו. והפר"ח והפרמ"ג פסקו כן. וזה אי אפשר בשוחט בעיר. אבל בחשוד לאותו דבר לא מהני גם בדיקת סכין, רק המה אסורים לעולם, ע"כ את אחי אנכי מבקש אל תשקצו את נפשותיכם מבשר פיגול שחיתתם נבילה, ותקבלו שוחטים כשרים לעירכם. והשי"ת יהי' בעזריכם.

אוהבו, הק' הילל מוועטש

סיפורי מעשיות

המסיג גבול

מעשה נפלא, הפלא ופלא, בחוכר אחד שהסיג את גבול רעהו, ולא שמע בקול סבא קדישא משפולי, כאשר הזהירו שלא יעבור על לאו של „לא תסיג“, והעונש שנענש, הוא ובני ביתו, עד שחזר בתשובה שלמה, והחזיר את האבדה לבעליו הראשונים.

פרק ראשון

בכפר אחד, אחוזת נחלתו של האדון הגרף רדזיבילוב, דר כמה שנים יהודי אחד, ושמו עזריאל בריסקר. ויהי האיש הזה חוכר את בית-הריחים, אשר אצל הנהר, ומן העסק הזה התפרנס בכבוד גדול, ולשלחנו היו מצפים גם בניו וחתניו. ואע"פ שהאיש עזריאל היה כפרי ובעל-בית פשוט, מכל מקום דרכו דרך הגבירים; נתן צדקה ביד רחבה, ובעיקר עסק במצות הכנסת אורחים, והיה מדקדק לקימה בכל פרטיה ודקדוקיה. בכפר הסמוך, גם הוא קנינו של אותו הגרף, ישב עוד יהודי אחד כמה וכמה שנים, ושמו יעקב רייף. ויהי האיש ההוא מוכסן הכפר, בעל בית-המרזח, וגם פרנסתו היתה מצויה בריוח. ושני השכנים האלה חיו בשלום איש עם רעהו, מעת שהכירו זה את זה, ומעולם לא היה ריב ביניהם. כל היהודים, הדרים בכפרי הסביבה, היה דרכם ללכת ולבוא בשבת קודש אל בית עזריאל בריסקר, להתאסף ולהתפלל בצבור, והוא הקצה ל„מנין“ חדר מיוחד ובו „ארון-הקודש“, גם עשה לו אוהל על גבי המים אצל הריחים לשם מקוה, ויתקן בתוכו תיבה ורצפת-נסרים מנוקבת, והמקוה היתה כשרה כדת, ובימי-הקיץ היו טובלים בה.

בספר הלכות פסוקות תיו יהושע סעי' מה זו"ל: שוחטים המסיגים גבול רעהם אף כי שאין לפסול שחימתו משורת הדין שהחשוד לד"א אינו חשוד לכל התורה. ומה גם מאיסור קל לחמור. אמנם זהו כששוחט לעצמו אבל הממונה לשחוט לאחרים דצריך להיות אדם כשר וירא ה' מרכים וא"כ מאחר דתלמוד ערוך דעני המהפך בחררה ובא אחר ונטלו מיקרי רשע הרי הרשע אינו אדם כשר ואינו ירא את ה' ודאי וראוי הוא להתאמץ בכל עוז להסיר מכשול זה (שו"ת אדמו"ר סי' ט' ועי' פ"ת ס"ק ט"ז).

סיפורי מעשיות

ברוב השנים הופרה הידידות שבין שני השכנים בגלל ענין השדוכים; לעזריאל היה בן וליעקב — בת. ויואל יעקב להתחתן בשכנו עזריאל ולקחת את בנו לחתן, אך עזריאל סרב בדבר. ראשית, לפי שמשפחת עזריאל עולה ביחוסה על משפחת יעקב ולא נאה לו כלל להתחתן עמו. ושנית, המחותן עצמו איננו לפי טעמו, הוא אינו מתנהג בעניני היהדות בכשרות גמורה; קצת משכיל הוא, מן המתחכמים, על כן מאן עזריאל להתחתן עמו. ומזה נולד הרוגז בין השכנים האלה, והרוגז היה גדל יותר ויותר, עד שהחליט יעקב בלבו לקחת נקם מעזריאל על מאונו זה. וילך אל אדון הכפר, והתחיל לפתותו, שישכיר לו את בית־הריחים שעזריאל מחזיק בו. ואעפ"י שהאדון הגרף לא אבה לו בתחלה, אך יעקב זה לשון חלקה לו, ועל ידי דברי חנופה, מלשינות ופתורים שונים, הפך את לב האדון לרעה על עזריאל. יעקב זה אין כחו אלא בפיו, וילך להלשין על שכנו, שעוסק הוא בדברים אסורים, וגם מקלקל ומשחית הוא את בית־הריחים. ומלבד זה, הבטיח לשלם דמי שכירות, כמעט פי שנים, מאשר ישלם עזריאל. על הוספה כזאת לא יכול לותר גם הגרף, והלך והשכיר את בית־הריחים ליעקב, גם כתב חווה ומסרו לידו, כמנהג. אחר הדברים האלה, שלח הגרף מודעה לעזריאל ויודיעהו, שעליו לעקור את דירתו בסוף השנה ולפנות את המקום לחוכר החדש, שהשכיר לו את בית־הריחים. כאשר נשמעה הבשורה הזאת בבית עזריאל, נתנו כולם את קולם בבכי ויללה; הזמן עד תום השנה קצר, רק כשני חדשים, ועסק אחר לשכור, אין זה נקל כל כך. נסה עזריאל ללכת אל האדון הגדול הגרף לבקש על נפשו, אך לא נתנהו לבוא לפניו, באמרם לו שילך אל הסוכן המנהל את עסקי האדון. וילך עזריאל אל הסוכן, ויבך לפניו בדמעות שלישי, אך הוא ענה, שאין אחרי המעשה כלום. מכיון שהאדון כבר חתם על החווה ונמסר לידי יעקב שכנו, אין לחזור בדבר, ומלבד זה אין דרך האדונים בכלל לחזור בהם. עוד עצה אחת יש, אמר לו הסוכן, כאשר נכמרו רחמיו עליו: "יותר שכנו על כל העסק ויתחרט, יחזיר

ח

ומה שאמרו שם דבנהרדעא בדקו לה במיא, אפשר דכוונתם ג"כ על נגע דשכיח בעוה"ר בין השוחטים אפי' שיש בהם המעלות הנ"ל, והוא השגת גבול, אשר כבר הרעישו העולם בזה כל גדולי

סיפורי מעשיות

את החוזה ויפסיד את שלש מאות הכסף שנתן בערבון, ואז יוכל הוא להשתדל אצל הגרף, שהעסק יעמוד בדרשותו גם להבא, אם יוסיף איזו הוספה". ואע"פ שידע עזריאל, שיעקב הוא שונאו, וגם איש אכזרי, מכל מקום אמר ללכת אליו הביתה, להתנפל לפניו ולבקש ממנו רחמים עליו ועל ביתו, שיחזיר את כתב החוזה לידי בעליו, ואת שלש מאות הכסף שעליו להפסיד ישלם עזריאל. וי"ל עזריאל ואשתו אל בית יעקב, ויבכו לפניו בדמעות שלישי, ויתחננו אליו, שירחם עליהם ולא יקפח פרנסת כמה משפחות. אולם לשוא בכו והתחננו, יעקב ואשתו פיגה הכבידו לבם, ולא אבו שמוע. וכאשר פצרו העלובים בהם מאד, הפכו אלה פניהם ונכנסו לחדר השני, ויסגרו את הדלת אחריהם. ויאמר עזריאל אל אשתו: "אם יעקב ופיגה רעיתו אטמו את אזניהם משמוע בקול בכיתנו, מוטב לנו לבכות ולהתחנן לפני שומע קול בכית עמו ישראל ברחמים, כי שערי דמעות לא ננעלו, והוא בודאי ירחם עלינו וישעיענו". וילכו וישובו לביתם, והחליטו לנסוע אל סבא קדישא משפולי, שהיה מפורסם לבעל מופת גדול, לשפוך לפניו את מר נפשם.

פרק שני

ויסע עזריאל עם אשתו לשפולי לפני חג השבועות, והיו מוכרחים להשאר שם גם לימי החג, כי לא עלה בידם לדבר עם סבא קדישא קודם החג. ואף על פי שכבר נתן שלום לצדיק, וגם הגיש לפניו "פתקא", ובו כתוב: "שלא יוכל אדם אחר לקפח פרנסתו", מכל מקום מוכרח הוא להשאר, כי בשעת קריאת הבקשה לא ענהו מאומה, רק אמר: "מן הסתם ישאר כאן לחוג חג השבועות, ויש עוד פנאי..." על כן נשאר עזריאל בשפולי ולא שב הביתה לחוג שם את חג הבכורים עם בני ביתו. וכל ימי החג לא היו לו ימי שמחה, כי אם הלך קדורנית; כולו מלא עצב ועגמת-נפש, ועל פניו לא נראה גם צחוק קל, ויתפלל בדמעות כמו ביום הכפורים.

וידי' ביום הראשון לחג השבועות, כאשר חלקו יין לכל המסובים מסביב לשלחן, נתנו יין גם לעזריאל. אך כאשר פתח עזריאל את פיו לשתות ולומר "לחיים", כנהוג, לא יכול להתאפק מבכי; עיניו זלגו דמעות, ומפיו לא הוציא אף הגה. ויצעק עליו סבא קדישא ויאמר: "שוטה! מדוע אתה בוכה? הלא חג שבועות היום, ולמה באת אלי להעציבני ביום הקדוש הזה שנקרא

אחרונים ז"ל כמ"ש בש"ע התניא סי' ט' כשו"ת שבסוף הספר וכשו"ת דברי חיים בהרבה מקומות בחיו"ד ח"א סי' ט' ובח"ב סי' ב' וסי' כ' דשחיטות השו"ב המשיג גבול רעהו אסורה והאוכל משחיטתו כאלו

סיפורי מעשיות

"יום חתונתו ויום שמחת לבו"? האם באת אלי להשבית לי את שמחת החתונה? והלאי שהיית משבר את ידיך ואת רגליך לפני דרוך כפות רגליך על מפתן ביתי". ודרכו של סבא קדישא נודע, שאם היה חפץ להמתיק את הדינין של איזה איש ולחלצו מן המצר, היה מבזה ומקללו ברבים. אולם עזריאל לא ידע עוד זה, והיה כשמעו את הדברים הקשים כשהם יוצאים מפי סבא נתבהל מאד, וכמעט שנתעלף מרוב פחד וצער. אז פנה אליו סבא וידבר אליו רכות לאמר: "האם זוכר אתה מה שקרה בביתך לפני שש שנים, בערך? עני אחד דפק על דלתי ביתך בליל חרף קר, ואתה פתחת לו את הדלת והכנסת אותו לתוך ביתך. גם הכינות לו חמין לשתות, וההיית את נפשו ממש, ונתת לו מקום לשכב ולישון כל הלילה. ליום המחרת קם העני, נטל את ידיו והתפלל, ואחרי כן אמר שהוא רוצה לבדוק את מזוונות ביתך על הטובה שעשית עמו. וילך האיש ויבדוק את המזוונות וימצא, שבשני פתחים לא היו כלל מזוונות כי אם נייר ריק, ואמרת אין זה רק שהנכרי הידוע לך גנב את המזוונות מתוך הנייר...". ויען עזריאל ויאמר: "אמת נכון הדבר, זוכר אני את הכל". "אני הייתי העני הזה — הוסיף סבא קדישא — ואתה אל תירא כלל, בלי ספק יעזור לך השם יתברך ויהפך לך את הקללה לברכה". ויצו עליו לשתות את היין ויאמר: "לחיים", כמנהג, ויאמר לו עוד: "הנה שמך עזריאל בן דבורה, והיום קראנו ב"אקדמות" את הפסוק "עד ב יקר אחסנתיה חביבין דבקבעת", עד ב הרי לך ראשי התיבות של שמך עזריאל בן דבורה. ובזכות מצות הכנסת אורחים יתקיים בך שתהיה "יקר אחסנתיה", ותחשב בין חביבי המקום, למען תשאר "דבקעת", היינו תשב על מקומך וכנך כל ימי חיך, ולא יוכל איש להזיזך ממקום פרנסתך". אז נהפך עזריאל לאיש אחר וישב לשלחן הסעודה בלב שמח.

כתום החג נכנס עזריאל ואשתו אל סבא קדישא להפרד ממנו בברכת שלום, ויספר לפניו עוד הפעם את פרשת צרותיו, ואת כל מה שעשה לו שכנו יעקב בהסיגו את גבולו. ויבך הוא ואשתו, ויבקשו עצה ממנו, להצילם מחרפת הרעב. ויקח סבא קדישא ניר ודיו ועט, ויכתוב את הדברים האלה: "אתה יעקב! שמעתי עליך שאתה רוצה להסיג את גבול שכנך עזריאל, על כן אני מזהירך שאסור לך לעשות כן, ואם יש לך איזו תביעה עליו, הזמינהו לדין תורה. ואם לא תשמע לדברי תתחרט; ואין עונשין אלא מזהירין תחלה, ואם תאבה ותשמע תתברך. הק' ליבוש משפולי".

אוכל נבלה, וכ"כ הרבה גדולי אחרונים, ומפני שבדבר קל השוחט מורה היתר לעצמו שאין זה מקרי השגת גבול, והאמת אינו כן כמבואר בשו"ת גדולי אחרונים ז"ל עי' בשו"ת בית שלמה סי' י"ט האיך מקרי לענין זה השגת גבול. ע"כ בדקו לו להשו"ב כמיא דתיבת מיא נוטריקן משיג יגיעות אחרים. וכתב בשו"ת דברי חיים סי' מ"ז בחו"מ דאפי' לפושעי ישראל אסור להשיג גבול כיון שבעוה"ר ששנאת חנם גבר בעולם ובנקל יאמר על אדם כשר שהוא פושעי ישראל. עיי"ש.

ומה שאמרו שם דר' ששת בדק לה בריש לישנא, כבר דרשו בזה הספרים הקדושים אם אין השו"ב בעל לשון הרע שזה ג"כ

סיפורי מעשיות

מסר סבא קדישא את פסת הניר לידי עזריאל ויאמר אליו: „כאשר תבוא הביתה, תלך תיכף לשכנך יעקב ותמסר לידו את הפתק הזה, ותאמר לו שהיית בביתי ואנכי הבטחתך שתשאר על מקומך. והיה אם ישמע לדברי אלה — מוטב, ואם לאו, תשכר לך דירה באותו הכפר או בכפר הסמוך, ותעקר את דירתך מבית הריחים לזמן קצר, עד אשר יבוא אליכם ויבקשכם, שתקבלו מידו את ה"חזוה", והוא יצא משם בפחי נפש.“

ויסע עזריאל ואשתו הביתה, ויעשו כדברי סבא קדישא, אך האיש יעקב לא שם לבו לדברי עזריאל, ויזרק לו את הפתק בשחוק ויאמר: „אותו הרבי שהיית אצלו הוא מושל בעירו, ופה בכפר הלא יש לנו מושל, ברוך השם, האדון שלנו“, וילך עזריאל לביתו, ויקיים את כל דברי סבא קדישא, וישכר לו דירה בכפר הסמוך. כאשר הגיע היום המוגבל, עקר עזריאל את דירתו מבית הריחים, וילך לשבת בבית החדש אשר שכר לו, ויעקב שכנו קבע את דירתו בביתו הוא.

לא ארכו הימים, ותלך פיגה אשת יעקב אל האהל אשר אצל בית הריחים לטבול במי המקוה הכשרה, שהכין ותקן עזריאל, ולא חפצה לנסוע העירה, גם דרכן של השכנות היה לטבול ולהתרחץ שם בימי הקיץ, עוד מן הימים הראשונים שבנו שם את האהל. ויהי ברדת פיגה אל מקוה המים, לקחה אתה את בתה הגדולה, כדי שלא תהיה שם יחידה וכי תשמור גם על הבגדים. ומפני שהיה אז הקיץ בתקפו, והחום היה גדול, ישבה לה הבת על מפתן האהל, תחת העצים שהיו נטועים מסביב, ואמה כננסה בפנים האהל להתרחץ ולטבול כדרכה תמיד. אבל בפעם הזאת קרה לה מקרה נורא: כאשר ירדה על המדרגות לטבול, נשברו תחתיה המורדות עם נסרי הרצפה, ותפול לתוך עמקי המים, ולא הספיקה לצעוק אף צעקה אחת. מחמת הפחד והבהלה נתעלפה מיד ולא ידעה מה עמה, גם בתה אשר ישבה למעלה על מפתן האהל בחוץ, לא שמעה מאומה, ולא ידעה כלל מה שעבר על אמה בפנים האהל.

מצוי בעוה"ר אפי' בין שוחטים יראים שנכשלים בזה. והנה אף דלא מצנין פוסקים שיפסול השו"ב עבור זה, מ"מ בכלל רוע מעללים הוא בזה. ובפרט כשמוציא שם רע על חברו נקרא שומה רשע וגם רוח. וכשנתברר ששקר ענה בו דאז הוא פסול לעדות אפילו בפעם הראשון כמבואר ביו"ד סי' ב' ובבאה"ג שם אות ו' ועי' בשו"ת בית יצחק סי' כ"ט בענין זה ובשאר גדולי אחרוני' ז"ל. וזה כוונתם דבדקו בריש לישנא.

סיפורי מעשיות

פרק שלישי

וַיְהִי כַּאֲשֶׁר נִשְׁבְּרָה הַרְצָפָה תַּחַת רֵגְלֵי פִיגָה אֵשֶׁת יַעֲקֹב וַתְּפֹל לַתּוֹךְ הַמַּיִם, כִּי הִתְעַלְפָה, וַתֵּצֵא בַמְּקוֹמָהּ מֵתוֹךְ מַעֲמְקֵי הַמַּיִם אִשָּׁה אַחַת מִבְּנוֹת הַשְּׂדִים, אֲשֶׁר מִשְׁכָּנָן בְּנֵהָרוֹת וּבִפְרֵט בַּמַּיִם הַנּוֹהְרִים אֲצֶל הַרְיָחִים, שֶׁהִיָּתָה דוֹמָה לַפִּיגָה בְּקוֹמָתָהּ וּבְקִלְסָתָהּ פְּנִיָּה. בַּת פִּיגָה שִׁיבְבָה עַל מַפְתָּן הָאֵהָל, וְהִבִּיטָה מְדֵי פַעַם בְּפַעַם מֵאַחֲרֶיהָ לִרְאוֹת אֶת אִמָּה הַעוֹלָה מִן הַרְצָפָה, בְּרְאוֹתָהּ אֶת אִמָּה עוֹלָה מִן הַמַּיִם וְהִיא מִתְלַבֶּשֶׁת כְּדַרְכָּהּ, לֹא שְׂאֵלָה אוֹתָהּ שׁוֹם דָּבָר וּשְׂתִיחֵן לֹא דָּבָרוּ מֵאוֹמָה. אַחֲרֵי שִׁלְבְּשָׁה הָאִשָּׁה אֶת בְּגָדֶיהָ, בְּגָדֵי פִיגָה, וַתֵּצֵא מִן הָאֵהָל, הִלְכָה אַחֲרֶיהָ גַם בַּתָּהּ, וַתְּבַאֲנָה שְׂתִיחֵן הַבֵּיתָהּ, דִּירַת יַעֲקֹב. וְהִנֵּה הַבַּת, שְׁלֹא יָדְעָה כָּלֵל אֶת דָּבָר הָאֶסּוֹן שֶׁקְרָה אֶת אִמָּהּ, שָׁבָה לְמִלְאַכְתָּהּ וְלַעֲבוֹדָתָהּ אֲשֶׁר בְּבֵיתָהּ, וְאַחֲרַיִךְ כִּךְ יֵצְאָה לְשׁוֹחַ עִם חֲבֵרוֹתֶיהָ. גַּם יַעֲקֹב לֹא הָיָה בְּבֵיתָהּ, כִּי הָיָה טָרוּד עוֹד בְּבֵית־הַרְיָחִים, רַק הַיְלָדִים הַצְּעִירִים הָיוּ בְּבֵית וּישְׁחָקוּ וַיִּשְׂתַּוְּבוּ, וַיִּחְשְׁבוּ שֶׁהָאִשָּׁה הַזֹּאת הִיא אִמָּם. וַיְהִי כַּאֲשֶׁר קָרְבוּ אֵלֶיהָ הַיְלָדִים, וַיְבוֹאוּ אֵלֶיהָ בְּדַרְיָשׁוֹת שׁוֹנוֹת, כְּדַרְכָּם תְּמִיד לְבוֹא לְפָנֵי אִמָּם, וּלְבַקֵּשׁ מִמֶּנָּה בְּקִשׁוֹת שׁוֹנוֹת, לֹא עָנְתָה אוֹתָם מֵאוֹמָה, רַק הִרְחִיקָה אוֹתָם מִפְּנֵיהָ וְגַם דָּחְפָה אוֹתָם דַּחוּךְ וְהִרְחַקָה. אַחֲרַיִךְ כִּךְ הִלְכָה וַתִּקַּח אֶת כָּל הַקְּדֵרוֹת עִם הַתְּבִשִׁילִים, שֶׁהָיוּ מוֹכְנִים לְסַעֲוֹת הָעֶרֶב לְכָל בְּנֵי־הַבֵּיתָהּ, וַתֹּאכַל מִן הַקְּדֵרוֹת. כִּרְאוֹת הַיְלָדִים שֶׁהָאִם אוֹכֵלָתָהּ, הִקִּיפוּ אוֹתָהּ בְּצַעֲקוֹת, כְּדַרְכָּם תְּמִיד, וַיִּדְרְשׁוּ מִמֶּנָּה לֵּתֵת גַּם לָהֶם לְאֹכֹל. אוֹלָם הִיא לֹא עָנְתָה אוֹתָם דָּבָר, אֶךְ דָּחְפָה אוֹתָם מִפְּנֵיהָ בְּדַחֲפוֹת וּבְעִיטוֹת, עַד שֶׁהֵם הִתְחִילוּ לְצַעֲקוֹת וּלְבִכּוֹת. בַּתּוֹךְ כִּךְ שָׁמְעָה הַבַּת הַגְּדוּלָה בַּחוּץ אֶת הַבְּכִיּוֹת וְהַצְּעָקוֹת שֶׁל הַיְלָדִים בְּפָנִים, וַתִּמְהַר הַבֵּיתָה לִרְאוֹת וּלְדַעַת מַה שֶּׁם. אֶךְ מָה נִבְהַלָה בְּרְאוֹתָהּ אֶת מַעֲשֵׂיהָ הַמְשׁוּנִים שֶׁל אִמָּהּ, הַעִימַדְתָּ אֲצִיל הַתְּנוּרָה, וּפְנִיָּה מְכוּסִים, וְהִיא מְעוֹטֶפֶת עוֹד בְּאוֹתָם הַבְּגָדִים שֶׁבָּאָה בָּהֶם מִן הַרְצָפָה, וְאוֹכֵלָתָהּ מִן הַקְּדֵרוֹת, אוֹכֵלָתָהּ בְּלִי הַפֶּסֶק שְׁלֹא כְּדֶרֶךְ בְּנֵי אָדָם. וַיְהִי כַּאֲשֶׁר קָרָאָה הַבַּת: "אִמָּה! אִמָּה! שְׁבִי בְּמִקְוֶמְךָ וְאַתָּן לֶךְ לְאֹכֹל, הֲלֹא זֹאת הִיא סַעֲוֹת הָעֶרֶב שֶׁהוֹכַנָה לְכוֹלְנוּ". לֹא עָנְתָה מֵאוֹמָה, אֶךְ עִמְדָה וְאוֹכֵלָהּ, כֹּאֲלוֹ לֹא שָׁמְעָה כָּלֵל אֶת דְּבָרֵי הַבַּת. וַתִּגְשׁ הַבַּת אֵלֶיהָ לְהִבִּיט בְּפָנֶיהָ וּלְדַבֵּר

ואפשר דזה הוא כוונת רבו"ל במס' עירובין דף כ"ה ע"ב אמר ר' אילעי בג' דברים אדם ניכר בכוסו ובכיסו ובכעסו, ודקדק המהרש"א בח"א דמה שייכות יש לג' דברים הללו ול"ז. ונ"ל דהנה קודם למאמר זה מיירי מאדם ההולך בדרך, היאך יתנהג לענין תפילה. והנה אנן קי"ל דההולך בדרך ורוצה לאכול בשר דצריך

סיפורי מעשיות

עמה, גם חפצה להסיר את המעטפה אשר על ראשה, אולם גם איתה דחפה, ותפול הבת ארצה, ותתן קולה בבכי וצעקה. כאשר ראו הילדים, שאחותם הגדולה בוכה וצועקת, התחילו כולם לבכות ולצעוק יחד, עד שאחד מהם רץ החוצה ויבוא אל בית-הריחים ויצעק: «אבא! אבא! בוא מהר!» כשמוע יעקב את צעקת הילד נגש אליו ושאלהו: «מה בבית?» אך הילד היה מבוהל ולא ידע מה לענות בראשונה. אחרי כן ענה בקצור: «האם מכה אותנו ותאכל את כל סעודת הערב». וירץ יעקב אל ביתו, ויבהל גם הוא, בראותו את כל הילדים כשהם בוכים, ובתו הגדולה שוכבת על הארץ ובוכה וצועקת. ועוד יותר השתומם, כאשר ראה את אשתו מעוטפת במלבושי הרחצה, עומדת אצל הכירה ובידיה קדרה שהריקה אותה כולה, ולא ידע יעקב מה לעשות, והתחיל לצעוק: «פיגה! פיגה! מה לך? מה עשית?» אולם אחרי כן כאשר ראה את בתו, והנה היא שוכבת על הארץ וצועקת: «ראשי! ראשי! — רץ אליה וירימנה מן הארץ, ויחבוש את ראשה במטפחת טבולה במים קרים. וידבר גם עם אשתו, וינס לקחת ממנה את המעטפה ולהביט בפניה, אבל גם אותו דחפה דחיפה עצומה, ויפול ארצה, אך הוא קם תיכף על רגליו, ויגש אליה עוד הפעם, והתחיל לבכות ולהתחנן לפניה, שתענהו על שאלותיו, ותאמר לו מה היה לה. אז נתפרץ מפיה שחוק איום בקול משונה, כקול בהמה או חיה, עד שנבהלו כולם מן הקול הנורא הזה. אחר כך נגשה אל הדלת ותפתח אותה, ותצא אל הפרוזדור, ומשם עלתה דרך המעלות על העליה, ותשכב לישון על העשב והחציר אשר שם.

כאשר נתישבה מעט דעתם של יעקב ובתו, החליטו לעלות אחריה על העליה, ויעלו שניהם, ופנס מאיר ביד יעקב, ויראו והנה היא שוכבת על החציר מעוטפת כבראשונה, ויגשו אליה לאט לאט להביט בפניה, ויבקשו אותה לרדת למטה, ותשכב במטתה אשר בבית, אולם כאשר נגשו אליה ישבה לה, ותחטוף את הפנס המאיר מיד יעקב, ותשליכהו ארצה, ושוב פרץ מפיה שחוק נורא בקול משונה כבראשונה, וירדו יעקב ובתו מן העליה, והניחו אותה שם שוכבת על החציר, ויאמרו: «אין זה כי אם נבהלה באהל הטבילה, ונטרפה דעתה עליה ונשתגעו; ובכן תשכב לה שם עד הבקר, ואז נראה אם מעשיה ונדע לעוף עצה». וילכו לישון, כלילה נדדה שנתם, ובבקר השכם עליה יעקב על העליה, וימצאנה שוכבת על החציר וישנה, ולא רצה להעיר אותה משנתה

לחקור על השו"ב אם יש בו ג' מעלות הנ"ל כמ"ש בשמ"ח סי' א' ע"י ח' דאסור לאכול עד שיחקור כנ"ל. (ולא כאותן המון עם כשרואין בא' שמדקדק באכילה ואינו אוכל בכל מקום בואו, המה אומרים שזה הוא מדת חסידות, דבאמת אסור לאכול מצד הדין עד שיחקור כנ"ל) ובא"א לחקור כתב שם השמ"ח דצריך לבדוק הסכין ששחט בו בשר זה וגם ישאל לבני מתא אם אין השו"ב רגיל בשכרות או שאר רוע מעללים. וכן הוא ביפה לבדיקה מהיד אפרים שבסוף יו"ד דפוס ווילנא ע"ש. ע"כ בא ר"א ואמר אפי' נמצא שלם

סיפורי מעשיות

בחשבו, אולי אחר השינה תתישב עליה דעתה ותתפקח. וירד יעקב מן העליה בלאט, וילך לראות באהל המקוה מה נהיה שם, וירא והנה נסרים מהרצפה צפים על פני המים. ויתפלא מאד, ויקח מקל ארוך ויבדוק את הרצפה וינסנה, וימצא שרצפת המקוה נתקלקלה כולה, ויאמר יעקב: «אכן נודע הדבר, כאשר ירדה לטבול, נשברו תחתיה נסרי הרצפה ותפול לתוך מעמקי המים, ואף שעלתה אחרי כן מתוך המים, מכל מקום, מחמת הבהלה, נטרפה עליה דעתה». ויבוא יעקב אל ביתו ויספר לבתו, שנודעה לו סבת המחלה, כי כמעט שטבעה במעמקי מי המקוה, מחמת שנפרצו תחתיה הנסרים מרצפתה, שהיו בודאי ישנים ובלתי חזקים, ומפני שנתבהלה גשתטית. וינחמו זה את זה, כי הרופאים בודאי ימצאו לה מזור ותרופה, מאחר שנודעה להם סבת המחלה.

פרק רביעי

ידי' בבקר, אחרי אשר הקיצו הילדים וכל בני-הבית משנתם, ויחלו להכין סעודת-שחרית כדרכם בכל יום ויום. ואחרי אשר הוכנה הסעודה, ירדה האשה מן העליה, מעוטפת כמו אתמול, ותקח את כל הלחם, הקדרות עם התבשילין, ותעלם על העליה, ותאכל את הכל — ואת הקדרות הריקות השליכה על הרצפה אשר בפרוודור, ושוב שכבה על החציר לישון. ומפני שעד עתה כמעט כולם נדחפו והוכו על ידה, פחדו לעלות אליה, פן תדחפם ותשליכם מן העליה ארצה. מה עשו? עמדו על המעלות והסתכלו במעשיה מרחוק. והיה בהכנים בבית סעודת-הצהרים, ירדה שוב ולקחה את כל המאכלים ועלתה עמהם על העליה, אכלה את הכל, ואת הכלים הריקים זרקה על הארץ, ואחרי-כך שכבה על החציר לישון.

כן עברו שלשת ימים, והיא התנהגה כן בכל הסעודות, והיו מוכרחים לבשל פעמים כל סעודה וסעודה, ונתפרסם הדבר בכל הכפר שפיגה אשת יעקב גשתגעה. ביום הרביעי אמרה בת יעקב אל אביה: «אבי יקירי! מה תהיה התכלית? הלא אתה רואה שבצרה גדולה אנחנו. אולי בא עלינו העונש

בהמעלות הנ"ל אפ"ה צריכין לדרוש אם אדם הגון הוא. ובמה יכיר בו שהגון הוא, ולזה אמר בכוסו, ר"ל אם אינו רגיל בשכרות. ובכיסו, ר"ל אם אינו משיג גבול אחר. ובכעסו ר"ל אם אינו מוציא שם רע על חברו שזה בא ע"י כעס. ולהשומע יונעם ויתברך לדור דור. ויזכה לטבח טבח בהר המור, ולשמוע במהרה בשורת קול התור בגמטרי' יזנה זאב בן אסתר תחי'.

(מס' מראה ראיה')

סיפורי מעשיות

הזה, מפני שכרתנו אוכל מפי כמה משפחות שישבו כאן לפנינו? הלא המה עזריאל ובניו וחתניו. על-כן עליך לנסוע אליו ולהחזיר לו את בית הריחים, ובזכות זה אולי תרפא אמי היקרה". ובאמרה את הדברים האלה, פרצה בבכיה גדולה. אולם אביה היה איש קשה-לב וקשה-עורף, חוקר ומשכיל, ויאמר אל בתו: «אל תוסיפי לדבר עוד דברי שטות כאלה, לו בא השגעון עליה בלי שום סבה, שלא על פי דרך הטבע, או היה מקום לדבריך אלה. אבל הלא אנחנו יודעים את סבת מחלתה, שנתבלבלה מחמת שנפרצה הרצפה תחת רגליה בשעת הטבילה, ואם כן, מה ענין זה לעסק הריחים? הלא מקרים כאלה, מעשים הם בכל יום, שאנשים משתגעים מחמת סבות שונות, אף על פי שלא הסיגו גבול. ועתה את דורשת ממני, שבשביל ספק קל שבקלים נפסיד את הפרנסה, הלא גם את כאחת המשוגעות תדברי. ואם אין את מאמנת לדברי, אנכי אסע מחר העירה ואביא הנה רופא מומחה, ונשמע מה יאמר הוא».

ייעש יעקב כן, ויסע העירה והביא דוקטור מפורסם, ויספרו לו את כל התנהגותה, אך הרופא אמר שאי אפשר לו לומר מאומה עד שיבדקנה היטב. ויחשבו תחבולות מה לעשות, ואיך לסדר את הדברים, שהרופא יוכל לראותה ולבדקה כהוגן. ויאמרו להמתין עד שתרד מן העליה לקחת לה אוכל, ואז יתפסוה אנשים גבורים, ויחזיקו בה בכח, עד אשר הרופא יבדקנה היטב ויעמוד על מחלתה. ויקח יעקב ארבעה אנשים ערלים גבורים, ויעמידם להיות נכונים לתפשה ולהחזיקה, כאשר תרד מן העליה. וכן היה: כאשר ירדה, בזמן סעודת-הצהרים כדרכה, מעוטפת במעטפה על ראשה, ותלך ישר אל הכירה לקחת את הקדרות, קפץ עליה אחד מן הערלים הגבורים ויתפסנה ביד אחת. אבל היא פערה פיה בשחוק איום ובקול משונה, ותחטוף את הקדרה בידה השנייה, ותשפוך עליו את התבשיל הרוחה, והאיש נכה בפניו ובידיו, ויעזבנה לנפשה והתחיל לצעוק מרוב כאב. מיד קפצו עליה שלשת הערלים הנשארים, אולם היא התחילה להסתובב עם קדרת-הברזל הריקה אשר בידה, ותך על ימין ועל שמאל, עד אשר כולם יצאו פצועים והדם זרם מעל פניהם וידיהם. ויצעקו כולם מרוב פחדם וכאבם, וצעקה ויללה נשמעו בבית, וירוצו כל האנשים הנמצאים בבית החוצה, גם הדוקטור קפץ דרך החלון, והיא נשארה

ובספר דרכי תשובה על יו"ד סי' א' ס"ק רי"א ד"ה אלא מכח ידוע וז"ל: עי' בכנה"ג חו"מ סי' ק"מ בהגהת הטור אות קמ"ט שכ' דהשו"ב שהחזיק לשחוט במקום אחד אין כח בשום אדם להוציאו מחזקתו ועיי"ש עוד באות קמ"ז שכ' דכל שהחזיק בשום מינוי מהקהל אינם יכולים לסלקו אא"כ אינו מתנהג כשורה במינויו עיי"ש (ועי' בא"ח סי' נ"ג ובנושאי כלי הש"ע מענינים אלו) ועי' בשו"ת מהרי"ק שורש נ"ז סוף ענף א' ובשו"ת מהרש"ל סי' ק'. . . ועבשו"ת דבר משה קמא סי' ס"ג שכ' דאם הוא ממונה מקהל לשו"ב אף שלא

סיפורי מעשיות

בבית לבדה. ותקח את הקדרה השניה עם התבשיל, ואת כל הלחם אשר מצאה בבית, ותלך ותעל על העליה. שם ישבה לה על החציד ותאכל את התבשילים ואת הלחם, ואת הכלים הדיקים השליכה ארצה, כדרכה מדי פעם בפעם. כאשר ראו יעקב ושאר האנשים שלקחה את המאכלים והלכה למקומה, שבו הביתה, ויחלו לחשוב עצות ותחבולות מה לעשות. ויספר יעקב לדוקטור את סבת מחלתה, וגם הוא הסכים לדברי יעקב. שהבהלה היא סבת מחלתה, שעל ידי הפחד חלשו עצבי-המוח. גם אמר שדרך המשוגעים האלה, שבשבועות הראשונים למחלתם הם גבורים וחזקים ומאכלם הוא שלא כדרך הטבע, אוכלים הם כמו סוסים. כשמוע יעקב את דברי הדוקטור אמר לבתו: "שמעי נא, בתי, את דברי הרופא, שגם הוא מסכים לדברי, שהשגעון הזה הוא מקרה טבעי".

ויבקש יעקב מאת הדוקטור עצה, לדעת איך להתנהג אתה להבא, ויאמר הרופא אל יעקב ואל בתו: "הלא תדעו, אם תכינו לה סעודות כאלה בכל יום ויום, היא תתגבר בכל פעם יותר ויותר. על כן עצתי שלא תכינו בעבודה כל מאכל, רק תבשלו בשבילה מים עם עצמות גדולות של בשר, שתחשוב שאלה הן בשר, ועוד קדרה אחת עם תפוחי-אדמה כדי להחיות את נפשה. ואחרי עבור איזה זמן יחלש כחה לאט לאט, עד שתחלה ותשכב ולא תוכל ללכת, ואז תורידו אותה מן העליה, תרחצו אותה ותשכיבה במטה, ואם אבוא אליה אז, אבדקנה היטב ואקוה לרפאותה. וכדי להחיש את חלישות כחה, אכתב לה גם "רצפט" לקחתו בבית המרקחת, ולשפוך ממנו חלק ידוע בתוך התבשילים, שיכינו בשבילה בכל יום ויום. אך עליכם להזהר שלא תכינו את מאכלכם בבית הזה, כי אם בבית אחד, בבית אחד השכנים, ושם גם תאכלו את כל ארוחותיהם". דברי הרופא מצאו חן בעיני יעקב, ויודה לו על עצתו המחוכמת, וישלם לו בעד טרחתו ביד רחבה וישלחהו לביתו.

בקנין אסור לשום אדם להשיג גבולו ואסור לבני הקהילה לחעבירו דיש לו דין פועל דשכירות פועל אין צריך קנין ופשוט דאסור לאחר לשחוט שם דהוי בכלל קהל שעשו תקנה וכו' אולם אף אם לא קבלוהו עליהם רק שמעצמו החזיק שם בעסק השו"ב ג"כ אסור לאחר לשחוט שם ולהשיג גבולו דעכ"פ הוא בכלל עני המהפך בחררה ואסור משום מעם פסקו לחיותי' עיי"ש ועי' בדבריו במהדורא תניינא סי' נ"ד ועבשו"ת שם ארי' חלק חו"מ סי' ל"ז מ"ש בענין זה.

סיפורי מעשיות

יִרְדֵּי ממחרת ויעשו כאשר צוה הדוקטור. כל בני-הבית הלכו אל בית השכן, ויאכלו שם את אשר הכינו להם, ובביתם הכינו לאשה קדרות מים בלי אוכל, דק עצמות גדולות ותפוחי-אדמה. והנה בזמן שכל בני-הבית ישבו בבית השכן, ירדה היא מן העליה ותבוא הביתה לקחת לה לאכול, ותחפש אחרי לחם ושאר מאכלים ולא מצאה. ותקח את הקדרות מן הכירה, ותאכל מן התבשילין אשר בהן. אבל תיכף הכירה שמרמים אותה, והתחילה להתנקם בכלי הבית: שברה את הכלים, הקערות והקדרות. אחד כך לקחה סכין ותחתך את כל הכרים והכסתות, ותזרק את הנוצות דרך החלון החוצה. אנשים רבים התקבצו מסביב לבית יעקב, אך כולם פחדו להכנס לבית פנימה. ואחרי ששבה ועלתה לעלית הגג, נכנסו האנשים הביתה ויראו את החורבן הגדול אשר בבית. יעקב ובתו דאו את הנזק הרב שהיא הסבה להם, הבינו שעצת הדוקטור היא שטות ואינה ישרה כל כך כמו שחשבו מראש, ויפחדו שמא תעשה ככה גם בעת ארוחת הצהריים. ומלבד זה חששו פן תבוא גם לבית שכנתם או לבית הדיחים, וגם שם תסב להם חורבן כעין זה, ויאמרו שאין חכמה ואין עצה כי אם להכין לה אוכל די צדקה, כאשר הכינו עד עתה. וימהרו להכין לה שתי קדרות מלאות אוכל וגם לחם לעת סעודת הצהריים. וכך היה: כאשר ירדה ברחו כולם מפניה ויצאו מן הבית, והיא לקחה לה את הלחם, ואחרי כן טעמה את המאכלים ותרא כי טובים הם, ותקח את הכל ותעל למעלה, ולא הסבה שום נזק. אז הבינו שאין להם עצה אחרת, כי אם להכין פעמים בכל יום ויום שתי קדרות מלאות תבשילין עם לחם, והיא תתן להם מנוח. ויתחילו לחפש אחרי תחבולות אחרות איך אפשר לרפאותה, ויאמרו לערבב בתוך המאכלים סממני רפואות ולהביא לה ארוכה למחלתה על ידיהם.

נניח את יעקב ובני ביתו בעבודתם, להכין מדי יום ביומו אוכל עם כמה מיני רפואות לשם המשוגעת, ונסודה ונראה מה שנעשתה לפיגה אשת יעקב האמתית.

והנה לענין דיעבד אם עבר שו"ב אחד ושחט בגבול רעהו עי' בשו"ת הרב ז"ל שבסוף הש"ע שלו סי' מ' שכ' שהשוחט במקום שחבירו מוחזק בו ומסיג גבול רעהו נקרא רשע ואסור לאכול משחימתו עיי"ש ועי' בשו"ת בית שלמה ח"ב סי' י"ח שהביאו והביא ראיות לדבריו ומחזק יסודות דין זה שכן עיקר להלכה למעשה עיי"ש באריכות

סיפורי מעשיות

פרק חמישי

אותו הנהר שעמד על יד בית הריחים, וגם המקוה ששם טבעה פיגה אשת יעקב, היה רחוק כחצי פרסא בערך מן הנהר הגדול הנקרא דניפר, אשר בו עברו הרבה אניות סוחר. והנהר הזה שעל ידו בית הריחים, היה שוטף ועובר עדי נפלו בנהר הגדול, הנהר דניפר. אצל חופי הדניפר, נמצאים הרבה כפרים מעבר מזה ומזה, וגם יש מקומות שלא נמצא שם שום כפר, רק יערות גדולים ושדות מלאים עשבים, הגבוהים יותר מקני הרגן; והמקומות האלה נקראים "סטיפות". גם יש הרבה קרקעות, מהלך פרסאות, אצל חופי הנהר דניפר, שהן מדבר שמים וארץ מלחה. ויהי כאשר נפלה אשת יעקב לתוך המים ונתעלפה, סחפוה המים מתחת, הזורמים בחזקה, הלאה, עד שצפה ממעל על פני הנהר, ושטה עם זרם המים עד שנסחפה אל תוך מימי הנהר הגדול, נהר דניפר. ותוך זרם המים של הדניפר נסחפה כמה פרסאות, עד שנזרקה על חוף של חול, במקום מדבר שמים, ותשכב שם עד אור הבוקר. השמש התחילה לזרוח ותשלח על גוה הקר קרני אורה החמות, והפיחו בה נשמת חיים. היא הקיצה מתוך ההתעלפות ולא ידעה מה היה לה, בראותה שהיא שוכבת ערומה תחת כפת השמים, על שפת נהר גדול כמו ים. היא לא זכרה כלל מי היא, ומה עבר עליה, ומאין היא באה הנה, כי דעתה היתה מטורפת עליה מעט, ולא חשבה בשום דבר, רק חפשה אחרי איזה מקום סתר לברוח שמה ולהסתר. ותשא את עיניה ותרא, כי לא רחוק ממקומה נמצא מקום הרבה עצים על שפת הנהר, והעצים הולכים ומשתרעים גם על פני המים, והם כובשים חלק מהנהר, ותרץ שמה מהר, והסתתרה בין העצים אשר על ה"קמפא", ותשב לבוה. ויהי כאשר שבה למנוחתה, התחילה לחקור ולעיין היטב בדבר ולהזכר איך באה לכאן, ולאט לאט שבו אליה כח זכרונה ושכלה ותדע מי היא. גם נזכרה איך נפלה לתוך המים, והבינה שבדרך נס הציפו המים אותה ונסחפה לתוך הזרם החזק של הנהר הגדול הזה, עד אשר הגיעה הנה, לתוך המדבר הזה. היא לא ידעה באיזו ארץ היא נמצאת; מי יודע כמה פרסאות היא צפה כבר על פני המים? איה משפחתה, אישה וילדיה? התשוב עוד בחיים אל ביתה לראות את בעלה וילדיה? ומתוך מחשבות והרהורים התחילה לבכות מאד. אחר כך התחילה להרגיש שהיא רעבה, ותלך לחפש

וב"ב בשו"ת מאמר מרדכי (מהגאון רמ"ז מלכו"ז ז"ל) סי' כ' ובשו"ת שואל ומשיב תליתאי ח"א סי' י"ט וסי' כ"א ובשו"ת דבר משה תניינא סי' פ"ג עיי"ש ועי' עוד בשו"ת בית שלמה שם מ"ש בענין זה והעלה כן לדינא דשו"ב שעובר על היוזגת גבול רעותו ושוחט במקום שהחויק שם אחר לשו"ב ה"ו נקרא גזלן גמור ואם שנה ושילש בזה ה"ו נקרא

סיפורי מעשיות

אחרי מזונות להשקיש את רעבונה. ובדרך עלתה מחשבה בלבה. שצריכה היא למצוא לה איזה מקור למוזנותיה. הלא במקום מדבר ושממה היא נמצאת. בראשונה חשבה לעלות על איזה עץ גבוה שעומד על שפת הנהר, ולהיות צופה מרחוק, ואם תראה ספינה ממרחק תבוא. תצעק בכל כחה עד שישמעו אנשי הספינה ויבואו לעזרתה. אך לבסוף נמלכה בדעתה שלא נכון לעשות כן. הלא אפשר הדבר שהאניה תהיה של שודדי הים, המצויים מאד במקומות האלה, ואם תפול לידיהם, יתעללו בה בראשונה, ואחרי כן ימכרוה ממכרת שפחה; לא תעשה כדבר הזה, מוטב לה למות ברעב מלנפול בידי שודדים. ויהי כאשר התחיל הרעב לענותה, ותחפש אחרי אוכל על האדמה כמו על העצים, אולי תמצא איזה דבר הראוי לאכילה. ולאשרה מצאה על ה"קמפא" פירות שאפשר לאכלם. כאשר הלכה הלך וחפשי, ראתה על מקום אחד גדלים הרבה דובדבנים אדומים, כחול הים לרוב; גם מצאה שם הרבה עצי אגוז אשר מפירותיהם אפשר להתפרנס בשעת הדחק. ותשמח בלבה, כי ראתה בדבר הזה ישועת אלקים, שהוא עומד לימינה ולא תגוע ברעב. ותלקט הרבה דובדבנים אדומים, ותאכל ותחי נפשה, גם מן האגוזים לקטה ותאכל.

ביום היום הראשון לא עשתה מאומה, רק הסתתרה בעבי היער בין סבכי העצים, כי יראה מאד, פן יבואו למקום הזה ביום אנשים רעים או גולנים. רק פעמים אחדות היתה מטפסת ועולה על ראש איזה עץ גבוה, לראות אם שטות אניות בנהר הזה או בים זה, כי לא ידעה אם זה הוא נהר גדול או ים; כל כך היה הדניפר רחב במקום ההוא. גם על הסביבה הגדולה והרחבה אשר ביבשה, היתה מבטת היטב לראות מה נמצא שם, אבל לא ראתה שום איש. מלבד כמה מיני עופות אשר קננו שם על העצים, הפריעה אותה בכל פעם ממנוחתה גם ארנבת אחת, אשר רצה ממקומה הנה ושוב, לפנות ערב התחילה לתלוש עלים הרבה וענפים רכים, והציעה אותם כמי מצע לשכב עליו בין העצים, ואחרי שלקטה הרבה דובדבנים וקטפה לה אגוזים ותאכל די שבעה, שכבה לישון.

ביום השני קמה ממשכבה בבקר השכם, והתחילה ללכת על ה"קמפא" הלאה לתור אותה, ויהי במצאה עץ גבוה ביותר, טפסה ועלתה על ראשו, לראות ולהכיר את כל הסביבה. אולם בכל הסביבה לא ראתה לכל מלוא מבט

מומר לאותו דבר ואפי' בודק סכין ונותן לו לא מהני עיי"ש באריכות ועי' בס' דעת תורה סוף סי' זה שהעתיק שלשה מכתבים משלשה מצוקי תבל מהגה"ק משיפטיזוקי זצ"ל ומהגה"ק מסאזוריאן זצ"ל ומהגה"ק מ' אכרהם יהושע העשיל מאפטא זצ"ל בענין שו"ב הבא להשיג גבול רעהו וגם בענין חזקת של העיר בכפרים שסביבותי'

סיפורי מעשיות

עיניה מקום ישוב, רק מעבר השני של ה"קמפא" נראה לפניו עמק רחב משתרע, ושם גדלים עשבים גבוהים. ותרד מן העץ ותלך שמה למקום העשב, ותתלש מן העשבים, הגבוהים כשתי אמות בערך, ותאלמם לאלומות, ותשב עמהם למקומה הראשון. והיה בראותה שהעשבים האלה ארוכים, דקים ורכים הם, ותנס לקלוע מהם מחצלת, וכאשר עלה הרבר בידה, ארגה מהם גם מלבושים, לכסות את מערומי גופה, ותעש לה שתי מחצלות גדולות, וגם קלעה לה מן העשבים הגורה ארוכה ורחבה; במחצלת אחת כסתה את גופה, ועליה חגרה את החגורה, והמחצלת השניה היתה לה למעטפה, ועטפה בה את ראשה וכל גופה. שלשה ימים עמל בעבודה הזאת, להכין לה את שתי המחצלות האלה, ואחרי כן התחילה לחשוב איך להכין נעלים לרגליה היחפות, שנפצעו בין האבנים, הקוצים והדרדרים, הממלאים את כל המקום. ותעל על שפת הנהר ותחפש אחרי מקום טיט וחמר, ותקח מהם ותערבבם עם חול, ותגבל את החמר הזה לרפוס עקב הרגל, ואת הרפוס הזה הניחה מול השמש הזורחת, עד שנתיבש ונתקשה כמו אבן. ולפי מדת הרפוס הזה ארגה לה מן העשבים תבן לרגליה היחפות; וכן רכשה לה גם נעלים. פעם הלכה על שפת הנהר ותרא הרבה קליפות שבלולים מתגלגלות בהמון רב, ותחפש ביניהן ותבור מהן את הקליפות החדות ביותר, ותשתמש בהן במקום סכין לחתוך את כל דבר הצריך חתוך. בעבודה הזאת עבדה זמן רב, עד שהכינה לה מן הענפים הדקים ומן העשבים מצע לשכב עליו, מכסה לכסות בו ושתי מחצלות וחגורה אחת להתלבש בהן, וגם נעלים לרגליה היחפות. מלבד זה הביאה לה עוד עלומות עשב מן העמק, ותקשר את ראשי הענפים של שני עצים הסמוכים זה לזה, והניחה עליהם אלומות עשב ממעל, ותעש כמו גג שיהיה לה למחסה ולמסתור מחום השמש ומזרמי הגשם ומסערות הרוח.

אחרי שגמרה את כל עבודתה, התחילה לדאוג ולחשוב, מה יהיה לסוף? ולשם איזו תכלית יושבת היא במקום הזה? וגמרה בלבה להודיע למקום הישוב, שהיא נמצאת במקום הזה, אבל איך אפשר לה להודיע את כל מה שעבר עליה, ושהיא נמצאת פה? אז עלתה על דעתה העצה הזאת, לקלוע סלים קטנים מהעשבים ומן הענפים הרכים ולמלאותם בדובדבנים ואגוזים, גם לשבור ענפים עבים מענפי העץ, ולחקוק עליהם בקליפת השבלולים,

עיי"ש בדבריהם שהם כגחלי אש ועי' בשו"ת אדומו"ר דברי חיים חלק א' סי' ט' חיו"ד ובחלק ב' ביו"ד סי' ב' שנשאל ג"כ בענין זה והשיב דהשו"ב הבא בגבול רעהו נקרא גולן ומוציאין הגזילה מידו כדין גזל גמור וכופין את השו"ב הזה להתחזיר להשו"ב הראשון כל

סיפורי מעשיות

בכתב עברי ובכתב רוסי, את הרבדים האלה: „להודיע ליעקב ריף שאנכי אשתו פיגה נמצאת ביער אצל החוף“, ולהשיט את הכלים האלה מדי יום ביומו על פני הנהר הגדול. וכן עשתה; כל הימים קלעה סלים, כדי שיהיו לה מן המוכן, ובכל בקר ובקר לקחה שני סלים ותמלאם דובדבנים ואגוזים, ותקשרם זה לזה. גם הניחה בתוכם שני גזרי העץ, שחרתה עליהם את מקום מציאותה, ותקשרם הרק היטב על הסלים ותשלחם על פני המים. ומפני שמימי הנהר רצים ושוטפים בזרם גדול, על כן צפו הסלים עם הענפים במרצתה על פני המים במרחק רב, עד שהגיעו גם למקום אניות מסחר. מלחי האניות, בראותם את הסלים היפים, הקשורים אל ענפי עץ וצפים על פני המים, התפלאו על זה, ויצודו את הענפים עם הסלים. ויהי בראותם את הסלים עם הפירות, ואת הכתב אשר על גזרי ענפי העץ, ויביאום אל רב החובל. כאשר קרא רב החובל את הכתב, הבין מדעתו, שאין זאת כי אם נלקחה האשה הזאת בשביה על ידי שודדים, והיא מודיעה באופן זה, כי עודנה חיה, למען יחפשו אחריה ויצילו אותה מידי השודדים, הנמצאים באיזה יעד על חוף הנהר. ויקח רב החובל את הענפים עם הסלים וימסרם לידי הממשלה, ושירי הממשלה פרסמו את הדבר הזה בדברים, כי על ידי הפרסום יהיה אפשר להם לדעת גם מי הוא האיש יעקב ריף, ומה קרה בביתו, ואז ידעו מה לעשות.

והאשה פיגה לא נחה ולא שקטה, בכל יום ויום קלעה וסדגה סלים חדשים. קטנים ויפים, ותשלחם על פני המים. ותעש כן בכל בקר ובקר, להשליך שני ענפי עצים. ועליהם חרותה המודעה בעברית וברוסית, לתוך מימי הנהר, ובהם קשורים שני סלים יפים, מרהיבים את העין במלאכתם הדקה, וממולאים דובדבנים אדומים ואגוזים. המלחים וחובלי האניות נתנו את עיניהם לראות, אם צפים על פני המים עוד ענפים עם סלים, והיו מוצאים אותם במקומות שונים. וכל המקרה הזה היה הולך ומתפרסם יותר ויותר, עד שנעשה לשיחה בפי הבריות, והיה לענין נעלם ונפלא לענות בו בני אדם אשר במדינה.

פרק ששי

הסוכן, המנהל את עסקי הגרף דרוזיבילוב, דר גם הוא באותו הכפר שדר שם יעקב ריף. ויהי כאשר נודע לו על דבר האשה שאבדה ונמצאת

השכר שחיטה שלקח חוץ מדמי בטלה של הראשון ושחיטת זה הגזלן אסורה ועיי"ש עוד בח"ב שם סי' כ' שכתב ג"כ בענין זה דשחיטת השו"ב המסוג גבול רעהו אסורה והאוכל משחיטתו כאלו אכל נבילה עיי"ש.

סיפורי מעשיות

באיזה יער על חוף הדיניפר, היה דומה לו שהשם הנזכר אינו מוזר לו, אך לא זכר מי הוא האיש הזה. אבל כאשר השמועה הזאת הלכה ונתפשטה, והיתה לשיחת הבריות, התחיל לעיין בדבר, וימצא שבעל-הריחים אשר בכפר שמו יעקב רייף, אך לא ידע בבירור אם שם אשתו פיגה. ואף על פי ששמע שאשתו נמצאת בבית בעלה והיא נשתגעה, מכל מקום החליט בלבו לשלוח אחרי יעקב רייף, לדבר אתו ולשאול את פיו, אולי יודע הוא באיזה מקום נמצא עוד אחד ממשפחתו, ששמו גם כן יעקב רייף. וישלח הסוכן לקרוא אליו את בעל הריחים, ויספר לו את כל הדבר הזה, ויבהל יעקב מאד ויאמר: "הלא אשתי פיגה שמה". והיה במבוכה גדולה, ויספר לסוכן הגרף את כל תהלוכות אשתו המשוגעת הנמצאת בביתו, ויתפלא הסוכן מאד, ויאמר: "גם לי ידיעה בחכמת הרפואה, ולא שמעתי עוד מימי דבר נפלא כזה". ויבקש ממנו רשות לבוא אליו מחר להתחקות על שרשי המקרה הנפלא הזה. והנה בכפר הזה היה רועה צאן, שהיה נודע למכשף גדול, וישלח הסוכן לקרוא לרועה הצאן, ויספר לו את המקרה הלז. וידרוש ממנו שלא ילך מחר השדה לרעות את הצאן, רק ישאר בבית, ואחר ילך במקומו השדה, והוא יבקר עמו יחד את בית יעקב בעל הריחים. ויתרצה הרועה להשאר מחר בביתו, ולשלוח את הצאן למרעה על יד אחר, והוא ילך עם הסוכן לחקור את דבר המשוגעת הנפלאה ההיא.

וַיְדַלֵּי ביום השני, ויבוא הסוכן עם רועה הצאן יחד אל בית יעקב רייף, ויחילו עד אשר תכנס המשוגעת הביתה, לקחת לה את האוכל המוכן בשבילה. ויצו הרועה להטמין את הלחם, ולא יהיה מונח על השלחן, כדי שתהיה צריכה לחפש אחריו, ותשהה בבית יותר, ואז יוכל להתחקות היטב לדעת ולהכיר אותה. ויעשו כן. כאשר הגיעה שעת אכילתה, נפתחה הדלת, והמשוגעת נכנסה ובאה הביתה, ותישר ללכת אל מקום הלחם, ובראותה שהלחם אין, נגשה אל הכירה לראות אם יש אוכל בקדרות. והי בראותה שהתבשילין עומדים מוכנים, ותחפש אחרי הלחם בארון האוכל. אחרי שמצאה את הלחם, וחפצה ללכת אל הכירה לקחת גם את הקדרות ולעלות למעלה על העליה, קפץ הרועה ממקומו ויתיצב בדרך לקראתה, לעכב אותה בלכתה. ויבט ישר בפניה המעוטפים במעטפה. אחר כך תפס את המעטפה בכונה להסירה מעל ראשה. ותחפוץ המשוגעת לדחוף אותו מפניה ולהכותו אחר, אך הרועה תפסה בידה והוציא מתוך נעלי רגליו סכין ארוכה מכושפת ויצעק

והנה בשו"ת טומו"ד קמא סי' ח' כ' דאם איזה אנשים מאנשי העיר רוצים לקבל להם עוד שו"ב אין ביד השו"ב הישן למחות משום השגת גבול ואף אם כמה מאנשי העיר אינם חפצים בהחדש אין בידם

סיפורי מעשיות

בקול: — "עמדי, ארודה, ואל תעשי מאומה! ואם לאו אשחטך בסכיני זו". היא לא ענתה דבר, אך פרצה בשחוקה האיום והמשונה, עד שגם הרועה נבהל מפניה ויסוג אחור. ותקח את שתי הקדרות, שעמדו על הכירה, ותצא מן הבית, ותעל על העליה.

אחר יציאתה מן הבית, אמר הרועה אל הסוכן ואל יעקב רייף: "אכן נודע לי הדבר, האשה הזאת אינה אשתך, היא שדה אחת משדות המים. ולוא היתה משדות היבשה, אפשר היה למשול עליה ולגרשה מכאן, אך מפני שהיא משדות הנהרות והימים, אין לנו מכשפי היבשה, שליטה עליה". ויאמר יעקב: "אפשר הדבר, שכל הענין הזה איננו אך מעשה עזריאל; הוא חפץ להנקם בי מפני שהסגתי את גבולו וחקרתי את הריחיים". והסוכן הוסיף ואמר: "הוא הלך אל המכשפים, ובמעשי כשוף החליפו את פיגה בשדת המים, ואותה שלחו לאיזה יער במרחקים". אולם הרועה בטל את דבריהם אלה ויאמר: "אי אפשר שכל הדבר הזה יעשה על ידי כשוף; אין הכשוף שולט בשדי המים, ודבר ברור לי, כי יש כאן השפעת כח יותר עליון". גם הזהיר את יעקב, להכין לה תמיד את המאכל במועדו וכרצונה, כי הרי יש בכחה להחדיב את כל הבית וגם לעקור את הריחיים ממקומם. וישאל יעקב: "ועד מתי ימשך כל הדבר הזה?". "אין שעור לדבר" — ענה הרועה — "רק מי ששלח אותה הנה, הוא יוכל גם להרחיקה מכאן". "אם כן" — אמר יעקב — "אודה בפניכם ולא אבוש, שכל העבודה הזאת מתחת ידי הצדיק יצאה, שהתרה בפני התראה גמורה, בשעה שחקרתי את הריחיים, שלא להסיג את גבול שכני עזריאל, ואני לא שמתו לב לדבריו". "אם כן" — אמר הרועה המכשף — "אין לך עצה אחרת, בלתי אם ללכת ולהתרפס לפני עזריאל, שהוא יסע אתך אל הצדיק, ורק הוא יחלצך מן הצרה הזאת". ויפרדו הרועה והסוכן מבית יעקב, ויוהירו אותו, לבל יאחר לנסוע אל עזריאל, כי מי יודע מה שתעשה לו השדה הזאת אם לא יתקן את המעוות.

באותו יום הלך יעקב בחרפה ובבושה ובהכנעה גדולה אל עזריאל הביתה, ויבך לפניו בדמעות שלישי, באמרו: "חטאתי לאלקי ישראל וחטאתי לאותו צדיק, שהבאת לי את ההתראה ממנו, והמריתי את פיו. ועוד גדלה חטאתי פי שבע נגדך ונגד בני ביתך, שקפחתי את פרנסתך ופרנסת כל אלה התלויים בך, ועתה הנני חוזר בתשובה, ולך וקח לך שוב את הריחיים". ויאמר אליו עזריאל: "אנכי לא עשיתי לך כל דעה ואין בידי לעשות לך טובה. עצתי שנסע שנינו אל הצדיק משפולי, שהבאתי לך ממנו את כתב ההתראה, ומה שהוא יאמר לנו נעשה, ואז אולי יתוסף הכל לטובה".

למחות למי שרוצה לשחוט אצלו אם אין מקובל לו הישן כ"א החדש ואין מאכילין לאדם דבר האסור לו עיי"ש ועי' בס' דעת תורה ס"ק ס' מ"ש ע"ד בזה וכ' דמלבד מה שכל חכמי דורו נחלקו עליו בזה אבל באמת גם הוא ז"ל מיירי רק היכא דיש לאיזו אנשים חשש איסור על

סיפורי מעשיות

ויעשו כן ויסעו שניהם לשפולי, ויבואו אל בית הסבא קדישא, אך הסבא לא הניח את יעקב לבוא לפניו, כי עבד על החרם של הגאון מהר"ם מרוטנברג בדבר הסגת גבול. ויצוה הסבא לקבל בראשונה נזיפה בפני עשרה, גם יבטיח לחזור בתשובה שלמה ולציית את פסק הדין שיוציא הוא ובית-דינו, ואחר כך יראה את פניו. ויעש יעקב ככל אשר פקד עליו הרב הצדיק, ואחרי כן בא לפני הסבא קדישא, ויבך לפניו שיעזור לו לגרש את הצרה מביתו, ולהחזיר את אשתו הראשונה אליו. ויאמר אליו הסבא קדישא: "הלא תדע שהאשה נקראת בשם ריחיים בפי חכמינו, זכרונו לברכה, ומפני שלקחת מהאיש הזה את הריחיים שלו, על כן נענשת מדה כנגד מדה, וניטלו ממך הריחיים שלך". ויאמר יעקב: "הלא אין דבר שיעמוד בפני התשובה! הנני חוזר בתשובה שלמה, ואני מקבל עלי לקיים את כל אשר יגזרו עלי". ויען הסבא קדישא ויאמר: "טוב הדבר, ודאי שהתשובה מועילה והכל יתוקן בעזרת השם יתברך". אחרי כן הוציא הסבא קדישא פסק זה: "יעקב דיף ימסור תיכף את החוזה לידי עזריאל בדיסקר, וגם יפסיד את כל ההוצאות שגדם במעשיו, לרבות גם שלש מאות כסף שנתן בערבון, וימסור מיד את השובר על הסכום ההוא, ומלבד זה יתן שטר כתוב וחתום בחתימת יד יעקב, שהכל שייך לעזריאל בעל הריחיים". ויוסף לאמר: "כאשר תבואו הביתה, תשכרו תיכף עגלות, וכל אחד מכם יעמיס את כליו על העגלות בלילה. ולמחרת הבקר, בשעה שש, יסע עזריאל עם כליו העמוסים לביתו הראשון אשר שם הריחיים, ובאותה השעה בעצמה יסע יעקב עם כליו מן בית הריחיים לקבוע דירתו באותו הבית שעזריאל דר בו עד עכשיו. והיה, בפגשכם זה את זה באמצע הדרך, תעמדו, ותושיטו את הידים האחד לשני לשלום, ותבקשו מחילה וסליחה איש מרעהו. ומאותה שעה ואילך תהיו ידידים נאמנים כבראשונה, גם תתחתנו זה עם זה, כי הזוג של יוצאי חלציתכם מן השמים הוא. ואם תשמעו לדברי אלה, ותעשו ככל אשר אני מצוה אתכם, תמצאו שניכם פרנסה בריוח, והשם יתברך יעזור לכם. גם ליעקב יומין הקדוש בדרך-הוא עסק הגון, ויתפרנס בכבוד, אשתו תבוא בשלום לביתו, והצרה שבבית תתעלם". ויפרדו שניהם מאת פני הסבא קדישא ויסעו לביתם. ויִרְדוּ כאשר באו לביתם, הלכו שניהם, עזריאל ויעקב, אל הסוכן אשר על הכפר, ויספרו לו את דבר פסק הדין שהוציא הסבא משפולי. ויאמר הסוכן: "טוב הדבר, אשתדל להוציא ולקיים את הפסק הזה כדצונכם; גם

השו"ב הקודמים מדינא ובכה"ג ס"ל דכיון דאין מאכילין לאדם דבר האסור לו מותר להם לקבל שו"ב אחר אבל היכא שרוצים בזה רק בשביל נצחון וכדומה גם הוא מודה דאסור עיי"ש באריכות וכיוצא

סיפורי מעשיות

אשתדל להשפיע על הגרף שדמי הערבון יוחזרו ליעקב, ושלא לקחת מעזריאל בטיחות אחרת במקומם. ומלבד זה אדבר על לבו, שלא יקח מעזריאל שום הוספה, רק ישלם את זומחיר ששלם לפנים. אך דבר אחד אני דורש מכם, שלא יצא יעקב ממקומו עד אשר אבא שמה ואראה מה יהיה סופה של אותה האשה אשר בעליה". ויבטיחו לו לעשות כן ולחכות לו מחר בבוקר השכם, בשעת צאת יעקב מביתו.

בליילה ההוא, העמיסו יעקב ועזריאל את כליהם על העגלות אשר שכרו להם, ויכינו הכל עד אור הבקר. בבקר השכם, לפני השעה הששית, בא הסוכן בלית הרועה המכשף, ושאלו את יעקב מה נשמע בדבר השדה. ויען יעקב ויאמר: "עד עתה לא שמעתי מאומה, גם לא ידעתי מה יהיה סופה". ויצו יעקב לבעלי העגלות, להסיע את העגלות המלאות ממקומן, על הדרך הפונה לכפר השני. באותו הרגע שזזו העגלות ממקומן, ויעקב עודנו עומד ומדבר עם הסוכן והרועה, יצאה השדה מפתח הבית, מלובשת ומעוטפת כדרכה, ותלך אחרי העגלה האחרונה. בראותם אותה נגרת אחרי העגלה, נבהלו מאד, והסוכן גם הרועה אמרו אל יעקב: "מה מר ורע גורלך! הלא היא הולכת אחריך, לדירתך החדשה, ומה הועיל ה"רבי" שלך בתקנתו?" אז אחזו חיל ורעדה את יעקב ולא ידע לפצות פה; גם לא יכול לנוע ממקומו מרוב יגון וצער. אך הדבר הזה לא ארך; בעבור העגלות על פני אהל המקוה, שעל גבי הנהר, נטתה השדה הצדה, נכנסה לפנים האהל ושם נעלמה. יעקב והסוכן פחדו להכנס אחריה האהל ולראות מה אתה, אך הרועה המכשף לא פחד וילך אחריה, ויפתח בלאט את דלת האהל. אך מה השתומם בראותו שהאשה איננה ורק מלבושיה מונחים על הרצפה, וירץ הרועה החוצה ויספר להם, כי נעלמה השדה ואיננה; מאותו המקום שבאה שמה שבה, וילכו כולם ויבואו האהלה, לראות אם אמת נכון הדבר, ויראו את הבגדים על הרצפה, ויתפלאו מאד, ולב יעקב צהל ושמח, ויאמן בהבטחות הצדיק וכל מה שדבר אליהם. ויאמרו הסוכן והרועה לשרוף את האהל עם המלבושים יחד במקומם, שלא ישאר אף זכר להם, ולא יפחדו בני אדם ללכת במקום ההוא. ויעשו כן, ובהפרד יעקב מהם ברכוהו בהצלחה, ויבקשו ממנו להודיע להם ביום בוא פיגה אשתו הביתה, למען יבואו לשמוע את הנפלאות אשר עברו עליה. והבטיח להם יעקב למלא את בקשתם זו, וילך ויסע לדרכו.

ברוך נשא יעקב את עיניו השמימה, ויודה לה' יתברך על החסד הגדול שעשה עמו, והסיר ממנו ומבני ביתו את הפגע הרע. ויתחנן אליו

בזה כ' ג"כ אדמו"ר בתשו' דברי חיים שם סי' ז' בדבר שנשאל אם מותר לקצת אנשים שכעיר ליקח להם שו"ב שישחוטו לצרכם להפסיד להשו"ב הממונה מכבר והאריך והעלה דאסור מצד הסגת גבול ומצד

סיפורי מעשיות

מתוך דמעות, שיגמור את החדר שהתחיל לעשות אתו לטובה, גם סלוח יסלח לכל פשעיו ועוונותיו. מתוך הרהורים אלה, הדהודי תשובה ותקוה, נפגשו עזריאל ויעקב באמצע הדרך, ויפלו איש על צואר דעהו, ויבכו וישקו איש את אחיו, וימחלו זה לזה מחילה גמורה, והעבירו את הטינה אשר היתה בלב איש על חברו. ויכרתו ביניהם ברית אחים, להשאיר אוהבים כל ימי חייהם, גם הבטיחו זה את זה להתחתן זה בזה, אם יעזור ה' ואשת יעקב תשוב הביתה בשלום. ויפרדו איש מעל אחיו, ויבכו שניהם, ויברכו איש את דעהו, ויאמרו: "יתן ה' שיתקיימו בנו דברי הכתוב: הזודעים בדמעה בדנה יקצרו"...

פרק שביעי

פיגה אשת יעקב ישבה שם על ה"קמפא", שהיתה דחוקה כעשר פרסאות בערך מביתה, ולא ידעה איפה היא נמצאת. גם כל האנשים ששמעו על אודותיה לא ידעו את מקום משכנה, כי על חוף הרניפר השתדעו הרבה קמפות כאלה עם יערות גדולים ועבותים, וביניהם מרחק רב של עמקים וכרים, גם מדבריות חול ושממה, לכן קשה היה לאיש לברוא שמה. לא הועילו גם שיחות הבריות, כי איש לא ידע את מקום היעד, באיזה מקום הוא נמצא על חוף הנהר הגדול. אך פיגה עשתה את שלה, היא שלחה מדי יום ביום את הודעותיה על פני המים, בפי הענפים הקשורים אל הסלים הנאים, ותקוה היתה חזקה, כי על ידי היריעות האלה תצמח לה ישועה. והנה, אם הקדוש ברוך הוא רוצה לשים קץ לחושך ולהוציא ממסגד אסיר, הוא מוצא לו תמיד פודה ומציל. והנה גם ישועתה באה ממקום שלא פללה כלל וכלל, משלשה ארונים בעלי כפרים אשר בסביבה ההיא, שיצאו לצוד ציד ארנבות ושועלים המצויים במקום ההוא לרוב — ובמצורתם עלתה האשה פיגה, ודרך הצידים לקחת עמהם כלבים גדולים המלומדים לשם ציד, ללכת ולחפש בחושם החזק אחרי החיות והעופות, הנסתרים בפנות הסבכים ובמחבוא היער. ויקר מקרה, שהם הגיעו בשעת צידם אל אותו המקום, ששם מצאה לה את מנוחתה האשה פיגה, בין סתרי ענפי העצים. הם רדפו אחרי שני שועלים, אשר הסתתרו בין העצים והעשבים הגבוהים, וכלביהם רצים לפנייהם ונובחים. ויברחו השועלים ויגיעו עד מקום ה"קמפא", להסתתר בעבי היער, והכלבים רדפו אחריהם להוציאם אל כד נרחב של חול, כרי שהצידים יראו לירות עליהם מרחוק, ויהי כאשר הגיע קול נביחת הכלבים לאזני פיגה, יראה מאד

גזל להשו"ב החדש ולהשוכרים אותו אסור לגרע את שכר השו"ב הראשון עיי"ש ועי' בשו"ת דבר משה שם שכ' דאף אם הליווראנט (הוא החוכר הטאקס"ע) שלח אחר השוחט תב' וטוען שהוא מוכשר

סיפורי מעשיות

מפני הכלבים, פן יתנפלו עליה, ולבה היה נוקפה מאד לאמר: הנה בא הקץ! ומפני הפחד טפסה ועלתה על ראש עץ גבוה, לבל יוכלו הכלבים להתנפל עליה על נקלה. גם מקל ארוך תפשה בידיה, למען תגדש בו את הכלבים אם יתנפלו עליה, אבל כל זה לא הועיל לה מאומה. כאשר באו הכלבים בין עצי ה"קמפא", הדגישו בחוש הריח שלהם, שבמקום הזה נמצא איזה איש, ותיכף הגיעו למקום הימצאה. אך גם הכלבים נבהלו מפניה, כי מעולם לא ראו בן אדם במלבושי תבן כאלה, והחלו לנבוח יותר. לאט לאט נתקרבו אליה, אל העץ, שהוא עמדה עליו, ויבקשו לסחוב אותה משם. היא נבהלה מאד, ותצעק בקול גדול, ותאיים עליהם במקל אשר בידיה. אך הם לא פחדו מפני המקל, ואדרבא, נתמלאו כעס וחמה, ויקצפו וירדצו מסביב לעץ, וינבחו בקול קודע שחקים. בתוך כך התקרבו גם הציידים, דוכבים על סוסיים, אל המקום ההוא, ויבהלו מאד בשמעם קול בן אדם צועק מעל ראש העץ, מאימת הכלבים הנובחים. ויתקעו בחצוצרות אשר בידיהם, לאות שהכלבים לא ינשכו אותה, רק יעמדו על מקומם וינבחו, עד אשר הם יגיעו שמה, למקום עמידתם, כי כלבי הציידים מלומדים הם, להבין את דצון בעליהם, על פי תקיעות החצוצרות. ובאופן זה הבינו הכלבים ויחכו לציידים בעליהם, עדי הגיעם לקול נביחתם אליהם. וילכו הציידים לקול האשה, בצעקתה, ולקול הכלבים בנביחתם, עדי הגיעם למקום האשה הצועקת. כאשר ראו את האשה המעוטפת במחצלאות תבן, נבהלו מאד, כי לא ידעו מה היא, אם מבני אדם או דוח דעה היא. וירחיבו בנפשם לשאול את פיה מרחוק: "מי את? ומה שמך?" ותען אותם בלשונם: "אשה אומללה אני, שנסחפתי הנה בזרם גלי המים, ופה אנכי יושבת זה שבועות אחדים, מפני שאיני יודעת למצא את הדרך הביתה". ויהי כשמעם את הדברים האלה, נגשו אליה והתחילו לדבר אתה ולשאלה על פרטי הדברים. ותספר להם, שהלכה להתרחץ בנהר הסמוך לביתה, ואינה יודעת איך הגיע הדבר לידי זה, אך בבקר, כאשר הקיצה משנתה, והנה היא נמצאת במקום הזה; נראה שטבעה במים, והם הציפו אותה לכאן. איך נשארה בחיים, אף שהמים טלטלוה "מעט לעת", אינה מבינה; בדרך נס נצלה. ובמקום הזה הסתתרה, ותקלע לה מן העשבים מחצלאות, לכסות בהן את מעדומי בשרה. כאשר שמעו את שם הכפר, מקום מגוריה, והם ידעו היטב את הגרף אדון הכפר, וינחמו אותה ויאמרו לה: "אנחנו בעלי היערות והכפרים האלה — ולא יאונה לך כל דע". גם הבטיחוה להשיבה הביתה לבני משפחתה. מיד רכב צייד אחד אל ביתו להביא עגלה דתומה לטוסיים טובים,

לפניו יותר מן הראשון אסור לו לשחוט דאין זה דומה למלמד שיכול הבעה"ב לומר השני נוח לי יותר מן הראשון דכשו"ב מה לי בניחותא דבעה"ב בזה ואין לנו אלא מה שהכשירתה התורה עיי"ש ועי' במנחת יוסף שם מ"ש בזה במוסגר וע' מזה כשו"ת אוריין תליתאי סי' נ"א ובקונטרס התשובות שבספר משמרת הקודש סי' א'.

סיפורי מעשיות

גם מלבושים מתאימים לה, ושני הציידים נשארה אתה, וישבו ושיחו ביניהם. ותספר בפניהם את כל אשר עבד עליה, ויתפלאו על הנסים שעברו עליה ועל חכמתה הרבה שחלק לה ה', להכין את הכל מתוך עשבי השדה ולהתפרנס מפרי האדמה והעצים. וישמחו האדונים מאד, על אשר הקדה ה' לידם להצילה מצרתה, וישחקו ויאמרו: "הנה רכבנו לצוד ציד שועל, ועלה בידינו לצוד ציד אשה".

לפנות ערב באה העגלה עם מלבושים נאים לה, וילכו האנשים משם, וישאירוה לבדה ללבוש את הבגדים. אחרי כן ישבה האשה בעגלה, והאדונים הציידים רכבו על סוסים אחריה, ויסעו ויבואו לחצר אחד האדונים האלה. ויתנו לה לחם וחמין, פירות טובים וביצים להשיב את נפשה; גם נתנו לה חדר מיוחד ללון. ויהי בבקר, והנה נקבצו ובאו שלשת האדונים יחד, ויאמרו לרכב אחריה וללוותה עד מקום כפר מגודיה, כדי לדעת את שדש דבר המקרה הנפלא הזה. וידתמו בעבודה עגלה כבודה לסוסים יפים, ותסע לבדה במרכבה, והם רכבו אחריה.

ויהי כבואה הביתה, וידעש כל הכפר. ובראותה, כי בעלה וילדיה אינם שם, אך עזריאל יושב לו שוב בבית הריחיים, השתוממה מאד. ובפרט היה הדבר לפלא בעיניה, כאשר ראתה איך שמשפחת עזריאל מקבלת אותה בסבר פנים יפות, ומתוך אהבה מרובה — והם הלא שונאים זה לזה, ומשפחה אחת אויבת את השנייה. אך לבסוף נודע לה, שבעלה החזיר את הריחיים למשפחת עזריאל, והוא דד בכפר הסמוך ואהבה וידידות שוררות ביניהם. גם לסוכן של הגרף הודיעו את דבר בואה, ויבוא תיכף אל המקום ההוא, לראות בעיניו את האשה הנפלאה הזאת ולשמוע את כל אשר עבד עליה. אך האשה בקשה מאת כל האנשים, שלא לעכב אותה כי אם לתתה לנסוע מהר אל בעלה וילדיה, כי היא מתגעגעת עליהם מאד וחפצה היא לדאותם. ויקח סוכן הכפר שתי מרכבות כבודות, אחת לו ואחת לכל בני בית עזריאל, ופיגה ישבה במרכבת האדונים אשר הביאוה הביתה, ויסעו כלם יחד אל הכפר, ששם נמצא בית משפחת יעקב. וישלחו בראשונה רכב אחד, לבשר את בשורת בואה בבית יעקב, כדי שלא תהיה סכנה אם תבוא לפתע פתאם, ותבוא כל הכבודה לפני בית יעקב. את שמחת המשפחה הזאת אין לשער; כל הלילה היו נעזרים,

ובספר השוחט והשחיטה בספרות הרבנות ז"ל: גדולי הפוסקים שלנו קבעו לחק לאסור את השוחט אם נכנס בגבול חכרו והשיג גבולו, ולמדוה כן מדברי התוספת בקידושין דף נ"ט ע"א ד"ה „עני המהפך בחררה ובא אחר ונמלה הימנו מאי?“, אמר ליה נקרא רשע". ושם „ומכאן נראה למהר"ר יצחק שאסור למלמד להשכיר עצמו לבעל הבית שיש לו מלמד אחר בביתו (א) כל זמן שהמלמד בביתו". וכן

סיפורי מעשיות

שמחים וצוהלים. ויכתבו ארבעת האדונים בלשונם, וגם עזריאל ויעקב בלשון היהודית, את כל המעשה הזה מהחל עד כלה, להודיע לעולם את נפלאות ה' יתברך, שהראה על ידי עבדו הסבא קדישא משפולי; ואחר כך נסעו לביתם. ביום המחרת התחתן עזריאל עם יעקב ויכתבו תנאים, גם הכינו כרה גדולה, והשמחה היתה גדולה במעונם. אחרי התנאים נסעו כולם, המחותרים ונשיהם, גם החתן והכלה, אל הסבא קדישא, ויספרו לפניו את כל המעשה הזה, וישמח הצדיק עליהם מאד, ויברך אותם, וישובו לביתם בשמחה רבה. יעקב ריף עסק במסחרים טובים, גם עם הגרף פוטוצקי בא בקשרי המסחר, ובכל מקום אשר פנה הצליח ונתעשר מאד. ומאז נהפך לבו עליו והיה לאיש אחר, האמין אמונת צדיקים ונעשה למכניס אורחים גדול. שני המחותרים היו שניהם עשירים גדולים כל ימי חייהם, ויכלו בטוב ובנעימים את כל ימיהם.

(תפארת מהר"ל, פיעטרקוב תרע"ב)

הצה"ק ר' אהרן מצ'רנאביל ז"ל בנו של הצה"ק ר' מאטעלע מצ'רנאביל ז"ל, אמר פעם לחסידיו, כי מי שאינו נזהר בעולם הזה שלא להציק לזולתו, או מי שמסיג גבול רעהו, הוא מתגלגל לזכוב או לצרעה. כי מובא בירושלמי ברכות ט, א, מפני מה ברא הקב"ה שקצים ורמשים בעולמו? זכוב נברא כדי לפרנס את הצרעה, פשפש נברא כדי לפרנס לעלוקה, נחש נברא כדי לפרנס לחפפית, שבלול נברא כדי לפרנס את החזוית. לכן תזהרו שלא יאכל אחד את חבירו, והבוטח בה' חסד יסובבנהו.

(ס"י)

(א) שם בתוספות „אם לא שיאמר בעל הבית דאין רצונו לעכב המלמד שלו, ואם כי מזה שפטו אחרים שיש רשות לבעל הבית לאמר שאין רצונו לעכב יותר המלמד שלו, וראו רשאי למלמד אחר להשכיר עצמו וממילא גם בשוחט כן, אכן רבים בררו שטעות לחשוב כן, ראה בתשובה שלמה תניינא יור"ד א' ושם „אך לענין אין הדבר כן, דכבר הקשו המהר"ט והעצמות יוסף בחידושיהם למה כתבו התוספות צריך שהי' המלמד

נפסק הדין בש"ע חו"מ סימן רל"ז ס"ב, וממילא אסור לשוחט להשכיר עצמו במקום שיש שוחט ואם עובר ע"ז נקרא רשע ואסור לאכול משחיטתו.

הא לך פסקים אחדים מגדולי הדור שצמצמו דבריהם בלשון זה. הגאון שואל ומשיב תליתאי ב'ק"ט, "מה אשוב? הדין ברור ופשוט, שהוא בכלל ארור מסיג גבול רעהו ויש להשוחטים דין עני המהפך בחררה, ואף לשיטת ר"ת ודעימיה, דבמציאה לא שייך, בנ"ד כ"ע מודים דזה מיקרי פוסק חייתו, והרי השו"ב דשם מכבר זכה להיות שו"ב וכבר אמרו חז"ל הירוד לאומנות חברו מיקרי רשע . . . והנה דמו ודם זרעותם של השו"ב הישנים צועקים עליו לומר חמתינו עליך למה באת להשחית נחלת אבותינו וע"כ ישום בנפשו גדול האיסור ואם לא יתחרט וישוב למקומו ידע כי מרה תהי' באחרונה, כי נאמר שחיטתו על כל העולם ועל דעתי די באזהרה זו מפני שאין עונשין אלא אם כן מזהירין".

ובאופן זה הוא משיב ג"כ בתליתאי ח"א—רכ"א, ששוחט אם אין בו פסול, קבלתו היא לעולם (ב) ושם, "סוף דבר אני במקומי עומד שכל עוד שלא יתברר שהשוחטים הישנים פסולים, ע"פ שני עדים הרי בחזקת תמתם עומדים, והשו"ב הרוצה להשיג גבולם יש עליו דין עני המהפך בחררה ויורד שלא ברשות לאומנות חברו".

ובבית שלמה יור"ד י"ד בשם ים של שלמה פ"ק דחולין סימן נ"א ובתשובתו סימן כ', דאף הקהל א"י לסלק תוך זמנו בלא פשיעה

בביתו, הלא מדין עני המהפך בחררה, הוא רק אם משתדל והיה לו פיסוק דמים מהני, אך לפי דברי המקנה שפירש דברי התוספות שכונתם אף בשכור לזמן אחד ועבר הזמן ונשאר על זמן השני, דבזה א"צ פיסוק דמים כלל דמסתמא על פיסוק הראשון של זמן הקודם וכמ"ש בחו"מ של"ג סעיף ח' עכ"ל, ולפ"ז דברי התוספות עולים כהוגן, דאם שכרו לזמן, אם יבא מלמד אחר להשכיר עצמו אין זה בגדר מהפך בחררה, כ"א הוה גולן גמור וגם הבעל הבית אינו יכול לומר אין רצוני לעכבו, אך כשכלה הזמן והוא נשאר מסתמא גם כן אסור למלמד אחר להשכיר עצמו משום עני מהפך בחררה, אבל בעל הבית יכול ע"ז לאמר שאין רצוני לעכבו עוד".

(ב) גאונים אידים החליטו כן שקבלת שוחט בלי זמן, קבלתו היא על כל ימי חייו, כל זמן שלא יהי פסול לשחיטה דאה ד"ח ח"ב יור"ד ב', שאם נתקבל במעמד אנשי העיר, ונתחייב הוא לשחוט כל מה שיביאו לו והם מחוייבים לשחוט רק אצלו לא זולתו כדרך מנהג שכירת בשו"ב במדינתנו, וא"כ בהדאי שו"ב אחר שבא לשחוט במקום השו"ב דמתא נקרא גולן ומוצאין ממנו כדן גולן גמור, והביא ראיות לדבריו, וכן הוא בתשובה ח'.

כלל רק באופן שישלמו לו שכירות עד כלות זמנו (ג). וא"כ לפמ"ש האחרונים דבזמן הזה המנהג שכל המנויין שנתקבלו מן הקהל בסתם הוא על כל ימי חייו, פשוט דה"ה בשו"ב כל ימי חייו כ"ז שראוי להיות שו"ב הוא תוך זמנו ואינם יכולים לסלקו בלי פשיעה, אבל כל שפשע אפילו היחיד יכול להעבירו.

ח

כן תמצא בשו"ת שאלות אחדות, שאברך הבטיח להשו"ב שאם ילמוד עמו שחיטות ובדיקות, אזי הוא מקבל על עצמו באלה ובשבועה שלא ישחט בהעיר ההיא לעולם, והשוחט הזקן נחלש ולא יצליח עוד לאומנתו אבל יש לו בן שרוצה לסייע לאביו אם גם בזה יש השגת גבול? או מת השוחט הזקן? ראה בשו"ת מהר"ש (ענגיל) ח"ה סימן ה', שנשאל מק"ק זאמישץ שאחד נשבע בכתב שלא יגרום היוק להשו"ב ר' ראובן יצחק ובעד זה למד אותו מלאכת שו"ב ונפטר הזקן וכעת נשאר בן מהנ"ל והוא רוצה להיות שו"ב במקום אביו, אבל התלמיד הנ"ל רוצה להשיג גבולו והלך לבית דין להתיר לו שבועתו, אכן העלים מהם שנשבע על דעת רבים ועל דעת ר' ראובן יצחק והתירו לו השבועה, מה דינו? והאריך הרב בכירור דין זה ומיים „וא"כ פשיטא בג"ד דרצון רוב אנשי העיר למנות את בנו של השו"ב המנוח במקום אביו וע"כ לא מיבעיא להסוברים דבן קודם לאחר . . . א"כ מחוייבים המיעוט לבטל דעתם נגד הרוב כמ"ש בשו"ת דברי ריבות ח"א סימן ס"ח. ואפילו לשיטות החולקים דליכא דין חזקה בשו"ב ובפרט הכא דהשו"ב עדיין לא גמר כל הלימוד להיות ראוי לזה, אפ"ה כיון דרוב אנשי העיר רוצים לקבל את בן השו"ב, בוודאי

(ג) קרה גם כן שבאו בטענה שיש בה ממש וכ"ז לא רצו הגאונים להתיר השגת גבול. ראה בשואל ומשיב קמא ח"ב ל"ב שנשאל מקהל ליבטשוב על משיגי גבול השוחט שלהם, שהוא נתמנה לשוחט אצל בני הכפרים הסרים למשמעות הקהל . . . וכעת בא (שוחט חדש) ומשיג גבול השוחט שלהם, ע"כ המה תובעים להחזיר להשוחט מה שהרוויחו עד עתה, ומהיום והלאה לבל ירום שום שוחט לשוחט כלל וכלל בהכפרים השייכים להם, אולם המשיג גבול טען שכבר קרו כמה מכשולים בזה ששלחו ע"י גוי לשוחט, גם א"א בכל עת לשלוח גבול טען שכתב קרו כמה מכשולים בזה ששלחו ע"י גוי לשוחט, גם א"א שיפרדו מהעיר השייכים לה בנוגע להמסים וביה"ק והרב, אבל הציע לעשות תיקונים עד כמה דאפשר וכן הוא משיב בשואל ומשיב קמא ח"א תשובה ג', ששוחט הכפר סמוך למאשיצק שוחט לכל מי שבא אליו לשוחט ומקפה פרנסת השו"ב דעיר מאשיצק וגם שם לא שמע להתנצלות ודן ככל חומר הדין לאיש שמשגי גבול רעהו.

הרשות בידם ובפרט דליכא דעדיף מיני' כמעט לרוב הפוסקים בן קודם . . ושוב שפיר אסור לר"א להשיג גבול בן השו"ב המנוח".

ט

ובספר „פרדס הבנינה" (אמשטרדם תר"ב) להרב משה במו"ה אהרן, דף ל"ט, נשאל באחד שלמד שו"ב אצל שו"ב מפורסם, אבל התנה באלה ובשבועה שלא יעסוק בשו"ב בעיר ההיא משך עשר שנה, ונדחה השוחט הזקן מחמת זקנה, ובעיר ההיא לפי חוקי הממשלה א"א לקבל שוחט ממדינה אחרת, מה יעשו? והביא דברי הרדב"ז בח"ב תרל"ה בקהל שנשבעו על דעת החכם שלא יחליפנו אותו באחר, והשיב שאפילו לחכם אינם צריכים לילך, לפי שנשבעו לבטל מצות ת"ת, ופשיטא שמותר לו לשחוט, הלא א"א להם לקבל שוחט אחר.

עוד תמצא בגדולי הפוסקים (ד) איסורים שונים על כי היטב חרה להם שאיזה פוחזים לא שמעו לקול חכמים והשיגו גבול השוחטים ואחד (ה) מגדולי אדמורי"ם כתב „הנה כבר שקדו חז"ל את היורד

(ד) ראה בעצי הלבנון יור"ד ל' שנשאל ג"כ על שוחט שהשיג גבול רעהו, ושם תשובה ל"א שהשיג ג"כ גבול שוחט והרב אסר שחיטתו ולא שמע ג"כ לאיסורי של הרב, שהצטרף א"ע עם הרב האוסר ואסרו ג"כ.

והגאון ר"ש בשו"מ ג' — ל"ז כנס בפולמוס עם הגאון רבינו שלמה קלוגער על כי האמין למוציאי דבה על השוחט ושם בתוך דבריו „שכל מי דיש לו איזה שגאה על השוחטים, יאמר שאין לו נאמנות ואם היה רואה . . . ז"ל כמה מכשולות יצא מזה וכמה דמי עניים צועקים על החמס שנעשה להם היה תבד לגויזי . . . אשר בעוה"ר רבו כמו דבו השגאה והקנאה וכל אחד עוטר מה שיכול לעטרף בוז וקלון על חברו ובהרי שיתא נגע בדמי עניים ואביונים . . . וכל שחיטת שו"ב המשיג גבול הרי הוא רשע וחמסן והאנשים המחזיקים בידו הרי גם מסייעים לדבר עבירה". ובכלל השגת גבול הוא ג"כ אם הטמינו בחיקם את ההוספה שנתנו הקהל עבור הרב כך וכך מכל גסה ודקה, ראה בספר תפארת יוסף יור"ד ט' להרב ר' יוסף חנינא ליפא מיזליש — פרעמישלא שאם השוחט מקפח שכרו של הרב הקצוב לו מכל גסה ודקה אסור לאכול משחיטתו והביא שם תשובת הגה"ק מהרש"ז תשובה ט', דשו"ב כזה נקרא רשע ואינו נאמן על בדיקת סכין וכן הוא בדי"ח ח"ב י"ד, טוטו"ד מהד"ג סימן ס"ב שאם לא ישמע למסור השכירות להרב שחיטתו אסורה כנבילה, ראה בבאר משה להג"מ משה נחום ירושלימסקי בקונטרס כבוד חכמים סימן ב' שהאריך בזה והביא עוד ראיות לחזק דבריו, ושם בקונטרס הג"ל סימן ג' האריך גם כן בדיון זה השגת גבול וכבוד הרב.

(ה) ראה בדעת תורה סימן א' אות צ"ו העתקת פסקים שונים מגדולי אדמורי"ם שעמדו בפרץ בכל כחם לעמוד על המשמר מבלי ליתן המשחית המשיג גבול ליגול להם מפני השוחט.

לתוך אומנות חבירו לדונו כאלו טמא אשת רעהו וככל מה שהחזיק קרוי אומנות חבירו", וחותם, "יעקב שמשון ברכי יצחק משיפטיווקא" ושם עוד פסקים מהה"צ מאפמא ועוד.

י

והנה בנוגע למנהג מדינה זו, שמוכרי עופות כל אחד ואחד מחזיק לו שוחט, אם יש גם להם חזקה ואם גם להם אסור להשיג גבולם, ראה בשו"ת תשובה מאהבה תנינא יור"ד סימן א', שמכרר דין זה באריכות וסיים לאסור לשוחט אחר להשיג גבולו, ושם, דהלא ידוע שברוב הפעמים אין הסוחר עופות חפצים לסלק את השוחט, רק שוחטים אחרים באים ומפתים אותם בכל מיני פתויים והכמחות ועוברים בשאט נפש על אימור עני המהפך בחררה ובא אחר ונומלה שנקרא רשע והבעל הבית יסלק השוחט ממקומו ליקח את הרשע ויקיים מאמר הגמרא (ב"ק כ"א ע"ב) הכלב שנמל חררה, ובאופן כזה שחיטתו אסורה ויכשיל רבים, ע"כ נראה דאסור להשו"ב השני לעמוד במקום הזה אשר בגרמתו נדחה רעהו.

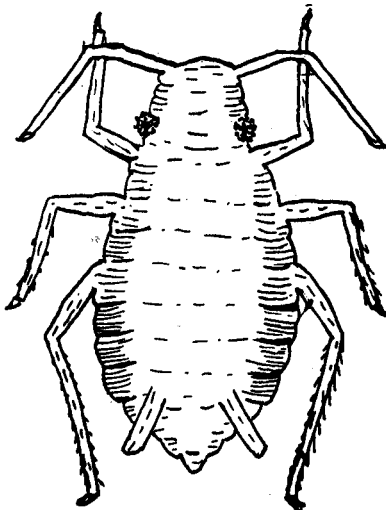
(מס' השוחט והשחיטה בספרות הרבנות)

פונדקאות נזירי בשר

להזהר אפי' בפונדקאות היותר מוחזקים בכשרותם, כש"כ באלו שאינם מדקדקים הרבה בכל מלי דכשרות, או בפונדקאות של נכרים נזירי בשר, וועגעטא-דיען האטעטלס" שמלבד כל זאת צריך להתחקות ולבדוק אחריהם אם אין משתמשים במארגארינא אסורה, אף שהיא בכלל לא מרע אומנתיה, אבל מי בודק אחריהם שיחושנו לזה, ובפרט אם יחסר להם לפעמים מארגארינא כשרה לא יניחו בשביל זה הכנת המאכלים עבור האורחים הסמוכים על שלחנם, ואף על פי שנמנעים זמקפידים הרבה, שלא להכניס שומן של בעלי חיים וליתן לתוך התבשיל או לתוך הרקיקים, אבל על מעשה אופה שאינם אופים בעצמם אינם מקפידים אם הם נאפים רק בשומן היתר, ונותנים לפני האורחים לפרפרת ולשתיית טיי, וכל שכן בשעת הדחק יתירו לעצמן להשתמש גם בשומן איסור, שאין זה כסם המות אצלם כמו שנחשב ליהודי כשר מאכלות האסורים

וכל שכן שאין לסמוך עליהם בבדיקת הירקות, אף שמקפידים אמנקיותא, אבל לא על תולעה ונמלה כל שהו. ועובדא ידענא, שבבית החולים מפורסם שבאים שם להתרפאות ברפואות טבעיות, ומאכלם רק ירקות ופירות חיים ומבושלים, ומדקדקים שם מאד בהכנת המאכלים בנקיון, הושיטו ירק "סאלאט" אחר שרחצו וניקו אותו היטב, וסדרוהו בקערה לפני החולה, והחולה היה נוהג גם כן לבדוק אחריהם כל עלה של ירק, ומצא תולעים ירוקים כמראה הירק, וקרא להמלצר, הראה לו את התולעים ושאל אותו מה זאת? מדוע לא בדקת היטב, והשיב אין זאת כי אם יתוש קטן ירוק ומה בכך?

להזהר בבדיקה הגונה
עצתי לך אמונה
שים לנגדך התמונה
כטוח אני כל אפונה
און אליך לא יאונה

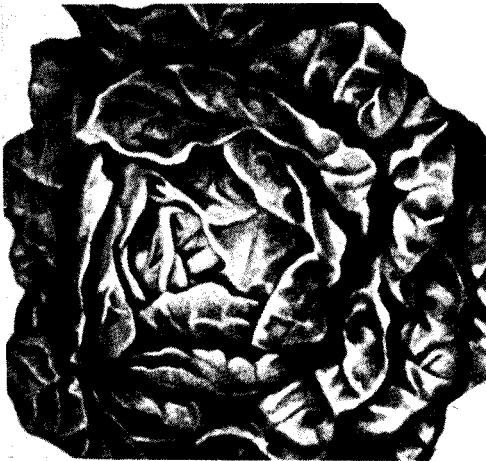
התבוננו נא היטב בבריה הקטנה
הזאת מכריותיו של הקב"ה.

(הפרקים להלילו נעתקו מספר שמושה של תורה להגאון המפורסם
מוהר"ר דוד פערלמאן זצ"ל)

הכתם השחור שבצד ימין הציור, הוא ממש כגודלה ותוארה, ואין ניכר בה חיתוך אבריים, אבל אחר שלקחתי הבריה הקטנה שנראתה כנקודה ירוקה ושמתיה תחת זכוכית המגדלת חמשים פעמים ככה, נראין בה כל האבריים ואפילו השערות שעל דגליה וצפרניה, מה רבו מעשיך ד' ! והבריה הזאת מצויה כמעט בכל מיני ירקות, וקטנה היא ומראיה כמראה הירק, ועל כן קשה להכירה אם לא בעיון היטב במתינות על כן ציירתיה.

ועתה בואו ונצווה על הרבה בני אדם בריאים שנוסעים לחופי הים או לשאר מקומות, לא לשם רפואה והכרח אלא להנפש או להתענג בתענוגים, ומאכסנים בפונדקאות של יהודים שאינם מדקדקים או בפונדקאות של נכרים, ואוכלים מן הבא בידם, וסוברים שבאכסניות נזירי בשר שאוכלים שם רק ירקות ופירות חיים ומבושלים, אין שום חשש, ובאמת הוא חמור מאכילת בשר הזיר שאין בו רק לאו אחד, ובתולעים עובר על ששה לאוין, השם יכפר !

ומהא דסליקנא מיניה נתחיל, בענין בדיקת החזרת, חזרת בלשון המשנה פסחים לט.) ובגמרא שם מאי חזרת חסא, וכן נקרא עד היום בארץ ישראל, ובלשון ערבית חסא (שאלאטא, סאלאט)

FRENCH LETTUCE חזרת

חזרת ENGLISH LETTUCE

ומצוה לחזור אחריו לצאת בו ידי חובת מרור בפסח כמבואר בש"ע או"ח סי' תע"ג סעיף ה', ובשו"ת חכם צבי סי' קי"ט, ועי' שו"ת חת"ם או"ח סי' קל"ב שכתב כי אמת נכון הדבר כי זהו המרור המובחר, והכי נהגו כל רבותי זצ"ל ואנו נוהגים אחריהם, אך רגיל אני לדרוש בשבת הגדול, מי שאין לו אנשים מיוחדים, מסוימים בעלי יראה הבודקים ומנקים אותו מרחש תולעים קטנים הנמצאים מאד מאד בימי הפסח, ואינם ניכרים לחלושי ראות, לא יקח החזרת, אף שהוא מצוה מן המובחר, ולא ישל בלאו או בלאוין הרבה אפילו בספק משום קיום עשה דרבנן, דמרור בזמן הזה דרבנן, ויקח תמכא שקורין קריין וכו' עי"ש.

ועי' דרכי תשובה סי' פ"ד סק"צד בשם כנסת הגדולה שכתב דבמקומו מצוי הרחש בחזרת, וצריך בדיקה יפה מפני שהתולעים דקים וכמראה החזרת עצמו, ומקודם היה מנהגו שלא לאכלו כי אם בבדיקה, ואחר כך משך ידו ממנו שלא לאכלו אפילו בבדיקה עיי"ש. והכרתי ופלתי בסי' פ"ד ביו"ד סק"יט כתב דמיום עמדו על דעתו לא אכל סאלטא (חזרת) על סמך בדיקת נשים, וכן נכון לכל בעל תורה, כי רבה המכשלה. אמנם בערוך השלחן שם אות פ"ב כתב ומימינו לא שמענו אפילו על צדיקי וגאוני עולם שלא יסמכו על נשותיהם הכשרות בבדיקת תולעים, וכן בנות ישראל העובדות בשכירות, אם הבעל הבית מכיר אותה שהיא יראה את ד' ומדקקת באיסורין יכול לסמוך עליה עיי"ש.

ואולם לפי ידיעתי אין הדבר תלוי בנאמנות לחוד, אלא גם בבקיאות הבדוק, כי אם אינו יודע איך לבדוק מה הועיל לנו בנאמנותו, ואני הגבר ראיתי אנשים ונשים נאמנים על הבדיקה וידעו תומר איסור זה, ומצאתי אחרי בדיקתם תולעים קטנים כי לא ידעו על נכון איך לבדוק, עד שהוריתי להם הדרך הנכון לבדיקה.

ויש עוד מין חזרת שנקרא "קאבעטש לעטוס" ולא ציירתיו, כי צורתו כמו כרוב שמצויר לקמן. וכל אלה השלשה מינים מוחזקים הרבה בתולעים, הגרוע מהן היא הפראנצו, ישער לעטוס, והטוב שבהן הוא האחרון קאבעטש לעטוס, שאין בו כל כך תולעים, וגם ניכר בו יותר התולע מפני שעליו אינם ירוקים כל כך ומזהירים יותר.

הבדיקה הנכונה

בתחלה תפריד ותתלוש אחד אחד מהעלים המחוברים לקלה, ותתן אותם לתוך קערה מלאה מים, ותרחץ אותם מהעפרורית, ותחליף את המים ותדיחם עד שלא תמצא יתוש שט במים, אחר כך תוציא עלה עלה ותאחו אותו נגד אור היום אצל החלון כבתמונה הנ"ל, או נגד אור הנר, כלומר שתשים העלה בינך ובין האור, שהאור יחדור להעלה ועיניך תראינה הזרורות של האור הבוקע דרך העלה, ואם

נפש ישעי'

רצג

תראה איזה נקודה כהה אפילו כחודה של מחט תדע שזה יתוש או תולע, ומפני שמראה התולע עפ"י רוב כמראה הירק, קשה להבחין וכמעט אי אפשר להכיר ולבדוק אם לא כנגד האור המזהיר, אחר כך תאחו את העלה בשיפוע תחת קילוח המים היוצא מהצנור, וזרם המים ישטפוהו, וכן תעשה מעבר מזה מהעלה, ואחר כך תבדוק עוד הפעם נגד האור לראות אם כבר סרה המראה הדיהה, ובשעה שאתה בודק, עליך לפשט הקמטים בכל עלה כי שם תמצא על פי רוב תולעים קטנים שאינם עוברים ברחיצה רק בפשוט הקמטים תחת שטף מים רבים, וזהו בדיקה הנכונה.

כרוב, קרויט, קאפוסטא. CABBAGE (weis, rot) KOHL.

יש מקומות ששכיח בו הרבה תולעים, ובדיקתו אינו קשה כל כך כמו בחזרת, ואף על פי כן צריך עיון היטב, וטוב גם כן לבדוקו נגד האור כנ"ל גבי חזרת, ובהיותי במחוז מאראמאראש (לפנים בהונגריא, ועתה בקארפאטא רוסיא) ושם בני הכפרים רגילים לכבוש הרבה כרוב בחביות לכל ימות החורף, והנשים מתכנסות ועוזרות אשה רעותה, ראיתי שהתכנסו לבדוק הכרוב, והכריזו שיתנו לצדקה על שם האשה הבודקת, בעד כל תולע שתמצא בבדיקתה, כך וכך פרוטות, ועל ידי זה מתחרה כל אחת לבדוק בעיון היטב, ואשה מתקנאת בירך חברתה לבדוק יותר בעיון, והוטב הדבר בעיני.

ועי' ערוך השלחן סימן פ"ד אות ס"ב וז"ל ירק קרויט שמעמידין אותו בכבישה לכל החורף, בהם הרבה תולעים ברוב השנים, ובודקין כל עלה ועלה בפני עצמו פעמים ושלש, ואחר כך חותכין אותו ומעמידין אותו לימות החורף, ואת זה ניסינו וראינו שאותם העלים הבדוקים, אם לא יחתכו אותם באותו יום להעמידם בכבישה במלח בכלי כנהוג, ואם יניחו את העלים עד למחר יתהוו בהם עוד תולעים ורוחשים ופורשים מעלה לעלה, גם על המקום שמונחים שם, והחיוב לבדוק מחדש וכן נהגתי בביתי עכ"ל.

שפינאט, איספינאק, סבנג. SPINAT, SPINACH.

אחרי ההדחה ורחיצה במים היטב, צריך לבדוקו נגד החלון או אור הנר, כנזכר גבי חזרת, ועל פי רוב לא תמצא על העלים תולעים, גם התולעים שבשפינאט לא יעברו בשטף קילוח המים, כי התולע טמון בעובי העלה, ורק נגד האור תכיר במקום שמראהו כזה או במשמוש היד, וכשאי אפשר להכיר נגד אור החלון כגון שהעלה ירוק הרבה קרוב לשחור, ואז אי אפשר לראות זהרורית ומקום הדיהה ממנו ובודקין אותו במשמוש היד, כי התולע הגדל בתוכו יותר גדול מהתולע שבחזרת ונרגש במשמוש היד, וצריך לבדוקו במתינות בעיון היטב, ועי' בפרי חדש שם

סק"לד וז"ל וברור הוא שצריך ליוהר בענין הירקות כגון זילקא ומין ירק אחר שנקרא איספינאק שמצוי התולע בתוך הירק עצמו, מלבד התולעים שיש בקלח, ועיקר הבדיקה בזה להעמיד כל עלה ועלה נגד השמש ונראה התולעת, ולפעמים אינו נראה וצריך משמוש בידים למצאו וכו' עכ"ל.

שפינאט שבקופסאות

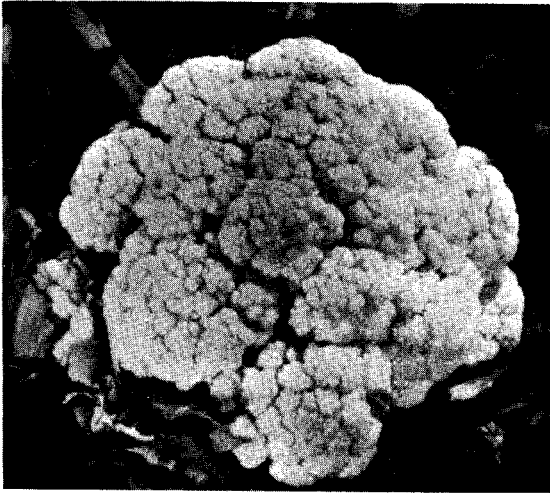
שפינאט שבקופסאות אם נטחן עד אשר דק, שבודאי נתרסקו התולעים יש להתיר משום ספק ספיקא, שמא לא היה בו תולע ושמא נימוח ובטל, או ודאי נימוח אם הוא נטחן דק כקמח, אמנם אם לא נתרסק הדק היטב אין להתירו לאכול כך, והבדיקה אי אפשר בו, כמו אחר הבישול לא מהני בדיקה שמא יש ואינם ניכרים כמבואר בש"ע סעי' י' שם, ואם הוחזק בתולעים אין להתיר לרסקו ולבשלו דהוי כמבטל איסור לכתחלה, דלא דמי לחטים מתולעים בסעיף י"ד שח דשרי לטוחנם עי"ש.

BRUSSEL-SPROUT, ROSENKOHL, כרוב-ברוסל

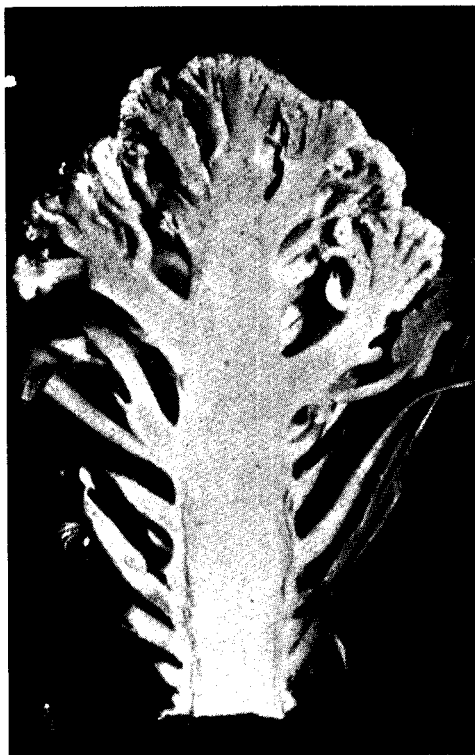

קשה מאד לבדקו, כי העלים קטנים ומהודקים היטב ושכיח בו תולעים ויתושים קטנים, ואני איני מניח להכניס אותו תוך ביתי, כי אפילו אחר הבדיקה המדויקת מצאתי בו תולעים.

כרובית, שלם, CALLIFLOWER, BLUMENKOHL,

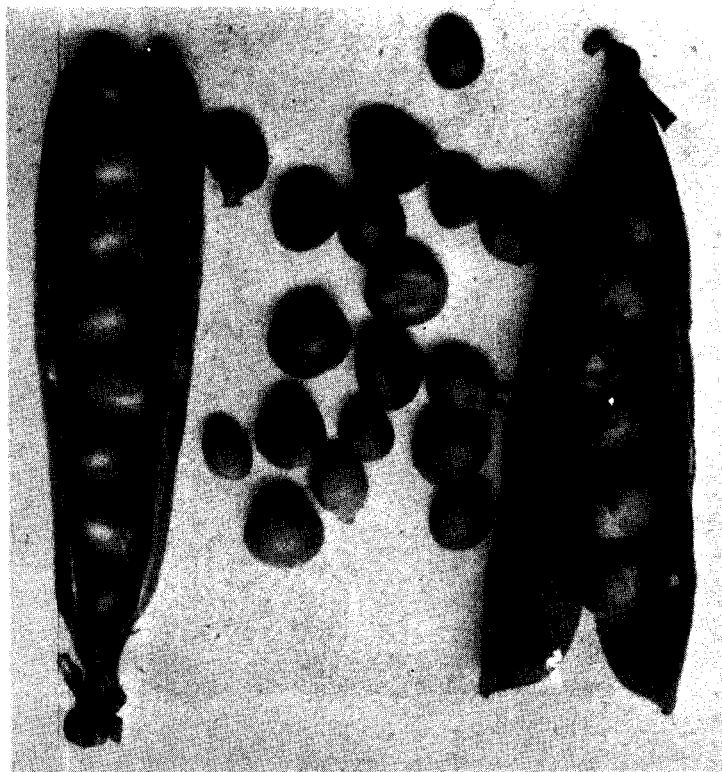
כרובית שכיח בה תולעים קטנים ויתושים, התולעים שכיחים בין ענפי וחלקי הכרובית בין הפרודים, ולפעמים נמצא גם בענפי הקלח תולעים, וצריך לחתוך לחתיכות קטנות ולבדקם, והיתושים על שטחה, והבדיקה קשה בה אלא אם כן מפריד הקלח לחלקים קטנים ומדיחם היטב במים (ויש אומרות במי מלח) ולראות במים אם הם נקיים מיתושים, ולבדקו בעיון היטב ולהסיר כל נקודה שחורה, וכולי האי ואולי, ואני מונע מלאכלו כי אחר כל אלה מצאתי אחר הבישול יתוש קטן.

כרובית חתוך

ובפונדקאות מסדרים לפני האורחים על הקערות חצאי או שלישי כרובית, ונותנים עליהם הרוטב והקיפה, ואי אפשר להכיר אם נבדקו אפילו על שטחם מיתושים כל שכן שלא נבדקו מבפנים כראוי.

נפש ישעי' קטניות בשרביטין

יפים

מתולעים

פולין שגמפרקין ונוטלין אותן גהשרביטים כשהם ירוקים. צריך לבדקם וזיטב כי עפ"י רוב רק איזה מהפולין המונחים בשרביט מתולעים, והשאר יפים. ועל כן לא יסמוך שכולם יפים בלי עיזן היטב ופתיחה מסרעת לכל השרביט. ואחר כך על הפולין עצמן. ועי' חכ"א כלל ל"ח אית טו.

קטניות כמו פולין ועדשים

בדיקתן מבואר בש"ע יו"ד סימן פ"ד סעיף ח' ובפרי מגדים שם בשפתי דעת סק"כ כתב שאנו סומכים בכל מיני קטניות על בדיקת חזק, ובוררין אותן

נפש ישעי'

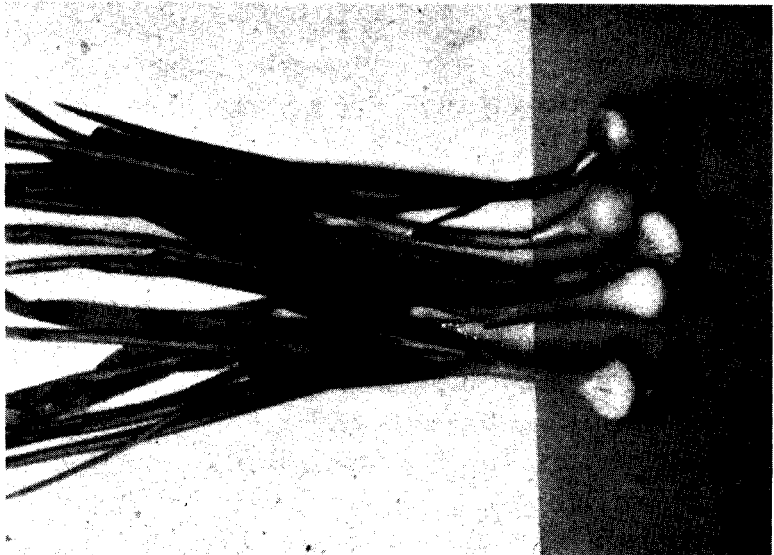
רצמ

על השלחן כל אחד בפני עצמו, והמנוקבים משליכים והשלימים מבשלים כיון שאין ריעותא בפנינו, דאם היה בו תולע היה ניכר מבחוץ, ועל זה אנו סומכין דהכל משתנה לפי המקום והזמן עכתו"ד.

ושמעתי שהנשים הצדקניות היו נוהגות אחר בדיקתן לנקוב במחט שלש קטניות, ולערבן בתוך הקטניות הבדוקות, וחוזרות ובדוקות את הקטניות ואם מצאו את השלש הקטניות המנוקבות, בטוחות הן שהבדיקה הראשונה היתה כראוי, ולא תמצאנה בתוך הקטניות איזה מנוקבת, ולא היה לכן נוקפן. ובפרי תואר סק"יח שם כתב דלא מהני בדיקה מבחוץ, ואפילו בפולין שדרכם לעשות נקודה שחורה מבחוץ, לפעמים לא ישחירו ויש בתוכו תולע וצריך בדיקה מבפנים עי"ש.

וכן הראו לי פה בפולין הגדולים שקורין באבעס Breadbeans שלא היה ניכר מבחוץ שום רושם, ואחר שנתנו אותם במים חמים והוסרו הקליפות החיצונות והיו מתחלקים לשני חצאי גריס מצאו בהם יבחושין, ועל כרחך שהוא לפי המקום והזמן.

בצלים ירוקים

בשרביטים הארוכים החלולים מצוי קצת תולעים, וצריך לפתחן ולבדקן היטב, כן כתב בחכמת אדם כלל ל"ח אות ט"ו.

MUSHROOMS, SCHWAMMEN, כמהין ופטריות

נמצא מהם מינים שונים, והיבשים מוחזקים מאד בתולעים. קצת בני אדם נמנעים מלאכלם אפילו אחר הבדיקה מתולעים משום חשש סכנה, שיש מהם מינים שהם ארסיים. Toadstool עיין פרי מגדים סימן פ"ד מ"ז סק"י ובמצודת דוד בקצש"ע סי' מ"ו. ושמעתי אומרים מי שאינו יודע להבחין ולהכיר אם הם טובים או ארסיים, יעשה בחינה זו, ישים בצל בתוך תבשיל הכמהים. או שיגיס בכף של כסף ואם יש בהם ארסיים תתהפך מראית הצל או הכף של כסף למראה שחורה.

אמנם לענין בדיקה מתולעים, הרבה מחמירים שלא לאכלם בעין, רק כורכים אותם בחתיכת בד וקושרים אותם שיהיו מונחים כמו בכיס, ונותנים הכיס בתוך התבשיל שיקלוט טעמם וריחם, אחר שבוררים מהם כל מה דאפשר מתולעים, ועי' פרי מגדים או"ח סי' תנ"ג באשל אברהם סק"ג לענין אניס וקומעל בערב הפסח, וסיים שם וכן בכמהין יבשין כהאי גונא ליתן בחתיכת פשתן שרי בשאר ימות השנה ליהנות מהרוטב אם הם מתולעים ומכל מקום יברור מה דאפשר עכ"ל. ועי' דרכי תשובה סק"פג דנוהגים לאכלם לאחר הבדיקה היטב הדק היטב, דהיינו ששוברין כל חתיכה וחתיכה של הכמהין לכמה וכמה חלקים, כי יש הרבה נקבים קטנים בהם, שבא מתולעים, וזורקין כל המנוקב, ואת שאינו מנוקב כלל אוכלים.

RASPBERRIES, מאלינעס

ידוע שהם מוחזקים הרבה בתולעים, עד שכמעט א"א לברקם, וכתב שם בח"א שמעודו לא אכל אותם וכן ראוי לכל ירא שמים, ועי' דרכי תשובה שם סק"ט שאנו מקילין לשתות המאלינעסירופ, אף על פי שידוע שהם מלאים תולעים בשעת החימוץ קורם הבישול, וסומכין על הסינוך, הוא משום שאנו רואים שאין התולעים קטנים כל כך שיעברו דרך המסננת, (ועל המאלינעס עצמן מברך בורא פרי העץ, עי' שו"ת מהרש"ם ח"א סי' קצ"ו).

CASHEW-NUT

קשו-נוס

אילן הקשו יגיע ער גובה של עשרים אמה, עליו ירוקים אפילו בחורף, וסופי ענפיו טעונים אשכולי פרחים, המשתנים לפירות מלאי צבעים בהירים, ירועים בשם תפוחי-הקשו, בראש התפוח גרל האגוז ותוכו הוא הגרעין הנאכל, פרי העץ הזה עלול מאד להתליע ולהמלא חיפושים אם חובשים ושולחים אותם מעבר לים (מבראזיליען) בלי זהירות ושמירה הצריכה לו.

האגוז הזה כלומר הגרעין הנ"ל מתפרד לשני חצאין, ויען כי אין ניכר שום רושם מבחון, רבים נכשלים ואוכלים אותם כשהם שלמים בלי פירוד ובריקה,

ואפילו הפרודים שיש עליהם כמו נקודות קטנות אין מדקדקין ואין מקפידין על זה, שסוברין שהן מקליפה הרכה מהאגוז, יש להזהירם שלא יאכלם עד שיפרידו אותם ויבדקם אם הם נקיים לגמרי, ואם ימצאו עליהם שום נקודה יסירו אותה, כי הנקודות השחורות בדקתי בזכוכית המגדלת וראיתי שהם בריות תולעים ויתושים, וקשה להכירם בראית העין, והעצה לזה שיפרידם וישימם בתנור בחום גדול, ולא כשהם שלמים, שאז לא יפעל עליהם חום חיותר גדול, ויעמדו שם עד שמראיתן של הגרעונים יהיה קלוי שחרחר "ברוין" והנראין כנקודות יפלו וישרפו או יפלו ע"י זיפוח של, וכשהם לחים קשה להסירם.

שקדים. מאנדלען

לאחר שהוסר מהן הקליפה הקשה, אוכלים אותם בלי שום בדיקה, כי קשה להכיר אם הם מנוקבים או מרוקבים ממילבען. ודרכי לאכלם רק לאחר שהוסר מהם גם הקליפה הרכה על ידי מים רותחים (אחר כך נותנים אותם לתנור לייבשם) ואז איגלאי בהתייהו, וניכרים היטב, ומצאתי תולע גדול הניכר לעינים וגם כמה מהם שהיו מרוקבים.

HAZEL NUTS האזינע ניס.

וכן אני נוהג שלא לאכול מהאגוזים הנ"ל בקליפתן הרכה אלא אחר המלילה מקליפתן, היינו אחר שהוטר מהם הקליפה הקשה, נותנים אותם בתנור חם, אחר כך מוללין אותם בידים, עד שנופל מהם הקליפה הרכה, ונראים לבנים, ואז מוצאים ביניהם מנוקבים ומרוקבים ממילבין.

WALNUTS, וועלשענע ניס

צריך לבדקן ממילבען שלא נראו בעליל רק בין הקמטים שבהם —

PEANUTS, אגוז - אדמה

האגוז הזה שונה מכל האגוזים הידועים, בדרך גידולו, שנוצר וגדל באדמה, וכשמלקטים אותו צריכים לחפור באדמה כדי להוציאו. הוא ממשפחת האפונים והפולים, מין קטניות, וכמה גדולים מרבני הונגריא אסרוהו בפסח וכללוהו בגזירת קטניות, וברכתו בורא פרי האדמה, וטוב גם כן שלא לאכלו אלא אחר המלילה מקליפתו הרכה, מחשש מילבין שאינם נראים כל כך כשהן בקליפתן.

DATES תמרים

הנה הפרי חדש בסי' פ"ד סק"לד כתב וז"ל וגם אני צריך להזהיר באלו התמרים כתושים שנקרא טרימא בלשון הש"ס (עי' ברכות לח.) תמרי ועבדינהו טרימא ופרש"י כתוש קצת ואינו מרוסק) שמערבין בה תמרים מרוקבים מלאים תולעים וכמה פעמים מצאתי בהם תולעים שלמים, ומעיקר חדין אסורים, ושומר נפשו ירחק מהם ועי"ש בס"ק שלפניו שסיים „וצריך להזהיר ולדרוש ענינים אלו לעם יותר מלדרוש להם פשטים" עכ"ל.

ואני אוסיף עליו שאפילו התמרים השלמים החבושים בקופסאות ונראים יפים מבחוץ, צריכים גם כן לבדוק היטב והוא יותר ממיעות המצוי, היינו שיבקע כל תמרה לארכו בסכין, ויחתוך עד הגרעין, ויפריד עם הסכין האוכל מהגרעין לכאן ולכאן, כי מפני רכותה תתמעך בין אצבעותיו, ואי אפשר לבדקה אלא בסכין ואז ימצא הרבה מריקום התולע באמצע התמרה בהאוכל הסמוך לגרעין, וכמה פעמים בדקתי ומצאתי כן, ולפעמים גם גוף התולע יראה, והעולם אין נזהרין בזה, והוא דבר המצוי ומחויב בבדיקה כנ"ל.

נפש ישעי' תאנים ורמונים

בתאנים גם כן שכיח תולעים וקשה בהם הבדיקה הנכונה, ויש בזה גם כן משום סכנה עי' שבת צ.) אלא דעינבי ופה דתאיני והה דרימוני כולוהו סכנתא עי"ש, וברמונים ניכר קצת על ידי השחרורית שנעשה בפנים ולפעמים ניכר השחרורית גם מבחוץ. ושם בדף פ"ט: קליפי אגוזים, הגדילה על גבי הקליפה בעורן לחין, קליפי רמונים כדי לצבוע בהן וכו' ושמעתי שהכתם הנעשה מהשרף של רמונים אי אפשר לכבסו ולהסירו מן הבגד.

תפוזים ORANGES

שמעתי שבארץ ישראל הבית דין מכריזים ומזהירים על התולעים שנמצאו בהתפוזים, ודרשתי אחר זה, ואמרו לי כי מחצי חודש מאי והלאה נמצאו התולעים, ואף שאינם נראים לעין, אבל ניכרים הם בהמיץ הנסחט מהם, ששטים הנה והנה, ומאו מתזילים לאכול התפוזים הנקראים „וואלענציע“ שהם האפילים ונקיים מתולעים, והאחרונים שונים מהראשונים בזה שקליפתן יותר דקה והם עגולים, לא כן הראשונים שהם עגולים וארוכים קצת (סגלגלים) גם השרף מצוי בהם יותר.

דבדבניות, כרז CHERRIES

ברוב המדינות שכיח בהם תולעים, זולת במינים החמוצים הנקראים כרז החמוץ, זויערע קירשען, וויינשעל, אינו שכיח בהם תולעים.

שזיפים, פלוימען

תלוי במקום גידולן. עי' חכ"א כלל ל"ח סעי' י"ג שלא בכל המדינות שכיח בהם תולעים.

שזיפים יבשים PRUNES

קשה לבדקם היטב, ועי' ערוך השלחן סי' פ"ד סעי' ס"א שכתב שכן הוא המנהג הפשוט בפלוימען יבשים לפתוח כל פלויים, ואותם שנמצאו בהם כעין גרגרים בפנים שאינם חלקים ויפים משליכין אותם שחוששין שהם ריקום התולע עי"ש, מובן כי תלוי גם כן במקום גידולן. והבאים מקאליפארניע למדינות אלו לא שכיח כל כך בהם תולעים.

נפש ישעי' אופן הבדיקה

ברם צריך אני למודעי. להזהיר בכלל בכל מיני פירות הנ"ל שאנו מצריכין לבדוקם, ראיתי כי פותחים את הפרי ורואין בה רק מצד אחד במקום הפתוח כמו בדבדבניות "קירשען" ושזיפים, והחצי פרי השני נשאר דבוק להגרעין, וסומכין על בדיקה זו, ובאמת צריך להפריד האוכל מהגרעין שיוכלו לבדוק בשני החצאין מהפרי, כי צד אחד יוכל להיות נקי בלי תולע, ובצד השני ימצא התולע או ריקום התולע, ועל כן הבדיקה אינה קלה כל כך אם אינו רוצה לטנף ידיו באדמקמות הפרי, אמנם יתן אל לבו כי יותר טוב לטנף ידיו מלטנף גשמתו, וסימנך אם יאדימו כתולע כצמר יהיו... והאדמומית מהידים יכולים להסיר בנקל ע"י גתרן SODA או גפרורית.

דגים

דגים שכיח תולעים בראשם צריך לנקותם, ועי' חכמת אדם אודות בדיקת הדגים "קארפען" שצריך לגרר היטב על הסנפירין והם עגולים כעדשה ואין ניכרים כלל עי"ש. ועי' שו"ת אמרי יושר מהדורא תניינא סי' י"א, וניסיתי לבדוקם, גררתי מהסנפירין כמו טיפת דם ונתתי אותה במים וראיתי שהיתה מתנועעת ושטה במים הנה והנה.

דגים מלוחים

דגים מלוחים שקורין "הערינג", החלב שבו צריך בדיקה מתולעים, וכמה פעמים מצאתי בו תולעים ארוכים ודקים שרחשו ונפלו ע"י רחיצה ושפשוף במים היטב.

כבד.

כבד של בהמות וכל שכן של כבשים שכיח בהם תולעים, וצריך לפתוח את הסימפונות שבהם לבדוקם אם אין בהם תולעים שנקראו "מאטיליציע", ואינם בטלים אפילו בבישול שאחר הצליה, או בצליה לבד, כיון שמונחים לבדם ואינם מעורבים בתבשיל, ועי' בס' גילוי דעת בדעת תורה סי' מ"א סק"ג באריכות.

והנה ידעתי כי לא יצאתי עדיין ידי חובתי באזהרות התולעים, וכל שכן במה שיש ליזהר בימות הקיץ בכל דבר השכיח להתעפש ולהתהוות בו מילבין, וסמכתי על המעיין בש"ע יו"ד סי' פ"ד ובחכמת אדם ושאר אחרונים, ישמע חכם ויוסיף לקח.

בהתימי לדבר מזהירות בבדיקת הירקות והפירות, לא אוכל ליתן מעצור לרוחי לומר די במה שהוריתיך והזהרתיך עד הנה, כי כל מה שכתבתי אינו סתם ליקוט מספרי הפוסקים האחרונים, ולא לגבב חומרות באתי בספרי זה, אמנם רובם ככולם עלו לי על ידי נסיונות רבים ומעשים שבאו לידי, וגם עתה בעת כתבי זאת, בהיותי במעונות הקיץ באכסנאי היותר מצוינת בדקדוקיה ובכל פרטיה בעניני כשרות, אף על פי כן יאונה להם און בבדיקה שאינה ראויה אף כי הוריתי להם את הדרך אשר ילכו בה, זו ביקור תולעים, אבל כיון שעליהם לבדוק ולהכין מדי יום ביומו לפני האורחים הרבים, ישגו ונעלם מעיני הבודק, ועל כן קורא חביבי אם מוזהר אתה מהרופאים לאכול ירק חי, לא הותר לך לאכול תולעים, ועצתי לך אמונה שגם אחרי בדיקת המדקדקים, תברק בעצמך, ותטול כל עלה ועלה מהקערה המסודרת לפניך, ותעיין עליו נגד האור כנ"ל בטרם תשימו לפיך, ואז תנצל כמו שכתבתי לעיל השם החכמת אדם.

כתבם על לוח לבך ולמדה את בני ישראל, "שימה בפיהם"

פרק לו

להסתכל במה שאוכל

ובאשר שתחלת דברינו בעניני אכילה שיש בהם חשש איסור וצרכיזן בדיקה, אזכיר פה דברי החכמת אדם כלל ל"ח סעי' כ' וז"ל ראוי לאדם להסתכל במה שאוכל, ועל ידי זה ינצל מכמה תולעים, ומעיד אני עלי שכמה וכמה פעמים נצלתי על ידי זה ברוך השם, עד כאן לשונו, והבאתי דבריו במקומם בענין תולעים, ואני אוסיף על דבריו, שעל ידי זה שיסתכל במה שאוכל, לא רק בראיה בעלמא, אלא גם במתינות ובהתבוננות דהיינו כשיאחזו המאכל בידו טרם שיקרבהו לפיו יחשוב מה אני רוצה לעשות ויסתכל בהתבוננות על המאכל אם אין בו חשש איסור, ואיזה ברכה יברך עליו, ינצל מחשש איסור ומחשש ברכה שאינה ראויה לאותו מאכל — וכמו שאמרו רז"ל השמע לאונך מה שאתה מוציא מפוך ברכות יג. כן אני אומר ראה בעיניך מה שאתה מכניס לפיך.

דגים

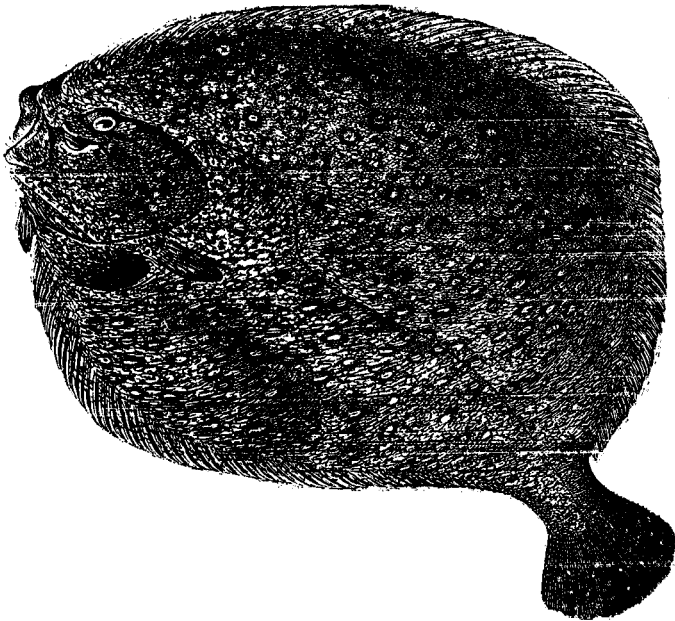
בסוף פ' שמיני כתיב להבדיל בין הטמא ובין הטהור, ופרש"י ומקורו בספרא, לא בלבד השונה אלא שתהא יודע ומכיר ובקי בהן, ופירש במזרחי לא בלבד שילמוד וידע הלכותיהם וסימניהם, שאף על פי שלמד כל תורותיהן אינו נפטר עד שיטרח להכירן אי זהו הטמא ואי זהו הטהור עכ"ל.

והנה סימני דגים מפורשים בפ' שמיני את זה תאכלו. מכל אשר במים, כל אשר לו סנפיר וקשקשת במים וגו', וסנפיר הוא ששט בו וקשקשת הן הקליפות הקבועות בו על העור, ואפילו אין אנו מוצאין עליו קשקשים רק שידענו בבירור שהיו לו בעודו במים והשירן שם טרם עלותו ליבשה מותר. וכל שיש לו קשקשים יש לו סנפיר, ועל כן אין לנו סימן מובהק בדגים יותר מסימני הקשקשת הנקראים ליסקעס, שופפען, Schuppen, Ecailles, ואפילו הקשקשים דקים מאד ואינם ניכרים לעין רק אחר שכרכוהו בבגד או שנתנוהו בכלי מלא מים ונמצאו שם קשקשים מותר, אבל אם אינם ניכרים לעין רק על ידי זכוכית המגדלת לא מהני (תפארת ישראל פ"ב דע"ז מ"ו) ולא מקרי קשקשים אלא אם הם נקלפים ביד או בסכין ונשאר עור הדג שלם תחתיו, אבל אם אי אפשר לקלפן מעור הדג, ואם קולפים אותם לא נשאר עור הדג שלם תחתיו לא מקרי קשקשים אלא מעור הדג הוא ודג טמא הוא, וכן אם הקשקשים תחת העור וכשקולפים העור נמצאו קשקשים תחתיו דג טמא הוא, וכל שאין ידוע לנו בבירור

סימן דקשקשים, או שאנו מסופקין אם היו לו קשקשים בהיותו במים ונשרו הוי ספק דאורייתא ואסור.

והנה הדגים שיש להם קשקשים, או שאין להם קשקשים כלל, אין מן הצורך לפורטם ולציירם, שניכרים הם ואין לטעות בהם, ועוד שרבים הם ואי אפשר לפו' טם (עי' חולין ס"ג:) שבע מאות מיני דגים הם וברש"י פי' טמאים ושם נסמן על הגליון בשם פתיחה דאיכה רבתי דגים טהורים, ועי"ש בתוס' דף ס"ו. ד"ה כל, דקים להו לחכמים מאדם הראשון או מהלכה למשה מסיני עי"ש. ואולם יש מיני דגים שדומים ממש לאותם שיש בהם קשקשים ונראים עליהם כמין קליפות קשקשים, והעולם טועים להכשירם מפני חסרון ידיעה, או שרואים בספרי העמים שחושבים אותם בין הדגים בעלי קשקשים, ואין לסמוך עליהם להקל, כי אינם הקשקשים האמיתיים שנקלפים ונשאר עור הדג שלם תחתיהם. ואינם יודעים להבדיל בין הטמא לטהור, על כן אפרוט ואצייר פה מהם הידועים לי.

TURBOT, STEINBUTT, RHOMBUS-MAXIMUS

דג הטערבוט המצויר אין לו קשקשים וכשתעביר היד עליו תרגיש כמו עוקצי עצמות קטנים, אבל מראהו ותוארו כמו הדגים הכשרים ממין הנקרא פלעיס,

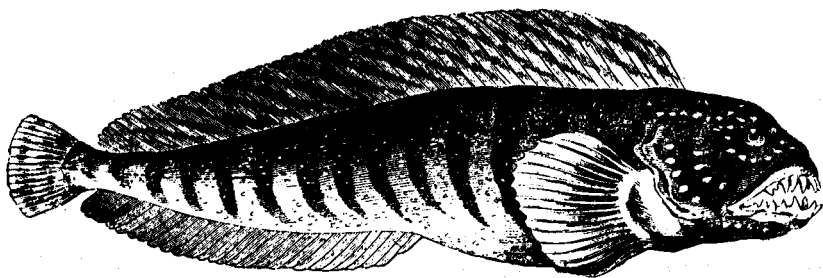
נפש ישע'י

שם

Halibut האליבוט הכשר להרג (Flat - fish, Schollen, Plaice) ויותר דומה להרג הכשר האליבוט מצד אחד נראה שחור ומצד השני לבן.

וסימן זה נקוט בידך, תאר לך שאתה אווזו בצד כרסו (כמו הציור כאן שכרסו לצד מטה) ראשו ממך והלאה ונבנו לצד גופך, אז תבחין אם צד השחור לימינך, ודאי תמצא בו קשקשים ודג טהור הוא. ואם צד השחור לשמאלך, טערבוט תמא הוא ואין לו קשקשים, ואם תמצא עליו קשקשת אפשר שנדבק עליו לשאר דגים טהורים שהיה מונח ביניהם. מובן כי על סימן זה לבד אין לסמוך להכשיר, כי מקורו לא נמצא בדחז"ל, אבל יועיל לך לפעמים כשתראה בתנות של א"י מונחים דגים צבורים ממינים אלו, ואי אפשר להכיר מרחוק אלא בעיון רב ובבדיקה נכונה אם יש להם קשקשים, אזי כשתראה צד השחור של הדג לצד שמאל הרחק מעליה דרכך — ועי' תפארת ישראל חולין פ"ג משנה ו', דג תמא הוא. ושמעתי ממקומות שאוכלים אותו ואיני יודע על מי סמכו להתיר, שגם בספרי העמים כתבו שאין לו קשקשים, וכתבו בזה הלשון, Scales absent but bony tubercles, KINGSLEY p. 278. BREHM p. 190. CASSELS p. 63. ובמדינות אלו שכחי הרבה, ורבים נכשלים ואוכלים אותם אפילו המדקקים מפני חסרון ידיעה. ונודעתי והזהרתים על זה.

ROCKSALMON, STONE-BREAKER, WOLF-FISH, ANARRHICHAS-LUPUS

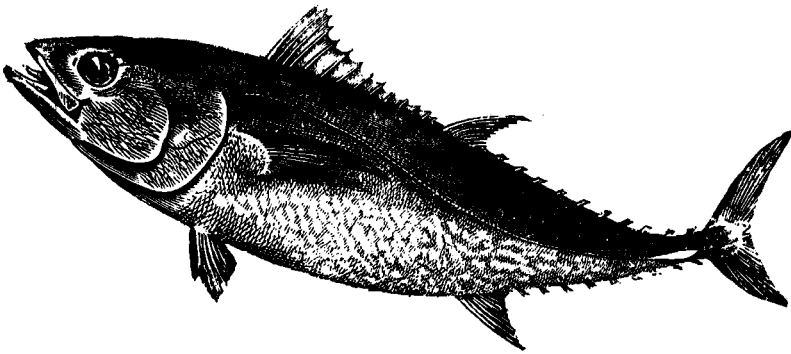

דג ראקסאמען זה אין לו קשקשים BREHM p. 134. KINGSLEY p. 258. Cassels p. 99. ואף על פי שאין לטעות בו כשהוא שלם לפנינו כיון שלא נראין עליו קשקשים, אבל יש טועים ואינם יודעים להבדיל בין Salmon שהוא דג טהור לדג Rock - Salmon שהוא תמא וגם כיון שאחר שהופשט העור מעליו

והוא מחותך וכבוש או מעושן וכבוש בקופסאות אי אפשר להכירו, על כן צריכין לזהר שלא ליקח הקופסא שכתוב עליה Rock - Salmon או שמצויר עליה תמונת ציור כזה.

TUNY FISH, TUN FISCH, THYNNUS

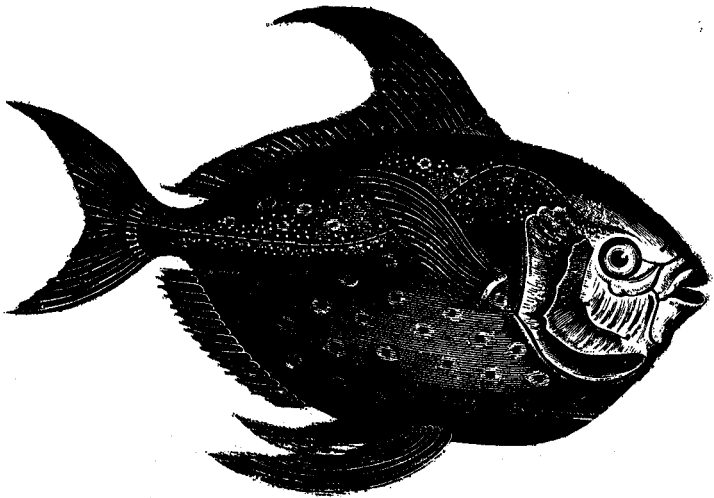
(והוא מין MACKEREL)

דג טוני זה טהור הוא, ויש שנמנעים מלאכלו שמסופקים בו אם יש לו קשקשים. ובאמת יש לו קשקשים אבל קטנים הם מאד, ויש ממין זה שמשירין הקשקשים בעורו במים. אבל יש להתורע על הברור אם הוא מאותן המינים שמשירין הקשקשים. ועי' תפארת ישראל שבת פ' כ"ב מ"ב, וקוליס האיספניא אות יט' שפירש "מאקרעל, איינע ארט טהון פיש" והוא דג שעורו דק עי"ש וזרש"י שבת לט.) קוליס האספנין דג שקורין טונינא, ועי' בשו"ת מנחם משיב סי' ל"א שראה במוזעאום, שהטהון פיש יש לו קשקשים, ובספרי העמים כתבו גם כן שיש לו קשקשים קטנים.

BREHM p. 95. glanzlose Schuppen. KINGSLEY p. 198. CASSELS p. 90. smaller scales.

THE OPAH, G-TTESLACHS, LAMPIS LUPA

דג זה יש לו קשקשים קטנים, ולפעמים משירן במים. כן כתבו בספרי

העמים.

BREHM p. 112, Die Schuppen sind sehr klein und dünn, fallen auch sehr oft ab. KINGSLEY p. 207. Very minute scales. CASSELS p. 88. Deciduous scales.

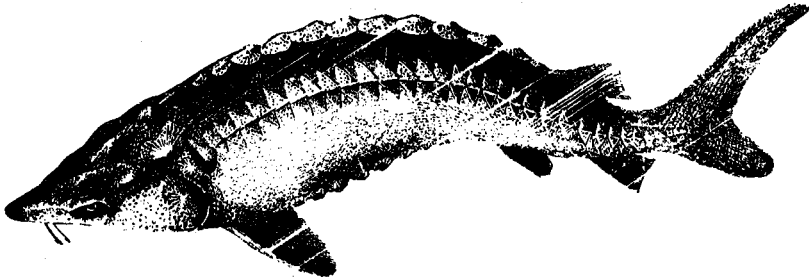
STERLET, STORL, ACIPENSER RUTHENUS.

דג זה קשקשיו אינם נקלפים אלא אם נתנוהו במים רותחים או במים ים עם אפר. הנודע ביהודה מהדורא תניינא סי' כ"ח התירו והביא שם מספרי

הטבע שאין זה הדג שהרמב"ן ור"ת התירו והאזהל מועד ושאר פוסקים אסרוהו והוא הנקרא אשטורגיאן והביא שם איך נקראו הדגים האלו בכמה לשונות.

STURGEON

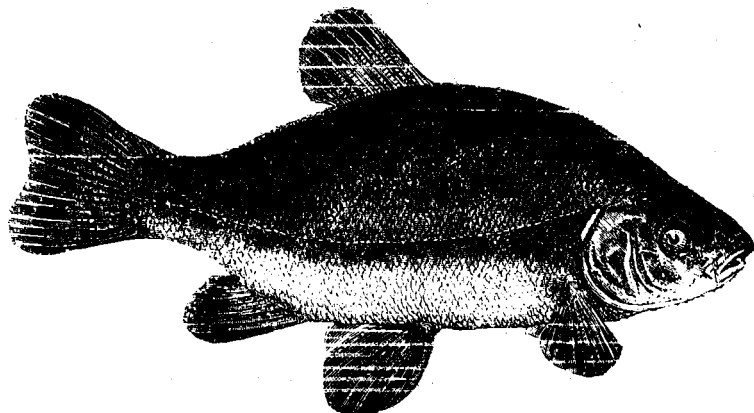

הרמב"ן ור"ת ז"ל התירו דג אשטורגיאן והאזהל מועד ושאר פוסקים אסרוהו ונראה דאף שאין זהו ממש כמו השטערלעט אבל שייך הוא למין משפחה זו וכן נמצא בספרי העמים. KINGSLEY p. 98. וידוע שממינים אלו מקרבי הדגים שקורין „רויגען“ Rogen, Roes, Ovaries, עושין הקאוויר בארץ רוסיא ועולה על שלחן מלכים, ומקרבי דג השטערלעט הוא מן המוכחר. לוקחין הקרבי דגים ורוחצין אותן בחומץ, אחר כך מולחין אותן ומייבשין אותן וידוע שהקאוויר אסור שמחזיקים הדגים הנ"ל לטמאים, והרבה מהאחרונים השיגו על הנודע ביהודה ואסרוהו. ובכן השטערלעט והאשטורגיאן מוחזקים לדגים טמאים ואסורים.

נשאל עליו בשו"ת גידולי טהרה סי' מ' שיש אוכלים אותו במדינה
 ההיא וסמכו עצמן על שראו בספרי העמים (KINGSLEY p. 101) שיש לו קשקשים
 אין לסמוך על זה, דאף אם הוא כן, שמא אין יכולין להנטל אלא על ידי קריעת
 העור, וידוע דבענין זה לא מקרי קשקשים, אלא אם נוטלים אותן ונשאר העור
 שלם תחתיו, וכן אין לסמוך על מה שכתב הנודע ביהודה דאם מניחים אותו במי
 אפר והקשקשים נקלפים שפיר דמי. וידוע שיצאו עוררין על הוראה זו ואותן
 האנשים המקילין יחושו לעצמם וקורא אני עליהם דברי התוספתא המובאה בר"ש
 סוף אהלות בואו ונלך אצל חכמים שמא התיירו להם חזירים, עכ"ל, ועי"ש שמביא גם
 כן בשם הבית יוסף לאסרו.

TENCH, SCHLEIE, TINCA VULGARIS, שלאיען.

הוא דג טהור המצוי, ומפני שטבעו להטמין עצמו ברפש וטיט ולחות
 הקרקע. חששו קצת לדעת הריטב"א במכות טז: ביניתא דבי כרבא, אף שיש

לו סנפיר וקשקשת ועיקר תולדתו מן המים כיון שהוא חי וגדל בלחות תלם זמחרישה אסור, ויש נמנעים מלאכלו בחדשי תמוז ואב שהנהרות מתמעטין, רגילים אז להטמין בלחות הקרקע כן הביא בדרכי תשובה סי' פ"ג סק"ז, ובספרי העמים: תבו p. 131 CASSELS שבחדשים הקרים הוא מטמין עצמו בלחות הקרקע וברפש. גבל מעיקר הדין אין שום חשש ונדנדוד איסור בו וטהור הוא.

דגים שבקופסאות

דגים קטנים מלוחים וכבושים בשמן המובאים בקופסאות ממדינות שונות, זעורם הוסר מעליהם, והם מחותכים שאי אפשר להכיר אם היו עליהם קשקשים, ם סימן ראש ושדרה (חוט השדרה, עי' בית יוסף סי' פ"ג, ועי' ע"ז לט.) לא ניכר הם, שנימוחו והוסר מהם הראש והעצמות, ואפילו אם היה ניכר בהם ראש ושדרה זסמך על זה הרמ"א ביו"ד סי' פ"ג סעי' ד' להיתירא, רוב האחרונים החמירו ופירשו 'מה שאמרו בגמ' ע"ז מ.) עד שיהיה ראש ושדרה ניכר, הכוונה שעל ידי זה יכירו את הדג בטיבועת עין אם הוא ממין הדגים שיש להם קשקשים, וכן הבינו בלשון הרמב"ם ז"ל, לא כפירש"י ז"ל שזה גופא הוי סימן שראשו של דג טמא חד ואין לו חוט השדרה. ועי' פרי תואר שם שהאריך בזה, גם ידוע מספרי הטבע שגם הדגים טמאים יש להם חוט השדרה, ועל כן אין לסמוך על סימן זה כלל.

והנה הזיוף שכיח בהם כמו שאנו רואין לפעמים מביאים למכור לאקס מעושן מחותך וכבוש בשמן ממדינת האלאנד וסקאנדינאווען וכתוב על הקופסא Salmon Seelachs והוא דג טהור, ובאמת אין זה ממין הנזכר רק הוא ממין דג הנקרא Coalfish מעושן ומחותך וכבוש, מזויף, למלאות מקום הזעעלאקס, והוא דג טמא, ואין שום סימן להכיר אם הוא זעעלאקס או משאר דגים הטהורים או ממיני דגים הטמאים, ואין לאכלם עד שיתברר לו בבירור גמור שהם דגים טהורים.

אנטשאוויס

הם חתיכות ארוכות וכושות בלחות וכבושות בשמן עשויות ממיני דגים קטנים טהורים אף שהזיוף שכיח בהם ואינם האנטשאוויס האמתיים, אבל שמעתי, וראיתי בספרי העמים שהזיוף הוא שלוקחים במקומם ממיני דגים מלוחים (הערינג) הטהורים וחותכים אותם כמו האנטשאוויס, והעולם נוהגים במ היתר, ולא נתברר לי עדיין כל צרכו.

פרק לו

שמן

שמן שאנו משתמשים בו במדינות אלו, הוא העשוי מצמחים. ומלפנים בטרם שהתפתחה מלאכת ההרכבה וההפרדה על ידי חכמת הכעמיא, לא היה החשש של תערובות וזיוף שמנים גדול כל כך, שמיד היה ניכר ונרגש בריחו וטעמו, ואולם עתה ששמן דג טמא של התנינים הגדולים הנקראים וואלפיש Whalefish Walfisch מצוי ושכיח הרבה במדינות אלו, שצדין אותם במדינות שוועדען, דענמארק ומביאים אותם הנה לבתי חרושת השמן, מוציאים את שמנו ומזקקין אותו על ידי אמצעים מלאכותיים כעמיים, עד כמעט שלא ירגישו בריחו וטעמו הפגום, והוא בזול הרבה יותר משמן צמחים, יש חשש איסור על סתם שמן, של תערובת Whale-oil ואם רוצים לסמוך על היתירא דאומן לא מרעא אומנותיה, היינו אם מבית חרושת מעשה השמן יתנו ערבה, ויבטיחו נאמנה שאין בו תערובות שומן מחיה ובהמה שכן כותבין. pure of animal fat, Kein tierisches fett.

ידרוש מהם שיפרטו בפירוש שאין בו תערובות שמן דג טמא ...

חי ובדידי הוה עובדא, ונתודע שהיו מערבים בו שמן דג טמא שלא נתנו ערבה רק על שומן בהמה וחיה, ודג זה אינו בהמה או

חיה מחית הים, יונק Mammal, Sauge-tier

ועיין עוד מזה בענין המארגארינא.

מארגארינא, קונסט בוטער

מארגארינא היא הנקראת בספרי האחרונים קונסט בוטער (חמאה מלאכותית) שמשתמשים בה למאכלי חלב או למאכלי בשר, עיקר עשייתה מאגוני הודו „קאקוסניס“ Coco - nut או משאד צמחים, יש לבדוק אחריה ואין לאכלה אלא אם היא עשויה תחת השגחת רב מומחה וירא שמים, כי מארגארינא האסורה עשויה משומן נבילות וטרופות, ואפילו אם עשויה מצמחים וכתוב על המעטפה וועגעטעביל Vegetable עדיין אין אנו בטוחים שנקיה היא מתערובות איסור, ואם אינה עשויה תחת השגחה הראויה יש לחוש לתערובות שמן דג טמא הנ"ל או שעשויה בכלים שעושים המארגארינא האסורה.

וזה שנים אחדות שנקראתי לעיר הקרובה אלינו לראות את מעשה המארגארינא הכשרה העומדת תחת השגחת רב מפורסם, והיו עושים כל ימות השבוע מארגארינא אסורה ורק יצת לשבוע או לשבועים היו מגעילין את הכלים

המכונות לעשות מארגארינא כשרה, ובאתי ביום ב' בבוקר לבית הרב והלכנו יחד לבית התעשיה להשגיח על ההגעלה, וסיפר לי הרב כי התנה עמהם שכל המכונות ישתבו בשעה שעושים המארגארינא הכשרה. במכונה האחת, מפני שכל הקנים והצנורות מחוברים ופתוחים זה לזה, וכן צוה עליהם שינקו כל הכלים ויעמדו מעת לעת בטרם שיגעילו אותם והם עושים זאת בסוף השבוע וביום ראשון שובת בית החרושת מעבודתה, וביום ב' בבוקר מגעילים. ויהי כי באנו אל בית התעשיה והתחילו להרתיע היורה הגדולה התבוננתי בה וראיתי שאין האור מהלך תחתיה רק בקני הקיטור מכניסים הכל לתוך המים שבירה להרתיעה, בינתים התחילו המים להעלות אבעבועות גדולות והיה נראה כמו שמעלה רתיחה, והרב הראה לי באצבעו "הנך רואה איך שמבשל ומבעבע", הוצאתי את ידי משרוילי והכנסתיה לתוך המים המבעבעים, והרב עמד נרעש ונפחד, משתומם על המראה שעשיתי כבגתיה דרב נחמן דבבחיין קדרייהו בידייהו (גיטין מ"ה). ובאמת לא היו מרותחין כל עיקר, רק על ידי ההבל שבא מהקנים התחילו המים לבצבץ מהרוח שנכנס בהם ואין זה הגעלה כלל.

(וכן אירע לי בבית אפיית המצות שרצו להגעיל שם איזה כלים והיו נוהגין כן תמיד, היו מכניסין קני הקיטור לתוך יורה גדולה מים צוננים, ובשעה שהמים התחילו להעלות אבעבועות היו זורקין לתוכה הכלים להגעילם, ועכבתי על ידם זמן רב עד שאחר שהוציאו קני הקיטור מהיורה המים היו מרותחין ומעלים אבעבועות מאליהן, אז הרשיתי להכניס את הכלים וגם נתנו אבנים מלובנים לתוך היורה, עפ"י פקודתי, שלא יצטננו תיכף אחרי הוצאת קני הקיטור).

אחר כך פניתי הצדדים וראיתי כי באחת הפינות עושים מארגארינא האסורה, מובן כי הרב התרגו על העושים, ועשה מה שעשה, אבל מתחלה סמך עצמו על התנאי שהתנה עמהם ולא דקדק היטב אחריהם, וסלקתי ידי מזה, והתחקוטי כי אין לסמוך על השגחת סתם רב או משגיח אפילו גדול וירא שמים, אם איננו מומחה לאותו דבר.

וזה לא כביר הגיעני מכתב מרב אחד מהרושם שהוציא מבקורו בבית חרושת לתוצרת המארגארינא עצמה, תשעים אחוזים ויותר מהפרוצס שם נעשה בצונן לגמרי, מיד לאחר שהשמנים ויתר המינים מתערבים יחד, התערובות מתקרר במצנן, ומאז עד גמירא הכל נעשה בצונן בכלים גלויים או מכונות הנטלים לפרקים, (כמעט שאיני זוכר שם שום צנורות שיש לחוש בהם לשיור בעין של שמן איסור).

לעומת זה לענ"ד נקודת הכובד היא בהחומר, זאת אומרת בהשמנים השונים שמהם נוצרה המארגארינא, אמנם כמובן כולם של צמחים הם, אבל רובם

נפש ישעי'

שיז

ככולם עוברים פרוצס של זיקוק (Refining) בבתי זיקוק, והפרוצס הוא על ידי חום גדול מאד הרבה יותר מדיחה, גם כשמבטיחים שהשמנים הללו מזדקקים במכונות וכלים מיוחדים רק לזיקוק שמן צמחים, אין ערבה שלפעמים ובשעת הדחק הם מקקים בהם שמן וואלפיש Whale oil שהוא גם כן תערובות האיסור היחידי שבמארגארינא האסורה. השגחה בענין זה הוא מן הנמנע לגמרי, בפרט בתנאי ההספקה הנוכחיים, כי היה צריך להשיג על כל זיקוק השמנים שבמדינה. באמת זה מטיל חשש על כל מין שמן של צמחים שהוא כמעט בלי יוצא מן הכלל, ואם לא ניקח בחשבון צדדי ההיתר ודעות המקילין כמו אמנקיותא קפדי, שתמן אינם בני יומן, אומן לא מרע אומנתי, שעת הדחק כדיעבד דמי, ולצרף גם בן את הסברא ששמן תנינים הנ"ל הוא נותן טעם לפגם בכל שמן אחר, וגם לאחר הזיקוק הגמור עדיין פוגם קצת שאר שמנים, וכידוע שהמארגארינא האסורה גם המשובחת ביותר היא גרועה וזולה מהבשרה; כמעט לא מצינו ידינו ורגלינו בהיתר שום שמן צמחים עכ"ל הדב במכתבו אלי.

וכדברי הדב הנ"ל שמעתי בשם איש נאמן סרסור למכירת שמנים שיש לו מהלכים בבתי חרושת הגדולים, כי רובם ככולם יזקקו לעת הצורך גם שמן דג טמא הנ"ל, ועצתו כי בעל נפש יחוש לעצמו ויהדר אחר שמן הבא ממדינות אלו שאינו מצוי שם שמן דג טמא הנ"ל.

והנה אם לא היה החשש בהשמן עצמו רק משום פליטת כלים ובליעת איסור בודאי כיון שנתפשט היתרה ומשתמשים בה בכל בתי ישראל, ואי אפשר למנעם מזה, ורוב הצבור או כולו אינן יכולין לעמוד בלטה, על כרחנו למשכונני נפשין לחפש אחר צדדי ההיתר, וגם ליקח בחשבון שהמארגארינא הכשרה הראשונה נחשבת להגעלה ובטלה בשאר המארגארינא הכשרה, ואמנם מה שכתב הרב הנ"ל "כמובן כולם של צמחים", לבי נוקפי על זה, ושמעתי מסוחר שמחוז למדינתינו שבעל בית החרושת הראה לו שמן קפוי ולבן מדג טמא הנ"ל ולא היה אפשר להבדיל ולהכיר לא במראה ולא בריח בין של צמחים לשל דג טמא ודומה ממש להשומן שמשתמשים לבשול הנקרא "קוקינגפאט" ואפשר דנבדל בטעמא אפילו אחר הזיקוק.

גם כפי שראיתי אז בביקורי את בית חרושת המארגארינא, שהיו מונחים על עגלות קטנות כמה תיבות של מארגארינא אסורה שעשויה בתבניתה כמו הכשרה, ועלול מאד להתחלף אפילו בלי כוונת המחליף שנחשדהו שהחליף בכיון, מפני שכשרה מחירה יותר מהאסורה, כי אי אפשר להכירה רק אחר שנתעטפה בהנייר שכתוב עליו "מארגארינא כשרה" (גם קילא זו הקלו בה במדינות אלו,

שמסתפקין רק בהמעטפה שאפשר בנקל להסירה ולהניחה על האסורה, שעפ"י הדין היינו צריכין לשתי חותמות כמבואר בגמ' ובש"ע יו"ד סי' קי"ח סעי' א'. וזכורני כי בארץ אשכנז היה החותם שקוע בדפוס והאותיות "כשר" היו בולטות מהמארגארינא עצמה, כמו שאנו רואין עתה בהגבינה ההולנדית שהאותיות כשר בולטות מהגבינה עצמה, ודבר זה בנקל לתקן) וצריך להשיח בעינא פקיאח שלא תתעלם מן העין.—

מכל הנ"ל נראה שמירי ספיקא לא נפקא, וע"כ קובלני עליכם נדיבי עמנו, למה תעמדו מרחוק, מדוע לא תשמעו לקול הרבנים שיחי' המבקשים מכם לייסד בית חרושת כשר לתעשיית השמן והמארגארינא, ולהוציא עצמנו מספיקות וחששות, ולגבב קולות באיסורי דאורייתא, הלא בזה תזכו את הרבים ותשגו ותעשו חיל, ומתן שכרה בצדה!

סוכריות

TOFFEES

נעשים על פי רוב משומן קאקא Cocoa - Butter אבל מפני ששמן דג טמא הנ"ל הוא בזול הרבה מהקאקא-בוטער, משתמשים הרבה בתי-תעשיה בשמן טמא. על כן יש להתחקות היטב ממה נעשו, ובכלל בכל דבר שמערבין בו איזה שמנונית יש להעמיד הדבר על בוריה אם אינם מערבין חלב Lard או שאר שמנונית של איסור.

איין - קרים

ICE - CREAM

מאכל מקפה (גליד) רגילים ליתן בסעודות גדולות לקנוח סעודה, גם אחר מאכלי בשר. וידוע שעשויה מחלב ומשומן וושעלאטין, ויש שעושין אותה ממארגארינא כשרה בלי חלב, וצריך לדעת איך נעשתה, ובימות הקיץ מוכרים אותו הרבה בבתי משתאות, וגם מחזירים בעגלות קטנות ברחובות ובשווקים, ובכל פינות שאתה פונה, אי אתה פונה לקנות מהם עד שתדע שלא נעשה ממארגארינא האסורה או בכלים שעושין האימקרים האסור.

CAKES. CONFECTIONERY מעשה אופה

מעשה אופה וכל מיני ריקיין הנקחין מן הפלטר אסורים מעיקר הדין, לפי שנותנים בהעיסה שומן אסור חלב וחלב. ואפילו במעשה אופה שנמכרים בזול שאין נותנים בתוך העיסה איזה שמנונית, מושחין את המחבת או הטסין שאופין עליהם, בשמנונית איסור. ועל כן אין לקנות אפילו מאופה ישראל אם אינו נאמן ומוחזק בכשרות. ועובדא ידענא מאופה ישראל שבקש מהטבח שעמד תחת השגחתי שימכור לו עשרים ליטרא שומן הלב שקורין Suet, ששומן הלב טוב לאפיה ואינו מעכב העיסה מלעלות ולהיות ספוגית, ומעשה אופה שלו הי' מוכר סתם לאכול עם חלב גם כן. וכן מצאו אצל אופה חלות לשבת שהי' מערב בהם אבק-חלב Milk Powder חוץ מזה שהאבק חלב לא נעשה בהכשר — היו אוכלים החלות עם בשר.

ALBUMEN, EIWEISS, חלבון ביצה

חלבון ביצה הוא אחד מהדברים היותר נחוצים להאופים, ומשתמשים בו לכל מיני ריקקים ומעשה אופה, שעל ידו העיסה נעשה ספוגית. מפרידים החלבונים מהחלמונים, וטורפים בקערה או במכונה העשויה לכך ומכה במגיס עד שמעלה קצף (שויים) Foam ואחר כך מערב לתוכו הקמח והחלמונים והסוכר, וכך היה דרכם מעולם.

ובעת האחרונה מפני יוקר וחוסר הביצים התחילו להשתמש בחלבון-מלאכותי, העשוי עפ"י רוב מחלב ותמצית מיני צמחים — החומר הזה נעשה בתי חרושת שבמדינה, אבל יותר הרבה מכניסים ממדינות אחרת, וזה לא כביר התחילו להכניס חלבון-מלאכותי ממדינת דענמארק והוא הנקרא Blood Plasma.

BLOOD PLASMA דם בהמה

והבי"ד בלונדון הזהירו שלא לקנות מעשה אופה עד שיתודעו על הבירור שאין מערבין בו דם בהמה והוא החלבון מלאכותי, וליזהר מזה כמו משאר תערובות איסור. וכן ראיתי שהוועגטאריער (נזירי בשר ודבר מן החי) הזהירו על זה, וכתבו שכפי הנראה יחדלו בקרוב להשתמש בו כל עיקר, כי הכניסה ממין זה פוחת והולך, ובשנה האחרונה לא הכניסו למדינה יותר משני אלפים קילוגרם, לעומת שאר מיני חלבון מלאכותי שמכניסים כמה מאות אלפים קילוגרם חוץ מהנעשים הרבה במדינה.

BISCUIT. ZWIEBACK ביסקיט

ביסקיטס הנאפים בבתי חרושת ואפילו הרקיקים הפשוטים העשויים רק מקמח ומים Water - Biscuit בלי תערובות שומן איסור, אין ליקח מן הנכרי מפני שמושחים הטסים שאופים עליהם בשומן איסור, או בחלב. וכל שכן שאר רקיקין שנותנים בהן שמנונית כנוצר.

והשגחה יתירה נחוצה בהרקיקים שאופים בבתי חרושת הגדולים שעובדים שם פועלים למאות ולאלפים, ואופים שם תמיד רקיקים האסורים ואך יום או יומים בחודש אופים שם רקיקים כשרים תחת השגחה, ומאד צריכים ליוזר שלא יבא לידי תערובות איסור, ושיהיו כל הכלים המיוחדים לאפיית רקיקים הכשרים מסוגרים ומחותמים בחותמו של המשגיח, ואין להקל להשתמש בכליהם על ידי הכשר, כי הטסין שאופים עליהם תמיד בליעתן מרובה ונבלע ע"י האור ואינה יוצאת על ידי הגעלה, וללבנן כראוי אין מניחים שלא יתקלקלו, והמשתמש רק בסריקי בייתות ולא באחד מן הסריקיין, ואופה בביתו, מובטח ומשומר הוא מכל שמץ איסור.

עתה נודעתי שגם בהרקיקים הפשוטים הנ"ל נותנים 16% שומן.

SWEETENED FATS שומן מתוק

משתמשים בו האופים. מובא ממדינת שוועדין, דענמארק, ומשאר מדינות שמצוי שם דג טמא וואלפיש הנ"ל בזול. החשש גדול מתערובות. ואם מביאין ממדינות אחרות ששמן צמחים שכיח ביותר ובזול אפשר דיש לתלות להקל, על כל פנים צריך להתחקות על זה.

BAKER'S CONFECTIONERY

האופים משתמשים בזה למעשה אופה המחופה והמיופה שקורין Fancy Cakes ועפ"י רוב נעשה מחלב או משאר שומן איסור, שטוב ונקל להעיסה שתתפח ותעלה מאשר העשוי בשומן קאקא, ועל כן אין ליתן אמון במ שאומרים כי נעשה משומן היתר עד שיתברר היטב.

(ע"כ מס' שמושה של תורה להגאון
המפורסם מוה"ר ר' דוד פעלדמאן זצ"ל)

פרק לח

בעניני חלה

א

עיסה שנלושה במי פירות אפי' בלא שום מים, חייבת בחלה (סימן שכ"ט). והרא"ש פוטר משום שאין חיוב חלה אלא בלחם, דכתיב באכלכם מלחם הארץ, לפיכך הסופגנין העשויוין כספוג רכיכים רכים והדוכשנים פטורים מן החלה (עי' טור שם). ועיין ש"ך שם סק"ט דיש להפריש בלא ברכה, או אם יש לו עיסה שלא הזרמה חלתה יניח עיסה זו שנלושה במי פירות אצל עיסה שלא הזרמה חלתה ויפריש חלה מעיסה שלא הזרמה חלתה גם על זו שנלושה במי פירות.

ועיין פתחי תשובה שם סק"ב בשם תשובת פנים מאירות, דלעקיך הנעשה מדבש אם עיסתו עבה, חייב בחלה בברכה. ואם עיסתו רכה, פטור. ובנילוש בצוקער יפריש בלא ברכה, וכ"כ בתשובת בית אפרים חלק א"ח סימן י"א י"ב. ושלא כדין נהגו העולם שנוטלים חלה מן לעקיך בלא ברכה, ע"ש.

ועיין קיצור ש"ע סימן ל"ה בלחם הפנים שם שכתב בשם גאון אחד זו"ל מחמת שכמה מפשרטי עם אינם יודעים דין זה שצריך להפריש חלה מלעקי"ך, לכן כל ירא שמים שנותנים לו לעקי"ך בסעודה וכיוצא בו, יפריש מעט בלא ברכה לשם חלה וישרפנו אח"כ. אמנם בשבת אסור להפריש חלה, וע"כ בשבת לא יאכל עד שידע בודאי שהפרישו חלה. ומיהו אם יודע שיצטרך לילך למחר למקום שיתנו לו לעקי"ך, יוכל להתנות מע"ש, ואז יוכל להפריש גם בשבת, ע"כ. וכתב ע"ז דבשבת לא יפריש אפילו באופן זה, דהרי יהי' בו ג"כ חשש איסור מלטול מוקצה לדידן דשורפין החלה כי בודאי יוליכנה לביתו אח"כ, ע"כ נכון להזהיר הבעל סעודה על זה קודם שבת שיפריש חלה כדין.

יש לזוהר מללוש במי פירות שאינם משבעה משקים, אלא יערב עמהם אחד משבעה משקים, והם יין, דבש, שמן, חלב, מל, דם, מים

וכן כתב בד"ח הדובשנין שבלילתן עבה כגון לעקי"ך חייב בחלה לכ"ע, לכן כשעושין לעקי"ך שיעור חלה צריך להפריש חלה. וכן

במקום שהמנהג כשעושיין חתונה או ברית מילה שולחין לו אוהביו כ"א לעקי"ך, וכ"א אין מפריש חלה ממנו בביתו מפני שהוא פחות מכשיעור, אח"כ כשנצטרפו יחד בכלי אצל מי שנשתלחו לו, חייבים בחלה וצריך להפריש מהן חלה והיינו לכצוץ מכ"א מעט בלא ברכה. והמעט כי שמא נטל א' בביתו בהצטרפו עם שאר עיסה שלו ויהי' מהפטור על החיוב כשיבוא בידו זה, לכן יבצע מכ"א מעט, ע"ש. (ועיין בהערה לסעיף תצ"ו בד"ה ועיין).

ב

העושה עיסה עבה על דעת לכשלה לעשות ממנה לאקשי"ן (אטריות) או קרעפלי"ך או על דעת למגנה במחבת בשמן ויש בה שיעור חלה, יפריש חלה בלא ברכה. ואם הי' בדעתו בשעת לישה לאפות מעט ממנה אפילו פחות משיעור חלה, מפריש חלה בעודה בצק בכרכה (ד"ח, ועיין סימן שכ"ט וש"ך שם סק"ד). ובענין חלה שנפלה כתבשיל רותח אם יש להתיר התבשיל, עי' ט"ז ס"ס שכ"ג וכפרמ"ג שפ"ד סי' צ"ב סק"י.

עיסה שנלושה בערב יו"ט אסור להפריש ממנה חלה כיו"ט, מפני שמתקנה בכך, וזה היה יכול לעשותו מאתמול, אלא אוכל ומשייר קצת ולמחר מפריש מן המשויר חלה. אבל אסור לשיר רק כדי חלה לחוד, משום דגבי חלה כתיב ראשית, לכן בעינן שיהיו שירים ניכרים, דהיינו לאחר שהפריש חלה ישארו שירים (עיין לבוש סי' תק"ו ומ"א שם סק"ט ומחצית השקל שם).

ג

שכב להפריש חלה מן המצות בערב פסח, אם אין בכל עיסה שיעור בפני עצמה ולא נתחייבו בחלה רק ע"י צירוף סל, אוכל והולך ואח"כ מפריש מהנשאר בסל על מה שכבר אכל (דגול מרכבה על הפר"ח סי' הנזכר, ועיין מקור חיים שם סק"א ויד אפרים סי' תק"ו בד"ה כמ"א סק"ח).

וכן כתב בספר יוסף דעת סי' שכ"ה דכל שנצטרפו בסל יוכל לאכול ואח"כ מפריש אחד על הכל. ואם לקח חלות מהמצות בערב

פסח ומהקמה של המצות לא לקח, אמנם בשניהם היה צירוף סל קודם הפסח, כתב שם כיון שכבר הופרש חלה מהמצות ויש ספק על הקמה אם אולי הוא בא מאותה שכבר הופרשה חלה מהמצות, תוח כמו מדומע, ויוכל להפריש אף ביו"ט, ע"ש.

(שם סעיף י'). וכתב הש"ך שם סק"י אע"ג דפסק המחבר בסמוך דחייבת בחלה, מ"מ לא ידענו מה יעשה בחלחה, כיון דלא הוכשרה לקבל שומאת, ואסור לשרוף חלה טהורה, ולאכלה ג"כ א"א, כיון שהיא טהורה, ואנו רובינו טמאים, ויצטרך ליתנה לכהן קטן, הלכך לכתחלה אסור ללוש רק כשיערב בהן אחד משבעה משקין כדי שיוכל לשרפה. (טעמי המנהגים עמוד קמז)

הוספות והשמטות

עמוד ד' שורה בראתו:

ע' בקיצור דרכי תשובה סי' ס' אות ה' בשם זכחי שלמים ומסיים וע"כ בזמן שישמע איזו חולי בני מעיים בעולם יזהרו השוחטים לבדוק כל אברי הבהמה ולמצוה רבה יחשב להם.
ועמ"ש עוד באות מ"ז, בשם הגנזי חיים שצריך השוחט והמורה להיות עיניהם פקוחות בזה דאם רואים שינוי מראה ואדמימות בבני מעיים או בשאר אברים שיש לתלות שזה מחמת שאכלה סם המות יש להטריף.

עמוד ה' שורה הפתאים:

וע' סנהדרין כ"א ב, ומורה נבוכים חלק שלישי פרק כו.

עמוד ח' שורה נעשה:

אם יש שרץ בידו של אדם, אפילו טובל בכל מימי העולם אינו טהור לעולם עד שישליך את השרץ מידו (איכ"ר ג' ל"ג).

ע' י' שורה ויכלין:

איש יהודי היה בשושן הכירה ושמו מרדכי ר' שמעיה אומר וכי לא היה יהודי בשושן הכירה אלא מרדכי בלבד והא כתיב (שם ט) והיהודים אשר בשושן אלא לפי שהיה יהודי צדיק וכן אבות ומורע המלוכה והיה עוסק בתורה כל ימיו (א) ובפיו לא היה נכנס מאכל אסור לפיכך נקרא איש יהודי ושמו מרדכי לפי שהיתה תפלתו נכנסת לפני הקב"ה כמר דכי בן יאיר שהיה מאיר פנים בהלכה בן שמעי שיצא לקלל את דוד בן קיש שהקיש על דלתי רחמים ונפתחו לו. ר' שמעון אומר בא וראה חכמתו של מרדכי שהיה יודע בשבעים לשון

(א) ובביאור הרד"ל אות ו': ובפיו לא היה נכנס מאכל אסור. בסעודתו של אחשורוש. וכן הוא להדיא במאמר זה בילקוט אסתר סוף רמז תתנ"ב, ולכן נקרא יהודי וכמ"ש במגלה (יג ע"א) שהאכילה מאכל יהודי וכו'.

והיה שמו מרדכי בלשן (ב) והיה יושב בשער המלך לראות שלא תטמא אסתר ונערותיה בכל מאכל אסור וכו'.

(פדר"א פרק ג)

ע' י"א שורה האסורים :

ר'איתי מוכא בשם הרבי ר' מנדל מרימינוב זצ"ל, שמאכלים אסורים מטמטמים את הלב ואת המוח, עד שהאדם כבר אינו מסוגל לדעת עד כמה הוא מרוחק מן הקדושה. ופעם אמר לתלמידיו שכל דיבור ודיבור הוא קומה שלימה ומי שאוכל דברים האסורים הוא מדבר דברים בטלים, כי הדיבור הוא חלק מן הנפש (כמו שתרגם יונתן „ויהי האדם לנפש חיה“ (בראשית ב, ז) לרוח ממלוא). ועל ידי אכילת מאכלים כשרים מקבל האדם חיות דקדושה (ס"י).

ע' ט"ז שורה הזה :

איסור בשר בחלב לדעתי יש בו ריח ע"ז, כי כך עשו בעבודותיהם בחגיהם, לכן סמוך ל'י שלש פעמים בשנה יראה כל זכורך לא תבשל גדי בחלב אמו (מורה נבוכים ח"ג פ' מ"ח).

(ב) שם באות יב: והיה יושב בשער המלך לראות שלא תחטא כו' במאכל אסור. דרש סמיכות ומאמר מרדכי אסתר עושה כאשר היתה באמנה אתו ומרדכי יושב בשער המלך, לומר שזה היה טעם ישיבתו שיראה שתקיים המצות כאשר היתה באמנה לה' כשהיתה אתו (ובתחלה כשנלקחה ולא היה ידוע עדיין אם יבחר בה המלך, היה די לו במה שהיה מתהלך בכל יום לפני חצר בית הנשים לדעת שלום אסתר שהוא ג"כ שלומה במעשים טובים, אבל לאחר שנשאת לו, הוצרך לישב שם בקביעות לראות כו', וז"ש בימים ההם ומרדכי יושב כו') ובזכות זה שנשמרו ע"י אסתר ונערותיה ממאכל אסור, נתגלגל אתחלתא דגאולה שע"י מעשה בגתן ותרש (כמ"ש במגילה יג, ע"ב) אחר הדברים האלה אחר שברא הקב"ה רפואה למכה ע"ש בפי' רש"י).

(ג) שם באות יג: אסתר ונערותיה. כמ"ש וישנה ואת נערותיה לטוב וגו' ודרשו במגלה (שם ע"א) שהאכילה (וכן נערותיה) מאכל יהודי.

ע' מ"ז שורה שיפרד :

ועי' בספר תפילה למשה מזמור ס"ח פסוק ז'.

ע' י"ח שורה לרמו :

ידוע שישראל הם בחינת לב העולם וגם השכל נתון בלב האדם. לכן הזהירנו הקב"ה לשמור עצמו ממאכלות אסורות שהוא מזיק להשכל הנתון בלב האדם. כמו שמובא בספר כנף רעננים דף קכ"א. אמנם אחר שאמרו ישראל על הר סיני אשר זה המאמר הוא להעולם והבורא נתן להם הגבלה מיוחדת בענין אכילתם וחכמת הבורא עולם היודע ומבין אשר יאכלו ואשר לא יאכלו והדבר אשר הוא עכור ומחשיך מאור השכל ומשקץ ומטמטם את הנפש אשר להם כמו שאמר הכתוב אל תטמאו בכל אלה ונטמתם בם ואמרו חז"ל אל תקרא ונטמתם אלא ונטמטם וכו' וזה הטעם בכל מאכלות אסורות ואף אם הם בריאים להגוף רק הם מוזיקים לאור השכל מנע מהם וכמובא בזוה"ק פ' פנחס שאל חד חכים גוי את ר' אלעזר האתיב אמריתון דלא אכלתהון נבילה וטריפה בגין תהוין בכריאתא. ואנן אכלינן מה דבעין ואנן בריאינן יתיר מנכון וכו'. והשיב לחבריא ישראל בנו עממין כליבא גוי שייפא לבא נטל ברורא דמיכלא וגו'. הרי מבואר שעיקר הנזק מאכלות אסורות שאמרה תורה במה שמזיקין להשכל הנתון בלב וישראל הם בחינת לב העולם לזה לא יאכלו מכל אשר יאכל לכל גוי וכו' עיי"ש. ובספר מלבוש לשבת מביא פ' שמיני, אל תשקצו וכו' ונטמתם בם וכו' בגמרא יומא תנא דבי ר' ישמעאל עבירה מטמטמת לבו של האדם, שנאמר ונטמתם בם אל תקרא ונטמתם אלא ונטמטם. נראה כי הכתוב חושב זו למעלה מזו כי משקץ נפשו ואח"כ נטמא ואח"כ מטמטם את לבו ר"ל כי צריך האדם להיות תמיד בלב נשבר לפני ה' ועי"ז מטהר נפשו ורוחו ונשמתו ואם ח"ו אוכל דברים טמאים אינו יכול לטהר נפשו, אמנם כאשר נזהר אזי בנקל יטהר נפשו.

ע' כ' שורה בש"ס :

בספה"ק בעל שם טוב עה"ת פ' האזינו עה"פ אני אמית ואחיה וגו', ורבותינו ז"ל אמרו (פסחים דס"ח ע"א) מכאן תשובה לאומרים אין תחיית המתים מן התורה, שמעתי ממורי דיש בכתבי שו"ת של

הרמב"ם וכו'. ובמקור מים חיים אות ג', וז"ל ועי' בהיכל הברכה פ' בראשית דל"ב ע"ג. וז"ל וכן השיב הרמב"ם לאותן שרצו להביא ראיות לכפור חלילה בתחיית המתים, אמר איני רוצה להשיב לכם, אלא בידוע שהנשמה שלכם אינו מזרע ישראל אלא מסטרא אחרא, כי נשמות ישראל הנלקחין ממקור האמת מתדבקין ומתקשרין לאמת בלי ראיות עכ"ל. (ועיין לעיל בהקדמה).

ע' ל"א שורה עצמו :

וברמב"ם בהלכות מ"א פי"ז הלכה ל"ב, וז"ל : וכל הנזהר ממאכלות אלה מביא קדושה וטהרה יתירה לנפשו וממרק נפשו לשם הקב"ה שנאמר והתקדשתם והייתם קדושים וכו'. וכן מביא בספר שפת אמת ואנשי קודש תהיון לי ובשר בשדה טריפה לא תאכלו, כלומר התקדשו אתכם שתהיו אנשי קודש ואז ובשר בשדה טריפה לא תאכלו, ע"כ.

ע' מ"ב שורה להחמיר :

נפתלי אילה שלחה הנותן אמרי שפר

הטעם מן נפתלי טפחא ומרומז כי נפתלי נומרקון נפש פודינו תהיה למען ישחוט ולמפרע נומרקון ישחוט להעלות תהיה פדיון נפש כי השוחט צריך להבין בלב בינה איך לשחוט בשחיטה כשירה בסכין הגון בכשרות מעשיו מן חמשה דברים המפסידים את השחיטה בלב בינה בכשרות מעשיו להיות שחיטתו כשירה בסכין הגון כי ב' פעם נפתלי עולה בינה שחיט"ה כשיר"ה בסכין הגון והטעם טפחא כי לזה צריך עזר וימינו טפחה שמים שיהי' שחיטתו כשירה כהוגן בבינה והשכל להעלות נפש בעל חי בכשרות שחיטתו או אילה הטעם מנה ומרומז שצריך השוחט להיות זריו בבחינת אילה ובמתינות במחשבות טהורות אז זכה מצא מנה ומרגוע לנפש בעל חי להיות מנה לנפש המתגלגל במנוחה בכשרות השחיטה במחשבות טהורות כי ב' פעם נפתלי עם איל"ה טפח"א מנ"ח יחדיו עולה מחשבו"ת נהורו"ת אז זכה להיות שלחה דרחמנא והטעם אתנחתא בשחיטתו לעשות נחת רוח ליוצרו ובוראו וזכה הנתן הטעם טפחא עולה צ"ח הנתן כח בשכל צח ומצוחצח ומה שנוטל חייו מבעל חי בשחיטתו הכשירה זכה הנתן

תקון לנפש המתגלגל ומתקן הבעל חי בשחיטה כשירה את העוף לקדש נפש המתגלגל בכח שמקדש לבו בשחיטה כשירה כי הנת"ן טפח"א עולה ל"ב קדו"ש העו"ף אז אמרי שפר הטעם סוף פסוק ומרזמו אשר בזמן הזה כפי נימוסיהם לעשות בכל תפוצות ישראל שעח"ט שטיבלי"ך לשחוט שם העופות ובערים הגדולים שיש שני שוחטים של עופות אין בהם חשש יחוד ובערי הקטנים אשר שוחט אחד נבחר לשחוט בכל שבוע שחיטה של עופות והוא עומד בלבדו בשעחט שטיביל לשחוט ועפ"י הרוב ילכו לשחוט העופות נקיבות וכמה פעמים ישלחו משרתי נכרית והשוחט הוא בעצמו בהשעחט שטיביל ובאה נקיבה לשחוט העופות ואין איש עמהם אלא השוחט לבדו עמה ועובר על יחוד והוא חלילה מצוה הבאה בעבירה ואם תאמר שהוא רשות הרבים ואין בו חשש יחוד זה אינו כי השעחט שטיבלי"ך כפי נימוסיהם צריך להיות מצד העיר ולא ברשות הרבים ע"כ השוחטים עוברים בכל עת וזמן על יחוד ומי יודע לכבות בני אדם ובא ח"ו לידי הרהור והם באחד ואין איש עמו ומי ישיבינו על זה והוא עושה אז מלאכת שמים ומברך ברכת שחיטה וצריך להיות בישוב הדעת בלב תמים במתינות וזריזות כדיני השחיטה וחלילה הוא מצוה הבאה בעבירה שעובר על יחוד בכל עת וזמן והשוחטים בעצמם אין חייבים כל כך כי הם תלוי בדעת הרב והפרנסים של העיר ובשביל זה צריך הקהל לדעת אשר יראת ד' נגע בלבם והוא ית' הנותן להם כח להרבנים ולראשי קהילה לעיין על השוחטים ולתקן זה המכשול באמרי שפר כי שפ"ר נוטרקון שוחט פרנסים רבנים לתקן את זה להיות מלאכת שו"ב בשחיטות עופות הנתן להם רשות מהרב והקהל לשחוט במלאכת שמים אמרי שפר בברכת שחיטה בשם ומלכות ולקיים מצות שחיטה הנתן מהר סיני בדברים הקולע בשערה בישוב הדעת ובלי היסח הדעת רגע כמימרא בחלף כשר ולשמור מן חמשה דברים המפסידים את השחיטה ולבסוף הוא באחד ועובר על יחוד ויוכל לבא לידי הרהור בשוגג ע"כ צריך כולם השלשה הן השוחטים והפרנסים והרבנים לתקן את זה בכל מה דאפשר או השוחט יקח מכיתו אחד מבניו שיעמוד עמו מבוקר עד ערב, ואם אין לו בנים כזה מחויב הקהל ליתן להם איש אחד שיהי' עמהם ולא יהי' השוחט בעצמו בשעחט שטיביל אפילו רגע אחת והשוחטים אשר יראת ד' נגע בלבם יזעקו על זה כי מי יודע מה יצמח מזה ברכות הימים בדורות

כאלה אשר עינינו רואים שבכל יום ויום נתמעט חלילה קדושת אמונת תורתנו הקדושה אך אנו מצפים שזכותא דרבים יעמוד לנו כי כללות ישראל לא יעשו עולה ואני מבקש מאחינו בני ישראל בכל מקום שהם שיעשו תקנה בכל תפוצות ישראל באמרי שפר לתקן את זה שלא יהיה השוחט בעצמו בשעחט שמיכיל כי אם הוא בעצמו עובר על יחוד בכל זמן ושחיטתו כמו שטובל ושרץ בידו כי בכח מצות שחיטה כתקונה יתקן העוף בקדושת שחיטה ומטהר בעל חי ויתעלה נפש המתגלגל פעמים בעוף בכח כשרות מעשה השחיטה כדינו וכדת וכהלכה ואם הוא עובר בזה המצוה על יחוד הוא חלילה מצוה הבאה בעבירה ואין לומר מחמת שהשו"ב טרוד במצות שחיטה לא בא ע"י זה להרהור מחמת טרדות שחיטתו זה אינו כי לפעמים הוא בישוב הדעת ובהרחבת הדעת ועומד לבדו בשעחט שמיכיל וראה החלף שלו אשר הוא ישר וכשר בעיניו ונצמח לו גאות בלבו מזה ובוה הזמן באה נקיבה לשחוט והוא עומד בגאות לבו שהוא שוחט וכודק במדת גאות ולזה עובר על יחוד ואפשר לבא לידי הרהור כי הגאות מביאות למחשבות רעות כדאיתא בגמרא ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם אחרי לבבכם זה מינות והגאות הוא כעובד עבודה זרה ואחרי עיניכם זה זנות וזו הוא אחרי לבבכם היינו האותיות שאחר לב הם אותיות ג"ם הוא ריבוי וגדלות וגאות בחלף כשר ומהיר במלאכתו ולפי דעתו אין מרגיש כי דיני שחיטה כתקונה אין בכח אנושי לקיים כתקונה אלא בלב נשבר ומכיר ערכו יעזרו לו משמים שלא יהי' שופך דם לקיים מצות שחיטה כתקונה בכח לבו נשבר ויודע שסופו ליתן דין וחשבון על כל בהמה ועל כל העוף ששחט ונוטל חיות ממנה כי שופך דם אדם דמו ישפך כי כמה פעמים מתגלגל בבהמה ועוף נפש אדם ותקון שלו בכח מצות שחיטה כתקונה בשו"ב כשר בלב נשבר וירא שמים אז זכה ואחרי עיניכם שישמור נפשו מתאוות ניאוף ולא יהי' שחיטתו לכסף מוצא אלא יודע ומכיר שדמיו של בעל חי מוצא ועתיד ליתן דין וחשבון על זה שלא יתקן את הבעל חי בכח אשר כל מגמותיו להשו"ב לכסף מוצא בהשחיטה או מהאפעדירין מהרבה עופות כי ואחרי עיניכם היינו אותיות שאחר עין אותיות כסף שלא יהי' מגמותיו של השוחט בשביל כסף אלא צריך לדעת שהוא שופך דם נפש בעל חי בלב נשבר ורוח נמוכה כל ימי חייו על זה אז זכה שישמור נפשו ולא תתורו אחרי עיניכם מתאוות ניאוף באופן שישמור נפשמם שלא יעבור על יחוד כמו

עד עתה כי מתאוות ניאוף צריך אדם שמירה מעולה אפילו כמעט חד בדרא לא ינצל מהרהור אך אנו מאמינים שהקב"ה שומר נפשות חסידיו והעבר עיני מראות שוא בשמירה מעולה מהרהור עבירה אפילו הוא סגור ומסוגר ובפרט מי שעובר על יחוד אי אפשר שלא בא הרהור כמו עתה שהשוחט עומד לבדו ונקיבה עמו ועובר על יחוד וחלילה עבירה גוררת עבירה לעבור חלילה על דיני השחיטה ע"כ אני מבקש מאחינו בני ישראל הנתן להם כח והשבט המושל בידם לתקן זאת באמרי שפר שלא יהי' השוחט לבדו בשעחט שטיביל אפילו רגע חדא ומחויבים הקהל לשכור איש אחד שיעמד עם השוחט מבוקר עד ערב והטעם מן אמרי שפר סוף פסוק כי אמרי שפר כזה אין יודע אלא אין סוף ב"ה שיודע מחשבות לבינו שרצונינו באמרי שפר בעזר אין סוף שמעתה פסוק ונפסק מכשול הזאת שתלוי בדעת הרבנים והפרנסים לשמור השו"ב שלא לעבור על יחוד ואל יאמר אדם נפתלי שהדברים האלו הם תפלים ואל ישגחו על אמרי שפר כזה חלילה כי זאת ידיעה יד ליד לא ינקה רעה והשוחט יקח בכל עת וזמן מיד אשה לידו העוף לשוחט ובפרט הוא בלבדו עמה עם הנקיבה בשעחט שטיבעל והיודע מחשבות הוא יודע עד היכן הדברים מגיעים אז אילה כי השוחט בעצמו הוא בחינת אילה כפירוש רש"י הקדוש אילה שלחה משולחת לרוץ כי השוחט לרוץ לשוחט כדי לכסף מוצא ולא לתקן דמים מוצא מבעל חי והוא חלילה משולחת מלאכי רעים ברגלים לרוץ לרעה ואין ברגלים חומא ובפרט שעובר על יחוד כי צריך להיות להשו"ב ישוב הדעת איך יקח חיות מבעל חי ושוף דמים אף בכח מצות שחיטה כתקונה יתעלה נפש בעל חי אך בשמירה מעולה במחשבה זכה ונקיה וטהורה ולא יהי' מגמותיו לכסף מוצא בשכר שחיטה ולקבל תנוצות מהעופות אז הם אילה לרוץ בזריזות ליקח חיות מבעל חי כרוצח ואין להם ישוב הדעת שהם אילה שלחה כי אילה אותיות אלהי והם שלחה דרחמנא לקיים מצות שחיטה במצות אלקי ב"ה לשוחט בשם ומלכות כדת וכהלכה בברכת שחיטה אשר מצות שחיטה קולעת בשערה אך בעזר אלקי יעזור להשוחטים כי לא ניתן תורה למלאכי השרת ובכח שהשוחט הוא בלב נשבר ישמור נפשו שלא יהי' אילה שלחה משולחת לרוץ ומשולחת מלאכי רעים לרוץ במהירות לשפוך דם וליטול חיות מבעל חי וממהרים לרוץ לרע ולעבור על יחוד ובכח הנתן לבו על זה בלב נשבר בשפלות רוח זכה הנתן כח לעשות חיל במצות שחיטה

כתקונה ולתקן מעתה שלא יעבור על יחוד בכל מה דאפשר ולא לכמף מוצא כי חלילה הנתן יד לפושעים ובפתע פתאום נכשל חלילה בלי מתכוון בשוגג על יחוד והרהור עבירה ויד ליד לא ינקה רעה ע"כ מי שיראת ד' נגע בלבו מעתה הנתן כח המעם טפחה בעזר וימינו טפחה שמים זכה משמים הנתן כח ביד הרבנים והפרנסים והשוחטים לעשות חיל באמרי שפר על לבות בני ישראל לתקן את זה כי שפ"ר נוטרקון שוחטים פרנסים רבנים שלא יהי' השוחט בעצמו בשעחט שמיבעל בכל ערי ישראל ופירש רש"י הקדוש הנתן אמרי שפר כתרגומו אפשר לומר כי ברוח קדשו מרומז על זה ופירש התרגום ואחסנתיה תהי מעברא פירין יהון מורן ומכרכין עליהון, ומרומז ואחסנתיה של השוחטים שעחט שמיבליך תהי מעברא אפילו אחסנתיה תהי מעברא בדרך רשות הרבים שמעברא שם בכל עת כמה אנשים ואין בו שום יחוד זאת לכל אדם אבל השו"ב צריך להיות ירא שמים רבנים ולעשות לפנים משורת הדין ובפרט שהשעחט שמיבליך עפ"י רוב הם מן הצד אז תהי מעברא ועבר השוחט על יחוד ולא די כפירוש התרגום פירין יהון שאין עושין פירין במצות השחיטה יהון שצריך השו"ב לשחוט בקדושה ובטהרה ובמחשבות טהורות יהון להעלות פירין היינו נצוצים הקדושים אשר מתגלגלים בעופות ולתקן הנפש להיות פרי קודש ופרי למעלה ושורש למטה אדרכה פירין יהון מורן שלא כהלכה שעבר על יחוד וחלילה בהרהור עבירה איך תהי מעברא פירין להיות עושה פירין בשחיטתו בכשרות במצות השחיטה ומורן חלילה שלא כהלכה אך מה יעשה השו"ב כי הוא תחת עצת הקהל ובשוגג נכשל בזה, ומחוייבים הרבנים והפרנסים אשר יהון מורן בהתנהגות זקקה ואיך יתנהג השוחט באיזה מקום לשחוט בשעחט שמיבליך ואין בכח השו"ב בעצמו יהון מורן הלכה לזה להלוך בדרך הטוב לשחוט בלי מכשול יחוד ואם השו"ב הוא ירא שמים צריך למסור נפשו לקיים מצות יוצרו ובוראו כתקונה ולהפקיר על זה אפילו מגלימא דעל כתפאי ולשכור כמעט מכיסם איש להיות עמהם אך אונם רחמנא פטרי באופן שלכם דואגים על זה ומסרו נפשם בקול מר בלב נשבר להרב ולפרנסים להציל אותם מזה המכשול בכל מה דאפשר ואני מבקש מאחינו בני ישראל אשר יהון מורן שכל מורה ומורה ואשר ידין ידין וגם להפרנסים אשר יהון מורן בהתנהגות הקהל שיתקן זה שינצל השו"ב ממכשול אשר היה עד עתה שעובר על יחוד בלי מתכוון

אז זכה ומברכין עליהון שתחל עליהון ברכה שיתקן אשר ומברכין עליהון אשר השוחט מברך ברכת שחיטה בשם ומלכות ועובר על יחוד ועושה מלאכת השמים במקום המינופת חלילה בהרהור ניאוף ע"כ יתקן זאת כאמרי שפ"ר נוטרקון שוחטים פרנסים רכנים ויקוים בהם כפירוש התרגום ומברכין עליהון בכרכת שמים מעל ברכת אין סוף עליהון בכרכה עד בלי די בלי שום פסוק בכרכת שמים מעל ברכה בשמים ממעל בתקון הזה כי סו"ף פסו"ף עולה בשמ"ם אז אמר"י שפ"ר סו"ף פסו"ק עולה ב'קו"ן ישראל לכ"ל ח"י הוי"ה שעולה תקו"ן ישראל לחיי"ם ח"י בתקון כל בעל חי בעזר אין סוף בלי שום פסוק חי חיים.

(אמרי רצון פ' ויחי, מהה"ק ר' נחום מכורשמינ)

עמוד מ"ג שורה התלמוד :

וראה מש"כ בסה"ק שמלה חדשה סי' י"ח סעיף כ', וז"ל וראיתי במקומות החרדים לדבר ד' * ממנים שנים וטובים השנים מן האחד ואיש את רעהו יעזורו ויזהירו ואפילו אי הוה ת"ח בזמן הזה כבודו מחול לממונים אלו ומה טוב היה בדורות אלו להחזיר הדבר ליושנה למנות א' מגדולי העיר שאליו יוכל הסכין לבדקו וכו'.

ע' מ"ו שורה כל :

מעשה נורא מהגאון הגדול רבי יוסף שאול נטענזאהן
אבד"ק לבוב והגליל זצ"ל

(פ"א) הי' ביחד באיזה מקום עם הרב אשר מוציא לאור ספר זרע קודש, תלמידו של הגאון הנ"ל והגאון זצ"ל השקיף בעד החלון ובאותו צד הבית הי' המסחר של עופות והראה לו באצבע אשר באותו צד של בית יש

(* ובמטה אשר אות נ"ו בסי' הנ"ל וז"ל תקנה זו קדומה והובאה במהרי"ק ונתחדשה בימי הב"י וכן בדורות האחרונים כמובא בדר"ת סימן א' ס"ק רט"ו, וכתב בסי' מעשה רב שהגר"א מווילנא ז"ל אמר שמוטב לאכול מאכלי חלב בשבת מלאכול משחיטה שלא הי' אחר עומד ע"ג השוחט, וכן המנהג פה עירנו אונגוואר עכ"ל.

אשה אשר מוכרת העופות יקראו אותה תיכף ומיד, ויאמרו לה שהרב מלעמבערג קרא אותה שתבא לביתו תיכף ומיד, ולא רצתה לבוא, אבל לבסוף באת, ושאל אותה הגאון מי שחט את העופות. בקיצור, היא הודה שהיא בעצמה שוחטת את העופות. ואמר לאנשים אשר עמדו שמה שאין זה רוח הקודש דק בגמרא איתא שהחכמים היו מסופקים פעם מאיזה מין הוא הורזיר אם הוא מין טמא או טהור. דק אחד שדאוהו הולך אצל העורב אמרו לא בחינם הולך הורזיר אצל העורב אלא מפני שהוא מינו. כמו כן בכאן דאה שהעורבים הלכו אצל העופות של האשה הנ"ל ולא עלתה בידה להבריחם, מיד הבין שהעופות הם נבילות וטריפות.

ע' מ"ח שורח עניי :

וזהו הזהרו בורידין כרבי יהודה. כי הדם הוא הנפש שבא בגלגול. וצריך השוחט לכוון להעלות הנפש שבדם. גם עיקר חסרון הפרנסה שנתמעטה בדורות הללו אין זה אלא ע"י השוחטים שאינם מהוגנים. וזה (אבות פ"ג) אם אין תורה אין קמת. תורה היא בחי' נפש כנ"ל. עי"ז אין קמת. הפרנסה נתמעטת. ובשביל זה החלף נקרא מאכלת. כמ"ש (בראשית כב) ויקח את המאכלת. כי יש שוחט הגון מאכיל ומפרנס לישראל. כי השוחט הגון הוא מלכיש את הנפש החי במדבר. היינו בדבור הברכה שהוא מכרך. והדבור הוא בחי' שכינה כמ"ש מלכות פה. וזה פי' (ישעיה נד) חרב לה' מלאה דם. כי השכינה נקראת חרב לה'. כמובא (בזוה"ק ובפרדס) והוא בחי' דבור. שהוא בחי' חרב פיפיות לשון פה. כמ"ש (תהלים קמט) רוממות אל בגרונם וחרב פיפיות וכו'. וכשהנפש באה בתוך חרב לה'. בתוך הדבור. בכחי' מ"נ. אזי השכינה מזדוגת. ע"י המיין נוקבין שיש לה. בכחי' חזי כמה ברא קאתינא (זוהר ויקרא דף י"ג ע"א). וזה חרב לה' מלאה דם. מנפשות העולות בה בכחי' מ"נ. וע"י הזיווג היא מקבלת פרנסה לישראל. וז"ל (איכה ה') בנפשנו נביא לחמנו מפני חרב המדבר. היינו כשהשוחט אינו הגון ואינו מעלה את הנפש. בכחי' מיין נוקבין. וכשעומד עם החלף לשחוט את החי. הוא עומד כרוצח נפשות. והחלף שלו הוא חרב המדבר. ואינו חרב לה'. רק שהוא חרב המדבר ויש צער להנפש החי שצועקת בקול מר (ש"ה ה') נפשי יצאה. כשיצאה. גשמי חשבתי בשביל להכניס בדברו של הברכה. בכחי' מ"נ. וכשיצאתי בקשתיו ולא מצאתיו קראתיו ולא ענני. כי איננו שם בשעת הברכה. וחושב מחשבות פיגול ע"י זה. מצאוני חשומרים הסובבים בעיר הכוני

פצעוני נשאו את רידיי מעלי. היינו שהמעלה שהיתה לנפש כשהיתה בכחי' חי. גם זה לקח ממנה. כי עכשיו אין לה מנוח לכף רגלה. אזי לו להשוחט הזה! אזי להנפש! שהרג את הנפש. ומסר אותה בכף אויבית. ואין להשכינה מ"נ להמשיך טרף לביתה. ועי"ז בנפשנו נביא לחמנו. מפני חרב המדבר ביגיעה וטרחה גדולה: וז"ש חז"ל (פסחים קיא) קשין מזונותיו של אדם כקריעת ים סוף. כי ים סוף נקרע ליי"ב קרעים. (פרקי דר"א פ' מב ובתקון כא) כנגד יי"ב בדיקות הסכין. שעל ידיהם קשים מזונותיו של אדם וכו': וזה שאמרו חז"ל (ברכות נה) שלחן דומה למזבח כי שיעור פגימת החלף כשיעור פגימת המזבח: (חולין יז ע"ב) גם על השחיטה גימטריא תל"ז ובזעת אפיך תאכל לחם (בראשית ג) ר"ת גימטריא תל"ז (עם הד' תיבות) לרמוז חסרון הפרנסה על ידי שוחטים שאינם מהוגנים: וז"פ (תהלים קיא) טרף נתן ליראיו. כי טרף יש לו שתי משמעות. לשון טריפה. כמוכא בזוהר משפטים (דף קכא ע"ב) ולשון מזון. לרמוז כשישראל שומרים את עצמם מטרפה. ונבלה עי"ז יש להם פרנסה.

(מס' לקוטי מוהר"ן דרוש ל"ז אות ו')

ע' מ"ט שורה שנים :

האזה"ח הקדוש בפ' שמיני (יא, מג) כותב על מין ארבה שאין לו סימנים והוא איסור גמור וכו': והנה מיום שנשמעו דברי כמערב ופירשו מהם הרבים לא נגע בהם ח"ו עוד במכה זו ולא נראו עוד יותר משתים עשרה שנים, תורה ומעשים טובים כתרים בפני הפורעניות. עכלה"ק.

ע' נ"א שורה וז"ל :

אם במדעך ברור מאיזה שוחט שמעשיו אינם מתוקנים כ"כ, הוי זהיר מאוד מלאכול משחיטתו ואף גם זאת להזהיר לאחרים על זה, ובתחבולות תעשה דרך העברתו מלשחוט עוד, ומה מאד הוא ראוי וישר אל מלך מלכי רבנו, גאוני מדינה האיתנים מוסדי הארץ, הרודים בעם, להקהל ולעמנד על הפרצה וישטחו להם שטוח מצודות חרמים גדולים, על כל זובחי הזבח אשר בכל גבולם סביב, שבכל ימות החול לא ישתו שום משקה המשכר, מלבד שבתות ה' וי"ט, כי בעו"ה גדלה המכשלה הזאת תחת ידם במשקה המשכר, יומר לשותיו כח הרגשותיה, ולבו לא יבין בפגימת הסכין, וביחוד להטיל גודא רבא בשמתא וארור, לבל ירים איש את ידו ליקח את המאכלת לשחוט,

כי אם מי שיודע ללמוד גמרא ופוסקים, והן רבים עתה בשחיטה עוסקים, והכל שוחטים, אף אם אינו מכיר צורתא דשמעתתא ואינו יודע מאי דקאמרי רבנן, ואינו ירא שמים כלל, כי לא ע"ה חסיד, וכל הפושט ידו ליטול חרב פיפיות בכח גברא, נעשה מומחה לרבים בשחיטתו, אוי לעינים שכך רואות, ובודאי דבר זה מוטל על גדולי הדור גאוני המדינה, בכל מה שיש בידם לתקן ולהרים המכשול מדרך עם קדוש, וזכות הרבים תלוי בהם ודי בהערה זו.

ג משאלה שיש בה חלוקי דיעות בפוסקים, ובשעת הדחק והפסד מרובה הוראתו שלו בקדושה להכשיר, אם בעל נפש אתה הוי זהיר שלא תאכל משאלה זו, אך את זה תאכלו, מבשר שהורה בה זקן ואין בו דין חלוקה כלל בפוסקים, והדין מפורש בש"ע והוא פשוט כמשחל בנייתא מחלבא, אין זה נקרא שאלה כלל אף שהוצרך לשאול עליו, גם יזהר האדם מבשר בהמה שה' בה סרכא, וז"ל התיקונים תקון עשרין וחמשה (דף ע' ע"ב): ואם ספר תורה איהו חסר באתר דמלא או מלא באתר דחסר או אות חד חסיר או יתיר או חליף, ס"ת פסול, לאו איהו כדיוקנא דס"ת דלעילא, כגוונא דא אינון חמש כנפי ריאה, כגוונא דחמשה חומשי תורה, וורדא כגוונא דזה ספר דאיהו ספר ישרים, אי אוני חסיר או יתיר או חליף, איהו חסרא פסול, ומאן דעבר עליהו כאלו עבר על אורייתא וחמשה חומשי דילה וכו', כנפי ריאה צריך דלא יהא בה סרכות, תמני סרי סרכות אינון, מאן דעבר עליי' כאלו אעבר ברית דאיהו חי עלמין, וסירכא איהו סם המות, סם דאל אחד דאיהו סמא"ל, עלה אתמר (משלי ה, ה) רגליה יורדות מות, בכל אתר דאסריך קטילת כו' עכ"ל הוזה"ק, (מס' יסוד ושורש העבודה)

ע' נ"ב שורה שמסתכל

העבר עיני מראות שוא, כתב בס' דרך פקודיך, וז"ל. וצריך האדם להתפלל שהשי"ת ישמרהו מראיית העין כמו"ש דוד הע"ה העבר עיני מראות שוא, כי ראית העין אינו ברשותו של אדם, כי בפתע פתאום יוכל לבוא נגד עיניו איזה דבר ערוה ונהנה בראי', והוא אביזרי' דניאוף, עין רואה ולב חומד וכו', ומי שמקדש א"ע ומתפלל אל ד' ישמרהו לעד כו', והוא ימסור בידינו את האברים שאינו ברשותו של אדם, שיהיו ברשותו לבל יראו רק דבר המותר לנו לראות עפ"י התורה כו' ועיני ראו ולא זר אצל כ"ק אדומ"ר הה"ק מוהרי"ע ע"י, וצוק"ל מלובלין שהיו העינים ברשותו, ואעפ"י שהי' מסתכל פנים בפנים לא ראה כי אם הנרצה לעבודת השי"ת עפ"י דרכי התורה כו', ותדע ידידי שרבים מהמון עם חושבים כי זהו רק ממילא דחסידי ואינם נזהרים מלהסתכל בנשים, תדע ידידי שזה איסור גמור מדאורייתא והמקילים אוי לנפשם כי גמלו להם רעה, והנה מקרא מלא הוא בתורה ולא תתורו כו' ואמרו רז"ל בגמ' מ"ט טוב מראה עינים מהלך נפש, טוב מראה עינים באשה יותר מאותה מעשה עצמה, ופירש"י טוב נגד היצהר"ע, היינו שטוב יותר בעיני היצהר"ע להחטיאו במראה עינים יותר מאותה מעשה, ראה ידידי עד

היכן הדברים מגיעים כו', ומדי דברי בזה זכור אזכרנו לטובה מה שסיפר לי החסיד הק' הרב המפורסם בקדושה כבוד מהר"ם זצלה"ה סופר סת"ם מפשעווארסקי, במעשה שאירע לו בהיותו בדרך נחשו ד', ובבואו למלון התאספו אליו רבים מאותם אשר קרבת אלקים יחפצו, ואירע שנסע דרך העיר הזאת אחד מנגידי ק"ק בראדי ובא אליו בתוך המקהלות, ואמר שאלה אחת אני שואל מאתכם, אם תשיבוני על נכון מה טוב, וא"ל הרי אתם כולכם מכת הרמאים, והוסיף לדבר עתק אין מן הצורך להאריך, ותוכן השאלה הוא: בפשעווארסקי צוק"ל, התאספו אליו אנשים המתחסדים והרעישו עולם ומלואו כדרכם, ובזמן סעודה שלישית אז אמרתי אלכה נא אל כת המשתגעים עם עם רבם המובהק להם ואראה בפחותם מה מנהגם, והנה בבואי אל המקום הנועד אשר שם הי' הקיבוץ, אז אמר הרב המובהק הנ"ל הנה נואף בא אל הבית, ואני ידעתי בעצמי שלא הייתי נואף מעולם, והאריך לדבר עתק ודברי חוצפה בזה, והנה אמר לי הה"ק הנ"ל המספר לי המאורע, שהתפלל אז אל השי"ת יראהו נפלאות לתרץ לו תירוץ גמור לפי דרכו, והיתה מונחת גמרא על השולחן, וביקש מהשי"ת שיראהו התירוץ הנכון בתוך דברי חז"ל, ופתח הגמרא והנה המאמר חז"ל הנ"ל, מ"ד טוב מראה עינים מהלך נפש, כתובה לפניו, אז שמח לב הצדיק בקרבו, והראה להנגיד הנ"ל ואמר לו הנך רואה דברי חז"ל נזדמנו לי בעת הצורך לתרץ לך כי בהיותך הולך מבלי דעת וחוצפה יסגי להיותך בחה במלאכי ד' והיית הולך בתוך השוק בעיר גדולה הנ"ל, והיית משוטט בעיניך במקהלות הנשים היושבות אנה ואנה ביום המנוחה, והיית נהנה במראה עיניך, ובאת מתוך הראי' הלוז לבית מקום הצדיק, וראה ברוח קדשו קליפת הניאוף אצלך כי טוב מראה עינים כו', ואמר לי שסיפר לו סמוכות לדברינו בתוה"ק, "וישאל את אנשי מקומה לאמר", היינו אנשי המקום יתב"ש "אי' הקדשה", רצה לומר היכן היא הזונה שאתה אומר שזנית, ואני ידעתי בעצמי שלא זנית מעולם, התירוץ הוא, "היא בעינים על הדרך", ר"ל איכות הזנות הוא ע"י עיניך כשהיית הולך בדרך ונהנית במראה עינים, והאריך הצדיק בזה. [ע"כ בס' דרך פקודיך לאא"ז הגה"ק מוהרצ"א צוק"ל] (שערי אורה).

ע' ס"ד, ניקור:

מעשה בר' ירמיה ששלח סל עם תאנים שלא היו מתוקנים (שלא נלקח מהם מעשר) לר' זעירא. והיה ר' ירמיה סובר ואומר וכי ר' זעירא יאכל תחילה דבר עד שיתקנו תחלה. ור' זעירא אמר וכי ר' ירמיה ישלח לי דבר שאינו מתוקן. ולא תקנו הוא. בין כך ובין כך נאכלו התאנים בעודם טבל. למחר עמד ר' זעירא עם ר' ירמיה שאל ר' זעירא לר' ירמיה התאנים ששלחת לי נתת מהם מעשר. אמר לו לא נתתי מעשר מהם כי אמר אמרתי וכי ר' זעירא יאכל פירות שאינם מתוקנים אמר לו ר' זעירא אף אני אמרתי כן

וכי ר' ירמיה ישלח לי דבר שאינו מתוקן. א"ר אבא בר זבינא בשם ר' זעירא אם היו הראשונים כמלאכים אנחנו כנגדם כבני אדם. ואם היו דורות הראשונים כבני אדם אנחנו חשובים כנגדם כמו חמורים ואעפ"כ אין אנחנו כמו חמורו של ר' פנחס בן יאיר שלא אכל דבר שאינו מתוקן כמבואר בהמעשה שאחר זה (ע' מד"ר חיי שרה פרשה ס').

מעשה בחמורו של ר' פנחס בן יאיר שגנבוה לסטים בלילה והיתה אצלם שלשה ימים ולא היתה טועמת אצלם כלום. אחר שלשה ימים אמרו להחזירה לר' פנחס בן יאיר לפי שייראו שלא תמות אצלם מחמת שאינה אוכלת ותסרח כל המערה הוציאוה מן המערה והלכה ועמרה אצל פתח ארונה ר' פנחס בן יאיר. התחילה לצעוק והכיר ר' פנחס את קולה. ואמר לבני ביתו פתחו הפתח להנעלבת הלז כי זה שלשה ימים אשר לא אכלה מאומה. ואמר להם תנו לה מה לאכול. נתנו לה שעורים ולא רצתה לאכול. אמרו אליו נתנו לה שעורים ואינה טועמת מאומה. אמר להם נתתם מן השעורים תרומות ומעשרות. אמרו אליו וכי לא כן למד רבינו אותנו אשר זרע שנלקח למאכל בהמה פטור מן דמאי. אמר להם מה נעשה להנעלבת הלז שהיא מחמרת על עצמה הרבה הגם שזה המאכל פטור מדמאי והיא מחמרת עליה ביותר. הפרישו דמאי ואכלה (שקלים שם. ועי' מד"ר חיי שרה שם. ועי' לקמן מס' חולין פ"א אות ת"צ).

מעשה בר' פנחס בן יאיר שהלך למקום אחד באו אצלו אנשים משם ואמרו לו עכברים אוכלים את התבואה. גזר עליהם ר' פנחס בן יאיר וקיבץ כל העכברים התחילו העכברים לצפצף בפייהם אמר להאנשים מן המקום הזה מבינים אתם מה שהעכברים אומרים. אמרו לו לאו. אמר להם הם אומרים שאין אתם נותנים מעשרות כראוי לכן הם אוכלים את תבואתכם. אמרו לו ערב אתה בעדינו שמהיום והלאה נחזור למוטב. עשה כן וערב בעדם. והם נתנו המעשרות כראוי ולא אכלו עוד העכברים התבואה שלהם.

(מס' מעשי הגדולים)

וטעמו של דבר: (מהריב"ש יו"ר סי' א') כיון שהגוף נהנה מן האיסור הרי אין זה מן הראוי שגופו של הצדיק יהפך להיות חתיכה דאיסורא, ולכן שומרים הקב"ה מכן. (תוס' שם) וכן עליכם לרעת שהבטחה זו אינה בכל המאכלות האסורות אלא בנבלה וטרפה ובתולעים וכיוצא בהן מן המאכלים שהם אסורים תמיד, שמן השמים פותחים לו העינים שיראה את התולעת בתוך המאכל, ושתגיע לו הידיעה שהבשר טרפה. אבל אם האוכל מותר, אלא הזמן גרם שיהיה אסור, כגון חמץ בפסח, שכל האיסור הוא רק לימי הפסח; וכן באכילת גבינה אחד בשר, שגם הגבינה מותרת כשלעצמה, אלא כאן הזמן גרם שתיאסר מפני שקודם לכן אכל בשר, במציאות כזו אין הקב"ה שומר על הצדיקים, אלא כל אחד ואחד צריך להיזהר שלא יכנס לפיו חמץ אפילו משוהו, ולא גבינה אחד בשר, ואם אירע לו כך ירע שהוא פשע בזה ולא שם לבו שאכל בשר או שהיום פסח.

(מס' ילקוט מעם לועז שמות דף תתכה)

בספר דבר שאול (חולין דף ל"ז) תירץ מה שהקשתה בת הגאון מוהר"ר יוקל ז"ל על מה שאמרו"ל השתא בהמתן של צדיקים אין הקב"ה מביא תקלה על ידן, צדיקים עצמן לא כ"ש, וכתבו התו' בכמה מקומות דעיקר הוא במאכל איסור, דא"כ האיך כתב האריז"ל דמי שנוהר במשהוא חמץ מוכטח שלא יבוא חטא לידו, והא אין הקב"ה מביא תקלה, ובלי ספק הצדיקים לא אכלו משהוא חמץ, והרי כתיב כי אדם אין צדיק בארץ כו'. ותירץ דבאמת משהו חמץ אין בו בעצם איסור, רק משום דלא מבדל מיניה גורו אף במשהו, או משום דהוי דבר שיש לו מתירין, ולכל הטעמים, בעצם המאכל אין אין בו איסור דבטל בשישים, רק דגורו על זה, ובכהאי גוונא לא שייך האין הקב"ה מביא תקלה, דזה דווקא במאכל איסור. ועוד דבחמץ אין איסור בעצמותו, רק דהזמן גורם האיסור.

(טעמי המנהגים קו"א אות תקנ"ז)

ע' ס"ד שורה בקי :

בשר אחריים של בהמה, האריז"ל מזהיר שלא לאכול, וביותר צריך להזהר במקום שאין יודע ומכירו להמנקר אם הוא ירא את ה' מרכים ובקי בטיב הניקור בהם ובשמותיהם, כי גדלה המכשלה של איסור גיד הנשה רח"ל, כמבואר פ' וישלח דף ק"ע ע"ב עיי"ש. גם אזהרת האריז"ל שלא לאכול שום לב של בהמה וחי' ועוף, כי הם מדברים המויקים לנפשו מאד, ולא יאכל גבינה כיום שאכל בו בשר, אפילו זה בתחילת הלילה וזה בסוף היום, גם אזהרתו שלא יאכל אדם אפילו ספק פת גוים, ויאכל רק דברים המותרים שנתכרר לו בלתי שום ספק שאין במאכל שום איסור כלל וכלל, וז"ל האריז"ל : והאכילה דחול רובה הולכת לחלק החיצונים, ומעוטה היא הנכרר מהנצוצות הקדושה שנפלו בקליפות, ונכנסו במאכל הנאכל עם איזה נשמת חוטא המתגלגל בו בעונותיו, שנתקן ע"י האדם האוכל המאכל ההוא, ודוקא אם לא יהי' המאכל דבר איסור ח"ו, שאז אין הקדושה שבו ראוי לתקון, ולפיכך האוכלה ניוזק בנפשו, כי הקליפה הגוברת בה מסיתו לחטוא עכ"ל.

(מס' יסוד ושורש העבודה)

ע' ס"ו שורה המכה :

ע' בשו"ת מהרי"ז עניי"ל סי' צ"ד, ובשו"ת יד אלעזר סי' ק"י, ובמהרי"ק שורש מ', ובשו"ת שו"מ קמ"א רס"ח.

ע' ע"ב שורה שבעולם :

בו יבואר האחריות הגדולה של הרבנים נותני החכשרים והאחריות של המשגיחים והאיך שצריכים להשגיח היטב בפרטיות וכל עניני הנחגת השחיטה.

העיקר שבעיקרים הרב הנותן החכשר צריך מקודם לדעת את האחריות הגדולה המוטל עליו בהכשר זה שיהי' השגחה מסורה ונאמנה בהקפדה יתרה. שבאם לאו יגרום חס ושלום שהרבה מישראל כשרים שסומכים על הכשרו יאכלו ח"ו נבילות ומריפות והכל יהי' נקרא עליו כי הכל סומכים עליו. לכן צריך להעמיד משגיחים מפורסמים וידועים ליראי ה' שיעשו את מלאכתם באמונה, ולא יסמוך רק על המשגיח, אלא שגם הוא בעצמו ילך מפעם לפעם לחקור את ההשגחה אם היא טובה.

וכן המשגיח יכיר את האחירות שלו שעליו סומכים על כשרות הבשר, או על שאר דברי מאכל, וישגיח היטב בכל הפרטים ואל יסמוך על הקצב או המוכר רק הוא בעצמו יפקח וישגיח היטב. ונעתיק בזה דברי ספר גבול ראשונים דף ל"ד מה שכתב: התנאי הראשון להשגחה נכונה שתכיר בחשיבות של עבודתך לכללות הצבור. ולא הרי השגחה על הבשר כהשגחה על מאכלי חלב כי חלב יכול כל אחד ליצר ולא בשר. ראשית על השכר תקבל לא מהקצב אלא מהממונים. כדי שלא תהי' עבד להקצב ולא תפחד ממנו. אתה צריך לגלות עבירות הקצב בעניני הכשרות ולמסור להממונים עליך. צריך שיהי' לך רשות לבדוק בחנות בלי שום הפרעה מצד הקצב ולא תקבל שום טובת הנאה מן הקצב. כי ידוע מה שכתוב בתורתנו הקדושה כי השוחד יעור עיני חכמים וימלך דברי צדיקים. הביקורת והחקירה לא יהי' בשעות קבועות רק פעם בשעה זו ופעם בשעה זו כי באם ידע הזמן אז יכול להיות מכשול. תבדוק במקררים ובכל פינות החנות במתינות ובעינים פקוחות. ואפילו אתה יודע שהמקרר (פריג'ידער) ריק תבדוק, כדי שלפעמים יש מכשול שחושבים שהמקרר ריק ולא

בודקים ואז יש מכשול. כל חתיכה של בשר יש עליו חותמת. ואם ראית אתמול שיש חלק אחד עם חותמת וציינת בפנקסך והיום אתה רואה עוד חתיכה מחלק אחר תדע שהכנים בשר אחר מקצב אחר. וצריך חקירה אם הבשר החדש הוא כשר וצריכים להביא אישור מהמטגיה של החנות השני. ואם לא הביא אישור אז עברין הוא וצריך אתה למסור להממונים. וכן צריך אתה להיות בעת שהקונים בחנות ותשגיח היטב וכמה פעמים תיקח הבשר מן הקונים לבדוק אם הבשר הוא כשר, ואם תמצא מכשול תוכיח אותו בקול רם שנתפס בעבירה ואל תדבר אתו הרבה רק מעניני הבשר לא יותר והעיקר שתעשה כל דבר בלי שום חניפה רק צלח רכב על דבר אמת ונאמן הוא בעל מלאכתנו לתת לנו שכר פעולתנו. ע"כ תוכן דברי הספר הנ"ל.

וכן הרבנים הנותנים ההכשרים אע"פ שלקחו משגיחים יראי ה' אל יסמכו הכל על המשגיחים רק הם בעצמם יבקרו מפעם לפעם לעשות בדיקה יסודית אם ההשגחה היא טובה בכל הענינים. ואם הרבנים והמשגיחים ידעו את האחריות שלהם כלפי הקב"ה וכלפי הצבור שלא יוכשלו בנבילות ח"ו ויעשו הכל באמונה אז תבוא עליהם ברכת טוב ואז יאכלו עניים וישבעו בלי שום פקפוק כלל.

וראה מה שכ' בספה"ק, „ויואל משה" סימן קמ"ה, וז"ל: גם מבואר ברמ"א חו"מ סי' י"ד ס"ס א', בעשיר מוחזק ואלם בעירו מוציאין אותו לדין בעיר. אחרת אעפ"י שהבי"ד שבעירו יותר גדול הנה דין זה כתבו בזמן חבתי דינים שהיו בראשונים וכתב עוד דמיירי אף שבעירו יש ב"ד יותר גדול ובדאי דלא חשדי ח"ו לעבור במזיד להטות דין ח"ו מחמת יראה וע"כ שהחשדא הוא שמחמת יראת האלם יש לו עכ"פ רצון לעשות כרצונו מחמת הפחד ומוזה הרצון נעשה משוחד וסומא עינים כמו שוחד אחר דודאי אין חילוק באיזה אופן בא לו השוחד כמבואר בגמ' (כתובות ק"ה ע"ב) ת"ר ושוחד לא תקח אצ"ל שוחד ממון אלא אפילו שוחד דברים אסור מדלא כתיב בצע לא תקח ומבואר שם אה"כ בגמ' מהו שוחד דברים שהוא אף דיבורים מועטים שמדברים בינם לבין עצמם ופחדו אף האמוראים מזה ואמרו פסילנא להו לדינא מחמת שוחד דברים מועטים דכללא הוא כל מה שעושה לאדם רצון הוי שוחד שמסמא את העינים שלא להכיר האמת וכבר נתבאר זה בפסוקים וא"כ כ"ש בזמנינו שהאלמות והתקיפות

בזה הוא מסוף העולם ועד סופו לא אלמות של עשיר אלם א' אלא ממש כל העשירים והנכבדים שבעולם וממש רובם ככולם של דעת הציבור שבכל הקהלות הוא להטיל אימה יתירה על המנהיגים בכל מיני איומים להתנפל עליהם כחיתו יער ולהזיקם בכל מיני היוזקות להביאם לידי כך שיכנעו מפניהם ויסכימו לאותה מלכות הטמאה שקראו לעצמם מדינת ישראל, ואין תימה אם זה מטיל אימה על המנהיגים להטות לבכם ולהביאם לידי סמיות עינים שלא להכיר את האמת עכלה"ק. [ועי' לעיל עמוד עט, פ, מה שאמר כ"ק הגה"ק מרן אדמו"ר מסאטמאר שליט"א באסיפה להחזקת הדת בשנת תשכ"א באריכות גדול].

ובספר שבחי צדיקים עמוד מ"ו וז"ל: בהיות הה"ק מוה"ר חנוך העניך הכהן ז"ל רב בעיר נאוידוואר היו לו רדיפות גדולות יבזיונות מאת רודפיו והי' נגיד אחד מן הרודפים שביזה אותו הרכה מחויב נדוי ע"פ ד"ת בלי שום פקפוק כלל והפצירו האנשים מאוהבי הרב הק' ז"ל שיעשה בו דין נידוי כמחוייב עפ"י דתה"ק ולא רצה בשום אופן וחשבו שנמנע מפני שמתירא מהממשלה והי' אז העונש מן הממשלה לשלם קנס אלף זהובים והלכו האנשים הנ"ל עם סך אלף זהובים באמתחתם אל הה"ק הנ"ל והוציאו סך הנ"ל מאמתחתם והניחו לפניו ואמרו לו יראה רבינו כי אין לו עוד ממה לירא שבאם יגיע הדבר לפני המשפט וישפטהו יותר אין לו ליפחד רק מלשלם סך האלף זהובים, והנה הוא לפניו מזומנים לשלם ומה צריך יותר רק שיעשה כדון תוה"ק עם הרשע הזה למען יווסרו אחרים לבלי לעשות עוד כדבר הרע הזה לת"ח — והשיב להם שלא יעשה זאת בשום אופן והפצירו בו מאוד ושאלו ממנו שיאמר להם מדוע אינו חפץ בזה והשיב להם, אומר לכם האמת, אמנם כן הדבר שהאיש הלזה הוא מחוייב עונש זה ע"פ דתוה"ק בלי שום ספק — ובכ"ז כשעושים דבר כזה צריכים מתחילה להשגיח מאוד על המעשה שלא תהי' בו שום פני' אחרת בלתי לד' לכדו דהיינו לבוון בה למען כבוד השי"ת וכבוד תוה"ק בלבד ולתבוע עלבונה של תורה מיד המלעיבים במלאכי אלקים הם הת"ח ולא תתערב במחשבתי שום מחשבה אחרת כגון לנקום נקמת עצמו במחשבה זכה וטהורה לשם ה' בלבד בלי שיתוף מחשבת עצמו כלל — ולכן לא אוכל עשוהו מפני שמתירא אני מאד פן ח"ו תתערב כמעשה הזאת איזה פני' אשר לא לשמו ית' ונמצא שלא עשיתי ח"ו כרצון התורה ולמה תצא זאת מלפני עכ"ל הכהן הגדול ז"ל זי"ע.

ע' ע"מ שורה רוצים :

מעשה בחסיד אחד (חמ"י) שהיה קונה לולב ואתרוג להיות מזכה את הרבים. פעם אחת בא גביר ואמר: אני רוצה לקנות הלולב והאתרוג בשביל הרב. הוסיף אותו חסיד כסף וקנה אותם. אמרו לו האנשים: שלא כהוגן עשה שקדם וקנהו לפני הגביר שרצה לקנותו בשביל הרב. אמר החסיד: בענין של מצוה אין חולקים כבוד לרב, שהרי הוא רצה להשאירני בלי לולב ואתרוג. ונשתבח החסיד הזה על תשובתו. ואצ"ל שאין חולקים כבוד לבני אדם עשירים שיש בכוחם לקנות ד' מינים ויוצאים בשל הקהל. (ד"ע) ויתכן שלפעמים אף אינם יוצאים בהם, שהרי נאמר בתורה ולקחתם לכם ביום הראשון, ר"ל הלולב וג' המינים שצריכים לצאת בהם ידי חובה ביום הראשון, צריכים להיות משלכם. מממונכם, ואין יוצאים ידי חובה בגזול. וכן לא בשאול, ולכן כשאדם רוצה לתת לולבו לחבירו שיצא בו ביום א', הוא צריך ליתנו במתנה גמורה ובוה נקרא שהוא שלו, ואח"כ יחזיר לו חבירו, ושיתנו אף הוא במתנה גמורה אחרי שיצא יד"ח. ולכן כל מי שיש בכוחו לקנות ד' מינים ואינו רוצה לקנות, שהוא רוצה לצאת ידי חובה בלולב של חבירו, נכנס לספק שמא לא יוצא ידי חובה. שלפעמים אין חבירו יודע אותו דין, ואין לו כונה לתת לו במתנה גמורה, אלא הוא נותן לו סתם, והרי זה נחשב כשאול ואינו יוצא ידי חובה ביום הראשון. (חמ"י) ועוד, מה תשובה יתנו אנשים אלו ביום הדין הגדול כשהקב"ה ישאל אותם לאמר: מה און מצאת בי שהשלכת אותי אחר גוך והכסף והזהב שהרביתי לך נבזת על גופך הנגוע, וכשהגיע ענין של מצוה חסת על ממונך. האם זוהי התודה על הטובה שעשיתי לך. ומה תענה ליום פקודה. ולכן ראוי שזה שהיכולת בידו יקנה ד' המינים, ואל יסמוך על אלו שבקהל ועל של חבירו, אלא יקנה כפי מחירם כשם שהוא מוציא יציאות לצרכי האכילה והשתיה ובגדי הכבוד לחג, ואינו עוצם עין וחושב איזה בגד ילבש במועד, כך ידאג ללבוש נפשו שהם המצות, לקנות מצוה, ולא ישאר ארטילאי ובלי מחסה. שהנשמה מרגישה צער רב כשהיא ערומה מן המצות, וידע שאהבת הממון אינה לנצח, שעלול פתאום לאבד ממונו או ימות פתאום ויעזוב חילו לאחרים. ומביא עמו רק המצות והמעשים טובים. וזהו שאומר הכתוב: הון ועושר בביתו וצדקתו עומדת לעד (תהלים קיב), ר"ל כשמת האדם הוא משאיר ההון והעושר בביתו, שאחרים נהנים מהם, ואינו מביא עמו כלום. אבל הצדקה והמעות שבזבו למצוה, עומדים לו לעד, שהוא מביא אותם לעולם הבא.

(ילקוט מעם לועז ויקרא דף שב)

ע' פ"ו שורה צריך :

פעם אמר הצה"ק ר' נחמן ברעסלבער זצ"ל, שעל ידי זה שאדם אינו נזהר מלאכול בכל מקום מתרחק מן האמת. לכן ראוי שלא לאכול בכל מקום, ואפילו אצל מכיר שהוא מוחזק בכשרות (בי"ח).

ע' צ"א שורה יהודי :

עיי' בספר טעמי המנהגים עמוד תקל"ד באריכות גדול.

ע' צ"ד שורה ראשית :

מעשה נורא מהרה"ק רבי משה לייב מסאסוב זצ"ל מענין הנ"ל

פ"א שאלו את הרה"ק רבי משה לייב מסאסוב זצ"ל למה יסגף עצמו באכילה כי באם יאכל כדבעי יהי' לו יותר כח לעבוד ה'. ואז הכינה לו הרבנית חצי עוף ואכל והרגיש בעצמו כוח גדול ועבד יותר את עבודתו הקדושה ביתר כח. ואמרו לו הלא רבינו רואה שאם אוכלים לשובע מתפללים ביתר שאת וביתר עוז. ויהי ביום המחרת נתנה לו הרבנית לאכול ולא רצה לטעום כלום ושאלו אותו למה אתמול אכל כדבעי וכעת אינו רוצה אף לטעום. והשיב הרה"ק כי אתמול היתה נשמה גדולה מתגלגלת בעוף והנשמה הזאת נתנה לי כוח לעבוד השי"ת בכוח גדול אבל כעת איני מרגיש דבר זה במאכל זה ע"כ אינני אוכל. (פאר וכבוד)

ע' צ"ה שורה פרישות :

בהגדה חיים לראש פסקא מרור אות ב' כתב יזהיר הרבה לבני ביתו מקודם שיבדקו המרור כראוי בשביל תולעים ולא יהיו סומכים על המשרתות כי אם האשה עצמה הגם דהיא חשובה אם עיניה יפות דכל יד המרבה לבדוק הרי זה משוכח דח"ו במקום מצוה יתחייב חמש מלקיות על כל חד והרי זה דומה למי שציוה לו הרופא שישתה סם פלוני וטעה ולקח תמורתו סם המזיק לו יותר כי על כן יהיו עיניו פקוחות על הדבר הזה עכ"ל.

ועיי' כף החיים אות צ' בשם כנסת הגדולה יו"ד סימן פ"ד הגהות ב"י אות נ"ב שכתב במקומות הללו הרחש מצוי הרבה בחזרת וצריך בדיקה יפה מפני שהתולעים הם דקים וקטנים כמראה החזרת עצמו, ומקדם היה מנהגו שלא לאכלם אלא בבדיקה ועתה מקרוב משך ידו מהם מכל וכל שלא לאוכלם, וכן כתב בכנסת הגדולה באות ס"ב שם שמפני זה אינו אוכל כ"א הקלח שלהם עיי"ש, וסיים בכף החיים ואם כן היבא שמצוי בו תולעים הרבה ויש חשש שאינו נבדק יפה או שיודע באנשי ביתו שאינם חרדים כל כך לבדוק ולעייין היטב במתון וישוב הדעת פעמים ושלוש לא יאכל כי אם הקלחים בין בברכה בין בכריכה עכ"ל, וכן כתב בהגדה חיים לראש פסקא כרפס אות ה' מי

שנוהג שלא לאכול עליו כלל לא ממרור ולא מכרפם יכול לעשות הסדר מקלחין ויוצא ידי חובתו בשופי בלי שום פקפוק עכ"ה. — וראיתי בספר בן איש חי פרשת צו אות כ"ז שכתב מעשה בחכם אחד שנכנס בערב פסח לחצר אחד וראה את האשה בעלת הבית לפניו שני סלים גדולים מלאים חזרת והיא רוחצת העלים של החזרת ורואה אותם במהירות כלאחר יד ומנחת בסל לפניו, ויאמר לה החכם כמה שערות יש בראשך אמרה לו לא מניתי אותם ולפי דעתי אי אפשר למנותם, אמר לה שערות ראשך אפשר להמנות אך חיוב המלקיות אשר בצוארך אי אפשר להמנות (ובמקומות אלו התולעים קטנים מצויים הרבה בירקות ובכל תולע יש בו חיוב חמשה מלקיות), אמרה לו מה אעשה בני הבית מרובין ורוצין לאכול חזרת הרבה כי ערב להם אמר לה תשובה זו לא תצילך ביום הדין על כן שמעי לעצתי ותשליכי העליון שצריך להם בדיקה מרובה ותקחי הקלחים דוקא וכו', על כן בית שאוכלין מרובין ולא יש בודקים הרבה יעשו כן עכ"ל.

כתב בפסקי מהרח"א ערך כרפם (מובא גם בזכור לאברהם ח"ב ערך פסח אחר אות קט"ו), צריך אדם ליוהר הרבה קודם אכילת הירקות לבודקן מן התולעים עד מקום שידו מגעת, דאף דבכל שאר הימים אזהרה שמענו ויש מי שעובר על ה' לאוין ויש שעובר על ו' מכל מקום בלילה הזה צריכים זהירות וזריזות יותר יען כי אין השטן מקטרג אלא בשעת הסכנה להכשיל את ישראל ח"ו, וכמו שאמרו רבותינו ז"ל (פסחים דף קט"ו) האי חסא צריך לשקועי בחרוסת משום קפא אף שבשאר הימים אין אנו מקפידים, וזה דרכו של היצר הרע הולך ומתגבר לבלע את הקודש ח"ו ולכן צריך השתדלות וזריזות לבל יכשל אדם ואל יעכב שום חטא ועון, ושמעתי משם גדול א' מפוירסם מאד בחכמת הקבלה שהוא אמר שלא דוקא באיסור החמץ עושה אדם פגם בחג הקדוש הזה כי גם על כל שאר עבירות הנכשל בהם בחג הקדוש הזה עושה פגם גדול יותר משאר הימים רחמנא ליצלן כן יהי רצון, עכ"ל. וכן כתב בהגדה מראה יחזקאל בריש דיני הסדר מבן המחבר שגם הכרפם צריך לבדוק מתולעים. — ועיין בהגדה חיים לראש פסקא כרפם אות ה' שכתב לא ימתינו לעשות הדיקת הירקות בשעת הסדר בליל פסח אי משום המהירות דלא יבדקו יפה ואי משום דהוה דבר שאפשר לעשותו מערבב וכל שהוא עיקר דלאור היום בודק יפה יותר ויותר הגם דאיכא נרות טובא עכ"ל.

ואופן הבדיקה, עיין בספר מנהגי חתם סופר סימן י' אות י"ח שאיזה בחורים היו מופקדים לברור הסאלאט על ידי כלי ראייה שקורין שפעקטיף (פארגרעסערונגס גלאז) עכ"ל, וכן בספר זכרון יהודה כתב החסא אשר לקח לצאת ידי חובת מרור בדקו ובררו אותם כמה פעמים בהשגחה רבה, — ועיין לעיל סימן י"ז אות י"א בשם הגדה חיים לראש שיעשה הבדיקה מבעוד יום לאור היום עיי"ש.

(מס' ויגד משה)

ע' ק"ט שורה ולקלקל :

ושני לאומים ממעיך יפרדו (בראשית כ"ה, כ"ג). אם הילד יהי' בבחינת יעקב או עשו תלוי כמה שהחורים נותנים לתוך מעייהם, היינו, אם ניזונים במאכלים כשרים, צפוי שיהיה להם בנים כשרים ויראי השם, ואם אינם מקפידים ח"ו על מאכלים כשרים, מוכן שגם בניהם לא יהיו כל כך מוכשרים לתורה ויראת שמים וכו' (ס"י).

ע' קמ"ו שורה מה :

לאחר מעשה זמרי עמד פנחס והחרים בסוד שם המפורש ובחרם בית דין העליון והתחתון שאל ישתה אדם מישראל מיינם של עכו"ם, שכל יינם הם מביאים לע"ז ולזנות (פרקי דר"א מ"ז) אמתה"ש יש נזהגין שלא לאכול גלוסקאות עכו"ם מכניסת הבציר עד חנוכה משום דמחמיצין אותן בשמרי יין וכו' (מס' מהרי"ל דף פ"א ע"ב).

ע' קמ"ו שורה נחשב :

בענין כישול גוים, מהרי"ל השיב בתשובה דרבו מהר' אברהם מווינא ז"ל, דנוהגין לזוהר מהקליות שהגוים מבשלים בביתם. והתיר להם שקנה שמש הקופה בשגגה בדיעבד וצוום למנוע מהם להלאה. עכת"ד ז"ל (מס' מהרי"ל דף ע"ז ע"ב). (ועי' לקמן עמוד רנא-רנה).

ע' קמ"ו שורה יהודי :

וראה בהמעין (פרשבורג) חלק ד סי' ל"ב שמרן הח"ס בת' הביא דברי הנוב"י ז"ל והאריך בהם וכ' אע"פ שרוב העולם פורצים גדר ושותים בבית הקאפּע של אינו יהודי קאפּע שחורה אל תהיו אחר רבים לרעות לשתות מאותן הכלים עיי"ש. וכעת שותין בבתי

מלון קאפע שחור ורכים טועים בזה, ואי משום דהוי כלי שני (מחלב שחלבו עכו"ם) מ"מ כיון דשני רועים אלו אשר כל ב"י נשען עליהם, ה"ה מרן הנוכ"י והח"ס ז"ל (בהמעין הנו"ל) האוסרים באיסור גמור מי הוא זה אשר יערב לבו להתיר. [ועיין לעיל ע' קיח].

(שו"ת המאור ע' תכ"ח בתשובת הרה"ג מוה"ר ישראל וועלץ זצ"ל)

ע' קמ"ז שורה יהודי :

אוכל עם עכו"ם כאוכל עם כלב, ונוגע בו כנוגע במת. ובסנהדרין קד ע"א, כל המזומן כותי לתוך ביתו ומשמש עליו גורם גלות לבניו (מס' מדבר קדמות מ' א' אות י"ד). ועי' במסכת ב"ב דף י ע"ב, ובספ"ק יסוד יוסף פ' פא. ועי' לקמן ע' קמת.

ע' קי"ח שורה המחלה :

ע"י לעיל ע' ד', מ"ט, ולקמן ע' קס"ד.

ע' קי"ט שורה בו' :

איתא בשם המקובלים זצ"ל, השותה סתם יינם, נשמתו נעקרת ממקור הקדושה ואין לו חלק לעולם הבא. איתא בגמרא, יינם משום בנותיהם" (שבת י"ז ע"ב) מכאן שהשותה יין נסך ייכשל כבעילת נכרית.

מאמר חז"ל, מי שהוא נזהר בסתם יינם, זוכה לשתות מין המשומר בענביו מששת ימי בראשית (דברי חסידים).

ע' קכ"א שורה וכתבו :

איסור יין נסך הוא ידוע ומפורסם שמשא רבינו וע' זקנים שבדורו גזרו על סתם יינם של נכרים כדי שלא יבואו ישראל לידי זנות כמו שחטאו בשימים במעשה זמרי שנהרגו מחמת חטא זה כ"ד אלף מן ישראל ובעלי המקובלים החמירו באיסור זה והפליגו את עונש מי ששותים סתם יינם והנה רוב מדינות הללו במקום שעושיין יין הן מקילין בשתיית יין נסך ולא עוד שהן מוכרין סתם יינם לשארי אנשים כשירים שבישראל במקום יין כשר וגורמין רעה גם לאחרים וחטא הרבים תלויין באנשים החטאים האלה בנפשותם ע"כ מוטל על הרבנים

ודיינים שבמדינות לגזור בגזירות נח"ש על אותן האנשים שעושיין
 יין משעה שהתחיל היין למשוך אל תוך הכור אם יהיה בו מגע נכרי
 אז היין הוא אסור גמור ע"כ צריכין שמירה מעולה לבלתי להכשל
 בעון זה ועל הרבנים הוא מוטל שלא ליתן כתב הכשר עד שוודאי יודע
 בכירור שנעשה היין בהכשר והנה סוד יין נסך הוא הזהרת שצוה
 הקב"ה ג' מצות למלך וצוה לא ירבה לו נשים ולא ירבה לו סוסים.
 ולא ירבה לו כסף כי ר"ת נס"ך הוא נשים פוסים כסף והן הן שלשה
 דברים שהמלך הוא מוזהר שלא להרבות ומכ"ש שאר בני אדם שהן
 מוזהרים שלא להרבות נשים סוסים כסף שהן ר"ת נסך. והנה בחמא
 נשים הרבה בני אדם הן נכשלין והולכין לנשים זרים ודע כי מי
 שהוא שותה יין נסך בבית האושפיות של ערילים הוא נכשל ג"כ
 בעון נשים זרות כי עבירה גוררת עבירה והוא עובר על לאו לא ירבה
 נשים והוא נותן זרעו כסוסים שהן שטומי זימה כמש"ה וזרמת סוסים
 זרמתם כי הזנות הוא מעשה בהמה כמשארז"ל בסוטה היא עשתה
 מעשה בהמה לפיכך הביאה הסוטה קרבן של קמה שעורים ושעורים
 הוא מאכל בהמה. ולפי"ז רמו גדול הוא במלת יין נסך לרמו מי שהוא
 שותה י"נ אזי עובר על לאו לא ירבה לו נשים ולא ירבה לו זרעו
 כסוסים ואחר כך יבא לידי עניות ודלות ממש עד ככר לחם ממילא
 ולא ירבה לו כסף כי נסך הוא ר"ת נשים סוסים כסף על כן יראה
 האדם להתרחק מעון זה, ושמעתי מפי מורי הגאון אבי ז"ל ששמע
 מפי הקדוש רבי יעקב שמעמילש ז"ל שכל מי שנכשל בעון יין נסך
 על כרחו אחר כך יהי' מגולגל בחמור כי לשון נופל על לשון כי תרגום
 של יין הוא חמר, על כן יראה האדם ויפריש עצמו מאיסור יין נסך
 ומיין שרף שעושים משמרים של יין נסך הוא גם כן אסור כמו יין
 נסך וכל הפורש מאיסור זה נקרא קדוש וקדוש יאמר לו.

(קב הישר פרק עו דפוס ישן. ובדפוסים החדשים חסר)

ע' קב"א שורה ע"י :

בספר מדרש תלפיות אות י' כתב בשם ספר טעמי המצות וז"ל :
 ראיתי אנשי מעשה שהיו מחמירים על עצמן שאפילו בראיית
 העכו"ם את היין לא היו רוצים לשתותו, אע"פ שלא נגע בו הערל
 כיון שנתן עיניו בו אין בו סימן ברכה, ומנהג ותיקין הוא.
 (טעמי המנהגים עמוד קלד)

ע' קב"ד שורה שכל :

אם ח"ו לא ישמור האדם את עצמו ממאכלות אסורות אפי' שהוא רק איסור דרבנן יבא עי"ז לעבירות הכי גרועות והכי חמורות כי לבו נתמטמט ועבירה גוררת עבירה, כמו שמובא בספר שמחת הרגל על מגילת רות, כי מלך ספרד אחד קרא לחכמי ישראל וגזר עליהם אחד משלש או לאכול חזיר או לשתות יין נסך, ובחרו לשתות יי"ג, באומרם שהוא רק איסור דרבנן. וישתו וישכרו עמו ואח"כ הביא לפניהם מאכלות אסורות ויאכלו וישבעו מאוד. ואח"כ הציע לפניהם ממות זהב וכסף והביא להם זונות והזנו אתם בשכרותם. ויהי בבוקר כאשר פג יינם מעליהם אז ראו את כל הנבלה אשר עשו ובשלשתם לקו ומתו באותו שנה במיתה משונה ר"ל. (ועי' אבות דר"נ פ' ט"ז אות ב' מעשה דר"ע וכו').

ע' קב"ד שורה שרשו :

על שולחנו של הבעש"ט זי"ע הניחו לפת בשעת הסעודה, כשדאה הבעש"ט זי"ע את הלפת, אמר שאינו רוצה לאכלו, כיון שדאה שלפת זה גדל בכנסיית נכרים. הזיזו את הלפת לשיפולי השולחן ואיש לא טעם ממנו (שבחי הבעש"ט).

ע' ק"ל שורה בספר :

אחדשו"ט, יקרתו הניעני ששאל אם מותר לאכול דברים אסורים כשאי אפשר להשיג מאכל כשר ורבים מסגפים עצמם עד שנחלו רח"ל ד' ירפא אותם ברפו"ש ושואל אם צריכים להמתין עד שנחלשו או שמותרים לאכול מיד מאחר שע"כ יצמרכו לאכול אח"כ.

הנה אין מהראוי להשיב באתרי' דחברי', והדרתו לא הודיע אם שאל למארי' דאתרי' אשר הדרתו הוא שם תופס ישיבה כאשר מתאר עצמו, וע"כ דברי אינם אמורים אלא בהסכמת מרא דאתרי'.

הנה באמת הקשה לשאול בעניינים כאילו שלא מצאתי מפורש הגדר של פקו"ג בזה, בענין רעבון וודאי שרעבון הוא חולי כמש"כ הרמב"ם פ"ה מתפלה ותובא בב"י או"ח סי' פ"ט שהצמא והרעב בכלל החולים, ועיין בפיה"מ לרמב"ם פסחים סוף פ"ד בהא שגנו יחזיקוהו ספר רפואות שכ' כשירעיב האדם וילך אל הלחם ויאכל ממנו בלא

פסק שיכריא מאותו חולי החזק חולי הרעב. ונ"ל שהרמב"ם בהל' תפלה הלך בזה לשיטתו שקרא לרעב בשם חולי.

אמנם אכתי י"ל דלא הוי אלא חולי שאין בו סכנה ולא הותר איסורי תורה אלא שלא כדרך אכילה כמו אם עירב בהם דבר מר או שררך המאכל כסיב או בגמי בדבר שאינו מאכל בעצמו, עיין מ"מ פי"ד מהל' מאכלות אסורות דבמאכל אמרינן מין במינו אינו חוצץ ואין כאן הנאת גרון מיהת. וא"כ יש עצה לערב בהמאכלים איזה טיפות ווערמוט או שיקחו באפאטעקע דבר מר שאינו מוזיק ויערבתו לתוך המאכלים והו"ל שלא כדרך אכילה שמותר לחולה, אבל שיחשב הרעבון כחולי שיש בו סכנה שיהי' מותרים לו לאכול דבר איסור כדרך אכילה לא מצינו מפורש אלא כשאחזו בולמוס שאז אמרו חכו"ל בסוף יומא שנקרא מסוכן ומשמע שקודם לכן אינו נקרא מסוכן, וגם ככה"ג צריך לאכול הקל הקל.

וכן מפורש ברמב"ם הל' מ"א פי"ד הלכה י"ג האוכל מאכל אסור לתיאבון או מפני הרעב חייב, וסיים אם היה תועה במדבר ואין לו מה לאכול אלא דבר איסור הרי זה מותר מפני סכנת נפשות, ובכ"מ לא ציין המקור לדברים הללו ומשמע שמסברא פסק הרמב"ם כן, אמנם בד"מ או"ח סי' תרח"י או"ק ג' כתב שחולה שנחלש עד שנראה לרוב כנ"א שאצלו שיכבד עליו חוליו אם לא יאכלוהו מאכילין אותו, וכ"פ הרמ"א בשו"ע שם סעיף ו' וא"כ הדבר תלוי באומדנא של כנ"א שאם בני אדם מבינים שאם לא יאכל דברים האסורים יחלש ויבוא לידי סכנה רשאים לאכול גם דבר איסור כשאינו מוצא דבר היתר די סיפוקו אבל כל שמוצא דבר היתר די סיפוקו או דבר אסור קל אסור לאכול החמור ממנו.

ועיין רמ"א יו"ד סוס"י נק"ה שכ' שאין מתירין שום דבר איסור לחולה אם יכול לעשות הרפואה בהיתר אפילו אם צריך לשהות קצת זמן או אם אין סכנה בדבר. ומזה יש ללמוד שאם יודע בעצמו שיוכל להמתין עוד מלאכול דבר איסור צריך להמתין ולספק עצמו במאכלים הכשרים כענין שנהג דניאל וחביריו שאכלו גרעינים ולא רצו להתגאל בפת בגם של דבר איסור אמנם מדכ' שצריך לשהות קצת משמע שרק זמן מועט ישהה אבל זמן מרובה אין לשהות שיכול לבוא לידי סכנה, א"כ תלוי זה באומדנא.

ונראה שאפילו על עצמו יכול כל אחד לסמוך בזה ע"ד שאמרו לב יודע מרת נפשו וסומכין על זה לענין יוהכ"פ ומכש"כ בשאר איסורין שהן איסור לאו ובמי שאונסין אותו לאכול אותן מאכלים וודאי שלא יענש דהא כתיב ולנערה לא תעשה דבר כמש"כ הרמב"ם בפ"ה מהלכות יסוה"ת שאין עונשין על אונס ומוכח דגם בעניני אכילה אמרינן כן אע"ג דלענין מתעסק קיי"ל בחלבים ועריות דחייב, שכן נהנה, מ"מ לענין אונס רחמנא פטרי' וכל שפטור בכה"ג אפשר שאינו רשאי להחמיר ע"ע מטעם ושמרתם ושמרתם את נפשותיכם. עיין בדרכי תשובה יו"ד סי' נק"ה ס"ק ט"ז שבמקום שמותר לו הרפואה אין זה מדת חסידות להחמיר.

והנה יש ללמוד מהא דקיי"ל או"ח תרח"י סעיף ז' ה' שאפילו בספק אם מספיק הפחות משיעור מאכלים ומשקים אותו כל צרכו, והגני' על זה הרמ"א, מיד. ועיין שם במג"א. וע"כ נראה דאם אפשר בוודאי יש לשאול רופא בזה כי טבעי בנ"א המה משונים ואדם אחד יכול לחיות בלחם ומים והשני צריך דוקא לבשר וקטניות, ע"כ למי שאפשר לו צריך לשאול לרופא שיבחון טבעו ויאמר לו אם צריך דוקא להמאכלים הנזכרים או שדי לו גם במאכלים כשרים שאם הרופא יבחון טבעו וימצא שע"כ צריך לאכול מאכלים אחרים ולא די לו בלחם ומאכל כשר, א"כ מסתבר לומר שמיד חשוב כמסוכן כהגהות הרמ"א הנ"ל. זכר לדבר סברת כל העומד שסבירא ליה לר' שמעון דחשוב כאילו כבר נעשה, אלא שבתשובות חתם סופר או"ח סימן מ"ו כתב שלאותו דבר עצמו שמכחו עומד לכך לא שייך לומר שכבר נעשה, וכ"כ כאן א"א לומר שחשוב כחולה לפי שעומד ח"ו להיות כן אם לא יאכל. אמת שמצינו בזה במריפות על שם סופו דאמרינן כל העומד לטרוף כטרוף דמי, ויש כמה מיני מריפות שעדיין אינם מריפה ומ"מ חשוב כאילו כבר נטרפה מחמת שסופן להטרף והתם הוא לאותו דבר עצמו שמחמתו חשוב כאילו נעשה. וי"ל דשם כבר התחיל החולי לשלוט ואמרינן דעתיד החולי להתפשט יותר וכמו בהאדים הבשר כנגד הסימנים דאמרינן דעתיד הארס להתפשט וליגע בסימנים.

ומצאתי בספר חידושי הרז"ה שכ' שבכל מריפה על שם סופו, י"ל שכבר התחיל מעשה המריפה אלא שאינו ניכר לעין ע"ד דאמרינן בנחמרו ב"מ דע"י שליקה איתגלי בהתייהו, וא"כ אין לדמות דברים אחרים לזה.

מ"מ הא כתיב וחי בהם וצריך להשתדל שיהי' בוודאי בריא ויחי' וע"כ אם רופא יבחון טבעו ויאמר שצריך לאכול אותן מאכלות אסורות ואין די לו במאכלות הכשרות, וא"א לימצא מאכל כשר בוודאי חשוב בכלל פקוח נפש ומותר לאכול גם דברים אסורים אלא אם אפשר לערב בהן דבר מר או לכורכן בסיב או לאכול בחצי שיעור בוודאי צריך לעשות כן.

ויש לעיין עוד כפלוגתת רו"ה ורמב"ן במלחמות בפ' ר"א דמילה שם"ל להרז"ה באישתפוך חמימי של התינוק אסור למול, כיון שיודע שאח"כ יצטרך לחלל שבת חשוב כמתנה לחלל שבת, והרמב"ן כ' דאין לדבר אלא מקומו ושעתו, ועיין ש"ך יו"ד סי' רס"ו ס"ק ו' שמשמע שיש לפסוק כרוז"ה, ושכן פסק הב"ח שאם יודעים שיצטרכו לחלל שבת תדחה המילה. וא"כ בהיפוך ג"כ י"ל כשיודעים שיבוא לפקוח נפש אם לא יאכל רשאי לאכול מיד ודוחים הלאו דמאכלות אסורות כדי שלא להביא את עצמו לסכנה.

וכעת מצאתי בספר מחנה ישראל מהגאון הצדיק בעל משנה ברורה בפרק כ"ב שהאריך בזה, וכתב שלא יתפתה בנקל לומר שהדבר נוגע בסכ"נ, כי רבים חיו בלחם ומאכלים כשרים, וגם צריך לעיין בכל כזית וכזית אם צריך לדבר, ומכל שכן אם יכול להשיג במעות מאכלים כשרים שצריך ליתן אפילו כל רכושו שלא לעבור על ל"ת כמבואר ביו"ד סי' קנ"ו ובאו"ח סי' תרנ"ו, ולהחולת עכ"פ צריך להשתדל להקטין האיסור ולא יאכל האיסור גופא רק המרק או התבשיל בלבד, ועיי"ש באריכות.

ועיין במו"ז יו"ד קע"ט ס"ק ד' שכ' שיש ללמוד דאם פקו"נ תלוי בעבירה וכשעושה עבירה ינצל מותר לו לעשות כן מעצמו. והנה דברי המו"ז תמוהים דמה אשמעינן בזה ואפשר דכוונתו על כיו"כ כשאין סכנה לפניו אלא ע"י הלאו מציל עצמו שלא תבוא הסכנה, מ"מ מותר, אמנם המחבר בשו"ע שם מירי כשנחשים רודפים אחריו א"כ הסכנה מזומנת.

ועיין באהלות פ"ז באשה מקשה לילד שחותכין העובר להציל האם ומשמע דאפילו אם אין הסכנה מזומנת עד שעת הלידה, מ"מ חותכין העובר ואע"ג שיש איסור להרוג העובר כמש"כ התוספות מנהדרין נ"מ, חולין ל"ג, ויש לדחות דשם הטעם דהעובר נחשב כרודף

ועכ"פ היא מעוברת וחשוב כסכנה מזומנת שהלידה וודאי תבוא
 וכן מוכח מרש"י מנהדרין ע"ב שכתב דהאשה מסוכנת.
 והראו לי ספר שפתי צדק מבצל העורך תל תלפיות שמבקש מהנאונים
 שיעיינו בזה וציין לחת"ס נדרים י"ז שמביא המדרש בתענית
 אסתר שהתענו ג' ימים וכי לא מתו, דמשמע דגדר פקוח נפש ברעבון
 הוא ג' ימים וכ' דזה רק בפעם הראשון וכאדם בריא אבל כשכבר
 נחלש ע"י שכבר התענה ומכש"כ להיות תמיד חוזר חלילה להיות
 ג' ימים בלא מזון בוודאי אי אפשר והניח זה בספק, וכן להסתפק
 בלחם לבדו בלא שאר תבשילין, ולא כתב דבר ברור ולא הזכיר כלל
 הרמב"ם שציינתי ולזו הד"מ וציין לטו"ו או"ח סי' שד"מ במי שתועה
 במדבר ואינו יודע אימתי הוא שבת דקיי"ל בכל יום עוסק במלאכה
 רק כדי פרנסתו וכ' שאם יש לו לחם לאכול אסור לבשל, ע"כ דמשמע
 דאפשר לחיות בלחם לבדו וצ"ל דהכל לפי מה שהוא אדם.

ולזאת העצה היעוצה בזה הוא שיערב דבר מר בהמאכל שזה לא
 מזיק לגוף והו"ל שלא כדרך אכילה, ועיין בדרכי תשובה יו"ד
 קנ"ה ס"ק כ"ב שכ' שאין לישראל בעצמו לערב דבר מר בדבר איסור
 מטעם אין מבטלין איסור לכתחילה, אלא ע"י נכרי שרי, ואולי י"ל
 דלחולה שרי בכח"ג, ויש לסמוך על השיטות דס"ל דאין מבטלין איסור
 לכתחילה הוא מדרבנן והותר האיסור דרבנן לחולי כזה, ואפילו אם
 נימא דאיסור דרבנן בעלמא אסור לחולה כמבואר בשו"ע יו"ד סוס"י
 קנ"ה דרק שלא כדרך אכילה שרי לחולי שאין בו סכנה, מ"מ י"ל
 דבכה"ג דיש חשש סכנה מותר לערב, עיין ש"ך יו"ד פ"ז לענין
 בישול בכ"ח לצורך חולי, ועיין שע"ת או"ח תס"ו ס"ק א' ושם תס"ה
 בסופו ואם אפשר יאכלנו כחצי שיעור ולהמתין מ' מינוטין בין ח"ש
 לח"ש, עיין חת"ס ח"ה, וה' ישמור רגלי חסידיו מלכד.

(שו"ת מהר"י שטייף סי' ל"ט)

ע' קל"א שורה הזחירות :

ע' בשו"ת מהרש"ג סי' י"ד באריכות גדול, וכראש יוסף פ' כלל גדול.

ע' קל"ב שורה לבקש :

סיפ"ר כ"ק אדמוה"ז מוהרא"ז וצלה"ה שפ"א באמצע התפילה בערב פסח עלה
 במחשבתו, היות ונרתק של טלית ותפילין לא שומרים כהוגן כל השנה

מפרורי חמץ, כי לפעמים מחלקים בביהמ"ד מזונות ויי"ש לתיקון וכדומה, ויארע לפעמים שיפול פרורי חמץ לתוך הנרתיק של הטלית ותפילין, ותיכף ומיד אחר התפילה ניקה בעצמו היטב את הנרתיקים, ואף הופכן לצידן הפנימי לנקותו, ואח"כ גדלה שמחתו מאד שחידש דקדוק בעניני פסח, שהוא מילתא דלא רמיא עליה דאיניש.

וברומה לזה סיפר כ"ק אדמוה"ז מוהרא"ו וצלה"ה, שעוד בשחר ימיו כשישב על כס הנשיאות בעיר נדבורנא, עלה בדעתו, היות ומלבוש שב"ק השטריימיל מונח לפעמים בשב"ק וביו"ט הן בבית, והן בביהמ"ד, על השולחן שאוכלים עליו, ויכול להיות לפעמים פירורין משירי הסעודה, ונכנס לתוך השטריימיל, וח"ו יוכל להישאר שם בפסח, ותיכף כשעלה במחשבתו זאת, לקח בהתלהבות את השטריימיל ובדק אותו לכל צדדיו ואפילו מתחת לראשיו (שפיצען) עד שהוכשר לפסח, והמשיך אדמוה"ו, ואמר בזה"ל, ראו מה מצוה עושה, כי השטריימיל שהיה לו בעת זו היה כבר משומש וישן מאד, ובליל התקדש החג אחר התפילה ניגשו אליו המקורבים, וברכו אותו בברכת תתחדש על שקנה לו שטריימיל חדש, ונימק רבנו הק' כי ע"י שהייתה לו השתדלות מצוה זאת, נשפע על השטריימיל המשומש והישן, אור חדש ממש, מגודל המצוה לש"ש.

כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א אמר בשם דודו הרה"ק ר' יוסף מניריטיהאז בהרה"ק מוהר"ם מנדבורנא וצלה"ה, שאם שומרים כל השנה מלהניח ספרים על שולחן שאוכלים עליו, מקיימים בזה מ"ע של למען תזכור את יום צאתך מארץ מצרים כל ימי חייך.

(מס' רזא דעובדא שער האותיות אות ז')

ע' קל"ב שורה באמת

בא וראה איך נהג אדמו" הגאון החסיד מהר"ם בנע"ט הנ"ל זי"ע. אף שהי' פרוש מהעולם רוב ימיו לא נראה בחוץ רק ישב כל השנה בבית מדרשו ומקום תפלתו חוץ מה שלפעמים הלך מביתו לבהכ"נ בש"ק קודם קריאת התורה וביו"כ, או לסנדקאות ודומיהם כידוע לכל מפרישות שלו. ולבית האופה המצות אפילו של ב"ב הלך בעצמו עם הבני ישיבה שלו והשגיח וגם עשה מצות ומה יפה אף נעים המנהג בק"ק ג"ש שראיתי ב"ה שמדקדקין מאוד באפיית המצות שיהיה בהכשר גדול. והוא שבכל בית שאופין שם מצות הנקרא (באק הויז) אפי' בעל האופה בר אוריין אינו נאמן ע"ע, רק (הבעקער) מחוייב דוקא לשכור למדן וי"ש א', ונקרא (אויבר משגיח) משגיח זה יש לו

עוד משגיח א', והם צריכין להשגיח ע"כ דבר ודבר בפרטות שלא יהיה שום חשש איסור חמץ וצריך להיות בקי בדינים בשו"ע השייכין לליבון התנור ואפיית המצות בכל דיניהם, ואם ירצה להיות א' משגיח אשר לא היה ע"ע, צריך לילך מקודם להגאון אב"ד והוא משלח אותו לדיין א' מדייני עיר שינסה אותו בדינים כנ"ל ונותן לו רשות והתרה ע"ז, ומהם ילמוד כל עיר ועיר, וכל מי שיש בידו לתקן זאת ימנע רבים מהעבירה החמורה שבחמורות, ויזכה רבים ואין חטא בא ע"י, ותמה אני מאוד על אותם החרדים לדבר ה' היראים והתמימים המשגיחים ומתקנים בעיריהם כל דבר הצריך תקון עבודת הבורא ית' וגודרים גדרים בעזה"י כמה חברות קדושות ודומיהם, כמעשה ידיהם השב גמולם להם, מדוע לא ישגיחו על דבר זה שעניי עירם לא יאכלו חמץ בפסח שהוא צרכי רבים אשר אין למעלה הימנו ולמנוע אותם מל"ת החמורה ולזכות אותם במ"ע כדין וכדתן כי בחוש נראה לכל שעניים בעו"ה אין אוכלים תערובת חמץ רק חמץ גמור ואין האשמה תלוי בהם כי ידוע לכל שאפי' העני רוצה לשלם העוורים ואינם רוצים להיות בעזרם ומה יעשה עני זה יותר, וכמה פעמים הולך בשוקים וברחובות יתן קולו הוי איך אינכם שמים על לבכם שאהיה מוכרח לאכול חמץ בפסח, ועתה יאמר נא ישראל (אתם היראים אשר בשם ישראל יכונה) אם לא הקולר תלוי בצואריכם הש"י ע"כ ראוי ונכון לעשות כמו שראיתי מאחד שרץ מבית לבית וכל מי שיש ביכולת להתנדב דבר מה (או לשלוח א' מב"ב) מזה ישכור עוורים רבים ואז נראה בחוש כאלו השיב את נפש העני, כי כמה יגיעות היה לו וכמה שבועות קודם פסח התחיל לדאוג על חטין וכ"ז לשם ה' ועתה יאכלנה באיסור ע"ז לבו דוה מאוד ומר לו מר על מצות מרורים יאכלהו? לכן כל מי שיש בידו לעשות זאת ואינו עושה הוא עתיד ליתן את הדין והחלש יאמר גבור אני ולא יתבייש וגו'. ברם זכור אותו איש הצדיק לטוב אשר היה מתלמידיו של אהרן אוהב שלום ורודף שלום הוא ידי ה' ואוהב ישראל הרב המאה"ג הצדיק המנוח מו"ה אהרן הלוי זי"ע, (שהיה אב"ד בק"ק שיראדו). עוד מדה אחרת היתה בו עשה חסד עם העניים עם מסירת נפש לפעמים כאשר ידעתי מכמה עניינים כאלו. בפרט כאשר בא ימי החג הנ"ל אז בזה עצמו לכבוד אבינו שבשמים ובניו העניים שיהיו להם מצות בכשרות כראוי ונכון. וזכות זה יעמוד לו שיזכה לחזות בנועם זיו העליון. (תהלים משפט צדק. שושני לקט).

ע' קלג שורה על

היה מעשה שאירע מקרה רע רח"ל לאיש אחד שהיו לו קשרי מסחר עם אדונים בעלי אחוזות, ובחוקה"מ פסח היה אצל אדון אחד בעניני מסחר והלה כיבדו בכוס שכר. היהודי שכח שפסח היום, ושתה השכר. אח"כ כשזוכר — בא אל הגאון ר' יוסף שאול נתנזון זצ"ל לקבל תשובה ע"ז. הגאון מהר"ש ז"ל שלחו לכ"ק מרן מהר"י ז"ל, וציוה אותו שבשוכו — יבא אצלו עם

תשובת אדמו"ר הק' ז"ל. ויהי כאשר סיפר האיש לכ"ק מרן ז"ל מה שאירע לו, וביקש תשובה ע"ז, הורה לן מרן שיסע מביתו לאה"ק. כששמע הגאון מהרי"ש ז"ל את זה אמר שהיה רוצה לדעת מקור דין זה. כשספרו זאת למרן ז"ל, אמר שמקור ד"ז הוא ממדדש איכה: גלתה יהודה מעוני שאכלו חמץ בפסח. מבואר מזה דעונש אכילת חמץ בפסח הוא גלות. ואם אדם צריך כבר לגלות מביתו למקום אחר, מוטב כבר שיסע לארה"ק. אח"כ אמר הגאון מהרי"ש ז"ל: ראו איך שיש לצדיקים עינים פקוחות ומאירות בתורה דהטעם שעל תיבת ונכרתה (שמות י"ב י"ט) דכ' גבי אוכל חמץ הוא גר שייס מה שאין כן בשאר מקומות דכ' גמי ונכרתה, לרמו דהתיקון של עוון חמץ בפסח הוא גלות.

(מס' הגש"פ אמרי קודש).

ע' קל"ו שורה ושמונה :

ועי' אבות דר"נ פרק שמונה ושלשים אות א' ב' וכו'.

ע' ק"מ שורה ויראים :

אויבי איש אלו הם המזיקים יתושים ופרעושים וזכוכים (כ"ר ג"ד).

ע' קמ"ט שורה אוכל :

עי' ביו"ד סי' ס"ו סעיף ח' ברמ"א, וביד אפרים שם באריכות. (ועי' לעיל עמוד לז בספורי מעשיות).

ע' קנ"א שורה ואם :

בענין ספק איסור

לא יאכל אכילה גסה וכו' ובפרט ימנע את עצמו מדברים המזיקים את הגוף וכו' ומכל שכן דכל שכן חלילה וחלילה דבר המזיק לנשמתו אפילו איסור קל של דבריהם כל דהו, ואפילו ספק איסור, וחמור העובר על ספק איסור מודאי איסור כאשר כתב הקדוש רבינו יונה זכרונו לברכה בכרכות ריש פ"ק וכו' ובעוד נפשו ותאוותו בו ישים דעתו ומחשבתו בתורה שלא להמרות בזה עיני כבודו יתברך חלילה, ומחמת זה כח נפש הקדושה מתנוצץ עליו. והאדם העושה זאת בשלימות גמור מחמת יראת אלקים שעליו שלא יכנס לגדר

שמנת עבית כשית וימש אלוך' עשהו וגו' ונאמר פן תאכל ושבעת ורם לכבך ושכחת וגו', הנה בזה קונה לו חלקו נפש שבנפש אשר בקדושה בשלימות עכדה"ק.

(מסה"ק סידורו של שבת שורש החמישי ענף ב')

ועי' כמו"ש סוף פ' שמיני, וזל"ק שמי שמיקל לעצמו אפילו בדבר שאינו רק חומרא בעלמא, אפילו יתנהג בדרכי החסידות והפרישות מכל הצדדים ושוקד על פתחי תורה יום ולילה, לא יוכל להשיג התורה והקדושה כמו שמוכא בתום' בשם ירושלמי, עכ"ל [ועיין בהוספות ע' קנ"ה שורה כנסיון].

ע' קנ"ד שורה יראים :

וכן יש לזוהר בשחרית שימלו הקטנים ידיהם כי הוא חשש סכנה שנוגעים במאכלים בלא נמילה (פרמ"ג וסידור דרך החיים ועיין

רו"ש סימן ד') ובדיעבד אם נגע באוכלין אין לחוש (א"ר סד"ה).

(מסגרת השלחן סי' ב' אות א')

ומ"מ כל יר"ש יחמיר על עצמו שלא לאכול זה המאכל שנגעו בו בטומאת ידים כי כן כתבו המקובלים ז"ל האוכל מאכלים שנעשו

בטומאת ידים יהא עלול להכשל ח"ו בדבר עבירה ע"י אותו רוח"מ השורה על זה המאכל ומטמטם לבו ולב בניו בתורה, ת"ש, ויש אומרים

תקנה שירחץ זה המאכל ג"פ ואז ילך לו רה"ט דלא גרע המאכל מהיד עצמו. ארה"ח בשם רבינו שודרוס הלוי, ובית מאיר ס"ה.

(ח"א כלל ב בתוספות חיים אות י"ב)

כתב המש"ז שם דראוי לזוהר לרחוץ ידי הקטנים בכל בקר כי חמירא סכנתי מאיסורי והעולם אין נזהרים בזה ואיני יודע

למה. וכ"כ החיד"א ז"ל כמו"ב סי' ב' אות ס' וז"ל :

ויזוהר לרחוץ ידי הבנים הקטנים כראוי ולא יטמאו כל אשר יגעו ותשרה הסמ"א בכל ח"ו.

ובש"ע דר"ז שם כתב הטעם דנהגו להקל בנגיעת הקטנים שלא הגיעו לחינוך לפי שגמר ועיקר כניסת נפש הקדושה באדם הוא ביי"ג

שנים ויום א' לזכר וי"ב לנקבה שלכן נתחייבו אז במצות מה"ת ונעשו בני עונשים ותחילת כניסת נפש זו הקדושה היא בחינוך לתורה

ולמצות שחייבו חכמים לחנך גם במצות מילה ולכן הנהגו מנגיעת

קמן מיום המילה ואילך קדוש יאמר לו עכ"ל. וכתב בן א"ח שם אות יו"ד בשם החס"ל דמנהג זה הוא סגולה טובה לקטנים כדי שיגדלו בטהרה ויהיו גידולי הקדש (כף החיים או"ח ח"א סי' ד' אות כב, ועי' שו"ת קרן לדוד סי' א').

ע' קנ"ד שורח למעלה :

מסכת שביעית פרק רביעי בראשונה היו אומרים הלכה ב' :

(ט) **מעשה בר' אבא בר זמינא שהיה חייט**. והיה פעם אחת תופר בגדים ומתקנן אצל גוי אחד בביתו בעיר רומי. הביא זה הגוי לפני ר' אבא זה החייט בשר נבלה ואמר לו אכול זאת. אמר לו אין אני אוכל מאכל זה. אמר לו הגוי אני אומר לך שתאכל שבאם אין אתה אוכל אזי אהרנך. אמר לו ר' אבא אם אתה רוצה להרוג אותי הרשות בידך ואין אני אוכל זאת כי הוא בשר נבלה וזה אסור עלינו. כי אנכי יהודי. אמר לו זה הגוי כעת אני אגלה לך את הכל. כי כוונתי היתה בזה להיפוך. כי אדרבה אם היית אוכל זאת הייתי הורגך כי כל אדם צריך להיות חוק ואמיץ באמונתו. אם הוא יהודי צריך לאחוז בדת יהודית לגמרי. אפילו אם רוצים להרגו צריך לשמור את דתו. וכמו כן אם הוא גוי צריך להיות גוי גמור. אמר ר' מנא אם היה ר' אבא בר זמינא שמע את מה שהתירו רבנים בשאר המצות לעבור ואל יהרג בצנעא. היה אוכל הבשר הזה כי זה ג"כ היה בצנעא (עי' מזה בספר חסידים סימן רי"ט).

(מעשי הגדולים)

ע' קנ"ח שורח בנסיון :

אשרי למי שאינו נכנס בספק הוראת אכילה ולא בספק הוראת עבירה. **בספר** הקנה דף קלב כ' וז"ל, ושמע בני כי פעם אחת הלכתי לכרכי תים וראיתי אדם אחד צד דגים והעלה ברשת שלו ז' דגים וזרקה לשמים ויצאה פס יד וקבלה, שמע קול ואמר מזומנין לך לעוה"ב, ואמר לי לעולם לא נכנסתי לא בספק הוראת אכילה ולא בספק הוראת עבירה. ואמרת לי אשרי ואשרי יולדתו עכ"ל.

וכן מובא בספר אבות דר' נתן פכ"ו אל תבא לידי ספק שמא תבא לידי וודאי. וכן מובא בספה"ק מפני מה אמרו שאשם תלוי

חמור יותר מודאי כי על ספק איסור אינם עושים תשובה כדכעי כמו בודאי איסור. וכן כתב השלה"ק האוכל מדברים המותרים וכשרים אז יש במאכל זה צד קדושה ונפשו תשבע ונתנית מאכילה זו וז"ש וצדיק אוכל לשובע נפשו וקשה והא הנפש אינו אוכל, אלא שאדם צדיק מדקדק במאכלו שיהי' מן המותר כפיך לאין בו שום חשש וספק איסור כלל וכלל אז נפשו שובע. וכל שינהג כן בכל הנהגות הנזכרות בוודאי יתקיים בו הכתוב והתקדישתם והייתם קדושים והי' מרכבה להקדושה העליונה ויזכה לכל טוב העליון (ועי' לעיל עמוד צ"א ד"ה כתב הר"ן וכו', ועמוד קנ"א ד"ה ואם).

ע' קע"ח שורה לפי :

בשנות, „אהל יהושע" (סי' כ"ד) שכ' ששמע מכמה בקיאים לענין אם לסמוך על הכימאי בזה ואמרו בכירור כי בדבר מועט כמו שני אחוזי' אין יכולין לעמוד עליו, א"כ בני"ד עיקר החשש רק על דבר מועט כמ"ש הש"ך (בסי' קי"ח) דמה"ט אינו רק דרבנן, וא"כ בזה לא יעמדו עליו הכימאים ושוב לא שייך מירתת בזה בפרט דעיקר הנסיון אם אין מערכין בו מים וכדומה שיכול להיות הרבה ולא על דבר מועט כזה, ועע"ש שכ' שהעיד לפניו ת"ח וחסיד יר"א שדר כמ"ש בכרלין, ונזדמן לפניו שבעת הליכתו לשאוף אויר צח, ראה חליבת פרות בבית אדון אחד ואחר כל החליבה ראה שתכיאו כלי עם חלב מסוסים ועירבו בכל החלב ושאל להאדון למה יעשה כן, והשיב לו כי בתערובת זה יוכל לשהות החלב ימים רבים ולא יתקלקל כי החלב טמא אינו מניח להעמיד ואינו מתקלקל, וכמה גדולים דחו"ל שחששו לזה כי לכאורה החשש רחוק הי' מאחר שהחלב מתקלקל שאינו מעמיד, אך כעת נודע כי אדרבא קלקלתם תקנתם ועי"ז יוכל לשהות כמה ימים, ומי שיש לו בהמות רבות להחליבם וירא שלא ישאר לו קצת חלב עושה כן וממילא נפל ג"כ היתרו של התשב"ץ שבס' חוט המשולש מאחר שאין חלב טמא מצוי כי הלא סוסים מצוי' לרוב, ועב"ס חכמ"א (כלל ס"ז) שקיהה הרבה בדברי התשב"ץ ולכן אין לזוז מד' רבותינו בעלי הש"ע ע"ש. גם ראיתי מוכא בס' א' מגדולי תלמידי מהר"ם שיק ז"ל, שסיפר לו רבו הגאון מהר"ח צ' מנהיימר ז"ל, שפ"א בימי בחרותו כעת הקיץ נסע ממ"ד לווי' הכירה בעגלה ונסעו אז אתו יהודים פוחרים שהוכילו משם חלב לעיה"כ ווי',

ושאל אותם האִיךְ אִפְשֵׁר שְׁלֹא יִקְפִּיא הַחֲלָב בְּיָמֵי הַחוּם בְּעֶרְךָ ב' או ג' יָמִים עַד בּוֹאֵם שְׁמָה, וְהִשִּׁיבּוּ לוֹ שִׁישׁ לָהֶם לֹזֶה פְּעוּלָה טוֹבָה שְׁלֹא יִקְפֹּאוּ, הֵינּוּ שְׁנוֹתָנִים לְכָל כְּלֵי גְדוֹל שֶׁל חֲלָב פָּרָה כֶּף או שְׁתֵּים מִחֲלָב חֲמוּרָה וְזֶה מְחֻזֵּק הַחֲלָב שְׁלֹא יִקְפִּיא, וְעִי"ז רֵאוּ עֲדִינָן לְבִישׁוּל, וּפִי' כּוּזָה בִּס' הַנִּל' מִשְׁחו"ל חֲלָב טָמֵא אֵינּוּ מְעֻמֵּד דְּלִפִּי דְרָכֵי הַלְשׁוֹן הִי' צִ"ל אֵינּוּ עוֹמֵד, אֵלֹא ר"ל אֵינּוּ מְנִיחַ לְהַעֲמִיד חֲלָב אַחַר הֵינּוּ הַחֲלָב הַכֶּשֶׁר. וְחֻזּוֹ מֵאֵן גְּבֵרָא רַבָּה דְקַמְסָהִיד עֵלָה דֵּהֲאִי, וּלְפִ"ז בּוֹדָאֵי יֵשׁ מְקוּם לְחוּשׁ לְתַעְרֹבוֹת כִּנְ"ל, אִף דְּבַסְתָּם אֵינּוּ מְצוּי אֲצִלֵּינוּ חֲלָב טָמֵא לְרֹב, אֲבָל מְעַט מְצוּי דֵּהֲרַבָּה פְּעֻמִּים מְצוּיִם גַּם הַרּוּפָאִים לְחֻלִּים שְׁתֵּית חֲלָב טָמֵא כִּידוּעַ וּבִפְרָט כּוּזָה שֶׁאֵ"צ רַק מְעַט לְכָלֵי גְדוֹל.

אֲכַן אִפְשֵׁר שֶׁל"ה לְחוּשׁ לְתַעְרֹבוֹת מֵאַחַר שֶׁכֶּבֶר פֶּסֶק רַבִּינוּ הַרְמְב"ם (פִּי"ז מִהַמ"א) דֵּהִיכָא דֵּהֲתַעְרֹבוֹת יִקְרָה לֹא חֵיִשִּׁינָן וְכ"ה לְהַלְכָה בְּכ"מ, וְאֵ"כ כֹּאן אִף שֶׁמְצוּי קֶצֶת חֲלָב טָמֵא אֲבָל מַחִירוֹ יוֹתֵר מֵאֵד מִחֲלָב טָהוֹר, וְל"ה צְרִיכִין לְחוּשׁ לְתַעְרֹבוֹת, אֲכַן לְהַנִּל', שֶׁאֵינּוּ צְרִיךְ רַק מְעַט לְתַקּוֹן הַרַבָּה בּוֹדָאֵי יֵשׁ לְחוּשׁ וּבְתַעְרֹבוֹת מְעַטָּה כּוּזָה גַּם הַכִּימָאִים לֹא יִדְעוּ כִּנְ"ל (רֵאֵה הַנֶּשֶׁר הִי"א, כ"ז). סוּף דְּבַר הַכֵּל נִשְׁמַע כֹּל אִיסוּרֵי דְרַבְנָן אֲשֶׁר נִצְטוּינּוּ עֲלֵיהֶם מֵלֹא תִסּוּר מִן הַדְּבַר אֲשֶׁר יִגִּידוּ לָךְ וְגו' וְאֵם יִבּוֹאוּ כָל רוּחוֹת שְׁבַעֲוֹלָם לֹא יִזְיוּ זֵיו כֹּל שֶׁהוּא אִפִּי' מִמְנַהֵג גְּלוּי וִידוּעַ וּמְפֹרָסִם מֵאַבוֹת אֲבוֹתֵינוּ לְקִדּוּשִׁים אֲשֶׁר בְּאַרְצָן, כִּי"ש וְק"ו ב"ב שֶׁל ק"ו לְחֻלּוֹק עַל רֵאשׁוֹנִים וְעַל כְּעֵלֵי הַשּׁוֹ"ע וְכֹל נוֹשְׂאֵי כְלָיו, וּבִפְרָט בְּדַבַּר שֶׁנִּחְלַקוּ הַפּוֹסְקִים וְנִהְגּוּ כְּדַבְרֵי הַמַּחֲמִירִים אֵינּוּ לֹא שׁוֹם הַתְרָה בְּשׁוֹם עֵינִין וּבְמִנְהַג חוֹק אִפִּי' יֵבֵא אֱלִי' אֵינּוּ שׁוֹמְעִין לוֹ לְכַטְלָה כְּמ"ש בְּש"ס שֶׁכֶּבֶר נִהְגּוּ הַעֵם בְּסַנְדֵּל, וּבְתַשׁוּ' ח"ס הַנִּל' בִּיאַר דְּמִנְהַג שֶׁנִּהְגּוּ עַפ"ד הַמַּחֲמִיר חֲשִׁיב גְּדַר דְּאוֹרִיתָא יַעוּש"ה וְדו"ק.

(נִעְתַּק מִשׁוֹ"ת הַמְּאוּר ע' תכ"ט)

מִתְּשׁוּבַת הַרְה"ג מוֹהַר"ר יִשְׂרָאֵל וּזְעֵלִין זצ"ל)

עִי' קפ"א שׁוֹרָה לְאַחַר :

עִי"ן בְּשׁוֹ"ת הַמְּאוּר עֲמוּד ס"ו (לְהַרְבֵּה הַגְּאוּן הַמְּפֹרָסִם מִהַר"מ אֲמִסְעַל שְׁלִיט"א), וְעִי"ן עוֹד שֶׁם בְּעֲמוּד תְּכ"ט בְּתַשׁוּבַת הַרְבֵּה הַגְּאוּן מוֹהַר"ר יִשְׂרָאֵל וּזְעֵלִין זצ"ל בְּעֵינֵין אֲבַקְתָּ חֲלָב, וּז"ל: בְּתוֹךְ אֶחָד הַשְּׂוֹחִים בְּד"ז אָמַר לִי הַגְּאוּן בְּעַל הַחֻזּוֹ"א, כִּי לְמַעֲשֵׂה אֵינּוּ מִתִּיר אִף

בשיש פיקוח הממשלה, רק לילדים קטנים דהו' כמו חיי נפש כביכמות (ק"ד ע"א) וכן ביולדת תוך ל' כבשבת ס"פ מפני, ולשארית אנשים ונשים כשהם חולי שאכ"ס אין להתיר וכו' עכ"ל.

ע' ק"צ שורה ותיכף :

באחד מסיפורי חב"ד מסופר, אשר בעת התוערות גדולה שהיתה אצלי החסידים ואנ"ש, בימים הראשונים של נשיאות בעל התניא זי"ע נבג"מ, בעת שהיו אז הארזי לבנון אדידי התורה, זקני החסידים שזכו עוד להסתופף אצל קוה"ק הבעש"ט זי"ע ועכי"א, וחסידים שהתגודדו שנים ו'בות אצל המגיד ממעודיטש זי"ע, בעלי כשרונות אמיתיים מתלמידים הראשונים של הרבי נ"ע, אבידי חכמה ואדידי הדיעה, והחסיד ר' נתן שו"ב זביא סעודה טובה, דיאה צלוי', ושם בעת ההתוערות הי' ג"כ החסיד ר' שמואל מונקעש. בין גדולי החסידים לומרי נגלה ומשכילי החסידות, הי' ר' שמואל נחשב כעין ברחן; בלימוד, הן בנגלה והן בנסתר, לא נשמע מפיו כלום, וגם אדיכות התפלה ע"ד חב"ד לא דאו אצלו, רק בשמחה כל היום ומילתא דבריחותא תמיד על לשונו. ובכל התוערות הי' ר' שמואל השמש, שזביא וחילק המשקה להמסוכים. וכשהביאו הסעודה מר' נתן, נתנו הקרירה לר' שמואל מונקעש שיחלק להעולם. והוא הי' במזג טוב ורקד הרבה, ועשה הרבה "חכמות" עם המאכל, וכמה שלא ביקשו שיחלק את המאכל, רקד הרבה ולא הטה אוזן קשבת לכל דבריהם.

וככה עבדו שעות אחרות, עד שהחליטו האברכים בעלי הודוע לקחת בעל כרחו, כשראה ר' שמואל שהם רוצים ליקח בודוע, קפץ מהר וזרק המאכל לתוך מים עכורים, והתחיל שוב לרקוד בשמחה עצומה. וכולם נשארו מאד משתוממים ממעשה הלז: היתכן לעבוד על כל תשחית וביזוי אוכלין על זה האופן, והם לא שקטו עד שהחליטו לקיים פסק עליו. וכשמע ההחלטה קפץ ר' שמואל במהירות על השולחן והזמין עצמו לקבל הפסק דין. והאברכים נתנו ביד רחבה, כשהרגיש שהחברה הפסיקה, ירד מהשולחן בניחותא והלך לחפש איזה מאכל אחר עבור החסידים. כבר הי' אז אחד הצות לילה, עכ"ז מצא אחד מבעה"ב שבליאונא שקיבל ממנו קערה גדולה עם כרוב מחומץ. הוא חזר בריקוד של שמחה והעמיד הקערה על השולחן. ואותם שרצו תחילה לטעום מהדיאה הצלוי', הביטו בעינים רוגזות על ר' שמואל מונקעש. פתאם הגיע הקצב במרוצה ובכהלה גדולה וצעק: דבותי, אל תאכלו מהדיאה, מפני שהיא טריפה. כולם נשארו משתוממים ומבוהלים מצעקת הקצב. והקצב סיפר שאירע כאן טעות גדולה, כי הוא הי' באותו יום בכפר, ואשתו נתנה לאשת השוחט דיאה טריפה במקום הכשרה, וכשבא הקצב הביתה בקדרותא דצפרא ונתודע לו שמר' נתן שו"ב באו לקחת הדיאה, נעשה מבוהל, וכשראה הטעות דץ לעורר את השו"ב להודיעו, ושם נתודע לו אשר הדיאה נלקחה אל הרבי בביהמ"ד.

כששמעו זקני החסידים את המעשה, קראו את ר' שמואל אליהם ושאלו אותו, איך הרהיב בנפשו עוז להראות מופתים ועניני רוה"ק, וגזרו לקיים לו פסק, וברגע כמימרא כבר ה' ר' שמואל על השולחן, אבל עכשיו כבר לא נגשו האברכים, אבל זקני החסידים צוו לו שירד מן השולחן ויספר להם איך ידע שהריאה היא טריפה. אני — אומר ר' שמואל — לא ידעתי כלום. אבל כשהלכתי בפעם הראשונה אל הרבי על יחידות, הסכמתי בלבי וגמרתי בדעתי, שכל דבר גשמי נועם וערב לא ארצה. וכשהביאו את המאכל, נתאוה לי מאד, וראיתי גם שהרבה נתאוו לזה, החלטתי שבוודאי הוא דבר איסור, כי דבר היתר אין לו כח המושך כ"כ, כמו שאמר הרבי על הפסוק ורב תבואות בכח שור, פי' שכח המושך של הנפש הבהמית הוא יותר חזק מכח המושך של הנפש האלקית שהוא אדם, ולכן זרקתי הריאה אל המים כעורים. ראו עד היכן הדברים מגיעים, ה' ירחם.

ע' רכ"ט שורה ולא

גודל העונש של המונע עצמו מלזכות את הרבים

במדת שמיני ט', אלימלך שופט ה' בשופטים והוא איש זרוע ואנשים רבים תחת ידו והי' רואה הצרה והרעב ולא הי' מזהיר לחטאים לשוב מרשעם ושב ללכת בנפשו מבית לחם לגור בשדי מואב להחיות נפשו ברעב ונפש אשתו ברעב ונפש בניו ולא הי' יודע כי התורה תחי' נפש בעליה ולא הבלי עולם והוא שהי' חשוב שנא' (שם) וילך איש מבית לחם יהודה ואין אומרים איש אלא לאדם חשוב שנא' (במדבר י"ב) והאיש משה עניו מאד, שאלימלך הי' איש חשוב שמחשבים אותו במקומו והלך להציל את נפשו ונפש ביתו ולא טרח עצמו בעסקי הצבור כמו שהוא אדם חשוב ויאמינו לדברו להשיבם מרעתם ולהזהירם שישובו בתשובה ולפיכך אירע לו כמו שאה"כ וימת אלימלך איש נעמי (רות א') וכן מתו בניו שנא' (שם) וימותו שני בניו וגו'. (ועי' סנהדרין דף כ' ע"א אר"י אמר רב וכו', שמואל ב', ג', ל"ג, ל"ד).

ע' רל"א שורה תכפל

בו יבואר גודל השכר של המזכה את הרבים

שמואל א', א', ויהי איש אחד כו' ושמו אלקנה גו', פסוק ג' ועלה האיש ההוא מעירו מימים ימימה להשתחות ולזבוח לה' גו'. אלקנה הי' עולה לשיילה ארבעה פעמים בשנה שלשה מן התורה ואחת שקבל עליו בנדבה שנא' ועלה כו' [ונא' בענין זה (שם כ"א) את זבח הימים ואת נדרו דמשמע חוץ מן שלש רגלים, ישועות יעקב] עלה אלקנה ואשתו ובניו וב"ב ואחיו ואחיותיו וכל קרוביו היו עולין עמו, ואמר להם למדו דרך עבודה מן הכנענים ומן העכו"ם שעשו דרך עבדה לע"ז שלהם אע"פ שהם הבל וריק ק"ו שאתם צריכים לעשות דרך עבודה ולעלות לפני ארון ברית

ה' שהוא אֵל חי וקיים בריך שמי' לעלם ולעלמי עלמאי, אמר להם שיעלו כולם עמו וכשעולים עמו בדרך היו לנין ברחובה של עיר והיו מתקבצין האנשים לבד והנשים לבד שכן האיש הי' מדבר עם האיש והאשה עם האשה וגדול עם הקטן והיתה המדינה מרגשת והיו שואלין להם להיכן תלכו ואומרים להם לבית האלקים שבשילה שמשם תצא תורה ומע"ט ואתם למה לא תבאו עמנו ונלך ביחד, מיד עיניהם משגרות דמעות ואומרים להם נעלה עמכם, וכן אמר להם עוד הפעם עד שעלו עמו לשנה הבאה חמשה בתים ולשנה האחרת עלו עמו עשרה בתים, ולשנה האחרת הרגישו כולם לעלות והיו עולין עמו כמו ששים בתים, ובדרך שהי' עולה שנה זו אינו עולה לשנה האחרת עד שהיו כל ישראל עולין והי' אלקנה מכריע את כל ישראל לכף זכות וחינך אותם במצות וזכו רבים על ידו. הקב"ה שהוא בוחן לבות וכליות א"ל לאלקנה אתה הכרעת את ישראל לכף זכות וחנכת אותם במצות וזכו רבים על ידך אני אוציא ממך בן שיכריע את כל ישראל לכף זכות ויחנך אותם במצות ויזכו רבים על ידו, הא למדת בשכר מעשה אלקנה שמואל.

(תנא דב"א רבא, פרק ח')

והענין מבואר באדיכות בזה"ק פ' תרומה דף קכ"ט, דאין שיעור וערך לגדול שכר האדם המזכה נפשות ומקרבן לעבודתו ית', כי הכרוז יוצא בקול גדול ואומר עליונים ותחתונים אסהודי סהודתא, מאן הוא דבודא נפשות ומזכה לחייבא ההוא שכתר מלכות בראשו ההוא ראוי לעלות השתא קמי מלכא דהא מלכא ומטרוניתא שאלי' עלי', כדין אודמן תרין סהדין מאינן עיני ה' דמשטטי בכל עלמא וקיימין בתר פרגודא וסהדין סהודתא דא ואמרי הא אנן דהא אבוי נזכר בגינו לטובה דא איהו עביד לתתא נפשאן דחייביא דהו סהדין על פלניא בר פ' דמזכה רבים ומסירם מדרכם המקולקל, זכאה חולקי' מסטרא אחרא כדין אתייקר קוב"ה בחדוא שלימתא, בי' שעתא אודמן חד ממנא דאיהו גזברא על דיוקנין דצדיקייא ברוא דשמושא דאתון כו', בכתרא דשמושא דשמא קדישא, ורמיז קוב"ה לההוא ממנא ואיתי דיוקני' דההוא בר נש דעביד נפשאן דחייביא וקאים לי' קמי מלכא ומטרוניתא, ואנא אסהדנא עלי שמיא ואדעא דבההיא שעתא מסרין לי' לההוא דיוקנא, דהא לית לך כל צדיקא בהאי עלמא דלא חקיק דיוקני' לעילא תחות ידא דההוא ממנא, ומסרין בידי' ע' מפתחן דכל גנוזיא דמארי' בהו, כדין מלכא בריך לההוא דיוקנא, בכל ברכאן דברייך לאברהם כד עביד נפשאן דחייביא שהי' מגייר גרים ומקרבן תחת כנפי השכינה, וקב"ה רמיז לד' משריין עלאין ונטלין לההוא דיוקנא ואזלי עמי' ואיהו עאל לע' עלמין גניזין דלא זכי בהו בר נש אחרא בר אינן גניזין לאינן דעבדי נפשהון דחייבא, ואלמלא הו דעי בני נשא כמה תועלתא וזכו וזכאן בגיניהו כד זכו להו, הו אזלי אבתרייהו ורדפי לון כמאן דרדף בתר חיין, מסכני זכי לבני נשא בכמה טבאן בכמה גניזין עילאין לאו איהו כמאן דזכי בחייביא, מאי בין האי להאי, אלא מאן דמשתדל בתר מסכנא איהו אשלים חיין לנפשי' וגרים לי' לאתקיימא וזכי בגיני' לכמה

טבאן לההוא עלמא, ומאן דמשתדל בתד חייביא איהו אשלים יתיד, עביד לטטרא אחרא דאלקים אחדים דאתכפיא ולא שליטא ואעבר ליה משלטנותא, עביד דאסתלק קב"ה על כורסי' יקרדי', עביד לההוא חייבא נפשא אורא זכאה חולקי', עכ"ל הוהר.

(אור צדיקים פרק ה')

ע' רל"ג שורה בתורה

ובוזה"ק בראשית דף ע"ט. ויקח אברם וגו' ואת הנפש אשר עשו בחרן. א"ד אבא אי הכי כמה בני נשא הוו אי תימא דכלהו אולו עמי', א"ד אלעזר אין וכו'. א"ל ד' אבא אי הוה כ' והנפש גו' הוה אמינא הכי, אלא ואת הנפש כ', את לאסגאה זכותא דכולהו נפשאן דהוו אולי עמי' דכל מאן דמזכה לאחרא הוה זכותא תליא בי' ולא אעדי מני', מנלן דכ' ואת הנפש גו' זכותא דאינון נפשן הוה אזיל עמי' דאברהם (ועי' תד"א רבא פכ"ה).
ובוזה"ק פ' ויקהל דף שמ"ג, עה"פ הנ"ל וז"ל. תא חזי מאן דחייס למסכנא ואתיב לי' נפשי' קב"ה סליק עלי' כאילו הוא ברא לנפשי', וע"ד אברהם דהוה חייס לכל בני עלמא סליק עלי' קוב"ה כאילו הוא ברא לון דכ' ואת הנפש וגו'.

ע' רל"ה שורה הפנהררין :

והנה בגמרא ירושלמי מסכת שבת דף נ"ב ע"ב ובמסכת ביצה דף כ"ג ע"א וז"ל : א"ר חנניא פעם אחת יצאת והשחירו שיניו מן הצומות, א"ר אידי דחוטריה אשתו הייתה, ומנין שאשתו קרוי עגלה (שופטים יד) לולא הרשתם בעגלתי לא מצאתם חידתי, תמן אמרין שכינתו היתה*, ויש אדם נענש על שכינתו, אמר רבי קירים דידמא ללמדך שכל מי שהוא ספיקא בידו למחות ואינו ממחה** קלקלתו תלוי' בו, עכ"ל.

ע' רל"ו שורה ואין :

כתב בספר יוסף אומץ אות קמ"ג וז"ל : באתי להודיע האיסור ומכשול הגדול שנכשלים רוב העולם בפירות הרגילים להיות מותלעים

(* ופי' בקרבן העדה, ופריך וכי יש אדם שהוא נענש על עונות שכנתו דכיון דקרו לה על שמו משמע שהעון תלוי בראשו,
(** קלקלתו תלויה בו : ופירש שם : כאלו הוא עשה העון בעצמו לכך נקראת על שמו. עכ"ל.)

כמה שאוכלים אותם בלי בדיקה, כי רק תולע אחד איסורו חמור כמו חזיר, כ"ש הרבנו, ויש מתחסדים שבדקים אחד מהם בעשרה או בעשרים, ואם אינם מוצאים שום תולע בהו, אז אוכלים השאר בלי בדיקה, וגם בזה אין שום היתר בעולם, כי נסיתי כמה פעמים שבדקו למאות ולא מצאו שום תולע, עד לבסוף מצאו א' או ב'. הגע בעצמך, אם יש עדר מבהמות שרובם כשרים בבדיקה, היש היתר לאכול האחרות בלי בדיקה, בתמיהה. ואע"פ שבהמה כיון שנשחטה בחזקת היתר עומדת, מ"מ אין היתר לאכול המיעוט בלא בדיקה, מכל שכן בפירות הרגילים להיות מתולעים, שבחזקת איסור עומדין, שאין לאכול שום אחד מהן בלא בדיקה (מספר טעמי המנהגים עמוד שצ"ג). [ועי' בהוספות לעמוד צ"ה שורה פרישות].

ע' ר"מ שורה ואם :

אשר נדברנו אמש שמעלתו בחנות שלו אינו מוכר פירות יבשים של אשתקד בימות החורף כי כיון שמימי הקיץ מסיון ואילך הוחזקו בגידול מילווען וכל בריה שאין לה עצם אינו ששה חדשים אבל מתקיים יב"ח וא"כ אותן מילווען שנתהו בסיון מתים בחשון ועדיין אמורי' עד סיון הבא עד שעבר להם יב"ח ואין להם בדיקה כיון שמתו ואינם רוחשי' עוד, הנה בצדקתו ותומתו מחמיר לעצמו והדברי' ראוי' למי שאמרן מ"מ כיון שלא ראינו מי שחייש לזה צריכי' אנו לאמשוכי נפשי' לומר הנח לישראל אם אינם נביאי' ב"נ הם... כודאי הפרוש והחסיד לא יאכל שום דבר הצריך בדיקה לעולם ושאר עמא דארעא האוכלי' בבדיקה עכ"פ מה טוב אם ימשכו ידיהם באופן שאלתינו דחינו מימי כסליו ואילך לא יאכלו יבשים משל אשתקד כי כבר מתו אותו הרחש שמימי סיון, וצדיק כמותו לא ימכרנו בחנותו כלל, אבל לאסור לרבים מה שכבר נהגו להתיר לא נ"ל.

(מס' זכרון למשה להחת"ס וצ"ל דף ל)

ע' רנ"ט שורה זכין

בס' אהל יעקב קצת דבריו מלחמה גדולה יש בין גוף לנשמה מיום בואו לעוה"ז. אמנם הש"י מאז חברם יחד הכין להם מזון ומחיה לכ"א כפי תכונתו הגוף יהיה ניוון מאכילה ושתיה ושינה, והנפש מזון הרוחני היינו תורה ומצות, ולמען הרגיע אותם ולא יהיו מתנגדים כ"כ כי מה שבקש א' הוא

להכעיס השני, אם הנפש לומד ומתפלל ונותן צדקה הוא צעד לגוף, אוכל וישן וכו' צעד לנפש ע"כ הש"י עושה פשר דבר למשל התירו בת"ת מתוך שלא לשמה בא לשמה וכיוצא כדי לתת חלק אל הגוף וכן במזון הגוף יש בו הרבה מדות, כמו"מ יש בו בכל דרכיך דעהו שיהיה כוונתו לש"ש שיוכל לעבוד ה' וזה יקר מאוד בעיני ה' ונהנה הנשמה מאוד מזה גם לא תגזול לא תגנוב, אבק גזל וגניבה, לא תונג, מדה ומשקל צדק, לא תחרוש בשור וחמור, כלאי זרעים, כלאי הכרם, מתנות עניים, תדומה מעשר, חלה, וכוה טרם יתן אדם אוכל לפיהו יקיים מצות הרבה ובלול לחמו עם תורה ומצות עד"ש ותורתך בתוך מעי, גם ברכות נט"י וברכות לפני אכילה ולאחריה מכל זה נהנית נשמה כפי' האר"י ז"ל ומפרשים ע"פ כי לא על הלחם לבדו יחיה האדם וגו' ופי' נחמד הוא כנודע, משל ב' נגידיה היו בעיר קטנה א' ה' ממשפחה מיוחסת מאנשי שם והשני בוד וע"ה ממשפחה בזויה, ומחלוקות רב ביניהם זה עשה מו"מ כדי להכעיס השני וכן להיפוך אף שלא היה להם כ"כ דיוח הרבה, ואנשי עיר קצת נמשכו להשני הבוד וע"ה ועי"ז נתחרד הריב ביניהם, פעם א' עשו שלום ביניהם ולא הועיל, פעם ב' ולא הועיל, עד שפך א' בא ואמר אני אעשה שלום ביניהם ונעשה שדכן שיתחתנו יחד בתו יקח בנו ועי" בנייהם יהיה שלום וכן ה'. כן עיר קטנה זה אדם ויש בו ב' נגידיהם א' מיוחס זו הנשמה חלק אלוה ממעל ממשפחה מיוחסת עולם הנשמות, ב' בוד זה חומר העבוד בן כפר ומחלוקת ביניהם זה מושך לכאן וזה לכאן והעושה שלום ית' עשה שלום שיתחתנו יחד שיהיה מעורב הנאות זה במעשי זה וכנ"ל. אמנם כ"ז בימי קדם כשישבנו באה"ק היו מצות הרבה תלויים בארץ גם אויר א"י מטהרת וכו' היו הרבה תועליות לנשמה בתוך מזון הגוף והיה שלום ביניהם אבל עתה אבדנו השפעה הקדושה ובהמ"ק ומצות התלויים בארץ. עלינו אמר המקונן ותזנח משלום נפשי נשיתי טובה מאז נשיתי טובה אז אין שלום בין גוף לנשמה. כי בזמן הקודם טרם השיג הלחם שאכל קיים מצות הרבה שהמו"מ היה אז באמונה יותר ועסק בתורה ומצות קודם אכילה וברכת הנהנין בכוונה אחר כך לקח המאכל לפיו ונהנית גם הנשמה ממנו. אבל עתה בעו"ה ומה גם ע"י דחקות פרנסה מי יודע כמה עונות עשה טרם לקח הלחם לפיו או חתיכת בשר לפיו, כמה השגת גבול, כמה פעמים עובר על לא תונג איש את עמיתו ויראת מאלהיך, הין צדק יהיה לך, לא תשיך לאחריך נשך כסף שלא על פי היתר עיסקא, כתקון חז"ל, כמה שקדים דיבר, אוי ואבוי כמה פסלנות עושים, כמה צרות עין, ע"ח, כמה קנאה שנאה ופידוד לבבות, אחד כפה ואחד בלב, וכל זה עבר קודם שלקח המאכל לתוך פיו, או לנו עתה יערב למו חתיכת בשר זו או מאכל אחד ונהנה מאוד, אבל בכואו אחד פטירתו לפני פמליא ש"מ ויפרטו לו אלו עבירות עשית טרם אכלת לחם זה או בשר זה, כי אתה זוכר מעשי עולם, לפניך נגלו כל תעלומות והמון נסתרות אין שכחה לפני כסא כבודך וכו' צופה וכו', כמה יחשך פניו ויהיה מר לו, עתה מקויים מאמד הנביא ככה יאכלו בניי את לחמם טמא בגוים, וכל עמל אדם לפיהו, יטריח

ויעמול יומם ולילה דק להשיג המאכל לתוך פיו הן בהיתר והן באיסור יאכל ולא ישגיח דק שיבא לפיהו, וע"ז נפשו עליו תאבל ותבכה כי מדה לה ודע אכילתו ושתינתו. והנביא הושע צווח כי דיב לה' עם יושבי הארץ כי אין אמת וגו' אלה וכחש וגו' כרובם כן חטאו לי, פירוש כמדבית עשדה כן חטאו לי בעניני מו"מ. ובעו"ה כמה עניני מו"מ תלויים כל עיקר על אבק גזל ואונאה אשר כמעט א"א בלעדם וכל המאכל מעורב כולו באיסורים קלים וחמורים אוי לנו מיוה"ד, וז"ש איוב מאנה לנגוע נפשי המה כדוי לחמי כפרש"י כמה הרחקות וסייגים וגדרים שגדרה תוה"ק להבדיל מנגדנוד שקד גזל אונאה והשגת גבול וכמה סייגים עשו לזה כדי להרחיק מקצתם ועתה דוב מעמד ומצב הפרנסה תלוי בזה כמו היסוד ועמוד שהבית נשען עליהם, וז"ש מאנה לנגוע נפשי בהם מגודל הרחקת איסור, עתה יעדיכו שלחני בזה בסדין זה על השלחן קודם אכילה אוי לנו מה נענה ליוה"ד ה' ירחם.

(תהלים משפט צדק אות קט"ז)

פרק א

- ויקרא י"א-נ"א. אל תשקצו את נפשותיכם בכל השרץ וגו' ולא
 א תטמאו את נפשותיכם וגו' ולא תטמאו בהם ונטמאתם בהם
 ב"ח ריש הל' סוכה ר"ם תרכ"ה. שביאר הכתוב בטעם המצוה והוא
 ג כוונתם העקרי
- אבות פ"ג-ה. כל השוכח דבר אחר ממשנתו
- רע"ב ז"ל פ"ג-ה. מתוך שכתתו הוא בא להתיר האסור
- תוי"ט שם. שוכח לאתויי מחמת עצלות
- ג מדרש שמואל שם. אפי' טרוד למצוא טרף לביתו. מעה"כ כאילו
 ג מתחייב בנפשו

פרק ב

- ד ספר החינוך מצוה ע"ג. הנוף כלי לנפש ובו תעשה פעולתי'
- ה שם מצוה קנ"ד. במאכלות אסורות יש נזקים מצויים לגופם
- ה שם מצוה קמ"ו. צריך להשתדל בחיות גופו להעמידו על ישובו ובריו וכוחו
- ו מדרש ר' בחיי פ' שמיני. למה"ד לרופא שהלך לבקר שני חולים
- ו דברים ד'. ואתם הדבקים בד' אלקיים חיים כולכם היום
- ו משלי ל'. כל אמרת אלוני צרופה
- ו ויקרא רבה פ' י"ג-ס"ב. רב אמר לא נתנו המצות לישראל אלא
 ו לצרף בהן את הבריות
- ו עקידה ז"ל (שער ס'). והכוונה והוא לחיי הנפש ובריאותה
- ו יומא ל"ט ע"א. מטמטמת לבו של אדם שנאמר ונטמאתם בהם
 ו אל תקרי ונטמאתם אלא ונטמאתם
- ו מנורת המאור (נר ג' כלל ו', ת"ו פ"ג) כפי מזון כל דבר.
- ז בן יהי' גוף יהנון
- ז ויקרא י"א. אל תשקצו את נפשותיכם בבהמה ובעוף

פרק ג

- אוחה"ק פ' שמיני י"א-מ"ג. האוכל מהשרצים נעשה נפשו עצמו
 ח שרץ אפי' בהיסח הדעת
- זוה"ק פ' שמיני דף מ"א ע"ב. כל דאכיל מאכלי דאסירי אחזי' גרמי'
 ח דלית לוי' חולקא באלקא קרישא
- ח קהלת ו'. כל עמל והאדם לפיהו
- ח זוה"ק דף מ"ב ע"א. כל מאן דאסתאב בהו כאלו פלח לע"ז דאיהו
 ט תועבת ה'

	ראשית חכמה שעה"ק פ' ט"ו. על המאכלים הטמאים שורה עליהם
ט	רוח חיצוני טמא
	זוה"ק פ' וישב דף קצ"א. כד בר נש לא אויל בארחוי דאורייתא
ט	האי דיוקנא קרישא אתחלה לי'
י	יחזקאל ד'. ולא בא כפי בשר פגול
	דניאל א'. וישם דניאל על לבו אשר לא יתנאל בפת כג המלך
י	וביין משתיו
	זוה"ק משפטים, קכ"ה ע"ב. דניאל חנני' משא' ועזרוי דאשתזיבו
י	מאינון נסיוני בנין דלא אסתאבו במיכליהון
	מסילת ישרים פי"א. המדרגה הג' אחר הגול והעריות לענין החמדה
יא	הוא איסור המאכלות
יא	ספרי ויקרא י"א מ"ג. ולא תטמאו בהם ונטמתם בהם
	יומא ל"ט. אל תקרי ונטמאתם אלא ונטמתם, שהעבירה מסלקת
יא	הדעת האמיתית
יג	תורת כהנים. נאמר בין הטמא והטהור, בין טמאה לך ובין טהורה לך ..
יג	משלי כ"ג ב. ושמת סכין בלועיך אם בעל נפש אתה
	ספרנו סו"פ שמיני. בהיותי אליכם הפצתי שתתקדשו ותכינו
יג	עצמכם אל הקדושה
יג	ראב"ע קדושים כ' כד. טעם לטמא שתדעו שהוא טמא במחשבה וברבור
	רשב"ם שמיני י"א י"ג. כל האיסורים באכילה נקראו טמאים שמאוסים
יג	הם ומקלקלין ומחממין את הגוף

פרק ד

	לקוטי אמרים פ"ו ופ"ז. הקליפות הן נחלקות לב' מדרגות זו למטה
יד	מזו וכו'
	שם פ"ה. אף מי שאכל איסור לש"ש אין החיות שבה עולה ומתלבשת
יד	בתיבות התורה והתפלה
יד	באר מים חיים פ' שמיני. (בענין ג' קליפות הטמאות)
יד	צמח דוד פ' שמיני (בענין הנ"ל)
יד	בני יששכר מאמר ב' רדוש ז' (בענין הנ"ל)
טז	זוה"ק סו"פ שמיני. המאכלות אסורות שורה עליהם רוח חיצוני טמא ..
טז	שבת תוס' י"ב ע"ב. איסור המאכלות חמור יותר משארי עבירות
טז	חולין ה' ע"ב. (בענין הנ"ל)
טז	משלי כ"א. שומר פיו ולשונו שומר מצרת נפשו
	ראשית חכמה שעה"ק פ' י"ג. הצרעת קבוע בנפש ובעלות הנפש
טז	למעלה בכל לילה כל הקדושים בדילים ממנה
	מלא העומר פ' שמיני. האוכל מ"א לא לבר שלא יעלה הניצוצין,
טז	אלא אף יטמא את נפשו בהם

- תפלה למשה קפיטל ס"ח. האוכל מדברים האסורים, הוא אסור
 בהטומאה ואינו יכול לעלות אל הקדושה טז
 אור צדיקים פ' י"ט. מביא גודל העונש להאוכל מ"א ה' ישמרנו
 (ועי' ו"ח שער היראה פ"ב דף קל"ב טור ב' ועי' כפ' ט"ו)
 דף קפ"ו טור ג') טז
 מדרש תנחומא פ' שמיני. אשריכם ישראל שבכל אבר ואבר נתן מצוה .. טז
 זוה"ק פ' משפטים דף קכ"ה. ארבעין יומין אתחזיא גדיא מסלקא
 בקלפוי וכו' טז
 תהלים מ'. לעשות רצונך אלקי הפצתי ותורתך בתוך מעי טז
 רב טוב פ' שמיני. דברים אסורים מטמטמים הלכ כי הם מסטרא
 אחרא והאוכל מהם נמסר לבו ביד הס"א ר"ל יז
 צרור המור עה"ת פ' שמיני. אחר שהשרה השי"ת שכינתו ביניהם
 והוא טהור ומשרתיו טהורים ראוי להם שיהיו טהורים ונקיים
 במאכלם ובמגעם ובמשאם יז
 יומא ל"א ע"א. תנא דבי ר"י עבירה מטמטמת לבו של אדם שנאמר
 שנאמר ונטמאתם א"ת ונטמאתם וכו' יח
 עולת תמיד ונטמתם חסר אלה, רדשו לסתימת השכל יח
 בראשית רבה פ"י. אין לך כל עשב ועשב מלמטה שאין לו מלאך
 ממונה עליו מלמעלה ואומר לו גרל יח
 מסילת ישרים פ"א. המדרגה הג' אחר עריות וכו' (עי' פ' שני).
 מכות ט"ז ע"ב. הנכשל באכילת נמלה ח"ו עובר על חמשה לאווין יט
 פ' משפטים. ואנשי קודש תהיון לי ובשר בשדה טרפה לא תאכלו
 וכו' לא תשא שמע שוא. אל תשת ירך עם רשע להיות עד חמס .. יט
 לקומי מהרי"ל. מ"א ימנעוהו ח"ו מאמונה השלימה באחדות הבו"ת .. יט
 צפנת פענח (פ' יתרו). תשובה לשואלים שע"י אכילתם מ"א נמשך
 נשמתם מאנשי סדום ועמורה ולא מזרע אברהם יצחק ויעקב .. כ
 דגל מחנה אפרים פ' עקב (כנ"ל) כ
 אור הגנוז פ' תולדות. אם אוכלין בקדושה אז נתחזק גופו לעבודת
 הבו"ת. ואם ח"ו הם מ"א אז נתחזק כוחו ר"ל מסט"א כא
 אוהה"ק פ' שמיני. האוכל מ"א במזיד תעשה נפשו שקל ובשונג
 תטמטם נפשו ונטמאת כא
 דברי אברהם שמיני. נראה דאפי' בשונג משקץ את הנפש, וצריך
 להתפלל ע"ז שלא יכשלו כא
 ירושלמי. עד שאתה מתפלל שיכנסו דברי תורה בפוך תתפלל שלא
 יכנסו מ"א לתוך פיך כב
 תנא דבי אלי. אם עושה אדם את עצמו צדיק ולדבר אמת מוסרין
 לו מלאך שמתנהג עמו בדרך הצדיקים כב
 בבא מציעא ס"א ע"ב. יציאת מצרים דכתב רחמנא גבי שרצים למה לי .. כב

ערוגת הבושם. ע"י שרץ משהו יוכל לבוא לידי שאול תחתית ר"ל
 כי הכל תלוי ברנע כב
 ראשית חכמה שעה"ק פט"ו. הקב"ה מתקנא בזנות יותר משאר עבירות כג
 תוס' חולין ה' ע"ב. במידי דאכילה אין הקב"ה מביא תקלה ע"י צדיקים .. כג
 מלא העומר. מי שהוא קרוב לארון יותר צריך להשמר מן התיעוב והלכלוך כג
 ויקרא יא מג. אל תשקצו את נפשותיכם, ולא תטמאו בהם ונטמתם בהם .. כד
 חפץ חיים עה"ת. למה"ד לסוחר של בושם שנעשה אח"כ בורסקי כה

פרק ה

ויקרא רבה י"ג ס"ג. א"ר ברכי' בש"ר יצחק אריסטון עתיד הקב"ה
 לעשות לצדיקים לע"ל כז
 קהלת רבה פ"א סי' כח. לע"ל הקב"ה מוציא כרוז כל מי שלא אכל
 בשר חזיר מימיו יבוא ויטול שכרו כח
 ילקוט שמיני רמז תקלו. באותו שעה הן נוטלין איפופסין שלהם כט
 ישעי' ס"ו. אוכלי בשר החזיר והשקץ והעכבר יחדיו יסופו נאם ה' כט
 מדרש חזית עה"פ חכו ממתקים. אר"ח בנוהג שבעולם אדם עושה
 מלאכה עם בעה"ב וכו' ל
 תנהומא פ' שמיני ס"ח. מה איכפת לו להקב"ה בין ששוחט את
 הבהמה ואוכל או אם נותר ואוכל ל
 מדרש שוה"מ סי' י"ח. לא נתנו המצות אלא לצרף את הבריות
 שנאמר כל אמרת ר' צרופה ל
 משלי ט. אם חכמת חכמת לך ל
 תורת משה קדושים. רוב אפיקורסות רח"ל מתנוצץ באדם ע"י
 אכילת נבילות וטריפות ל
 ויקרא כ"ב. ולא תשקצו את נפשותיכם והייתם לי קדושים כי
 קדוש אני ה' לא
 ראה. לא תאכלו כל נבלה וגו' כי עם קדוש אתה לה' אלוסיך ובך
 בחר ה' וגו' לא
 יומא לט. אדם מקדש עצמו מעט מקדשין אותו הרבה. מלמטה.
 מקדשין אותו מלמעלה לא
 בית יוסף חדש, שהגאון הצדיק ר' מררכי בנעט ז"ל היה שולח
 שאלות לבעל החת"ם זלה"ה לא
 תשובת הגאון רע"א ז"ל שחתנו בעל החת"ם כיוון דבר זה ברוה"ק לא
 שלמי הגבורים ר"פ במה מדליקין. כשארם עוסק בתורה לשמה
 הקב"ה מגיה חשכו שאינו בא לידי עון ואינו מורה בתורה
 שלא כהלכה לא
 ארץ החיים ברכות דף כ"ח. מעשה נפלא בענין זה לא

- מגילה ט"ו. עתיד הקב"ה להיות עטרה בראש כל צדיק וצדיק לב
 ויקרא רבה פ"י. אריסטון עתיד הקב"ה לעשות לעבדיו הצדיקים
 לע"ל, וכל מי שלא אבל נו"ט בעוה"ז זוכה לראותו לב
 ירושלמי פאה פרק בתרא. ר"א הוי פרנס, חד זמן נחית לביתיה
 א"ל מאי עבדיתון לג
 נדחי ישראל פכ"ט. גורל השכר של השומר עצמו ממ"א, כ"ש מי
 שבא לו בקושי לג
 דרך צדיקים. תפילת רנב"ה שלא אומר על טמא טהור וכו', שלא
 יוכל הפה לומר על טמא טהור, אף שלא אראה הדבר לעיני
 לא אוכל לומר עליו טהור לג
 ראשית הכמה שער היראה. אריב"ל פ"א הייתי מהלך בדרך ומצאני
 אלוי הנביא זל"ט אמר לי רצונך שאעמידך בשער גיהנום לד
 נדחי ישראל פ' כ"ה. גורל העונש של העובר ואוכל מ"א לה
 פ' האזינו. כי מנפן סרום נפנם וכו' עד לעת תמוט רגלם לה
 כרם הצבי, עה"פ ואנשי קודש וכו' שאם תהיו אנשי קודש אזי
 רגלי חסידיו ישמור ממכשול ותקלה שלא לבא לאכילת טרפה .. לה
 חולין דף ה'. השתא בהמתן של צדיקים אין הקב"ה מביא תקלה
 לצדיק וכו' לה
 ס' חסידים (ס' תס"ח) שיש חכמה שאדם רואה בבשר ויודע מעשה
 הש"ב באותו הלילה לו
 איוב י"ט כ"ו. ומבשרי אחזה אלמי לו
 דברי דוד, שצריך האדם לראות שיהי' לו בשר כזה שיוכל לחזות
 אלמים מבשרו לו
 חולין צא ע"א, וטבוח טבח והכן פרע להם בית השחיטה וכו' לו
 ברכי או"ה ס' י"ב. דבר שאינו אלא מטעם חומרא וחסידות
 יכולים לסמוך גם על רוח"ק לו
 חת"ם או"ה ס' כ"ח (כנ"ה) לו
 פאו"ב ח"א דף ט"ז. מעשה נפלא לו
 שבת קלח ע"ב. עתידה אשה שתטול ככר של תרומה וכו' לח
 עירובין כ"ב. גם ברכות יעטה מורה שמצדיקין עליהם את הדין למ
 קדושים כ' כ"ד. והברלתם בין הבהמה הטהורה לטמאה ובין העוף
 הטהור לטהור וכו' למ
 תו"כ קדושים שם. לא תשקצו וכו' קאי על בהמה שלא נשחטה ועוף
 שלא נשחטה כהלכה למ
 מדרש שוח"ט. כל המחליט עצמו לעבירה אין לו מחילה עולמית למ
 של"ה הק' שער האותיות (אות ק'). הדבר הטמא נעשה חלק אבר
 בעצם האדם מ
 אהל נפתלי אות נה. ענין פלא מ

מא אריזל, מפרש ה' כי לא על הלחם לברו יחי' האדם וגו' קונטרס בית אבות. מימי נעוריו של הרה"ק רעק"א ז"ל לא בא פת לחם לבן לפיו וכו'
מא ראשית חכמה. ראוי להחמיר אדם על עצמו במאכלו שלא יהי' בו צד איסור כלל
מב חובת הלכות. חסידים הראשונים הי' פורשים משבעים שערים
מב משערי המותר

פרק ו

מב שלח"ק (שעה"א אות ק'). מתאונן מאוד על אשר מקבלין שוחטים בלי יר"ש וכו'
מב רבינו יונה שערי תשובה. ולמוכחים ינעם. העד בעם ויזהרו תורת השחיטה ובדקדוקי'
מב ב"י טור יו"ד סוס"י י"ח. אשר איננו ירא לבו לא יבין לדקדק בבדיקת הסכין
מד שמרו משפט. ר' נתן אדלר רצה לפסול השו"ב דפפ"ד
מד סוטה מט ע"ב. אין תוכחה
מה שה"מ. בשביל קצת הרווחה חוטפים ומוכרים מן הבא בידם דברים אסורים רח"ל
מו באר מים חיים פ' חיי. מתמרמר על מצב הדור ובפרט בענין שחיטות שמאמינים לכל אחד
מו ירושלמי פ"ח דתרומות ה"ג. מעשה בטבח א' בציפורין שהי' מאכיל נו"ט לישראל (במד"ר ויקרא פ"ה ובילקוט פ' אמור מובא המעשה הנ"ל)
מז הגהות אשרי פ' גיד הנשה סי' ט"ז. המוכר טריפות בחזקת כשר ומת קודם שעשה תשובה שאסור להתעסק בקבורתו
מח משכיל אל דל (ח"ג כ"ב פ"ה). יש מהמנהיגים אשר עבור רך לבבם שהמה רבנים מחזיקים לעמוד לימין השוחטים
מח ידים פ"ד. הרי אתה כמהנאן ממון ואין אתה אלא כמפסיד נפשות תולדות יעקב יוסף פ' נשא ר"ה העולה. עתה התחכם היצה"ר שלא יצטרך לילך לפתות וללכוד ברשותו כל יחיד ויחיד
מט אזהרות מהרצ"א. לבי ככנור יהנה בראותי המכשלה הגדולה הלזו בעסק השוחטים ובענין אוזות לעוטות
נ שו"ת דברי חיים חיו"ד סי' ז'. אודות שו"ב שקלקל, בוודאי הנקלה והנתעב הלז ראוי להעבירו
נא

נב	שׁוֹרֵת בֵּית הַיֵּלֶל סמ"ט. תְּשׁוּבָה עַל שְׁאֵלָה שְׁנֵמָצָא פְּנִימָה בַסְּכִין שֶׁל שׁוֹרֵב
נב	זוה"ק, וְאִי בַהֲאֵי לֹא יִשְׁדֵּי דְחִילָא עַל רִישָׁא דְּבַר נֶשׁ, לֹא יֵהִי דְחִיל
נב	לֵי לְעֵלְמִין
נג	נְדָה י"ג. הַמְבִיט בְּנָשִׁים הוּי כְּעוֹבֵד עִזִּי וְכַשּׁוֹפֵךְ דְּמִים
נג	פְּרִי תוֹאֵר (סִי"ח אוֹת ל"א) כֹּל בֶּן אָדָם הַמְזוֹלֵז קֶצֶת כְּמִצּוֹ א' מִמִּצְוֹת הַתּוֹרָה, קִים לֵי בְּגוּי' דְּלֹא רְמִי נַפְשׁוֹ לְמַעַבְדַּ בְּדִיקָה בַסְּכִין
נג	שׁוֹרֵת בֵּית הַיֵּלֶל סמ"ט. תְּשׁוּבָה עַל שְׁאֵלָה שְׁנֵמָצָא פְּנִימָה בַסְּכִין שֶׁל שׁוֹחֵט שְׁעַסֵּק בַסְּת"ם
נג	שְׁמֵלָה חֲדָשָׁה סִי"ח. הִרְבַּה צְרִיךְ יִשׁוּב הַדַּעַת וְיִשׁ לְבַדִּיקַת הַסְּכִין
נג	בֵּית הַיֵּלֶל סמ"ח וְסִי' ט'. עֲבִירָה זֹאת שֶׁל נו"ט חֲמוֹר מְאֹד בְּאִיכוֹתוֹ מִשָּׂאֵר עֲבִירוֹת
נה	רש"י. וְאֲנִשִּׁי קוֹדֵשׁ וְכוּ' אִם אַתֶּם קְדוּשִׁים וּפְרוּשִׁים מִשְׁקוּצֵי נו"ט הָרִי אַתֶּם שְׁלִי וְאִם לֹא אֵינְכֶם שְׁלִי
נו	שַׁבַּת לֹג ע"ב. עוֹנֵשׁ אֶסְכְּרָה ר"ל בֹּא עֲבוֹר שְׂאוֹכְלִים דְּבָרִים טְמֵאִים
נח	שׁוֹרֵת בֵּית הַיֵּלֶל סמ"ז. מוֹטֵל עָלַי לְצֹאת יָדַי שָׁמַיִם וְכוּ' שְׁלֹא יִסְמְכוּ עָלַי הַרְגַּשְׁתֶּם וְכוּ'
נט	נְדָחֵי יִשְׂרָאֵל פ' ל'. אִיסוּר נְבִילָה הָאִמּוּרָה בְּתוֹקֵס, הוּא הַדִּין אִם נִשְׁחַטָּה אֵךְ שְׁהוּ' בַסְּכִין פְּגוּם
סא	יּוֹד סכ"ג. ה' דְּבָרִים הַמְעַכְבִּים בְּשַׁחֲטָה

פֶּרֶק ז

סג	פ' צו. כֹּל חֵלֶב שׁוֹר וְכֶשֶׁב וְעִז לֹא תֹאכְלוּ כִּי כֹל אוֹכֵל חֵלֶב וְגו'
סד	יּוֹד סס"ד. הַלְּכוֹת נַחוּצוֹת בְּעֵינַיִנִי אוֹיָה כְּדֵי שִׁידַע הָאָדָם אִיךְ לְהַתְּנַהֵג ע"פ הַדִּין
סד	בְּרֻכּוֹת לֹג ע"ב. הִכָּל בִּידֵי שָׁמַיִם חוּץ מִירֵאת שָׁמַיִם
סה	קְדוּשֵׁינָ ד'. הַכֶּשֶׁר שְׁכַמְבַּחִים שׁוֹתְפוֹ שֶׁל עַמְלֵק
סו	אוֹר זְרוּעַ הַל' גִּיד הַנֶּשֶׁה סִי' תמ"ח. הִלְכָה לְמַעֲשֵׂה כְּשֵׁעוּרָה בַמִּקּוֹם אֶחָד מִעֲבִרֵינוֹן לֵי' וְלֹא מִלְּקִינָן לֵי'
סז	בְּכוֹרֹת כֵּט ע"ב. הֵהוּא טַבְּחָא דְּהוּא חֲשׁוֹד לְזַבּוּנֵי תְּרַבָּא דְּאִטְמָא בְּחִילּוֹף שֶׁל כְּתָנָא וְכוּ'
סח	נְדָרִים סב ע"א. דְּכַתִּיב וְעַבְדְּךָ יִרָא אֶת ה' מִנְעוּרָיו
סח	יּוֹד סִי' רמ"ז סַעִיף כ"א. וּמוֹתֵר לְצוֹרְבָא מְרַבְּנָן לְאוֹדִיעַ נַפְשׁוֹ בְּאֵתְרֵי דְּלֹא יִדְעֵי לֵי'
סט	יְרוּשְׁלַמִי סוּפ"ק דְּפִתּוּחַ. אִין לָךְ דְּבַר שְׁעוּמַד בְּפִנֵי כַּעַל תְּשׁוּבָה

פרק ח

- ברכות. בכל יום ב"ק יוצאת מהר חורב ומכרזת אוי להם לבריות
 מעלבונה של תורה ע
- שיחות יקרים אות פ'. איך אפשר להיות משניח בפאבריק גדול
 אשר יוצאים ממנו 24 וואגאָן סחורות הנעשים מחלב,
 בורית ונרות וקנים שופכים מזה ומזה מתהום ארצה ועד
 רום רקיע וכו' עא
- רמ"א יו"ד (קכ"ו ס"ג). כל היכא דאתחזק דבר באיסור וכו', אין
 העד נאמן עליו להתירו עב
- שם (ס"ו פ"א ס"ז). לא תאכל המנחת אפי' ישראלית דברים אסורים
 וכן יהתינוק עצמו כי כל זה מזיק לו בזקנתו עז
- מכשירין פ"א. דמשקה שתחלתו ברצון וסופו שלא לרצון הר"ז
 מכשיר לקבל טומאה ע
- אהל שלמה אות נ"ח. שהחסידים מצוינים משקה יין, ובשעת התשלומין
 הוא אבק גזל כי אינו נותן ברצון, ואגלאי מלתא למפרע
 שאינו נותן בלב שלם עז
- פרי חדש ס"ק כ"ו. לפי שאין נזהרים בעניינים אלו, לכן רוב הבנים
 יוצאים לתרבות רעה ר"ל עז
- אגרא דפרקא אות קכ"ו. בעבור שאבותיהם האכילו אותם ממין גזל
 ונתפסו במ"א, וזה שב להם בשר מבשרם, ועי"ז נולד בהם
 תאות רעות ומדות גרועות ר"ל עז
- מחזיק ברכה (על רמ"א) צריך אביו ואמו להפריש התינוק ממ"א
 וזה גורם שיצאו ח"ו לתרבות רעה עז
- ויגד יעקב פ' ויקרא. אל תשקצו את נפשותיכם, לרבות בניכם עז
- זה"ק שמות דף קכ"ח. פגם של מ"א נמשך גם על הבנים ר"ל עז
- אוהחה"ק. ע"י אכילת שרצים נעשה הוא עצמו שרץ עז
- ירושלמי חגיגה פ"ב ה"א. אלישע יצא לתרבות רעה, על כשהיתה
 אמו מעוברת בו, היתה עוברת על בתי עכו"ם והריחה מאותו המין עז
- קרנן העדה שם. מאותו ריח נפסק מזוג והי' מתאוה לדבר עבירה עז
- הנהגות אשר"י פ"ב דמס' ע"ו. להזהיר את המניקות שלא יאכלו נו"ט .. עז
- מדרש הגדול שמיני י"א מ"ב. יכול יאכילם לקטנים ת"ל לא יאכלו
 כל שקץ שמשקצים את הנפש עז
- מסילת ישרים. כל בר ישראל שיש לו מוח בקרקרו יחשוב איסורי
 המאכל כמאכלים הארסיים עח
- דברות קודש מארמו"ר הנה"ק מסאטמאר שליט"א באסיפה להחזקת
 הדת בשנת תשכ"א. שכאן באמריקא יש גם יהודים תמימים
 שרוצים לקיים מצוה של תפלין ומזוזה. והנה רובא דרובא

של מזוזות ותפילין הנם פסולים לגמרי וכו', ויש צורך לתקן בזה הפירצה וכו'. ולצערי עלי לומר שהמנהיגים אשמים בזה וכו'. וכן רואים בהשגחות בכשרות שנותנים על ענינים שהמכשולים רבים וגסים בהם. וכל מכשיר אומר על חבירו שעושה שלא כדון ואינו בר סמכא. והאסון הוא משום שכל הכשרות נכנסה לענין של מסחר, ואז ממילא אזלה לה הסמכות וכו' פ

- הכנה דרבה. דברי צואה שלא יקבלו בניו על עצמם לתת הכשרים פ
 שו"ת לבושי מרדכי, יו"ד ח"ג סי' ז'. שיהיו נזהרים במשגיחים פא
 שוה"מ. כל מה שתקדש עצמך אפילו המעט מן המעט ריוח גדול
 הרוחת בזה פב
 מכתב מכ"ק אדמו"ר מליובאוויטש זי"ע. אפילו המוחזק לירא אלקים
 יודע תורה ובעל מדות חסידות צריך למשגיח תמידי פב
 מעשה שהי' אצל האדמו"ר בעל חידושי הרי"ם בענין השגחה פג
 שמושה של תורה. צריכין להודיע שמעשי אופה לפסח אם אינו
 משומר כדת חמור מאיסור חזיר פג
 תשובה אם מותר להחזיק משגיח על חלב, ויהי' מוכרח להתפלל
 שם בלא מנין (מירחון תורני המאור) פד
 המאור מהח"ג ר' מאיר אמסיל שליט"א. הכותבים מעידים בעדות
 ראי' על הכשלוך השוררת בענין ההשגחה וסמכותה פד-פה
 שם. שהמסקה קאקא קאלא נעשית עם גליצערין שתוצרו מחלבי
 נו"ט (עי' עמוד קפז) פה
 משמרת אליעזר (עשרת הימים אות ס"ח) עה"פ ובשר בשחה טרפה
 מוסר השכל לאנשי דורינו פו
 חולין דף ס"ח. התעוררו על תיבת בשדה פו
 תמימי דרך סעיף ז'. באכסניא שהוא אוכל צריך לדקדק עם הבעה"ב
 ואנשי ביתו כשרים ונאמנים פו
 יו"ד סי' קי"ט ס"א. חכ"א כלל ע"א. בין רבו המתפרצים וצריכין
 חקירה ודרישה פו
 מאמר נפלא מהגה"ק הייטב לב זי"ע. על אמרם ז"ל ויהי בנסוע ספר
 בפני עצמו פו
 שמע ישראל. כאשר יחנו בביתם כן יהי' גם בעת הנסיעה בלי
 שום השתנות פז
 נדחי ישראל פ' ל'. מברר שטעות הוא לחשוב שזה הוא בגדר פיקוח
 נפשות פז-פח
 מ"ז או"ח סי' שד"מ ס"ק א'. שמי שחושב מניעת אכילת בשר
 לפקוח נפש טעות הוא בידו פח

- רמב"ם פ"ז ממ"א. אם החלב הוא מבהמת נבלה וטרפה חייב ע"ז
 משום נו"ט ומשום חלב צ
 יו"ד סי' ס"ד. שיש הרבה דינים באיסורי חלב צ
 ויקרא י"ח כ"ד. אל תטמאו בכל אלה צ
 יבמות קי"ד. לא תאכילום לקטנים, והי"ה לשאר דבר איסור צא
 שע"ר בת רבים עה"ת. מוסר השכל הוא לבנ"א כי כ"א יש לו יצה"ר
 שלו ויודע כמה פנים בחריפות של שקר להתיר האיסור צא
 תשובת הריב"ש סי' ש"צ. מביא תשובת הר"ן על מגילה שלרוב
 הפוסקים היא כשרה ורק אחד פוסק היא פסולה צא

פרק י

- ר"א אות ו'. שהה"צ ר' צבי מזדיטשוב אמר ע"ע שהי' מניע למעלה
 יותר משרף וכו' צב
 ספר א"א פ' משפטים. הוכיח לאדם אחד אשר חטף לאכול איזה מאכל בשבת צב
 ד"ת (שעה"ק) הה"ק ממגליניצא אמר איך יוכל אדם לישב לאכול
 אם אין נבזה ונמאס לו המאכל צג
 דאו"ר. אם אדם אוכל בתאוה אין עוד תקנה ליהמאכל צג
 באר מים חיים, בראשית. מסביר באריכות האריך צריך להיות שולחן
 ואכילה אצל הצדיק וכו' צג
 יו"ד ספ"ד סקל"ה בש"ך. אין לסמוך על בדיקת הנשים בדברים
 הנמצאים בהם מרמוסי אדמה צה
 סידורו ש"ש. שורש ה' אב"ג. בכח כוונתו ממשיך ומשפיע שפע
 וברכה רבה לכל העולמות צח
 זוה"ק תרומה קנ"ד. אין יהצ"ר מתרבה אלא מגו אכילה ושתיו' צח
 קידושין ב'. דרכא דמיכלא יתירא לאתווי לדידי זיבה צט
 נזיר כ"ג. כי ישרים דרכי ה' צדיקים ילכו בהם ופושעים יכשלו בהם.
 משל לשני ב"א וכו' צט
 מנחות צ"ז. שולחנו של אדם מכפר עליו כמו המזבח בזמן הבית ק
 שבת ל"א. אין השכינה שורה אלא מתוך שמחה של מצוה ק
 מלכים א' ה. וידבר על העצים מן הארז אשר בלבנון ועד האזוב
 אשר בקיר ק
 ילקוט רמון קע"ה. אדם הראשון הביט בחכמתו שורש כל דבר ודבר
 וידע בזה כל ענינו ק

פרק יא

- זכרון יהיאל. ליתן צדקה קודם האכילה לעניי ארץ ישראל קא
 צעמיל קמן. יאמר תפלת השב קודם אכילה, ובשעת אכילה לכווין
 השם של צ"א גימ' מאכל קא

קג	אור הגנוז אמור. יצער על חורבן ביהמ"ק בכל סעודה; ויאנה על קישוי פרנסת עניי ישראל
קג	תולדות יעקב יוסף תרומה. במקום אכילה ושתיה יש גובה לב ליתן דופי בכל יאדם
קג	אגד"פ רטו. טוב יותר לאכול כל אחד לבדו רק באם כבר נודמנו לאכול ביחד צריכין עכ"פ לדבר בר"ת
קג	פרי חיים אבות. טוב שיאמר בפה הריני אוכל כדי שאהיה ברי וחזק לעבודת הכורא
קג	לקומי המ"ל תהלים. עיקר השלימות שצריך האדם לרמות כאילו אחד קורא לו לך עבוד את ה'
קד	מגן אברהם שלה. בכל דבר מאכל ומשקה יש נצוצין הק' ורק האדם האוכל בקדושה יכול להעלותם
קה	צפנת פענח יתרו. מי שאינו נזהר במ"א וכו' הדעת שלו נמשך להכריע אל הטומאה
קה	תפלה למשה תהלים קסא. צריך לבקש שמירה מהש"ת כי אם ה' לא ישמר עיר שוא שקד שומר
קה	מאור ושמש תבוא. בעלי תשובה שחוזרין לקלסולן הוא לפי שאינן נזהרין במ"א
קה	אגרא דפרקא אות קכו. בענין הילדים שנתפטמים באיסור
קה	נחלת שמעון ויקרא. צריך האדם לזה הזמנה וישוב הדעת שעכ"פ יאכל בכוננה הפשוטה לש"ש
קו	יערות דבש ח"א דרוש א'. אם יש נדנוד איסור במזון, מטמא כל גופו ואין מזון לנשמה
קו	ברכות נה. שלחנו של אדם מכפר כמו המזבח
קז	בעה"ט פ' חיי. מסורה ויישם לפינו לאכול, ויישם בארון
קז	הנהות ע"ם רחמי האב (מהנה"צ משאמלו זל"ה). צריך לבקש רחמים שישמרוהו הש"ת שלא יכשל בדבר איסור

פרק יב

קז	אור"ח סי' שמ"ג ס"א. קטן אוכל נבילות אין ביד מצווין להפרישו
קז	יבמות קיד. לא תאכלום, לא תאכילום לקטנים
קה	משנה ברורה שמ"ג סק"ד. כל איסור תורה אסור להאכיל או לצוות לקטנים שיעברו
קה	שבת ספ"ט. אסור ליתן לתינוק חגב חי טמא לשחוק בו שמא ימות ויאכלנו
קה	שבת לג ע"ב. כשנכנסו רבותינו לחרם שביבטה וכו'

תנא"ר פ' כו'. ער שארם מתפלל שיכנסם תורה לתוך גופו יתפלל
 קטא שלא יכנסו מערנים לתוך גופו
 קי טוב מראשיתו
 קיא טוב מראשיתו
 קיב שו"ת חת"ס או"ח ספ"ג. משיב להלכה שמוטב שיהי' שוטה כל ימיו
 קיג ולא יטמטם במ"א
 קיד ט"ז יו"ד סס"י פ"ד. נכפה הוה סכנת נפש ומותר להאכילו שרץ
 קיב לרפואה
 קיב שו"ת חת"ס יו"ד סע"ו. תשובה אודות עלמה ניכפית ר"ל אי מותרת
 קיב לאכול עם הכומרים
 קיב שו"ת הרא"ש שער מ"ב. יש להוכיח דליכא סכנת נפשות בחולי
 קיב נכפה ר"ל
 קיב כ"ש רס"י קי"ז. חולי נכפה אינה סכנת נפשות אלא סכנה לבעל
 קיג רש"י ע"ז כ"ה ע"ב. דמשכחת לוי ב'מאוסה ונכפה ומוכה שחין
 קיד המאור. הקונים מעשה אופה אצל האופים, ברוב המקרים נכשלים
 קיד באכילת טריפות
 קיד זהירות בעניני בב"ח
 קיד שוקולדה וחמאת חלב מערבין בה זשעלאטין שהוא מעצמות
 קיד נו"נ ודברים טמאים
 קיד משקים צבועים מערבים בהם דבר המעמיד משומן בני מעים
 קיד של החי' ביבער

פרק יג

קטז פר"ח. אפילו פת של קראים דינו כפת עכו"ם
 קטז שבות דוד. אפי' מומרים ומ"ש אפי' לא ראינוהו מ"ש רק נתפרסם
 קטז בכך ואסור לאכול מפתו כדין פת של קראים
 קטז דר"ת. עכשיו יש עוד חשש בפת עכו"ם מפני תערובות שומן של איסור
 קטז יו"ד סי' קי"ב. שיש לזוהר מפת ישראל שנעשה ע"י חיתוי עכו"ם באש
 קטז יין המשומר. מה שאסרו חז"ל פת עכו"ם ובשולם משום חתנות,
 קטז הכוונה שנתערב בנשמתו מניצוצי נשמות העכו"ם ר"ל
 קטז שוה"ט. זהירות בפת עכו"ם
 קטז שו"ת נודע ביהודה יו"ד (שא"ה לו). על דבר קאווע שאלין של
 קטז ישמעאלים בקאווע הייזר שלהם
 קטז פתחי תשובה. שתיית קאווע וטי"א בבית מזינות עכו"ם יש בו משום
 קטז בשול עכו"ם ומושב לצים
 קטז דרכ"ת. הפורש מיני' כפורש ממות לחיים
 קטז שדי חמד. אוסר אפי' ברוני קאו"י

י"ד סי' קי"ב ברמ"א. דעכשיו אין ליחד גם כלים עם משרתי עכו"ם
שבבית ישראל וכו'. וביו"ד סי' קי"ח בש"ך ס"ק ל"ז דכל
יר"ש יהמיר ע"ע ולא יניח כלים אצל המשרתת אפי' ביוצא

- ונכנס קמז
שערי דעה. השומר נפשו יתרחק משפחות נכריות קמז
י"ד סי' קי"ח ס"ח. צריך להשגיח על שפחות ישראליות כי כל
החשוד בדבר אינו נאמן אפי' לשלוח עמו קיז
במדבר ל"א כ"ג. כל דבר אשר לא יבא באש תעבירו במים קיז
ע"ז עה ע"ב. במים שהגדה טובלת בהם הוא מ' סאה קיז
רמב"ם ה' מ"א פ"ז דטבילת כלי הוא מדרבנן קיז
שוה"ט שלא לשתות בכלי שלא נטבל קיז
סמ"ק. האוכל בכלי שלא נטבל עובר על עשה מן התורה קיז
גימין ו' ע"ב. שלא יטיל אימה יתירה בתוך ביתו קיז
זוה"ק פ' משפטים. נודל הפגם של בב"ח קיח
יסוד ושורש העבודה. יזהר האדם מאוד מאיסור הנאה של בישול
בב"ח קיח
כל בו. שמליחת הבשר יהי דוקא ע"י ישראל ולא ע"י שפחות נכריות .. קיח
אזהרות מהרצ"א. שלא יאפו בתנור אחד פת עם מאכלי בשר או חלב .. קיח

פרק יד

- זוה"ק פ' שמיני ר"מ ע"א. מי שאינו נזהר ביניות יסתאב איהו
בהאי עלמא ולית לי' חולקא בעלמא דאתי קיט
יסוד ושורש העבודה. להיות נזהר מאוד בסתם יינם קכ
דברים ז' ג'. הלאו דלא תתחנן בם קכ
י"ד סי' קכ"ג ס"א. שסתם יינם אסור אפי' בהנאה קכ
דברים ז' כ"ו. לא תביא תועבה אל ביתך קכ
דברים יג יח. לא ידבק בידך מאומה מן החרם קכ
יין המשומר. נודל האיסור ופגם הנורא בשתית סתם יינם ח"ו קכא
שלה"ק. אפי' ע"י הסתכלות העכו"ם על היין אין ראוי לשתותו קכא
זוה"ק פ' שמיני. (כנ"ל בעמוד קיט)..... קכא
י"ד סי' קי"ד. אין לשתות שכר בבית מזינות עכו"ם רק ישתה בחוץ .. קכא
לב דוד להחיר"א פט"ו. ההשותהו נלכד בחרם נאוני עולם ר"ל קכא
שו"ת הריב"ש. להזהר מנגיעות יין של מחללי שבתות קכב
ייהמ"ש. מעשה נורא עד כמה שצריך לזהר בזה קכב
שוה"ט. לזהר מנגיעת גוי ומחלל שבת קכג
יערות דבש חלק שני. מי שפרוץ בשתית יי"ג לבסוף נכשל בבעילת
בת אל נכר קכד
מדרש קהלת. לעתיד לבא יכריז הקב"ה כל מי שלא אכל בשר חזיר
יבא ויטול שכרו קכח

פרק טז

מכתב מהנהג"ק החפץ חיים זל"ה. ע"ד מאכל כשר לחיילים קכט
 מד"ר ויקרא. משל לאחד שהי' מהלך בספינה וכו' קל
 שבת קנא ע"ב. כל המרחם על הבריות מרחמים עליו מן השמים קל
 מחנה ישראל. שנשאל מחיל יהודי מה לבחור לשחוט ולאכול
 בכשרות ולחלל שבת, או לאכול טריפות ולשבות בשבת קלא

פרק טז

דברים טז ג'. לא תאכל עליו חמץ שבעת ימים תאכל עליו מצות וכו' .. קלב
 פסחים קטו ב'. דריש לוי' שמואל לחם עוני שעונין עליו דברים הרבה .. קלב
 הגש"פ מהר"י ט"ב. לבקש ולהתפלל על סיעתא דשמיא להנצל
 ולהשמר מחשש חמץ בתוך הפסח, ומחמץ שעבר עליו
 הפסח אחרי עבור ימי הפסח קלג
 הכרוז שנדפס בשנת תקצ"ו מהרה"ג ר' עקיבא איגר זצ"ל קלד
 שמע ישראל. בענין מכירת שאור או גערבין לנכרי כדי שיחזור
 לקנות הימנו לאחר הפסח קלה
 שו"ת דברי חיים. לענין היתר שט"מ על שבת כדי שינצלו מאיסור
 חמור קלו
 רש"י ז"ל ר"פ תצא. שהקב"ה התיר יפת תואר כדי שלא ישאנה באיסור .. קלו
 ש"ע הרב. רשאי ישראל לומר לנכרי וכו' קלו
 רמב"ם פ"ד מה' חמץ ומצה הל' ז'. בענין מכירה לנכרי קלו
 שו"ת תשורת ש"י. בענין הנ"ל קלו
 שמושה של תורה. בענין מעשה אופה בפסח קלו

פרק יז

מדרש תהלים פ"ח. על הפ' רצית ה' ארצך שבת שבות יעקב קלז
 דברים י"א. ארץ אשר ה"א דורש אותה קלז
 ויקרא כ"ו. אז תרצה הארץ את שבתותי' קלז
 נוסח ההפרשה של תרומות ומעשרות קלח

פרק יח

מכות טז ע"ב. נמלה לוקה חמש קלמ
 זוה"ק דמ"א ע"ב. ת"ח כל מאן דאכל מאינון מאכלי דאסירי אתדבק
 בס"א ונעיל נפשי' ונרמי' ורוח מסאבא שרי' עליו' קמב
 ויקרא יא מג. ונטמתם במ בלא א' קמב
 ישע"י סו כד. כי תולעתם לא תמות וגו' קמב

- שו"ת עצי חיים. העלה להתיר לעשות סירופ ממאלינעם אבל לא
 מהפירות הנ"ל
- קנ קצש"ע סמ"ו. באגוזים שכיחים מאוד מילבין וכו'
- קנ שו"ת תשורת ש"י סי' תקמו. בהערינג שכיח בתוך החלב תולעים
 דקים וצריכין בדיקה
- קנ פלא יועץ. ליוהר לבדוק המאכלים מתולעים, וחומר ענין התולעים
- קנא דברים ל יט. ובחרת בחיים
- קנא שמות יח כ. ואת המעשה אשר יעשון
- קנא שם כג יט. לא תכשל גדי בחלב אמו
- קנב ויקרא יא ד. אך את זה לא תאכלו
- קנב שם יז. ואת בת היענה זו ביצתה
- קנב חולין סד. והוא הדין לכל האסור כבת היענה וכביצתה שהוא
 עוף טמא וכו'
- קנב ויקרא ז כו. וכל דם לא תאכלו לעוף ולבהמה
- קנג שמות כב ל. ובשר בשרה טריפה לא תאכלו
- קנג סמרי יראים. טוב ליוהר אפילו בתינוק בן יומו שלא יאכל בלי
 נטילה שחרית
- קנד צוואת הריב"ש. לענין המתענה שמכת בטחונה בה' נתחזק גופו וכוהו ..
- קנד שולחן המהור. אם נודמן לאדם איזה מאכל ויש ע"ז חשש איסור
 וכו' (עי' לעיל עמוד צא תשובות הריב"ש)
- קנה

פרק יט

- כל בו. יש מקומות ידועים שצדים שם דגים כשרים וטריפות יחד
 ומולחין ומיבשין אותם יחד וכו'
- קנה המאור. אזהרה להפקרות בשוק הדגים. דגים טמאים הדומים לכשרים.
 המכשולים במין הנקרא פילעט, מאת הרה"ג יוסף יונה צבי
 הלוי הורוויץ ז"ל.
- יו"ד סי' פג. בחתיכת דג בלא סימנים רק אם יש עדות נאמנה
 מבני סמכא וכו'
- קנט יו"ד סק"ה ס"ב. אם הוא כבוש בתוך ציר או בתוך חומץ, אם שהה
 על האור כדי שירתיח ויתחיל להתכשל הרי הוא כמבושל
- קסא יו"ד סק"ז סוס"א. דג טמא שכבשו עם דג טהור אסור מדאורייתא
 שאז יוצא עיקר הציר והלחלוחית
- קסא פרמ"ג יו"ד סק"ה. כבוש בציר הוא מדאורייתא
- קסא יו"ד סס"ד סעי' ט"ז. שלא לחתוך הדגים בסכנינים שנחתכו בהם
 הטמאים עד שירתיח וישפשפן היטב
- קסב בדבר דגים טמאים מעושנים (סמוקד פיש)

הנות של דגים טמאים וטהורים, צריך שיהי' להם שני
 סכינים ושתי שולחנות קמג
 בדבר הדגים המעושנים והדגים בקופסאות קמד

פרק כ

ע"ז לה ע"ב. חלב שחלבו עכו"ם ואין ישחאל רואהו קעא
 יו"ד סי' קט"ו. אסור שמא עירב בו דבר טמא קעא
 תשב"ץ (ח"ג סי' קפ"ג) ההוי ספיא דאורייתא מחשש תערובת
 חלב טמא קעא
 מעיל שמואל סי"ב. העלה שהיא תקנה וגזירת חכמים לאסור כל
 חלב עכו"ם וכו' קעא
 פ"ח קטו. דאסור משום תקנה וגדר דלא ליפוק מיני' חורבה. ופורץ
 ישכנו נחש קעא
 בית מאיר. תמה אני אם יש מקום ועיר בעולם שלא יהא נמצא דבר
 טמא וממילא נפל ההיתר בכירא קעא
 מטה יהונתן. שהיא גזיחה דרבנן קעא
 מנחה בלילה. גרף עוונם ומנשוא. והרבנים שלהם יתנו את הדין קעא
 תשובה מאהבה דף ו'
 חקקי לב (יו"ד סימן ל').
 הר המור סימן עא.
 ערוך השולחן סי' קטו סעיף ה'. והת"ח שהקיל עווננו ישא. ומעשה
 נודא ע"ז. קעב
 ש"ך דיני ס"ס (אות י"ז י"ח י"ט). דנבינות העכו"ם חמור יותר
 משאר איסורי דרבנן קעב
 ת"ח כלל פא. דהשותה חלב עכו"ם מכין אותו מכת מרדות קעב
 שם (סי' ק"ז). דבר פשוט הוא שהרשב"א וכ"מ ואו"ה ורמ"א והש"ך
 כולם סוברים דחלב עכו"ם הוי דבר הנאסר במנין ואי אפשר
 להתירו קעג
 מג"א סי' תקנ"א ססי"ק ז'. עיו"ש קעג
 דרכי תשובה, יו"ד סי' קטו. באמעריקא שותים חלב חזיר קעג
 צמח צדק חלק יו"ד סי' ע"ו. דאף במדינתנו וכו' יש לחוש לטעמים
 אחרים קעג
 מהר"י מברונא (סימן ע"ח) דחלב של נכרי נגזרה במנין בין איכא
 דבר טמא או לאו פורץ גדר ישכנו נחש קעג
 כוונת חלב, להרה"ג קראסנא שליט"א. מברר בכל הספר שאין
 שום היתר אפי' היכא דלא שכיח דבר טמא קעג
 יו"ד סי' פ"א. אפי' מינקת ישראלית לא תאכל דברים אסורים קעד

יומא דף ט"ל (עיו"ש).

שורת חלקת יעקב. אם לסמוך על פסוק השלטון ועל הפרדת החימאים .. קעד
שבועות לד. ידיעה ברורה הוי כראי' ממש קעד ..
יבמות מה ע"ב בתוס' (עיו"ש).

רמ"א (סי' קטו סוס"ב). ומ"מ אסור לאכול החלב כך וכו' מאחד שלא

קעה .. דאו החליבה ..
תוס' ע"ז יב ע"ב ד"ה ושדי' במקום שהעכו"ם אינו נהנה אינו חשוד
להחליף

קעה .. שם לה ע"א ד"ה לפי. אטו מי חיישינן דעכו"ם שוטה לערב חלב טמא ..
קעה .. כסף משנה (מאכ"א פ"ג הל' ט"ו) דהחלב אסור משום דנאסר במנין ..

קעה .. חו"מ סי' סח. בהאי דערכאות יש מבוכה גדולה בפוסקים ..
קעה .. ביצה ה ע"ב. משום דבר שבמנין ..

קעה .. פ"ח יו"ד קט"ז. בחלב לדין קבלנו עלינו לפסוק כרמ"א ..
קעו .. תוס' ספ"ב דכתובות. לענין טומאת בית הפרס ..

קעו .. תוס' גדה לג. ב ד"ה ורמינהו. דאין להשוות גזירות חז"ל זה לזה ..
קעו .. הולין סג. לענין ביצים ..

קעו .. ר"ן שם. דאיכא עוד מעוטא דטריפות ..
קעו .. חולין צח. בשר הנמצא ביד עכו"ם ורוב טבחי ישראל מותר ..

קעו .. שלטי"ג על המדרכי פ"ב דע"ז. אמאי אסרו חלב ביד עכו"ם ..
קעו .. ש"ע סי' ס"ג. לענין בשר שנתעלם מן העין ..

קעו .. קידושין תוס' ר"ה עד. משום סמפון לא היו מתחילים לגזור וכו' ..
קעו .. כתובות תוס' לט. ב ד"ה טעמא. מתוך שהוצרכו לתקן בגרושה שלא

קעו .. תהא קלה בעיניו להוציאו ..
קעו .. הרא"ש גיטין יז. לענין זמן בניטין לר' יוחנן משום בת אחותו ..

קעו .. ביצה דף ה' ע"ב. אשתקל מי לא אכלנו וכו' ..
קעה .. פ"ח יו"ד סי' קט"ו. לענין גזירה בגבינות ..

קעה .. צמח צדק יו"ד סי' ע"ו. הדבר פשוט שיש לחוש בודאי למ"ש
הפוסקים ..

קעה .. ערוך השולחן. כשאין ישראל רואה החליבה אסור ..
קעה .. שדי חמד חט"ו מערכת חלב. הוי כנדר ואין לו התרה ..

קעה .. תשב"ץ טור הא' סי' לב. נהגו לאסור בכל ערי הספרדים אף במקום
דלא שכח גמלים ..

קעמ .. חכ"צ סי' קלה. אגן לא בקיאין האירנא בשיעור האומדנא כמו
שה"י בקיאין בזה חכמי התלמוד ..

קעמ .. ע"ז לט. ב. יושב בצד עדרו פשיטא וכו' ..
קעמ .. תשובו' רש"י (סי' קנב. הנד' בניו יורס). כל האוכל חלב של עכו"ם

קעמ .. אף באי טמא בעדרו ישכנו נחש ..
קפ .. שו"ת מהר"ש (א' ס"ק ז'). ואם אחד ישתה חלב עכו"ם, אף כשיבא

קפ ..

קפ ..

קפ ..

קפ ..

קפ ..

קפ ..

קפ ..

קפ ..

קפ ..

קפ ..

- אלהו אח"כ ויאמר רלא היתה בזה תערובת הוא עבר על
 איסור רבנן קפ
- חולין ו, א. ר' אסי מסתייעא מילתא דאכיל רמאי קפא
- דברים הנאמרים בירחון הפוסק להתיר פורחים באויר ואין
 להם כלל על מה לסמוך קפא
- חזון איש ע"ז ס"ר סס"ד. לענין אבסת חלב שגרעתו אפשר להעשות
 גם מחלב טמא ואסור קפא
- ש"ד בשם רש"י. אוסר אף באין טמא בעדרו קפב
- אחד שאל להחזון איש ז"ל על השמנת (סמעטענע) של
 עכו"ם ואסר לו בפירוש וכו'. קפב
- ספר האורה לרש"י סי' ק"י ס"ק י"ד, דחלב שחלבו נוי אסור קפד
- שולחן המהור. ובחמאה ידוע וברור שמערכים עכשיו שומן של איסור .. קפה
- עת לעשות. לאפרושי מאיסורא, לענין הציקאריע קאפע, כל שומר
 נפשו במרינתינו לא יכניס עצמו לבית הפסק קפו
- שבת לג. ע"ב. מפני שאוכלים דברים טמאים קפז
- תשובה מהגה"צ ר' הלל מקאלאמיא זצ"ל. אל תאמינו לשום הכשר,
 גם אם יהי' מרב גדול ומפורסם וירא ד' וכו' עיי"ש קפז
- בענין המשקה „קאקא קאלא“, אם יש בו חשש איסור או
 איסור נמור (ע"י עמוד פה) קפז
- הרשב"ץ (ח"ג סימן י'). אף דבר איסור שנתערב ובטל במיעוטו,
 כיון רקונה אותו תמיד מן הנוי, יש בו משום מבטל איסור
 לכתחילה קפה
- תשובת הרדב"ז, דדבר הבטל שהוא ביד נכרי אסור לקנותו משום
 ההוי כמבטל איסור לכתחילה קפה
- תורת חסד סי' כ"א. לענין זוז"ג וכו' קפה
- ש"ך יו"ד סי' קס"ח, דחשוד לכתחילה. וכן משמע מתשובת הב"ח
 סימן קכ"ג קפה
- הרשב"א והראב"ד. אם עושים זה תדיר הוי לכתחילה קפה
- שו"ת מהר"ם שיק (או"ח סי' ט'). הציקאריע כידוע שהאומן נותן
 בו רק קצת שומן שיש בו כדי לבטלו, בכל זאת אוסר ליתן
 בתוך הקאפע קפה
- מג"א (ריש סי' תמ"ב סק"א) בשם הרשב"א. דכל שעיקרו נעשה כך
 אפילו יש בו ס' לא בטיל בס' קפה
- שבילי דוד סוף ח' יו"ד, כתב ההוי ספיקא דאורייתא קפה
- חידושי הגרשוני, דשומן נקרא עבידי לטעמא ולא בטיל אפילו באלף .. קפט
- פ"ח בשם הרמב"ם, דשומר הוי מדברים המתבלים את התבשיל,
 ואם נתנו כדי לתבל הקדירה אינו בטל אפילו באלף קפט
- ש"ע הרב (סי' ק"ג סו"א ס"קד), דשומן נקרא עבידי לטעמא קפט

תמודדי דניאל הלכות מליחה (אות י"ב) ודברי יוסף (סו"ס תל"ט)
 דהוי ספיקא דאורייתא קפמ

פרק כא

טושע יוד סי' קט"ו. חלב שחלבו גוי ואין ישראל רואהו אסור קפמ
 ש"ד שם. צריך הישראל לראות שיהי' הכלי מנוגב מכל טפת חלב
 שהיתה בו קודם לכן קצ
 מור"ם שם. אם לקח חלב של גוי ובשלו בקדרה, מלבד החלב גם
 הקדרה נטרפה ויש להגעיקה מספק קצ
 כנה"ג בהגב"י אות ז'. האוכל חלב עכו"ם עובר על לא תטוש תורת
 אמך קצא
 פר"ח שם. במקומות שמוכרים רק סוג אחד של חלב סתם חוששים
 שמא עירבב הגוי חלב מבהמה טמאה קצא
 מור"ם שם. אם שלחו עם הגוי ילד ישראל בן ט' שנים מותר לשתות
 החלב שחלבו עבד קצא
 מוריב"ש שם. חלב שחלבו הגוי בפני קראי אחד, אם הקראי שותה
 גם הוא מותר לו לשתות קצא
 רש"י ז"ל. לפיכך לא רצה לינוק מטמא מפני שעתיד לנבא לישראל
 מפני השכינה קצא
 רמב"ן עה"ת. הטמאים מולידים בנו טבע אכזריות בגוף האדם קצב
 חומת אנך שמות אות י"ב. טעם שמשה רבינו נכבה בפיו כשנטל
 הנחלת קצב

פרק כב

רמב"ם פ"ג ממ"א ופר"ח שם ס"ק ט'. החלב של טמאה אינו נקפה קצב
 תוס' ע"ז פ' אין מעמידין, ט"ז שם סק"ט. גבינות גוים יש בה איסור
 בב"ח ונבלה קצב
 טושע"ע. אע"פ שיודעים בבירור שלא הקפואו אותה בקיבה אלא
 בעשבים אסורה קצג
 רמב"ם שם. בשעה שאסרו חכמי המשנה את הגבינה אסורה בסתם קצג
 כנה"ג בהגב"י אות כ"ט. וס' פני דוד פ"ג מה' מ"א. גבינת הקראים
 אסורה כמו גבינת גוים קצג

פרק כג

פר"ח וכנה"ג בהגה"ט. אם נמכרת בקערה אסורה קצג
 כנה"ג מט"א ח"א סי' ל"ג. ריקוטה של גוים אסורה באכילה קצד
 כנה"ג ופר"ח, שאסור בשני האופנים קצד

שפז	ישעי'	מפתח	נפש
קצד	שׁוֹת נחלת שבועה ס׳ כ' ולחם הפנים. אם יצא דם עם החלב אסור	פר"ת שם סק"ח. עכשיו נתחממו האומנים ומערבים חלב של גמל
קצד	בחלב של טהורה	דרכי תשובה ס׳ קט"ו. מעתה מוכרחים לנהג בה איסור בחמאה של
קצד	של עכו"ם והוא חשש איסור דאורייתא	של עכו"ם והוא חשש איסור דאורייתא
קצד	להניח שקדים על השולחן	להניח שקדים על השולחן

פרק כד

קצה	בתוך חותם	מ״ד קי"ח. מי ששולח בשר או יין או חתיכת דג יש לשלחם חותם
קצו	שישמרו יפה שלא יבוא גוי ויחליפם	כנה"ג ס׳ ס"ג. יש להזהיר הקצבים על הבשר ששומרים אותו בבית
קצו	התקנה הוא לסגור התנור בב' מנעולים	פר"ח ס׳ קי"ח. התקנה הוא לסגור התנור בב' מנעולים
קצח	זהירות בערים הגדולים שהשחיטה רבה	שש"ת דף קט. זהירות בערים הגדולים שהשחיטה רבה

פרק כה

קצט	אסירות	פר"ח. אם עשו נבינה מחלב בהמה ואח"כ נודע שהייתה טרפה וכו'
ר	הכשרה כל חלב שימצאו בתוכה כשר	שם במור. אם עשה נבינה מחלב טרפה ונתערבה באלף כשרות כולן
ר	מ"ז ושבו"י ס׳ גן. אם הבהמה נעשתה טרפה לאחר שנתערבה מותר	מ״ד ס׳ ע"ט. אם בהמה כשרה ינקה מבהמה טרפה כששוחטין
רא	שם במור. נתערבה ביצת טרפה באילו ביצים כשרות, כולן	מ״ד ס׳ פ"ו. אם יש טרפות בעוף גם ביצתה טרפה
רא	אסורות	מור"ם ס׳ ק"י ס"ו עי"ש
רב	כשרות	פר"ח סקי"ב. אם בישל ביצים כשרות וטרפה וכולן היו בתוך קליפתן
רב	רמב"ן. בביצים יש הכרח שתהי' אחת יותר משישים	כשרות
רב	ש"ך ופר"ח. הקליפה של הביצה הטרפה מצטרפת להיתר כדי להשלים	החשבון
רב	שם במור. אסור למכור ביצים טרפות לגוי שמא יחזור וימכרן לישראל	שם במור. אסור למכור ביצים טרפות לגוי שמא יחזור וימכרן לישראל
רב	שמא ישתמש בהם	מ״ד ס׳ קכב ס"ט. צריך אדם ליזהר שלא להניח קערה ביד גוי

פר"ח סק"ט. הכלים שנותנים לגוי לצפותם אין אנו חוששים לכלום ... רג
שם בטור. אם שלח קערה עם אוכל לגוי אחרי שמחזירה ראוי להגעילה .. רג

פרק כו

- טי"ד סי' ס"ד ומח"מ סי' לר. כל שו"כ וקצב שמאכיל לבני ארם
טרפות, מעבירים ומחרימים אותו בשווקים וברחובות רג
שם. אם האכיל טרפות לישראל יצא מן הכלל רח
יז"ד סי' לט סעי' יא. הבורק צריך להיות יר"ש מרבים רח
שבת עו ע"ב. חמשה אימות הן אימות חלש על גיבור רח
דרכ"ת סי' לט סק"ז. מהמהרש"ק ז"ל מכרארי שאסר את השו"ב
מברדיטשוב רט
ספר הקנה רף קמב. שמור פיך ממאכל הטרפות ומכל האיסורין ריא
שם רף מז. ועל שפני ארם כפני כלבים הם אוכלי הטרפות חייב
להשליך להם הטרפות ריב
ילקוט ראובני. המאכיל נו"ט מתגלגל לעלה של אילן ריג
תולדות קול ארי, ענין נורא, עיי"ש. ריג
שו"ת טוב טעם ודעת. ח"י תקנות מהרש"ק ז"ל מכרארי שתיקן
כמעשה השו"כ מכארדיטשוב ריד
שש"ת רף קיא. והירות בענין הרחה שיהיה תוך ג' ימים רכ
קידושין פב ע"א. הכשר שבטבחים שותפו של עמלק רכ
יומא לח ע"ב. הבא לטהר מסיעין אותו רכ
רש"י ז"ל משפטים. אם אתם קרושים הרי אתם שלי וא"ל הרי אתם
של נכוברנצד וחבריו רכא
מ"ר. אמר הקב"ה לישראל בשביל שאתם תרומה אין לכם רשות
לאכול טרפה רכא
שמות פ' בא. ולכל בני ישראל לא יחרץ כלב לשונו רכא
מלכים ר'. ותאמר אל אישה הנה נא ירעתי כי איש קרוש עובר
עלינו תמיר רכא
הת"ס' בשכתנו על סיר הכשר וכו', רישאל כמצרים נשמרו מאכילת
נו"ט רכב
שו"ת דברי חיים יז"ר סי' ו' עיי"ש רכב
כנסת יחזקאל פ' משפטים. מי שאינו נזהר במ"א ובנו"ט סופו
שנכשל ח"ו במקרי ליטה ובעריות רכג
ויקרא ז'. וכל רם לא תאכלו וכו' רכג
רכנו בחיי פ' אחרי כשם הרמב"ן. זה שצונו הקב"ה על הרים הוא
מר' טעמים רכד
מורה נבוכים, עיי"ש רכד

פרק כח

- פר"ה יו"ד סי' קי"ז. כל דבר שאסרה תורה כגון נו"ט וכו' והוא הדין
 שאסור לעשות סחורה בהם. רכה
- רמב"ם פ"ח מה' מ"א. אסור למשכנם לגוי שיתן לו הלואה על סמך זה .. רכה
 מזר"ם. וכן אסור ליקח דברים אלו ליתן אוכל לפועלים גוים ששכר
 אותם בביתו. רכה
- ב"ה ופר"ה. השוחט ומצא טרפה מותר למוכרה לגוי דוקא הוא בעצמו .. רכה
 מזר"ם שם. אם הגוי חייב לו כסף ואינו רוצה ליתן לו דבר אחר
 מותר ליקח דברים אסורים. רכה
- מהר"י סי' טז ומתרח"ש סי' יז. אם הגוי שלח ליהודי דג טמא ואינו
 יכול להחזיר לו, יכול לקבלו ולמוכרה וליהנות מכספו. רכה
- טח"מ סי' קפב וש"ע סי' קעו. אם היו שני שותפים ואחד סחר
 בדברים אסורים הריוח לאמצע. רכו
- דכ"מ סי' יג. אם ישראל מסר כסף לגוי לסחור בהם וסחר בדברים
 אסורים השכר מותר כיון שאינו מתערב במסחר. רכו
- פ"מ ח"א פר"ח סק"ז. אם מותר לסחור בכיצי דגים טמאים של ימי
 חול? רכו
- פר"ח ס"ק ג'. דברים טמאים שאין הגוים אוכלים אותם, כגון סוסים
 חמורים וגמלים מותר לסחור בהם. רכו
- מהר"ם די בוטון ס"ה. אם טבח שחט לכתחלה בסכין פגום כדי
 למוכרה לגוים מתרים בו. רכו
- שו"ת הרשב"א סי' קפט. מותר לסחור בעורות של נו"ט וכו'. רכו
 מקור ברוך סי' רה ובי"ח או"ח סי' תקנ"א. אסור לשחוט בהמה
 לכתחלה ולעשותה נבלה בכונה למכור העור. רכו
- משל"מ פ"ח מה' מ"א. אם מותר לעשות סחורה ב"מומיא" היינו
 בשר אדם חנוט. רכו
- שם פ"ד מה' אבל. האיסור ב"מומיא" הוא דק בבשר מת מישראל
 ולא של גוי. רכו
- שם פ"ג מה' אבל. יזהר היכהן שלא יגע ב"מומיא" בשום פנים. רכו

פרק כט

- מדרש ילקוט שופטים יב. כל מי שסיפק בידו למחות וכו'. רכמ
- שבת נד ע"א. כל מי שאפשר למחות באנשי ביתו וכו'. רכמ
- ספר חרדים דף מט. השותק לצרכי מצוה הוא בכלל ולא יראה כך
 ערות דבר ושב מאחריך. רכמ
- וינאל משה דף יב. בירוד הלכה על מצות הוכח תוכיח את עמיתך. רכמ
- דבר בעתו. יש חילוק בין העובר ה' ומקיים מצוותיו בעבוד שחפץ

- באמת ובין מי שעושה רק לסבל שכר בזה ובבא רל
 פ' ואתחנן. ואהבת את ה' אלוקיך פי' שתאהבהו על הבריות רל
 הדרים ותשב"ץ וברמב"ם. ואהבת את ה' אלוקיך שידרוש לאחרים
 דבריו כבושין רל
 ספרי. פי' שתאהבהו על הבריות כאבהם אביך דכתיב ואת הנפש
 אשר עשו בחרן רלא
 חו"ת שער אהבת ה' פ"ו. מי שאינו מתקן אלא נפשו בלבד תהי'
 זכותו מעוטה, ומי שמתקן נפשות רבות תכפול זכותו כפי
 זכיות כל מי שמתקן לאלוקים רלא
 דברים לנ. צדקת ה' עשה ומשפטיו עם ישראל רלא
 משלי כד. ולמוכחים ינעם ועליהם תבא ברכת טוב רלא
 מלאכי כ'. תורת ה' בפי וכו' רלא
 דניאל יב. ומצדיקי הרבים כככבים לעולם ועד רלא
 רא"ש ברכות פ"ג. כל אחד מישראל מוציא את חבריו בקיום המצות
 אף שהוא יצא כבר רלב
 יו"ד סי' שג. דאם רואה לחבירו שהוא לבוש וכלאים כשיגיע לביתו
 צריך להפרישו מהאיסור רלב
 שם סי' עג בהג"ה. לענין ת"ח לאפרושי מאיסורא צריך להעיר רלב
 שבעות ל' ע"ב. אם לא יפרישו מאיסור במקום שיש ביכלתו יענש
 גם הוא רלב
 ויקרא רבה. שה פזורה ישראל מה דרכו של שה לוקה באחד מאבריו
 וכולם מרגישים רלב
 תד"א. כל מי שסיפק בידו למחות וכו' רלג
 ס' מבשר צדק, פי' מ"ש אם אין אני לי מי לי, כי אפילו יחיה
 אדם אלה שנים ויעסוק בתורה לא יוכל לצאת ידי שמים
 מה שמחוייב לעבוד את השי"ת רלג

פרק ל

- שמיני יא. וכל השרץ השורץ על הארץ שקץ הוא לא יאכל רלו
 פירש"י. הם הזוחלים הקטנים הזוחלים על הארץ רלו
 פרי"ח יו"ד סי' קנג. כי בעונות התחילו להקל באיסור הזה ואינו
 נראה להם כאיסור רלו
 פרי"ת סק"ג ופרי"ח. אין אדם יכול לסמוך על אשתו לבדוק הירקות
 שמצויים בהם תולעים רלז
 ש"ע ס"א ופרי"ת, עיי"ש. רלז
 באה"ט או"ח סי' רכה סק"ג. צנון ולפת מברכים עליהם שהחיינו רלז
 ש"ע ספ"ד סק"ד, עיי"ש רלח

שצא	ישע"י	מפתח	נפש
לח	לח	לח	דרה"ח. לברך שהחיינו גם על קישואין (גורקען)
לח	לח	לח	מחה"ש שם סקי"ר, ראין לברך זמן על צנון
לח	לח	לח	כרם שלמה. על צנון החרשים הגדלים רק בירח זיו יש לברך בכל
לח	לח	לח	אופן שהחיינו
לח	לח	לח	פרמ"ג או"ח סי' תקפ"ג מ"ז סק"ג. משמע דיש לברך שהחיינו על
לח	לח	לח	תפ"א
לח	לח	לח	חת"ס או"ח סי' נה. מי שיודע בעצמו שנתנה אין ברכתו רשות
לח	לח	לח	אלא חובה
לח	לח	לח	צלי"ח ברכות דף ס' יש לברך שהחיינו אע"פ שאינה אלא חובה
לח	לח	לח	צדור המור פ' אמור. מקור הדבר שלא לברך שהחיינו בימי הספיחה ..
לח	לח	לח	תוספ"ח על חיי"א כלל קלא סקי"ב. אם נהגו כן לא ישנו מנהגם בלי
לח	לח	לח	התרה
לח	לח	לח	פחד יצחק. מנהג טוב שלא לחנך מלבוש חדש כזה שראוי לעשות
לח	לח	לח	שהחיינו בימי הספיחה
לח	לח	לח	מור"ם שם. אם הפרי מנוקב מבחוץ אז אסור אפילו שלא ראינו
לח	לח	לח	שפרשה התולעת ממקומה
לח	לח	לח	הרשב"א ורוב הפוסקים. תולעים הגדלים בפרי בעורם צומחים על
לח	לח	לח	העץ נקראים שרץ השורץ על הארץ
לח	לח	לח	מור"ם שם. כשבורקים רואים כתם סטן שחור מבחוץ. יש לחתוך
לח	לח	לח	כתם זה עד תוכו
לח	לח	לח	מוש"ע שם. פרי שמתולע ואינו יודע אם נתלע בעורו על העץ או
לח	לח	לח	אחר שפירש מן העץ אסור מספק
לח	לח	לח	פר"ת סקכ"א. ספק דאורייתא לחומרא
לח	לח	לח	מוש"ע שם. הפירות וירקות שדרכם להתלע בעורם על העץ אסורים
לח	לח	לח	לאוכלם בלי לבדקם תחלה
לח	לח	לח	מור"ם ופר"ח וב"י. כל דבר שמצוי בהם תולעים אין הולכים בהם
לח	לח	לח	אחר הרוב
לח	לח	לח	ש"ך ופר"ח ופר"ת. אם בישל תוך י"ב חודש ירקות שהם בחזקת
לח	לח	לח	תולעים אסור כל אותה התבשיל
לח	לח	לח	ש"ע סק"ט. דין אם בישל דבר שאינו בחזקת מתולע ולא בדקו תחלה רמ
לח	לח	לח	פר"ח סקל"ב. אם מצא כמה תולעים הרי זה בחזקת מתולע. והוי
לח	לח	לח	ספק דאורייתא ולחומרא
לח	לח	לח	שם סקל"ד. רוב הירקות בזמננו הם בחזקת מתולעים
לח	לח	לח	כנה"ג בתגב"י או"ח סי"ב. ויש שנים שיש בהם הרבה תולעים בכלל
לח	לח	לח	הגשמים המדוכים שבאותם שנים ולכן הם אסורים באכילה .. רמא
לח	לח	לח	חכ"א כלל לה. הקירשען" במדינות אשכנז אסרין וצרפת כל הימנים
לח	לח	לח	מוחזקים בתולעים בעודן במחובר. וראוי לאדם להסתכל
לח	לח	לח	בכל מה שאוכל ועי"ז ינצל מכמה תולעים

- רמב שו"ע סק"י. אם בישל אותם בלי לבורקם תחלה אסורים
- רמג של"ה רע"ו ופר"ח. הרוברבנים והויג'נאס הם בחזקת מתולעים הרבה .. כנה"ג בהגב"י אות סב. הכרובית מצוים שם בתוך הפירורים הקטנים
- רמג הרבה תולעים קטנים וא"א לבורקם ולכן אסורים
- רמג פר"ח סקט"ו (מוראס) התות הן השחורים והן הלבנים יבדקם ואם ימצא הרבה תולעים מי שחם לנפשו מוטב שלא יאכלם
- רמג אדמת קודש חיים וחדש. עלי הגפן, אפואקים אין שום היתר לאכלם
- רמג ש"ע סי' קיא ופר"ת ופר"ח סקל"ה, עיי"ש.
- רמג ש"ע סק"ד וש"ך וש"פ. רגים שיש בהם תולעים אסור לאוכלם
- רמד שאין מציאות לבורקם
- רמד פר"ח סקל"ג. אם מצאו בבצק תולעת אחת והלכו לברוק בחנות ומצאו עוד ב' תולעים הדי יהקמה בחזקת מתולע
- רמד ש"ע סק"ט. יש מיני עופות הגדילים על העץ והם דבוקים שם בחוטמם. הללו אסורים משום שרץ השורץ על הארץ
- רמה פר"ח סקמ"ה. תולעים הנמצאים בתוך המעים או בכבר או במוח אסורים באכילה
- רמה פ"ת ופר"ת. דיני תולעים הגדלים בגבינה
- רמו ש"ע או"ח סי' ג'. בכלל הלאו של כל תשקצו הוא להתאפק מלעשות הצרכים
- רמו מ"ז שם. מי שמעמיד עצמו מהטלת מים נעשה עקר
- רמו מוש"ע יו"ד סי' קי"ו. אסור לאכול דברים משוקצים ובכלים מאוסים ..
- רמו פר"ח סק"א. כל זה אסור אפילו לאדם שאינו קץ בזה
- רמו פר"ת שם. אסור לאכול דבר מה שהוציאו מן הפה
- רמו יומא פ', וספר העיקרים ור"ח שעה"ק פ"ד. כל מי שאוכל אחד מהדברים האסורים הנ"ל גורם להיטמא בעבירות חמורות.
- רמו ששוב אין מגינים עליו להצילו מחטא
- רמו פרקי אבות. הוי רץ למצוה קלה ובורח מן העבירה

פרק לא

- רמו שמיני י"א. את זה תאכלו מכל אשר במים וכו'.
- רמו רש"י ומוש"ע יו"ד ספ"ג. סנפיר הם הכנפים ששט בהם, וקשקשת הם הקליפות הקבועות על גבי גופם
- רמו מוש"ע יו"ד סי' פ"ד. זה שצריך כ' סימנים אלו הוא דוקא אם נמצאים במי ימים או נהרות
- רמו פ' אלו טרפות ות"כ. אלו שגדלים במים שקטים שאין להם מקום כניסה וציאה מותרים אפילו אין להם שני סימנים האלה ..
- רמח פ"ת סק"ב. דיני שרץ המים והארץ

נפש ישעיה

תלז

התירו, וכמו"כ הוא במצות וביין, יען שא"א להבי"ד להורות חס עיקר הדין וההלכה, והמדרסד אינו סומך ע"ו, ועכ"ז אין הרבנים במשקרים ח"ו.

ב) לדינא כבר נהגו כל מורי הוראות שמתירין להטבח ולסוחריו יין וכדומה, היבא שהוא אצלם הפסד מרובה, ואינם מודיעים כלל להקונה, וכבר נהגין להתיר להמוכרים אף במקום שאיננו מותר ואפי' בדיעבד, אלא בהפסד מרובה ואין מודיעים להקונה.

ג) בזמן דשכיחי פריצות לכו"ע אין לסמוך על סתם חזקת כשרות (דהיינו על הא דאמרינן כל ישראל בחזקת כשרות), כ"א על מי שידועין וכו' ומכירין אותו שהוא איש נאמן ואדם כשר.

ד) עכשוו אשתני הרבה לגריעותא בזיופים ותחבולות, והקונים נכשלים הרבה לקנות דברים שהם בלי השגחה ער כדי כך שנעשה להם היתר וקשה להפרישם מהרגילות, אשר ע"כ אם עושין השגחה שיהי' עכ"פ כשר עפ"י הלכה, היא הצלת רבים ממכשול זה, אפילו שיוכל לגרום קצת מכשול להמהדרין.

ה) רוב ההכשרים הסומכים על המשגיחים עלולים למכשולות גדולות אשר בעלי הפאבריקען יוכלו להטעותם שלא ידעו מאומה בין ימינם לשמאלם ולא רבים יחכמו להבין תחבולות התגרים ומעשה המכונות והפבריקען.

ו) הסומך על ההכשרים אינו מבקש אלא שיהי' כשר מעיקר הדין ולא יותר, ומי לא ידע שאין לדמות מה שנעשה עבור המדרסד ונהרר בחומרות ופרישות יתירה, להנעשה עבור התגרים שהכל הוא אצלם הפסד מרובה וביטול מו"מ.

ז) פסק ההלכה של תשובה זו אחרי כל השקלא וטריא, שעכ"ז לא ימנע א"ע מליתן ההכשר דאם ניהוש לזה יתבטלו כל מיני השגחה בכשר וביין ובמצות ובחלב ובשמנים וכדו', ויהי' אפקרותא גדולה ויתמלא העולם במאכלות אסורות רח"ל, ומוטל עלינו להשגיח על עקרי התורה"ק, אמנם אין צריך לכתוב שהוא כשר להמהדרין מן המהדרין וסני כמה שיכתוב תיבת כשר בלבד.

והנה תשובה זו כתב כ"ק מרן שליט"א עוד טרם פרוץ המלחמה העולמית האחרונה שכל הקהלות הקדשות שבאיירופא ושאר המקומות שנחרבו בעוה"ר, היו נזהרים ונשמרים בקדושת המאכלים, ובכל עיר ועיר ובכל הגלילות היו רבנים ושוחטים והכל הי' תחת השגחה מיוחדת שאין לדמות זה לזמנינו, עכ"ז הי' אז עוד מן הצורך להמדרסדים שלא לסמוך על ההכשר בלבד, ומה נעני אנן עכשוו אחר החורבן הנורא והאיום שנשתנה המצב הרבה לגריעותא בדיוטא התחתונה בכל העינים בכו"ד, ובפרט במצב הכשרות שנשתנה בזיופים ותחבולות יותר ממה שהי' אז בהרבה דרגות אחרנית שאין מן הצורך לבארו ולפרטו, אשר ע"כ בוודאי האיש הירא והנלכב יתחזק ויזהר

כל יתן המשחית לבוא אל ביתו, שלא יכנים לביתו שום אוכל ומשקה מבלי שיוודע לו היטב אחרי דרישות וחקירות, ואם אין בזה שום חשש ופקפוק, וכולי האי ואולי נזכה להשמר באמת מלעבור איסורי דאורייתא מבלי להתגעל במאכלות אסורות שזהו מטמטם הלב והמוח כמבואר באורך בפנים הספר.

ובזכות הזהירות והשמירה ממאכלות אסורות ננצל מכל צרה וצוקה ומכל עקתין ומרעין בישין, ובמהרה נזכה לראות הגאולה האמיתית בביאת הגואל ומלכינו כראשינו בכדיאות השלימות השתא בעגלא בב"א.

ולסיומא דמילתא אעתיק פה מה שאמר כ"ק רבינו שליט"א באמצע הדרשה הגדולה ברומעניא י"ג אדר א' תרח"ץ לפ"ק (עיין בקונטרס על הגאולה ועל התמורה סי' ל"ו) וזלה"ק: וצדיקים להתאמץ בכל האפשרי בכל הענינים הדרושים בדיקה וכו' וכמו"כ בכל מאכל אשר יאכל, כמה צדיקין להזהר שיהי' בהכשר ויתרון, הזהרנו כבר כמה פעמים בכאן מבלי לקנות רק מאותן שהם תחת השגחה נכונה אף אם עולה יותר בדבר מה וכדומה ואין הזמן כעת להאריך בזה, עכ"ל.

ועיין בספה"ק רברי יואל חלק א' פרשת תולדות (עמוד תרכ"ג) בתוך הדרשה בק"ק דעש שנת תש"ד לפ"ק וזל"ק: וכבחי' זו קרה גם לנו באחרית הימים שהס"ם הוא השטן ירע ומרניש שקרב יומו להיות מנוצה, וע"כ מתגבר בכל כוחותיו להלחם בתחבולותיו ולהכשיל את ישראל ח"ו, וצריך זהירות ושמירה יתירה וסיעתא דשמיא לעמוד עוז בקשרי המלחמה, ומאוד קשה להשמר ממאכלות אסורות, ורעה הבה דאיתי כמה שמקילין ליתן נאמנות לכל מי שהוא בענין המאכלים וכשרותם, ופלא שב"א מבני ישראל הכשרים ואפי' קטני הערך, אם יאמרו אליו שיתן כל הונו או יגעל נפשו בנבלה ח"ו, יתן כל אשר לו כדי להנצל מאיסור נבלה, ובאם יפנה אליו א' מהמוכרים אלו ללות ממנו סכום קטן לא יאמין לו כ"א בדרישה וחקירה וערבות הגונה, ועל כשרות אשר כל הונו לא ישוה אליו נותן לו נאמנות בלי דרישה וחקירה כלל" וכל זה מתחבולות השטן שמתגבר מאוד באחרית הימים וכו', וכו', ועיננו תחזינה במהרה בשוכך לציון ברחמים, ואז נשכיל להשיג גודל הנסיונות שהי' לנו ברוד האחרון, ושכל זה הי' צורך והכרח אל הגאולה העתידה לבוא, ונזכה במהרה להתרוממות קרן התורה וישראל בהתגלות כבוד שמים עלינו במהרה בימינו אמן.

ת. ו. ש. ל. ב. ע.

קונסט בוטער שולחים למכור החמאה בלבושי עכו"ם הפשוטים וא"א לחבתינ בינם ובין חמאה האסורות, ומאז וע"ע אשתני הרבה לגרעיותא בזיופים ותחבולות באופן שהקונים ממה שבא בכלי השגחה נכשלים הרבה וא"א להפריש העולם ממה שרגילים ונעשה להם כהיתר משנים קרמוניות אשר ע"כ אם עושין השגחה שיהי' עכ"פ כשר עפ"י הלכה היא הצלת רבים ממכשול שלא יקנו תחת זה ממה שבא בלא השגחה, ומה שיש להרהר אם אינו קצת גרם ממכשול להמהררינ, כבר נתבאר שמלבד שמעיקר הדין יש להסתפק אם יש ממש בחומרא זו ושעכ"פ נראה אין בו אלא לכתחלה, וכבר נוהגין להתיר להמוכרים אף במקום שאינו מותר אפי' בדיעבד אלא בהפסד מרובה ואין מודיעים להקונה, גם משמעות הדברי הש"ך נוסין שאין להחמיר בספיקא אלא כשיודעין, וכאן בעת שהבי"ד נותנים ההכשר אין יודעין מאומה אם יבוא החמאה לאותו המרדקס גם אח"כ אין להבי"ד שום ידיעה, והרבה יש שמחמירין בביתם בחומרא הנ"ל אבל מקילין יותר במה שקונים חלב מכל אדם וטוב הו' להם אם היו שותין מזה שהוא עכ"פ כשר עפ"י הלכה מלקנות מאחרים שעלול הרבה להיות אסור מעיקר הדין, ולדעת המרדקס באמת אינו סומך כלל על שום הכשר כי מלבד שרוב ההכשרים עלולים למכשולות גדולות ע"י שסומכין על המשגיחים ואשר בעלי הפאבריקען יוכלו להטעותם שלא ידעו מאומה מה הן עושין בין ימינם לשמאלם ולא רבים יחכמו להבין תחבולות התגרים ומעשה המכונות והפאבריקען, אבל גם בדבר שאין מקום לטעות והנותן ההכשר הוא איש חכם וי"ש ומשים לבו לעשות הכל עצהיו"ט, מ"מ עבור הסוחר שמסחרו וחיותו תלוי בזה א"א להחמיר יותר מהדין, ומי לא ידע שאין לרמות מה שנעשה עבור המרדקס ונוהר בחומרות ופרישות יתירה להנעשה עבור התגרים שהכל הוא אצלם הפסד מרובה וביטול מו"מ, והסומך על הכשרים אינו מבקש אלא שיהי' כשר מעיקר הדין ולא יותר, ואם יש מיעוטא רמיעוטא שטועין מחסרון הבנה ומקוצר הדעת אין זה מיעוט המצוי, ואם באנו לחוש לכאלה יתבטלו כל מיני השגחה בבשר ובבין ובמצות ובחלב ובשמנים וכדומה כי אם לא ישיגו תעוהה שהוא כשר לא ישלמו להמשגיחים ויהי' אפקרותא גדולה ויתמלא העולם במאכלות אסורות רח"ל, וע"כ מוטל עלינו להשיגח על עיקרי התוה"ק.

וכאשר בינתי בספרים בנידון שאלתינו מצאתי אח"כ בתשובות צ"צ מליובאוויטש חיו"ד סי' ע"ו שנשאל בא' מבני הישוב בנסעו לעיר על יו"ט עזב את פרותיו לעברו ולשפחתו הא"י שיחלכם ועשה כן בשביל שהי' סובר שמותר לעשות כן, מה דין החלב ההוא או הגבינה שנעשה ממנה, והשיב שהגבינה והחמאה יש להתיר בדיעבד אף שלכתחלה אין היתר כלל להניח הפרות לחלב בשביל ישראל אך מי שעושה כן באונס או בשונג אמיתי ולא במזיד יש להתיר החמאה והגבינה שנעשו מן החלב ההוא (אך לא החלב כמו שהוא אם לא יעשהו חמאה או גבינה) מחמת שהיא חמאה וגבינה של ישראל באמת אלא רק שהא"י עשאה א"כ לא הו' בכלל גזירת חז"ל שגזרו

ואסרו חלב וגבינות של עכו"ם וכיון דגזירה אין כאן ומעם הגזירה אין כאן נמי לדין אין לאסור בדיעבד אך מי שעשה כן במזיד אין להתירם לו כלל ולאחרים. יראה המורה אם אין לחוש לתקלה לעתיד לבוא יש להתירם עכ"ל.

הנה מרכתב שאין היתר כלל להחלב מוכרה דלא היו הפרות ברשות ישראל ואין בית עכו"ם מפסיק דבזה מותר החלב אף לכתחלה מדין שו"ע ואותו השואל לא סבל עליו להחמיר בזה כי אדרבה הי' סובר שמותר לעשות כן כמבואר בלשון השאלה, וע"כ דמיירי שעמדו הפרות ברשות עכו"ם, ומ"ש עזב את פרותיו לעבדו ולשפחתו הא"י כוונתו שמסרם להם ועמדו ברשותם ומה שלא ביאר זה בהדיא צ"ל שקיצר בלשון השאלה והשיב על המעשה שהי' נודע להם, וא"כ נראה מזה דאף במקום שאסר את החלב מדינא התיר את החמאה והגבינה, הן אמת שהטעמים שכתב בזה ואינם מוכנים ויש לפלפל עליהם הרבה, אלא שלא אוכל להאריך עוד כעת וקשה להעמיד יסוד על דברים חתומים, עכ"ז יש לנו סעד גדול מדבריו לנ"ד שיש לנו בלא"ה הרבה טעמים להתיר החמאה והגבינה.

כללו של דבר שלפענ"ד לא ימנע עצמו מליתן ההכשר, אך מה שנוהגין לכתוב על כל ההכשרים שהוא כשר למהדרין מן המהדרין זה אין צריך לעשות בשום הכשר כי אם כותבים בה תיבת כשר בלבד הוא מספיק לכל הרוצה לסמוך על ההכשר, ואם יתרמי א' מיני אלה שמבקש באמת להיות מהמהדרין מן המהדרין אין להאכילו דבר שצריך הכשר והיא מיעוטא דמיעוטא כ"כ שאין בזה היוזק. ניכר להסוחר ואך מחבין בדברים לשופרא דשטרא ואין זה האמת, והשי"ת יצילנו מכל מכשול ושגיאה, ובעזרתו ית"ש יהי' לנו לתשועה.

והנלפענ"ד כתבתי ידיו דושת"ה באה"ר.

חק' יוא"ל מייטלבוים

דברי כ"ק רבינו שליט"א בתשובתו הנ"ל המה קילורין לעינים שיכולין ללמוד מזה הרבה, ולקטתי בקיצור נמרץ תוכן דברי קדשו מה שיש ללמוד מזה לענינינו, ואפרטם אחת אחת לבדנה.

(א) כל חנות וחנות שיש לו הכשר מבי"ד או מרב פרטי, עדיין לא נשמע מזה שהוא כשר למהדרין לכל הדיעות שיהי' בתכלית ההכשר, כמו שמבואר בתחילת התשובה אודות מקולין שהמדקקים אינם סומכים על מה שנכתב על פתח החנות שהוא כשר, ואינם אוכלים מבשר סירכא אע"פ שהבי"ד

ומזה לכאורה ראי' להחת"ם שמחויב להודיע להקונה וקשה על מה שנוהגין לחלק בהד"ק והב"ש.

אמנם מקור דין זה הוא מהנהגות מרדכי פ"ק הביצה וז"ל שם : אדם שאסר עצמו בדבר המותר לאחרים וכו' אעפ"י שיודע שהוא היתר אלא שהדיר עצמו פשיטא לי שסומך על אחרים וכו' כמו גזיר שאוכל בבית ישראל דלא עבר ולאן דלפני עור וכן ישראל בבית כהן אלא זה ספק לי ראובן שפי' ממאכל בשביל שנראה לו שהוא אסור ושמעון נוהג בו היתר ונראה לו שראובן טועה בדבר וגם ראובן אם סובר שמותר הי' אוכל, מי חיישינן שמא יאכילנו שמעון או דילמא לא ספי אינש לחברי' מידי דלא בשורה לי, ויש לדקדק מהך דב"ש וב"ה האסיקנא דעשו ומודעי לחו ופרש"י ז"ל ומ"ה לא נמנעו אלמא שיוכל לסמוך עליו ולא חייש דילמא ספי להו עכ"ל. הרי דמירי שהדיר עצמו באופן שאסור וודאי מדאורייתא מדמייתי ראי' מנזיר וישראל בבית כהן שהם איסורים חמורים מה"ת, ובזה בודאי דשייך איסורא דלפ"ע ואף לפי מה שהבאתי מדברי הש"ס דברים המותרים ואחרים נוהגים בהם איסור אינו אלא מדרבנן, מ"מ לענין לפ"ע דעת הרבה פוסקים שאין לחלק בין דאורייתא לדרבנן עי' מו"ד סי' רל"ב, וכן בדין השני כמי שפי' ממאכל בשביל שסובר שהוא אסור מייתי ראי' מב"ש וב"ה דלדידהו כאו"א לשיטתו במה שאסרו הוא לדעתם איסור ברור מה"ת וככונן דא אין להאכילם בידים, וכעין זה מירי המהרל"ב בתשו' שהובאו דבריו בקצהה בש"ך סק"ב אבל כמי שלא קבל עליו איסור כנ"ל אלא שהבי"ד מורין לו להחמיר באין הפ"מ שפיר י"ל רבכה"ג אפשר לסמוך על דעת המתיר שהיא עיקר.

ובשו"ת מוצל מאש להמהר"ח אלפאנרדי סי' כ"ד נסתפק היכא שהוא אסור לכתחלה ומותר בדיעבד אם מחויבין הבי"ד להתרות בו שלא יעשה והביא שיש פלוגתא בדבר, ושוב נסתפק בהבא לבשל בקדירה שאב"י ואינו יודע שנאסר אם מנתחין לו לבשל דלדירי' הוי כדיעבד והמאכל מותר בדיעבד, או דילמא היודע צריך לומר לו ולהפרישו, ושוב פשט מתשובת הרשב"א שהביא ראי' לאסור קדירה שאב"י מפינכא דר"א דפ' כל הבשר דתברי', ומזה ראי' דמורין למי שאינו יודע שאל"כ אמאי תברי' יעיי"ש. הנה מזה נראה לכאורה דאף במקום שמותר בדיעבד מחויבין הבי"ד להודיע, אבל גם מזה אין ראי' שהוא מירי מקדירה שאב"י אין שום אופן להתיר הקדירה אף בהפ"מ ושעת הדחק עיין פמ"ג סי' ק"ג ורק המאכל הוא דמותר בדיעבד וכבר כתבו התוס' הטעם לחלק בין הקדירה והמאכל בשביל שהקדירה קבלה מתחלה טעם מישבח לכן החיוב להודיע דהנידון הוא על הקדירה שאין לה היתר בשו"א אבל באותן הדברים שלפעמים מורין הבי"ד להיתר וכבר יצא בהיתר י"ל שאין החיוב להודיע עוד.

והנה היש"ך שם כק"כ אהך דודאי לא יאכילהו דבר שנוהג בו איסור כתב מיהו היינו דוקא כשאחרים יודעים שהוא נוהג איסור בדבר והוא מלשון

הגהות מרדכי, וצריך להבין למה צריך להתנות ע"ז פשיטא דכשאינו יודע ממנהג איסור למה ימנע מלהאכילה, ונראה מזה כשיטת הריטב"א והרדב"ז דבספק לא שייך לפ"ע ועיין גם במנ"ש (סי' ט"ו ס"ק כ"ג) שכתב לחד תירוצא דלא שייך לפ"ע אלא במכשול ודאי לא בספק, וכן הוא בשו"ת פנ"י חיו"ד סי' ג', ולפי"ז י"ל דמש"ה התנה דווקא כשאחרים יודעים לומר שאם אינם יודעים אלא מסתפקים בהכר לא שייך לפני עור לאפוקי מהנך פוסקים המחמירים אף בספק לפ"ע, ולדינא אף שהיא מחלוקת גדולה בין גדולי הפוסקים ז"ל והדברים עתיקים, מ"מ נראה דברבנן וק"ו במקום חומרא בעלמא אפשר לסמוך על המקילין.

ומעתה בנידון שאלתו הנה ראשית אניד שלפענ"ד היא תקנה גדולה לעשות השגחה בענין זה והוא מוטל על הבי"ד במקומן כל היכא דאפשר כי לפי אשר התבוננתי בזה מאז ומקדם ראיתי שהמכשלה גדולה כי מלבד שרוב המון עם קונים מכל מי שבא למכור להם יהי' מי שיהי' והכל יודעין הדין אשר כל ישראל בחזקת כשרות (וכבר ביארתי בארוכה מש"ס ופוסקים שבזמן דשכיחי פריצות לכו"ע אין לסמוך על סתם כשרות כ"א על מי שיודעין בו ומכירין אותו שהוא איש נאמן ואדם כשר לא עת האסוף פה), גם אותן הנזהרין שלא ליקח אלא ממי שמכירין אותו בחזקת כשרות עדיין המכשלה הזאת תחת ידם כי רוב מוכרי החלב אף מהכשרים והטובים שבהם שוכרים להם פרות בכפרים בבתי עכו"ם ושוכרים להם איזה נער ריק ופוחז שייך לשם בשעת החליבה כי לשכור איזה איש מהימן וי"ש אינו מספיק העסק לתשלומין (זולת במקום שהחליבה מכל העיר היא במקום א' אבל ברוב העיירות א"א להשיג זה), והקונה המדקדק לקנות מאדם כשר אינו יודע שהכשר החלב אינו תלוי על נאמנות אותו המוכר כ"א על הנאמנות של אותו הנער הפוחז הנשלח ללין בכפרים בין הערלים ר"ל ושוב מיתכשר החלב כשבא ליד המוכר הנאמן כמו עמון ומואב שטיהרו בסיוחן, ובפרט בעשיית חמאה אשר לא כימים הראשונים שלא הי' החשש אלא מחלב טמא, הי' החמאה קיל יותר בשביל שחלב טמא אינו נקפה משא"כ עתה שהחשש יותר מקונסט בוטערד*) ומארגארין וכדומה הרבה שמנים אסורים שנעשים בהפאכ"י ריקען ע"י אומנות יתירה שא"א להכיר בשו"א אם הוא חמאה או שומן אחר או איזה תערובת עכ"פ, ובפרי תואר כתב שבזמנו הי' חשש על החמאה עבור תערובת חלב, ובחכמת אדם הביא שהי' אז חשש עבור תערובת שומן חזיר.

ובשנת תרס"א עוד ובהיים חיותו של כ"ס אבא מארי הגה"ק זלה"ה באסיפה שהי' באוהעלי הדפיסו קול קורא**) שנתברר להם שבעלי הפאבריקען של

*) עיין לעיל עמוד ע"א.
**) עיין לעיל עמוד קצד.

להם נאמנות והרוב יש להם נאמנות אלא שאין בו כרי וביטול בס' וא"כ בחמאה של עכו"ם שא"צ ס' אין לחוש כלל הגם שבשו"ע מיירי היכא שנתערב החמאה שלא חי' עליו איסור מדינא אף וקודם התערובת משא"כ כשנתערב החלב אבל כבר כתבתי דכאן שהי' החלב ביד מי שלא נאסר עליו בכה"ג מעולם ונעשה התערובת כהיתר נמור מה"ת והי' מוטל ע"ז חומר יתר משאר חמאה של עכו"ם אלא שבטבינות חמור יותר לענין זה כמבואר בש"ך ס"ק הנ"ל, אבל גם אינו בתערובת נלפענ"ד שחזי לאיצטרופי צדדי הקולא שזכרתי למעלה ואם עדיין נביא לפקפק בזה נלפענ"ד עוד כי התבוננתי אם יש איזה מקור לחומרא זו.

והנה אמת נכון הרבר עפ"י דברי הש"ך שכתב שמכוער הרבר לכתחלה להניח שפתותיו לחלוב שם וכ"פ האו"ח, אך המהרי"א בהנהות ש"ד כתב שנהנין היתר בזה, ועי' כ"ז בת"ח כלל פ"ג סי' ח' ובמ"י שם ס"ק י"ד כתב שבת"ח פסק להחמיר לכתחילה, אך בד"מ בשו"ע סימן קט"ו חזר בו ופסק להתיר לכתחלה, וכבר דברי המהרש"ם דכתבר שיש בו מחלוקת בין החכמים ובמקום א' נהגו כדברי האוסרין לא אמרינן שקבלו איסור מחדש אלא ואמרינן שקבלו עליהם דעת אותן האוסרין, וא"כ כאן שאנו רואין שהש"ד והאו"ח והת"ח פסקו להחמיר לכתחלה מה"ת נימא שהנהנין ליהור בזה קבלו עליהם איסור חדש מב'עדי חבריהם ז"ל בוודאי יותר מיסתבר שקבלו עליהם דעת החכמים הנו"ל.

ומעתה כפי אשר העתקתי לשונם למעלה לא החמירו אלא לכתחילה אבל אם אירע אף בביתו בדיעבד באיזה אופן אין להחמיר, וא"כ כאן שכבר נעשה החמאה והגבינה בהיתר נמור ויצל אותן דלא נהיגי להחמיר בכה"ג וגם היא הפ"מ אצלם עכ"פ יש לו דין דיעבד לבו"ע, הן אמת דיש לפקפק אם אינו נקרא לכתחלה אצל מי שהולך לקנות לכתחלה, אמנם גם כדבר שאין לו היתר אף בדיעבד אלא במקום הפ"מ הרבה נתחכמו גדולי האחרונים ז"ל, האיך מתירין להטבח המוכר לאחרים בשביל הפ"מ שלו הלא להקונים אינו הפ"מ, והחת"ס באו"ח סי' ס"ה החמיר טובא שכתב בין שלא הותר אלא בהפ"מ שאינו מותר אלא לבעל היין וב"ב משום הפסידו, אבל לאחרים למה יקנו כמנו לכתחילה וקרוב לוודאי שמחוייב להודיעם ואם לא הודיעם ומכר סתם אפשר הוי מום במקח וחוזר יעיי"ש.

אמנם הר"ק בכללי הפ"מ סק"ו הקיל בזה בטבח אבל הטעמים שכתב ע"ז הם דחוקים מאוד כאשר רחאו בתשובת ב"ש חיו"ד (סי' קפ"ח) אך הב"ש אף שרחה הטעמים של הר"ק, מ"מ להלכה הקיל גם הוא והביא ראי' מתה"ד הובא בשו"ע (סי' צ"א) שהקיל בסעודת ברית מילה מחמת הפסד מרובה וסעודת מצוה, וקשה הלא לאחובלים על הסעודה לא חי' הפ"מ, א"ו בשביל שהוא הפ"מ לבעה"ב הותר לכל יעיי"ש וזה ראי' ברורה אבל לא כתב שום טעם לדבר, ובאמת הר"ק שהוצרך לדחוק ע"ז בטעמים

דחוקים היא לפלא ההלא לשיטתו שכתב בכללי הפ"מ ס"ק ב' ובסי' מ"ז סק"ג ביתר ביאור דבכאו לשאול הרבה אנשים ביחד עניים ועשירים אף דלעשירים לא הווי הפ"מ מ"מ הווי ככאו לשאול כ"א או עליו ועל חברו ויש להתיר ככולם, וא"כ הטבח שבא לשאול על מה שמוכר לאחרים בודאי הווי ככאו לשאול עליו ועליהם ביחד.

גם השבתי שהוא ע"ד שכתב הפ"מ"ג סי' צ"ד במש"ז ס"ק ט' ובנט"ש סי' י"ב שאם הותרו לכבוד שבת מותר גם אח"כ דמדאישתרי אישתרי אלא שראיתי אח"כ בדעת בפתחה להלכות טרפות ס"ק ל"ה דמגברא לגברא לא שייך לומר הואיל ואישתרי אישתרי והביא ע"ז מתוס' חולין (דף ק"ו) ואין דבריו מוכרחין דשם מיירי באיסור ברור מדאורייתא דבלא"ה מבואר בש"ס בכמה מקומות דלא אמרינן הואיל ואישתרי אף באדם אחד ע"י ברכי יוסף או"ח סי' ע"א ובמה שהותר לכבוד שבת כתב הנט"ש סי' הנ"ל שמי שעולה על דעתו לאסור בשר הנשאר אחר השבת היא מילי דכרי שאין מהצורך להשיב עליהם ולפלא בעינינו מי הוא שעולה על דעתו לפטפט ברבר זה כזה יעיי"ש, ומרחשבו להבר זה כ"כ בע"כ שאינו מדמהו להאי כללא דהואיל ואישתרי המבואר בש"ס שהיא מחלוקת גדולה וענין עמוק דבש"ס מיירי ברבר האסור מדינא אלא שהתוה"ק התיירו, אבל היכא שמתירין לב"ש הוא ע"ד שכתב הת"ח בהקדמה דהיכא שמתיר בהפסד מרובה הוא בשביל שנראה לו דעת המתיר עיקר אלא שלא רצה לסמוך עליו בלי הפ"מ וכיון שדעת המתיר עיקר נראה בעיניו לסברא פשוטה שאחר שהותר אין לאסרו עוד, ומחך דינא דסי' קס"ח וסי' קי"ב שרמז עלי' החת"ס בסימן ס"ח ובפת עכו"ם שהותר להבע"ב הנזהר לבצוע עליו בשביל האורח שאינו נזהר גם מזה משמע לכאורה דאמרינן הואיל ואישתרי אף מגברא לגברא אלא דיש לדחות דשם היא משום איבה.

ובתשובת הרי בשמים הביא ראי' להך דינא דהואיל ואישתרי אישתרי מדברי התוס' עירובין (דף כ"א) ד"ה מודי שכתבו דאחר שצ"ל לצורך בהמה היתר גם לאדם ומזה הו' אפשר להביא ג"כ דכמו שהיתר מבהמה לאדם כמו"כ מגברא לגברא, אבל עיקר ראייתו זה אינו כלום דשם אין האיסור אלא הצלי' וכיון שנעשה הצלי' בהיתר לצורך בהמה תו אין לאסור עוד, אבל כאן אנו דנין על המאכל שאותו החשש שהי' מעיקרא היא גם עתה ויהי' איך שיהי' עכ"פ לדינא כבר נהגנו כל מורי הוראות שמתירין להטבח ולסותרי יין וכדומה היכא שהוא אצלם הפ"מ ואינם מודיעים כלל להסונה ובע"כ דכיון שדעת המתיר עיקר אין נוהגין להחמיר בכה"ג וא"כ כש"כ היכא שמצד הדין היא כשר אף שלא במקום הפ"מ, אלא שלכאורה עומד לנגדינו קצת מה שמבואר ברמ"א (סי' קי"ט ס"ז) דמי שנוהג באיזה דבר איסור מכה שסובר שדינא הכי או מכה חומרא שהחמיר על עצמו מותר לאכול עם אחרים שנוהגין בו היתר דודאי לא יאכילהו דבר שנוהג בו איסור והובא שם בש"ך ס"ק כ' הטעם דודאי אלפני עור לא תתן מכשול לא עברי,

ולא דמו רבנן בכה"ג, וחזינן בדברי הרשב"א ז"ל שהבאתי דנתקשה טובא בדברי הנביא למה לא ניהא להו למימר דר"ז הקיל מחמת הפסק דילמא מטעא טעו עד שסוים הלכך נ"ל והרי מחמת חומר הקושיא הוכיח זה להתמיר בפסק, וא"כ אין להוכיח משם אלא באופן שהוא הוכרח מחמת קושיא, משא"כ בכה"ג דיש לחלק טובא כנ"ל שאינו במילתא האוריתא, וגם לא ירעינן אם נתייחד ע"פ ת"ח מנין לנו להתמיר ואם אולי הי' מתחלה בטעות לא מהני אם עכשיו נזהרין הרבה אף מהיודעין הדין כי טעם הזהירות היא בשביל שמצאו נזהרין כן, שבלא"ה אין עולה על הרעת להתמיר בהכר שאין רמוז ורמזיה בש"ע, וממילא אם התחלת המנהג הי' בטעות גם הסומכין על המנהג הוי טעות, ואעפ"כ לדינא כיון שפשטות דברי הרשב"א ז"ל להתמיר בכל ספק, גם התרכיז ירד לחלק בין מנהג נרוע למנהג חשוב קשה בעיני להתיר, ושערי הפולאים לא ננעלו ולדינא צ"ע.

גם נלפענ"ד דאף אלו הי' ברור הדבר להקל אין לחתיר להנהגים ליוהר, וכמו שאמרו בגמ' פסחים (דף נ"א) כיתאי מאי טעמא משום דמסרכי מילתא הני אינשי נמי סרכי מילתא, ופרש"י ס"ל שם משום דלא גמירי, ועי' ב"י וב"ח (סו' רי"ד) שנתקשו טובא בדברי הטור מה שהשמיט החילוק בין היבא שאינן בני תורה ובין ת"ח שהוא תלמוד ערוך, ופסקו כך האלפסי והרא"ש ונדרחקו בישובה, ולפענ"ד נראה נכון ההב"י (בסו' ר"ה) הביא דעת הרשב"א וסויעתו דבזמן הזה לכוב"ע דמנינן להו כע"ה בשביל שרובן אינן בני תורה, וכן פסק הרמ"א ז"ל בס"א להלכה, ואף שהטור שם חילק בין ע"ה לת"ח מ"מ ז"ל דשם מבואר כלשון הש"ס נדרים (דף י"ד) כאן בת"ח כאן בע"ה, וכבר נודע דאף דאין לנו ת"ח בזה"ו מ"מ גם ע"ה ע"ד שהי' בזמן הש"ס לא שכיחא האידנא כמ"ש המג"א, וזולת המומרים והפושעים שמאלו לא דברה תורה, וא"כ מדיוקא דסיפא דאמר כאן בזה"ו משמע שלא התמירו אלא בע"ה גמור לכן לא סובר הטור כדעת הרשב"א לדרון כו"ע בע"ה, משא"כ בנ"ד שלא נזכר בגמ' לשון ע"ה ז"ל דבעי ת"ח גמור, חשש גם הטור לרעת הרשב"א וסויעתו דבזה"ו רובן אינן בני תורה ואין לנו לדרון דין ת"ח כלל, וכן משמע גם ממה דהש"ס הי' פשוט לו בתחלה דהני אינשי לא גמירי נמי סרכא מילתא ושוב פריך מיהודא והלל בניו של ר"ג וכן מרשב"ג עד שסוים בני מדינת הים נמי כיון דלא שכיחי רבנן גבייהו ככותים דמי.

ולכאורה כיון שכבר פשוט לו זה הבע"ה החישינן למיסרך מילתא למה האריך עוד אח"כ בקושיית אלו הלא גם שם לא גמירי כמו שי"מ אח"כ ודקארי ל"י מאי קארי ל"י, וגם בתירוצו למה האריך להוסיף טעם כיון דלא שכיחי רבנן גבייהו ובתחלת הסוגיא כתב בקצרה חנך ואינשי נמי סרכא מילתא ואין נ"מ להודיע הטעם למה לא גמירי, ומזה נראה דאותן המקומות לא היו ע"ה גמורים ולכן לא עלה על דעת המקשן להתמיר גם בכה"ג ות"י לו דאף שאינם ע"ה כיון דלא שכיחי רבנן ממש אינו נקרא

מקום תורה לענין זה וממילא אם צריך שיהי' ת"ח ממש אין דין ת"ח בזה"ז, ויהי' איך שיהי' בדבריו הטור עכ"פ הרמ"א ז"ל גם שם בסו' ר"ה פסק דבזה"ז לכו"ע דיינינן להו כע"ה, ומכש"כ עכשיו בדורותינו אלה שרבו המתפרצים אף בתלמידים שאינם הגונים לדמות מילתא למילתא וכדומה שאין להסל בעניני המנהגים, ואף דמשמע בשו"ע דבידעתן ודאי שהיא טעות דאין להסל בכה"ג, אמנם בנידון שאילתא דידי' שאינו מתיר ח"ו לשום אדם לעבור על מנהגו אלא חושש שמא מחמת חסרון ידיעה יכשל בדבר, בזה ודאי לא שייך דילמא אתי למיסרך שהוא אינו יודע משום קולא ואין לחוש אלא לעיקר הדין שצ"ע"ג אם יש איזה בית מיוחד בזה.

והנה קצת קולא יש בזה עוד שאינם מוכרים החלב כ"א הגבינה והחמאה מבואר בשו"ע (סו' קט"ו ע"א) דאם ראה ישראל כשר עשיית הגבינות אף שהי' חלב עכו"ם ממש יש להתיר בדיעבד וכן החמאה אינה אסורה אלא מצד המנהג, ומבואר שם בטור וכו' שהחמאה לא היתה בכלל הגזירה ואף שזה אינו אלא כשלקח החמאה והגבינה מן העכו"ם שלא נאסר ביד ישראל מעולם אבל אם הישראל לקח החלב האסור שוב אינו מועיל אם יעשו אח"כ גבינות או חמאה ממנו כמבואר שם ברמ"א סוף ס"א, וא"כ גם כאן הי' החלב ביד ישראל ונאסר טרם שנעשה ממנה גבינות וחמאה ואצל העכו"ם המשרת שהחלב לא שייך לומר שרעתו לעשות גבינה ע"ד שכתב בש"ך (ס"ק י"ח) כי הוא אינו משרת ולא איכפת לי' בזה אם רוצה להחליף בשביל הנאתו, אבל הטעם שאינו מועיל לעשות אח"כ גבינה וחמאה מבואר שם בכ"י רכיון שלקח החלב עצמו שבו נזרה גזירה לא פלוג רבנן בנזירתם יעיי"ש, ומבואר בתה"ד הובא במג"א (סו' תמ"ו סס"ה) דלא מחמרינן בלא פלוג כמו בגוף הגזירה.

ולפי"ז יש לצדד קצת בנ"ד שמעיקר הדין מותר גם החלב ואינו אלא חומרא וכשנעשה אח"כ גבינה או חמאה שאינו מעיקר הגזירה אלא משום לא פלוג דלא מחמרינן כ"כ, י"ל דתו אינו בכלל החומר של אותן שקבלו עליהם שלא לשתות החלב בכה"ג, אלא שצ"ע אם לדמות זה להך דינא שבתה"ד ולא כל הענינים שוין, גם התרה"ד עצמו בנ"ד סיים שאינו אומר לא אסור ולא היתר, אבל גם בלא"ה י"ל דהטעם הוא שאינו מועיל לעשות גבינה או חמאה אחר שבא החלב האסור ליד ישראל הוא בשביל שנקרא עליו שם איסור ביד ישראל וא"כ בנ"ד אף שהי' החלב ביד ישראל מ"מ לא נקרא עליו שם איסור בידו ועשה הגבינה והחמאה עפ"י הוראת חכם דלא קבל עליו להתמיר בכה"ג ושוב כשבא הגבינה או החמאה ליד מי שנאסר עליו אותו החלב, י"ל הוי כלקח החמאה מיד העכו"ם דלא נקרא עליו שם איסור מעולם שאין בזה איסור כלל מדינא אלא מנהגא ובעלמא, וכמבואר ברמ"א (סו' קט"ו סוף ס"א) דבחמאה של עכו"ם אפי' במקום שנהגו בה איסור אינה אוסרת תערובתה ובטל ברוב וא"צ סי' יעיי"ש בש"ך (ס"ק י"ז) וכפי אשר הבנתי ממכתבו אינו אלא תערובת מאותן שאין

שיש להם מסורה דשמא נהגו בהם איסור מימי קדם בשביל שהיו עופות טמאים דומים לאלו באותן המקומות, והאריך שם הש"ך ז"ל דמשה'ה ההולך ממקום שאין אוכלין למקום שאוכלין מותר לאכול אפי' דעתו לחזור כיון שאף במקום שאין אוכלין אינו אסור אלא מחמת ספק לא מחמירין כולי האי יעיי"ש, וא"כ י"ל דמה דמחמירין עליו במקום שמקילין בשביל חומד המקום שיצא משם כיון שדעתו לחזור זהו מדרבנן אבל במקום החומד או שנהג בן בעצמו באופן שאף יחיד שנהג איזה מנהג מחוייב לקיימו, בנה עדיין י"ל שהוא דאורייתא מטעם נדר ואין ראוי מדברי הרא"ש.

ואמנם תמה אני למה הוצרך לחפש ע"ז ראיות בפוסקים הלדא הוא גמרא מפורשת בנדרים (דף ט"ו) ומי איכא בל יחל מדרבנן אין והתניא דברים המותרים ואחרים נוהגין בהם איסור א"א רשאי להתירן בפניהם שנאמר לא יחל דברו, יעיי"ש עוד (בדף פ"א) ובר"ן וברא"ש שם שהוא מבואר בהדיא שהוא רבנן, וכן ואני תמה לכאורה על החת"ס יו"ד (סי' ק"ז) שכתב על חלב עכו"ם דאף לרעת הפוסקים שהלכה כרשב"ז דעכשיו שאין דבר טמא מצוי לא אסרו, כיון שאנו נוהגין בן כבר קבלו מאבותיו דעה המחמרת והוי נדר דאורייתא וחמור יותר מאלו הי' אסור מדינא שאינו אלא מדרבנן, אלא שרעת החת"ס יש לתרץ קצת דודאי אם קבל עליו בפה הוי נדר דאורייתא וכמ"ש שם החת"ס דנפקא לן מקבלת נזירות שאומר בלשון קבלה וגם הברכ"י יהיב טעמא למילתי' שהיא מדרבנן בשביל שלא הוציא בשפתיו, וא"כ י"ל דזה שייך בהך דרבנים המותרים ואחרים נוהגין בהם איסור שכתבו התוס' פסחים (דף נ"א ע"א) ד"ה אי אתה שזה מידי במנהג שנהגו בני המדינה מעצמם לא עפ"י ת"ח וי"ל דלא מחזיקין איסורא שהוציאו בן בשפתותיהם, אבל במנהג חשוב שהוא עפ"י ת"ח כמ"ש התוס' והרא"ש שם וכיון שהת"ח הורו להם לעשות כן הוי ביטוי שפתיים גם שאר העם ששמעו וקבלו הוי קבלת דברים וזוהי חיישינן לנדר דאורייתא, וי"ל דהחת"ס ירע ממנהג זה של חלב עכו"ם שהיא עפ"י ת"ח וגדולי הרור לכן החמיר בו יותר ממה שמבואר בגמ', אבל עדיין צ"ב סתימת לשונו שלא ביאר, אמנם הכי הברכ"י א"א ליישבם כלל בזה דהרי היא סובב על הך דינא דרבנים המותרים ואחרים נוהגים בהם איסור שכתב בעצמו הטעם בשביל שלא הוציא בשפתיו והאריך נעלם ממנו שבוה ודאי מבואר בהדיא בגמ' שהוא רבנן.

והנה החת"ס ז"ל כתב שם דאף שהוא דאורייתא היינו שהעובר ע"ז עובר על נדר דאורייתא, מ"מ היא קיל בכל איסור דרבנן כי כך קבלו הנדר שיהי' אסור עלינו כקילא איסור דרבנן, ובעין זה כתב התניא בשו"ע (סי' רס"א דק"א ס"ק ג') לחלק במי שקבל עליו שבת מבעו"י אינו חמור כעיצומו של יום שהוא איסור סקילה אלא כשאר תוספת שבת שאינו אלא איסור עשה דכל המקבל תוספת ארעא דתוספות דרחמנא מקבל ולא יותר אבל כשהתחיל ערבית של שבת קבל עליו עיצומו של יום ולא תוספת

וחמור יותר יעייש, ולפי"ז יש חילוק ההיכא שעיקר האיסור הוא דרבנן הנהגין להוסיף בזה באיזה חומרא אף אם נימא שהוא גדר דאורייתא מ"מ אינו חמור יותר משאר איסור דרבנן להלך בספיקו וכדומה דכל המקבל אדעתא דעיקר האיסור קבל ולא יותר, משא"כ כשעיקר האיסור הוא דאורייתא כל מה שנהגו להחמיר בזה כיון דהוי דאורייתא מטעם גדר דינו ברין תורה ממש דלא שייך לומר שלא קבל עליו יותר מעיקר האיסור.

ולפי"ז מיושב ג"כ סתירת הראיות של הברכ"י דבתוס' פסחים הוכיח להלך בספיקו ומרבדי הבית יוסף הוכיח להחמיר, דהתוס' מיירי מהך ההתיר רבי את בית שאן מזה האכל ר"מ עלה של ירק ומעשר ירק אינו אלא מדרבנן אף בארץ גופא, ועי' רש"י ז"ל חולין (דף ו'), וכיון דעיקר האיסור אינו אלא מדרבנן אף לו יהא שקבלו עליהם להחמיר בדבר מותר אינו חמור יותר משאר איסור דרבנן, וא"כ כשיש ספק בדבר לא החמיר יותר משאר ספק דרבנן, משא"כ בהך דהב"י המיירי כהנהגין להחמיר בדם טוהר כדם נדה די"ל דמחמת קבלה רינו כדם נדה ככל חומר שאר איסורי דאורייתא לאסור אף בספק ולכך הוצרך לומר שרחוק הדבר שיגזרו כן, ולפי"ז אין ראוי מחדושי הרשב"א בחולין הג"ל להחמיר בכל ספק מנהג דהתם מיירי ברין מוגרמת דעיקר האיסור של הגרמה הוא פסול כשחיטה ונבילה מדאורייתא ו"ל דאין להחמיר בספק מנהג בזה.

ולפי מ"ש לעיל לתרץ דעת החת"ס דיש להלך קצת בין מנהג שנהגו הבע"ב מעצם ובין היכא שהיא מנהג על פי ת"ח, יש לחלק גם כן בדברי הרשב"א, הרשב"א ז"ל מיירי שם בהך מגדימתא שהנהיג רב יוסף להחמיר דאף אם טעה בזה שלא אמרה רב ושמאל מ"מ נעשה ע"פ ת"ח, והראוי דבמנהג שנהגו הבע"ב מעצמם כתבו התוס' והרא"ש דלא שייך לומר נותנין עליו חומרי המקום וכו' ובה מקשה הגמ' שם בפשטות ור"ז ז"ל נותנין עליו חומרי המקום וכו' וא"כ אין ראוי מזה למנהג שאנו רואין בסתם שנהגו ואין יודעין אם נעשה על פי ת"ח או לא, אלא שעיקר החילוק זה מה שכתבתי ליישב בזה דברי החת"ס אינו ברור כ"כ, אבל בלא"ה מצד הסברא לענין הספק נלענ"ד שהוא חילוק נכון כי לשון הרשב"א ז"ל הוא שהרי אנו רואין אותן נהגין בו איסור ומי שבא להתיר ולומר טועין באיסור היו עליו הראי', ומזה נראה שהוא כעין חזקה דמן הסתם לא מחזיקין בטעותא וזה שייך שפיר בנידון דירוי' שהי' המנהג עפ"י רב יוסף וחזקה על חבר שאינו מוציא מתחת ידו דבר שאינו מתוקן, והגם שטעה בזה בכמה שאמרה בשם רב ושמאל עכ"ז מה שאפשר לתיקוני שלא להחזיקו בטועה צריכין למשכנוי אנפשינו, וכן הוא כל מנהג דירעיןן שהוא עפ"י ת"ח, אבל בחליבה שהוא דבר הנמסר לנשים ושפחות והוא ע"ד אמרו בגמ' ביצה (ה' ע"ב) ערות לבי"ד מסורה ביצה לכל מסורה ויאמרו אשתקד מי לא אכלנו כי בחבר הנמסר לכל שכיח טעותא לרמות מילתא למילתא, ויוכל להיות שהגדולים הזהירו במקום שבית עכו"ם מפסיק וכדומה שזה דבר המצוי והם לא ידעו לחלק בכך, וממה שלא דקו רבנן להודיע שזה מותר אין ראוי כי מדובא הזהירות אין מכשול

זה קל מאחר ששרשו מדרבנן, והביא ראוי מדברי התוס' חולין (דף ו'): שהקשו האיך התיר רבי בית שאן ותירצו בשביל שהי' בטעות שסברו שהיא אסור, וקשה מנ"ל לרבי שבטעות נהגו מאחר דמנהג זה מאבות אבותיו דילמא ידעי שהוא מותר ונהגו איסור אלא וודאי שהי' הוכחה שבטעות הי', ולכסוף סיים שהתיר איזה מנהגים שנתפשטו מה שהי' קרוב אליו שנהגו כן בחושבם שהיא אסור יעיי"ש.

הנה לפי דרכו של הברכ"י שחילק בין היכא שקרוב הדבר שהוא טעות או לאו, אנחנו לא נדע הדרך נלך כה כי אין אנו בקיעין בדבר צריך בדיקה, ק"ו בשיקול הדעת והבחנה אם היא קרוב לטעות, ובהדיא כתב הב"ח בסי' רי"ד דהיכא דנותן הדבר לשיעורין אם הוא מנהג גרוע או מנהג חשוב אזלינן לחומרא, גם ראיותיו של הברכ"י אינם ברורים כ"כ דמה שהביא מהב"י שתי' רברי הרמב"ם בשביל שהוא דבר רחוק שיגזרו כן, יש לדחות דהלא הרמב"ם ז"ל כתב דמצוה לכופן לבטל מנהגם, ואלו הי' בשביל שהוא ספק דרבנן אם הי' המנהג בטעות או בקעה מצאו וגדרו בה גדר אף שספק דרבנן להקל מ"מ אין לעשות ספק דרבנן לכתחלה אלא בדיעבד היא דמותר, וכמ"ש הרא"ם ז"ל בהדיא כנודע, ואין מהראוי לכוף את המחמיר לכתחלה מספק ולכן הוצרך לומר שהוא דבר רחוק ואינו בכלל ספק דרבנן.

ועד"ז י"ל גם כוונת התוס' שבפכ"ה שכתבו שהוא הבל לומר דמותר אף לכתחלה להביא עצמו לירי כך אבל לענין שיהי' דינו ככל שאר ספיקי דרבנן י"ל שהוא כן אף בסתם מנהגא כל שאין לנו ידיעה ברורה באיזה אופן שנתיישר, ומה שהביא ראוי להקל מדברי התוס' חולין ממה שהקשה עליו דמנ"ל לרבי שבטעות נהגו מאחר דמנהגא זה מאבות אבותיו זה אינו מובן כלל דאדרבה כיון שהוא מאבות אבותיו י"ל שהי' קבלה בידו דמשה נהגו כן בשביל שסברו קדושה ראשונה קידשה לע"ל כמבואר שם בגמ' שתלוי בזה, והיא באמת פלוגתת התנאים גם ר' ישמעאל ור"י סברו קדושה ראשונה קדשה לעתיד לבוא, (עי' זבחים ק"ז ומכות י"ט) ולא עלה ער דעתם מעולם לגזור בדבר המותר אלא הוא פלוגתא בעיקר הדין ואיזה יחרכה יש לנו לומר שלא ידע רבי טעם מנהגם להכריח מזה דין חדש שהתיר מחמת ספק, גם י"ל לפי מ"ש המהרשד"ם חיו"ד (סי' מ') דמי שנהג איסור בדבר המותר לכו"ע הוי איסור חדש ודינו כגדר אבל בדבר שיש מחלוקת בין החכמים ובמקום א' נהגו כדברי האוסרים לא קבלו עליהם איסור חדש שיהא נראה כמו גדר שהרי איסור זה אסור ועומד הי' לדעת אותו חכם, והפר"ח בסי' תצ"ו כתב שזה אמת נכון הדבר כשאין להם רב מובהק, אבל אם יש להם חכם מובהק שבכחו לחלוק על האוסרים הקודמים כיון דלשטתו הוי טעות ויכול להקל בלי התרה יעיי"ש בטעמו והביא ראיות לדבר.

ולפענ"ד גם מדברי התוס' הנ"ל הוא ראי' ברורה שהתיר רבי בית שאן אף דאיכא כמה תנאי ואמוראי שסברי הדין קדושה ראשונה קדשה לע"ל עכ"פ משמע מדברי המהרש"ם האלו דהיכא דיש פלוגתא לא תלינן שקבלו עליהם איסור חדש אלא שנהגו כדעת אותו החכם אף שיש לדחוק בכוננת דברי המהרש"ם דמיידי היכא שידעינן בוראי שנהגו עפ"י דעת אותו החכם לא בסתמא אבל אין זה במשמעות הלשון, וכן משמע מדברי המג"א (סי' תקנ"א ס"ק ז') דהיכא דקבלו איסור בדבר שיש פוסקים שס"ל הכי אמרינן שקבלו עליהם כדעת ההוא, ולפי"ז י"ל בהך דרבי שהתיר בית שאן אף אם תמצא לומר שלא ידע ואיזה טעם נהגו אבותיו מ"מ כיון שהיו מהתנאים הקודמים שסברו כן לא תלינן בקבלת דבר חדש כל היכא שיש לתלות שעשו עפ"י דעת אותן החכמים משא"כ היכא שמותר לכו"ע דבע"כ היא ואו קבלת דבר חדש או טעות גמור י"ל דאין תולין בטעות גמור כ"כ ואין ראי' מדברי התוס'.

אמנם באמת מבואר דין זה בהדיא בחדושי הרשב"א ז"ל פ"ק דחולין (דף י"ח) בסוגיא דמוגרמת דפריך הגמ' ור"ז לית לי' נתנים עליו חומרי המקום שיצא משם ושהלך לשם, ונתקשה שם הרשב"א ז"ל טובא והא ר"ז כפר בי' ברב יוסף דלא שמעה מרב ושמואל מעולם ואפי' ת"ל ששמעה מאחרינא מיטעא היה טעי וכו' ומאין להם דר"ז מודה משום חומרא נהגו בכך דילמא מטעא טעי וכו' והאריך בקושי' זו עד שסיים וז"ל ולפיכך נראה לי שכל מה שנהגו באיסור ואין אדם יודע עיקרו של איסור מחמת טעות או מחמת חומר נשאל ואין מתירין לו דילמא מחמת חומר, ועד שנודע שעיקרו מחמת טעות הי' אין מתירין לו וכו' שהרי אנו רואין אותן נוהגין בו איסור ומי שבא להתיר ולומר טועין באיסור היו עליו הראי' עכ"ל. והובאו דבריו בקצרה בפרי חדש סימן תצ"ו, ולכאורה מדברי הרשב"א האלו מפורש יוצא בהדיא דכללא היא דכל שאנו רואין איזה מנהג יש להחמיר עד שנודע בכירור שהי' טעות, אבל כד דייקנין עדיין צ"ע דהנה הברכ"י יסוד דבריו שהקיל בזה היא בשביל שהוא ספק דרבנן, ולשיטתי' אזיל בדין א' סי' הנ"ל שכתב וז"ל הא דקיי"ל דברים המותרים ואחרים נהגו בהם איסור א"א רשאי להתירם ובפניהם יש לחקור אם הוא דאורייתא או מדרבנן, ופשט מלשון השו"ע שהוא דרבנן ועוד מקיי"ל בנדרים עד שיוציא בשפתיו דכתיב לבטא בשפתים, ושוב כתב דהבר מבואר ברא"ש פ' מקום שנהגו בההולך ממקום שאין עושין למקום שעושין דלית בי' איסורא דאורייתא אלא שנהגו להחמיר עליהם יעיי"ש.

הנה לפענ"ד מדברי הרא"ש ז"ל אין ראי' כלל דשם מיירי כשהוא במקום שעושין אלא שדעתו לחזור וזה קיל יותר משהיא במקום שנוהגין החומרא, וראי' ברורה לחלק בזה מדברי הש"ך (סי' פ"ב ס"ק י"א) על מ"ש הרשב"א דבעוף שיש מקומות שאוכלין אותו עפ"י המסורה ויש מקומות שאין אוכלין אותו, אין להתירו במקומות האלו על סמך המקומות

אעתיק פה תשובה ארוכה מאת כ"ק מרן הגה"ק רבשכבה"ג אדמו"ר מסאטמאר שליט"א * אשר בו יבואר באריכות ענין נתינת ההכשרים.

ב"ה

שלו' ובמ"ם אל כבוד ידידי ב"ר הה"ג חו"ב חו"פ בנש"ק מאלים ותרשישים מו"ה אהרן ט"ב שליט"א (זצ"ל) האבדק"ק וואלאווא והגליל וצ"ו.

אחדשה"ט באה"ר, בדבר שאלתו אשר כתב זה כבר אודות נתינת ההכשר כאשר הי' פה, אח"כ אמרתי לו פא"פ את הנלענ"ד להלכה ולמעשה, אך יען שהי' נחוי לרדכו לא ביארתי בפרוטרוט טעמי ונימוקי והבטחתי לכתוב לו הכל בכתב, ובנתים הי' לי טרדות ענינים שונים ובי"כ ובי"כ הגיעו עוד טירדת החג ונשמט הדבר, כעת אחר החג ראיתי לקיים הבטחתי לבאר ממה שהי' אז בדעתי לכתוב.

והנה תוכן השאלה בהכשר שניתן על החליבה לעשות חמאה וגבינה ונאסף חלב גם מאותן שאין להם נאמנות וחולבין ע"י עכו"ם ואין ישראל רואהו ואין בשאר החלב כדי לבטלו אלא שלכל הפחות הם בחצרות ישראל באין הפסק עכו"ם ביניהם והוא כשר עפ"י הלכה כמבואר ברמ"א (סי' קט"ו), אך חושש לנפשו שגם יראי ה' המדקקים בפרישות יתירה שלא לאכול חמאה וגבינה כזו שהוא מחלב שאין ישראל רואהו, וע"י ההכשר שלו חושבים שאם לא הי' עצהיו"ט לא הי' נתן ההכשר ואוכלים עי"ז מהחמאה וגבינה, וע"כ חושש שהוא מטעה את הבריות וחשש ערות שקר ח"ו.

הנה מה שכתב חשש ערות שקר לא ידענא, וכי נכתב בההכשר אופן ההשגחה, הלא הוא כותב רק שכשר וכן הוא האמת עפ"י הלכה וכל הענינים הנעשים תחת השגחת הבית-דין הוא באופן זה, כמו בהמקולין של בשר שנכתב על הפתח כשר תחת השגחת הבי"ד והרבה פעמים מקולין בשאלת הריאה מה שאי אפשר להכשיר בשו"א כ"א בהפסד מרובה ושעת הדחק, כי להטבח הוא באמת הפסד גדול, והקונה שאצלו אינו הפ"מ, וגם המדקק במעשיו אינו יודע מכל הנעשה בבית המטבחים אלא שרואה הכתב יוצא מפורש על המקולין שהוא כשר, והמדקקים אינם אוכלים באמת מבשר סירכא אף שנכתב כשר על כל מה שהוא במקולין, וכן באפיות המצות הפשוטים הנעשים ע"י נשים, ובכמה קהילות מרחיים של קיטור, והמדקקים אינם אוכלים מכל זה אף שהבי"ד כותבים על המצות הפשוטים שהוא כשרים לצאת חובת מצה, וכן הוא בסוחר יין וכרומה

(*) גרסס בירחון תורני אוצרות ירושלים.

הכל יודעים שא"א להבי"ד להורות אלא מה שהוא מעיקר הדין וההלכה, והמדקדק במעשיו שואל בפרטיות ואו אינו סומך כלל על הכשרים, ואם יש איזה אנשים שאינם מבינים לשון חכמים אינהו דאטעי אנפשיהו ואין החכמים כמשקרים ח"ו, והתוה"ק כתבה נעשה אדם שמכאן פקרו המינים, מ"מ כיון שהפיו האמת אינו כן אף שיש לטעות בהלשון אין בזה שום שקר ח"ו ומכש"כ בהכשר הזה שאין לטעות מכח הלשון אלא מחמת חסרון הבנה שאין המכשיר כמעיד שקר ח"ו, אך מה שיש לדין עדיין כיון שסוף סוף ההכשר הזה גורם הטעות לאיזה אנשים שאוכלים מה שנהגו איסור הוא עכ"פ גרם מכשול וטעות לפניהם.

והנה מתחילה צריך לדין מה הוא המכשול הזה אם הנהגים בפרישות הנ"ל רשאים לעבור על מנהגם או לאו ועד היכן מגיע חומר הענין הזה, זה וודאי דמעיקר ההלכה אין מקום להתמיר כלל כי הוא דין מבואר בשו"ע בלי שום חולק דמותר אף לכתחילה ולא נמצא בשום פוסק מגדולי האחרונים שאחר השו"ע לחלוק בזה, וכבר כתב הפמ"ג שאף לס"ס אין לצרף דעה שלא הובאה בשו"ע אך אעפ"כ דברים המותרין ואחרים נהגו בהן איסור אי אתה רשאי להתירן בפניהם, ואילו הו' בזה מנהג הרבים עפ"י גדולי הרור הו' אסור לכל אף בהפ"מ ושעת הדחק, ואף ההולך ממקום שאין נהגים למקום שנהגים נותנים עליו חומרי המקום שיצא משם ושהלך לשם, ולרעת החת"ם מנהג כזה היא דאורייתא כמו נדר וחמור יותר מעיקר האיסור של חלב עכו"ם שאינו אלא מדרבנן, ויתבאר להלן אך א"ו הו' בזה מנהג ברור באופן הנ"ל אינו מובן למה שתקו הפוסקים גדולי האחרונים להודיעני זה שעכשיו אסור מצד המנהג ולא נמצא ע"ז שום רמז ורמזיה ואין לנו ידיעה ברורה מקור המנהג ובאיזה אופן נתיסר, אבל אף יחידים שנהגו איזה חומרא בהבדל שמותר מן הדין מחויבים לקיים כמו נדר עו' שו"ע (סי' רי"ד ס"א), אך מבואר שם דזה אינו אלא כשידעו שהוא מותר ואעפ"כ נהגו בו איסור, אבל אם סברו שהוא אסור ולכן נהגו בו איסור הו' מנהג בטעות ואינו כנדר.

והברכי יוסף (סי' רי"ד דין ב') כתב יש לחקור אם נסתפק לנו כיצד הו' תחלת המנהג אם בטעות אם במתכוין מה דינו, וצידד לכאורה דמאחר שהדבר ספיקא דרבנן יש להקל, אך הביא מרברי הבי"ו (סי' קצ"ד) ד"ה כתב מהרי"ק במ"ש דטעמו של הרמב"ם מפני שאעפ"י שאפשר לגזור כל שלא נודע לנו שגזרו כן אנו תולין הדבר בטעות כיון שהוא דבר רחוק שיהיו כ"כ פרוצים בעריות שיצטרכו לגזור גזירה רחוקה כ"כ, וזה הטעם כתב התוס' פ' כל הבשר (דף קי"א) שכתבו על הנהגים לחתוך כחל רותח בסכין בשר דהב"ל הוא וכו', ומשמע מזה דדוקא כשהמנהג היא גרוע תולין בטעות, אבל מנהג חשוב מסתמא כהגון ובלי טעות ואעפ"כ צידד אח"כ שאם יש צד או שום הוכחה לתלות בטעות אנו תולין ולפי שדבר

תכא	ישעי	מפתח	נפש
קסנ	עב. קטו. קסנ	רפז * רמ"א	פרדס הבינה
קפט	ד. קלו. קעה. קפט	* רמב"ם	* פרי חדש
קלח	רכ. רכד. קלח	רמב"ן	קעז. קלו. קלט
ג	ג	רע"ב	פרי חיים
קפ. קלט	קפ. קלט	רשב"א	* פרי מגדים
יג	יג	רשב"ם	קמט. קנ. קסא. קלח. רסב
קפז	קפז	רשב"ץ	קלח
קטו	קטו	רש"ל	שמה. שמה
			ננ. קלז. קלט. רמ
			קטז. רמא
רפג	שו"ת אוריין תליתאי	שו"ת אוריין תליתאי	פתחי תשובה
קנ	שאלות ותשובות בית היוצר	שאלות ותשובות בית היוצר	צוואת הריב"ש
רפו	שו"ת דברי ריבות	שו"ת דברי ריבות	צל"ח
רפב	שו"ת דבר משה	שו"ת דבר משה	צמח דוד
שנט	שו"ת המאור	שו"ת המאור	צמח צדק
קפח	שו"ת הרדב"ז	שו"ת הרדב"ז	צעמיל קטן
צא	שו"ת הריב"ש	שו"ת הריב"ש	צפנת פענח
רכז	שו"ת הרשב"א	שו"ת הרשב"א	צדור המור
שלט	שו"ת יד אלעזר	שו"ת יד אלעזר	קב הישר
רעד	שו"ת מאמר מרדכי	שו"ת מאמר מרדכי	קדושת לוי
שלט	שו"ת מהרי"ץ (ענגיל)	שו"ת מהרי"ץ (ענגיל)	קול בן לוי
רעא	שו"ת מהרי"ק	שו"ת מהרי"ק	קיצור דרכי תשובה
שמת-שנב	שו"ת מהר"י שמו"ף	שו"ת מהר"י שמו"ף	קיצור שלחן ערוך
רפו	שו"ת מהר"ש (ענגיל)	שו"ת מהר"ש (ענגיל)	קרן לדוד
שנג	שו"ת מהרש"ג	שו"ת מהרש"ג	ראב"ד
קעא	שו"ת מעיל שמואל	שו"ת מעיל שמואל	ראב"ע
קלח	שו"ת פני מבין	שו"ת פני מבין	רא"ש
קעג	שו"ת צמח צדק	שו"ת צמח צדק	ראש יוסף
קיט	שו"ת קול ארי	שו"ת קול ארי	ראשית חכמה
שנז	שו"ת קרן לדוד	שו"ת קרן לדוד	רב אלפס (רי"ף)
רפו	שו"ת שו"מ	שו"ת שו"מ	רב מוב
רפז	שו"ת תפארת יוסף	שו"ת תפארת יוסף	רבנו בחיי
קעה	שו"ת תשב"ץ	שו"ת תשב"ץ	רבנו הלל
קעא	שו"ת תשובה מאהבה	שו"ת תשובה מאהבה	רבינו יונה
קלו	שו"ת תשורת שי	שו"ת תשורת שי	רדב"ז
ך	שבות יעקב	שבות יעקב	רזא דעובדא
שמה	שבחי בעש"ט	שבחי בעש"ט	רחמי האב
קפח	שבילי דוד	שבילי דוד	
רט	שבחי בעש"ט	שבחי בעש"ט	

תכב נפש מפתח ישעיה

מט. קג	תולדות יעקב יוסף	שמא	שבחי צדיקים
ריג	תולדות קול ארי'	קעה. קפז	שדי חמד
קלב	תולדות שמואל	שנג'שנר	שושני לקט
קלח	תוספות חיים	רלה	שיורי ברכה
ריד	תורת זבח	עא	שיחות יקרים
רסג	תיו יהושע	עו. קטו. קעב. קפח	*ש"ך
ג	תוספות יו"ט	מ. מב. רמג. רנד. רנה	שלח"ק
קפה	תורת חסד	קכג	*שלחן המהור
יב	תורת כהנים	קז. קלו. קלח	שלחן ערוך או"ח
ס	תורת משה	ס. קטו. קמט	שלחן ערוך יורה דעה
שלד שלח	תיקונים		שלחן ערוך הרב
שמז	תל תלפיות	קלו. קפה. רסג	(התניא)
שז	תמימי דרך	קעה	שלחן ערוך חושן משפט
י. כב. קט. קלג.	תדב"א רבא	קעו	שלמי הגבורים
שסא. שסג		קלו. קצט. רי.	*שמושה של תורה
יד	תניא ליקוטי אמרים	רב. רפט"שה	
דפד	תפארת מהר"ל	שמח	שמחת הרגל
קלט	תפארת מרדכי	נג. רסט. שלב	שמלה חדשה
טז. קה. שכז	תפלה למשה	פז. קלו. קנ	שמע ישראל
קל	תשב"ץ	סב	שמע שלמה
קז	תשואות חן	ט. טו. צא	שער בת רבים
קפח	תשובות הב"ח	שלו	שערי אורה
קיט	תשובות רש"י	שכז	שפת אמת

ת"מ	ישע"י	מפתח	נפש
פז	ייטב לב	עז	ויגד יעקב
קלה	ייטב פנים	שמה	ויגד משה
קכב	יין המשומר	רכט. שמ	ויזאל משה
רנז	*ילקוט מעם לועז. קצא. קצח. רמו. רנז	קכו	זכוחא רבא
קמב	* יסוד ושורש העבודה קיח. קכ. קמב	שכד	זבחי שלמים
שמו	יסוד יוסף	ת. ט. י. טו. טז. קמב	* זוחר הקדוש
רנה	יש נוחלין	שרמ	זכור לאברהם
רפז	כבוד חכמים	שמה	זכרון יהודה
קעג	כוונת הלב	קא	זכרון יחיאל
קנה	כל בו	שסר	זכרון למשה
רלט. רמא	* כנסת הגדולה	מב. רלא	חובת הלבבות
רכז	כנסת יחזקאל	קעה	חוט המשולש
שכו	כנף רננים	דנה	חוקי חיים
קעה	כסף משנה	קפא	חזון איש
שרמ. שנו	כף החיים	שנ	חידושי הר"ה
לה	כרם הצבי	שנו	חיי אדם
רלח	כרם שלמה	רמג	חיי אדם
קפח	כתב סופר	סג. פז. קמז. קנ. רמא	חיים וחסד
קכב. קמה	לב דוד להחיד"א	קעה	חכמת אדם
מב	לב העברי	כו. קל	חכם צבי
פא	לבושי מרדכי	קעא	הפיץ חיים
קכב	להב אש	רכט	חקקי לב (שו"ת)
קד. רנב	לחם הפנים	ק. ק. קלו. רח. רלח	חרדים
קצג	לחם חמודים	קיא. קעב	התם סופר (שו"ת או"ח) לו. ק.
יט	לקוטי מהרי"ל		קלו. רח. רלח
שלג-שלד	לקוטי מהר"ן		חתם סופר (שו"ת יו"ד)
קה. שנו	מאור שמש	דיד. דסב.	טוב טעם ודעת (שו"ת)
רלג	מבשר טוב	רעה. רפז	רעה. רפז
רלח	*מגן אברהם. קה. קעב. קפא. קפח. רלח	מב	* טור
קד	מגן אברהם עה"ת	שמו. שמו. שלח. שמו.	טעמי המנהגים
שמו	מדבר קדמות	שסר	טעמי המצות
רכה	מהר"י	שמו	יד אפרים
רלח	מהרי"ן	שנה	יוסף אומץ
קעג	מהר"י מברונא	שסג	* טורי זהב (ט"ז)
רפד	מהר"ט	עז. קיב. קטו. רלח	

תכ	נפש	מפתח	ישעיה
מהר"ל	רמ. שמה	נגיד מצוה	ריג
מהר"ק	שלט	נדחי ישראל	קח
מהר"ם די בוטון	רכו	נודע ביהודה	
מהר"ם שיק	קפה	(נב"י שו"ת) הסכמות	קטו
מהרש"א	רפה	נחלת שמעון	קו
מוהריב"ש	קצא	נטע שורק (שו"ת)	קלו
מועד לכל חי	רלה	נקודות הכסף	קכב
מורה נבוכים	קכו. רכד. שכה		
מוזרת משה	ד	סדר היום	שנו
מחזיק ברכה	עז	סידור דרך החיים	שנו
מחנה ישראל	קל	סידורו של שבת	צה. שנה־שנו
מחצית השקל	רלה	סיפורים נוראים	קה
מטה אשר	שלב	ספורי חסידים	עד
מטה יהונתן (שו"ת)	קעא	ספורנו	יג
מטה יוסף	רג. רח	ספר האורה לרש"י	קפד
מלא העומר	טו. כד	ספר האזו"ב	פו
מלבוש לשבת	שכו	ספר החינוך	צה
מנהגי חתם סופר	שמה	ספר הקנה	ריא. ריב. רסא. שנו
מנורת המאור	ז	ספר המנהגים	קכז
מנחה בלולה	קעא	ספר העיקרים	רמו
מסגרת השלחן	שנו	ספר חסידים	לו. שנו
מסילת ישרים	יא. יח		
מעשה רב	שלב	עולת תמיד	יח
מעשי הגדולים	שלו. שנו	עצי לבנון	רפז
מצודת דוד	רמא	עצמות יוסף	רפר
מקדש מלך	קסט	עקידה	ו
מקור ברוך	רכז	עקידת יצחק	רנז
מהרז"ש	רכה	עקרי הד"ט	רלח
מקור חיים	לו	ערוגת הכושם	כב
מקור מים חיים	שכו	ערוך השולחן	קעא
כראה רא"י	ער	עת לעשות	קפה
משכיל אל דל	מד. מח		
משמרת אלעזר	פו	פאר כבוד	לו. שמג
משמרת הקודש	רפג	פחד יצחק	רלח
משנה ברורה	קה	פירושי החפ"ץ חיים	רסא
משנה למלך	שמט	פלא יועץ	קנא
משפט צדק (פתהלים)	שגד	פני יהושע	ד
		פנים מאירות	רכז

מעשה גורא ממנקד שלא כהלכה ריב
 מעשה הי' בר' אבא וכו' ריג
 ענין גפלא מהרה"ק ר' מררכי מנרבורנא שאמד שאסוד לאכול שאלאטען כי
 א"א לבדוק אותן מתולעים, ואם תרצו לאכול או תעשו שתי ברכות
 א' בורא פה"א על השאלאט, והשני שהכל על התולעים אשר בהם רל"ח-רל"ט
 מעשה גפלא מהצה"ק מהר"א מבעלזא מאיסוד חמץ בפסח רמב
 מעשה איך שמהר"ש ז"ל מבעלזא ניצל מאיסוד חמץ ומחלה ותולעים בפ"א רמד-רמה
 מעשה בחסיד אחד וכו' רנח
 מעשה גורא שהאר"י הקי ז"ל דאה במצחו של הקי ר' אברהם גלאנטי ז"ל
 שמץ של גזל רנח-רסא
 מעשה גפלא בחוכר אחד שהסיג את גבול רעהו ולא שמע בקול סבא קדישא
 משפול'י כאשר הזהירו שלא יעבור על לאו של לא תשיג גבול רעהו.
 והעונש שנענש הוא וב"ב רסב-רפד
 הצה"ק ר' אהרן מצ'רנאביל ז"ל אמר, מי ששיג גבול רעהו מתגלגל בזבוב
 או בצרעה ר"ל רפד

מפתח הספרים

(לפי א-כ)

במפתח רשומים רק הספרים שחוברו אחרי זמן התלמוד. כוכב
 בצד שם הספר מציין שספר זה מובא בספר „נפש ישעי" יותר
 מעשר פעמים, ולכן נרשמו רק ציונים אחדים בלבד).

קצא	איסור והיתר	קמה	אבני נזר (ש"ת)
ח. סא. עו. שלד	אוהחה"ק	יג	אבן שתי
קג	אור הגנוז	עו. קג. קה. קת. רסא	אגרא דפרקא
יו. סו. סט	אור זרוע	רמג	אדמת קודש
הקדמה	אור לישרים	שנח	אהל יהושע
טז. שסג	אור צדיקים	שסר-שסו	אהל יעקב
נ. קיח	אוהרות מתוצ"א	רי	אהל יצחק
שנו	אליהו רבא	ט	אהל גפתלי
	אלפס — עיין רב אלפס	קכט	אהל שלמה

ת"ח נפש מפתח ישע"י

אמונת צדיקים	מו	* דברי חיים (שו"ת)	נא. קלו. רכב
אמרי רצון	שכז-שלב		רסב. רפה. רפז
ארץ החיים	שנו	דברי חסידים	שמו
		דברי יוסף	קפח
באר הגולה	רפז	דברי ישכר דוב	קכד
באר היטב	רלז	דבר שאול	שלח
באר מים חיים	יד. מו. צג. קא	דבר שמואל	רכ
באר משה	רפז	דברי תורה	צג
ביאור הרד"ל	שכד	דגל מחנה אפרים	הקדמה
בית אבות	מא	דעת תורה	רעה. רעט. רפז
בית הלל (שו"ת)	נב. נה. נט. רסא	דגל מחנה יהודה	צב. קמא
בית יוסף	קעח. רמ	דריש שמואל	רכו
בית יוסף חדש	לא	דרכי הגמרא	הקדמה
בית יעקב	ר	דרכי חיים	קנג
בית יצחק	רסז	דרכי משה	סו
בית מאיר	קעא	דרכי תשובה	קטז. קנ. קעג. רח. רעא
בית שלמה (שו"ת)	רסז. רעב	דרך אמונה ומעשה רב	צג
	רעד. רפד. רפה	דרך הטובה והישרה	קו
בית שמואל	קיב	דרך פקודיך	שלה
בני דוד	קצג	דרך צדיקים	לג
בני חיי	קצו		
בני יששכר	יד	הגש"פ אמרי קודש	רמב. רמה שנה
בן איש חי	שדמ	הגש"פ חיים לראש	שמנ. שמה
בעל המורים	קז	הגש"פ מהר"י ט"ב	קלג
בעש"ט	שכו	הגש"פ מראה יחזקאל	שרמ
ברכי יוסף	לז. רלח	הגהות הגר"א	רלח
		הגהות אשרי	מת. סו. עז. קח
גבול ראשונים	פב. ריב. שלט	הדרת קודש	קכא
גדולי מרדכי	רלח	היכל הברכה	שכז
גנזי חיים	שכד	הכנה דרבה	פ
גנזי יוסף	קעב	* המאור פד"פה. קיד. קע. קפד. קצח	קצח
		הפוסק	קפא
דבר בעתו	רל	הרא"ש	קטז
דברי אברהם	כב	הרב המגיד	רלט
דברי אמונה	פז	הר המור (שו"ת)	קעח
דברי דוד	לו	השוחט והשחיטה	
דברי השכל	יח	בספרות הרבנות	רפד

- הנה"ק ר' חיים מטשערנאָוויץ ז"ל ראה אצל הגה"ק דק"ק זלאַטשוב זצ"ל
שנער אחד הביא לפניו שאלה של דקין, והי' נראה שא"צ לפנים לשאול
עליו, אעפ"כ לא רצה לומר עליו כשר. ואח"כ נתחדע שהי' טריפה
בתרגולת בצד אחד מכה אשר כתובה בתורה ונטרפה בה התרגולת לנ
להג"ק בעל שו"ת עמורי איש שלח רשע אחד יין שאסר ע"י נכרי ושפכום
בצלוחית וחתמם כראוי למשלוח מנות, הרבנית שכתה והעמידה תחת
המטה ולבסוף לא שתה מזה לה
להרה"ק ר' מרדכי ז"ל נשלח פ"א על פסח צוקער עם הכשר וקרע ההכשר וכו' לו
הנוב"י הי' פ"א בצותת חדא עם הבעש"ט הק' ז"ע והביאו לפנים שאלה על
עוף ובדקו הנוב"י והכשירו והבעש"ט אמר אנו רואים סודה דטהרה
שודה על הבשר ומזה אנו יודעים שהוא כשר לן
ב' ענינים נפלאים שהיו אצל הרה"ק מראַפשיץ זצ"ל מ
מעשה גורא מהגאון רע"א זצ"ל שהוגד לו בחלום בליל העבר שיוצג לפניו היום
מאכל לאכול ושלא יאכל ממנו מא
שו"ב בעל עגלה האכיל גוי"ט עם "קבלה" של המגיד הק' ממעזריטש שלא היתה
שלו, והמגיד הק' ר' יבאָא החזירו בתשובה מב"מ
הרה"ק מבאָרדיטשוב החזיר בתשובה קצב אחד מז
מעשה בסבח אחד ביפודין שהי' מאכיל גוי"ט לישראל מז
הצה"ק ר' אהרן הגדול מקאָרלין זלה"ה התאכסן שבת אחד בכפר ושורדיץ
אצל הצה"ק הנסתר ר' יצחק איוויק שו"ב, ולא הי' יכול לדאות
אצלו מאומה דק הרגיש קדושה רבה מח"מט
אחר שרצה ללמוד מלאכת שו"ב אצל הצי' הנ"ל והראה לו והנה על דאש הגג
מלמעלה עומד איש אחד וסכין בידו ובה הוא חותך ורידי צוארו והדם
הולך ושותת, הבין את כוונתו וילך לו מט"נ
פטירת הצה"ק הנ"ל והאיך שהעתיקו את כתביו כל זמן שהי' מוטל על הארץ
לפני שהלבישו לו את התכריכים נ"ב
הרין תורה שהי' אצל המגיד מקאָזניץ, מהשוחט והקצב נד"סב
מעשה בבעל הט"ו ע"ה, שקיבל עליו להיות גולה שנה שלמה ונעשה מנר
מומחה והעמידו אותו בצינוק ואח"כ נתקבל לאב"ד וראש ישיבה דק"ק
לבוש המעטירה סג"סח
ענין גורא מבעל דרכי תשובה זצ"ל אודות הקאקוסיפוטער שלא מצא המשגיח
בבית המכונה ושכח המפתח בחדר המכונה עא
מעשה גורא שסיפר הרה"ק ר' חיים מקאָסוב זצ"ל מאחד שהי' צדיק להתגלגל
שוב בעוה"ז עבור שינק מנכדית שנתיים הראשונות מחייו ער"עה
מעשה שהי' פ"א קתה אשת אחד הגאונים מירושלים בשך מקצב ידוע למוסמך
ודאתה איוה שיגוי מיותר בבשר זה, ולבסוף נתגלה שהי' בשך גמל פא"פב
מעשה מהי' בעל חירושי הרי"ם זצ"ל, שחסיד אחד הביא לו חבית שומן
אחו לכבוד פסח כו', ואמר לו עכשיו נעשית סוחר וזקוק אתה להשגחה

מעשה	נפלא מהגה"צ העצי חיים זצ"ל, שהי פעם בעיר בוקארעשט כרומוני
פו	ולא רצה לאכול בשר
מעשה	נורא שהי אצל הגה"ק שר שלום מבעלזא זי"ע, שאחד לקח סם רפואה
פז	בפסח שהי בה חשש חמץ ודגו אותו בעולם האמת על זה
מעשה	נורא מהרה"ק ר' זושא מאניפאליע זי"ע שנודד במדינות אשכנז
פט	והחזיר בתשובה רוב הילדים דשם
מעשה	נפלא מהה"ק ר"ד מררכי מנרבורנא זצ"ל במארמאראש, שלא רצה
צב	לאכול שירים של אשה
מעשה	ממוהר"ר ר' אברהם ז"ל בן הרה"ק מסטרעטין ז"ל שהרגיש בבשר
צד	שיש בו צד איסור וקרא להשו"ב והודה ששתט בלא טבילה
מעשה	מהג"ק מוה"ר ר' יצחק שור זצ"ל, שמין אחד הי רגיל להתוכח עמו בדבר
צה	הפי לא יאונה לצדיק כל און, ופיטם שלשה תרנגולים רק בבשר חזיר
צו	ומכרם להרבנית וכו'
מעשה	מארמור"ר בעל התניא זצ"ל, שהי לו חוש הריח
קד	קד"ק עוברא מזועזע באחד שרצה לנסות את הגאון ר' ארי' לויב ז"ל
קב	מעשה מהרה"ק בעל יוטב לב זצ"ל, שהרגיש שהי בהרוטב שומן של בשר בהמה קו
מעשה	מהגה"ק מור"ר אברהם יהושע פריינר אבד"ק נאסאר זצ"ל, איך
קט	שהי מדקדק ומחמיר ע"ע אפילו בדברים שהי מותר עפ"י הלכה
קכ	מעשה נפלא שסיפר הגה"ק אבד"ק נאסאר זצ"ל
קכא	נורא מהרה"ק ר' שמואל אבא זי"ע מזיכרון, איך שאחד רצה להכשיל
קכב	אותו בין נסך רח"ל, ונעש תיכף בעונש גדול
קכג	מעשה נפלא מהה"ק בעל רב"ר יחזקאל משינאוה זצ"ל
קכד	מעשה מה"ר ר' יחיאל מפרושי ז"ל שניצל משונאיו שרצו להכשילו ביי"ג קבו"כ
קכז	מעשה נפלא מה"ק בעל תולדות יעקב יוסף זי"ע
קכח	מעשה באחד שאכל טרפות במשך זמן עבודתו במלחמה
קכט	בענין לייסד בית מזון כשר לבעלי המלחמה
קלא	מעשה מה"ק מהרש"ז מסטרעטין זצ"ל שהי לו חוש הריח
קמא	ענין מבהיל הרעיון מגודל צדקתו ותמימותו של הגה"ק מקאלאמני זי"ע, וגודל
קמב	ענות צדקו וקדושתו של מרן הגה"צ בעל רב"ר חיים מצאנז זצ"ל קמו"ק
קמג	מעשה נורא איך שנכשלו חמשה אנשים ששתו חלב גמל וחד ניצל
קמד	מעשה נורא בב' קצבים שהאכילו גו"ט לקהל הי בעיר קראקא ימים רבים
קמז	מעשה מהבעש"ט הקי זי"ע ששלח לקרא את הרב ואמר לו שהשו"ב שבעירו
קמח	הוא מכתתו של שבתאי והוא מאכיל גו"ט
קמט	מעשה נורא איך שהבעש"ט הקי החזיר שו"ב אחד למטב
קנא	מעשה משו"ב שהלך לבקש את הצ' ר' מררכי מנרבורנא זי"ע הצלחה
קנב	לאומנות שו"ב, אמר לו הרה"ק בתימה שותפו של עמלק אתה רוצה להיות רי
קנג	פ"א בא הצה"ק הנ"ל לבערגאסט ובעת הסעודה אמר אה מחי לאכול בשר שיוצא
קנד	מתחת שו"ב כזה
קנז	ריא

תג	ישע"י	מ פ ת ח	נפש
קמו	סלי נצרים		כלי חרס שמבשלים בהם
רמא	ספק דאורייתא לחומרא	קלט	רק משבת לשבת
קמב	ספק נקרא מזיד		כלים של גבינות וחמאה
רמא	ספק ספיא	קלט	כלי קמח
רמב	ספק תולעים	קלט	כלים שמחזיקים בו הלחם
	ע	קמ	כלי שמעמידים בה החומץ
		קמז. רמא	כמהין (שוואמען)
רמ	ערשים	רצו	כרוב בריסעל
	עלי הגפן ("אפראקיס")	רמג	כרובית
רמג	אין שום היתר לאוכלם	רצו	כרובית חתוך
	פ	רצו	כרובית שלם
רמא	"פאזי"	דש	כרו
רמז	פולין	קמז-קמח	כרכום הנקרא (זאפערן)
רפט	פונדקאות נזירי בשר		ל
רמא	פלוימען		
רמב	"פעטערזייל"	קמו	לא יתן המאכלים סמוך לספרים
רמא	"פעטרושקא"		לא תסמוך על היהודיה הזקנה
	פרי שדרכו להתליע		שבמטבח שראייתה לקוייה
קמט	אסור לבשלו בלא בדיקה	רלז	ולא תראה התולעים
	צ	קלט	לחם שמונח במרתף
	ציגנאנער פישלאך יש בהם חשש	קמג	לנקות בכל יום הכלים
קמז	משום שרץ השורץ על הארץ		שבבית ע"י שרפה וקש
קמו	צמוקים		ם
	ק	שה	"מאטיליציע"
קמז	"קאפע"ר"	קמ	מאכל ומשקה שאינם מכוסים
קמח	"קארפיא"ל" הנראה כמו גבינה	קלט	בכיסוי היטב
קמ	קטניות	קמז. רמא. שא	מאכלים ומשקים בימות הקיץ
חצר	קטניות בשרביטין	שא	מאלינע"ם
רמא	קיממעל		מאלינעסירו"פ
שה	קירשען	רמג	מוראס (התות) הן השחורים
רמד	קמח	קמח	והן הלבנים יבדקם
קמז	קעל קרויט	קמז	מים
קמח	קרויט	קמ	מערענע"ם יש בראשן תולעים
רמא	"קרופ"פ"		משפך שמסננין עליו יין
קמח	"קריפ"ץ"		ם
קא	קשו"נים	רצד	סבג

	תיד	נפש	מפתח	ישעיה
רצד		ר	שפינאט	
רצה		ראוי לאדם להסתכל	שפינאט שבקופסאות	
שב		במה שאוכל	שקרים (מאנדלען)	
רמח		ריביצלאך יש בראשן תולעים	שרץ המים והארץ	
		רמונים	ת	
דש		ש	תאנים	
		שאלאטען	תאנים דרוכים באגולים	
קמו		שוטין ערבסין	(גיפרעסטע)	
קמ		שויפים (פלויםען)	תבשיל	
עב. קמ		שויפים יבשים	תולעת המים	
רמח		שלא יהא מונח על השולחן	תמרים דרוכים בעגולים	
קמו. שג		שום ספר בעת אכילה	תפוזים	
דש			תרד	
רמא			קמו	

מפתח הסיפורי מעשיות

מעשה נורא איך שאתה נכשל פ"א ביין גסך. ועונשו על זה. ומוסר השכל
עד כמה חייב האדם לשמור נפשו אפי' אם כוונתו לשם שמים ט"ג
מעשה שאיש אחד בליעל אכל שיריים מהקיגעל של הרה"ק בעל דבריו תיים
ולא הי' יכול לאכול אח"כ טריפות מפני שנתקדשו מעיו מהשיריים,
ונעשה אח"כ בעל תשובה גמור טו"ט
הנה"ק מגור בעל חידושי הרי"ם היתה לו הרגשה נפלאה להבחין בכל דבר
אוכל אם יש בו חשש גדנוד של איסור. פ"א אמר שאין בזה שום
מדריגה כלל וכ"א מכם יכול בנקל להשיג הרגשה זו וכר' כא"כ
הרה"ק בעל אור המאיר זצ"ל העביר פעם שוחט בקהלתו, והכריז עליו ברבים
ששחיטתו אסורה, כשכלתה הפרוטה מן הכיס והטפלים התלוים צעקו
ללחם ואין, הלך לשחוט חוץ לגבולו וכר', וכשהלך מיעד ליעד תפשו
אותו הגזלנים וכר', ולבסוף עשוהו לראש והי' גוול נפשות וכר', ולבסוף
תפש גם את בעל המאור, והחזירו בתשובה כד"ל
הגאון הצ"ר מררכי בנעט ז"ל הי' שולח שאלות לבעל החת"ם זלה"ה, משום
גוול צדקתו שהי' בטוח בו שלא יאונה לצדיק כל און לב

נפש	מפתח	ישעיי	תיא
תאנים	קמו. דש	תענית	קכב. רח
תוכחה	מד. רלא	תערוכת איסור	קטו. קיז
תולעים	מו. עא. קלט-קנא. רלו	תערוכת חמץ	קלד
תולעים בגבינה	רמו	תפוחי אדמה (ערדעפפעל)	דש
תולעים "מאטיליציע"	שה	תפוחים	קלד
תהי'	מ	תפלה	רנד
תחיית המתים	כ	תפילין	קט
תינוקות	קו	תקלה	קב. קא. קו. קט
תיקון	רנט	תקנות	עט
תיקון לנשמה	קא	תרומה	כג. לה
תמצית גבינה	רכ	תרנגולים	קצו. רז. רח. ריר. ריח
תמרים	קמו. שנ	תרנגולת שהומה	לח. קלז. רכא
תנור	רנא	תרד	צו
		תשובה	קצה
			רמא
			קז. קכב

מפתח לדברים הצריכים בדיקה מתולעים ומילבין

(לפי א-כ)

א	אם רואים כתם קטן ושחור מבחוץ, יש לחתוך	א
אנו אדמה	שג	אנוזים שכחים מאוד מליבין
אנוזים שכחים מאוד מליבין	קג	אופן הבריקה
אופן הבריקה	שה	אורז מלאים תולעים
אורז מלאים תולעים	קמו	אין אדם יכול לסמוך על
אין אדם יכול לסמוך על	רלו	אשתו לבדוק הירקות וכו'
אשתו לבדוק הירקות וכו'	רצד	איספינאק
איספינאק	רלו	אכילת תולעים בשונג
אכילת תולעים בשונג		אמה שאינה זהירה במצות
אמה שאינה זהירה במצות	רלו	לא תסמוך עליה
לא תסמוך עליה	ב	אם עברו על הפירות י"ב חורש
אם עברו על הפירות י"ב חורש	באטווינע	אסור לאכלם בלי בדיקה
אסור לאכלם בלי בדיקה	רמ	
	בארות מים	
	קמ	
	קמה	

	מ פ ת ה	נ פ ש	תיב
	ו	קמו	בבארין שכיח בגרעינים
רפמ	זוענעטאריען האטעלס	רצ	שלהם תולעים
שג	וועלשענע ניס	רמח	בדיקה הגונה
	ויג'נאס הם מוחזקים		בהמה
רמג	מתולעים הרבה	רלו	בעלת הבית לא תסמוך על
	ז	רצמ	שפחתה שתכרוק הירקות שלה
		רמד	בצלים ירוקים
רלו	זכובים		בצק
רמא	זויערקירשען	ג	
	ח	רמו	גבינה
	חומץ אין לו שום תקנה	קמ	גבינות הישנות
	רק שיבשלו אותו ואח"כ	קלמ	גרויפין
רממ	יסננו בכבד עב	קמח	גרינע פעטערזוייל
רצא	חזרת	קמו	גרים
רמג	חסא		
עא	חשש תולעים	ד	
	חתך פרי וחתך עמו תולעים	רמ. רמג. דש. שה	דברבניות
קמח	צריך קליפה מסביב		דג העכט נמצא בבטנם
	י	קמו	תולעים דקים וארוכים
			דג והערינג שכיח בתוך
קמו	"יאנידעם" הגדלים באילנות	קנ. שה	החלב תולעים דקים
	ימתין מלשתות עד שתשקע		דגים נמצאים לפעמים תולעים
קמ	הרתיחה שקורין שוים בלע"ז		במח בכבד במעיים בפה
קמח	ירק עשב שכיח מאוד	קנ	ובאזנים ואו אצל הסנפירין
	יר"ש אינם אוכלים		דגים שיש בהם תולעים
קמו	דבר הצריך בדיקה		אסור לאוכלם
	ישתה בקיץ רק מזוכיח	רמד	שארין מציאות לבודקם
קמ	לבנה זכה		דג קארפין יש תולעים על עורו
קמ	ישתה דרך המפה	שה	סנפיריו ושששו קמו. רמא. שה
רלו. רממ	יתושים		
	כ		ה
	כבד של בהמות	שג	האזינע ניס
	וכ"ש של כבשים	רמא	הויפטקאפ"קרויט
רמח. שה	שכיח בהם תולעים	קמא. קמו	הייבטליך קרויט
קמג	כלי הרחים מלאים מילבין	רמא	הימברין

תמ	ישע"י	מפתח	נפש
פז. קפז. קפט	קאקא קאלא	רנה	פלטר
עא	"קאקוס פוטער"	עט	פסול
קמח	"קארפיא"ל	רפז	פסול לעדות
קמז	קארפי"ן	קלב	פסח
מב	קבלה	רמא	"פעטרושקא" "פעטערוייל"
קנו	קבלת רב	מב	פרישה
ריד. רנח	קבר	קצח	"פרעמוזעל"
כ	קדושה	קצז	פרשת השבוע
ריד. רפה	קהל	די	פרשת עמלק
קפד	קום של חלב (המאלקי"ן)	רנט. רסא	פרנסה
צז	קורי עכביש	רפו	פשיעה
קמ. רנר. רצח	קטניות	רפא	פשפש
קז	קמץ	רמד	פת
קצב	קיבה	קטו. קכ. רנה-רנו	פת עכו"ם
ר	קיבת טריפה	רנו	פת קלויה "פיקסימיט"
קל. רמב	קידוש	רנו	פת קראי
פד	קייטעריןג		
רמא. ש	קיממעל	צ	
רנב	קיסם	צג. צד. צט. קו. קי	צדיק
רמא. שה	"קירשען"	קא. רצ. רז	צדקה
רלח	קישואין	לז	צוקר
יט	קליפה	קמז	ציגאנע"ר פישלאך
ריד	קליפת הסירכות	רמד	ציפורים
רמב. שיט	קמח	קפה-קפח	ציקארייע
קט	קענדים	קסא	ציר
רנה	קפה	קסר-קע	צליית הדנים
רסא	קצבים. מד. מז. סט. רג. רט. רכב. רסא	קמו	צמוקים
קצא	קראי	רלז. רלח	צנון
רצג. רצד	קרזיט	קג	צער
רכב. רכג	קרי	רכח	צעקה
רכח	קריאה	רפד	צרעה
קמח. קצז	קריפ"ן		
שא	קשו"נים	ק	
רמו. רמט. שז	קשקשת	קטו	קאווע הייזער
		קפט	קאווע לבנה
		פה	קאנטרי
רד	ראש השנה	קפז. קפו.	קאפע
רל. רלח. רל. רלה	רבנים נט. ע. עט. פה. רכח. רל. רלה	קמז	קאפע"ר

תִּי נֶפֶשׁ מִפְתַּח יִשְׁעֵי

ו	שכחה	כה	רגילות
רנה	שכירות	כא. לו. רמב	רוח הקודש
י. קמ. רל	שכר	לח	רוח מהרה
רסט	שכרות	קיב. שו	רופא
רכא	שלחן	קמו. קמט	"ריבציליאד"
יד	שלוש קליפות הממאות	ריד	ריעותות
רלח	שמחה	דש	רמונים
רמב	שמירה.	רמו	רפואה
נג	שמירת הכרית	שכ	רקיקים
שיח	שמן	כב. רסג	רשע
שיח	שמן דג ממא	רנ	רשת
שיט	שומן הלב		
שיח	שמן וואלפיש	ש	
שב	שמנונית איסור	כב	שאל תחתית
שיח	שמן צמחים	רלח. רלט. רמא	שאלאמען
קפב	שמנת (סמקמענע) של עכו"ם.	קנג	שאלה
רסו	שנאת חנם	רפו	שבועה
קטז	שפחות נכריות	רנג	שבת
רלז	שפחה	רלו. רלח. רלט	שהחינו
רצד	שפינאט		שור"ב. מג. מז. מח. רג. רט. קצב. רכב
רצה	שפינאט בקופסאות	צו-צט	שונג
קלד	שפירימוס	רמא	"שומין ערבסין"
ז	שפן	פב	שום
רט	ש"ץ	פג. צ. קנב. קפח	שומן
שב	שקדים (מנדלן)	שטו	שומן חי' ובהמה
קכח	שקצים ורמשים	שב	שומן מתוק
עו. עו	שקץ	שית. שב	שומן קאקא
כב	שקר	רח	שומר
רסא	שר	נג	שופך דמים
רלט. רמח	שרף	קל	שופר
קסד-קע	שריית הדגים	קיד	משאקאלאדע
ריד	שרפה	רי. ריב. רב	שותפו של עמלק
רלו	שרצים ז. ת. יג. כב. עז. צא. קמד. רלו	קמא. רנד. דש	שזיפים
שיח	שתי חותמות	דש	שזיפים יבישים
רמו	שתן	צד	שחימה בלא טבילה
		פו	שחומי חוץ
		נג	שחימות גסות
ת		טו. צב	שיריים
צנ. קח	תאווה		

תז	ישע"י	מפתח	נפש
קיד	משקים צבועים	צו	מים כשרים
ריד	מת	רמח	מים עם תולעים
רטו	מתינות	י.ט. צו	מינות
רס	מתנות	עו. קצא. רנח	מינקת
		קפ	מירתת
	נ	מ.ט. קיח. קסט	מכה
רפז. רצב. רלז	נאמנות	מ.ט. פ. וקא. קצה. רח	מכשול
מ. מר. נה. עא. עז צ	נבילות	ע	מכשולי השגחה וסמכותה
קכה. רו. רכה. רסא		קצג	מכת מרדות
רמו	נדוי	לח	מלאכי חבלה
עא. עב. רטז	נוגע בדבר	פה	מלון
קלח	נוסח הפרשות תרו"מ	רכ	מליחה
רמח	נחל	צו	מלח
רפד	נחש	קט. קי. רפג. רפה	מלמד
קנר	נמילת ידים	רמב	מלפפון
קנד	נמ"י לקטנים	קל	מלקות
קנ. קד	ניח"ק	רו. רלה	מנהג
מה. סג. סט	ניקור	עט	מנהיגים
רלח	נישואין	ריב	מנקר
יח. יט. קלט. קנא. רצ	נמלה	פ	מסחר
קנר	נסיעה לדרך	עז. רנח	מעוברת
סא. רלא. דלד	נפש	שיט	מעשה אופה
רפ	נצחון	רטז	מעשה דרייגוס
צ. קצט	נקיבת המוח	ריא. ריג	מעשה נורא
קא	נקיות	קמו	"מערענים"
ע-עג. פ-פג	נתינת הכשר	קלז	מעשר
		צו	מצה
	ס	לו. רמו	מצבה
רמא. רצ	סאלאמען	קמד	מצות עשה
קמח	סארדעלין	רצא	מרוז
רצד	סבג	פו	מראית עין
פג. שיח	סוחר	צה	מרמושי אדמה
שיח.	סוכריות	לה. נא. פט. קיז. רמג	מרק
שיט	סוכר	קמט	מרקחת (איינגעמאכטיג)
נג. עט	סופר	סג. ע. עא. פא	משגיחים
קמד	סחיטה	פב. פד. קצה. רלה	
יד. יז. מר. קו. קמב	סמ"א	לה. לו. לח	משהית
עד	"סימילעק"ס	מב	משיח

תח נפש מפתח ישעיה

סימן	קצח	עונשים	ח. ט. יא. יב. טז. יז. רל. רלב
סינון	רמח. רמט	עופות	יב. רמה
סיריעלם	ער	עור	רמה
סירכא	רלב	עור נבלה	קצב. רכז
מכיני טרפה	קסב. קסג	ע"ז	ט. כג. נג
מכין פגום	רט. רכז	עכברים	ריד
מכנה	קנד	עלוקה	דפד
מכנת נפשות	פז. קיב	עלי הגפן, "אפ'ראקים"	רמג
מליחה	רלג	ענבים	קמו
מלי נצרים	קמו	עני המהפך בחררה	רפה
סם המות	רצ	עניים	רסא. רסג
סמיות עניים	קט	עצה	מה
סמפון	קיב. שה	עקר	רמו
סם רפואה	פז. פח. קיב	ערבות	קל. רכט. רלא
סנפיר	רמו. רמט. שה. שז	ערבסין	רמא
סעודת עכו"ם	שמו	ערויות	יא. רכב. רכג
סעודות הרשות	קמה	ערלה	יד
סעודת ת"ח	צו	ערמונים	רנד
ספק	כ. רב. רלו. קמד	עשב	ית. מא
ספק איסור	ח. יד. מב. עח. צה	עשיר	דנט. רסא
ספק דאורייתא	קנא. ריב. רכה. רמב	עשרת הדברות	רנח
ספק גזל	רלו	עשרת ימי תשובה	רנז
ספק חלב	רנט		
ספק נקרא מזיד	קצ		
ספק ספיקא	קמב	פאבריק	פא. פד
סרסור	קמג. רלב. רמא. רצה	פאזי	רמא
סתם כשר	שיח	פגימה	נד
סתם שמן	קצח	פגם הנגרים	קלא
	שטו	פולים	רמ. רצה. רצט
		פונדקאות נזירי בשר	רפט. רצ.
			רצז. שיט
עבירה	לז. לח. למ. רמו	פונדקאות של נכרים	רצ
עדות	רלב	פועל	ערב
עדים	מו. עב	פורץ גדר	קצא
עדשים	קמ. רלט. רמ. רצח. שה	פיגול	נ. נא
עזה"ב	כז	פיקוח השלמון	קעד. קעז. קפ
עזה"ז	כז	פיקוח נפש	פז. פח
עולה על שולחן מלכים	רנג	"פלוימען"	רמא. דש

ע

תה	ישעי'	מפתח	נפש
רמג		חסא	חולי נכפה
רמז	שא. שט. שיד	חסרון ידיעה	חומץ
רפב		חפיפות	חומרא
רנד		חצילים	חושאף
רג		חרם	חותם בתוך חותם
רז		חשד	חזיר
שא		חשש	ז. ז. סד"סו. פט. קכט.
שיח		חשש איסור	רצ. שיג
עא	יב. כא. לד. מו. עא		ענ
עג	עה. פ. קמד. קנא. קנה		רמד
עז	רכח. רכט. רלכ. שז. שטו		קצה. רג
פג	פז. קלכ. קלג	חשש חמץ	רצ. רצב
ש		חשש סכנה	טז
	ט		י. רמז
צח		טאבאק	רס
סז	מו. סא. סז	טבח	קכט
עב		טבל	קז. קח. קט
טז	טז. טז	טומאת	רנא
כד	ה. יא. יז. יח. יט. כד	טומטם הלב	לו
רמז	עו. קיא. קנד. רמז		ז. סד. סה. סו. צ. קכט
רצ	קטז. רצ	טייא	שיט
קמד		מלטול מוקצה	קעה. קצ
רז		מעזת	קסה. קעג
רג	מ. נה. עא. רא. רג	טריפות	קצא
	י		קצח
קמו		יאגידעם	נ. עד. פט. קיד. קמה
רמו	קמד. רמו	ידיים מזוהמות	קנג. קע"קפר. קפט"קצב
קיג		יחוד	נג
קצו		יין	יז. שיט
קכח	יא. יב. לה. קיט"קכח	יין נמך	קיד
דמח		יין שרף	שטו
רלח		ימי הספירה	פט. קנב. קעז
לח		יסורים	קפד. קפט"קצה
רח		יצא מן הכלל	קיד
יט	עב. פח. קה. רי. רכב	יצה"ד	רסא
מב	מב. מג. רלג	יראת שמים	פ. רמב
קמח	קמח. רלז"רלט	ירק	רמר. רנח
רמו	רלז. רמט. רצו	יתושים	קסג
			הלב עכו"ם
			חלבון כיצה
			חלב גמל
			חלב חזיר
			חלב חמור
			חלב טרפה
			חלודת
			חלות
			חלמוני כיצים נכילות
			חמאה מלאכותית
			חמאת עכו"ם
			חמאת חלב
			חמם
			חמץ כפסח
			חנות
			חנות של דגים טהורים
			עם טמאים

	לחם	כ	
מא. צו. קלט	למחות		כבד
רכח. רכט	לעקוואר	רמה. שה	כבוד הבריות
קמט	לעקעד	רלב	כבושים
קלז	לפני עור	שה	כהן
צא	לפת	רכז	כוחא דהיתירא
רלז		עב	כוסו
		רסח	כזית
		רלב	כיסו
מ	מאכיל	רסח	ככרות שמוחות "פי'דילאם"
עז. עת. רט. ריב. ריג	מאכל בן דרוסאי	רנו	כלאים
רנב	מאכל מאוס	רלב	כלי הכרם
קמר	מאכלות אסורות	יר	כלי חרס
קר	מאכל חשוב	רב. רג	כלים מאוסים
ריג	מאכלי חלב	קמד. רמו	כלי שלא נמבלה
קב	מאכלים בקופסאות	קיו	כמהין
רכח	מאלינעס	קמו. רמא. ש	כמהין יבשים
קמו. רמא. שא	"מאלינע" סירוף	ש	קעס
קנו. שא	מארגארינא	צו. רסח	כפירה
רצ. שטו. שטז	מארקעט	כ. קד	כרוב
פד. קסג	מגילה	רצג	כרוב בריסעל
צא	מדה רעה	רצה	כרוב חתוך
יט	מוח	רצז	כרוב צונן
רמה	מוכר	צב	כרכום
מת. רד	"מומיא"	קמו	כרוב שלם
רכז	מומר	רכז. רצז. דש	כרם ישראל
רעה	מוסר למורי הוראות ושוחטים.	קכא	כרפס
רי	מוציא	רמב	כרת
רלב	מוציא שם רע	רלד	כשרות
רסז	"מוראס"	רלה	כתב אשורית
רמג	מוזנות	קא	כתם
עט	מויד	רלו. רלט. רמ	
כא	מוכה את הרכים		
רלא	מחלוקת		
רנט	מחללי שבתות		
קכב	מחשבה	לח. לט. רלד	לאווין
רכא	מחשבות זרות	רנח	לא תחמוד
י. כא	מילבין	שז	להסתכל כמה שאוכל
קה. קלט	מי מלח	רלב	להפרישו מאיסור
רצז			

תג	ישע"י	מפתח	נפש
קצ	גזרת חכמים	רמו	כל תשקצו
קמב	לד. לו. לט. סכה. קמב	שיח	ב' ספיקות
קכט	לז. סג. קכט	גיהנום	בני מעיים
קכד	כ. מח. ריב. רנה. רפד	גיהנ"ש	בעל המכשיר
קה		גלגול	בעלי השפעה
קז		גליצערין	בצלים
קח		גמ"ח	בצלים החדשים
קט		גמל	בצלים ירוקים
קכב. קכד		גן עדן	בצק
קצ		געילה	ברוני קאו"י
קנט		„געפילטע פיש“	ברירה
קסא. קלז		„גערבין“	ברכת המזון
קנט		געשאלטע סארדעלען	בר סמכא
קמו		גרים	בר שמי
קנא. קלד		גשר רעוע	בשר
			בשר בחלב
	ד		יא. טז. עז. קיז. קיח. קנא. קצב
קלז		דבורים	בשר טרפה
קד		דברים במלים	בשר מעושן
קשיג		דג איל	בשר נבלה
קשיב		דג „אישמורניאן“	בשר עובר
קשיד		דג „אנמשאווים“	בשר פיגול
קצה		דג בלי חותם	בשר שלא נמלח כהוגן
קשט		דג האליבוט	בשר שנתעלם מן העין
קדנ		דג התרב	קעו. קצו"קצה. רנג
קשה		דג המשערביט	ב' שרשראות
קמז		דג העכט	בתי זיקוק
קנ		דג הערינג	בתי כומרים
קנא		דג וואלפיש	בתי משפחות
קנא		דג טהור שנמצא בטמא	
קשי		דג טונא	
קשיד		דג טמא	ג
קנא		דג טמא בתוך טהור	גבינה הולנדית
קשז		דג ליסקעס	גבינות טרפה
קשה. קשז		דגים	גבינות עכו"ם
קשד. קשיד		דגים בקופסאות	
קנ		דגים טהורים עם טמאים	גוסס
קכט. קנה"קע		דגים טמאים	גזל. יא. מז. עז. רנה. רעד. רעו. רפח
קנט. קשה		דגים מלוחים	גזל גוי

תא	ישע"י	מפתח	נפש
שיח	מוכריות. אייו קרים
שיט	מעשה אופה. חלבון ביצה. דם בהמה
שב	ביסקיטס. שומן מתוק

פרק לח

שכא	שוי"ע יו"ד סי' שכ"ט. עיסה שנלושה במי פירות חייבת בחלה
שכא	ש"ך שם סכ"ט. הסופגנין העשויים כספוג דכיכים דכים, להפריש בלא ברכה
שכא	פתחי תשובה שם. לעסיך הנעשה מרבש, אם עיסתו עבה חייבת בחלה בכרכה
שכא	שו"ת בית אפרים. שלא כרין נהגו העולם שנוטלים חלה מן לעסיך בלא ברכה
שכא	קיצור שו"ע סי' ל"ה. כל ירא שמים שנותנים לו לעסיך בסעודה יפריש מעט בלא ברכה לשם חלה וישרפנו אח"כ
שכא	ד"ח הדובשנין שבלילתן עבה כגון לעסיך חייב בחלה לכ"ע
שכב	שם. והעושה עיסה עבה על דעת לבשלה לעשות ממנה לאקשי"ן או קרעפלי"ך ויש בה שיעור חלה יפריש חלה בלא ברכה
שכב	מ"ז ס"ם שכ"ג. בענין חלה שנפלה בתבשיל רותח אם יש להתיר התבשיל דגול מרכבת. דין שכח להפריש חלה מן המצות בערב פסח
שכב	ש"ך שם סעי' י'. לכתחלה אסור ללוש דם כשיערב בהן אחד משבעה משקין

- אופן הכדיקה. ראיתי כי פותחים את הפרי ורואין בה רק מצד אחד
במקום הפתוח כמו בדברבניות - קירשען - ושזיפים, והחצי
פרי השני נשאר דבוק להגרעין, וסומכין על בדיקה זו. ובאמת
צריך להפריד האוכל מהגרעין שיוכלו לבדוק בשני החצאין
מהפרי שה
- דגים. חכמת אדם אורות בדיקת הדגים - קארפען - שצריך לברר היטב
על הסנפירין והם עגולים כעדשה ואין נכרים כלל עיי"ש שה
- שו"ת אמרי יושר מהדורא תניינא סי' ו"א. גררתי מהסנפירין כמו טיפת
דם ונתתי אותם במים וראיתי שהיתה מתנועעת ושטה במים
הטה והנה שה
- דגים מלוחים. דגים מלוחים שקורין "הערינג" - החלב שבו צריך לבדוק
מתולעים וכו' שה
- כבד של בהמות וכ"ש של כבשים שכיח בהם תולעים, וצריך
לפתוח את הסמפונות שבהם לבדקם אם אין שכיח בהם
תולעים שנקראו - מאטיליצע - ואינם בטלים אפי' בבישול
שאחר הצלוי' וכו' שה

פרק לו

- חכמת אדם כלל ל"ה סעי' כ'. ראוי לאדם להסתכל במה שאוכל ועל
ירי זה ינצל מכמה תולעים שז
- ברכות י"ג. השמע לאונך מה שאתה מוציא מפיך שז
- שמיני. להבדיל בין הטמא ובין הטהור שז
- ספרא. לא בלבד השונה אלא שתהא יודע ומכיר ובקי בהן שז
- מזרחי. צריך שיטריח להכירן אי זהו הטמא ואי זהו הטהור שז
- שמיני. את זה תאכלו מכל אשר במים, כל אשר לו סנפיר וקשקשת
במים וכו' שז
- תפארת ישראל פ"ב דע"ז משנה ז'. ולא מקרי קשקשים אלא אם הם
נקלפים ביר או בסכין ונשאר עוד הרג שלם תחתיו וכו' שז
- חולין ס"ג ע"ב. שבע מאות מיני דגים הם, וברש"י פי' טמאים, ובפתיחה
ראיכה רבתי כ' דגים טהורים שה
- חולין תוס' דף ס"ו ד"ה כל. דקים להו לחכמים מאדה"ר או מהלכה
למשה מסיני שח
- דג המערבובט אין לו קשקשים וכשתעביר היד עליו תרגיש כמו עוקצי
עצמות קטנים אבל מראהו כמו דגים הכשרים ממין הנקרא
פלעים, ויותר רומח לרג הכשר האליבוט, וכו' שח-שט

- תפארת ישראל חולין פ"ג משנה ז'. ושמעתי ממקומות שאוכלים אותו
ואיני יודע על מי סמכו להתייר, שגם בספרי העמים כתבו
שאינו לו קשקשים וכו' שט
- דג ראקסאמען. אין לו קשקשים וכשהוא מחותך וכבוש או מעושן
וחבוש בקופסאות אי אפשר להכירו שי
- דג טוני זה טהור הוא. ויש שנמנעים מלאכלו שמסופקים בו אם יש
לו קשקשים וכו' ריא
- תפארת ישראל שבת פ' כ"ב מ"ב. וקוליים האיספניא אות י"ט שפירש
- מארקעל - אינע ארט טהון פיש, והוא דג שעורו דק עיי"ש שי
- רש"י שבת ל"ט. וקוליים האספנין דג שקורין טונינא שי
- ש"ת מנחם משיב סי' ל"א. שראה במוזעאום, שהטון פיש יש לו
קשקשים וכו' שי
- דג זה קשקשיו אינם נקלפים אלא אם נתנהו במים רותחים או במים
חמים אם אפר וכו' שיא
- הרמב"ן ור"ת התירו דג אשטורגיאן, והאוהל מועד ושאר פוסקים
אסרוהו ונראה דאף שאין זה ממש כמו השטערלעט
אבל שייך הוא למין משפחה זו וכו' שיב
- אאל איל נשאל עליו בש"ת גידולי טהרה סי' מ'. שיש אוכלים אותו
במדינה ההיא וסמכו עצמן על שראו בספרי העמים שיש
לו קשקשים אין לסמוך על זה עיי"ש שיג
- תוספתא. בואו ונלך ואצל חכמים שמא התירו להם חזירים שיג
- שלאיען. הוא דג טהור המצוי. ומפני שטבעו להטמין עצמו ברפש וטיט
ולחיות הקרקע, חששו קצת לרעת הריטב"א במכות ט"ז.
ביניתא רבי כרבא וכו' שיג
- דרכי תשובה סי' פ"ג מק"ז. ויש נמנעים מלאכלו בהדשי תמוז ואם
שהנהרות מתמעטין, רגילים אז להטמין בליחות הקרקע שיד
- דגים שבקופסאות בית יוסף סי' פ"ג. דגים קטנים מלוחים וכבושים
בשמן המובאים בקופסאות ממדינות שונות, שעורם הוסר
מעיהם, והם מחותכים שא"א להכיר אם היו עליהם קשקשים
וכו' שיד
- אנטשאוויס. והם חתיכות ארוחות מלחות וכבושות בשמן עשויות
ממיני דגים קטנים טהורים אף שהזיוף שכיח בהם וכו' ולא
נתברר לי עדיין כל צרכו שיד

פרק לו

- שמן. בענין עשיית השמן במדינות אלו שמו
- מארגארנינא. קונס ביוטער (חמאה מלאכותית) שמו-שיח

- דרכי'ת מי' פ"ד ס"ק צ"ד. וצריך בדיקה יפה מפני שהתולעים דקים ומראיהם כמראה החזרת עצמו רצב
- כרתי ופלתי מי' פ"ד ביו"ד ס"ק י"ט. מיום עמדו על דעתו לא אכל סאלט (חזרת) על סמך בדיקת נשים רצא
- ערוך השולחן שם אות פ"ב. אם מכיר אותה שהיא יראה את ה' ומדקדקת באיסורין יכול לסמוך עליה רצא
- הנ' מיני חזרת סאלט הנקרא בערבי חסא וקאבעטש לעטום יו"הפראנצויזישער לעטום, קצנ, ערוך השולחן סי' פ"ד אות ס"ב, קרויט שמעמידים אותו בכבישה לכל החורף, יש בהם הרבה תולעים ואפי' אם יברוק אותם, אם ינחם עד למחר יתהוו בהם עוד תולעים והחיוב לברוק מחדש רצב
- פרי חדש שם ס"ק ל"ד. וברור הוא שצריך לזהר בענין הירקות כגון זילקא ומין ירק אחר שנקרא איספינאך - שמצוי התולע בתוך הירק עצמו מלבד התולעים שיש בכלה רצד
- שפינאט שבקופסאות אם מוחזק בתולעים אין להתייר לרסקו ולבשלו, דהוי כמבטל איסור לכתחילה דלא דמי לחטים מתולעים בסעיף י"ד שם דשרי לטוחנם רצה
- כרוב-ברוסל קשה מאוד לברקו, כי העלים קטנים ומהודקים היטב ושכיח בו תולעים ויתושים קטנים רצו
- כרובית שכיח בה תולעים קטנים ויתושים והתולעים שכיחים בין ענפי וחלקי הכרובית בין הפרודים, וצריך לחתוך לחתיכות קטנות ולברקם רצו
- כרובית חתוך. בפונדקאות המסדרים חצאי' או שלישי' כרובית ונותנים עליהם הרוטב א"א להכיר אם נברקו אפי' על שטחם מיתושים רצו
- קטניות בשרביטון. פולין שמפרקין מהשרביטים כשהם ירוקים צריך לברקם היטב ולא יסמוך שכולם יפים בלי עיון היטיב ועי' חכ"א כלל לה אות ט"ו חצר
- קטניות כמו פולין וערשים, בדיקתן מבואר בש"ע יו"ד סי' פ"ד סעי' ח' ובפרי מגדים שם כתב שאנו סומכין בכל מיני קטניות על בדיקת חוץ ובוררין אותם על השולחן כל אחד בפני עצמו והמנוסקבים משליכים והשלימים מבשלים. ובפרי תואר ס"ק י"ח כ' דלא מהני בדיקה מבחוץ ואפי' בפולין שדרכם לעשות נקודה שחורה מבחוץ, כי לפעמים לא ישחירו ... רצה
- בצלים ירוקים. בשרביטים הארוכים והחלולים מצוי קצת תולעים וצריך לפתוח ולברקן היטב. חכ"א כלל ל"ח אות ט"ז ... רצט
- כמהין ופטירות, נמצא מהם מינים שונים והיבישים מוחזקים מאוד בתולעים, קצת בני אדם לא אוכלים אפי' אחר הבדיקה

- משום חשש סכנה, שיש מהם מינים ארסיים, פר"מ סי' פ"ד
 מ"ו סק"י, פר"מ או"ח סי' תנ"ג ובא"א סק"ג, לענין ענים
 וקימעל בערב הפסח, ועי' דרכ"ת אופן הבריקה בזה ש
- מאלינעס, חכמת ואדם, ידוע שהם מוחזקים מאוד בתולעים, עד שכמעט
 א"א לברקם וכו', חכמת אדם, ועי' דרכ"ת שאנו מקילין לשתות
 המאלינעס סירופ, אע"פ שידוע שהם מלאים תולעים בשעת
 החימוץ וסומכין על הסינון וכו' ועל המאלינעס עצמן מברך
 בורא פרי העץ, שו"ת מהרש"ם ח"א סי' קצ"ו שא
- קשור-גוס, באילן הקשו יגיע עד גבוה של עשרים אמה. בראש
 התפוח גדל האגוז ותוכו הוא הגרעין הנאכל, פרי עץ זהו עלול
 מאוד להתליע ולהמלא חיפושים אם חובשים ושולחים אותם
 מעבר לים (מבראזיליען) בלי זהירות ושמירה הצריכה לו וכו' .. שא
- שקדים, מאנדלען, לאחר שהוסר מהן הקליפה, אוכלים אותם
 בלי שום בדיקה, כי קשה להכיר אם הם מנוקבים או מרוקבים
 ממיילבען וכו' שב
- האינע ניס, עי' בפנים אופן הבריקה בזה שג
- וועלשענע ניס צריך לברקן ממיילבען שלא נראה בעליל רק בין הקמטים
 שבהם שג
- אגוז-אדמה יש בו חשש קטניות בפסח וברכתו בורא האדמה ויש
 לברוק ממיילבין לאחר המליצה מקליפתו הרכה שג
- תמרים, הנה הפ"ח בס"י פ"ד כתב וז"ל וגם אני צריך להזהיר באלו
 התמרים כתושים שמערבים בה תמרים מרוקבים מלאים
 תולעים, ומעיקר הדין אסורים, וסוים שצריך להזהיר ולדרוש
 ענינים אלו לעם יותר מלדרוש להם פשטים שג
- תאנים ורמונים, בתאנים ג"כ שכיח תולעים וקשה בהם הבריקה הנכונה
 ויש בזה ג"כ משום סכנה עי' שבת צ: וברמונים ניכר קצת
 ע"י השחרורת שנעשה בפנים ולפעמים ניכר גם מבחוץ דש
- תפוזים, בארץ ישראל הבית דין מכריזים ומזהירים על התולעים
 שנמצאו בהתפוזים, מחצי חודש מאי והלאה נמצאו התולעים
 בדבכניות, כרו, ברוב המדינות שכיח בהם תולעים וזלת במינים
 החמוצים הנקראים - כרו החמוץ - זוירע קירשען, ווינשעל
 אינו שכיח בהם תולעים דש
- שזיפים, פלוימען, חכ"א כלל ל"ח סי"ג, שלא בכל המדינות שכיח בהם
 תולעים דש
- שזיפים יבשים, ערוך השולחן סי' פ"ד סעיף ס"א, המנהג הפשוט
 בפלוימען יבשים לפתוח כל פלויים, ואותם שנמצאו בהם
 כעין גרגרים בפנים שאינם חלקים ויפים משליכים אותם
 שחוששין שהם ריקום התולע עי"ש דש

פרק לד

- דברים ימ. לא תסיג גבול רעך רנז
עקדת יצחק. אחרי שצוה הכ' להבדיל שלש ערים לערי מקלט מנחלת
השבטים וכו' רנז
ספרי. וכן אסור לשנות דברים שנאמרו ע"י חכמים רנח
ש"ך. מביא בברכות פ"ג שאכלו רנח
ח"י דף קסב. ב' מעשיות נוראים רנח
הוקי חיים. העובר על איסור זה בא לעבור על כל עשרת הדברות רנח
צרוך המור. על פי רוב הרציחות שביחות על עסקי גבולות רנמ
פי' החפץ חיים על סידור התפלה. החוטף פרנסתו של חבירו אינו
רואה ברכה בעמלו רנמ-רסא
שו"ת בית הלל סי' פו. זה אינו צריך לפנים ששחיטתו אסורה כנבילה.
ועי' בסי' פז רסא
שם בשם סי' הקנה. כל הגזול מגוי עומד שר של אותה אומה שלמעלה
והוא מקטרג בפני הקב"ה רסא
שו"ת דברי חיים ח"ב. אם התרה בו אסור לעולם רסב
תיו יהושע סעי' מה. לענין שוחטים המסיגים גבול רעים רסג
חולין יז ע"ב. ר' ששת בדק לה בריש לישנא רסו
עירובין דף כה ע"ב. אר' אילעי בג' דברים אדם ניכר בכוסו ובכיסו
ובכעפו. ועי' מהרש"א שם בח"א רסה
שמ"ח סי' א' סעי' ח'. צריך לחקור על השו"ב אם יש בו ג' מעלות הנ"ל .. רסמ
כנה"ג חו"מ סי' קמ. שו"ב שהחזיק לשחוט במקום אחד אין כח
לשום אדם להוציאו מחזקתו רעא
שו"ת דבר משה קמא סי' סג. דאם הוא ממונה מקהל לשו"ב אף
שלא בקנין אסור לשום אדם להשיג גבולו רעא
שו"ת הרב סי' ט. שוחט המסיג גבול רעהו מקרי רשע ואסור לאכול
משחיטתו רעג
שו"ת בית שלמה ח"ב סי' יח. מחזק יסודות דין זה ושכן עיקר
להלכה למעשה וכ"כ בשו"ת מ"מ סי' כ' ובשו"מ תליתאי
ח"א סי' יט ובדבר משה תניינא סי' פג ועי' עוד בשו"ת
בית שלמה שם שאם שנה ושילש בזה ה"ז נקרא מומר לאותו
דבר ואפי' בודק סכין ונותן לו לא מהני רעד
דעת תורה. העתיק שלשה מכתבים בענין שו"ב המסיג גבול רעהו .. רעה
שו"ת דברי חיים ח"א סי' ט. ובח"ב ביו"ד סי' ב דנקרא גזלן ומוציאין
הגזלה מידו כדין גזל גמור. ועי' עוד שם בסי' כ' דהאוכל
משחיטתו כאילו אוכל נבילה, ועי' בשו"ת טוטו"ד קמא סי' ח. רעז-רעה
דעת תורה מק"ס ובשו"ת דברי חיים שם סי' ז. אם מותר לקצת אנשים

- ליקה להם שו"ב שישחוט לצרכם רעמ"רפא
 שו"ת דבר משה שם. דאף אם הליוויראנט שלח אחר השו"ב הב'
 וטוען שהוא מוכשר לפניו יותר אסור, דבשו"ב מה לי נחותא
 דבעה"ב בזה ואין לנו אלא מה שהכשירתה התורה רפג
 השוחט והשהימה בספרות הרבנות. גדולי הפוסקים קבעו לחק לאסור
 את השו"ב המסיג גבול רפד
 חו"מ סי' רלז ס"ב. אסור למלמד להשכיר א"ע לבעה"ב שיש לו מלמד
 אחר בביתו. רפה
 שו"מ תליתאי ב' קיב. כ"ע מודים דזה קרא פוסק חיותו, וכבר אמרו
 חו"ל דהיורד לאומנות חבירו מקרי רשע, וידע כי מרה
 תהי' באחרונה כי נאסר שחיתתו על כל העולם וכו' ועיי"ש
 עוד בח"א רפא"רפה
 שו"ת בית שלמה יו"ד יד. דאף הקהל אינו יכול לסלקו תוך זמנו
 (היינו כל ימי חייו בלי פשיעה) כ"ז שראוי להיות שו"ב רפה
 שו"ת מהר"ש ענגיל ח"ה סי' ת'. ובשו"ת דברי ריבות ח"א סי' סח
 ובשו"מ קמא ח"ב לב' נ' בענין זה רפו
 פרדס הבינה דף לט. ובדרדב"ז ח"ב תרלה עיי"ש רפז
 עצי לבנון יו"ד ל' ל"א. שאסר שו"ב שהסיג גבול רעהו רפז
 שו"מ ג"ל. תפארת יוסף יו"ד ט. טוטו"ד מהד"ג סי' סב. ובבאר משה
 עיי"ש רפז
 דעת תורה סי' א' אות צו. העתקת פסקים שונים שעמדו בפרץ
 בכל כוחם על שו"ב שלא ישיג גבול רעהו רפז

פרק לה

- פונדקאות נזירי בשר - וועגענטארען האמעלס. יש חשש שלפעמים יתירו
 לעצמן להשמש בשעת הדחק גם בשומן איסור וכ"ש שאין
 לסמוך עליהם בבדיקת הירקות על תולעה ונמלה כל שהוא רפמ
 הרבה פעמים יש בירקות ברי' קטנה שנראתה כנקודה ירוקה
 אם תבטי בזכוכית המגדלת חמשים פעמים ככה, נראין בה כל
 האברים ואפילו השערות שעל רגלי' וצפרני' והיא מצוי' כמעט
 בכל מיני ירקות רצ
 פסחים לט. מאי חזרת חסא רצ
 או"ח סי' תע"ג סעיף ה'. מצוה לחזור אחריו לצאת ידי חובת מדור בפסה. רצא
 שו"ת חת"ם או"ח סי' קלב. כתב על חזרת כי זהו מדור הנבחר
 אעפ"כ אם אין לו אנשים מיוחדים, מסוימים בעלי יראה
 הבודקים ומנקים אותו מחשש תולעים קטנים הנמצאים
 לא יקה החזרת ולא יכשל בלאווין הרבה אפי' בספק משום
 סיום עשה דרבנן רצא

טוש"ע שם. אסור לשאוב בכלי ולשתות בהם רמח

ש"ך סק"ה. וכן אסור לשאוב ביד ולשתות רמח

טוש"ע ומור"ם. מותר לסנן מים אלו בתנאי שהמסננת תהי' דקה מאוד

שאין התולעים יכולים לעבור דרכה רמח

כנה"ג שם בהגהת הבי"י. רבי חיים עשה נסיון וסינן החומץ שלש פעמים ומצא בפעם השלישית תולעים וראה שאין תקנה

בסינון רמח

פר"ת סק"י. אין עצה אחרת אלא לבשל תחלה החומץ באש עד שימותו כל התולעים רמח

טוש"ע יו"ד ספ"ג. אלו שני הסימנים אין הכרח שיהיו על גבם כשהם זוחלים על הארץ רמח

כנה"י בהבי"י. ומן הטעם הזה אנו רגילים לאכול את הדג הנקרא "פישו איספאדה" (דג החרב) רנ

מור"ם שם. ויש מין שהקשקשים שלהם דקים מאוד ואינם ניכרים רנ

ש"ע שם. ואין אנו חוששים שמא הקשקשים האלו של דגים אחרים הם .. רנ

פר"ת סק"ב. וכל דג שיש לו קשקשת בודאי יש לו גם סנפיר והוא מותר רנ

ש"ע סק"ד. דין אם שמו יחד במלח דגים טהורים ודגים טמאים רנ

מור"ם שם. אם רואים שיש לגוי דגים טהורים וטמאים בכלי אחד אסורים רנא

טוש"ע שם. דין דג טהור שנמצא בתוך דג טמא רנא

ט"ז וש"פ. אם מצאו במיעוי במקום שנוצרים הביצים טמא רנא

פרק לב

ע"ז פ' אין מעמידים. דין של איסור בישול גוים רנא

טו"ד סי' קי"ג. אפילו אם בשלו בביתו של ישראל ובכלי של ישראל, אסור רנא

רש"י פ' אין מעמידים. ע"ז אכילה ושתי' בצוותא הם עלולים להתקרב זה עם זה ויבואו לידי חיתון רנא

רמב"ם פ"ז מה' מ"א טו"ד שם. לא נאסר אא"כ הי' הגוי מתכוין להדליק התנור כדי לבשלו רנא

טו"ד שם ובה"ג וש"פ. אם ידע הגוי שהישראל נתן שם בשו' אפי' הדליק התנור לצורך אחר, אסור אותו בשר באכילה רנב

טוש"ע סי' קנ"ג. כיצד יעשה האדם שרוצה לתת אוכל לגוי שיבשלו רנב

פר"ח ולחה"פ. אפי' הי' כבר מבושל כמאכל בן דרוסאי כיון שהישראל הזין הבשר מותר רנב

- פר"ת כנה"ג שם. וי"א שאם ה' הבשר כמאכל בן דרוסאי אסור רנב
 מ"ז. יש לזוהר כשמביאים אוכל לתנור של גוי לשימו במקום שיכול
 להתבשל רנג
 פר"ח ומ"ז וש"ך. נתן הישראל התבשיל על גבי האש והוציאו מן האש
 לפני שנתבשל שליש בישולו וחזר הגוי ושמו על האש אסור רנג
 שם ס"ט. פר"ח וש"ך סי' קי"ט לענין בשר שנתעלם מן העין רנג
 כנה"ג. מי שיש לו שפחה בבית צריכה בעלת הבית לזוהר הרבה רנג
 מ"ז ופר"ח. גוי שבישל לחולה בשבת רנג
 מ"ד סי' קי"ג. מאכל שהוא חשוב ועולה על שולחן מלכים אסור
 משום בישול גוים רנג
 מ"ז. אם אינו מאכל חשוב אצל בני אדם נכבדים לא יזמינו חבירו
 לאותה סעודה רנד
 יו"ד ופר"ח ולחם הפנים שם. ביצים ואורז ומיני קטניות אסורים באכילה רנד
 כנה"ג. חצילים אסורים משום בישולי גוים רנד
 ש"ך. ערמונים (קאסטאניאם) יש מין הנאכל כשהוא חי וכו' רנד
 מור"ם וכנה"ג. מיני קטניות שקלה אותם הגוי אין בהם משום בישולי
 גוים ובתנאי שלא מורחים אותן בשומן רנד
 כנה"ג ומ"ז ושל"ה. תפוחים ושוזפים אינם אסורים משום בישולי גוים .. רנד
 פר"ח סי' קיד. דין קפה שבישלו גוי רנה
 כנה"ג. ר' יצחק לוריא ז"ל ה' נזהר שלא לשתות קפה שבישלו גוי רנה

פרק לג

- פ' אין מעמידים. השוה אוכל למים רנה
 פר"ח בשם הרשב"א. כל אוכל הנאכל כמות שהוא חי אין בו משום
 בישולי גוים רנה
 יש נוחלין שלי"ה ר"ח. אם אוכל מ"א נקרא שהגוף גדל ע"י דבר איסור רנה
 פר"ח וש"ך. הפת שרוצה הגוי לאפות לישראל די שהישראל ידליק התנור. רנה
 שם סי' מ. אפי' ואם מוכרו לפלטר אסור לקנותו מן הפלטר רנו
 פר"ח וכנה"ג. דיני פ' ידיאלם (ככרות שמוחות) רנו
 פר"ח ולחם הפנים. דיני פת קראי רנו
 שכנה"ג סי' יב. תקנה בגוי שאפה פת ישראל ושכה ישראל לעזור באפיתה רנו
 שם סי' יא. פת של ישראל שאפה אותה הגוי ושכה ישראל לעזור באפיתה
 אסור למכור אותה לגוי רנו
 פר"ח וכנה"ג. הולכי דרכים שקונים פת קלויה שקורין "פיקסימיט" רנו
 פר"ח ומא"ח סי' תר"ג. בעשרת ימי תשובה יזהר מפת פלטר (ועי'
 במט"א סי' תרג ובאלף המגן אות כ')